GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2017

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 9 / 15 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2014/11928 21.06.2017
F.N.G.

002 2014/12582 21.06.2017
KEREM AMAL

003 2014/13231 21.06.2017
ADİL ÖZER (2)

004 2014/14551 21.06.2017
HÜSEYİN UDUM

005 2014/14578 21.06.2017
LÜTFİYE YILMAZ

006 2014/15969 21.06.2017
AYŞE EŞLİK

007 2014/19048 21.06.2017
HARUN REŞİT ÇÜMEN

008 2014/1051 22.06.2017
FESİH KAYA

009 2014/1247 22.06.2017
ADNAN YILDIZ

010 2014/1357 22.06.2017
A.A.

011 2014/3307 22.06.2017
FİLİZ SARIBOĞA

012 2014/5101 22.06.2017
BAĞI AKAY VE DİĞERLERİ

013 2014/5621 22.06.2017
ÖZGÜR TEKİN

014 2014/6025 22.06.2017
MEDİCAN MEDİKAL ÜRÜNLER İTH. İHR. TİC. VE TURZ. LTD. ŞTİ

015 2014/6362 22.06.2017
FATİH AVUT VE DİĞERLERİ

016 2014/6437 22.06.2017
BELGİN ORAL VE DİĞERLERİ

017 2014/8651 22.06.2017
HALİL ÖZTUNÇ VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

018 2014/9049 22.06.2017
ŞAHİN DEĞİRMEN

019 2014/10817 22.06.2017
HÜSEYİN KARAKAŞ

020 2014/11237 22.06.2017
ÖNDER AKBULUT

021 2014/11410 22.06.2017
SELAHATTİN TURAN

022 2014/11657 22.06.2017
MUSTAFA KARACA

023 2014/12950 22.06.2017
BÜNYAMİN MERT

024 2014/13657 22.06.2017
NİZAMETTİN KARAALANLI

025 2014/14934 22.06.2017
OSMAN HİLMİ ÖZDİL

026 2014/14957 22.06.2017
MEHMET KARA VE DİĞERLERİ

027 2014/18100 22.06.2017
K.T.

028 2014/19157 22.06.2017
TUNCAY MERDİM

029 2014/19988 22.06.2017
BOR-AN İNŞAAT MAKİNE LAOJİSTİK SAN. TİC. A.Ş

030 2014/1408 05.07.2017
ÇAKIR ADA TURİZM GIDA YEM.TEM. İNŞAAT TAAH. İÇ VE DIŞ TİC. LİMİTED ŞİRKETİ

031 2014/2458 05.07.2017
ALİ RIZA BAYLI

032 2014/2807 05.07.2017
TURAN BİLEM

033 2014/3975 05.07.2017
HASİBE UYSAL

034 2014/5491 05.07.2017
ŞEYMA KAYAOĞLU

İçindekiler - devam

035 2014/6371 05.07.2017
HALAT ŞUT

036 2014/9507 05.07.2017
ÇAPAN TÜRKOĞLU

037 2014/14474 05.07.2017
SELMA ALTUNDAĞ

038 2014/14856 05.07.2017
HALİL ATLI

039 2014/15608 05.07.2017
AHMET RİŞVANLI

040 2014/16636 05.07.2017
BELKIS ABDI

041 2014/16913 05.07.2017
HABİP SEYYAR

042 2014/18578 05.07.2017
GÜLCAN TEKİNDOR

043 2015/3378 05.07.2017
HAKAN YİĞİT

044 2015/17658 05.07.2017
KATAYOUN BAHRAMI POURAN VE DİĞERLERİ

045 2017/1442 05.07.2017
SEYED AMİN SEYED MORTAZEİ

046 2017/16120 05.07.2017
A.H.

047 2017/19685 05.07.2017
ZAMOW MUHAMMED

048 2014/2073 06.07.2017
ALİ ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ

049 2014/4681 06.07.2017
AYDIN DAVUT (2)

050 2014/4815 06.07.2017
ABDULAZİZ ÖZMEN VE DİĞERLERİ

051 2014/4985 06.07.2017
KADİR TURGUT

İçindekiler - devam

052 2014/5235 06.07.2017
MEHMET MENENDİZ VE DİĞERLERİ

053 2014/5871 06.07.2017
EMİNE GÖRGÜLÜ

054 2014/6190 06.07.2017
CEVDET BAYIR

055 2014/11662 06.07.2017
İSMAİL ÇALIŞKAN

056 2014/11933 06.07.2017
BİS ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.

057 2014/12254 06.07.2017
MÜNÜR ÇETİNKAYA

058 2014/12395 06.07.2017
ADNAN KUŞAKSIZ

059 2014/12501 06.07.2017
OSMAN UKAV

060 2014/12678 06.07.2017
ALPAY DİNÇ VE DİĞERLERİ

061 2014/13811 06.07.2017
İSMET ÜNAL

062 2014/14271 06.07.2017
NURŞEN SOLMAZ

063 2014/14575 06.07.2017
ALİ FIRTINA

064 2014/14828 06.07.2017
ADİL BİÇER

065 2014/17141 06.07.2017
KEMAL DEMİR

066 2014/18587 06.07.2017
ENGİN KABADAŞ

067 2015/7181 06.07.2017
K.Ü.

068 2017/10453 06.07.2017
Y.H.

İçindekiler - devam

069 2014/10728 18.07.2017
MUHAMMED DENİZ

070 2014/127 19.07.2017
RAUF BEKİROĞLU

071 2014/292 19.07.2017
SİNAN İYİT

072 2014/1337 19.07.2017
MUSTAFA TAŞTAN

073 2014/1437 19.07.2017
YILDIRAY KARADAYI

074 2014/1569 19.07.2017
HASAN ÖZKAN

075 2014/2544 19.07.2017
İLTER KUŞOĞLU

076 2014/2607 19.07.2017
BEHÇET ÖKMEN VE DİĞERLERİ

077 2014/2814 19.07.2017
ÖMER ÇAPIN

078 2014/3198 19.07.2017
HALİL YETGİN

079 2014/4338 19.07.2017
ABDURRAHMAN NARİN

080 2014/4481 19.07.2017
MAHMUT BAŞAR

081 2014/5757 19.07.2017
E.K.

082 2014/6070 19.07.2017
NEDİM GÖZ VE DİĞERLERİ

083 2014/6094 19.07.2017
TANER KORZAY

084 2014/6184 19.07.2017
FEHMİ COŞGUN VE DİĞERLERİ

085 2014/6471 19.07.2017
ÖMER YILDIZ

İçindekiler - devam

086 2014/6920 19.07.2017
EDİP UYSAL VE DİĞERLERİ

087 2014/7325 19.07.2017
ELİF ERDEN

088 2014/8535 19.07.2017
PURO DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.

089 2014/8747 19.07.2017
ŞÜKRÜ BAYBAŞ

090 2014/9337 19.07.2017
NADİR GÜNDOĞAN

091 2014/9835 19.07.2017
ABDULLAH DAYAN VE DİĞERLERİ

092 2014/9962 19.07.2017
ALİ UYANDIRAN VE DİĞERLERİ

093 2014/10003 19.07.2017
NECLA BEKGÖZ

094 2014/10360 19.07.2017
AYŞE GÜNAYDIN

095 2014/11171 19.07.2017
BAYRAM ÇAĞLAR VE DİĞERLERİ

096 2014/11448 19.07.2017
ÖMER YILMAZ

097 2014/11451 19.07.2017
FERİDUN GÜLMEZ

098 2014/11733 19.07.2017
ABDULCELİL ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

099 2014/11958 19.07.2017
İLKNUR BALCI

100 2014/12290 19.07.2017
GÜLFİDAN YILDIRIM

F.N.G.

B. No: 2014/11928 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11928

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

F. N. G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11928)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : F. N. G.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, trafik idari para cezasının iptaline ilişkin başvuru sürecinde delillerin sunulması ve inceletilmesi noktasında aleyhe dezavantaj oluşturulması ve kararın gerekçesiz olması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Beşiktaş Bölge Trafik Ekipler Amirliğince düzenlenen ve 25/4/2014 tarihinde kırmızı ışık ihlali yapıldığı gerekçesiyle 172 TL idari para cezası uygulanmasını öngörentutanak 25/4/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu özetle kendisinin kırmızı ışık ihlali yapmadığını, trafik idari para cezasına konu kırmızı ışık ihlalinin gerçekleştiği iddia edilen bölgede Elektronik Denetleme Sistemi (EDS) ve kameraların bulunduğunu, kırmızı ışık ihlali yapıp yapmadığının anılan EDS kayıtları ve kamera görüntüleri ile tespit edilebileceğini, bu delillerin mahkemeye ibraz edilmesini talep ederek trafik idari para cezasının iptali istemiyle (kapatılan) İstanbul 3. Sulh Ceza Mahkemesine başvurmuştur.

11. (Kapatılan) İstanbul 3. Sulh Ceza Mahkemesi 16/5/2014 tarihli ve 2014/2805 Değişik İş sayılı kararıyla "...[b]aşvuru dilekçesi ve ekli dosyadaki belgeler ile başvuruya konu edilen eylemin gerçekleştiği, başvuranın dilekçesinde idari yaptırım kararının aksine hiçbir delil ve belge bulunmadığı ve idari yaptırım kararının hukuka uygun olduğu..." gerekçesiyle başvurunun kesin olarak reddine karar vermiştir.

12. Bu karar başvurucuya 12/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Bireysel başvuru 14/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 47. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Karayollarından faydalananlar aşağıdaki sıralamaya göre;

...

b) Trafik ışıklarına,

...

Uymak zorundadırlar.

... ışıklı trafik işaretlerinden kırmızı renkli olanına veya sesli işaretlere uymayan sürücüler, ... lira, ... para cezası ile cezalandırılırlar."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Hükmü ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 1/6/2010 tarihinden geçerli olmak üzere 14. Protokol'le değişik 35. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:

a) Başvurunun konu bakımından Sözleşme veya Protokollerinin hükümleriyle bağdaşmaması, açıkça dayanaktan yoksun veya bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olması veya;

b) Başvurucunun önemli bir zarar görmemiş olması; meğer ki Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esastan incelenmesini gerektirsin. Ancak ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir dava bu gerekçe ile reddedilemez."

16. 1/6/2010 tarihinde yürürlüğe giren 14 No.lu Protokol'ün 20. maddesiyle Sözleşme'nin 35. maddesine "önemli bir zarar görmemiş olma" kabul edilemezlik kriteri olarak eklenmiştir. Bu ilkeye göre Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), önüne gelen başvuruda başvurucunun önemli bir zarara uğramadığını tespit ederse bu başvuruyu kabul edilemez bulabilecektir. Fakat bu kriterin uygulanmasının hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurmasını önleme amacına dönük iki koruyucu unsur kabul edilmiştir. Bu unsurlar, insan haklarına saygı ilkesinin başvurunun esastan incelenmesini gerektirmesi ile davanın ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmiş olmasıdır.

17. AİHM, bu yeni kriterin Sözleşme ve protokolleri ile güvence altına alınan hakların Avrupa düzeyinde korunmasını sağlama yönündeki temel görevine yoğunlaşması için oluşturulduğunu belirtmiştir (Stefanescu/Romanya (k.k.), B. No: 11774/04, 12/4/2011, § 35). De minimis non curat praetor (Hâkim önemsiz ve küçük işlerle uğraşmaz.) ilkesinden doğan bu yeni kabul edilebilirlik şartı, bir hak ihlalinin ne denli gerçek olursa olsun uluslararası bir mahkeme tarafından incelenmeyi gerektirecek asgari bir ağırlık düzeyine ulaşması gerektiği görüşüne dayanır (Korolev/Rusya (k.k.), B. No: 25551/05, 1/7/2010). Bu seviyenin değerlendirilmesinde ise ihlal edildiği iddia edilen hakkın doğası, ihlal iddiasının ciddiyeti ve ihlalin başvurucunun kişisel durumu üzerinde oluşturacağı olası sonuçlar gözönünde bulundurulur (Giusti/İtalya, B. No: 13175/03, 18/10/2011, § 34).

18. AİHM; bu kriteri uygularken (i) başvurucunun önemli bir zarar görüp görmediğini, (ii) Sözleşme ve eki protokollerinde tanımlandığı şekliyle insan haklarına saygı hususunun şikâyetin esası bakımından bir inceleme gerektirip gerektirmediğini, (iii) davanın, ulusal mahkeme tarafından gereği gibi incelenip incelenmediğini ele almaktadır (Tayfun Görgün/Türkiye (k.k.), B. No: 42978/06, 16/9/2014).

19. Başvurucunun önemli bir zarar görüp görmediğinin tespitinde kendi özel şartları içinde başvurucunun yaşadığı dezavantajın gözönünde bulundurulması gerekir. Bu noktada parasal tutar önemli olmakla birlikte her zaman tek ölçüt değildir. Ayrıca olayda başvurucu için önemli bir prensip meselesi söz konusu olabilir ancak bu durum AİHM açısından başvurucunun önemli bir zarar gördüğü sonucuna varmak için yeterli olmayıp başvurucunun subjektif düşüncesinin objektif unsurlarla da haklılaştırılması gerekir (Korolev/Rusya).

20. Sözleşme ve protokollerinin güvence altına aldığı insan haklarına saygının başvurunun esastan incelenmesini gerektirip gerektirmediği hususuyla ilgili olarak AİHM,başvurunun davalı devletin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüğünün netleştirilmesi veya davalı devletin yapısal bir eksikliği gidermeye teşvik edilmesi ihtiyacının olduğu durumlar gibi Sözleşme gerekliliklerinin yerine getirilmesini etkileyen genel nitelikte bir konuyu gündeme getirdiği durumlarda başvurunun esastan incelenmesi gerekeceğini belirtmiştir (Zwinkels/Hollanda (k.k.), B. No: 16593/10, 9/10/2012, § 28).

21. Bu kapsamda AİHM, söz konusu kriter getirilmeden önce de önüne gelmiş olan Sözleşme'yle ilgili hususlarda açık ve çokça uygulanmış olan bir içtihadın bulunması durumunda bu incelemenin yapılmasının gerekli olmadığına hükmettiğini (Van Houten/Hollanda (kayıttan düşürme), B. No: 25149/03; CEDH 2005-IX ve Kavak/Türkiye (k.k.), B. No: 34719/04, 37472/05, 19/5/2009) hatırlatarak Mahkeme içtihatlarını genişletebilecek veya bunlara katkı sağlayabilecek nitelikteolmayan başvuruları incelemediğini belirtmektedir (Tayfun Görgün/Türkiye).

22. Ayrıca AİHM'e göre "önemli bir zarar görmemiş olma" kabul edilebilirlik kriterinin Sözleşme kapsamında güvenceye alınan herhangi bir hakka uygulanması kısıtlanmamıştır (Sylka/Polonya (k.k.), B. No: 19219/07, 03/06/2014).

2. Karşılaştırmalı Hukuk

23. Federal Almanya Anayasa Mahkemesine (FAYM) yapılan bireysel başvurularda meydana gelen artışın Mahkemenin anayasal hakları koruma işlevini yerine getiremez hâle getireceği endişesiyle FAYM Kanunu'nda 1993 yılında değişiklik yapılmıştır. Değişiklik sonrası FAYM Kanunu'na göre iki nedenden birinin bulunması hâlinde bir başvuru kabul edilebilir bulunmaktadır. Bunlar, başvurunun temel anayasal öneme sahip olması ve olası bir kabul edilemezlik kararının başvurucu açısından ağır sonuçlar meydana getirecek olmasıdır.

24. FAYM'a göre başvurunun temel haklarla ilgili esaslı bir soruna temas ettiğinin yani "temel anayasal önemi"nin başvurucu tarafından ortaya konması gerekmektedir. FAYM, bir kararında bireysel başvurunun subjektif işlevinin geri plana itildiğini ve objektif işleve yerini bıraktığını açıkça göstermiştir. FAYM anılan kararda bir anayasa şikâyeti açısından esaslı anayasal önemin ancak anayasadan doğrudan çıkarılamayan ve anayasa yargısı tarafından henüz yanıtlanmamış ya da değişen koşullar nedeniyle yeniden açıklanması gereken anayasal bir sorunu ortaya çıkarması hâlinde söz konusu olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra sorunun açıklığa kavuşturulmasında somut olayı aşan bir yarar olmalıdır. Göz ardı edilemez sayıdaki anlaşmazlıklar için anlamlı olması ya da gelecekteki durumlar için de çözüm oluşturabilecek önemde bir sorunla ilgili olması hâlinde böyle bir yarardan söz edilebilir (BVerfGE 90, 24-25, 8/2/1994).

25. İspanya Anayasa Mahkemesinin Teşkilat Kanunu'nda (AYMTK) 2007 yılında yapılan değişiklikle Mahkemeye yapılacak başvuruların (amparo başvurusu) özel anayasal önem taşıması koşulu getirilmiştir. İspanya AYMTK, başvurunun anayasal öneminden bahsetmiş ancak onun başvurucu açısından oluşturduğu zarara değinmemiştir. Başvurucunun uğradığı zararın ağırlığının bir kriter olarak kabul edilmemiş olması, ilgili başvuruların subjektif niteliğini dışlayarak söz konusu başvurulara münhasıran objektif bir anlam yüklemiştir. İspanya Anayasa Mahkemesinin, özel anayasal önemi başvurucunun subjektif zararının ağırlık derecesinden bağımsız olarak ele alması İspanya örneğini Türkiye, Federal Almanya ve AİHM uygulamasından ayırmaktadır. Diğer yandan İspanya AYMTK'ya göre başvuru dilekçesinde söz konusu başvurunun anayasal açıdan özel öneminin ortaya konulması gerekmektedir. İspanya Anayasa Mahkemesi, özel anayasal önem kriterinin başvuru dilekçesinde sadece belirtilmesini yeterli bulmamakta, bunun kanıtlanmasını da beklemektedir. Başvurucunun bu konuda bir açıklama getirmemesi hâlinde Mahkemenin dilekçeyi resen inceleyerek bu hususları gözetme imkânı bulunmamaktadır. Mahkeme anayasal önem ile ilgili üç kıstası gözönüne alarak inceleme yapmakta olup bunlar (i) anayasanın yorumlanması açısından önemi, (ii) anayasanın uygulanması ve genel etkinliği açısından önemi, (ii) temel hakların içeriğinin ve kapsamının belirlenmesi açısından önem

kıstaslarıdır (İspanya Anayasa Mahkemesi Kararı, 155/2009, 25/6/2009).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, trafik idari para cezasına konu kırmızı ışık ihlalinin gerçekleştiği iddia edilen bölgede EDS ve kameraların bulunduğunu, kırmızı ışık ihlalinin anılan EDS kayıtları ve kamera görüntüleri ile tespit edilebileceğini, zorunlu olduğu hâlde ceza tutanağı ile birlikte kırmızı ışık ihlaline ilişkin herhangi bir fotoğraf tebliğ edilmediğini, bu delillerin Mahkemece ceza tutanağını düzenleyen kurumdan istenmesi gerekirken anılan belgeler -talebine rağmen- istenmeden ve somut olaya ilişkin kuşkular giderilmeden yeterli gerekçeden yoksun bir kararla başvurusunun reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 36., 37. ve 38. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

28. Bakanlık, başvurucunun iddialarını silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiş; anılan ilkeler ve hakka ilişkin AİHM ve Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına atıfta bulunmuştur. Bakanlık iddia makamının sahip olduğu bilgilerden ve delil durumundan diğer tarafında da aynı şekilde haberdar olma imkânının sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüş yazısına karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

31. Somut olayda başvurucu, 172 TL tutarındaki idari para cezasınıpeşin ödeme indiriminden yararlanarak 129 TL olarak ödediğini belirtmektedir. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddiaları nedeniyle uğradığı maddi zarar 129 TL olup başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerinden olan anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriteri yönünden incelenmesi gerekir.

1. Anayasal ve Kişisel Önemden Yoksun Olma Kriterine İlişkin Genel İlkeler

32. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında herkesin bireysel başvuru hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Buna karşın yukarıda yer verilen Kanun maddesinde (bkz. § 29) anayasal ve kişisel önemi düşük olan veya bulunmayan başvuruların esastan

incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan düzenlemenin kaynağı, hâkimin küçük/önemsiz işlerle uğraşmaması gerektiğini ifade eden kadim De minimis non curat praetor ilkesidir. Bu ilkenin temelinde yatan düşüncelerden biri mahkemelerin asıl işlevlerine odaklanmalarını sağlamak ve buna engel teşkil edecek olan önem derecesi düşük davaların ve başvuruların iş yükü oluşturmasını önlemektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 47).

33. Karşılaştırmalı hukukta mahkemeler, farklı hukuk alanlarında ortaya çıkan uyuşmazlıklar yönünden De minimis non curat praetor ilkesini öteden beri uygulamaktadır. Anılan ilke, bireysel başvuruları ya da anayasa şikâyetlerini incelemekle görevli uluslararası mahkemeler ile anayasa mahkemelerinin karşılaştıkları ağır iş yükü ve buna bağlı olarak asıl işlevlerini yerine getirmekte zorlanmaları nedenleriyle insan hakları hukuku alanında da uygulanmaya başlanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin yanı sıra Federal Almanya ve İspanya Anayasa Mahkemelerinin görev ve yetkilerini düzenleyen kanunlarda bu yönde düzenlemelere gidilmiştir (bkz. §§ 16-25).

34. Hukukumuzda da önem derecesi düşük olan bazı uyuşmazlıklara ilişkin kararlara karşı kanun yollarına başvurma imkânı tanımayan düzenlemeler öteden beri bulunmaktadır. Bu düzenlemeler Anayasa Mahkemesi kararlarına da konu olmuştur. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, belli miktarın altındaki adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine karşı kanun yoluna başvurulamayacağını öngören bir kuralı Anayasa'ya aykırı bulmamıştır. Mahkeme, anılan kararında kuralın kanun yolu mercilerinin iş yükünü azaltma amacına dikkat çekmiş; Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının, davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesiyle sınırlandırılabileceğini belirterek "önem derecesi az suçlar" yönünden kanun yollarına başvurma imkânının tanınmamasının hukuk devleti ilkesini ve adil yargılanma hakkını zedelemeyeceği sonucuna varmıştır (AYM, E.2011/64, K.2012/168, 1/11/2012).

35. Nihayet 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasıyla Anayasa Mahkemesinin asıl işlevlerine odaklanmasını sağlamak, buna engel teşkil edecek olan anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların Mahkemenin iş yükünü artırmasını önlemek amacıyla Mahkemeye, anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verme yetkisi tanınmıştır. Nitekim 6216 sayılı Kanun'un alt Komisyondaki görüşmelerinde; benzer düzenlemelerin uluslararası hukuk ve karşılaştırmalı hukukta yer aldığı, amacının mahkemeleri iş yükünden kurtarmak olduğu belirtilmiştir (K.V., § 50).

36. Anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriterinin uygulanma koşulları yorumlanırken kuralın amacının dikkate alınması ve bu kapsamda öncelikle bireysel başvuru yönünden Anayasa Mahkemesinin işlevlerinin ortaya konması gerekir(K.V., § 51).

37. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında objektif ve subjektif olmak üzere iki temel işlevi bulunmaktadır. Mahkemenin objektif işlevi Anayasa'nın temel hak ve özgürlükleri düzenleyen hükümlerini yorumlamak ve bunların uygulanmasını gözetmektir. Subjektif yönü ise bireysel başvuru yoluyla önüne gelen somut olayda anılan hükümlerin ihlal edilip edilmediğini incelemek, gerektiğinde başvurucu lehine giderime hükmetmektir(K.V., § 52).

38. Mahkemenin Anayasa'yı yorumlama ve uygulama şeklinde ortaya çıkan objektif işlevinin subjektif işlevine göre ön planda olduğu kabul edilmelidir. Zira bireysel başvuru yolunun temel ilkelerinden ikincillik ilkesi ile bunun yansıması olarak Anayasa'nın 148. maddesinin

üçüncü fıkrasında yer verilen bireysel başvuruda bulunmadan önce başvuru yollarının tüketilmesi koşulu dikkate alındığında temel hak ve özgürlüklerin korunmasında öncelikle kamu makamları ve derece mahkemelerinin, sonrasında ise Anayasa Mahkemesinin rolü bulunduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla temel hak ve özgürlüklerin ilk elden kamu makamları ve derece mahkemeleri tarafından korunması gerekir. Belli bir meselede bu merciler tarafından Anayasa'ya uygun korumanın sağlanmadığının ileri sürülmesi hâlinde bireysel başvuru yapılabilir. Bu durumda Anayasa Mahkemesi, o meseleye ilişkin olarak Anayasa'yı yorumlar ve bir karar verir. Bundan sonra kamu makamları ve derece mahkemelerinin aynı meseleye ilişkin uygulamalarını bu yorum çerçevesinde gerçekleştirmeleri beklenir. Aksi durum, aynı meseleye ilişkin tüm uyuşmazlıkların Anayasa Mahkemesi önüne taşınması sonucunu doğurur. Bu şekilde işleyen bir bireysel başvuru yolunun sürdürülebilmesi ise imkânsızdır. Söz konusu yolun işlerliğini devam ettirmesinde Mahkemenin Anayasa'yı yorumlaması kritik öneme sahiptir. Bu işlevini en iyi şekilde yerine getirebilmesi ise -her bir başvuruda adaleti sağlamaktan ziyade- Mahkemenin daha önce Anayasa'yı yorumlamadığı meselelere odaklanmasına bağlıdır(K.V., § 53).

2. Kriterin Uygulama Koşulları

39. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan, başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.

40. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile Kanun'da belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir (K.V., § 55).

41. Diğer taraftan temel hak ve özgürlüklerin herhangi biri, bu kabul edilebilirlik kriterinin kapsamı dışında bırakılmamıştır. Buna göre temel hak ve özgürlüklerden herhangi birinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun bu kriter uygulanarak kabul edilemez bulunması mümkündür. Bununla birlikte ihlal edildiği ileri sürülen hak ve özgürlüğün niteliğinin anılan kriterin koşullarına ilişkin değerlendirme yapılırken dikkate alınması gerekir (K.V., § 56).

42. Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür: "Anayasal önem" olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul "başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması", "kişisel önem" olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise "başvurucunun önemli bir zarara uğramaması"dır Kanun metninde iki koşul arasında "ve" bağlacının kullanılmış olması nedeniyle anayasal ve kişisel önemden yoksunluk kriteri uygulanarak bir başvurunun kabul edilemez bulunabilmesi için somut olayda anılan iki koşulun birlikte bulunması gerekir (K.V., §§ 57-58).

43. "Anayasal önem" ve "kişisel önem" koşullarının neyi ifade ettiği Kanun'da açıkça düzenlenmemiş, bu husus Anayasa Mahkemesinin takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla anılan koşullara ilişkin ilkeleri Mahkeme, anayasal ve kişisel önemden yoksunluk kriterini uyguladığı başvurularda verdiği kararlarla belirleyecektir. Nitekim 6216 sayılı Kanun'un alt Komisyondaki görüşmelerinde; söz konusu koşulların Kanun'da "müphem" olarak düzenlendiği, uluslararası hukuk ve karşılaştırmalı hukuktaki örneklerinde olduğu gibi

Anayasa Mahkemesinin içtihadıyla somutlaşacağı ifade edilmiştir (K.V., § 59).

44. Her somut olayda kriterin uygulama koşullarının bulunup bulunmadığı Anayasa Mahkemesinin takdirine bırakılmış olmakla birlikte başvuruculaların anayasal önem ve kişisel önemin varlığını gösterme konusunda göstereceği özen, Mahkemenin yapacağı değerlendirmede etkili olacaktır.

45. Anayasal önem koşulunun uygulanmasıyla ilgili olarak kanun koyucu "Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma", "Anayasa'nın yorumlanması açısından önem taşıma" ve "temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıma" şeklinde üç unsur belirlemiş olmakla birlikte temel hak ve özgürlüklerle ilgili Anayasa hükümlerinin yorumlanması işin doğası gereği temel hak ve özgürlüklerin kapsamının ve sınırlarının belirlenmesini de içermektedir. Bu nedenle anayasal önemin, temel hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasa hükümlerinin "yorumlanması" ve "uygulanması" açısından önem taşıma şeklinde ifade edilebilecek iki unsurunun bulunduğunu kabul etmek gerekir (K.V., § 61).

46. İşin doğası ve kanun metni dikkate alındığında bir başvurunun anayasal öneminin bulunduğu sonucuna varılabilmesi için onun bu iki unsurdan biri açısından önem taşımasının yeterli olduğu anlaşılmaktadır (K.V., § 62).

47. Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun başta Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte Mahkeme, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir. Bu durumda da o meseleye ilişkin başvurunun anayasal öneminin bulunduğunu kabul etmek gerekir. Sosyal ve ekonomik koşulların değişmesi, temel hak ve özgürlüklerle ilgili mevzuatın yeniden düzenlenmesi ya da belli bir meseleye ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin yorumları arasında Anayasa'nın uygulanması bakımından tereddüte neden olabilecek bir farklılığın ortaya çıkması gibi durumlar Anayasa'nın yeniden yorumlanması ihtiyacını ortaya çıkarabilir(K.V., § 63).

48. Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma unsuru ise özellikle Mahkemenin Anayasa hükümleriyle ilgili yorumu ile kamu makamları ve derece mahkemelerinin uygulamaları arasındaki farklılıkta kendisini gösterir. Ancak her uygulama farklılığı, başvurunun Anayasa'nın uygulanması açısından "önemli" olduğu anlamına gelmez. Anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriterinin getirilmesinin amacı da gözetilerek temel hak ve özgürlüklere ilişkin Anayasa hükümlerinin uygulanması açısından başvurunun önem taşıdığının söylenebilmesi için kamu makamları ve derece mahkemelerinin belli bir meseleye ilişkin uygulamalarının Anayasa Mahkemesi yorumlarından farklı olması ve bu farklılığın da önemli olması gerekir. Bir başka ifadeyle bu ölçüt Anayasa'ya saygı gösterilmesiyle doğrudan bağlantılı olduğu için Anayasa Mahkemesinin yorumu ile kamu makamları ve derece mahkemelerinin uygulamaları arasında ortaya çıkan her türden faklılık değil yalnızca Anayasa'ya saygıyı zedeleyecek farklılıklar önemli kabul edilmelidir (K.V., § 64).

49. Bir başvurunun Anayasa Mahkemesinin yorumlarından farklı ve yaygın bir uygulamaya ilişkin olması Anayasa'nın uygulanması bakımından önemli olduğu anlamına gelir. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesinin yorumundan farklı olan bir uygulama yaygın olmasa bile Anayasa'ya saygı ilkesiyle açıkça bağdaşmaz nitelikteyse buna ilişkin başvurunun da Anayasa'nın uygulanması bakımından önemli olduğu kabul edilmelidir. Böyle durumlarda Anayasa'nın uygulanmasından açıkça kaçınma hatta bazen ona bir meydan okuma söz

konusu olur (K.V., § 65).

50. Kişisel önem koşulu, başvurucunun önemli bir zarara uğramamış olmasını ifade eder. Bu koşul, somut olayın başvurucunun kişisel durumu üzerindeki olumsuz etkisinin derecesiyle ilgilidir. Somut olayda ortaya çıkan kişisel zararın önemli olup olmadığını başvurucunun subjektif algısı belirlemez. Bu husus başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67).

51. Zararın parayla ölçüp ölçülememesi, onun önemini değerlendirme bakımından belirleyici değildir. Parayla ölçülmesi mümkün olmayan zararlar yönünden de anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriterinin uygulanması mümkündür. Öte yandan parayla ölçülebilen zararlar yönünden her başvurucu yönünden geçerli olacak ve kişisel önem koşulunun belirlenmesinde esas alınacak belli bir meblağ belirlenmesi mümkün değildir. Belli bir meblağ, başvuruculların içinde bulundukları kişisel koşullara göre farklı önem derecesine sahip olabilir (K.V., § 68).

3. İlkelerin Olaya Uygulanması

52. Başvurucu, somut olaya ilişkin nihai kararı ciddi surette etkileyecek nitelikteki EDS kayıtları ve kamera görüntülerini kendisinin bu konudaki istemine rağmen ilgili kurumdan talep edilip getirtilmeden idarenin sunduğu delillerle karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu iddiası, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine ilişkindir.

53. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Muharrem Keserci, B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, § 56-66; Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş., B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul, B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş, B. No:2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin, B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31) silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikayetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanmak suretiyle ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır.

54. Başvurucu ayrıca, karar sonucunu değiştirebilecek esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının da ihlal edildiğini şikâyet etmektedir.

55. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Mahkeme, içtihadında insan haklarına ilişkin güvencelerin soyut ve teorik olarak değil uygulamada ve etkili bir şekilde sağlanması amacının gerçekleşmesi için derece mahkemelerinin ileri sürülen iddia ve savunmalara şeklen cevap vermiş olmalarının

yeterli olmadığına, iddia ve savunmalara verilen cevapların dayanaksız olmaması, tutarlı ve makul olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Mahkeme özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59;Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

56. Buna göre Mahkemenin sıklıkla uygulanmış açık içtihatlarının bulunduğu silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun genel bir soruna işaret etmediği gibi Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşıdığının ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır.

57. Somut olayda başvurucu, maddi zararının 129 TL olarak ödediği idari para cezası olduğunu ifade etmektedir.

58. Başvurucu, manevi bir zarara uğradığından bahsetmemiş ve manevi tazminat istememiş; yalnızca yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi ile bireysel başvuru harcının iadesini talep etmiştir.

59. Başvurucunun maddi zarar olarak belirttiği miktarın avukat olarak görev yapan başvurucunun mali durumuna ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda herhangi bir açıklamasının olmadığı da gözetildiğinde başvuru konusu miktarın başvurucu açısından önemli bir zarar olduğu kanaatine ulaşılamamıştır. Başvurucunun dile getirdiği, ileride ceza puanlarının birikmesinin sürücü belgesinin iptaline sebep olabileceği olasılığının ise bu aşamada önemli bir zarar olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

60. Yukarıda açıklanan nedenlerle başvurunun Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı gibi başvurucunun da önemli bir zarara uğramadığı sonucuna varılmaktadır.

61. Açıklanan gerekçelerle anayasal ve kişisel önemden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEREM AMAL

B. No: 2014/12582 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12582

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEREM AMAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12582)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Kerem AMAL

Vekili : Av. Davut ERKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamanın makul sürede tamamlanmaması, aynı eylemden dolayı iki kez ceza verilmesi, tanık sorgulama ve dinletme taleplerinin gerekçesiz reddedilmesi ve delillerin hatalı değerlendirilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5.Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca muhtelif suçlardan yürütülen soruşturma kapsamında 14/2/2006 tarihinde başvurucu gözaltına alınmış ve 17/2/2006 tarihinde tutuklanmıştır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 26/6/2006 tarihli iddianamesiyle haksız ekonomik çıkar sağlamak amacı ile kurulmuş örgüte üye olma, yağma, yağmaya teşebbüs ve ruhsatsız silah bulundurma suçlarından başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

9. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 20/1/2010 tarihli kararıyla başvurucunun yağmaya teşebbüs dışındaki suçlardan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Yağmaya teşebbüs suçu yönünden hüküm kurulması unutulmuştur.

10. Anılan kararın temyizi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 17/10/2011 tarihli kararıyla zamanaşımı süresi içinde mağdur A.ya yönelik yağmaya teşebbüs suçu açısındanher zaman karar verilmesi mümkün olduğu gerekçesi ile kararı bozmuştur. Dosya, bozma sonrası aynı Mahkemenin E.2012/6 sırasına kaydedilmiştir.

11. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/7/2013 tarihli kararı ile müşteki ve tanık anlatımları, ele geçen suç eşyaları ile ilgili düzenlenen ekspertiz raporları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilerek başvurucunun müsnet suçtan cezalandırılmasına karar verilmiştir.

12. Başvurucunun temyizi üzerine anılan karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 25/3/2014 tarihli ilamıyla onanmıştır.

13. Anılan karar, başvurucu vekiline 3/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Bireysel başvuru 23/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır(B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

19. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 8 yıl 1 ay 11 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B.Aynı Suçtan İki Kez Yargılanmama ve Cezalandırılmama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, hem yağma suçuna azmettirme hem de yağmaya teşebbüs suçundan cezalandırılmasının aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) veya Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

24. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı tanınmış ise de başvuruya konu ihlal iddiası tarihi itibarıyla anılan Protokol yürürlüğe girmemiştir. Bu itibarla başvurucunun hak iddiasının Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı anlaşılmaktadır (İffet İnci Gültekin, B. No: 2013/9585, 9/3/2016, § 42).

25. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tanık Sorgulama ve Dinletme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, atılı suçun mağdurunu ve isimlerini bildirdiği tanıkların dinlenilmesi talebinin gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin "adil yargılanma" hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak tanık sorgulama ve dinletme hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olantanık sorgulama ve dinletme hakkı esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da zımni bir unsurudur.

28. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim

Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin iddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek hakkı düzenlenmiştir.

29.Anayasa Mahkemesi de benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında "tanık dinletme ve sorgulama hakkı"yla ilgili ilkeleri belirlemiştir.

30. Sanığın; hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Ancak başvuruculaın tanıklara soru sorabilmesi, onlarla yüzleşebilmeleri mutlak bir hak değildir. Makul gerekçelerle getirilen kısıtlamalar, kimi zaman başvurucunun iddia tanıklarına soru sorabilme ve onlarla yüzleşme imkânını da ortadan kaldırabilmektedir. Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Az. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 46-67; Levent Yanlık, B.No: 2013/1189, 18/11/2015, §§ 67-77; İsmet Özkorul, B. No: 2013/7582, 11/12/2014, §§44, 45).

31. Savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla "aynı koşullar altında" davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı, sanığın "aynı koşullar altında" ve "silahların eşitliği ilkesi"ne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekmektedir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 47; Ahmet Zeki Üçok, B. No: 2013/1966, 25/3/2015, § 70).

32. Bozma sonrasındaki yargılamanın 17/7/2013 tarihli ikinci celsesinde başvurucunun, aleyhte beyanda bulunan mağdur A.Y.nin ve daha önce huzurda beyanlarına başvurulmayan tanıklar A.D. ve M.V., C.A. ve H.A.nın dinlenilmesi talebi, mağdurun daha önce dinlenildiği ve dinletilmek istenen tanıkların ise dosyanın geldiği aşama ve dosyadaki diğer deliller nazara alınarak dosyaya yenilik katmayacağı değerlendirilerek reddedilmiştir.

33. Başvurucu, mağduru sorgulama fırsatının kendisine tanınmadığı yönünde bir şikâyette bulunmamaktadır. Diğer yandan tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğu da başvurucu tarafından açıklanmamıştır. Mahkeme; arama, el koyma ve yakalama tutanaklarını, telefon görüşme içeriklerini, ekspertiz raporlarını, banka hesaplarına ilişkin yazıları, mağdur ve tanık anlatımlarını birlikte değerlendirmek suretiyle başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir.

34. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvurucunun aleyhinde beyanda bulunan mağdurun sorgulanmasına daha önce imkân verilmiş olunması ve hangi nedenlerle önemli olduğu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğu açıklanmak suretiyle tanık dinletme talebinin desteklenmemesi nedenleriyle tanık sorgulama ve dinletme hakkına yönelik bir

ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

36. Başvurucu, delillerin takdirinde yanılgıya düşülmesi suretiyle haksız olarak mahkûm edildiğini ve kararın açık bir keyfîlik içerdiğinibelirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

38. Somut olayda İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada sanık savunmaları, mağdur beyanları, tanık anlatımları, olay nedeniyle düzenlenen tutanaklar, aramalar sonucu elde edilen deliller, ekspertiz raporları, telefon görüşme içerikleri ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararların delillerin değerlendirilmesinde isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

39. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucu 5.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

43. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tanık sorgulama ve dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin (kapatılan) İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (E.2013/68, K.2013/146) yerine bakan mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADİL ÖZER (2)

B. No: 2014/13231 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13231

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADİL ÖZER BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/13231)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Adil ÖZER

Vekili : Av. İsmail ERGÜNEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucu hakkındaki ceza yargılamasının beraat kararı ile sonuçlanmasına rağmen başvurucunun suçlu kabul edilerek meslekten çıkarılması ve iptal davasının reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesi ilkesinin; icra edildiği iddia edilen aynı eylem nedeniyle hem disiplin hem de ceza yargılamasının yapılması gerekçesiyle aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının; yapılan başvurunun makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adil yargılanma, mülkiyet, savunma hakları ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiaları yönünden kısmi kabul edilmezlik kararı verilerek başvurunun kabul

edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. İdari Yargıdaki Dava Yönünden

8. Başvurucu, İstanbul ili Gaziosmanpaşa İlçe Emniyet Müdürlüğü Trafik Denetleme Büro Amirliğinde polis memuru olarak görev yapmakta iken yetkisini ve nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla kullandığından bahisle başvurucu hakkında disiplin soruşturması ve kovuşturması başlatılmıştır.

9. Başvurucu, Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün ilgili maddeleri uyarınca Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 14/2/2002 tarihli ve 2002/112 sayılı işlemi ile meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmıştır. Anılan idari kararın gerekçesinin ilgili kısımları şöyledir:

"...

SANIKLARIN:

Ad Soyad ve Görevleri : 1- Adil ÖZER

İstanbul Emniyet Müdürlüğü kadrosunda görevli ... sicil sayılı Polis Memuru

...

Suçlandıkları Olay : 1- Yetkisini veya nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak.

2- Kasıtlı olarak gerçek dışı rapor vermek veya tutanak düzenleyip imza etmek veya ettirmek.

...

Sanıklar hakkında İl Polis Disiplin Kurulunca verilen "MESLEKTEN ÇIKARMA" kararına bağlı olarak gelen soruşturma dosyası kurulumuzca incelendi;

Sanıkların İstanbul Emniyet Müdürlüğü kadrosunda görevli bulundukları sırada, 23.06.2000 günü saat 03.00 sıralarında Gaziosmanpaşa Küçükköy stadı Poligorı caddesinde (D.A.) adına kayıtlı (F.E.) idaresindeki 34 ... plaka sayılı otonun (H.S.) adına kayıtlı park halindeki 34 ... plaka sayılı otoya çarpması sonrası Gaziosmanpaşa İlçe Emniyet Müdürlüğü Trafik Denetleme Tescil Büro Amirliğinde görevli sanık Polis memurları Adil ÖZER ve (M.E.)in 23.06.2000 tarihli kaza tespit tutanağını ve alkol test raporunu içeren anlaşma tutanağını tanzim ettikleri, Trafik kazası tespit tutunağındaki el yazılarının ve ismi altındaki imzanın sanık Polis memuru Adil ÖZER eli mahsulü olduğu, ... sürücü (F.E.) ismi altındaki imzanın kendisine ait olmadığı, (H.S.) adına düzenlenen tescil belgelerinin sahte olarak düzenlendiği, meydana gelen trafik kazasına karışan araçların belgelerinin (H.Y.) isimli şahıs tarafından diğer bazı trafik kazalarında haksız menfaat temin etmek maksadıyla kullanılması, maddi hasarlı Trafik Kazası tespit tutanağının ilgili birimin trafik kazası kayıt defterine kaydedilip numara alarak resmilik kazanması, (H.Y.)ın tutanakları kendisinin

tanzim ettirdiğini kazanın hayali olduğunu sahte tescil belgesinin kendisi tarafından düzenlendiğini beyan etmesi, kaza tarihinde aracın sürücüsü olarak gösterilen (F.E.)ın kazaya karışmadığını beyan etmesi sonucunda düzenlenen tutanakların gerçek anacak kazanın ve muhteviyatının hayali olup sivil kişilerin kendilerine maddi çıkar sağlamak amacıyla tutanakları düzenlettirdikleri, dolayısıyla sanık Polis memurlarının sigorta şirketlerinden para tahsil etmek isteyen şahıslara muhteviyatı itibarı ile gerçek olmayan tutanakları tanzim ederek kendilerine de menfaat sağladıklarından Yetkisini veya nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak ve Kasıtlı olarak gerçek dışı rapor vermek veya tutanak düzenleyip imza etmek veya ettirmek fiillerini işledikleri,

Adli yönden ise ... Şişli Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiğinin ayrıca hazırlanan ön inceleme raporunun 31.01.2002 tarih ve 2044/229 sayı ile İstanbul Valiliğine gönderildiği sanık beyanları, tanık ifadeleri, kaza tespit tutanakları. ekspertiz raporları ve dosyada mevcut diğer deliller muvacehesinde anlaşılmakla,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Sanık Polis Memurları Adil ÖZER ve ..."Yetkisini veya nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak" suçlarını işledikleri sübuta erdiğinden eylemlerine uyan Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün 8. maddesinin 7 ve 12. fıkraları gereğince "MESLEKTEN ÇIKARMA" cezası ile tecziyelerine, sanıkların işledikleri suçun niteliği işleniş biçimi ve mesleğin özelliği dikkate alındığında haklarında aynı tüzüğün 15. maddesinin uygulanamayacağına..."

10. Başvurucu tarafından belirtilen işleme karşı 26/4/2002 tarihinde iptal davası açılmıştır.

11. İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 30/6/2003 tarihli ve E.2002/600, K.2003/871 sayılı kararı ile dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiştir.

12. Davalı idarenin temyizi üzerine Danıştay Onikinci Dairesinin 21/3/2005 tarihli ve E.2003/5265, K.2005/868 sayılı ilamı ile bozma kararı verilmiştir.

13. Başvurucunun karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 11/3/2008 tarihli ve E.2005/5543, K.2008/1506 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

14. Bozma kararına uyularak yapılan incelemede, İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 18/9/2009 tarihli ve E.2008/1234, K.2009/1454 sayılı kararı ile davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...

Dava, polis memuru olan davacının meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğünün 8. maddesinin 7. fıkrasında ‘Yetkisini veya nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak’ fiilinin, aynı maddenin 12. fıkrasında ise “Kasıtlı olarak gerçek dışı rapor vermek veya tutanak düzenleyip imza etmek veya ettirmek’ fiilinin, meslekten çıkarma cezasını gerektirdiği kurala bağlanmıştır.

Dosyanın incelenmesinden; 23.06.2000 tarihinde iki otonun karıştığı trafik kazası ile ilgili olarak, davacı ve diğer görevli polis memurlarınca maddi hasarlı trafik kazası tesbit tutanağı ve alkol metre cihazı ile yapılan test rapor tutanağının tanzim edildiği bu belgelere ilgili birimin trafik kazası kayıt defterine kaydedilip numara alınarak resmilik kazandırıldığı, kaza

tarihinde aracı kullanımında bulunduran kişinin belirtilen tarihte otonun kazaya karışmadığını beyan etmesi, tutanakları düzenlettiren şahsın kazanın hayali olarak düzenlediğini belirtmesi karşısında tutanakların gerçek ancak kazanın muhteviyatının hayali olduğu, davacının görevini kötüye kullanmak suretiyle sigorta şirketlerinden para tahsil etmek isteyen şahıslara, araç sahibi ve sürücüleri olmaksızın muhteviyatı itibarı ile gerçek olmayan tutanakları tanzim ederek yetki ve nufuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla kötüye kullandığı ve kasıtlı olarak gerçek dışı rapor verip veya tutanak düzenleyip imza ettiği veya ettirdiğinin yapılan soruşturma ile sübuta erdiğinden bahisle dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmaktadır.

Bir trafik kazası olması durumunda, polis memurları tarafından kazaya karışan sürücülerin kimlikleri tespit edilerek ve araç sahibinin kimliği de araştırılarak trafik kaza tutanağı ve alkolmetre test tutanağı düzenleneceği açıktır.

Olayda ise, davacının kazaya karışan araç sahipleri ve sürücüleri olay yerinde bulunmamasına rağmen, bu şahısların kazaya karıştıkları yolunda gerçeğe aykırı tutanak düzenlediği ve bu tutanaklar sayesinde bazı şahısların sigorta şirketinden para almalarını sağladığı görüldüğünden üzerine atılı suçun sübuta erdiği sonucuna varılmıştır.

Bu durumda, disiplin cezasına konu fiilleri soruşturma raporu ile sabit olan davacının, meslekten çıkarma cezasıyla cezalandırılmasına işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

15. Başvurucunun temyizi üzerine Danıştay Onikinci Dairesinin 14/11/2011 tarihli ve E.2009/9428, K.2011/5816 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesi hükmünün ve gerekçesinin hukuka ve usule uygun olduğu, hükmün bozulmasını gerektirecek sebep bulunmadığı belirtilerek onama kararı verilmiştir.

16. Başvurucunun karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 19/3/2014 tarihli ve E.2012/5848, K.2014/1818 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

17. Başvurucu 1/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Ceza Yargılaması Yönünden

18. Başvurucu hakkında yürütülen ceza kovuşturmasında Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/4/2005 tarihli ve E.2002/329, K.2005/101 sayılı kararı ile başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Bu karar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... 26.5.2000 tarihli trafik kaza tutanağı tutulması için hasarlı araç sahibi ve kaza yapan şahıs tarafından müracaat edildiği ve polis memuru sanıklarında tutanak tuttukları anlaşılmıştır. Polis memuru olan sanıklar ADİL ÖZER, ..., kendilerine haber verildiğinde trafik kazsının olmuş olduğu olay yerine gidildiğinde hasarlı araçların olay yerinde bulunduğu etrafta cam kırıkları ve benzeri şeylerin bulunduğu buna göre kaza tutanağı düzenledikleri yolundaki savunmaları ve bu savunmanın aksinin ispatlanamamış olması ve ayrıca kendisine kaza ihbarı gelen trafik ekibinin olay yerine intikal ederek kazaya karışan araçlarla ilgili durumu gösterir şekilde trafik kaza tutanağı ve trafik ceza tutanakları tutmasının yasal zorunluluk olduğu polis memuru sanıkların görevlerini ifa ettikleri bu nedenle sahte evrak düzenlemek kastıyla hareket ettiklerine dair herhangi bir delili elde edilemediği....

Olaya ilişkin gerçek bir kaza olmayıp kaza mizansene düzenlendiği iddia dahi edilse

mizansen hazırlandıktan sonra dışarıdan bunu gören sanıkların kazanın gerçekten olup olmadığını bilmeleri mümkün değildir. Bunun aksini gösterir herhangi bir delil de dosyada bulunmadığından sanıklar ADİL, ... delil yetersizliği nedeniyle BERAATLERİNE,

... yukarıda açıklanan haklı gerekçelerden ötürü:

...Sanıklar ADLİ ÖZER, ...üzerlerine atılı 23/06/2000 ve 26/5/200 tarihli tutanaklardan dolayı açılan ve birleştirilen dosyada sahte evrak düzenlemek ve dolandırıcılık kastıyla hareket ettiklerine dair her türlü şüpheden uzak, kesin, yeterli ve inandırıcı delil elde edilemediğinden ayrı ayrı BERAATLERİNE..."

IV. İLGİLİ HUKUK

19. Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün 8. maddesinin birinci fıkrasının (7) ve (12) numaralı bentleri şöyledir:

"Meslekten çıkarma cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davnışlar şunlardır:

...

7 - Yetkisini veya nüfusunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak,

...

12 - Kasıtlı olarak gerçek dışı rapor vermek veya tutanak düzenleyip imza etmek veya ettirmek..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Aynı Suçtan İki Kez Yargılanmama ve Cezalandırılmama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/4/2005 tarihli kararı ile hakkında beraat kararına hükmedildiğini (bkz. § 18), aynı eylem sebebiyle hakkında disiplin soruşturması ve kovuşturması yürütüldüğünü, meslekten çıkarma cezası ile cezalandırıldığını, bu işlem hakkında açtığı davada da idari yargı mercilerince değerlendirmeler yapılarak davasının reddedildiğini, dolayısıyla aynı eylem nedeniyle hem adli yargıda hem de idari yargıda hakkında yargılama yapıldığını belirterek aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının ihlal edildiği iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalanhak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

23. Uyuşmazlık konusu olayın 23/6/2000 tarihli olduğu, bu olay kapsamında 14/2/2002 tarihli işlemle başvurucunun meslekten çıkarıldığı, başvurucunun idari yargıda açtığı iptal davasının reddine dair İlk Derece Mahkemesi kararının 18/9/2009 tarihinde verildiği, bu kararın karar düzeltme isteminin reddi ile 19/3/2014 tarihinde kesinleştiği tespit edilmiştir.

24. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinde aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı tanınmış ise de ilgili tarihlerde Türkiye bu Protokol'e taraf değildir (Murat Deniz, B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 39).

25. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu bölümünün diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesi İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu; ispatlanmamış ithamlar içeren işlemle meslekten çıkarıldığını, hakkındaki ceza kovuşturmasının beraatla neticelendiğini, suçluluğu yasal olarak sabit olmadığı hâlde ihtisas mahkemesi olmayan, cezai konularda uzmanlaşmış hâkimlerden oluşmayan idari yargı mercilerince üzerine atılı eylemi işlediği sabitmiş gibi değerledirmelerle suçlu olduğu kabul edilerek davasının reddedildiğini, hakkındaki beraat hükmünün dikkate alınmadığını belirterek masumiyet karinesi ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

27. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

28. Bu çerçevede, masumiyet karinesi kural olarak hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilkedir. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için Sözleşme'nin 6. maddesinde ifade edilen "medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar" çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği beraat kararına uygun hareket etmelidir. Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 61, 62).

29. Bu çerçevede, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla

masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Kürşat Eyol, § 29).

30. Öte yandan, Ceza Muhakemesi Hukuku ve Disiplin Hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. Kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür. Ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (Kürşat Eyol, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir (Ramazan Tosun, § 64).

31. Disiplin gerekleri dikkate alındığında masumiyet karinesinin disiplin hukukunun uygulanabilmesi için mutlaka ceza davalarının sonucunun beklenmesini gerektirdiği söylenemez. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (Ramazan Tosun, § 65).

32. Somut olayda, başvurucunun polis memurluğu mesleğinden ihracına ilişkin Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun 14/2/2002 tarihli işleminin gerekçesi (bkz. § 9) incelendiğinde işlemin birçok kısmında başvurucudan "sanık" olarak bahsedildiği, "sanıkların işledikleri suçun" ifadesine yer verildiği tespit edilmiştir. İşlemin yapıldığı tarihte başvurucu hakkında yürütülen bir ceza kovuşturması mevcut olduğu dikkate alındığında işlemde özensiz bir dil kullanıldığı anlaşılmakla birlikte başvurucudan sanık olarak bahsedilmesinde başvurucunun masumiyet karinesi yönünden sorun görülmemektedir. İşlemin gerekçesinin tamamı, açıklamaların bağlamı dikkate alındığında işlemde "suç" ile kastedilenin disiplin suçu olduğu, başvurucu hakkında yürütülen disiplin soruşturması, kovuşturması ve meslekten çıkarmanın dayanağı olan disiplinsizlik eyleminin sübutuna ilişkin Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün ilgili maddeleri uyarınca nitelendirme ve incelemelerin yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca başvurucunun ceza hukuku anlamında suçlu olduğunu ifade eden bir ibareye de yer verilmediği görülmektedir.

33. Meslekten çıkarma işleminin hukuka uygunluğunun denetlendiği İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 18/9/2009 tarihli kararının gerekçe kısmında (bkz. § 14) başvurucunun "... üzerine atılı suçun sübuta erdiği sonucuna varılmıştır..." şeklinde ifade kullanıldığı tespit edilmiştir. Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi kararının gerekçesinde (bkz. § 18) başvurucunun sahte evrak düzenlemek kastıyla hareket ettiğine dair herhangi bir delil elde edilemediği, başvurunun kazanın gerçekten olup olmadığını bilmesinin mümkün olmadığı ve bunun aksini gösterir herhangi bir delilin de dosyada bulunmadığı, anılan kararda başvurucunun üzerilerine atılı sahte evrak düzenlemek ve dolandırıcılık suçlarında kasıtlı hareket ettiğine dair her türlü şüpheden uzak, kesin, yeterli ve inandırıcı delil elde edilemediği belirtilmiş; nihayetinde ceza yargılamasının başvurucunun beraatı ile sonuçlanmış olsa da İdare Mahkemesinin kararında ceza yargılamasına, ceza hukuku anlamında bir suçluluğa atıf yapılmamıştır. İlgili disiplin hükümlerine, başvurucu hakkında yürütülen disiplin yargılamasına, bir trafik kazası olması durumunda, polis memurları tarafından kazaya karışan sürücülerin kimlikleri tespit edilerek ve araç sahibinin kimliği de araştırılarak trafik kaza tutanağı ve alkolmetre test tutanağı düzenleneceğinin açık olduğuna değinildikten

sonra başvurucunun üzerine atılı suçun (disiplin suçu)sabit olduğu sonucuna varılmış ve davanın reddine hükmedilmiştir.Kararın gerekçesi bir bütün olarak dikkate alındığında "üzerine atılı suçun sübuta erdiği" ifadesi ile kastedilenin disiplin suçu olduğu anlaşılmaktadır.

34. Tüm bu tespitler ışığında ve ceza hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğu ve bu iki disiplinde farklı ispat standartlarının benimsendiği dikkate alındığında Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun işleminde ve İstanbul 6. İdare Mahkemesinin kararının gerekçelerinde masumiyet karinesini ihlal eden bir yön bulunmadığı değerlendirilmektedir.

35. Açıklanan nedenlerle başvurucunun masumiyet karinesi ilkesine yönelik bir müdahalenin bulunmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

40. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 11 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

43. Başvurucu yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

44. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

45. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 16.800 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

46. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesi ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 16.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 6. İdare Mahkemesine (E.2008/1234, K.2009/1454) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN UDUM

B. No: 2014/14551 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14551

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN UDUM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14551)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Hüseyin UDUM

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; beraatle sonuçlanan bir suç isnadı kapsamında taşınmaza el konulması ve el konulan taşınmazın makul olmayan bir sürede, zarara yol açılarak iade edilmesi nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucu Hakkında Örgüt Üyeliğinden Açılan Ceza Davası Süreci

8. Başvurucu, İsviçre'de ikamet etmekte iken 5/7/1999 tarihinde Türkiye'ye giriş yapmıştır. Sonrasında 26/7/1999 tarihinde İstanbul ili Kartal ilçesine bağlı Çavuşoğlu Mahallesi'nde bulunan 2370 ada 562 parsel sayılı taşınmazı H.A.dan tapuda satın almıştır. Bu taşınmazın üzerinde tek katlı villa niteliğinde bir yapı bulunmaktadır. Başvurucu daha sonra -başvuru formu ve eklerinde belirtilmeyen bir tarihte- ülkeden ayrılmıştır.

9. Hizbullah terör örgütüne yönelik olarak yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 17/1/2000 tarihinde, söz konusu villada kolluk görevlilerince dokuz erkek cesedi bulunmuştur.

10. Bu olaydan sonra başvurucu 13/1/2007 tarihinde yeniden Türkiye'ye giriş yapmıştır. Başvurucu ülkeden çıkarken 25/1/2007 tarihinde yakalanarak terör örgütü üyesi olma suçundan gözaltına alınmış ve aynı tarihte bu suçtan tutuklanmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucunun Hizbullah terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönünde yeterli şüphenin bulunduğu belirtilerek bu suçtan cezalandırılması istemiyle 31/1/2007 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede, başvurucunun evinde bulunan belgelere göre örgüte öz geçmiş raporu verdiği, suç tarihi ve öncesinde örgüt lideriyle yakından görüştüğü, operasyon yapılan hücre evinin başvurucuya ait olduğu belirtilmiştir.

11. İddianamenin kabul edilmesiyle başlanan kamu davasında yapılan yargılama neticesinde İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/10/2008 tarihli ilamıyla başvurucunun terör örgütü üyeliği suçunu işlediği sonucuna varılmıştır. Mahkeme, başvurucunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası, 53. ve 62. maddeleri ile 58. maddesinin (9) numaralı fıkrası uygulanarak 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun operasyon sırasında hücre evinde ele geçirildiği belirtilen fotoğrafı ve öz geçmiş raporunu kabul ettiği ancak bunları başka bir derneğe verdiğini söylediği belirtilmiştir. Mahkemeye göre başvurucunun satın aldığı bu evi görmeyip kiracıları tanımaması ve bu durumdan haberdar olmaması hayatın olağan akışına uygun değildir. Mahkeme 28/1/2001 tarihinde evin bahçesinde yapılan kazıda dokuz erkek cesedinin ele geçirildiğine ve bu tarihten önce evin boşaltılmış olduğuna dikkat çekmiştir. Mahkeme ayrıca, öz geçmiş raporunda başvurucuyu örgütle tanıştıran kişinin adına yer verildiğini ve bu kişinin ise örgüt üyeliği suçundan arandığını vurgulamıştır. Bununla birlikte gerek iddianamade gerekse de mahkûmiyet kararında hücre evi olarak nitelendirilen söz konusu villanın müsaderesine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir.

12. Temyiz edilen hüküm, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 29/9/2009 tarihli ilamıyla onanmıştır.

B. El Koyma ve Kara Paranın Aklanmasına İlişkin Ceza Davası Süreci

13. Başvurucu hakkında ayrıca, söz konusu taşınmazı örgüt üyesi olarak kanun dışı yollarla elde edilen para ile satın aldığı iddiasıyla kara paranın aklanması suçundan ceza soruşturması başlatılmıştır.

14. Bu ceza soruşturması kapsamında Kartal 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 8/11/2000 tarihli ve 2000/175 Müteferrik sayılı kararı ile başvurucu adına tapuda kayıtlı bulunan taşınmaza el konulmasına karar verilmiştir. Mahkeme, bu taşınmaz üzerindeki her türlü tasarruf yetkisinin tamamen yasaklanmasına ve el koyma tedbirinin tapuya şerh edilmesine karar vermiştir. Ayrıca bu olay nedeniyle taşınmaz, kolluk görevlilerince mühürlenmiştir.

15. Kartal Cumhuriyet Başsavcılığının 29/3/2001 tarihli iddianamesi ile başvurucunun ve H.A.nın kara paranın aklanması suçundan 13/11/1996 tarihli ve 4208 sayılı mülga Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrası ile aynı maddenin üçüncü fıkrasının (c) bendi kapsamında cezalandırılması istemiyle Kartal 2. Asliye Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İddianamede, örgüt üyesi olan H.A.nın örgütün kanun dışı yollarla elde ettiği parayla söz konusu taşınmazı edindiği belirtilmiştir. İddianamede ayrıca, bu evin alındığı para ile kaynağının gizlenmesi amacıyla aynı evin 1999 yılında başvurucu tarafından satın alındığı ileri sürülmüştür.

16. Yapılan yargılama sırasında Mahkeme 28/9/2005 tarihinde, el konulan taşınmaz üzerinde bulunan yapının başvurucuya teslimine karar vermiştir. Kolluk görevlilerince 6/10/2005 tarihinde düzenlenen bir tutanak ile söz konusu taşınmaz üzerinde bulunan yapı, başvurucu adına avukatına teslim edilmiştir. Teslim tutanağında, binanın kapılarında herhangi bir mührün bulunmadığı, binanın ise bütün kapı ve pencerelerinin sökülmüş, harabe bir durumda bulunduğu belirtilmiştir.

17. Başvurucu 22/1/2007 tarihli sekizinci oturuma müdafii ile birlikte katılmış ve kendisinin savunması alınarak sorgusu yapılmıştır. Mahkemece başvurucu hakkında kara paranın aklanması suçu ile ilgili olarak gözaltına alma ya da gıyabi bir tutuklama kararının mevcut olmadığı bildirilmiştir.

18. Yargılama devam ederken 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 26. maddesinin birinci fıkrası ile 4208 sayılı mülga Kanun'un 7. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Mahkeme bu kanun değişikliği nedeniyle başvurucuya isnat edilen fiilin artık bir suç teşkil etmediği gerekçesiyle 22/12/2011 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir. Aynı kararda, el koyma tedbiri konulan taşınmazın tapu kaydındaki şerhin de kaldırılmasına karar verilmiştir.

19. Mahkemece düzenlenen 13/2/2012 tarihli kesinleşme şerhinde, başvurucunun beraatine ilişkin hükmün temyiz edilmeksizin 24/1/2012 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir. Mahkeme 28/2/2012 tarihinde, başvurucuya ait el konulan taşınmazın tapu kaydına konulan tedbir şerhinin kaldırılması hususunda Kartal 1. Bölge Tapu Sicil Müdürlüğüne yazı yazmıştır.

20. Bununla birlikte söz konusu beraat hükmü katılan sıfatıyla Hazine tarafından 7/5/2014 tarihinde temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde kararın sonradan öğrenildiği belirtilmiş ve hükmün bozulması talep edilmiştir. Mahkeme 16/5/2014 tarihinde Hazinenin temyiz talebini katılan sıfatının bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Bu karar da Hazine tarafından 28/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Öte yandan başvurucu müdafii de hükmü, vekâlet ücreti verilmesi gerektiğini belirterek temyiz etmiştir. Yargıtay 19. Ceza Dairesi 4/2/2016 tarihli ilamıyla başvurucunun temyiz talebini süre yönünden reddetmiştir. Daire, Hazinenin temyiz talebi yönünden ise suçtan doğrudan zarar gördüğünden bahisle Hazinenin katılan sıfatının bulunduğunu belirterek temyiz talebinin reddine ilişkin Mahkeme kararını kaldırmıştır. Aynı ilamda, kanunda öngörülen zamanaşımı süresinin dolmuş olduğu gerekçesiyle davanın düşürülmesine; dava konusu taşınmaz üzerine konulan tedbirin ise kaldırılmasına karar verilmiştir.

C. Tazminat Davası Süreci

21. Başvurucu, haksız yere yakalanıp gözaltına alındığı ve taşınmazına el konulduğunu belirterek bu tedbirler nedeniyle uğradığı zararların tazmini istemiyle Maliye Hazinesi aleyhine İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesinde 24/4/2012 tarihinde tazminat davası açmıştır.

22. Mahkeme, İsviçre'de ikamet ettiği bildirilen başvurucunun ülkemizdeki yerleşim yeri adreslerinin Mahkemenin yetki alanı içinde kalmadığı gerekçesiyle 10/5/2012 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir. Aynı kararda, yetkisizlik kararının kesinleşmesiyle birlikte dava dosyasının görevli ve yetkili Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesine gönderileceği belirtilmiştir. Karara yapılan itiraz, İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/6/2012 tarihli kararıyla reddedilmiş; dava dosyası Bakırköy 12. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

23. Başvurucu, zararının tespiti için dava konusu taşınmazın başında keşif yapılmasını talep etmiş; Mahkemenin 28/3/2013 tarihli üçüncü oturumunda başvurucunun bu talebi reddedilmiştir.

24. Mahkeme 28/3/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 144. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan düzenlemeye dayanılmıştır. Mahkeme, tazminata hak kazanmadığı hâlde sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren Kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hâle dönüşenlere bu kanun hükmü gereği tazminat verilemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, başvurucunun kara paranın aklanması suçundan yargılanmakta iken bu suçun düzenlendiği 4208 sayılı mülga Kanun'un 7. maddesinin yürürlükten kaldırıldığı için beraat ettiğini tespit etmiştir. Mahkemeye göre bu sebeple başvurucunun durumu, lehe düzenlemeler getiren Kanun hükmü gereğince sonradan tazminat istemeye uygun hâle dönüşmüştür.

25. Başvurucu tarafından temyiz edilen hüküm, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 20/5/2014 tarihli ilamıyla onanmıştır.

26. Bu karar, başvurucu vekiline 26/8/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucu 27/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

28. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

...

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler. .

...

3) (Ek:18/6/2014-6545/70 md.) Birinci fıkrada yazan hâller dışında, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davaları ancak Devlet aleyhine açılabilir."

29. 5271 sayılı Kanun'un 144. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir: "

Kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan kişilerden aşağıda belirtilenler tazminat isteyemezler:

...

b) Tazminata hak kazanmadığı hâlde, sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hâle dönüşenler

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

31. Öncelikle her ne kadar başvurucu beraat ettiği hâlde haksız yere yakalanarak gözaltına alındığından yakınmakta ise de başvurucunun kara paranın aklanması suçundan değil terör örgütü üyeliği suçundan gözaltına alındığı ve tutuklandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun bu iddiasının değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

32. Başvurucu, kara paranın aklanması suçundan yapılan ceza soruşturması sırasında el konulan taşınmazının yargılama sırasında iade edildiğini ve bu yargılama neticesinde beraat ettiğini ifade etmiştir. Başvurucu ilk olarak taşınmazına haksız yere el konulduğundan yakınmaktadır. Başvurucunun ikinci şikâyeti, taşınmazın iadesine ilişkin sürecin makul olmayan bir sürede sonuçlandırılmasına ilişkindir. Başvurucu son olarak taşınmazının harap bir hâlde iade edildiğini belirtmiştir. Başvurucu bu sebeplerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

34. Somut olayda başvurucunun taşınmazına kara paranın aklanması suçundan yürütülen ceza soruşturması sırasında 8/11/2000 tarihinde el konulmuştur. Kartal 2. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen kovuşturma sırasında 28/9/2005 tarihinde el konulan taşınmaz üzerinde bulunan yapının başvurucuya teslimine karar verilmiş, kolluk görevlilerince 6/10/2005 tarihinde bu yapı başvurucu adına avukatına teslim edilmiştir. Mahkeme 22/12/2011 tarihinde, isnat edilen eylemin yapılan bir kanun değişikliğiyle suç olmaktan çıkarıldığı gerekçesiyle başvurucunun beraatine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, başvurucuya ait taşınmazın tapu kaydındaki tedbir şerhinin kaldırılmasına da karar vermiş ve 28/2/2012 tarihinde de bu şerhin kaldırılması için Tapu Müdürlüğüne yazı göndermiştir.

Karardan sonradan bilgi sahibi olan Hazine 7/5/2014 tarihinde hükmü temyiz etmiş; Yargıtay 19. Ceza Dairesi 4/2/2016 tarihinde, Kanun'da öngörülen zamanaşımı süresinin dolmuş olduğu gerekçesiyle davanın düşürülmesine, dava konusu taşınmaz üzerine konulan tedbirin ise kaldırılmasına karar vermiştir.

35. Başvurucu bireysel başvuruya konu ihlal iddialarını dile getirerek tazminat istemiyle Hazine aleyhine 1/8/2012 tarihinde Bakırköy 12. Ağır Ceza Mahkemesinde dava açmıştır. Başvurucu tazminat talebini, 5271 sayılı Kanun'un 144. maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine dayandırmıştır. Ancak Mahkeme 28/3/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun isnat edilen eylemin yargılama sırasında yapılan bir kanun değişikliğiyle suç olmaktan çıkarıldığı gerekçesiyle beraat ettiğini tespit etmiştir. Buna göre başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 144. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendine göre tazminat talebinde bulunamayacağı hüküm altın alınmıştır. Mahkemeye göre tazminata hak kazanmadığı hâlde sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren Kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hâle dönüşenlere bu kanun hükmü gereği tazminat verilemez.

36. Bu durumda Mahkemenin bu gerekçesi karşısında başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tüketmesi gerekip gerekmediği değerlendirilmelidir.

37. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

38. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yolun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuki yolun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39).

39. Anayasa Mahkemesi el koyma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahaleler yönünden erişilebilir, elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunduğu gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen hukuk yolunu tüketilmesi gereken etkin bir başvuru yolu olarak görmektedir (Konu ile ilgili çok sayıda karar arasından bkz. Mehmet Ali Aslan, B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28; Yıldıray Soysal, B. No: 2014/14887, 17/11/2016, § 47; Nuray Işık, B. No: 2014/7561, 28/9/2016, § 66).

40. Bununla birlikte somut başvurunun söz konusu başvurulardan farklı bir yönü bulunmaktadır. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde koruma tedbirleri nedeniyle tazminat istemi düzenlenmiş ancak aynı Kanun'un 144. maddesinde ise tazminat istenemeyecek hâller hüküm altına alınmıştır. 144. maddenin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde, hak

kazanmadığı hâlde sonradan yürürlüğe giren ve lehte düzenlemeler getiren kanun gereği, durumları tazminat istemeye uygun hâle dönüşenlerin tazminat isteyemeyecekleri düzenlenmiştir. Yargıtay içtihadında da isnat edilen eylemin suç olmaktan çıkartılması sebebiyle beraat eden kişilerin anılan Kanun maddesine göre tazminat isteme hakkının bulunmadığı kabul edilmiştir (Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 23/1/2013 tarihli ve E.2012/27741, K.2013/2047 sayılı ile 28/10/2014 tarihli ve E.2014/5517, K.2014/21204 sayılı kararları). Dolayısıyla anılan Kanun maddesi çerçevesinde tazminat talebinde bulunamayacak kişilerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen hukuk yolunu tüketmelerine gerek bulunmamaktadır. Çünkü bu hukuk yolu, söz konusu kişiler yönünden hukuken ve fiilen etkili bir yol olarak gözükmemektedir.

41. Öte yandan başvurucunun tazminat davasını açtığı tarih itibarıyla gerek 5271 sayılı Kanun'un 144. maddesindeki ulaşılabilir, erişilebilir ve öngörülebilir mahiyetteki düzenlemenin gerekse de konu ile ilgili verilmiş Yargıtay içtihatlarının mevcut olduğu dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla belirtilen hukuk yolunun tazminat davasının açıldığı tarih itibarıyla tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olmadığı açık bir şekilde öngörülebilir durumdadır.

42. Somut olayda, başvurucunun ihlal iddiaları esas itibarıyla Kartal 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (sonradan İstanbul Anadolu 15. Asliye Ceza Mahkemesi) görülen ve zamanaşımı sebebiyle düşmesine karar verilen davadaki el koyma sürecine ilişkindir. Başvuruya konu el koyma süreci incelendiğinde el konulan taşınmazın başvurucuya 6/10/2005 tarihinde teslim edildiği, tapu kaydı üzerindeki tedbir şerhinin ise 28/2/2012 tarihli yazı ile kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar Yargıtay 19. Ceza Dairesi 4/2/2016 tarihinde yeniden taşınmaz üzerine konulan tedbirin kaldırılmasına karar vermiş ise de el koyma tedbirine ilişkin süreç fiilen 28/2/2012 tarihinde sona ermiştir. Bu durumda başvuruya konu el koyma sürecinin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır.

43. Başvurucu el koyma süreci tamamlandıktan sonra 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yoluna başvurmuş ise de yukarıda da değinildiği üzere somut olayın özel koşulları içinde bu hukuk yolunun başarı şansı bulunan etkin bir başvuru yolu olmadığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 40,41). Başarılı olunmayacağı belli olan başvuru yoluna bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 tarihinden sonra başvurulması sonucu verilen ret kararı üzerine yapılan bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 119).

44. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LÜTFİYE YILMAZ

B. No: 2014/14578 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14578

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LÜTFİYE YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14578)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Lütfiye YILMAZ

Vekili : Av. Arzu YILMAZ ERGÜNAÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kadastro tespitine itiraz davasında temyiz aşamasında düzenlenen bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, bu davada sonradan Orman Genel Müdürlüğünün davaya dâhil edilerek davanın reddedilmesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Zonguldak ili Merkez ilçesine bağlı Kırat Mahallesi'nde yapılan kadastro çalışmaları sırasında 130 ada 1 parsel numarasıyla sınırlandırılan taşınmaz -tarla nitelikli olarak- H.S. adına tespit edilmiştir. Kadastro sınırlandırma ve tespiti 1/7/2010 ile 30/7/2010 tarihleri arasında askı ilanına alınmış, başvurucu 30/7/2010 tarihinde tespit maliki H.S. aleyhine Zonguldak Kadastro Mahkemesinde (Mahkeme) kadastro tespitine itiraz davası açmıştır.

9. Mahkeme 1/6/2011 tarihinde uyuşmazlık konusu taşınmazın bulunduğu yere giderek keşif yapmıştır. Kadastro, ziraat ve orman uzmanı teknik bilirkişilerin de katıldığı keşif sırasında bir mahallî bilirkişi ile davacı tanıklarının beyanları alınmıştır. Keşif tutanağında; taşınmazın eğiminin %30-35 olduğu, üzerinde bir adet ev, meyve ağaçları, fındık ağaçları, eğrelti, çalı, diken ve otların bulunduğu ayrıca kayın ve gürgen ağaçları ile fidanlarının bulunduğu belirtilmiştir. Öte yandan bu taşınmazın bitişiğinde 101 ada 1 parsel sayılı orman niteliğinde Maliye Hazinesi (Hazine) adına tespit ve tapuya tescil edilen bir taşınmaz bulunmaktadır.

10. Ziraat uzmanı teknik bilirkişinin 20/6/2011 tarihli raporunda, uyuşmazlık konusu taşınmazın yıllardır tarımsal amaçlarla kullanılmadığı ve orman bitki örtüsü taşıyan alanların hâkim olduğu belirtilmiştir. Orman uzmanı teknik bilirkişinin 4/7/2011 tarihli raporunda, bu taşınmazın orman sayılan yerlerden olduğu kanaati belirtilmiştir.

11. Yargılama sırasında 22/7/2011 tarihli beşinci oturumda Mahkemece davanın Orman Genel Müdürlüğüne (İdare) ihbarı yönünde ara kararı verilmiş, 28/7/2011 tarihli katılma talebi üzerine İdare, asli müdahil sıfatıyla yargılamaya dâhil edilmiştir.

12. Mahkeme 28/10/2011 tarihinde, başvurucunun açtığı davanın reddine ve asli müdahil İdarenin açtığı davanın ise kabulüne karar vermiştir. Bu karara göre uyuşmazlık konusu taşınmazın davalı adına yapılan kadastro tespitinin iptali ile bu taşınmazın orman vasfıyla Hazine adına tapuya tesciline karar verilmiştir. Kararda; mahallî bilirkişi ve davacı tanıklarının bu taşınmazın H.S. ile bir ilgisinin olmadığını, taşınmazın başvurucuya ait olduğunu bildikleri yönündeki beyanlarına yer verilmiştir. Mahkeme; ayrıca başvurucunun fasulye ve sebze ekerek bu taşınmazı kullandığını, taşınmazın üzerinde meyve ağaçları da bulunduğunu ancak başvurucunun bir süredir taşınmazı kullanmadığını mahallî bilirkişi ve tanıkların beyan ettiğine de değinmiştir. Kararda orman uzmanı teknik bilirkişinin raporunun hükme esas alındığı belirtilmiş ve bu raporda yer alan bazı tespitlerden söz edilmiştir. Mahkeme, 1972 yılında yapılan orman kadastro çalışmalarına göre bu taşınmazın orman sınırları içinde ve 1960 ile 1984 yıllarına ait memleket haritalarında yeşil renkli orman rumuzlu alanda kaldığını belirtmiştir. Ayrıca hava fotoğraflarının stereoskopik incelemesine göre bu taşınmazın çevre ormanlık alanlarla bütünlük oluşturan orman bitki örtüsü ile kaplı alanda bulunduğu da kararda açıklanmıştır. Mahkeme, ziraat ve orman uzmanı teknik bilirkişilerin görüşlerine de yer verdikten sonra dava konusu taşınmazın orman sayılan yerlerden olup kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülk edinilemeyeceği sonucuna varmıştır.

13. Başvurucu 22/12/2011 tarihinde kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 20. Hukuk Dairesi (Daire) 11/6/2012 tarihinde, eksikliklerin giderilmesi amacıyla dosyanın Mahkemeye iadesine karar vermiştir. Bu ilamda öncelikle uyuşmazlık konusu taşınmazın bulunduğu

yörede yapıldığı anlaşılan orman tahdidine ilişkin işe başlama, çalışma, işi bitirme ve sonuçlarının askı ilan tutanakları ile taşınmazın bulunduğu yeri orman tahdit sınır noktalarıyla birlikte gösterir onaylı orman tahdit harita örneğinin getirtilmesi istenmiştir. Daire ayrıca kadastro ve orman uzmanı teknik bilirkişilerden kesinleşmiş orman kadastrosu ve aplikasyonu çalışmalarına ait haritaların kadastro paftası ölçeklerinin denkleştirilerek aynı altlık üzerinde gösterildiği krokili bir ek rapor aldırılması gerektiğini belirtmiştir.

14. Yargıtay ilamı doğrultusunda Mahkeme 12/7/2014 tarihinde Orman İşletme Müdürlüğünden orman tahdit haritasını istemiş, orman ve kadastro uzmanı teknik bilirkişilerden getirtilen bu harita ile kadastro paftasının aynı ölçekte aynı altlık üzerinde çakıştırıldığı krokili bir ek bilirkişi raporu aldırmıştır.

15. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminden (UYAP) sorgulandığında bu ek bilirkişi raporunun tebliğ edilmeden dava dosyasının temyiz incelemesi için Daireye gönderildiği görülmektedir. Dairenin 25/6/2013 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir. Onama ilamında, kararın dayandığı gerekçeye atıfta bulunulmuş ve özellikle keşif sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda taşınmazın eylemli biçimde orman olduğunun tespit edilmesi nedeniyle temyiz itirazlarının reddi gerektiği belirtilmiştir.

16. Başvurucu, ek bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edilmemesinin usule aykırı olduğunu belirtmiş ve yargılama sırasında tebliğ edilen diğer bilirkişi raporlarıyla ilgili itirazlarını sıralayarak karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Dairenin 21/4/2014 tarihli ilamıyla başvurucunun karar düzeltme isteminin reddine karar verilmiştir.

17. Nihai karar, başvurucu vekiline 3/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 2/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nun "Tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malların tespiti" kenar başlıklı 14. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Tapuda kayıtlı olmayan ve aynı çalışma alanı içinde bulunan ve toplam yüzölçümü sulu toprakta 40, kuru toprakta 100 dönüme kadar olan (40 ve 100 dönüm dahil) bir veya birden fazla taşınmaz mal, çekişmesiz ve aralıksız en az yirmi yıldan beri malik sıfatıyla zilyetliğini belgelerle veya bilirkişi veyahut tanık beyanlarıyla ispat eden zilyedi adına tespit edilir.”

20. 3402 sayılı Kanun’un "Kamu malları" kenar başlıklı 16. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Kamunun ortak kullanılmasına veya bir kamu hizmetinin görülmesine ayrılan yerlerle Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan sahipsiz yerlerden:

...

D) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ormanlar, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, özel kanunları hükümlerine tabidir.”

21. 3402 sayılı Kanun'un "İhya edilen taşınmaz mallar" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Orman sayılmayan Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ve kamu hizmetine tahsis edilmeyen araziden, masraf ve emek sarfı ile imar ve ihya edilerek tarıma elverişli hale getirilen taşınmaz mallar 14 üncü maddedeki şartlar mevcut ise imar ve ihya edenler veya

halefleri adına, aksi takdirde hazine adına tespit edilir.

..."

22. 3402 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Orta malları, hizmet malları, ormanlar ve Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da bir kamu hizmetine tahsis edilen yerler ile kanunları uyarınca Devlete kalan taşınmaz mallar, tapuda kayıtlı olsun olmasın kazandırıcı zamanaşımı yolu ile iktisap edilemez."

23. 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Tabii olarak yetişen ve emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır"

24. 6831 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamaz."

25. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 280. maddesi şöyledir:

"Bilirkişi, raporunu, varsa kendisine incelenmek üzere teslim edilen şeylerle birlikte bir dizi pusulasına bağlı olarak mahkemeye verir; verildiği tarih rapora yazılır ve duruşma gününden önce birer örneği taraflara tebliğ edilir."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak “özerk bir yorum” esas alınmaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

27. AİHM, mülkiyet hakkına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

28. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir "mülk" ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir "meşru beklenti" de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004,§ 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

29. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve

Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti (k.k.) [BD],B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak reddedildiği durumlarda "meşru bir beklentinin" bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33).

30. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması ve hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfi/Türkiye (k.k.), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

31. Kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülk edinilmesi bakımından AİHM, mülkiyet hakkının kapsamını belirlerken iç hukuktaki düzenlemeler ile yargısal uygulamaları gözeterek sonuca varmaktadır. Buna göre mera, orman gibi alanların kazandırıcı zamanaşımı yoluyla kazanılamayacağı yönündeki Türk hukukundaki düzenlemeler nedeniyle başvuruculaların, bu taşınmazların mülkiyetini elde etmelerini sağlayabilecek bir meşru beklentinin doğmasının mümkün bulunmadığı kabul edilmiştir (Sarısoy ve diğerleri/Türkiye (k.k.), B. No: 21303/07, 14/10/2014, § 35); Kadir Gündüz/Türkiye (k.k.), B. No: 50253/99, 18/10/2007; Nane ve diğerleri/Türkiye, No. 41192/04, 24/11/2009, §§ 25-28; Bölükbaş ve diğerleri/Türkiye, B. No: 29799/02, 9/2/2010, § 26; Usta/Türkiye (k.k.), B. No: 32212/11, 27/11/2012, § 44). Öte yandan İpseftel/Türkiye (B. No: 18638/05, 26/5/2015, §§ 48-69) kararında ise yine iç hukuktaki düzenlemelere işaret edilmiştir. Bu kararlar ile 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 713. maddesindeki kazandırıcı zamanaşımı koşulları gerçekleştikten sonra verilen idari ve yargısal kararlarla başvurana, toplumun genel yararının gerekleri ile bireysel hakların korunmasının gerekleri arasında düzenlenmesi gereken adil dengeyi sağlayacak nitelikte herhangi bir tazminat ödenmeksizin, mülkiyetin kaybettirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlaline karar verilmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu, açmış olduğu kadastro tespitine itiraz davasında verilen hükmün temyizine ilişkin inceleme devam ederken Yargıtayın eksikliğin giderilmesine ilişkin ilamı doğrultusunda aldırılan ek bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Genel İlkeler

34. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında, adil yargılanma hakkının unsurlarından birisinin silahların eşitliği ilkesi olduğu, silahların eşitliği ilkesinin davanın taraflarının usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına geldiği açıklanmıştır (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma hakkının ise kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı verdiği belirtilmiştir (Ömer Topuz, B. No: 2013/6833, 3/4/2014, § 57).

35. Yine Anayasa Mahkemesi, yargılamanın hakkaniyetine ilişkin herhangi bir eksiklikliğin belli koşullar altında ister aynı seviyede isterse daha üst bir mahkeme tarafından daha sonraki bir aşamada telafi edilebildiği durumlarda hak ihlalinin söz konusu olmayacağını belirtmiştir (Hamiyet Köseoğlu, B. No: 2013/1341, 21/5/2015, § 30).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Somut olayda başvurucunun açtığı kadastro tespitine itiraz davasında Mahkeme, yapılan keşif ile orman ve ziraat uzmanı teknik bilirkişilerin raporlarını hükme esas alarak 28/10/2011 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu hükmü temyiz etmiş, Dairenin 11/6/2012 tarihli ilamıyla eksikliğin giderilmesi amacıyla dosyanın İlk Derece Mahkemesine iadesine karar verilmiştir. Daire, kesinleşmiş orman kadastrosu ve aplikasyonu çalışmalarına ait haritaların kadastro paftası ölçeklerinin denkleştirilerek aynı altlık üzerinde gösterildiği krokili bir ek rapor aldırılması gerektiğini belirtmiştir. Mahkemece bu doğrultuda orman ve kadastro uzmanı teknik bilirkişilerden müşterek imzalı bir ek rapor aldırılmış ve dava dosyası yeniden Daireye gönderilmiştir. Dairenin 25/6/2013 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiş, 21/4/2014 tarihinde de başvurucunun karar düzeltme talebi reddedilmiştir.

37. Başvuruya konu dava dosyası UYAP kayıtlarından incelendiğinde başvurucunun da belirttiği gibi söz konusu ek bilirkişi raporunun başvurucuya tebliğ edilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ek bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi nedeniyle başvurucuya rapora karşı itirazlarını sunma fırsatı tanınmamış ise de başvurucunun onama ilamıyla birlikte raporun içeriğini öğrendiği ve karar düzeltme aşamasında rapora karşı görüş ve itirazlarını ileri sürebilme imkânını bulduğu görülmektedir. Dolayısıyla eksikliğin sonraki aşamada telafi edildiği, yargılamanın bütününe göre başvurucu açısından herhangi bir hak kaybının söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kaldı ki Yargıtayın onama ilamında, yapılan keşif ve önceki bilirkişi raporlarına atıfta bulunularak taşınmazın özellikle eylemli olarak orman olması nedeniyle temyiz itirazlarının reddedildiği belirtilmektedir. Bu durumda Yargıtay onama ilamındaki bu gerekçe dikkate alındığında orman ve kadastro haritalarının aynı ölçekte ve aynı altlıkta gösterilmesine ilişkin krokinin düzenlenmesinden ibaret ek rapor aldırılmasının yargılamanın sonucunu değiştirmesi bakımından etkili olmadığı da değerlendirilmektedir.

38. Açıklanan gerekçelerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Başvurucu, uyuşmazlık konusu taşınmazın zilyetliğinde olduğunu ve bu taşınmazın orman arazisinde kalmadığını belirtmiştir. Başvurucuya göre Derece Mahkemelerince kendiliğinden İdarenin davaya dâhil edilerek orman ağaçları bulunduğu gerekçesiyle taşınmazın orman vasfıyla Hazine adına tescil edilmesi hakkaniyete uygun bir karar değildir. Başvurucu, kadastro sırasında yanlışlıkla üçüncü bir kişi adına tespit edilen ancak kendisine ait olduğunu iddia ettiği taşınmazın orman vasfında olduğu tespit edilerek elinden alınması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

41. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlali iddiası yanında kadastro tespitine itiraz davasının reddedilerek taşınmazın orman vasfıyla Hazine adına tesciline karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun temel iddiası, uyuşmazlık konusu taşınmazın zilyetlik yoluyla kazandırıcı zamanaşımı hükümlerine dayalı olarak kendisine ait olmasına rağmen orman sahası olarak tespit ve tescil edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin şikâyetinin de mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

42. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacağı" elde etmeye yönelik "meşru bir beklenti" Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir alacağın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına dayanan yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37).

43. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tanım, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Bu çerçevede mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54).

44. Başvuru konusu olayda başvurucu, kadastro sırasında üçüncü bir kişi adına tespit edilen taşınmazın kendisine ait olduğu iddiasıyla bu kişi aleyhine kadastro tespitine itiraz davası açmıştır. Başvurucunun kadastro öncesine ait bir tapu kaydı bulunmamaktadır. Başvurucu gerek açtığı kadastro tespitine itiraz davasında gerekse de bireysel başvuruda bir tapu kaydına dayanmamaktadır. Dolayısıyla ihlal iddiasına konu taşınmazın kadastro tespitinden önceki hukuki süreçlerde başvurucu adına tescil edildiğine ve başvurucunun malik olarak muamele gördüğüne ilişkin bir kayıt bulunmamaktadır. Başvurucu esas itibarıyla mülk edinmeyi sağlayan zilyetlik yoluyla olağanüstü kazandırıcı zamanaşımı koşullarının lehine gerçekleştiği ve bu suretle uyuşmazlık konusu taşınmazın mülkiyetini edindiğini iddia etmektedir.

45. Öncelikle başvurucunun kendisini vekil ile temsil ettirdiği duruşmalı olarak görülen yargılamada, başvurucuya itiraz ve savunmalarını ortaya koyabilme ve delillerini sunabilme

olanağının tanındığı anlaşılmaktadır. Kadastro Mahkemesi, taşınmazın başında keşif yapmış; keşif sırasında mahallî bilirkişi ve davacı tanıklarını dinlemiş; aynı zamanda orman, kadastro ve ziraat uzmanı teknik bilirkişilerden raporlar almıştır. Yapılan yargılama neticesinde tarafların delillerini değerlendiren Mahkeme, dava konusu taşınmazın orman olduğunun belirlenmesi nedeniyle özel mülke konu olamayacağı ve kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülk edinilemeyeceği gerekçesiyle başvurucunun davasının reddine karar vermiştir. Başvurucunun temyiz ve karar düzeltme istemleri de aynı gerekçelerle Yargıtayca reddedilmiştir.

46. Anayasa Mahkemesinin delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik şikâyetler bakımından görevi ise bireysel başvurunun ikincil doğası gereği sınırlıdır. Derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik veya bariz bir takdir hatası olmadığı sürece “meşru bir beklentinin” bulunduğu sonucuna varılamaz.

47. Somut olayda Derece Mahkemelerinin gerekçesinin, özellikle uyuşmazlık konusu taşınmazın eylemli olarak orman olduğu olgusu ve 3402 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen orman niteliğindeki taşınmazların zilyetlik yoluyla edinilmesinin mümkün olmadığı yönündeki hükme dayandığı anlaşılmaktadır. Mahallinde yapılan keşif, mahallî bilirkişi ve tanık beyanları ile bilirkişi raporlarını esas alan Derece Mahkemelerince, dava konusu taşınmaz yönünden başvurucu yararına 3402 sayılı Kanun'un 14. maddesinde öngörülen kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülk edinmeyi sağlayan zilyetlikle edinme koşullarının oluşmadığı belirlenmiştir. Bu durumda başvurucunun, yapılan yargılama neticesinde orman olduğu belirlenen uyuşmazlık konusu taşınmazın mülkiyetini kazandırıcı zamanaşımı yoluyla elde ettiğini ispat edemediği anlaşılmaktadır.

48. Başvurucu ayrıca, İdarenin resen davaya dâhil edildiğini ileri sürmektedir. Ancak davanın ihbarı üzerine İdarenin davaya müdahale dilekçesi verdiği görülmektedir. Öte yandan kazandırıcı zamanaşımı koşullarının başvurucu yararına gerçekleştiğinin kanıtlanamadığı tespit edildiğine göre İdarenin davaya dâhil edilmesinin başvurucu bakımından sonuca bir etkisi bulunmamaktadır. Zira İdare davaya dâhil edilmemiş olsa da başvurucunun zilyetlik yoluyla kazandırıcı zamanaşımı koşullarının gerçekleştiğini ispat etmesi gerekir.

49. Ayrıca belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır.

50. Sonuç olarak somut başvuru açısından yeterli bir hukuki temele dayalı olmadığından başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkü veya en azından mülkiyeti elde etme yönünde bir meşru beklentisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun

olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE EŞLİK

B. No: 2014/15969 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15969

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE EŞLİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15969)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Ayşe EŞLİK

Vekili : Av. Murat Nebi AYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının tefhim edilmesinden sonra verilen itiraz dilekçesi üzerine gerekçeli karar tebliğ edilmeden dosyanın itirazının incelenmek için yetkili mahkemeye gönderilmesi ve ayrıntılı itiraz dilekçesi verme imkânı sağlanmadan itirazın incelenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiş; Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Kadıköy Cumhuriyet Başsavcılığının 8/5/2012 tarihli iddianamesiyle 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'na muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Yargılamayı yürüten İstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesi 30/6/2014 tarihinde başvurucunun isnat edilen suçtan mahkûmiyetine hükmetmiş, sonrasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı vermiştir. Tefhim edilen kararda gerekçeye yer verilmemiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı ise şöyledir:

"...3-Sanık Y. T.'ın, olay tarihinde sanık Ayşe Eşlik'in soruşturma ve kovuşturma aşamasında beyanı saptanan bir kısım tanık avukat ile aynı büroda bulunduğu, kendi beyanına göre hukuk hizmetleri dışında danışmanlık hizmeti yürüttüğü belirtilmektedir. Sanık Y. Kartal 1 Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2005/381 esas, 2005/421 karar sayılı ilamı ile sahte avukatlık yaptığı gerekçesiyle mahkum edilmiştir.

4-Yukarıda yer verilen beyanlara göre sanık Y. kendisini avukat olarak ve Ö. Ö. kimliği ile tanıtmaktadır.(Tanıklar C. B., H. Y., S. A. ve diğerleri). Sanık sahte avukatlık yaptığına ilişkin mahkumiyet hükmünün infazı sırasında cezaevinden firar etmiş ve Halk Caddesi No: 35 Kat: 2 D: 4 Üsküdar / İstanbul adresinde Modern Grup Hukuk - Danışmanlık isminde iş yeri açmıştır.

...

7-Sınırlı Sorumlu Dalgıçkent Konut Yapı Kooperatifinin yönetim kurulu başkanı ve başkan yardımcısı olan S. Ü. ve İ. Y.'ın beyanlarının aksune bir kısım kooperatif üyesinin beyanlarına göre sitenin genel kurul toplantısında dahi sanık Y.'ın kendisinden avukat olarak söz ettiği analışlamkadır. Mahkememizce alınan ve İ. B. tarafından düzenlenen bilirkişi raporuda bu beyanları doğrulamaktadır. Bilinen diğer bir husus bu aşamada sanık Ayşe Eşlik'te aynı ortamda bulunmaktadır ve kayıtlara ve tanık beyanlarına göre sanık Y.'ın avukat olmadığına dair hiç bir beyanı bulunmamaktadır.

8- Katılanlar N. ile A. İ. O.'ın aşamalarda uyumlu beyanları dikkate alındığında sanığın kendisini avukat olarak tanıtarak Modern Hukuk Bürosu adına iş aldığı ve sanık Ayşe Eşlik'in bu şekilde kazanç sağladığı anlaşılmaktadır. Katılan N. O.' ınkira alacağı ile ilgili davayı 14/04/2009 tarih ve 4083 numaralı vekaletname ile Modern Hukuk Avukatları Ayşe Eşlik, A. B. ve A. Y.'a verilmesini sanık Y. sağlamıştır. Ayrıca yukarıda yer verilen pek çok kanıta göresanığın, sanık Ayşe Eşlik ile birlikte 03/06/2009 tarihli Dalgıçkent Sitesi İş Merkezinde yapılan toplantıya katıldığı ve yinekendisini Avukat Ö. Ö. olarak tanıtttiği, kooperatifin hukuk danışmanı olduğunu beyan ettiği anlaşılmaktadır.

9-Tüm bu kanıtlar dikkate alındığında ;

Halk Caddesi No: 35 Kat: 2 D: 4 Üsküdar / İstanbul adresinde Modern Grup Hukuk - Danışmanlık isminde iş yerini sanık Y. T.'ın açtığı, sanığın öncesinde sahte avukatlık yapması nedeniyle kesinleşmiş mahkumiyetinin bulunduğu, sanığın kendisini Ö. Ö. ismi ile

ve avukat olarak tanıttığı, sanığın aynı adreste 26/05/2008 tarihinde sanığınS. T. veC. B. ile birlikte Modern Danışmanlık Limited şirketi kurmuş ise de fiili idaresinin sadece sanık Y. T.'da bulunduğu, bu şekilde sanığın kendisini avukattanıtarak; Sınırlı Sorumlu Dalgıçkent Konut Yapı Kooperatifinin hukuki danışmanlık işlemleri ile katılan N. O.' ınkira alacağı ile ilgili davanın Modern hukuk firmasınca takibini sağladığı, diğer sanıkların aksine 03/06/2009 tarihli Dalgıçkent Sitesi İş Merkezinde yapılan toplantıya katılan sanık Ayşe Eşlik'in bu olgudan haberdar olduğu, Bu sayede;

-S. Ü. ve Y. İ.'in Üsküdar 3. Noterliğinde düzenlettirdikleri 09/03/2009 tarih ve 8951 yevmiye sayılı vekaletname ile adı geçen kooperatifin vekilliğini üstlendiği ,

-K. N. O.' ınkira alacağı ile ilgili davaya ilişkin olarak 14/04/2009 tarih ve 4083 numaralı vekaletname ileAytaç Bahçeevli ve Abbas Yalçın'a ile birliktevekalet görevini üstlendiği sonucuna varılmıştır.

Hukuksal değerlendirme

10-Sanık Ayşe Eşlik hakkında görevi kötüye kullanma ... suçlarından cezalandırılması... istemi ile kamu davası açılmıştır.

...

23.01.2008 tarih ve 5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 562. maddesi ile CMK.nun 231. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan bir yıl ibaresi iki yıl olarak, ondördüncü fıkrası da bu maddenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasanın 174 üncü maddesinde koruma altına alınan inkılâp kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanamaz şeklinde değiştirilmiştir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, sanığın bu kurumun uygulanmaması yönünde talebinin bulunmaması gerekir.Yasanın aradığı anlamda zararın bulunmaması,sabıkasız kişiliği, suç işlemekten kaçınacağı kanaati, sanık Ayşe Eşlik'in aksi yönde talebinin bulunmaması dikkate alınarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmedilmiştir..."

10. Başvurucu müdafii karara itiraz ettiğine ilişkin 1/7/2014 tarihli dilekçesini2/7/2014 tarihinde vermiş ve gerekçeli itiraz dilekçesini gerekçeli kararın tebliğinden sonra vereceğinibildirmiştir.

11. Gerekçeli karar başvurucu müdafiine tebliğ edilmemiş ve itiraz hususunda karar verilmek üzere dosya 8/9/2014 tarihinde İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

12. İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesi 8/9/2014 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"İstanbul Anadolu 5.Ağır Ceza Mahkemesinin 30/6/2014 tarih ve 2012/334 Esas 2014/269 sayılıkararındaki gerekçe yerinden görüldüğünden sanığın İtirazın Reddine.... karar verildi."

13. Başvurucu 13/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, kanunun ayrıca hüküm koymadığı hâllerde 35 inci Maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır..."

15. 5271 sayılı Kanun'un 273. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır..."

16. 5271 sayılı Kanun'un 275. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hüküm, istinaf yoluna başvuran Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükme karşı istinaf yoluna başvurulduğunun mahkemece öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir."

17. 5271 sayılı Kanun'un 291. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Temyiz istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır..."

18. 5271 sayılı Kanun'un 293. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hüküm, temyiz eden Cumhuriyet savcısına veya ilgililere gerekçesiyle birlikte açıklanmamışsa; hükmün temyiz edildiğinin bölge adliye mahkemesince öğrenilmesinden itibaren gerekçe, yedi gün içinde tebliğ edilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmediğini, ayrıntılı itiraz dilekçesi vermeden HAGB kararına yaptığı itirazın incelenerek reddedildiğini ileri sürmüş; ihlale neden kararların iptalini isteyip maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Gerekçeli kararın tebliğ edilmemesi nedeniyle itiraz nedenlerinin fiilen ilgili yargı merciine ulaştırılamamasına ilişkin başvurunun, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve mahkemeye erişim hakları kapsamındaincelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Anayasa Mahkemesi, Ali Gürsoy (B. No:2012/833, 26/3/2013) başvurusunda HAGB kararının niteliği üzerinde durmuş; denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmesi hâlinde hükmün açıklanmasıyla veya bu süre içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmemesi hâlinde verilecek düşme kararıyla yargılamanın nihai olarak sona ereceği, hüküm niteliği olan bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabileceği ve esasa ilişkin itirazların bu aşamada ileri sürülebileceği gerekçesiyle HAGB kararına yönelik esasa ilişkin şikâyetlerin açıkça

dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

23. Başvurucu, gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmediğini ve ayrıntılı itiraz dilekçesi vermeden HAGB kararına yaptığı itirazın incelendiğini ileri sürdüğünden söz konusu itirazların kasıtlı yeni bir suç işlenmesi hâlinde hükmün açıklanması veya bu süre içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmemesi hâlinde verilecek düşme kararı sonrasında yapılacak kanun yolu başvurusunda dile getirilmesine imkân yoktur. Bu nedenle başvurucunun şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi bu şikâyet için diğer kabul edilemezlik nedenlerinden herhangi biri de bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

24. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

25. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes "savunma" ve "adil yargılanma" hakkına sahiptir. Savunma hakkının sağladığı “güvenceler”, esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde ayrıca ifade edilmiştir.

26. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32).

27. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır.Bu itibarla anılan güvencenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme)6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 37).

28. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının, Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen “adil yargılanma” kavramı dışında “meşru vasıta ve yollardan yararlanmak” kavramının da kapsamında olduğunubelirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

29. "Gerekli zaman"a ve "gerekli kolaylıklar"a sahip olma hakları, uygulamada çoğunlukla iç içe geçmiş durumdadır. İstisnai bazı durumlarda savunma için gerekli imkânlar sağlandığı hâlde gerekli zaman verilmemiş olabilir.

30. Suç isnadı altında bulunan kişiye, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkına uygun bir şekilde savunmasını hazırlayıp mahkeme önünde dile getirebilmesi ve böylece yargılamaların sonucunu etkileyebilmesi için gerekli zamanın verilmesi gerekir. Gerekli zaman verilmeyen şüphelinin/sanığın hakkındaki isnatları

değerlendirip bunlara karşı savunma ve delil araştırması yapması mümkün değildir.Dolayısıyla savunma için gerekli zamana sahip olma, kişiyi acele yapılan yargılamalara karşı korumaktadır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 40).

31. Savunma için "gerekli kolaylık" kavramı ise şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve "silahların eşitliği"ni sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için "gerekli" olanlardır. Bu kolaylıklardan biri, kişinin savunmasını planlayarak mahkeme önünde en uygun ve etkili şekilde yapılabilmesini mümkün kılacak bilgilere ulaşmasına ve böylece yargılamanın sonucunu etkileyebilmesine imkân verilmesidir. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak diğer kolaylıklardır. Bu hak yönünden de somut olayın özelliklerinin belirleyiciliği büyük öneme sahiptir. Değerlendirme, yargılamanın bütünlüğü gözetilerek yapılmalıdır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 45).

32. Savunma için gerekli kolaylıklara sahip olma hakkı mutlak değildir. İstisnai hâllerde hakkın sınırlandırılması mümkündür. Özellikle üçüncü şahısların temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek veya adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak gibi amaçlarla bu tedbirlere başvurulmasının zorunlu olduğuna kanaat getirildikten sonra soruşturma evresinde bazı delillere erişim yönünden kısıtlama getirilebilir. Ancak sanığın dava dosyasına erişimine getirilecek kısıtlamanın duruşma öncesinde delillerin sanığa ulaştırılmasını ve kovuşturma evresinde sanığın müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş sunmasını engellememesi gerekir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesi; kısıtlamaya yönelik bu tür tedbirlerin uygulanmasına ilişkin kararlarda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetilip gözetilmediğini, savunmanın menfaatlerinin korunması için yeterli güvenceler sağlanıp sağlanmadığını inceler (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 46).

33. Bireysel başvuru incelemelerinde de ölçü norm, Anayasa'dır; kanuna uygunluk denetimi yapılmamaktadır. Bu nedenle kanunlarda belirtilen sürelere uyulmaması tek başına Anayasa'ya aykırılık sonucunu doğurmaz. Verilen sürenin ve sağlanan kolaylıkların Anayasa'nın 36. maddesi açısından yeterli/gerekli olup olmadığının değerlendirilmesinde yargılamanın bütünlüğü içinde somut davanın kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır(Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 49).

34. Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22).

35. Sözleşme’nin 6. maddesi mahkemeye başvurma hakkını açıkça düzenlenmemekle beraber mahkemeye başvurma hakkının hukukun temel prensibi olduğu, mahkemeye başvurma hakkı olmaksızın hakkaniyete uygun, aleni bir yargılamadan söz edilemeyeceği ve adil yargılanma hakkının içerdiği güvencelerden yararlanmanın olanaksız hâle geleceği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından kabul edilmektedir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 35).

36.Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). AİHM, mahkemeye etkili erişim hakkını “hukukun üstünlüğü”

ilkesinin temel unsurlarından biri olarak kabul etmekte ve mahkemeye etkili erişim hakkının, mahkemeye başvuru konusunda tutarlı bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve etkili fırsatlara sahip olmasını gerektirdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple hukuki belirsizliklerin ya da uygulamadaki belirsizliklerin tarafların mahkemeye erişimine zarar verdiği durumlarda bu hakkın ihlal edildiğine karar verilmektedir (Geffre/Fransa, B. No: 51307/99, 23/1/2003, § 34).

37. Mahkemeye erişim hakkı somut ve etkili olmalıdır. Erişim hakkının etkili olabilmesi için bireyin, haklarına müdahale eden bir işleme itiraz etmek üzere açık ve somut bir fırsata sahip olması gerekir (Ünsal Karabulut, B. No: 2014/12045, 17/11/2016, § 26).

38. Mahkemeye erişim hakkı sadece ilk derece mahkemesine dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere etkili bir şekilde başvurma hakkını da içerir (Ünsal Karabulut, § 27).

39. Bunun yanında davanın taraflarınagerekçeli mahkeme kararının usulüne uygun olarak bildirilmesi ve tarafların bu gerekçeye göre ayrıntılı itiraz nedenlerini bildirerekkanun yoluna başvurma hakkını kullanmaları, kanun yolunun etkili bir şekilde kullanılması ve bu suretle de hakkaniyete uygun yargılamanın sağlanması açısından zorunludur. Nitekim bu amaçla 5271 sayılı Kanun'un 273. maddesinin (1) numaralı fıkrasında istinaf kanun yoluna, 291. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise temyiz kanun yoluna başvurma süresinin hükmün açıklanmasından itibaren başlayacağı belirtilmişken aynı Kanun'un 275. maddesinin (2) numaralı fıkrası ve 293. maddesinin (2) numaralı fıkrasıyla, hükmün gerekçesiyle birlikte açıklanmaması hâlinde istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurulduğunun öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde gerekçenin tebliğ edilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Somut olayda Mahkeme, kısa kararı başvurucuya ve başvurucu müdafiine tefhim etmiştir ancak kısa kararda, mahkûmiyet hükmünün ve HAGB kararı verilmesinin gerekçesini gösterir herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

41. Başvurucu müdafii, tefhimle başlayan yedi günlük itirazsüresi içinde verdiği 1/7/2014 tarihli dilekçe ile karara itiraz etmiş ve gerekçeli kararının kendisine tebliği ile birlikte Mahkeme kararına ilişkin gerekçeli itiraz nedenlerini bildireceğini belirtmiştir (bkz. § 10). Buna karşın gerekçeli karar başvurucuya tebliğ edilmeden dosya 8/9/2014 tarihinde İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş ve başvurucuya gerekçeye itiraz etme fırsatı tanınmadan itiraz, İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir.

42.Karar veya hükmün gerekçesiyle birlikte açıklanmaması durumunda kanun yoluna başvuru süresi tefhimle başlayan kişinin gerekçesini bilmediği karar veya hükme karşı kanun yoluna başvuru hakkını gereği gibi kullandığı söylenemeyeceği gibi kanun yoluna başvurma nedenlerini bilmeyen kanun yolu merciinin de kanun yolu incelemesini sağlıklı bir şekilde yaptığı söylenemez (Temyiz kanun yolu için varılan aynı sonuca ilişkin karar için bkz. Vesim Parlak, B. No: 2012/1034,20/3/2014).

43. Yukarıda açıklanan tespitler ışığında başvuruya konu davada, başvurucunun Mahkeme tarafından 30/6/2014 tarihli celsede gerekçesi açıklanmadan tefhim edilen kısa karar üzerine yedi günlük itiraz süresi içinde verdiği dilekçeyle yaptığı itiraz başvurusunda gerekçeli karar tebliğ edilmeden dosyanın İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesinegönderildiği ve başvurucunun Mahkemenin gerekçesini bilmediği için itiraz

nedenlerini sunamadığı anlaşılmış; başvurucuya savunma için gerekli kolaylıklar ve itiraz hakkını etkili bir şekilde kullanma imkânı sağlanmadan yargılamanın sonuçlandırılması nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve mahkemeye erişim haklarına uyumlu bir yargılamanın yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

44.Belirtilen nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve mahkemeye erişimhaklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucu, ihlale neden olan kararların iptalini isteyip maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

47.Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

48. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve mahkemeye erişimhaklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması içinbaşvurucuya gerekçeli kararın tebliğ edilerek ayrıntılı itirazlarını sunabilmesi için imkân tanınmasından sonra yeniden itiraz incelemesinin yapılmasının sağlanması amacıyla İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere İstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesinegönderilmesine karar verilmesi gerekir.

49. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama kararı verildiğinden başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmiştir.

50. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir..

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın36. maddesinde güvence altına alınan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve mahkemeye erişim haklarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma ve mahkemeye erişim haklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucuya

gerekçeli kararın tebliğ edilerek ayrıntılı itirazlarını sunabilmesi için imkân tanınmasından sonra yeniden itiraz incelemesinin yapılmasının sağlanması amacıyla İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmek üzereİstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E.206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HARUN REŞİT ÇÜMEN

B. No: 2014/19048 | Karar tarihi: 21.06.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19048

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HARUN REŞİT ÇÜMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19048)

Karar Tarihi: 21/6/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Ceren Sedef EREN

Başvurucu : Harun Reşit ÇÜMEN

Vekili : Av. Hasan GÜNAYDIN

Av. Orhan Kemal CENGİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ulusal yayın yapan Zaman gazetesinde çıkan haberlere karşı cevap ve düzeltme (tekzip) talebinin mahkemece kabul edilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlükleri ile doğal hâkim ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Zaman gazetesinin (Gazete) 27/6/2014 tarihli nüshasında "Kamuoyunda 'havuz' olarak nam salan ve iş adamlarından devlet ihaleleri karşılığında para toplanılarak devredildiği söylenen Turkuvaz Medya Grubu'nun son altı yılda hiç vergi ödememiş olması art niyeti açıkça gösterdi." şeklindeki ifadeleri içeren haber yayımlanmıştır.

6. Anılan haber nedeniyle Turkuvaz Aktif Televizyon Prodüksiyon A.Ş. ve Turkuvaz Gazete Dergi Basım A.Ş. tarafından başvurucunun sorumlu yazı işleri müdürü olduğu Zaman gazetesine tekzip yazısı gönderilmiş, Gazete tarafından söz konusu yazının yayımlanmaması üzerine tekzip talebiyle İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğine başvuruda bulunulmuştur.

7. İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliği 1/8/2014 tarihli kararında "... yayınlanan haberin gerçeğe uygunluğunun araştırılmadığı, sadece iddia olunan hususun gerçekmiş gibi yayınlandığı, iddiaların sabit olup olmadığının belli olmadığı, bu hususta tekzip talebinde bulunanın görüşlerinin sorulmadığı, buna göre haberin gerçekliği sabit olmadan yapılan yayından tekzip isteyenin zarar gördüğünün anlaşıldığı " gerekçesiyle tekzip talebini kabul etmiştir.

8. Başvurucu anılan karara karşı itirazda bulunmuş, İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliği verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle 4/9/2014 tarihinde söz konusu itirazı reddetmiş ve buna ilişkin karar başvurucuya 4/11/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 21/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade ve Basın Özgürlüklerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu tekzibe konu haberle ilgili olarak bir basın kuruluşundan beklenmesi gereken düzeyde araştırma yapıldığını, haberin aleniyet ve görünür gerçeklik kazanan bilgiler derlenerek hazırlandığını, haberde yer alan bilginin bir iddia olduğu hususunun "söylenen" ibaresi eklenmek suretiyle vurgulandığını ayrıca yayımlanan tekzip metninin düzeltme hakkının sınırlarını aşarak hakkın kötüye kullanılması seviyesine geldiğini, buna rağmen gerekçesiz olarak verilen tekzip talebinin kabulü ve bu karara karşı yapılan itirazın reddi kararları nedeniyle ifade ve basın özgürlükleri ile adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsif ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu tekzip talebinin kabulü ve bu karara karşı yapılan itirazın reddine dair kararların gerekçesiz olması nedeniyle adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini iddia etmişse de söz konusu iddiaların basın ve ifade özgürlükleri bağlamında incelenmesi uygun görülmüştür.

12. Başvurucunun, tekzip talebinin kabulüne dair karara karşı bulunduğu itiraz başvurusunda yalnızca tekzip konusu haberin aleniyet ve görünür gerçeklik kazanan bilgiler doğrultusunda yapıldığı iddiasını dile getirdiği, tekzip metninin düzeltme hakkı sınırlarını aşarak hakkın kötüye kullanımını oluşturduğuna dair bir iddiaya itiraz dilekçesinde yer verilmediği anlaşıldığından tekzip metninde yer alan ifadelerin düzeltme hakkı sınırlarını aştığı iddiası değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır.

13. Somut olayda çözümlenmesi gereken ilk mesele başvurucunun sorumlu yazı işleri müdürü olduğu Gazete'nin yaptığı söz konusu haberle ilgili mahkemece tekzip talebinin kabul edilmesi ve tekzip metni yayımlatılmasının, başvurucunun ifade ve basın

özgürlüklerine yönelik bir müdahale oluşturup oluşturmadığını belirlemektir.

14. Cevap ve düzeltme hakkı kullanımı, ilke olarak istediğini yayımlamak ya da yayımlamamak konusunda serbest olan basın organlarının cevap metni karşısında serbestliği bulunmaması nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerine müdahale teşkil etmektedir (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik [GK], B. No: 2013/6237, 2/7/2015, § 52).

15. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 38).

16. Başvurucunun ifade ve basın özgürlüğüne yönelik anılan mahkeme kararı ile gerçekleştirilen müdahalenin, 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesi gereğince kanuni dayanağının bulunduğu ve "başkalarının şöhret veya haklarının" korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olarak meşru bir amaç taşıdığında şüphe bulunmamaktadır (Vural Nasuhbeyoğlu, B. No: 2013/6146, 17/2/2016, § 38).

17. Son olarak müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir.

18. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibara keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33). Bir kişinin saygınlığına, onuruna, şeref ve itibarına müdahale eden veya gerçeğe aykırı olan bir yayının yapılması durumunda aleyhine yayın yapılan kimsenin bu yayına cevap verme ve düzeltmeyi isteme hakkı, devletin kişisel şeref ve itibara üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen saldırıları önlemek şeklindeki pozitif yükümlülüğü kapsamında başvurulabilecek yollardan bir tanesidir (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik, §§ 41-48).

19. Bu bağlamda tekzip talebini kabul eden mahkeme kararında, kişilerin şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı ile başvurucunun sorumlu yazı işleri müdürü olduğu Gazete'nin basın ve ifade özgürlükleri arasında Anayasa Mahkemesi içtihadında ortaya konulan kriterlere uygun şekilde bir denge kurulup kurulmadığının tespit edilmesi gerekmektedir (Vural Nasuhbeyoğlu, § 37).

20. Cevap ve düzeltme hakkı kullanımında esas amaç şeref ve itibarın korunması olmakla beraber kişilere kendileri hakkında yapılan yayının muhatabı olmuş kitleye ulaşarak tartışmaya katılma imkânı da sağladığı gözetildiğinde söz konusu hakkın, haber ve bilgilerin farklı kaynaklardan alınması ile haber ve bilgi çoğulculuğunu ve dolayısıyla toplumun doğru bilgilendirilmesini sağlama fonksiyonu da bulunduğu kabul edilmektedir (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik, § 54). Ayrıca cevap ve düzeltme talebinin mahkemece kabul edilmesi üzerine ilgili haberin basında yer alan içeriğinde değişiklik yapılmadığı, aksine basın ve yayın organlarına tekzibe konu haberlerini bir kez daha kamuoyuna duyurma fırsatı sağlandığı, böylece haberin asıl yayımlanma amacının kamunun gündeminde kalmasına yardımcı olunduğu da dikkate alınmalıdır (Vural Nasuhbeyoğlu, § 39).

21. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi kararlarında ortaya konulan kriterler (İlhan Cihaner, B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 66-73; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§

58-66; Nihat Özdemir, 2013/1997, 8/4/2015, §§ 54-61; Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, §§ 44-52) esas alınarak kamusal tartışmaya sağladığı katkı, toplum menfaati, kişilerin şeref ve itibarının korunma düzeyi ile basın organının ifade özgürlüğü arasındaki menfaatler dengesinin yerel mahkeme tarafından değerlendirilmesi sonucu tekzip talebi kabul edilerek cevap ve düzeltme yayımlanması kararında açık keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin takdirine müdahale etmesi söz konusu olmayacaktır (Vural Nasuhbeyoğlu, § 40).

22. Somut olayda tekzip talebinde bulunan tarafın basın araçlarına sahip şirketler olması ve itibarlarını zedelediklerini düşündükleri haberlere cevap verebilme imkânları yönünden diğer şahıslar kadar dezavantajlı durumda bulunmamaları, tekzip talebinin kabulü şeklindeki devlet müdahalesinin demokratik bir toplumda gerekliliğinin sorgulanmasına yol açabilir. Fakat haklarında şeref ve itibarlarını etkileyen iddialarda bulunulan şahısların, bu iddialara karşı cevaplarını söz konusu yayının muhatabı olmuş kitleye ulaştırarak tartışmaya katılabilme imkânına sahip olmalarının cevap ve düzeltme hakkının amaçlarından biri olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca tekzibe konu haberde bir medya grubunun tarafsızlığına ilişkin değerlendirmelerde bulunulduğu, medya etiği yönünden önemli bir ilke olan tarafsızlık ilkesinin uygulanmasına dair birtakım iddialarda bulunulan medya grubuna anılan iddialara dair cevaplarını özellikle söz konusu haberi yapan Gazete'yi takip eden kitleye ulaştırabilme olanağı sağlanmasında talepte bulunanların menfaati olduğu gibi toplumsal menfaat bulunduğu da gözönüne alınmalıdır.

23. Yukarıdaki değerlendirmeler ve farklı çıkarları dengelerken yargı mercilerinin sahip oldukları takdir payları da dikkate alındığında derece mahkemelerince tarafların haklarının değerlendirilmesinde açık bir dengesizlik saptanmadığı ve bu kapsamda bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Doğal Hâkim İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, tekzip talebini kabul eden ve kabul kararına karşı itirazını reddeden sulh ceza hâkimliklerinin doğal hâkim güvencesini sağlayamamaları nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde açıkça adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak yasa ile kurulmuş bir mahkeme tarafından davanın dinlenilmesini isteme hakkından söz edilmiştir. Bu hak, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının da zımni bir unsuru olmakla beraber (AYM, E.2002/170, K.2004/54, K.T. 5/5/2004), yargılamayı yapan mahkemenin yasayla kurulması gerekliliği Anayasa'nın 37. maddesinde ayrı ve açık bir hükümle düzenlenmiştir. Ayrıca Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini belirten Anayasa'nın 142. maddesinin de kanuni hâkim güvencesinin değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 77).

26. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği gibi doğal hâkim ilkesi, suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görecek yargı yerini yasanın belirlemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Doğal hâkim ilkesi yargılama makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra kurulmasına veya yargıcın atanmasına, başka bir anlatımla sanığa veya davanın taraflarına göre hâkim

atanmasına engel oluşturur (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

27. Bununla birlikte doğal hâkim güvencesi, yeni kurulan mahkemelerin veya kurulu bulunan mahkemelere yeni atanan hâkimlerin önceden işlenen suçlara veya meydana gelen uyuşmazlıklara ilişkin olarak hiçbir şekilde yargılama yapamayacakları biçiminde anlaşılamaz. Belirli bir olay, kişi veya toplulukla sınırlı olmamak kaydıyla yeni kurulan bir mahkemenin veya kurulu bulunan bir mahkemeye yeni atanan hâkimin kurulma veya atanma tarihinden önce gerçekleşen uyuşmazlıklara bakması doğal hâkim güvencesine aykırılık teşkil etmez (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015).

28. Bu kapsamda bir kuralın belirli bir suçun işlenmesi veya uyuşmazlığın meydana gelmesinden sonra bu suça veya uyuşmazlığa ilişkin davayı görecek yargı yerini belirlemeyi amaçlamaması, yürürlüğü müteakip kapsamına giren tüm davalara uygulanması hâlinde doğal hâkim ilkesine aykırılık söz konusu olamaz (AYM, E.2009/52, K.2010/16, 21/1/2010).

29. Bu bağlamda 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la kurulan sulh ceza hâkimliklerinin doğal hâkim ilkesine ilişkin olarak yukarıda yer verilen ilkelere aykırı bir yönünün bulunmadığı değerlendirilmiştir.

30. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tekzip talebinin kabul edilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sulh ceza hâkimliklerinin doğal hâkim güvencesini sağlayamamaları nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FESİH KAYA

B. No: 2014/1051 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1051

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FESİH KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1051)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Fesih KAYA

Vekilleri : Av. Serkan AKBAŞ, Av. Derya YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğa ilişkin itirazların duruşmasız olarak incelenmesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; hâkimler arasında karar için müzakere yapılırken Cumhuriyet savcısının da hâkimlerin yanında bulunması, yargılamayı yürüten mahkemenin siyasi amaçlar doğrultusunda kurulup tarafsız ve bağımsız olmaması, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Siirt Cumhuriyet Başsavcılığının 2010/323 sayılı dosyası ile yürütülen soruşturma kapsamında 27/1/2010 tarihinde gözaltına alınmış; Siirt Sulh Seza Mahkemesinin 30/1/2010 tarihli kararı ile örgüte bilerek, isteyerek yardım etme suçundan tutuklanmıştır.

9. Başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası 18/2/2010 tarihinde 2010/507 sayılı soruşturma dosyası ile birleştirilmiş, bu dosya da 4/3/2010 tarihinde 2009/4388 sayılı soruşturma dosya ile birleştirilmiştir.

10. Siirt Cumhuriyet Başsavcılığının 27/5/2010 tarihli fezlekesi ile başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası, soruşturma konusu eylemin terör suçu olması nedeniyle Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (CMK mülga 250. madde ile görevli)gönderilmiştir.

11. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 23/12/2010 tarihli iddianamesi ile başvurucunun PKK terör örgütü üyesi olma, PKK terör örgütünün propagandasını yapma, genel güvenliği kasten tehlikeye sokma ve patlayıcı maddeleri izinsiz bulundurma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucu ile birlikte toplam 62 sanığın cezalandırılması talep edilmiştir.

12. Dava, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) E.2011/10 sayılı dosyası üzerinden görülmüş olup başvurucu yönünden tutuklu olarak sürdürülmüştür.

13. Mahkeme 10/1/2011 tarihinde yaptığı tensip incelemesinde "sanıkların bir kısmı hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçundan da dava açıldığından dosyanın resen seçilecek bir bilirkişiye tevdii ile sanıkların organize ettikleri ya da bizaat katıldıkları iddia edilen gösteriler ve eylemleri ile ilgili olarak rapor düzenlenmesinin istenmesine" karar vermiştir. Mahkemenin 15/3/2011, 26/5/2011, 18/8/2011, 3/11/2011 ve 12/1/2012tarihli celselerde bilirkişinin raporunu ibraz etmesini beklediği; bilirkişinin 2/5/2012 tarihinde Mahkemeye sunduğu iki sayfalık ön raporunda "bir kısım sanıkların herhangi bir olaya katıldıklarına ilişkin video görüntü kaydının bulunmadığı, olaylara katılan bir kısım sanıkların ise olayda çekilen video görüntü veya fotoğraf makinesinden elde edilen görüntü resimlerinin dosya içinde olduğu, bu görüntülere ilişkin herhangi bir CD&DVD dosya içinde bulunmadığından incelemenin yapılamadığını" belirttiği; Mahkemenin 3/5/2012 tarihli celsede "bilirkişi raporunda belirtilen eksikliklerin ivedi şekilde ikmali için ... müzekkere yazılmasına, müzekkerelere olumlu cevap geldiğinde duruşma günü beklenilmeksizin dosyanın bilirkişiye tevdiine ve rapor tanziminin istenilmesine" karar verdiği ve dosyayı rapor tanzim edilmek üzere 13/6/2012 tarihinde yeniden bilirkişiye tevdi ettiği anlaşılmıştır. Mahkeme 28/6/2012, 13/9/2012, 8/11/2012, 29/1/2013, 2/4/2013, 27/6/2013, 12/9/2013, 3/12/2013 ve 20/2/2014 tarihli celselerde bilirkişinin raporunu ibraz etmesini beklemiş; bu

celselerde ayrıca haklarında yakalama emri bulunan bir kısım sanığın yakalama emirlerinin infazının beklenmesi ve birleştirmeye ilişkin bazı usul işlemlerinin yerine getirilmesi hususunda ara kararlar tesis etmiştir.

14. Öte yandan yargılama aşamasında Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesindeki bir kısım dosyanın yanı sıra diğer mahkemelerdeki bazı dosyalar da başvurucununyargılandığı E.2011/10 sayılı dava dosyası ile birleştirilmiştir.

15. Mahkemece 3/12/2013 tarihli celsede başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

16. Başvurucu 6/12/2013 tarihinde karara itiraz etmiş; Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi, dosya üzerinden yaptığı inceleme sonucunda 9/12/2013 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

17. Anılan karar, başvurucuya 2/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 24/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 250. maddeyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/3/2014 tarihli sayılı kararı ile dosyanın Siirt Ağır Ceza Mahkemesine devredilmesine karar verilmiştir.

20. Siirt Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/126 sayılı dosyası üzerinden devam olunan yargılamada 5/5/2014 tarihli celsede başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

21. Diğer taraftan anılan Mahkeme 2/4/2014 tarihinde yaptığı tensip incelemesinde bilirkişinin "CD ve DVD'ler üzerinde inceleme yaptığı ve incelemenin son aşamasında Hardiks'in yandığı ve bu nedenle raporunu düzenleyemediği" yönünde beyanda bulunduğunu belirtilerek "bilirkişinin raporunu kısa süre içerisinde mahkememize sunması için yazı yazılmasına" şeklinde karar vermiştir. Mahkeme, bilirkişi incelemesine esas olacak bir kısım görüntünün temini için 7/5/2014 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına yazı yazmış; 11/6/2014, 16/7/2014, 10/9/2014 ve 3/12/2014 tarihli celselerde bu yazı cevabının beklenmesine karar verilmiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı 24/12/2014 tarihinde istem konusu kayıtların Emanet Memurluğunda bulunmadığını bildirmiştir. Bunun üzerine Mahkemenin bilirkişi incelemesine ilişkin yeni bir karar almadığı görülmüştür.

22. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (2) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta ki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği

şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

...

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir."

24. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

25. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

26. 5271 sayılı Kanun'un "Müzakereye katılacak hâkimler" kenar başlıklı 227. maddesi şöyledir:

"(1) Müzakerede ancak karara ve hükme katılacak hâkimler bulunur.

(2) Mahkeme başkanı, mahkemesinde staj yapmakta olan hâkim ve avukat adaylarının müzakere sırasında hazır bulunmalarına izin verebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu; suçun işlendiğine dair makul şüphe bulunmamasına rağmen dört yılı aşkın bir süredir tutukluluğunun devam ettirildiğini, Mahkemece tutukluluğun devamına karar verilirken yalnızca suçun niteliğine ve katalog suçlardan olmasına dayanıldığını, tutukluluğa ilişkin kararların soyut ve gerekçesiz olduğunu, tutukluluğun makul süreyi aştığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliyesiyle birlikte tazminat talebinde bulunmuştur.

b. Değerlendirme

29. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

31. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

32. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

33. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 5/5/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincillik niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutukluluğa İtiraz İncelemelerinin Duruşmasız Yapıldığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, tutukluluğa yönelik itirazlarının dosya üzerinden yapılan inceleme sonunda reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesininihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

36. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucunun bu bölümdeki iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

38. Hürriyeti kısıtlanan bir kimse, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122).

39. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla başvurulacak yerin bir yargı mercii olması öngörülmüş olduğundan işin doğası gereği burada yapılacak incelemenin yargısal bir niteliği bulunmaktadır. Yargısal nitelikteki bu inceleme sırasında adil yargılanma hakkının bütün güvencelerinin sağlanması her zaman mümkün değilse de başvuruya konu tumanın niteliğine ve koşullarına uygun olan somut güvencelerin sağlanması gerekir (Mehmet Haberal, § 123). Bu bağlamda tutukluluk hâlinin devamının veya serbest bırakılma taleplerinin incelenmesinde "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine riayet edilmelidir (Hikmet Yayğın, B. No: 2013/1279, 30/12/2014, § 30).

40. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını, lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarınıhâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 66; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 267).

41. Hürriyeti kısıtlanan kişinin salıverilme talebine ilişkin karar veren ilk derece mahkemesi huzurunda hazır bulunması ancak itiraz incelemesinin yapıldığı mahkemenin önüne çıkmaması ve burada duruşma yapılmaması -silahların eşitliği ilkesi gözetildiği müddetçe- Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası ile sağlanan teminatları ihlal etmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 67).

42. İtiraz incelemelerinde, başvurucunun ve Cumhuriyet savcısının tutukluluk hâlinin hukuka aykırı olup olmadığına ilişkin sözlü açıklama yapmak üzere Mahkemeye çağrılmadığı ve dinlenmediği durumlarda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğinden bahsedilemez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 71).

43. Tutukluluk hâline karşı yapılan her itirazda veya her tahliye talebinin değerlendirilmesinde duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirebilecektir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen inceleme usulüne ilişkin güvenceler -duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece- tutukluluğa karşı yapılacak itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73).

44. Somut olayda başvurucu; başvuru formu ve eklerinde, tutukluluğun devamı kararlarından hangisine veya hangilerine karşı yaptığı itiraz(lar)ın incelenmesi sırasında

itiraz merciinin duruşma yapmadığını bildirmemiştir. Bu nedenle başvurucunun anılan şikâyetine ilişkin olarak, bireysel başvuruya konu ettiği Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesince 3/12/2013 tarihli celsede verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itirazın incelenmesi ile sınırlı bir değerlendirme yapılmıştır. Kaldı ki UYAP üzerinden yapılan incelemede başvurucunun yargılandığı davada daha önceden verilen tutukluluğun devamı kararlarına yönelik itiraz yoluna başvurduğuna ilişkin bir kayda da rastlanmamıştır.

45. Başvurucu, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesince 3/12/2013 tarihli celsede verilen tutukluluğun devamı kararına 6/12/2013 tarihinde itiraz etmiş; itirazı inceleyen Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi, incelemesini dosya üzerinden yaparak verdiği 9/12/2013 tarihli kararı ile itirazı reddetmiştir.

46. Buna göre Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun ve müdafiinin dinlenildiği, tahliyeye ilişkin beyan ve taleplerinin alındığı, başvurucunun yüzüne karşı tutukluluğun devamına karar verildiğinin açıklandığı tarih (3/12/2013) ile Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun tutukluluğa yönelik itirazının duruşmasız olarak incelendiği tarih (9/12/2013) arasında yalnızca 6 gün bulunmaktadır.

47. 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar bir başka mahkeme önünde itiraza konu edilebilmektedir. Böyle bir sistemde başvuruya konu dava bakımından tüm itirazların duruşmalı incelenmesi tutukluluk bakımından yargılamanın itiraz merciinde tekrar edilmesi anlamına gelecektir. Dolayısıyla başvurucunun ve müdafiinin dinlenildiği, tutukluluğun devamına karar verildiği tarihten 6 gün sonra yapılan itiraz incelemesinin duruşmasız olmasının çelişmeli yargılama ilkesini ihlal ettiği söylenemez.

48. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapıldığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Karar Müzakeresi Sırasında Cumhuriyet Savcısının Hazır Bulunduğu ve Yargılamayı Yürüten Mahkemenin Tarafsız ve Bağımsız Olmadığına İlişkin İddialar

a. Başvurucunun İddiaları

49. Başvurucu,son duruşmada kararın müzakeresi ve oylanması için verilen arada müdafinin dışarı çıkarılmasına rağmen Cumhuriyet savcısının yerinde kalmaya devam ettiğini, hakkındaki yargılamayı yürüten özel yetkili (CMK mülga 250. madde ile görevli) mahkemenin siyasi amaçlı olarak terörle mücadele etmek amacıyla kurulduğunu, tarafsız ve bağımsız olmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesininihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

50. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (bkz. § 31).

51. Somut olayda başvurucu hakkındaki dava, hem bireysel başvurunun yapıldığı hem de Anayasa Mahkemesince bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihler itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir. Başvurucunun başvuru formunda dile getirdiği Cumhuriyet savcısının kararın müzakeresinde hazır bulunduğuna, Mahkemenin tarafsız ve bağımsız

olmadığına ilişkin şikâyetlerini derece mahkemelerinde devam eden yargılamada ve sonrasında istinaf/temyiz aşamasında ileri sürebilme ve ileri sürmüş ise bu şikâyetlerin bu aşamalarda incelenme imkânı bulunmaktadır. Bu çerçevede derece mahkemelerinin yargılama ve istinaf/temyiz süreçleri beklenmeden yargılama sürecindeki adil yargılanma hakkı ihlali şikâyetlerinin başvurucu tarafından bireysel başvuruya konu edildiği görülmüştür.

52. Açıklanan nedenlerle İlk Derece Mahkemeleri ve istinaf/temyiz mercileri önünde usulüne uygun olarak devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

53. Başvurucu, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığını ve keyfî olarak uzatıldığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesininihlal edildiğini ileri sürmüş; tazminat talebinde bulunmuştur.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

55. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

56. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

57. Somut olayda davada yer alan kişi sayısı, davanın örgütlü suçlara ilişkin olması, birçok olayın dava konusu edilmesi, davada birleştirme kararı verilmesi olguları (bkz. §§ 11, 14) başvuruya konu yargılamanın kısmen karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte başvurucu hakkındaki yargılama sürecinin önemli bir bölümünün başvurucu tarafından tutuklu olarak sürdürüldüğü, sanıkların organize ettikleri ya da katıldıkları eylemelere ilişkin görüntü kayıtlarının çözümüne ilişkin bilirkişi incelemesi yapılmasına yönelik ara kararının yerine getirilmesi bakımından 3 yılı aşkın bir süre bilirkişinin raporunu ibraz etmesinin beklendiği, daha sonra rapora esas görüntü kayıtlarının mevcut olup olmadığına ilişkin belirlemenin de ancak 7 ayda yapılabildiği dikkate alındığında (bkz. §§ 13, 21) ve davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık 7 yıl 5

aydır devam eden yargılamanın süresinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

58. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

59. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

60. Başvurucu 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

61. Başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

62. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 3.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

63. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

64. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğa itirazın duruşmasız olarak incelenmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kararın müzakeresi sırasında Cumhuriyet savcısının hazır bulunması ve yargılamayı yürüten mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 3.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Siirt Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/126) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN YILDIZ

B. No: 2014/1247 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1247

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1247)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Adnan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; yargılamayı yürüten mahkemenin Yargıtay bozma ilamına aykırı şekilde kararlar vermesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında 29/6/2004 tarihinde gözaltına alınmış ve 1/7/2004 tarihinde tutuklanmıştır.

9. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 28/10/2004 tarihli iddianamesi ile bir kısım suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesine başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Dava, İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) E.2004/384 sayılı dosyası üzerinden ve başvurucu yönünden tutuklu olarak sürdürülmüştür.

11. Yargılama aşamasında Manisa Ağır Ceza Mahkemesinin ve Saruhanlı Asliye Ceza Mahkemesinin bazı dosyaları, başvurucunun yargılandığı İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2004/384 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir. Dava, çıkar amaçlı suç örgütü kurup üye olma, teşekkül hâlinde esrar ticareti yapma, yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, teşekkül hâlinde silahticareti yapma, şartlı tehdit, hırsızlık ve ruhsatsız av tüfeği bulundurma suçları temelinde görülmüştür. Davada yargılanan sanık sayısı dokuz olup ayrıca on beş de mağdur/müşteki bulunmaktadır.

12. Başvurucu, yargılandığı davada 16/2/2010 tarihinde tahliye edilmiştir.

13. İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/5/2010 tarihli sayılı kararı ile teşekkül hâlinde esrar ticareti yapma ve teşekkül hâlinde silah ticareti yapma atılı suçlarından başvurucunun beraatine, nitelikli yağmaya teşebbüs ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından ise mahkûmiyetine karar verilmiştir.

14. Anılan karar, sanıkların yanı sıra Cumhuriyet savcısı tarafından da temyiz edilmiş; Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 20/6/2012 tarihli ilamı ile usule ilişkin birtakım hükme riayet edilmediği gerekçesiyle bozulmuştur.

15. Bozma ilamı sonrası E.2012/165 sayılı dosya üzerinden devam olunan yargılamada İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/4/2013 tarihli kararı ile başvurucunun müşteki E.K.ye yönelik nitelikli yağmaya teşebbüs suçundan 2 yıl 8 ay 15 gün hapis, müşteki E.K.ye yönelik kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan 3 yıl 4 ay hapis, müşteki Ş.A.S.ye yönelik nitelikli yağma suçundan 10 yıl 10 ay hapis, müşteki Ş.A.S.ye yönelik kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan 3 yıl 4 ay hapis, müşteki M.S.ye yönelik nitelikli yağma suçundan 10 yıl 10 ay hapis, müşteki M.S.ye yönelik kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan 3 yıl 4 ay hapis, müşteki M.A.ya yönelik nitelikli yağma suçundan 10 yıl 10 ay hapis, müşteki M.A.ya yönelikkişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan 3 yıl 4 ay hapis, müşteki Ö.S.ye yönelikkişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezalarıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

16. Mahkeme hükümle birlikte "verilen cezaların süresi ve mahiyeti dikkate alınarak kaçma şüphesi oluştuğu" gerekçesiyle tutuklanmak üzere başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar vermiştir.

17. Başvurucu, yakalama emri doğrultusunda Saruhanlı Sulh Ceza Mahkemesinin 4/9/2013 tarihli kararı ile tutuklanmıştır.

18. Başvurucu 29/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/4/2013 tarihli mahkûmiyet kararı başvurucu tarafından temyiz edilmiştir.

20. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 6/4/2014 tarihli ilamı ile başvurucu hakkında müştekiler Ş.A.S., M.S. ve M.A.ya yönelik kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından verilen (toplam 9 yıl 12 ay hapis cezasına ilişkin) mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına; diğer mahkûmiyet hükümlerinin ise bozulmasına karar verilmiştir.

21. Başvurucu, kesinleşen 9 yıl 12 aylık hapis cezası yönünden Bandırma Ağır Ceza Mahkemesinin 26/1/2015 tarihli kararı ile (gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği süreler mahsup edilerek) 11/7/2014 tarihi itibarıyla koşullu olarak salıverilmiştir. Kararda, başvurucunun anılan mahkûmiyeti kapsamında hak ettiği tahliye tarihinin 2/7/2020 olduğu belirtilmiştir.

22. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile CMK mülga 250. maddeyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine dosya, Yargıtay bozma ilamı sonrası İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesine E.2014/261 sayısı ile devredilmiştir.

23. İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/7/2014 tarihli kararı ile davaya bakma hususunda Manisa ağır ceza mahkemelerinin yetkili olduğundan bahisle yetkisizlik kararı verilmiştir. Aynı kararda başvurucunun -Yargıtay bozma ilamına konu suçlardan- tahliyesi yönünde de Mahkemece hüküm tesis edilmiştir.

24. Manisa 2. Ağır Ceza Ceza Mahkemesinin E.2014/241 sayılı dosyası üzerinden devam olunan yargılama, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

26. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu; altı yıldır devam eden tutukluluğun uzun olduğunu, bu şekilde hak ihlaline maruz kaldığını belirterek tahliyesine karar verilmesi ile birlikte tazminat talep etmiştir.

2. Değerlendirme

29. Başvurucu, bireysel başvuru formu ve eklerinde hangi temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına yönelik şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

31. Anılan hüküm gereğince Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurularla sınırlıdır. Kamu düzenine ilişkin bu düzenleme karşısında anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir (G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

32. Somut olayda 29/6/2004 tarihinde gözaltına alınıp 1/7/2004 tarihinde tutuklanan başvurucu, yargılandığı davada 16/2/2010 tarihinde tahliye edilmiştir. İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesi 19/4/2013 tarihinde, başvurucunun birçok suçtan mahkûmiyetine vetutuklanmak üzere hakkında yakalama emri çıkarılmasına karar vermiştir. Anılan karar uyarınca başvurucu 4/9/2013 tarihinde yeniden tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında bir kısım suçtan verilen toplam 9 yıl 12 ay hapis cezası, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 6/4/2014 tarihli ilamıyla onanarak kesinleşmiş; başvurucu bu cezaya ilişkin olarak 11/7/2014 koşullu olarak salıverilmiştir. Öte yandan Yargıtay bozma ilamına konu suçlar yönünden de 11/7/2014 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

33. Buna göre başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutulması, yargılandığı davada verilen tahliye kararı ile 16/2/2010 tarihinde sona ermiştir. Başvurucunun 19/4/2013 tarihli mahkûmiyet hükmü ile birlikte verilen karar uyarınca 4/9/2013 tarihinde yeniden hürriyetinden yoksun bırakılması "mahkûmiyet sonrası tutma" niteliğindedir. Başvurucunun mahkûmiyeti kapsamında salıverildiği 11/7/2014 tarihi itibarıyla Yargıtay bozma ilamına konu suçlar yönünden de tahliyesine karar verilmiş olduğundan bu tarihten (16/2/2010) sonra bir suç isnadına bağlı olarak hürriyetinden yoksun bırakılması söz konusu olmamıştır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak özgürlüğünden yoksun bırakılması, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiştir. Bu sebeple başvurunun bu kısmının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Yargılamanın Adil Olarak Yapılmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu; yargılandığı davada silahlı yağma suçundan beraatına karar verildiği hâlde Yargıtay bozma ilamı sonrasında bu suçtan mahkûmiyet hükmü tesis edildiğini, bozma ilamının usule ilişkin olmasına rağmen İlk Derece Mahkemesinin aksi yönde hüküm tesis ettiğini, mahkemeye dahi gelmeyen bir kişinin ithamıyla mağdur edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

36. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

37. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

38. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

39. Somut olayda yargılandığı davada Mahkemece yapılan işlemler veya verilen kararlar dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkinbaşvurucunun iddiası, Yargıtay bozma ilamına konu "yağma" suçlarına ilişkindir. Bu bağlamda yağma suçları yönünden dava, bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla temyiz aşamasında; bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla da temyiz incelemesinde bozma kararı verilmesi üzerine İlk Derece Mahkemesinde derdesttir. Başvurucunun anılan şikâyetlerini derece mahkemelerinde devam eden yargılamada ve sonrasında temyiz aşamasında ileri sürebilme ve ileri sürmüş ise bu şikâyetlerin bu aşamalarda incelenme imkânı bulunmaktadır. Bu çerçevede derece mahkemelerinin yargılama ve temyiz süreçleri beklenmeden yargılama sürecindeki adil yargılanma hakkı ihlaline ilişkin şikâyetlerin başvurucu tarafından bireysel başvuruya konu edildiği görülmüştür.

40. Açıklanan nedenlerle İlk Derece Mahkemeleri ve temyiz mercileri önünde usulüne uygun olarak devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

41. Başvurucu, yargılandığı davanın on yıldır karara bağlanmadığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

42. Başvurucu, bireysel başvuru formu ve eklerinde hangi temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (bkz. § 29). Bu itibarla başvurucunun bu bölümdeki

şikâyetlerinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

44. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

45. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

46. Somut olayda, davada yer alan kişi sayısı, davada birçok eylemin/olayın suçlamalara konu edilmiş olması, davada birleştirme kararları verilmesi olguları (bkz. §§ 11, 15) başvuruya konu yargılamanın kısmen karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte başvurucu hakkındaki yargılama süresinin önemli bir bölümünün tutuklu olarak sürdürüldüğü dikkate alındığında ve davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık 13 yıldır devam eden yargılamanın süresinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

47. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

49. Başvurucu, miktar ve nitelik belirtmeksizin tazminat talep etmiştir.

50. Başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

51. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamaya ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Manisa 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/241) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.A.

B. No: 2014/1357 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1357

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A. A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1357)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : A. A.

Vekili : Av. Murat Volkan DÜLGER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hakkında bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle hırsızlık suçundan yürütülen yargılama sonucunda yetersiz delillerle mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 1985 doğumlu olan başvurucu, olay tarihinde tıp fakültesi öğrencisi olup hâlen İstanbul'da doktor olarak görev yaptığını belirtmektedir.

9. Başvurucu ile birlikte S.G., F.P., A.A.D, Ö.Ç. ve B.A. hakkında başlatılan soruşturma sonunda Alanya 4. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) E.2006/25 sayılı dosya ile başvurucu hakkında bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle hırsızlık suçundan dava açılmıştır.

10. Mahkemenin 20/3/2012 tarihli kararı ile sanıkların üzerilerine atılı suçtan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 142/2-e., 43. ve 62. maddeleri gereğince 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

11. Sanıkların temyiz talebi üzerine Yargıtay 2. Ceza Dairesinin (Daire) 26/11/2013 tarihli kararı ile İlk Derece Mahkemesinin gerekçeleri tekrar edilerek onama kararı verilmiştir. Karar, başvurucu tarafından 13/1/2014 tarihinde öğrenilmiştir.

12. Başvurucu 3/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Bireysel başvuru süreci devam ederken başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi kapsamındaki 17/2/2014 tarihli talebini değerlendiren Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 28/4/2014 tarihli itirazı, ilgili Daireye sunulmuştur.

14. Dairenin 5/6/2014 tarihli kararı ile itirazın kabulü ve önceki onama ilamının başvurucu ve B.A. yönünden kaldırılması yönünde bozma kararı verilmiştir.

15. Bozma kararı sonrasında yeniden yapılan yargılama sonucunda Mahkeme 4/12/2014 tarihli kararı ile beraat kararı vermiştir. Katılanın temyiz talebi üzerine Yargıtaya gönderilen dosyanın derdest olduğu ve kesinleşmediği anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; hakkında yapılan yargılamada delillerin doğru değerlendirilmediğini, suçla ilgisinin olmamasına rağmen masumiyet karinesi ihlal edilerek hakkında ceza verildiğini, herhangi bir suça iştiraki olmadığı hâlde cezaların şahsiliği ilkesinin gözetilmediğini, bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

19. Ceza yargılamasında tüketilmesi gereken son başvuru yolu temyizdir. 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesine göre hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararların Yargıtayca bozulmasını isteme hakkı yalnızca Bakanlığa tanınmıştır (Menduh Ataç, B. No: 2013/1751, 13/6/2013, § 16). Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itiraz yetkisi, kişiler için doğrudan ulaşılabilir bir yol olmayıp olağanüstü bir kanun yolu niteliği taşıdığından tüketilmesi gereken bir yol değildir.

20. Somut olayda ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, ilgili Yargıtay Ceza Dairesince incelenerek kabul edilmiştir. Olağanüstü bir kanun yolu olan Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itirazının -somut olayın özel koşullarında- geldiği aşama dikkate alındığında etkili bir yol olarak görülmesi gerekir.

21. İtirazı inceleyen ilgili Daire 5/6/2014 tarihli kararı ile itirazın kabulü ve başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının onanmasına ilişkin kararın kaldırılması ile Mahkeme kararının bozulması yönünde karar vermiştir.

22. Bozma sonrası yeniden yapılan yargılamada, başvurucu hakkında beraat kararı verildiği ve dosyada kanun yolu inceleme sürecinin henüz tamamlanmadığı anlaşılmaktadır. Mevcut hâliyle bireysel başvuru inceleme sürecinde etkili hâle gelmiş olan olağanüstü kanun yolunun sonucunun beklenmesi, bireysel başvurunun ikincilliği ilkesine daha uygundur.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİLİZ SARIBOĞA

B. No: 2014/3307 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3307

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİLİZ SARIBOĞA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3307)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Filiz SARIBOĞA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, naklen atama için muvafakat verilmemesi işlemi nedeniyle eşitlik ilkesinin; işlemin iptali için açılan davanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İzmir 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu bünyesinde infaz ve koruma memuru olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, almış olduğu eğitime daha uygun olduğunu belirterek İzmir İl Özel İdaresi emrine naklen atanmak için talepte bulunmuştur. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 25/11/2008 tarihli işlemiyle başvurucunun hizmetine ihtiyaç bulunduğu hususu gerekçe gösterilerek naklen atanabilmesi için gerekli olan muvafakat verilmemiştir.

9. Başvurucu, muvafakat verilmemesi işleminin iptali istemiyle 29/12/2008 tarihinde dava açmıştır. İzmir 1. İdare Mahkemesi 16/6/2009 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Bu karar, Danıştay Beşinci Dairesinin 12/5/2011 tarihli kararıyla uyuşmazlığın çözümünde Ankara mahkemelerinin yetkili olduğu gerekçesine yer verilerek usul hükümleri yönünden bozulmuştur.

10.İzmir 1. İdare Mahkemesi 9/2/2012 tarihli kararıyla 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 33. maddesi uyarınca uyuşmazlığın çözümünde yetkili olduğu sonucuna vararak yetki kuralına ilişkin kısım yönünden kararında ısrar etmiştir. Esasa ilişkin olarak naklen atanmak istenilen kadronun unvanlı ya da herhangi bir sınav sonucu atanmaya hak kazanılan bir kadro olmadığı, yine memur olarak yürütülecek görevin alınan eğitimle doğrudan ilgili, kariyer bir görev olarak addedilemeyeceği ve idarenin personel açığı nedeniyle başvurucunun hizmetine ihtiyaç duyulduğu hususlarını tespit etmiştir. Sonuç olarakkamu yararı ve hizmet gerekleri gözetilerek tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesine yer vermek suretiyle davayı reddetmiştir.

11. Söz konusu karar, yetki kuralına dair verilen ısrar hükmüyönünden Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/11/2012 tarihli kararıyla onanmıştır. Dosya aynı karar ile esası yönünden inceleme yapılması için Danıştay Beşinci Dairesine gönderilmiştir. Daire 19/6/2013 tarihli kararıyla İzmir 1. İdare Mahkemesinin ret hükmünü onamış ve onama kararına yönelik karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 6/12/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Eşitlik İlkesinin İhlal EdildiğineİlişkinİddiA

13.Başvuru kendisi ile benzer durumda olan bir çok kişiye muvafakat verilmesine karşın kendisine verilmemesinin eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

14. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

15. Başvurucu, eşitlik ilkesine yönelik iddialarını çalışma hakkı ile ilintilendirmek suretiyle ihlal iddiasında bulunmuştur.

16. Çalışma hakkı Anayasa'nın 49. maddesinde güvence altına alınmış olmakla beraber bu

hak Sözleşme'de düzenlenen haklardan değildir. Dolayısıylaçalışma hakkı bağımsız bir hak olarak Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bulunmadığından bu hakka yönelik ihlal iddiasının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir.

17. Bu hâle göre çalışma hakkı temelinde ileri sürülen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik iddianın konusu, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin ortak koruma alanı dışında kalmaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin daha önceki içtahatları doğrultusunda karar verilmesi yönünde görüş bildirmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

24. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 4 yıl 11 aylık yargılama süresinin makul olmadığısonucuna varmak gerekir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

27. Başvurucu, miktar belirtmeden maddi tazminat talebinde bulunmuş ancak manevi tazminat talebinde bulunmamıştır.

28. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu manevi tazminat talebinde bulunmadığından ve maddi zarar ile makul sürede yargılanma hakkının ihlali arasındaki illiyet konusunda herhangi bir belge sunmamış olduğundan maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi ve ihlalin tespiti ile yetinilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun maddi tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İzmir 1. İdare Mahkemesine (E.2011/1886, K.2012/235) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAĞI AKAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5101 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5101

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAĞI AKAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5101)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN

Başvurucular : 1. Bağı AKAY

2. Fadime YILDIZ

3. Güzel UMUS

4. Kamile TÜRKOĞLU

5. Makbule AKAY

6. Mecbure AYDOĞAN

7. Neslihan AKAY

8. Nezaket SONGÜL

9. Şuayip AKAY

10. Tamer AKAY

11. Ubeydullah AKAY

12. Yakup AKAY

Vekili : Av. Taner POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; askerlik hizmeti sırasında beyninde kitle (tümör) olduğu anlaşılan ve gördüğü tedavilere rağmen yaşamını yitiren bir askerin yakınlarının Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açtığı tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyleyaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, başvuru hakkında görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İlk başvurucunun oğlu ve diğer başvuruculaın kardeşi olan 1987 doğumlu Adem Akay, askerlik hizmetini yaptığı sırada beyninde bir kitle olduğunun tespit edilmesi üzerine uzun süre tedavi görmüş ancak kurtarılamayarak 6/3/2011 tarihinde yaşamını yitirmiştir.

A. Adem Akay'ın Askerlik Süreci ve Ölümü

9. Başvuruculaın yakını Adem Akay, askerlik hizmetine başlamadan önce 23/8/2006 tarihinde sağlık muayenesinden geçirilmiştir. Bu muayenede Adem Akay'ın askerliğe elverişli olduğu değerlendirilmiştir.

10. Son yoklama işlemi "Askerliğe elverişlidir." kararıyla neticelenen Adem Akay, 22/8/2007 tarihinde askere sevk edilmiş ve 25/8/2007 tarihinde eğitim birliğine teslim olmuştur. Başvuru formu ve eklerinde, Adem Akay'ın eğitim birliğinde geçirdiği herhangi bir rahatsızlığa, özellikle de ileride ortaya çıkacak rahatsızlığının belirtisi olan baş ağrısı şikâyetine ve bu kapsamda tedavi gördüğüne ilişkin bilgi ve belge mevcut değildir.

11. Askerlik eğitimini 22/9/2007 tarihinde tamamlayan Adem Akay, yedi gün izin kullanmış ve akabinde usta birliği olan Bitlis İl Jandarma Komutanlığı Karargâh ve Servis Bölük Komutanlığına teslim olmuştur. Adem Akay, usta birliğine katıldıktan sonra muhtelif tarihlerde çeşitli şikâyetlerle Kurum revirine başvurmuştur. Başvuru formu ve ekleri bu kapsamda incelendiğinde Adem Akay'ın 24/10/2007 tarihinde Kurum revirine müracaat ettiği, bu müracaat üzerine yapılan muayene sonucunda sinüzit teşhisiyle Adem Akay'a bazı ilaçların yazıldığı, Adem Akay'ın ayrıca 13/11/2007 tarihinde kulak burun boğaz polikliniğine, 31/1/2008 tarihinde de diş polikliniğine sevk edildiği anlaşılmıştır.

12. Adem Akay, ilerleyen tarihlerde baş ağrısı şikâyetinden ötürü Bitlis Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniğine sevk edilmiştir. Adem Akay, bu kapsamda 31/3/2008 ve 22/4/2008 tarihlerinde Bitlis Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniğinde muayene edilmiştir. 22/4/2008 tarihli muayene neticesinde hastadan acil olarak kranial MRG (Kranial MRG genel olarak

hastanın beyin damarları ya da beyinde oluşan kitlelerin tanısını koymak için kullanılır.) istenmiş, bunun üzerine yapılan tetkikler sonucunda hastanın beyninde kitle olduğu tespit edilmiştir.

13. Beyninde kitle olduğu tespit edilen Adem Akay 5/5/2008 tarihinde Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademesine (GATA) yatırılmış ve burada ameliyat edilmiştir. Ameliyat sonrası tedavisine GATA'da devam edilen hastaya üç ay hava değişimi verilmiş, 11/7/2008 tarihinde hasta taburcu edilmiştir.

14. Adem Akay 8/10/2008 tarihinde "astrositom deprasyonlusu + operasyon sonrası gelişen ensefalit" tanısıyla yine GATA'ya yatırılmıştır. Burada bir müddet tedavi gören Adem Akay -GATA Beyin Cerrahisi Polikliniğine müracaat etmek üzere üç ay daha hava değişimi verilerek- 17/12/2008 tarihinde taburcu edilmiştir. Adem Akay, GATA'da tedavi gördüğü dönemde hizmet süresini tamamladığı için 24/11/2008 tarihinde terhis edilmiştir.

15. Adem Akay, üç aylık sürenin bitiminde GATA Beyin Cerrahisi Polikliniğine müracaat etmiş ve 17/3/2009 ile 24/3/2009 tarihleri arasında adı geçen serviste yatarak tedavi görmüştür. Adem Akay 2/7/2009 ile 6/7/2009 tarihleri arasında da GATA Beyin Cerrahisi Polikliniğinde yatarak tedavi görmüştür.

16. Adem Akay, GATA'da gördüğü tedavinin yanı sıra beynindeki kitle nedeniyle Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi Nöroloji Polikliniğinde de tedavi görmüş ancak 6/3/2011 tarihinde yaşamını yitirmiştir.

B. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde Açılan Tam Yargı Davası Süreci

17. Başvurucular, yakınlarının ölümü nedeniyle uğramış oldukları maddi ve manevi zararların tazmini istemiyle Jandarma Genel Komutanlığı aleyhine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) dava açmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde özetle daha önceden herhangi bir rahatsızlığı bulunmayan yakınlarının askerlik hizmetini ifa ettiği sırada rahatsızlandığını, rahatsızlığının askerlik görevi bittikten sonra da düzelmediğini belirterek yaşanan olayda idarenin tam kusurlu olduğunu ileri sürmüşlerdir.

18. AYİM İkinci Dairesi, Adem Akay'ın tedavi gördüğü hastanelerin her birine müzekkere yazarak ilgilitıbbi belgeleri temin etmiş, ayrıca Adem Akay'ın askelik şubesi şahsi dosyası ile uyuşmazlığın çözümü için gerekli görülen ilgili bazı bilgi ve belgeleri dava dosyasına eklemiştir.

19. AYİM İkinci Dairesi 24/4/2013 tarihli ara kararı ile konunun açıklığa kavuşturulması için tıbbi bilirkişi raporu alınmasına karar vermiştir. AYİM İkinci Dairesi bu kapsamda tarafların dilekçelerini ve ilgili hastanelerden getirtilen belgeler ile Adem Akay'ın şahsi dosyasını Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığına göndermiş ve aşağıdaki hususları açıklığa kavuşturacak bir rapor tanzim edilmesi talebinde bulunmuştur:

"1. Raporda belirtilen beyindeki kitle (tümör) ile ilgili ameliyat edilmeyi gerektirecek rahatsızlığın ne olduğu, bu rahatsızlığın oluşum ve ilerleme süreci ve bu süreçte etkili olan etmenlerin neler olduğu, rahatsızlığın bünyesel bir rahatsızlık mı yoksa dış etkenlerden kaynaklanan bir rahatsızlık mı olduğu,

2.Davacılar yakınının rahatsızlığı bünyesel bir rahatsızlık değilse bu rahatsızlığın oluşumunda davacılar yakınının asker olduğu da dikkate alınarak askerlik hizmetinin sebep ve tesirinin bulunup bulunmadığı,

3. Davacılar yakınının rahatsızlığı bünyesel bir rahatsızlık ise bu rahatsızlığın tetiklenmesinde ve ilerlemesinde askerlik hizmetinin sebep ve tesirinin bulunup bulunmadığı,

4. Davacılar yakınında mevcut rahatsızlığın askerlik hizmetine geçiş aşamasında mevcut olup olmadığı, mevcut ise askere alınışı sırasında anılan rahatsızlığı tespit etme imkanı bulunup bulunmadığı, bu konuda davalı idarenin ihmal ve hatasının bulunup bulunmadığı,

5.Davacılar yakınında mevcut rahatsızlığın teşhis, ameliyat ve tedavi sürecinde tıbbi kusur ve ihmal bulunup bulunmadığı, davacılar yakınının vefatına neden olan rahatsızlığın ne olduğu, davacılar yakınının vefatı ile davacılar yakınına uygulanan ameliyat ve tedavilerin bir ilgisinin olup olmadığı, bu konuda davalı idarenin ihmal ve hatasının bulunup bulunmadığı,

hususlarında hazırlanacak üç suret bilirkişi raporunun mahkemeye gönderilmesini arz/rica ederim."

20. AYİM İkinci Dairesinin talebi doğrultusunda Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Beyin ve Sinir Cerrahisi Ana Bilim Dalı Başkanlığında görevli üç profesör tarafından hazırlanan 6/11/2013 tarihli raporda aşağıdaki değerlendirmelerde bulunulmuştur:

"1. Raporda belirtilen tümör Anaplastik Astrositomdur. Kesin tanısı biyopsi,ameliyatla alınan dokunun patolojik incelemesi ile konmuştur. Ölümcül bir hastalıktır, hâlen dünyanın hiçbir yerinde bu hastalığının kesin tedavisi mümkün değildir. Vakalar, hepsi bu hastalık veya bu hastalığın neden olduğu komplikasyonlar nedeni ile kaybedilir. Bünyeseldir. Dış etkenlere bağlı değildir.

2.Bünyeseldir. Askerlik hizmeti ile alakalı değildir.

3. Hastalığın ilerlemesi veya tetiklenmesinde askerlik hizmetinin sebep ve tesiri yoktur.

4.Rahatsızlık askerliğe geçiş aşamasında mevcut olup bulgu vermemiş olabileceği gibi askerliği sırasında da ortaya çıkmış olabilir. Askere alınması sırasında tespiti mümkün olmayabilir. Davalı idarenin ihmal ve hatası yoktur.

5. Hastanın vefat nedeni 1. sorunun yanıtında özetlediğimiz Anaplastik Astrositom ve tedavisi sırasında ortaya çıkan komplikasyonlar nedeniyledir.

Teşhis, ameliyat ve tedavi sonrası tıbbi kusur ve/veya ihmal yoktur."

21. Başvurucular, kendilerine tebliğ edilen bilirkişi raporuna itiraz etmiştir. Başvurucular 26/12/2013 tarihli dilekçe ile özetle bilirkişi raporunu kabul etmediklerini, raporun olasılıklara göre düzenlendiğini, Adem Akay'ın askerlik öncesi rahatsızlığının bulunduğuna dair bir bulgu olmadığını, bir an için rahatsızlığın askerlik öncesinde de bulunduğu kabul edilse dahi askere alma işlemleri sırasında yapılan kontrollerde bu rahatsızlığın tespit edilemediğini ve yakınlarının askerliğe elverişli olarak değerlendirildiğini, hastalık ortaya çıkmasına rağmen "Askerliğe elverişsizdir." raporunun verilmediğini, müteveffanın askerliğe devam ettirildiğini belirterek Adli Tıp Kurumu İhtisas Kurulundan yeni bir bilirkişi raporu alınması talebinde bulunmuşlardır. AYİM, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesince hazırlanan bilirkişi raporunu yeterli görerek başvuruculaların bu talebini reddetmiştir.

22. AYİM İkinci Dairesi 15/1/2014 tarihli ve E.2012/970, K.2014/109 sayılı karar ile bilirkişi raporundaki açıklamaları yeterli görmüş ve anılan bilirkişi raporu ile dava dosyasında bulunan diğer bilgi ve belgeleri dikkate alarak davanın reddine karar vermiştir. Kararın

gerekçesinde, müteveffanın rahatsızlığının ortaya çıkması ile askerlik hizmetinin sebep ve tesiri arasında herhangi bir illiyet bağının bulunmadığı, somut olayda idarenin sorumluluğunu gerektiren bir eylemin ya da teşhis ve tedavide eksiklik, ihmal veya gecikme olmadığı, tıbben gerekli olan tetkik, tahlil ve tedavinin zamanında ve yeterli biçimde yapıldığı, müteveffanın gördüğü tedavilerde hata, gecikme, kusur ve ihmal bulunmadığı, dolayısıyla idarenin meydana gelen zararı tazminle sorumlu tutulamayacağı belirtilmiştir.

23.Anılan karar 7/3/2014 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

24.Başvurucular 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

25. AYİM İkinci Dairesi, bireysel başvuru incelemesi devam ederken 16/7/2014 tarihli karar ile başvurucuların karar düzeltme isteminin reddine karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. 21/6/1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanunu’nun Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 28. maddesi şöyledir:

"Son yoklamaları yapılan kimseler Türk Silahlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliğine göre ikiye ayrılırlar.

1. Askerliğe elverişli olanlar,

2. Askerliğe elverişli olmıyanlar. Askerliğe elverişli olmıyanlar asker edilmezler.

Askerliğe elverişli olup olmadıklarının tespiti için yoklama kurullarınca bir hastane sağlık kurulu muayenesine gönderilmelerinde zaruret görülenlerin, yönetmelikte tespit edilecek esaslara göre yol ve iaşe masrafları Devletçe ödenir."

27. 24/11/1986 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 86/11092 sayılı mülga Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Yönetmeliğe bağlı ekler aşağıda gösterilmiştir:

1) Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli general, amiral, üstsubay, subay, yedek subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, Askerî öğrenci, yedek subay adayları, yükümlüler ve erlerin sağlık yeteneklerine göre gruplandırmalarını gösteren Hastalık ve Arızalar listesi."

28.Anılan Yönetmelik'in Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yükümlülerin ilk sağlık muayeneleri Askerlik Kanunu gereğince son yoklama sırasında askerlik şubelerinde toplanan askerlik meclisindeki iki tabip (birisi sivil olabilir) tarafından aşağıdaki şekilde yapılır.

1) Ruh ve beden durumları ile iç organları dikkatle gözden geçirilir, nabız sayılır, kan basıncı ölçülür, çıplak olarak belirlenen boy ve kilolar tespit edilir. Soluk alma ve vermedeki göğüs genişlikleri ve muayene sonunda bulunan hastalık ve arızalar kaydedilir. Yükümlünün bildiği herhangi bir hastalık veya arızası olup olmadığına ilişkin ve muayene sırasında herhangi bir sağlık yakınması bulunup bulunmadığına ilişkin ekte yer alan Yükümlülere Yoklamalarda Uygulanacak Sağlık Durumu Hakkında Bilgi Formuna uygun yazılı beyanı

alınır. Yükümlünün beyan ettiği hastalık veya arızasına ilişkin elinde mevcut bulunan tıbbi belgelerin birer örnekleri de alınarak yükümlünün beyanı ile birlikte askerlik şubesinde muhafaza edilir.

2) Yükümlünün beyan ettiği hastalık veya arızası ya da fizik muayene ile saptanan bozuklukları nedeniyle muayene sonucunda karar verilemeyenlerle gözlem altında bulunmaları, uzman tabip tarafından değerlendirilmeleri veya laboratuar ya da görüntüleme tetkikleri gibi ileri tetkiklerle değerlendirilmeleri gerekenler en yakın asker hastanesine gönderilir."

29.Anılan Yönetmelik'in Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 6. maddesi şöyledir:

"Askerlik çağına giren yükümlüler, son yoklamaları sırasında askerlik meclislerinde veya asker hastanelerinin sağlık kurullarında, askerliğe elverişli olanlar ve askerliğe elverişli olmayanlar olmak üzere gruplandırılır.

1) Askerliğe elverişli olanlar: Sağlık yetenekleri bakımından hiçbir hastalık ve arızası bulunmayanlar ile hastalık ve arızaları, Hastalık ve Arızalar Listesinin A dilimlerine girenlerdir.

2) Askerliğe elverişli olmayanlar: Hastalık ve arızaları, Hastalık ve Arızalar Listesinin B ve D dilimlerine girenlerdir."

30.Anılan Yönetmelik'in Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 10. maddesi şöyledir:

"Son yoklamaları yapılan yükümlüler, askerliğe elverişli olanlar ve askerliğe elverişli olmayanlar olmak üzere gruplandırılır.

Son yoklamaları sırasında askerlik meclislerince; askerliğe elverişli olmadığı tespit edilen yükümlüler, askere alınmazlar. Bunlardan arızaları gözle görülebilecek kadar belirgin olanların raporlarına, arızayı gösteren ön ve her iki yan cepheden çekilmiş üçer adet boy fotoğrafı eklenerek üç nüsha, yabancı askerlik şubesince işlem yapılıyor ise dört nüsha rapor düzenlenerek onay makamlarına gönderilir ve onaylanan raporlar kesinleşir. Kesinleşen raporlardan biri ilgiliye verilir, biri onay makamınca, diğeri ise yerli ve yabancı askerlik şubesi başkanlığınca muhafaza edilir.

Sağlık durumları geçici olarak bozuk olan son yoklamaya tabi yükümlülere ertesi yıla bırakma, sevke tabi olanlara sevk tehiri kararı verilir ve üç nüsha rapor düzenlenerek onay makamlarına gönderilir. Raporları onaylanan bu yükümlülere ertesi yıla bırakma veya sevk tehiri işlemi yapılır. Onay makamlarınca tekrar muayenesine lüzum görülen yükümlüler, yeniden muayeneye gönderilir ve bunlara muayene sonucu alacakları rapor kararlarına göre işlem yapılır. Ertesi yıla bırakılanlar veya herhangi bir sebeple bir defadan fazla sağlık muayenesine tabi tutulanlar hakkında, her bir işlem öncesinde Yükümlülere Yoklamalarda Uygulanacak Sağlık Durumu Hakkında Bilgi Formu doldurtulur.

Tabipler tarafından kesin karar verilemeyenler, en yakın asker hastanelerine gönderilir. Bunların kesin kararları, bu hastanelerin sağlık kurullarınca verilir."

31. Anılan Yönetmelik'in Adem Akay'ın askerlik yaptığı dönemde yürürlükte bulunan 15. maddesi şöyledir:

"Askere alındıktan sonra asker hastanelerinin sağlık kurullarından "Askerliğe Elverişli

Değildir" kararı alan erler, raporlarının onaylanmasını beklemek üzere bu hastaneler tarafından yerli kayıtlı bulunduğu askerlik şubesi emrine gönderilir. Ayrıca durum silah altında bulunanların birliklerine duyurulur. Terhis işlemleri, raporları ilgili makamlarca onaylanıp askerlik şubesine geldikten sonra ilgili yönergeye göre yapılır. "Askerliğe Elverişli Değildir" kararı alanlar gerektiğinde ilgili makamlarca yeniden asker hastanelerinin sağlık kurullarına muayeneye gönderilerek alacakları son rapor kararına göre, ilgili yönerge gereğince işlem görür. "Askerliğe Elverişli Değildir" kararı alanlar emsalinin kanunda yazılı yaş sınırı dışına çıkma tarihine kadar Milli Savunma Bakanlığınca gerektiğinde tekrar muayene ettirilerek alacakları son rapor kararına göre işlem görür."

32.Anılan Yönetmelik'in 16. maddesi şöyledir:

"Geçici hastalık veya arızaları olan yükümlülerle er ve erbaşlara aşağıdaki işlemlerden biri yapılır.

1) Ertesi yıla bırakma,

2) Sevki geciktirme,

3) Hava değişimi.

Bu işlemleri gerektiren hastalık ve arızalar bu yönetmeliğin arızalar listesinin C dilimlerinde gösterilmiştir."

33.Anılan Yönetmelik'in Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 17. maddesi şöyledir:

"Son yoklamada veya son yoklamadan sonra gönderildikleri sağlık kurullarında yapılan muayeneleri sonucu geçici bir hastalık veya arızaları tesbit edilenlere ertesi yıla bırakma işlemi yapılır."

34.Anılan Yönetmelik'in Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 18. maddesi şöyledir:

"Askerliklerine karar verilen yükümlülere, sevkleri tarihine kadar geçecek süre içerisinde, hastalanır veya arızalanırlarsa, askerlik şubelerince gönderilecekleri sağlık kurullarında muayene sonucu alacakları raporlara göre sevki geciktirme işlemi yapılır."

35. Anılan Yönetmelik'in Adem Akay'ın askerlik yaptığı dönemde yürürlükte bulunan 19. maddesi şöyledir:

"Askerlik şubelerince birliklerine sevklerinden sonra geçici bir hastalığı tesbit edilen er ve erbaşlara hava değişimi işlemi yapılır."

B. Uluslararası Hukuk

36.Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Yaşam hakkı" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasışöyledir:

"Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur(...)"

37.Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükler, askerlik hizmetini yerine getiren kişilerin sağlıklarının ve iyilik hâllerinin korunmasını ve bu kişilere gerekli tıbbi bakımın sağlanmasını gerekli kılar. AİHM'e göre yetkili makamlar, askerlik hizmeti sırasında gerçekleşen her türlü yaralanma ve ölüm olayına ilişkin makul bir açıklama sunma yükümlülüğü altındadır (Metin Gültekin ve

diğerleri/Türkiye, B. No: 17081/06, 6/10/2015, §§ 32, 33).

V.İNCELEME VE GEREKÇE

38.Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

39. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimlerini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1.Başvurucuların İddiaları

40.Başvurucular; yakınları Adem Akay'ın sağlık kontrolünden geçirildikten sonra askere alındığını, ilerleyen zamanda rahatsızlanan yakınlarının birkaç defa ameliyat geçirdiğini, hava değişimi raporları verilmek suretiyle ailesinin yanına gönderilen Adem Akay'ın daha sonra askerlik görevini ifa için tekrar askerî birliğe katıldığını, Adem Akay'ın görev yapamayacak durumda olmasına rağmen askerlik görevine devam ettirildiğini, hastalığı artarak devam eden yakınlarının terhis olduktan sonra hayatını kaybettiğini, terhisten sonra gerekli tedavinin yapılmamış olduğunu, bu olay üzerine maddi ve manevi zararlarının karşılanması amacıyla AYİM'de açtıkları davada uzman olmayan kişiler tarafından hazırlanan bilirkişi raporu doğrultusunda karar verildiğini, Adli Tıp Kurumundan rapor alınması gerekirken sıradan bir üniversite hastanesi raporuna göre karar verildiğini, hastalık hakkında gerek kendilerine gerekse Adem Akay'a herhangi bir bilgi verilmediğini belirterek yaşam hakkının, adil yargılanma hakkının, hukuk devleti ilkesi ile sosyal devlet ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

41. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular, AYİM kararından sonra yaptıkları bireyselbaşvuruda temel olarak Adem Akay'ın yaşamının yetkili makamlarca korunamadığı iddiasını ileri sürmüşlerdir. Bu sebeple adil yargılanma hakkı ile hukuk devleti ve sosyal devlet ilkelerinin ihlal edildiği yönündeki iddiaların bir bütün olarak yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

42. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.”

43. Anayasa’nın 5. maddesi şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

a. Genel İlkeler

44. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı birbiriyle sıkı bağlantıları olan devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme,bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

45. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklere göre devletin, yaşamı tehlikeye girebilecek kişilerin yaşamını korumak için yeterli yasal ve idari bir çerçeve oluşturması gerekmektedir. Bu yükümlülük askerlik yükümlülüğünü yerine getiren kişilerin yaşam ve sağlıklarının korunması için de geçerlidir.

46. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükler askere alım işlemleri sırasında kişilerin uygun denetimlerden geçirilmesini gerekli kılar (Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 76). Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükler ayrıca askerlik yükümlülüğünü yerine getiren kişilerin yaşamının korunması için gerekli olan tıbbi bakımın sağlanmasını gerektirir.

47. Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa’nın 17. maddesi devlete, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını, bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52). Devletin kontrolü ve denetimi altında bulunan kişilerin yaşam hakkına yönelik taksir veya ihmal suretiyle gerçekleşen müdahalelerde somut olayın koşulları gözetilerek devletin buna ilişkin öngörülebilir önlemleri alıp almadığı ve ölen kişinin yakınlarının etkili bir yargısal korumadan yararlanıp yararlanmadığı hususları incelenmelidir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda yaşam hakkının korunması için oluşturulan yasal çerçevenin yetersiz olduğu şeklinde bir iddia ileri sürülmediği gibi Anayasa Mahkemesi tarafından bu konuda resen gözetilmesi ve incelenmesi gereken bir hususun da bulunmadığı anlaşılmıştır.

49. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Beyin ve Sinir Cerrahisi Ana Bilim Dalı Başkanlığında görevli üç profesör tarafından hazırlanan raporda ölüm nedeninin Adem Akay'ın beynindeki kitle ve tedavi sırasında ortaya çıkan komplikasyonlar olarak belirtildiği dikkate alındığında (bkz. § 20) başvuru konusu olayda öncelikle askerî yetkililerin askere alım işlemleri sırasında Adem Akay'ın rahatsızlığını bilip bilmediklerinin veya bilmelerinin gerekip gerekmediğinin ortaya konulması gerekmektedir.

50. Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan Yönetmelik'in 5. maddesinde; askerlik çağına giren yükümlülerin askere alınmadan önce sağlık muayenesinden geçirileceği, bu muayene sırasında yükümlünün bildiği herhangi bir hastalık veya arızasının olup olmadığına, muayene sırasında herhangi bir sağlık yakınmasının bulunup bulunmadığına ilişkin yazılı beyanının alınacağı belirtilmiştir (bkz. § 28). Aynı Yönetmelik'in Adem Akay'ın askere alındığı tarihte yürürlükte bulunan 10. maddesinde ise sağlık

konrtolleri neticesinde askerliğe elverişli olmadığı tespit edilen yükümlülerin askere alınmayacağı belirtilmiş; sağlık durumları geçici olarak bozuk olan son yoklamaya tabi yükümlüler hakkında ertesi yıla bırakma kararı, sevke tabi olanlar hakkında ise sevk tehiri kararı verileceği ifade edilmiştir (bkz. § 30).

51. Başvuru formu ve ekleri bu kapsamda incelendiğinde 23/8/2006 tarihli son yoklama belgesinde Adem Akay'ın askerliğe elverişli olarak değerlendirildiği, Adem Akay'ın "Hakkımda verilen sağlık kararına itiraz etmiyorum." şerhini içeren bu belgeyi imzaladığı görülmektedir. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde Adem Akay'ın rahatsızlığının bulunduğu ve bu nedenle askere alınmaması gerektiği yönünde başvurucular tarafından yetkili makamlara yapılmış bir müracaatın da bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bilakis AYİM'e sunulan dava dilekçesi incelendiğinde başvurucuların Adem Akay'ın askere alınmadan önce herhangi bir rahatsızlığının bulunmadığını ifade ettikleri görülmektedir (bkz. § 17). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden alınan bilirkişi raporunda da rahatsızlığın askerliğe geçiş aşamasında mevcut olup bulgu vermemiş olabileceği gibi askerlik sırasında da ortaya çıkmış olabileceği, rahatsızlığın askere alım sırasında tespitinin mümkün olmayabileceği yönünde değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde askerî yetkililerin askere alım işlemleri sırasında Adem Akay'ın rahatsızlığını bildikleri ya da bilmeleri gerektiği sonucuna ulaşılması mümkün değildir. Başvuru dosyasındaki verilere göre askere alım işlemleri sırasında herhangi bir rahatsızlıktan şikâyet etmeyen hatta o vakte kadar kendisinde herhangi bir hastalık emaresi olmayan Adem Akay'ın askere alım işlemleri sırasında olağan muayeneden daha ileri tıbbi muayene ve tetkiklerden geçirilmesi gerektiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

52. Adem Akay'ın askerlik yaptığı dönemde yürürlükte bulunan Yönetmelik'in 15. maddesinde, ilgili raporların alınması hâlinde askere alındıktan sonra da "Askerliğe elverişli değildir." kararının alınabileceği belirtilmiştir (bkz. § 31). Aynı Yönetmelik'in 19. maddesinde ise askerlik şubelerince birliklerine sevklerinden sonra geçici bir hastalığı tespit edilen er ve erbaşlara hava değişimi işleminin uygulanacağı ifade edilmiştir (bkz. § 35).

53. Askerlik süreci ve sonrası bu kapsamda incelendiğinde 25/8/2007 tarihinde askerlik hizmetine başlayan Adem Akay'ın 31/3/2008 ve 22/4/2008 tarihlerinde baş ağrısı şikâyetiyle Bitlis Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniğine sevk edildiği ve burada muayene edildiği, 22/4/2008 tarihli muayene sonucunda beyninde kitle olabileceği şüphesiyle hastanın acil olarak kranial MRG'sinin istendiği, yapılan tetkikler neticesinde beyninde kitle olduğu tespit edilen Adem Akay'ın 5/5/2008 tarihinde GATA'ya yatırıldığı ve burada ameliyat edildiği, ameliyattan sonra hakkında üç aylık dönemlerle hava değişimi raporları düzenlenen Adem Akay'ın bu süreçte GATA'da takibinin yapıldığı ve 24/11/2008 tarihinde terhis edildiği, terhis edildikten sonra gerek GATA'da gerekse Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi Nöroloji Polikliniğinde tedavi görüp ameliyattan yaklaşık üç yıl sonra 6/3/2011 tarihinde yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır.

54. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden alınan raporda hastalığın dış etkenlere bağlı olmayıp bünyesel olduğu, hastalığın ilerlemesinde veya tetiklenmesinde askerlik hizmetinin sebep ve tesirinin bulunmadığı yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Başvuru dosyasında bulunan diğer bilgi ve belgeler arasında hastalığın askerlik hizmetinden kaynaklandığını düşündürecek bir kayıt da mevcut değildir. Bu sebeple AYİM'in, müteveffanın rahatsızlığının ortaya çıkması ile askerlik hizmetinin sebep ve tesiri arasında herhangi bir illiyet bağının bulunmadığı yönündeki tespitinden ayrılmayı gerektirecek bir

husus bulunmamaktadır.

55.Bununla birlikte başvurucular, ameliyat olan Adem Akay hakkında "Askerliğe elverişli değildir." kararı yerine hava değişimi raporları verildiği için Adem Akay'ın askerlik görevini ifa kapsamında tekrar askerî birliğe katıldığını, Adem Akay'ın görev yapamayacak durumda olmasına rağmen görevine devam ettirildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular her ne kadar anılan iddiaları belirterek Adem Akay'ın yaşamının korunmadığını ileri sürmüşler ise de 5/5/2008 tarihinde GATA'ya yatırılarak ameliyat edilen hastanın 11/7/2008 tarihine kadar bu Hastanede yatarak tedavi gördüğü, GATA Sağlık Kurulu tarafından üç ay dava değişimi verilerek 11/7/2008 tarihinde taburcu edilen hastanın üç aylık hava değişimi süresi bitmeden 8/10/2008 tarihinde tekrar GATA'ya yatırıldığı ve 17/12/2008 tarihine kadar bu Hastanede yatarak tedavi gördüğü, tedavi gördüğü sırada hizmet süresini tamamlayan Adem Akay'ın 24/11/2008 tarihinde terhis edildiği, dolayısıyla Adem Akay'ın ameliyattan sonra fiilî olarak askerlik hizmetini ifa etmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucular ayrıca terhisten sonra gerekli tedavinin yapılmamış olduğunu ileri sürmüşler ise de Adem Akay'ın terhis olduktan sonra 17/3/2009 ile 24/3/2009 tarihleri ile 2/7/2009 ile 6/7/2009 tarihleri arasında GATA Beyin Cerrahisi Polikliniğinde yatarak tedavi gördüğü, akabinde ise Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi Nöroloji Polikliniğinde tedavisine devam edildiği görülmektedir. Başvuru formu ve eklerinde, hastalığın tanı ve tedavisinde ihmal yaşandığını ve/veya bu hususta yetkili makamlarca gerekli çabanın sarf edilmediğini gösteren bir durum tespit edilememiştir. Nitekim Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden alınan bilirkişi raporunda hastalığın teşhisinde, ameliyat ve tedavi sonrasında tıbbi kusur ve/veya ihmal olmadığı belirtilmiştir.

56. Başvurucular, sadece Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinden alınan rapora dayanılmasının yanlış olduğunu, yeniden bilirkişi incelemesi yapılması taleplerinin reddedildiğini belirtseler de Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisinde olup delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilme yönteminin açık bir hakkaniyetsizlik veya keyfîlik ihtiva etmemesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. AYİM, başvuruculaların bilirkişi raporuna yönelik itirazlarını incelemiş ve gerekçeli kararında bu itirazları karşılamıştır. Başvuru formu ve ekleri arasında hükme esas alınan bilirkişi raporundaki değerlendirmelerin güvenilirliğinin sorgulanmasını gerektirecek bir husus da tespit edilememiştir.

57.Son olarak başvuruculaların hastalık hakkında gerek kendilerine gerekse Adem Akay'a herhangi bir bilgi verilmediği iddiasına değinmek gerekir. Başvuru formu ve ekleri bu kapsamda incelendiğinde söz konusu iddianın AYİM'e sunulan dava dilekçesinde ileri sürülmediği, karar düzeltme dilekçesinde ise bu hususun ayrı ve açık bir şikâyet olarak dile getirilmediği, dolayısıyla bu iddia yönünden bireysel başvuru kapsamında ayrıca bir inceleme yapmanın mümkün olmadığı değerlendirilmiştir.

58. Yukarıdaki açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde somut olayda yaşam hakkı yönünden bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

59.Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından başvuruculların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR TEKİN

B. No: 2014/5621 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5621

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5621)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Özgür TEKİN

Vekili : Av. Hüseyin BOĞATEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması, tutukluluğa ilişkin itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapılması ve bu inceleme sırasında alınan Savcılık görüşünün bildirilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; davaya bakan mahkemenin yapılan kanun değişikliğiyle kapatılmasına rağmen yargılamaya bu mahkemede devam edilmesi nedeniyle adil yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK mülga 250. madde ile görevli) yürütülen bir soruşturma kapsamında 21/2/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 24/12/2009 tarihli kararı ile toplantı ve yürüyüşlere silah veya benzeri aletlerle katılma, terör örgütü propagandası yapma, silahlı terör örgütüne üye olma ve mala zarar verme suçlarından tutuklanmıştır.

7. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 30/4/2010 tarihli iddianamesi ile başvurucunun yangın, su baskını, tahrip, batırma, bombalama ya da nükleer, biyolojik kimyasal silah kullanarak öldürme, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, terör örgütü propagandası yapma, mala zarar verme, toplantı ve yürüyüşlere silah veya benzeri aletlerle katılma, devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

8. Dava, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) E.2010/231 sayılı dosyası üzerinden başvurucu yönünden tutuklu olarak görülmüştür.

9. Mahkemece 16/1/2014 tarihinde yapılan duruşmaya, başvurucu ve müdafii birlikte katılmış; başvurucu müdafii, tahliye talebini duruşma sırasında sözlü olarak Mahkemeye bildirmiştir. Mahkeme, tahliye talebini kabul etmeyerek başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

10. Başvurucu 20/1/2014 tarihinde karara itiraz etmiştir. İtiraz mercii olan İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi, dosya üzerinden yaptığı inceleme sonunda 11/2/2014 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararda, Cumhuriyet savcısından görüş sorulduğuna ya da Savcılık tarafından Mahkemeye görüş bildirildiğine dair herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir.

11. Anılan karar, başvurucuya 25/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 24/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Öte yandan 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile 4/12/2004 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) mülga 250. maddesiyle ile görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/3/2014 tarihli kararı ile dosya, Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/116) devredilmiştir.

14. Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesi 24/12/2014 tarihinde yapılan duruşmada başvurucunun tahliyesine karar vermiş; başvurucu aynı gün serbest bırakılmıştır.

15. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (2) ve (5) numaralı fıkraları şöyledir:

"(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta ki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

...

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

19. 5271 sayılı Kanun'un "İtiraz olunabilecek kararlar" kenar başlıklı 267. maddesi şöyledir:

"Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Karar" kenar başlıklı 271. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanunda yazılı olan hâller saklı kalmak üzere, itiraz hakkında duruşma yapılmaksızın karar verilir. Ancak, gerekli görüldüğünde Cumhuriyet savcısı ve sonra müdafi veya vekil dinlenir."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi" kenar başlıklı mülga 250. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

c) İkinci Kitap Dördüncü Kısmın Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (305, 318, 319, 323, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç),

Dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür."

22. 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun'un 105. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki hükümler yürürlükten kaldırılmıştır:

...

6) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 250, 251 ve 252 nci maddeleri,

..."

23. 6352 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin (6526 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle yürürlükten kaldırılan) (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ceza Muhakemesi Kanununun yürürlükten kaldırılan 250 nci maddesinin birinci fıkrasına göre görevlendirilen mahkemelerde açılmış olan davalara, kesin hükümle sonuçlandırılıncaya kadar bu mahkemelerce bakmaya devam olunur. Bu davalarda, yetkisizlik veya görevsizlik kararı verilemez. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun l0 uncu maddesinin kovuşturmaya ilişkin hükümleri bu davalarda da uygulanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan ve bireysel başvuru tarihinde cezaevinde tutuklu bulunan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu; yargılama boyunca soyut ve matbu gerekçelerle tutukluluğun devamına karar verildiğini, bu kararların bir kısmında suç şüphesine ilişkin deliller sıralansa da söz konusu delillerle kendisi arasında bir ilişkilendirme yapılmadığını, çok sayıda sanığın yargılandığı davada kişiselleştirme yapılmaksızın verilen kararlarla sürdürülen tutukluluğun dört yılı aştığını, böylelikle tutukluluğun tedbir olma özelliğine aykırı şekilde çok uzun süre devam ettiğini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari

ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

29. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

30. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

31. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 24/12/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincillik niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

32. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutukluluğa İtiraz İncelemesinde Alınan Savcılık Görüşünün Bildirilmediğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

33.Başvurucu, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince 16/1/2014 tarihinde verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itirazda bulunduğunu; itirazını inceleyen mercinin, aldığı Savcılık görüşünü kendisine bildirmediğini, böylelikle Savcılık görüşüne karşı beyanda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

34. Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendisine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun; kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19-20).

35. Somut olayda başvurucu 16/1/2014 tarihli duruşmada verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itirazını inceleyen İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince alınan Savcılık görüşünün tebliğ edilmediğini belirtmişse de başvuru formu ve eklerinde Mahkemenin Cumhuriyet savcısından görüş sorduğuna ya da Savcılık tarafından Mahkemeye görüş bildirildiğine dair bilgi ya da belge sunulmamıştır. Ayrıcaitirazın reddine ilişkin kararda Savcılıktan görüş sorulduğu veya Savcılığın Mahkemeye görüş bildirildiği yönünde bir ifadeye yer verilmemiştir (bkz. § 10). Dolayısıyla anılan kararın verilmesi sürecinde Savcılıktan görüş alındığı ve bu görüşün başvurucuya bildirilmediği yönünde bir olgu tespit edilememiştir.

36. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun devamı kararına yönelik itiraz incelemesinde alınan savcılık görüşünün bildirilmediği iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Tutukluluğa İtiraz İncelemesinin Duruşmasız Yapıldığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu 16/1/2014 tarihinde verilen tutukluluğun devamı kararına yönelik itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapıldığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

38. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

39. Başvurucunun bu bölümdeki iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

40. Hürriyeti kısıtlanan bir kimse, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122).

41. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında, serbest bırakılmayı sağlamak amacıyla başvurulacak yerin bir yargı mercii olması öngörülmüş olduğundan işin doğası gereği burada yapılacak incelemenin yargısal bir niteliği bulunmaktadır. Yargısal nitelikteki bu inceleme sırasında adil yargılanma hakkının bütün güvencelerinin sağlanması her zaman mümkün değilse de başvuruya konu tumanın niteliğine ve koşullarına uygun olan somut güvencelerin sağlanması gerekir (Mehmet Haberal, § 123).

42. Bu bağlamda tutukluluk hâlinin devamının veya serbest bırakılma taleplerinin incelenmesinde "silahların eşitliği" ve "çelişmeli yargılama" ilkelerine riayet edilmelidir (Hikmet Yayğın, B. No: 2013/1279, 30/12/2014, § 30).

43. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasından kaynaklanan temel güvencelerden biri de tutukluluğa karşı itirazın hâkim önünde yapılan duruşmalarda etkin olarak incelenmesi hakkıdır. Zira hürriyetinden yoksun bırakılan kimsenin bu duruma ilişkin şikâyetlerini, tutuklanmasına dayanak olan delillerin içeriğine veya nitelendirilmesine yönelik iddialarını,

lehine ve aleyhine olan görüş ve değerlendirmelere karşı beyanlarınıhâkim/mahkeme önünde sözlü olarak dile getirebilme imkânına sahip olması, tutukluluğa itirazını çok daha etkili bir şekilde yapmasını sağlayacaktır. Bu nedenle kişi, bu haktan düzenli bir şekilde yararlanarak makul aralıklarla dinlenilmeyi talep edebilmelidir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 66; Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 267).

44. Diğer taraftan 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile aynı Kanun'un 267. maddesine göre resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar mahkeme önünde itiraza konu olabilmektedir (bkz. §§ 16, 19).

45. Bu itibarla tutukluluğa ilişkin verilen her kararın itirazının incelenmesinde veya her tahliye talebinin değerlendirilmesinde duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirebilecektir. Bu nedenle Anayasa'da öngörülen inceleme usulüne ilişkin güvenceler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak itirazlar için her durumda duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73).

46. Somut olayda başvurucu, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada 16/1/2014 tarihinde yapılan duruşmaya müdafiiyle birlikte katılmış; başvurucu müdafii, tutukluluğa ilişkin itirazlarını ve tahliye talebini sözlü olarak Mahkemeye bildirmiştir. Mahkemece, başvurucunun müdafii aracılığıyla dile getirdiği tahliye talebi kabul edilmeyerek tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiş; anılana karara yönelik itiraz da İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince dosya üzerinden yapılan inceleme sonunda 11/2/2014 tarihinde verilen kararla reddedilmiştir.

47. Dolayısıyla İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucu müdafiinin sözlü olarak dinlendiği, tahliyeye ilişkin beyan ve taleplerinin alındığı, başvurucunun yüzüne karşı tutukluluğun devamına karar verildiğinin açıklandığı tarih (16/1/2014) ile İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun tutukluluğa yönelik itirazının duruşmasız olarak incelendiği tarih (11/2/2014) arasında bir aydan az bir süre bulunmaktadır.

48. Anayasa Mahkemesi, daha önce verdiği kararlarda tutukluluğa itiraz incelemesinin başvuruculara dinlenmesinden 1 ay 2 gün sonra(Hikmet Yayğın, § 35); 1 ay 28 gün sonra (Mehmet Haberal, § 128) duruşmasız olarak yapılmasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasını ihlal etmediği sonucuna varmıştır.

49. Resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararların bir başka mahkeme önünde itiraza konu edilebildiği ceza usul sisteminde, başvuruya konu dava bakımından tüm itirazların duruşmalı olarak incelenmesi tutukluluk bakımından yargılamanın itiraz merciinde tekrar edilmesi anlamına gelecektir. Bu durumda başvurucu müdafiinin sözlü olarak dinlenmesinden ve tutukluluğun devamına ilişkin kararın başvurucuya ve müdafiine tefhim edilmesinden yaklaşık bir ay sonra yapılan itiraz incelemesinin duruşmasız olmasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal ettiği söylenemez.

50. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapıldığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

51. Başvurucu, yargılamayı yürüten özel yetkili (CMK mülga 250. madde ile görevli) Mahkemenin kanun değişikliğiyle kaldırılmış olmasına rağmen yargılamaya aynı Mahkemede devam edildiğini, bu durumun "doğal hâkim" güvencesiyle bağdaşmadığını belirterek Anayasa'nın 37. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

52. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (bkz. § 29).

53. Somut olayda başvurucu hakkındaki dava, hem bireysel başvurunun yapıldığı hem de Anayasa Mahkemesince bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihler itibarıyla İlk Derece Mahkemesinde derdesttir. Başvurucunun başvuru formunda dile getirdiği, yargılamaya kanun değişikliği ile kaldırılmış mahkemede devam olunduğu şikâyetini Derece Mahkemelerinde devam eden yargılamada ve sonrasında istinaf/temyiz aşamasında ileri sürebilme ve ileri sürmüş ise şikâyetin bu aşamalarda incelenme imkânı bulunmaktadır. Bu çerçevede Derece Mahkemelerinin yargılama ve istinaf/temyiz süreçleri beklenmeden yargılama sürecindeki adil yargılanma hakkı ihlali şikâyetlerinin bireysel başvuruya konu edildiği görülmüştür. Kaldı ki 6526 sayılı Kanun ile CMK mülga 250. madde ile görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine başvurucunun yargılandığı dava genel yetkili/görevli Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir (bkz. § 13).

54. Açıklanan nedenlerle İlk Derece Mahkemeleri ve istinaf/temyiz mercileri önünde usulüne uygun olarak devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğa itiraz incelemesinde alınan Savcılık görüşünün bildirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/6/2017 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEDİCAN MEDİKAL ÜRÜNLER İTH. İHR. TİC. VE TURZ. LTD. ŞTİ

B. No: 2014/6025 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEDİCAN MEDİKAL ÜRÜNLER İTH. İHR. TİC.VE TURZ. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6025)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Medican Medikal Ürünler İth. İhr. Tic. ve Turz. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Şenol SALTIK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, borçlu kamu kurumu aleyhine başlatılan icra takibi sırasında kamu kurumunun üçüncü kişiden olan alacağına uygulanan haczin şikâyet merciince savunma alınmadan ve duruşma açılmadan kaldırılması nedeniyle adil yargılanma hakkının; alacağın kamu kurumundan tahsil edilememesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Tarihine Kadar Yaşanan Gelişmeler

9. Başvurucu, medikal ürünlerin ithalat ve ihracatı alanında faaliyet gösteren bir ticaret şirketidir. Başvurucu Şirket 3/10/2011 tarihinde 281.060,28 TL, 31/1/2012 tarihinde 30.488 TL ve 7/6/2012 tarihinde de 38.016 TL tutarlarında olmak üzere değişik nitelik ve sayıda medikal sarf malzemesinin Gazi Üniversitesine(Üniversite) satışına dair faturalar düzenlemiştir.

10. Üniversite de bu faturalara dayalı olarak 30/12/2011, 1/3/2012 ve 17/7/2012 tarihlerinde ödeme emri belgeleri düzenlemiştir. Ancak başvurucunun alacağı ödenmemiştir.

11. Başvurucu bunun üzerine söz konusu alacaklarını tahsil etmek amacıyla Ankara 17. İcra Müdürlüğünün (İcra Müdürlüğü) E.2013/12949 sayılı icra dosyasında borçlu Gazi Üniversitesi aleyhine 13/9/2013 tarihinde ilamsız icra takibi talebinde bulunmuştur.

12. İcra Müdürlüğünce aynı tarihte düzenlenen ödeme emri 16/9/2013 tarihinde borçlu Üniversiteye tebliğ edilmiştir. Üniversite tarafından İcra Müdürlüğüne gönderilen 23/9/2013 tarihli yazıda, alacaklı Şirketin damga vergisi düşüldükten sonra 349.648,19 TL tutarında alacağının olduğu kabul edilerek takibin bu alacak tutarı dışında kalan kısmına itiraz edildiği belirtilmiştir. Ayrıca daha önce temerrüde düşürülmediği gerekçesiyle işletilmiş faize de itiraz edilmiş ve takipte işleyecek faizin de yıllık %9'dan fazla olamayacağı ifade edilmiştir.

13. Alacaklı başvurucunun kısmi itirazın kaldırılması veya iptali isteminde bulunmaması sonucu icra takibi bu şekilde kesinleşmiştir. İcra Müdürlüğü tarafından düzenlenen 22/11/2013 tarihli hesap dökümünde, icra takibinde kesinleşmiş takip alacağının 349.648,19 TL olduğu belirtilmiştir.

14. Başvurucunun haciz talebini kabul eden İcra Müdürlüğü, Üniversitenin Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanelerine Yardım ve Yardımlaşma Derneğinden (Dernek) olan alacaklarının haczi için 25/9/2013 tarihinde birinci haciz ihbarnamesi göndermiştir.

15. Üniversite, devlet mallarının haczedilemeyeceği iddiasıyla 11/11/2013 tarihinde Ankara 9. İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) anılan Dernekten olan alacaklarının haczine ilişkin icra işlemini şikâyet etmiştir.

16. Mahkeme, duruşma açmadan evrak üzerinde verdiği karar ile 27/11/2013 tarihinde şikâyeti kabul etmiş ve şikâyete konu haciz işlemi ile müzekkeresinin iptaline karar vermiştir. Kararda 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinin (1) numaralı bendine göre devlet mallarının haczedilemeyeceği belirtilmiştir. Mahkemeye göre 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanunu'nun 12.

maddesi ve ekli (II) no.lu listesi ile 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 56. maddesi uyarınca üniversitenin malları devlet malı kapsamındadır. Mahkeme bu nedenle Üniversite adına açılan tüm hesaplar, Üniversiteye ait tüm mal ve alacakların devlet malı olup bu mal ve alacak ve hesapların haczinin mümkün olmadığı sonucuna varmıştır.

17. Bu arada borçlu Üniversite, icra dosyasına 9/12/2013 tarihinde 1.591,78 TL ve 25/12/2013 tarihinde de 278.913,29 TL tutarlarında ödemeler yapmıştır.

18. Başvurucu, kararı temyiz etmiş; Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 4/3/2014 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir.

19. Nihai karar başvurucu vekiline 21/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu 21/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvuru Tarihinden Sonra Yaşanan Gelişmeler

21. Borçlu Üniversite, başvuru tarihinden sonra icra dosyasına 29/5/2014 tarihinde 33.009,90 TL, 22/10/2014 tarihinde 37.725,60 TL ve son olarak 5/12/2014 tarihinde de40.256,70 TL tutarlarında ödemeler yapmıştır.

22. Başvurucu vekili 9/3/2015 tarihinde İcra Müdürlüğüne başvuruda bulunarak yapılan tahsilatlar sonucu dosyanın kapandığını belirtmiş ve borçlu Kuruma dosyanın kapandığına dair belge verilmesini talep etmiştir. İcra Müdürlüğünün 17/3/2015 tarihli yazısıyla, icra dosyasının 9/12/2014 tarihinde infazen işlemden kaldırıldığı belirtilmiştir.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, Üniversitenin kabul ettiği borcunu ödememesine rağmen haczedilemezlik şikâyetinde bulunduğundan yakınmaktadır. Başvurucuya göre üçüncü şahıslardaki hak ve alacaklarının kamu malı olarak kabul edilmesi hukuka aykırıdır. Başvurucu ayrıca, icra işlemini şikâyete ilişkin yargılamanın duruşma açılmadan ve savunması alınmadan yapıldığını ifade etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bir kamu kurumu niteliğindeki Üniversiteden olan alacağına kavuşamadığını belirterek eşitlik ilkesinin, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; yeniden yargılamaya, bu mümkün olmadığı takdirde tazminata karar verilmesi taleplerinde bulunmuştur.

25. Bakanlığın görüş yazısında, duruşma açılmasının mevzuatta Mahkemenin takdirine bırakıldığı belirtilerek bu durumun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlaline yol açıp açmadığının takdirinin Anayasa Mahkemesinin ait olduğu bildirmiştir. Bakanlık, mülkiyet hakkının ihlali iddiası yönünden ise Yargıtay içtihatlarına göre haczedilmezliğin istisnai bir durum olduğunu ve bu yöndeki düzenlemelerin dar yorumlanması gerektiğini belirtmiştir.

26. Başvurucu cevap dilekçesinde, duruşma açılmaksızın haczin kaldırılmasının hukuksal bir dayanağı olmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, benzer bir şikâyet dosyasında Yargıtayca haczin kaldırılmasına ilişkin hükmün bozulmasına karar verildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Mahkemenin haczi kaldırması nedeniyle alacağın tahsilinin yaklaşık 1,5 yıl

kadar geciktiğinden yakınmıştır. Başvurucu sonuç olarak alacağın tahsil edilmemiş olması nedeniyle yeniden yargılamanın yararına olmadığını belirterek alacağıyla orantılı bir tazminatın ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

28. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

...

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

29. Başvurucu, esas itibarıyla bir kamu kuruluşu olan Üniversiteden olan alacağına kavuşamamasından yakınmaktadır. Ancak bireysel başvuru öncesinde borçlu Üniversitenin 9/12/2013 tarihinde 1.591,78 TL ve 25/12/2013 tarihinde de 278.913,29 TL tutarlarında ödemeler yaptığı görülmektedir (bkz. § 17). Başvuru devam ederken de Üniversite 29/5/2014 tarihinde 33.009,90 TL, 22/10/2014 tarihinde 37.725,60 TL ve son olarak 5/12/2014 tarihinde de 40.256,70 TL tutarlarında ödemeler yapmıştır (bkz. § 21). Yapılan bu ödemeler sonucu başvurucu tarafından borçlu Üniversite aleyhine başlatılan icra dosyasının 9/12/2014 tarihinde infazen işlemden kaldırıldığı anlaşılmaktadır (bkz. § 22).

30. Diğer taraftan başvurucunun giderim olarak alacağıyla orantılı bir tazminatın ödenmesi isteminde bulunmakla yalnızca maddi tazminat talebinde bulunduğu, ayrıca manevi tazminat talebinin ise bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla icra takibiyle kesinleşmiş alacağın kanuni faizi ile birlikte başvurucuya ödendiği gözönüne alındığında başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşılmıştır.

31. Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmamış olması

nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH AVUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/6362 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6362

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH AVUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6362)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Ceren Sedef EREN

Başvurucular : 1. Fatih AVUT

2. Mehmet İhsan AVUT

3. Mehmet Safi AVUT

4. Ömer BURAKMAK

5. Ramazan AVUT

Vekili : Av. Arzu PAMUKÇU YÖRDEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma ve savunma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular Fatih Avut, Mehmet Safi Avut ve Ramazan Avut'un babaları olan murisleri aleyhine 9/12/1984 tarihinde Silvan Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan müdahalenin meni davası hakkında görevsizlik kararı verilerek dosya Silvan Kadastro Mahkemesine gönderilmiş ve 1/1/1993 tarihli, başvurucu Ömer Burakmak ile başvurucu Mehmet İhsan Avut'un babası olan murisinin de davalı sıfatıyla yer aldıkları kadastro tespitine itiraz davası üzerinden devam etmeye başlayan söz konusu davada yerel Mahkemece verilen kararın taraflarca temyiz edilmesiyle dava temyiz aşamasında derdest durumdadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma, mülkiyet, özel hayatın gizliliği ve etkili başvuru haklarının, beyanlarının Mahkemece dikkate alınmaması nedeniyle savunma haklarının ve benzer nitelikteki davalar makul sürede sonlandırılırken kendi davalarının makul süreyi aşması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

1. Başvurucular Mehmet İhsan Avut ve Ömer Burakmak Yönünden

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

12. Bu kapsamda özellikle Mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

13. Somut olayda başvurucular Mehmet İhsan Avut ve Ömer Burakmak 24/5/2013 tarihinde Avukat Arzu Pamukçu Yördem'e vekâlet vermişlerdir. Başvurucular Mehmet İhsan Avut ve Ömer Burakmak, nüfus kayıtlarına göre sırasıyla 31/10/2013 ve 11/3/2014 tarihlerinde vefat etmişlerdir. Başvuruculaların vekili tarafından 9/4/2014 tarihinde başvuruculaların muhtelif haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılmış, başvuru formunda başvuruculaların öldüğü konusunda bir bilgiye yer verilmemiştir.

14. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi

durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, § 30).

15. Açıklanan nedenlerle başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucular adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

16. Bu durumda Avukat Arzu Pamukçu Yördem aleyhine, Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

2. Diğer Başvurucular Yönünden

a. Savunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17.6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

18. Somut olayda şikâyet konusu davanın hâlen temyiz aşamasında derdest olduğu, dolayısıyla başvuruculaların söz konusu iddialarını ileri sürebilecekleri temyiz olağan kanun yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmıştır.

19. Açıklanan nedenlerle savunma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları bakımından incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20.Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

21.Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

22. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri süren başvurucular, kendilerine hangi nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin olarak ise herhangi bir beyanda bulunmamışlardır. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun, eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiası yönünden diğer kabul edilebilirlik koşulları bakımından incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. BaşvurucularFatih Avut, Mehmet Safi Avut ve Ramazan Avut yönünden açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

26. Başvuruya konu dava, başvurucuların murislerinden intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (Gülseren Gürdal ve diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

27.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

28. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 32 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle mülkiyet, özel hayatın gizliliği ve etkili başvuru haklarının da ihlal edildiğini iddia etmişlerse de başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, diğer haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

31. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

32. Başvurucular, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

33. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

34. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Fatih Avut, Mehmet Safi Avut ve Ramazan Avut'a ayrı ayrı net 1.450 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

35. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucular Fatih Avut, Mehmet Safi Avut ve Ramazan Avut'a müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle başvurunun;

A. Başvurucular Mehmet İhsan Avut ve Ömer Burakmak yönünden başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 1. Savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. BaşvurucularFatih Avut, Mehmet Safi Avut ve Ramazan Avut yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucular Fatih Avut, Mehmet Safi Avut ve Ramazan Avut'a ayrı ayrı net 1.450 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucular Fatih Avut, Mehmet Safi Avut ve Ramazan Avut'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Avukat Arzu Pamukçu Yördem'in, 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca 2.000 TL disiplin para cezasıyla CEZALANDIRILMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Diyarbakır Barosuna GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Yargıtay 16. Hukuk Dairesine (E.2015/13377) GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BELGİN ORAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/6437 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6437

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BELGİN ORAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6437)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN

Başvurucular : 1. Belgin ORAL

2. Hasan Basri ORAL

3. Betül KUNDURACI

4. Remzi ÇETİNEL

5. Ufuk EKREMOĞLU

Vekili : Av. Sedat YORULMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, trafik kazası sonucu bir kişinin ölümüne ve iki kişinin yaralanmasına neden olan kusurlu sürücü ve ilgili sigorta şirketleri aleyhine açılan tazminat davasında davanın kısmen reddine karar verilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra

Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, başvuru hakkında görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İlk iki başvurucunun oğlu ve üçüncü başvurucunun kardeşi olan Bahadır Oral, 9/9/2007 tarihinde geçirdiği çift taraflı trafik kazası sonucu yaşamını yitirmiştir. Bu kazada,Bahadır Oral ile aynı arabada bulunan dördüncü ve beşinci başvurucular ise yaralanmıştır.

9.Başvurucular 21/4/2008 tarihli dilekçe ile özetle müteveffa Bahadır Oral ile başvuruculardan Remzi Çetinel ve Ufuk Ekremoğlu'nun içinde bulunduğu aracın karşı yönden gelen A.K. kontrolündeki araç ile çarpıştığını, kazanın A.K.nin dikkatsizliği ve aşırı hız yapmasından kaynaklandığını belirterek A.K., K.K. ve ilgili sigorta şirketleri aleyhine Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

10.Dava kapsamında tarafların kusur oranlarının tespiti amacıyla bilirkişi raporu alınmıştır. Söz konusu raporda, davalı A.K.nin %100 kusurlu olduğu belirtilmiştir. Dava kapsamında ayrıca, trafik kazasında yaralanan diğer iki kişinin sağlık durumunun tespiti ve başvuruculara maddi zararlarının hesaplanması amacıyla da bilirkişi raporları alınmıştır.

11. Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesi 7/4/2011 tarihli ve E.2008/153, K.2011/95 sayılı karar ile dava kapsamında alınan bilirkişi raporlarını ve elde edilen diğer bilgi ve belgeleri dikkate alarak davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme bu kapsamda ölen kişinin annesine toplam 25.382,65 TL, babasına toplam 24.652,56 TL maddi tazminat ödenmesine; ölen kişinin anne ve babasının her birine ayrı ayrı 12.000 TL, kardeşine 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine; ölen kişinin kardeşinin destekten yoksun kalma tazminatı talebinin ise reddine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, kazada yaralananRemzi Çetinel'e 200 TL tedavi bedeli ve 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine; kazada yaralanan Ufuk Ekremoğlu'na ise 250 TL tedavi bedeli ve 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

12.Başvurucular, bu kararı temyiz etmiştir. Temyiz talebini inceleyen Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 12/12/2012 tarihli ve E.2012/13330, K.2012/13960 sayılı ilam ile kararın Hasan Basri Oral ile Belgin Oral lehine takdir edilen manevi tazminat miktarına ilişkin kısmının hak ve nesafet kuralları çerçevesinde daha yüksek manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmasına; kararın diğer kısımlarına yönelik temyiz itirazlarının ise reddine karar vermiştir. Karar düzeltme istemi aynı Dairenin 18/4/2013 tarihli ve E.2013/4741, K.2013/5709 sayılı ilamıyla reddedilmiştir.

13. Bu karar üzerine Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesi 31/10/2013 tarihli ve E.2013/374, K.2013/513 sayılı karar ile bozma ilamına uyarak anne ve baba için takdir edilen manevi tazminat miktarını 12.000 TL yerine 20.000 TL olarak takdir etmiş; anne ve babanın her birine ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca,

kararın maddi tazminata ilişkin kısmı kesinleşmiş olduğundan bu talepler yönünden yeniden hüküm kurulmasına yer olmadığına karar vermiştir.

14.Anılan karar, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 20/2/2014 tarihli ve E.2014/710, K.2014/2214 sayılı ilamıylaonanmıştır.

15. Karar, başvurucular vekiline 11/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular 12/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Betül Oral, Ufuk Ekremoğlu ve Remzi Çetinel Yönünden

18.Başvurucular (Betül Oral, Ufuk Ekremoğlu, Remzi Çetinel) Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen dava sonucunda verilen karar nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

20.Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesinin 7/4/2011 tarihli kararının başvurucular tarafından temyiz edildiği, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 12/12/2012 tarihli ilamıyla İlk Derece Mahkemesi kararının Hasan Basri Oral ile Belgin Oral lehine takdir edilen manevi tazminat miktarına ilişkin kısmının bozulmasına, kararın diğer kısımlarına yönelik temyiz itirazlarının ise reddine karar verildiği; başvuruculaın karar düzeltme talebinin aynı Dairenin 18/4/2013 tarihli ilamı ile reddedildiği (bkz. §§ 10, 11), bunun üzerine Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesince bozma kararında belirtilen hususlarla sınırlı bir inceleme yapılarak 31/10/2013 tarihli kararın verildiği (bkz. § 12) ve bu kararın Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 20/2/2014 tarihli ilamı ile onanması üzerine mevcut başvurunun yapıldığı belirlenmiştir.

21.Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 12/12/2012 tarihli bozmailamı sadece Hasan Basri Oral ile Belgin Oral lehine takdir edilen manevi tazminat miktarına ilişkin olduğundan, başka bir anlatımla İlk Derece Mahkemesi kararının diğer yönleri Yargıtay tarafından uygun bulunduğundan ve bozma ilamı sonrasındaki yargılamada kararın uygun bulunan yönleri tekrardan incelenmeyeceğinden Hasan Basri Oral ile Belgin Oral dışındaki başvuruculaın Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 18/4/2013 tarihli karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilamını öğrenmelerinden itibaren en geç otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmaları gerekir. Dosya kapsamından Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 18/4/2013 tarihli ilamının başvurucular vekiline tebliğ tarihi anlaşılamamakla birlikte başvuruculaın bozma ilamından sonra Ankara 23. Asliye Hukuk Mahkemesince yapılan ilk celsede yani somut olayda en geç31/10/2013 tarihinde nihai karardan haberdar olduklarının kabul edilmesi gerektiği açıktır. Bu durumda söz konusu karara karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun en son 30/11/2013 tarihine kadar yapılmış olması gerekirken 12/5/2014 tarihinde yapılmış olması nedeniyle başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B.Belgin Oral ve Hasan Basri Oral Yönünden

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

25.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

27. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut başvurudaki 5 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları

29.Başvurucular; 24 yaşındaki oğullarının geçirdiği trafik kazası sonucu yaşamını yitirdiğini, bu durumun kendilerini derinden yaraladığını, maddi ve manevi tazminat miktarının düşük belirlendiğini, yargılama sonucunda hakkaniyete uygun karar verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

30.Yukarıda da belirtildiği üzere Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 12/12/2012 tarihli bozma ilamı yalnızca Belgin Oral ve Hasan Basri Oral lehine takdir edilen manevi tazminata ilişkin olduğundan, başka bir anlatımla İlk Derece Mahkemesi kararının Belgin Oral ve Hasan Basri Oral lehine hükmedilen destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin kısmı karar düzeltme isteminin reddine ilişkin Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 18/4/2013 tarihli ilamı ile kesinleştiğinden bu başlık altındaki inceleme sadece manevi tazminata ilişkin iddialarla sınırlı olarak yapılmıştır.

31.Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu

kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

32. Başvurucular tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

35. Başvurucular, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Somut olayda, başvuruculardan Belgin Oral ve Hasan Basri Oral yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculardan Belgin Oral ve Hasan Basri Oral'a net 7.800 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculardan Belgin Oral ve Hasan Basri Oral'a müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Betül Oral, Ufuk Ekremoğlu ve Remzi Çetinel'in ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Belgin Oral ve Hasan Basri Oral'ın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Belgin Oral ve Hasan Basri Oral'ın diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculardan Belgin Oral ve Hasan Basri Oral'a net 7.800 TL manevi tazminatın müştereken ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama

giderinin başvuruculardan Belgin Oral ve Hasan Basri Oral'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL ÖZTUNÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/8651 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/8651

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL ÖZTUNÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/8651)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Halil ÖZTUNÇ

2. Abdulhadi COŞKUN

3. Hüseyin Fehmi ELGİN

Vekili : Av. Vedat Mutlu ÖZEVİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi, kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davası sonunda hükmedilen bedelin yetersiz olması ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular Halil Öztunç ve Abdulhadi Coşkun tarafından 7/9/2006 tarihinde Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde, başvurucu Hüseyin Fehmi Elgin tarafından da 30/11/2007 tarihinde Batman 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde Batman Belediye Başkanlığı aleyhine açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davaları birleştirilerek yargılamaya Batman 1.Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiştir.

9. Yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince verilen kararlar Yargıtay 5. Hukuk Dairesi tarafından üç kez bozulmuş; son olarak 20/4/2011 tarihli bozma ilamının ardından Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 22/2/2012 tarihli ve E.2011/367, K.2012/143 sayılı kararı ile dava konusu taşınmaz için el atma tazminatı olarak 343.260,54 TL bedel tespit edilmekle birlikte dava talepleri uyarınca fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla başvurucular lehine toplam 165.867,63 TL tazminatın dava tarihlerinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden tahsiline hükmedilmiştir.

10. Anılan karar Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 9/7/2012 tarihli ve E.2012/11060, K.2012/15454 sayılı ilamı ile düzeltilerek onanmıştır.

11. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin düzelterek onama ilamı başvuruculara 3/8/2012 tarihinde tebliğ edilmiş, taraflarca karar düzeltme isteminde bulunulmaması üzerine İlk Derece Mahkemesi kararı 7/9/2012 tarihinde kesinleşmiş ve yargılama süreci sona ermiştir.

12. Başvurucular, lehlerine hükmedilen tazminatları tahsil edebilmek amacıyla Batman 1. İcra Dairesinin E.2012/7325 sıra sayılı dosyasında icra takibi başlatmışlardır.

13. Diğer taraftan başvurucular ayrıca 26/3/2013 tarihinde Batman 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde Batman Belediye Başkanlığı aleyhine dava açarak Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin yukarıda özetlenen E.2011/367 ve K.2012/143 sayılı dosyası kapsamında fazlaya ilişkin saklı kalan bedelin davalı idareden tahsilini talep etmişlerdir.

14. Yargılama sonunda Batman 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 18/6/2013 tarihli ve E.2013/183, K.2013/352 sayılı kararı ile toplam 183.000 TL'nin ilk dava tarihlerinden itibaren işletilecek yasal faizleri ile birlikte başvuruculara ödenmesine hükmedilmiş; bu karar Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 19/3/2014 tarihli ve E.2013/24484, K.2014/7508 sayılı ilamı ile başvurucular lehine hükmedilen bedelin toplam 177.392,90 TL olarak düzeltilmesi suretiyle onanmıştır.

15. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 3/11/2014 tarihli ve E.2014/16237, K.2014/24694 sayılı ilamı ile onanmış ve yargılama süreci sona ermiştir.

16. Başvurucular lehlerine hükmedilen bedeli tahsil edebilmek amacıyla Batman 2. İcra Dairesinin E.2013/7406 Sıra sayılı dosyasında icra takibi başlatmışlardır.

17. Başvurucular Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin yukarıda özetlenen E.2011/367,

K.2012/15454 sayılı dava dosyası kapsamında yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığını ileri sürerek Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Komisyon) müracaat etmişler, yapılan değerlendirme sonucunda 15/12/2014 tarihli ve 2014/2677 numaralı kararla başvurucular lehine 3.600 TL manevi tazminata hükmedilmiştir.

18. Batman Belediye Başkanlığı 21/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile Batman 1. İcra Dairesinin E.2012/7325 sıra sayılı dosyası kapsamında borcun en son 18/7/2014 tarihinde gerçekleşen ödeme ile Batman 2. İcra Dairesinin E.2013/7406 sayılı dosyası kapsamında borcun en son 22/5/2015 tarihindegerçekleşen ödeme ile tamamen sona erdiğini bildirmiştir.

19. Başvurucular ise 3/2/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine sundukları dilekçe ile ilgili idarenin belirttiği tarihlerde alacakların ödendiğini beyan etmişler ayrıca Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2011/367, K.2012/15454 sayılı dava dosyası kapsamında, Komisyona müracaat etmeleri sonucu makul sürede yargılanma haklarının ihlal edilmesi nedeniyle lehlerine tazminata hükmedildiğinden bahsetmeksizin yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığına ilişkin şikâyetlerini yinelemişlerdir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

21. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuşlardır.

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası gereği adli yardım talepleri hakkında, bireysel başvrunun niteliğine uygun düştüğü oranda 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 334 ila 340. maddeleri uygulanır.

23. 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için başvurucunun; kendisinin ve ailesinin geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin gereken yargılama giderlerini ödeme gücünden kısmen veya tamamen yoksun olması, ikinci olarak da taleplerinin dayanaksız olmaması gerekmektedir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23).

24. Somut olayda başvuruculaın başvuru giderlerini karşılayabilecek kadar gelirleri, adına kayıtlı araçları veya taşınmaz malları olmadığı, geçimlerini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun oldukları, sundukları belgelerden ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen bilgilerden tespit edilmiştir. Ayrıca başvuruculaın taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle başvuruculaın adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Değerlendirme

26. Başvurucular, Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasının makul sürede sonuçlanmadığını, yargılama sonunda hükmedilen tazminatın düşük olduğunu, söz konusu tazminatın geç ödendiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

27. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

28. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi şöyledir:

“Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.”

29. İlgili düzenlemeler vasıtasıyla genel hukuk teorisinde bir kamu düzeni kuralı olarak ele alınan ve genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy, [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

30. Bu kapsamda özellikle Mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

31. Somut olayda başvuruculların Batman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtıkları davayla ilgili olarak yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle 20/5/2014 tarihinde Komisyona başvurdukları ve Komisyonun 15/12/2014 tarihinde verdiği kararla başvuruculların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edilmesi nedeniyle başvurucular lehine -Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin uzun yargılama konusundaki yerleşik içtihadını da gözönüne alarak- 3.600 TL tutarında manevi tazminata hükmettiği görülmektedir. Başvuruculların ise Komisyona müracaatta bulunmaları üzerine makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle lehlerine tazminata hükmedildiğine ilişkin Anayasa Mahkemesine herhangi bir bilgi ve belge sunmadıkları ayrıca takip ettikleri alacaklarına ilişkin güncel borç alacak bilgilerini Anayasa Mahkemesine bildirdikleri 3/2/2017 tarihli dilekçelerinde de Komisyonun kararına ilişkin herhangi bir bilgiye yer vermedikleri anlaşılmaktadır (bkz. §§ 17, 19).

32. Bu durumda başvuruculların makul süreyi aşması nedeniyle şikâyet konusu yaptıkları davaya ilişkin olarak daha önce ihlalin giderimi imkânı sağlayan bir yola müracaat ettikleri ve lehlerine manevi tazminata hükmedildiği, bireysel başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur olan söz konusu müracaat ve giderim hakkında ise Anayasa

Mahkemesinin bilgilendirilmediği anlaşıldığından başvurucular tarafından başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilmelidir.

33. Açıklanan nedenlerle bireysel başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemiş olduğu dikkate alınarak başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

34. Bu durumda başvuruculaın Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapmaları nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca aleyhlerine takdiren 1.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca başvuruculaın ayrı ayrı 1.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMALARINA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 22/6/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN DEĞİRMEN

B. No: 2014/9049 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9049

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN DEĞİRMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9049)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Şahin DEĞİRMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, teşvik primi uygulamasına esas komisyon kararının iptali istemiyle açılan davada, hatalı karar verilmesi ve yargılamanın makul sürede tamamlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Bursa ili Yenişehir İlçe Tarım Müdürlüğünde ziraat mühendisi olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, 2006 yılı üretimi teşvik primine esas olmak üzere belirlenen iş hacmi kararının, objektif kriterlere göre tespit edilmediğini ileri sürerek iptali ve işlem sonucu uğradığını belirttiği zararların tazmini istemiyle 27/4/2007 tarihinde dava açmıştır.

9. Bursa 2. İdare Mahkemesi 29/2/2008 tarihli kararıyla uyuşmazlık konusu işlemin tesis edilmesinde ilçelerin coğrafi konumlarının ve çalışma koşullarının dikkate alındığı hususlarını tespit etmiştir. Sonuç olarakkamu yararı ve hizmet gerekleri gözetilerek tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesine yer vermek suretiyle davayı reddetmiştir.

10. Söz konusu karar, Danıştay İkinci Dairesinin 2/4/2013 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/3/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 6 yıl 11 aylık yargılama süresinin makul olmadığısonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

18. Başvurucu; teşvik primi uygulaması için alınan kararın hakkaniyete uygun olmadığını, Mahkemenin de hukuka aykırı olarak alınan komisyon kararını hatalı değerlendirdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

20. Somut olayda Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (§ 9) gerekçe ile 29/2/2008 tarihinde hüküm kurulmuştur. Danıştay İkinci Dairesi tarafından da delillerin Mahkemece takdir edilerek karar verildiği ve takdirde de bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle karar onanmıştır.

21. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

24.Başvurucu, hak edilen 8.700 TL teşvik priminin ödenmesi ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya istemiyle bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya, istemiyle bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bursa 2. İdare Mahkemesine (E.2007/782, K.2008/189) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN KARAKAŞ

B. No: 2014/10817 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10817

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN KARAKAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10817)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Hüseyin KARAKAŞ

Vekili : Av. Abidin DOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumu uygulamasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyetin reddedilmesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 24/3/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 30/3/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne cevap vermemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Hükümlü olan başvurucu, Çankırı E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Tekirdağ 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) 10/12/2012 tarihinde nakledilmiştir.

10. Başvurucu, 12/3/2014 tarihinde Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) sunduğu dilekçesinde özetle; uzun yıllardır yanında bulundurduğu ve büyük bölümü öykü karalamaları ve taslakları, yarım kalmış metinler ile mektuplardan oluşan ve tamamı arşiv niteliğinde olan yazılarını ve başka bazı eşyalarını 30/1/2013 tarihinde ziyaretine gelen kardeşi vasıtasıyla eve gönderdiğini sandığını ancak teslim ettiği söz konusu eşyalara Ceza İnfaz Kurumu görevlileri tarafından açıklama yapılmaksızın el konulduğunu belirtmiş ve eşyalarının kendisine iade edilmesini talep etmiştir.

11. Bu arada başvurucu, 12/2/2013 tarihinde Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.

12. İnfaz Hâkimliği, 14/3/2014 tarihli yazısı ile başvurucunun iddialarına ilişkin bilgi ve belgelerin sunulmasını Ceza İnfaz Kurumundan talep etmiştir.

13. Ceza İnfaz Kurumunun cevap yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"...Hükümlü dilekçesinde eşyalarının 10.01.2013 tarihinde görüşüne gelen abisi R. KARAKAŞ vasıtasıyla evine gönderdiğini ya da sandığını belirtmiş olup, yapılan araştırmalar neticesinde yazımız ekinde sunmuş olduğumuz teslim ve tesellüm tutanağından da anlaşılacağı üzere 16.01.2013 tarihinde Emanet eşya bölümünde bulunan eşyaları ziyaretçisi R. KARAKAŞ'a teslim edilmiştir.

Kurumumuz Eğitim biriminde bulunan yayın dağıtım defterinin 118 nolu sayfasından 120 nolu sayfasına kadar olan bölümünde 17.12.2012 tarihinde kendi imzasıyla 59 parça dergi, kitap ve yayınlar teslim edilmiştir. Defter fotokopisi ekte sunulmuştur.

Yaklaşık olarak 1 yıldan fazla bir süre geçmesi nedeniyle her hangi bir kamera görüntü kaydına rastlanılmamıştır."

14. İnfaz Hâkimliğinin 1/4/2014 tarihli kararıyla Ceza İnfaz Kurumunun uygulamasında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle şikâyetin reddine hükmedilmiştir.

15. Anılan karara karşı yapılan itiraz Tekirdağ 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar 28/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 26/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "İnfazda temel amaç" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

''(1) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek,üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.''

19. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlüyü ziyaret" kenar başlıklı 83. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre hükümlü ve tutuklular Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler (Hirst/Birleşik Krallık (No. 2), B. No: 74025/01, 6/10/2005, § 69).

22. AİHM, ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebileceğine hükmetmiştir. Ancak bu durumda dahi hükümlü ve tutukluların haklarına yönelik herhangi bir sınırlama makul ve ölçülü olmalıdır (Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 5947/72 , 3/3/1983, §§ 99-105).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu, ziyaretçisine teslim edileceğini düşündüğü kişisel arşiv niteliğindeki öykü ve yazı çalışmalarına hiçbir gerekçe gösterilmeden Ceza İnfaz Kurumu görevlilerince el konulduğunu, el koyma işleminin temelinde çalışmalarının Zazaca yazılmasının etkisi olduğunu ve bu konuda İnfaz Hâkimliği nezdinde yaptığı şikâyetin hatalı değerlendirme

neticesinde reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, kendisini ziyarete gelen kardeşine eşyalarının teslim edilmemesinden şikâyetçi olmasına rağmen talebi hakkında etkili bir araştırma yapılmaması nedeniyle mağdur olduğunu belirterek özel hayatın gizliliği hakkının, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde, başvurucunun hâlen bulunduğu Ceza İnfaz Kurumuna nakli esnasında üst ve eşya aramasının yapılarak eşyalarının tek tek listelendiği, bu eşyaların emanet eşya deposuna kaldırıldığı ve sonrasında başvurucunun ziyaretçisi R. Karakaş'a teslim edildiği ifade edilmiştir. Başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirildiği Bakanlık görüşünde, başvurucu hakkında tutulan tutanaklardan ve 16/1/2013 tarihli teslim-tesellüm tutanağından iddia edilen hususları doğrulayan belgelere rastlanılmadığı belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Dosya kapsamından ve somut olayla ilgili olarak tutulan tutanaklardan, hükümlü olan başvurucunun haberleşmesine ya da özel hayatının gizliliğine yönelik bir uygulamanın olmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun, kişisel eşyalarına Ceza İnfaz Kurumu görevlileri tarafından gerekçesiz şekilde el konulduğu şikâyetini ileri sürdüğü ve bu hususta yeterli inceleme yapılmadığı yönünde iddiada bulunduğu dikkate alındığında, başvurunun kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

29. Ceza infaz kurumlarında bulunan tüm hükümlü ve tutuklular, Anayasa'da düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir. Ancak tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip oldukları haklar ölçülülük ilkesi göz ardı edilmeden sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

30. Başvuruya konu olayda, başvurucunun Çankırı E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Tekirdağ 2 No.lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumuna 10/12/2012 tarihinde nakledildiği ve başvurucu hakkında yapılan üst ve eşya araması sırasında bulunan eşyalarının tek tek listelenerek emanet eşya deposuna kaldırıldığı anlaşılmaktadır. 16/1/2013 tarihli teslim-tesellüm tutanağına göre de emanet eşya deposunda tutulan eşyalar başvurucunun kardeşi R. Karakaş'a teslim edilmiştir.

31. Başvurucu, çoğunluğu öykü karalamaları, yarım kalmış metinler ile mektuplardan oluşan eşyalarına bildirim yapılmaksızın gerekçesiz şekilde Ceza İnfaz Kurumu görevlileri tarafından el konulduğunu ve bu hususta İnfaz Hâkimliği tarafından yeterli araştırma yapılmadığını ileri sürmüştür.

32. Dosya kapsamında yapılan inceleme ile tutulan tutanaklardan anlaşıldığı üzere başvurucunun emanet eşya deposunda bulunan eşyalarının 16/1/2013 tarihinde kardeşine teslim edildiği ve 12/2/2013 tarihinde Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilen başvurucuya üzerinde ve depoda bulunan eşyalarının iade edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca iddia edildiği gibi başvurucunun eşyalarının başvurucu tarafından Ceza İnfaz Kurumu görevlilerine teslim edilmesine rağmen ziyaretçisine verilmediği ya da görevliler tarafından söz konusu eşyalara el konulduğuna ilişkin bir bilgi ya da belge tespit edilememiştir. Bu yönde başvurucu tarafından da herhangi bir belgenin sunulmadığı görülmektedir. Somut başvuruya konu edilen Ceza İnfaz Kurumu uygulamasının hukukilik denetimini yapan İnfaz Hâkimliği kararının da bu hususta ilgili ve yeterli gerekçeler içerdiği sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle bir ihlalin bulunmadığı açık olan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Başvurunun, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNDER AKBULUT

B. No: 2014/11237 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11237

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNDER AKBULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11237)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Önder AKBULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucu tarafından gönderilmek istenen mektuba el konulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Ankara 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunan başvurucu, H.A. isimli bir arkadaşına 28/3/2014 tarihinde mektup göndermek istemiştir. Söz konusu mektup Ceza İnfaz Kurumu Mektup ve Yayın Okuma Komisyonu tarafından sakıncalı bulunmuştur. Bu doğrultuda Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının (Disiplin Kurulu) 31/3/2014 tarihli kararıyla mektubun gönderilmemesine karar verilmiştir.

9. Söz konusu mektupta yer alan bazı kısımlar şöyledir:

".. Türk Devlet Geleneğinin aynı zamanda katliam ve soykırım geleneği olduğu .. direnen, kendi dilini kültürünü yaşatmaya çalışan Kürtler günümüze kadar kıyıma uğratılmaya devam edilmiştir. .. En son .. Lice'de halkın üzerine ateş açılmış ve dört yurtsever katledilmiştir. .. Bütün vicdan sahibi insanlara, devrimci, demokrat, aydın kişilere; kadın, öğrenci ve gençlik hareketlerine düşen görev de bu katliamcı devlet geleneğini ve bu zihniyetteki kişileri toplum nezdinde teşhir etmek ve bu zihniyete karşı daha çok mücadele etmek olmalıdır. Bu mücadelenin başarıya ulaşması, sonuç alması için de bütün eşitlikçi, özgürlükçü ve demokratik kesimlerin güç birliği oluşturarak mücadele etmesi elzemdir. .."

10. Disiplin Kurulunun 30/10/2013 tarihli kararı şöyledir:

"Yapılan inceleme neticesinde.. Önder AKBULUT'un .. göndermek istediği arkalı önlü yazılmış olan 1 sayfalık mektupta hakaret ve kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan ifadeler nedeniyle sakıncalı görülerek Ceza İnfaz Kurumumuz Disiplin Kurulu tarafındaı mektubun Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Guvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün 4'üncü maddesinin 2'inci bendinde "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kuralları saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylastırmaktır.'' gereğince Ceza İnfaz Kurumumuz Disiplin Kurulu tarafından mektubun Ceza İnfaz Kurumlarının Yönelimi ile Ceza ve Guvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzüğün 123. maddesine göre İMHA edilmesine karar verilmis olup, kararın hükümlüye tebliğine .. oy birliği ile karar verildi."

11. Başvurucu bu karara karşı (kapatılan) Sincan İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) itirazda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 25/4/2014 tarihli ve E.2014/2155, K.2014/2255 sayılı kararla başvurucunun itirazını reddetmiştir. Ret gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

".. Hükümlü dilekçesi ve Ceza İnfaz Kurumundan gelen belgeler birlikte değerlendirildiğinde hükümlü hakkında yapılan uygulamanın ceza infaz kurumu kurallarına uygun olduğu, mevzuata aykırı bir uygulamanın veya hukuka aykırılığın söz konusu olmadığı anlaşılmakla yerinde olmayan şikâyetinreddine karar vermek gerekmiştir."

12. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen (kapatılan) Sincan 2. Ağır Ceza Mahkemesi 13/5/2014 tarihli ve 2014/1501 Değişik İş sayılı kararıyla İnfaz Hâkimliğinin kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığından itirazın reddine hükmetmiştir.

13. Nihai karar 22/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 20/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV.İLGİLİ HUKUK

15. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında hükümlü ve tutukluların gönderdiği veya kendilerine gönderilen mektuplara ceza infaz kurumunun ilgili kurulları tarafından yapılan müdahalelere dayanak oluşturan mevzuata (Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 16-20) yer vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, mektubunda yer verdiği ifadelerin siyasi değerlendirmelerden ibaret olduğunu, ifade hürriyeti kapsamında kalan ve suç unsuru içermeyen mektubun imha edilmesinin ölçülü olmadığını belirterek Anayasa'nın 10., 22. ve 26. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özü, göndermek istediği mektubun Ceza İnfaz Kurumunun ilgili kurullarınca sakıncalı görülerek alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin kısıtlanması hakkındadır. Bu sebeple başvurucunun bütün iddialarının haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

19. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 22. maddesi şöyledir:

"Herkes, haberleşme hürriyetinesahiptir. Haberleşmeningizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir."

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesi açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

22. Anayasa Mahkemesinin Ahmet Temiz kararında hükümlü ve tutukluların gönderdiği veya kendilerine gönderilen mektuplara ceza infaz kurumunun ilgili kurulları tarafından yapılan müdahalelere ilişkin genel ilkeler belirtilmiştir (Ahmet Temiz, §§ 28-34).

23. Disiplin Kurulu, başvurucunun mektubunun sakıncalı olduğu değerlendirmesiyle alıkonulmasına karar vermiştir. Dolayısıyla söz konusu işlem ile kamu makamları tarafından başvurucunun haberleşme hürriyetine bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

24. Anılan müdahale Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanmadığı ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 22. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle sınırlamanın, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilmiş olma, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Ahmet Temiz, § 36).

25. Somut olayda 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 68. maddesinin hükümlülerin ceza infaz kurumlarından yaptıkları yazışmaların denetimi ve sınırlandırılmasının kanuni dayanağını oluşturduğu anlaşılmaktadır (Ahmet Temiz, §§ 37-46). Öte yandan haberleşme hürriyetinin düzenlendiği Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında, söz konusu sınırlama sebeplerine bağlı kalınarak yapılacak sınırlamanın ancak usulüne uygun olarak verilecek hâkim kararıyla mümkün olabileceği belirtildikten sonra üçüncü fıkrasında "İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir." denilerek bu kuralın da mutlak olmadığı ve bu kurala bazı kurumlar yönünden kanunla sınırlamalar getirilebileceği açıkça düzenlenmiştir (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, § 71). Bu bağlamda ceza infaz kurumları, Anayasa'nın 22. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında istisnaların uygulanacağı kamu kurumlarındandır (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, §§ 74-76).

26. 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgrafların" hükümlüye verilmeyeceği, hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmeyeceği düzenlenmiştir. Burada belirtilen sebeplerin Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında sayılmış olan kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi genel amacı çerçevesinde ceza infaz kurumlarında güvenliğin ve disiplinin sağlanmasını hedeflediği söylenebilir.

27. Başvurucu tarafından gönderilmek istenen mektubun sakıncalı bulunarak Disiplin Kurulunca alıkonulma sebebi mektupta hakaret ve kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan ifadelerin bulunması olarak gösterilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun mektubunun Disiplin Kurulunca denetlenmesi suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ile ceza infaz kurumlarında asayiş ve

güvenliğin sağlanması amaçlarını taşıdığı, bunun da Anayasa'nın haberleşme hürriyetine ilişkin 22. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç olduğu sonucuna varılmıştır (Ahmet Temiz, §§ 47-50).

28. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olmak suçunu işlediği gerekçesiyle hükümlü olarak Ankara 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktadır.

29. Somut olayda başvurucu tarafından gönderilmek istenen mektupta, devlet görevlileri ve politikaları hakkında kaleme alınmış metin yer almaktadır.

30. Disiplin Kurulu kararı incelendiğinde söz konusu mektubun Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 4. maddesinde düzenlenen ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaca aykırılık oluşturduğu ve bu nedenle sakıncalı görülerek gönderilmemesine karar verildiği anlaşılmaktadır.

31. Mektubun içeriği dikkate alındığında özellikle "Türk Devlet geleneğinin katliam ve soykırım geleneği olduğu", "Kürtlerin günümüze kadar kıyıma uğratıldığı" gibi ifadelere yer verildiği ve bu nitelendirmelerden yola çıkılarak devlete karşı güç birliği oluşturulması ve mücadele edilmesi çağrısı yapıldığı görülmektedir.

32. Kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek nitelikte tehdit ve hakaretler içeren mektupta kullanılan üslup gözönüne alındığında, mektubun şiddeti özendirici bir şekilde kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Buna göre somut başvurudaki haberleşme hürriyetine yönelik kısıtlamanın, Anayasa’nın 22. maddesi anlamında demokratik toplumda kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi için ihtiyaç duyulan demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olduğu düşünülemez.

33. Bu kapsamda başvuruya konu mektubun içeriğinde yer alan ifadelere yönelik olarak yapılan müdahalede mektuba özgü kabul edilebilir makul gerekliliklerin somut verilere dayanılarak ortaya konulduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca mektubun gönderilme saiki dikkate alındığında başvurucunun göndermek istediği mektuba tamamen el konulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin amaçlanan hedefler açısından orantısızolduğu söylenemez. Sonuç olarak somut olayda haberleşme hürriyetine yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı anlaşılmaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Başvurunun, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELAHATTİN TURAN

B. No: 2014/11410 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11410

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELAHATTİN TURAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11410)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Selahattin TURAN

Vekili : Av. Taner ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tapu siciline güvenilerek satın alınan taşınmazın tapu kaydının, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi çerçevesinde açılan tapu iptali ve tescil davası neticesinde iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; yargılamanın makul bir sürede sonuçlanmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Düzce ili Merkez ilçesine bağlı Kültür Mahallesi'nde bulunan 43 ada 8 parsel sayılı arsa niteliğindeki 991,55 m2 yüzölçümlü taşınmazın tapu kaydına göre malikleri H.A. ile A.A.dır. Kayıt malikleri, bu taşınmaz üzerinde beş katlı bir yapının inşa edilmesi hususunda yüklenici K.Ö. ile anlaşarak arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi düzenlemişlerdir.

8. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi doğrultusunda tapuda kat irtifakı tesis edilmiş, inşa edilecek bağımsız bölümlere karşılık gelen arsa paylarının bir kısmı yükleniciye devredilmiştir. Yüklenici, taşınmazın inşa edilecek 3. kat 15 numaralı bağımsız bölüme ilişkin arsa payını N.Ç.ye satmış; bu kişi de söz konusu payı 14/1/1998 tarihinde tapuda başvurucuya satmıştır.

9. Sözleşme kapsamında yapılmasına devam edilen inşaat, Düzce ili ve çevresinde 12/11/1999 tarihinde yaşanan deprem neticesinde yıkılmıştır. Bu deprem sonrasında Belediye tarafından, en fazla iki katlı bir yapıya izin verileceği yönünde taşınmazın imar durumunda değişiklik yapılmıştır.

10. Söz konusu taşınmazın kayıt malikleri H.A. ve A.A., yüklenici ile yükleniciden arsa paylarını devralan kişilere karşı 15/10/2005 tarihinde Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde tapu iptali ve tescil davası açmışlardır. Dava dilekçesinde, deprem sonrası imar düzenlemesine göre taşınmaz üzerinde arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde beş katlı bir yapının yapılmasına imkân bulunmadığı belirtilmiştir. Davacılar bu nedenle sözleşme gereklerinin yerine getirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle arsa maliki sıfatıyla tarafı oldukları arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin feshi ile davalılar adına olan tapu kayıtlarının iptaline ve kendi adına tesciline karar verilmesini talep etmişlerdir.

11. Mahkeme 11/10/2012 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme, davacılar ile davalı yüklenici K.Ö. arasında düzenlenmiş bulunan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin feshine; davalı pay sahipleri adına olan tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adına tapuya tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, deprem sonrası uyuşmazlık konusu taşınmazın imar durumunda yapılan değişiklik sebebiyle sözleşmede öngörülen asıl projeye uygun olarak beş katlı bir yapının yapılmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Mahkeme; tarafların bu taşınmaz üzerinde imar durumuna uygun yeni bir yapı yapılması hususunda anlaşmaya varamadıklarını, davalı yüklenicinin yeni bir proje de sunamadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkemeye göre önceki sözleşmenin yerine getirilemeyeceği sabittir. Mahkeme, taşınmazın bağımsız bölümlerinin yüklenici tarafından satıldığını kabul etmiş ancak davalı pay sahiplerinin taşınmaz üzerindeki yapı tamamlanmadan bu bölümleri satın aldıklarını belirtmiştir. Kararda, sözleşme yerine getirilmeden satışların yapıldığı dikkate alınarak davalı pay sahiplerinin iyi niyetli kabul edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, davacı arsa malikleri ile davalı yüklenici arasındaki sözleşmenin yüklenicinin temerrüdü sebebiyle feshini kabul etmiş; bu fesih dolayısıyla işin başında yükleniciye devredilen tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adına tescili gerektiği kanaatine varmıştır.

12. Başvurucu, kararı temyiz etmiş; Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 5/7/2013 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme istemi ise aynı Dairenin 27/2/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

13. Nihai karar, başvurucu vekiline 3/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 4/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

15. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 106. maddesi şöyledir:

"Karşılıklı taahhütleri havi olan bir akitte iki taraftan biri mütemerrit olduğu takdirde, diğeri borcun ifa edilmesi için münasip bir mehil tayin veya münasip bir mehilin tayinini hakimden isteyebilir.

Bu mehil zarfında borç ifa edilmemiş bulunduğu surette alacaklı her zaman onun ifasını talep ve teahhür sebebi ile zarar ve ziyan davası ikame eylemek hakkını haizdir; birde aktin icrasından ve teahhürü sebebiyle zarar ve ziyan talebinden vazgeçtiğini derhal beyan ederek borcun ifa edilmemesinden mütevellit zarar ve ziyanı talep veya akdi fesh edebilir."

16. 818 sayılı Kanun'un 107. maddesi şöyledir

"Aşağıdaki hallerde bir mehil tayinine lüzum yoktur.

1 - Borçlunun hal ve vaziyetinden bu tedbirin tesirsiz olacağı anlaşılırsa

2 - Borçlunun temerrüdü neticesi olarak borcun ifası alacaklı için faidesiz kalmış ise.

3 - Akdin hükümlerine göre borç tayin ve tesbit edilen bir zamanda veya muayyen bir mehil içinde ifa edilmek lazım geliyorsa."

17. 818 sayılı Kanun'un 355. maddesi şöyledir:

"İstisna, bir akittirki onunla bir taraf (müteahhit), diğer tarafın (iş sahibi) vermeği taahhüt eylediği semen mukabilinde bir şey imalini iltizam eder."

18. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 123. maddesi şöyledir:

"Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir."

19. 6098 sayılı Kanun'un 124. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki durumlarda süre verilmesine gerek yoktur:

1. Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa.

2. Borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa.

3. Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa."

20. 6098 sayılı Kanun'un 125. maddesi şöyledir:

"Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir.

Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.

Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.”

21. 6098 sayılı Kanun’un 470. maddesi şöyledir:

“Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, işsahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir."

2. Yargıtay İçtihatları

22. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 24/2/2016 tarihli ve E.2014/23-724, K.2016/168 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmeleri ise, arsa sahibi veya sahipleri ile yüklenici arasında yapılan ve eser sözleşmelerinin bir türü olan sözleşme tipidir.

Bir tanım yapmak gerekirse; arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri; yüklenicinin finansı kendisi tarafından sağlanarak arsa malikinin arsası üzerine bina yapım işini üstlendiği, arsa malikinin ise, bedel olarak binadaki bir kısım bağımsız bölüm mülkiyetini yükleniciye geçirmeyi vaat ettiği sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerin konusu, arsa sahibinin maliki olduğu arsa üzerine yapılacak bina inşaatıdır. İnşaat; maddi nitelikte eseri ifade eder.

İnşaat yapım sözleşmelerinde yüklenicinin ana borçları; bir inşaat (eser) meydana getirme ve bu eseri iş sahibine teslim etme borçlarıdır. Bu iki ana borçtan doğan ve bu borçların akde uygun surette ifasını sağlayan diğer birtakım yan borçlar da iş görme ediminin iyi surette ifası, eserin akde uygun olarak hazırlanması ile ilgili olarak işi sadakat ve özenle yapma borcu, araç ve gereçlerle malzemeye ilişkin borçlar, genel ihbar yükümlülüğü, işe zamanında başlamak ve devam etmek borcu ile teslim borcuna bağlı olan, ondan çıkan önemli bir borç olan ayıba karşı takeffül borcudur (İzzet Karataş; Eser (İnşaat Yapım) Sözleşmeleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s.99).

Yüklenicinin belirtilen borçlarına karşılık bu tür sözleşmelerde, iş sahibi de arsa üzerinde meydana getirilen esere karşılık, “arsa payı devri” suretiyle bir bedel ödemeyiasli edim olarak borçlanmaktadır. Bu sözleşmelerde iş sahibinin ödeyeceği ücret (bedel), arsa sahibi tarafından ayın olarak ödenmektedir. Bu tür sözleşmelerin genellikle yıllara yayılması nedeniyle, sözleşmedeki amaca ulaşılması, ifa süresindeki tek bu ücret ediminin yerine getirilmesi ile mümkün bulunmaz. Bu nedenle iş sahibi tarafından bazı yan borçların da yerine getirilmesi gerekir. Bunlar; Üzerinde hukuki ve fiili bir engel bulunmadan arsanın inşaata elverişli ve ayıpsız olarak teslimi, arsanın imar durumunun ve inşaat ruhsatının alınması, plan ve projelerin yetkili merci olan belediyede onaylattırılması, yüklenicinin hak ettiği bağımsız bölüm tapularının finans temini için satışı, kat irtifakı kurulması, iskan ruhsatı alımı gibi iş ve işlemler için gerektiğinde yükleniciye vekaletname verilmesi, sözleşmede belirlenen arsa payının devri gibi yükümlülüklerdir.

Her iki tarafa borç yükleyen sözleşme türlerinde kural olarak, taraflardan birinin önceden ifada bulunma yükümlülüğü mevcut değilse, kendi edimini ifa etmeyen borçlu, karşı taraftan edimini ifa etmesini talep edemeyecektir (Prof. Dr. Ahmet M. Kılıçoğlu; Borçlar Hukuk

Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanununa göre Hazırlanmış; Genişletilmiş 15. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2012, s.581). Bu husus BK'nun 81. maddesinde "Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akdin ifasını talep eden kimse, akdin şartlarına ve mahiyetine nazaran bir ecelden istifade hakkını haiz olmadıkça kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını teklif eylemiş olmak lazımdır" amir hükmü ile düzenlenmiş, aynı husus TBK'nun 97. maddesinde de hükme bağlanmıştır.

Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmeleri de, her iki tarafa borç yükleyen sözleşme türlerinden olduğundan, ifa sırası yani ilk önce taraflardan hangisinin edimini ifayla yükümlü olacağı sorusu önem taşımaktadır. Bu neviden sözleşmelerde öncelikle bina yapma yükümlülüğü altına giren yüklenici taraf, sözleşmeye uygun olarak edimini yerine getirmeli, daha sonra da arsa malikinden edimini yerine getirmesini talep etmelidir. Bir başka deyişle ise, öncelikle sözleşmeye uygun eser yapılmalı, daha sonra arsa malikinin edimini yerine getirmesi talep edilmelidir.

Arsa maliki, arsa payı devri edimini değişik şekillerde ifa edebilir. Bu edimi ya kararlaştırılan arsa paylarının devrinin inşaat bitirilince yükleniciye devredilmesi, ya dasözleşmede inşaatın geldiği aşamaya göre kademeli tapu devri şeklinde yerine getirebilir. Bu ikinci halde yani kademeli tapu devrinde, yüklenici her aşamada devri kararlaştırılan tapuları arsa sahibinden istemeye hak kazanır.

Tam burada konuyu aydınlatması bakımından borçlunun temerrüdünden de söz edilmesi faydalı olacaktır.

Geniş anlamda borçlu temerrüdü (borçlunun direnimi) borçlunun sözleşmeye aykırı davranması=borcunu ifa etmemesi demektir. Bu halde ifa olanağı bulunduğu ifa için kararlaştırılan zaman geldiği ve uyarıldığı halde borçlu borcunu ifa etmemektedir.

Borçlunun temerrüdüne ilişkin düzenlemeye BK’nun 101-108.maddelerinde yer verilmiştir. Bununla birlikte, BK. m.358/1’de olduğu gibi, borç ilişkisinin özelliği gereği diğer bazı yasalarda da borçlu temerrüdüne dair hükümler yer almaktadır.

Genel olarak borçlu temerrüdünde aranan ilk şart “edimin ifa olanağı bulunması”dır. Şayet edimin ifası objektif olarak imkânsızsa borçlu temerrüdünden söz edilemez.

Borçlu temerrüdünde aranan diğer bir şart da “borcun muaccel olması”dır. Borç istenebilir hale gelmeden temerrütten bahsedilemez. Zira muacceliyet alacaklının borçludan borçlanılan edimi talep ve dava edebilme yetkisini ifade eder.

BK’nun 101/1 maddesine göre, “Muaccel bir borcun borçlusu alacaklının ihtarı ile mütemerrit olur.” denilmektedir.

Maddeye göre, temerrüt için muacceliyet yetmemekte, kural olarak alacaklının ihtarı da aranmaktadır. İhtar, alacaklının talep iradesini borçluya ulaştırmasıdır.

Borçlu kusurlu veya kusursuz olsun, yukarıda sayılanlar olayda varsa temerrüt gerçekleşir. Başka bir deyişle borçlunun kusuru temerrüt için şart değildir.

Eser sözleşmeleri iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Burada biri diğerinin karşılığı olan borçlar vardır. Başka bir anlatımla, taraflar birbirine karşı hem alacaklı ve hem de borçludur. Kendi borcunu ifa eden veya ifaya hazır olduğunu bildiren taraf alacaklı (BK. m.81), edimini yerine getirmeyen taraf ise borçludur.

Sözleşme hukukunda temel koşul, sözleşmenin kurulmasından sonra tarafların sözleşmeden

doğan yükümlülüklerini, kararlaştırılan şekilde ve zamanda yerine getirmek zorunda olmalarıdır. Sözleşme kurulduktan sonra, şartlarda değişiklik ortaya çıksa bile, taraflar sözleşme gereğini aynen yerine getirmek zorundadır. Temel kural budur ve bu kurala "ahde vefa" (söze bağlılık) ilkesi denilmektedir.

Eser sözleşmesinin iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması özelliğinden dolayı temerrüt halinde, temerrüdün sonuçları bakımından BK. m.106-108'deki düzenlemelere tabidir. Çünkü anılan maddelerde genel hükümlerden ayrılarak (BK. m.102), iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere özgü, özel hükümler getirilmiştir.

BK'nun 106-108 maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, iki tarafa borç yükleyen sözleşmeyle temerrüde düşen borçluya karşı, alacaklıya üç ayrı seçimlik hak tanındığı görülmektedir.

Bunlar; aynen ifa ve gecikmeden dolayı tazminat isteme hakkı; aynen ifayı reddederek ademi ifa sebebiyle müspet zararını talep hakkı; sözleşmeyi feshederek menfi zararını isteme hakkı olarak sayılabilir.

....

Borç, alacaklının tayin ettiği süre sonunda da ifa edilmezse, ayrıca bir ihtara gerek olmadan BK. m.106'daki seçeneklerden biri kullanılabilir.

Ancak BK. m. 107'de sayılan nedenler söz konusu ise alacaklı, borçluya mehil vermeden de, BK. m. 106'daki seçeneklerden birini kullanabilir.

Bunlar; borçlunun hal ve davranışından süre verilmesinin etkisiz olacağının anlaşılması; temerrüt alacaklı yönünden aynen ifayı faydasız hale getirmişse; sözleşmede ifa tarihinin kesin olarak saptanması halleri olarak sayılabilir."

23. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 25/11/2015 tarihli ve E.2014/14-132, K.2015/2685 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Eser sözleşmelerinin bir türü olan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi, taraflara karşılıklı hak ve borçlar yüklemekte; yüklenici, finansı sağlayan arsa malikinin taşınmazı üzerine bina yapma işini üstlenmekte, arsa maliki ise inşa edilecek binadaki bir kısım bağımsız bölümlerin mülkiyetini yükleniciye devretmeyi vaat etmektedir.

Yüklenicinin arsa payı karşılığı inşaat yapmakta olduğu veya arsa sahibinin aynı zamanda yüklenici sıfatıyla hareket ederek (yapsatçı konumunda) inşa etmekte olduğu binalardan bağımsız bölüm satın alınması halinde Borçlar Kanunu'nun 163. maddesi (TBK m. 184) gereğince üçüncü kişiye yapılacak temlikin yazılı olması yeterlidir.

Bu tür davalarda mahkemece öncelikle yüklenicinin edimini (eseri meydana getirme ve teslim borcunu) yerine getirip getirmediğinin, ardından sözleşme hükümlerindeki iskan koşulu (oturma izni) v.s. diğer borçlarını ifa edip etmediğinin açıklığa kavuşturulması zorunludur. Bunun için de davaya konu temlik işleminin geçerli olup olmadığı, arsa maliki ile yüklenici arasında düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince yüklenicinin borçlarının neler olduğunun sözleşme hükümleri çerçevesinde incelenip değerlendirilmesi gerekmektedir.

Davacının arsa sahibi ile yüklenici arasında düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince yükleniciye bırakılması kararlaştırılan bağımsız bölümü yükleniciden temlik alması halinde arsa sahibini ifaya zorlayabilmesi için bazı koşulların varlığı gerekir. Borçlar

Kanunu’nun 167. maddesi gereğince; “'Borçlu, temlike vakıf olduğu zaman; temlik edene karşı haiz olduğu defileri, temellük edene karşı dahi dermeyan edebilir.' Buna göre temliki öğrenen arsa sahibi, temlik olmasaydı önceki alacaklıya (yükleniciye) karşı ne tür defiler ileri sürebilecekse, aynı defileri yeni alacaklıya (temlik alan davacıya) karşı da ileri sürebilir. Temlikin konusu, yüklenicinin arsa sahibi ile yaptığı sözleşme uyarınca hak kazandığı gerçek alacak ne ise o olacağından, temlik eden yüklenicinin arsa sahibinden kazanmadığı hakkı üçüncü kişiye temlik etmesinin arsa sahibi bakımından bir önemi bulunmamaktadır. Diğer taraftan, yüklenici arsa sahibine karşı edimini tamamen veya kısmen yerine getirmeden kazanacağı şahsi hakkı üçüncü kişiye (davacıya) temlik etmişse, üçüncü kişi (davacı) Borçlar Kanunu’nun 81. maddesi hükmünden yararlanma hakkı bulunan arsa sahibini ifaya zorlayamaz".

24. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 19/2/2016 tarihli ve E.2015/1660, K.2016/942 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Sözleşmenin tarafı olmayan davacı, davalı yükleniciye isabet edendaireyi devralmış olup, sadece bu payın tescili istemi ile sınırlı olarak yüklenicinin payına halef olmuştur (Dairemizin 22.01.2014 tarih ve 2013/7747 E., 2014/347 K; 24.11.2014 tarih ve 9383 E., 7532 K. 17.12.2015 tarih ve 2717 E., 8229 K. sayılı ilamları da bu yöndedir.)

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince yükleniciye düşen bağımsız bölümü harici satım sözleşmesiyle yükleniciden satın alan davacı, yüklenicinin arsa payı karşılığı zaten yapmaya zorunlu olduğu imalata katkıları sebebiyle arsa sahibinden talepte bulunamaz. Davacı böyle bir talebi, ancak, akidi olan yükleniciye karşı ileri sürebilir."

25. Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 25/10/2007 tarihli ve E.2006/3246, K.2007/6600 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Kat karşılığı inşaat sözleşmelerinde, yükleniciye sözleşme uyarınca isabet eden bağımsız bölümlerin, yüklenici tarafından üçüncü kişilere satılması, inşaatın malî kaynağının sağlanması amacına yöneliktir. Üçüncü kişilere satılan bu bağımsız bölümler üzerinde üçüncü kişilerin malik olabilmeleri; başka bir anlatımla hak sahibi olabilmeleri, halef oldukları yüklenicinin sözleşmeden doğan tüm yükümlülüğünü yerine getirmesine bağlıdır. Nasıl ki, dosyada tespit edilen %15 inşaat seviyesine göre yüklenici kendisine düşen bağımsız bölümleri hak etmemişse, sattığı kişiler de bu bağımsız bölümleri hak etmiş sayılamazlar. Teminat ipoteklerinin satış anında kaldırılmış olmaları, satın alan üçüncü kişilere hak bahşetmez. Henüz inşaat aşamasında bağımsız bölüm satın alan davalı üçüncü kişiler, inşaatın yüklenici tarafından bitirilmesi halinde hak sahibi olacaklarını bilmeleri gerekir."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesinin temel amacı, devlet tarafından mülkiyet hakkına yapılan haksız müdahalelere karşı kişinin korunmasını sağlamaktır. Bununla birlikte Sözleşme'nin 1. maddesi uyarınca her taraf devlet "kendi yetki alanı içinde bulunan herkesin, Sözleşme'de tanımlanan hakları ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlama" yükümlülüğü altındadır. Bu genel nitelikli görevin yerine getirilmesi, Sözleşme ile güvence altına alınan hakların etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamak için bazı pozitif yükümlülüklere yol açmaktadır (Ališić ve diğerleri/Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Makedonya Cumhuriyeti [BD], B. No: 60642/08, 16/7/2014, § 100; Sovtransavto

Holding/Ukrayna, B. No: 48553/99, 25/7/2002, § 96).

27. AİHM, Sözleşme'ye ek (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkının da bazı pozitif yükümlülükler içerdiğini kabul etmektedir. AİHM'e göre mülkiyet hakkının gerçekten etkili bir biçimde korunabilmesi, devletin müdahale etmeme görevi yanında ayrıca bazı pozitif tedbirler almasını da gerektirmektedir (Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 134; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 143).

28. AİHM; Sözleşme'ye ek (1) Numaralı Protokol'ün 1. maddesinin devletin doğrudan müdahalesinin söz konusu olmadığı, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar yönünden de -belirli durumlarda- mülkiyet hakkının korunması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü içerdiğini kabul etmektedir. Devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde -özel kişiler arası mülkiyet ilişkileri bakımından olsa bile- kişilerin mülkiyet haklarına yapılacak keyfî müdahalelere karşı hukuksal bir koruma sağlaması gerekmektedir. Bu bağlamda devlet özellikle, tarafların mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlıklar yönünden gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan etkin bir yargısal mekanizma oluşturma yükümlülüğü altındadır. Bu çerçevede oluşturulan yargı yollarında ulusal mahkemeler de iç hukukta yer alan ilgili kanunlar ışığında makul ve adil bir biçimde mülkiyet uyuşmazlıklarını çözmek durumundadır. Mahkeme, bu gerekliliğin sağlanıp sağlanmadığını değerlendirirken uygulanan usulün bütününü incelemektedir (Sovtransavto Holding/Ukrayna, § 96; Fuklev/Ukrayna, B. No: 71186/01, 7/6/2005, §§ 90, 91; Kotov/Rusya [BD], B. No: 54522/00, 3/4/2012, § 112; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, §§ 82-87; Capital Bank AD/Bulgaristan, B. No: 49429/99, 24/11/2005, § 134).

29. Bununla birlikte AİHM; iç hukukun yorumlanması ve uygulanması konusundaki görevinin sınırlı olduğunu, ulusal mahkemelerin hukuk kurallarının yorumlanması bakımından sahip olduğu takdir hakkına açık bir keyfîlik veya bariz bir takdir hatası olmadıkça karışamayacağını belirtmektedir (Anheuser-Busch Inc./Portekiz, § 83; Kushoglu/Bulgaristan, B. No: 48191/99, 10/5/2007, § 47).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, tapu siciline güvenerek bedeli mukabilinde satın aldığı arsa payının yargısal bir kararla iptal edildiğinden yakınmaktadır. Başvurucu, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin tarafı olmadığı gibi uyuşmazlık konusu taşınmaz üzerinde arsa sahipleri ile yüklenici tarafından el birliğiyle binanın yapılmakta olduğunu belirtmiştir. Başvurucuya göre kendisinin bu sözleşme bakımından iyi niyetli üçüncü kişi konumunda olmasına rağmen arsa sahiplerince açılan davada haksız bir Mahkeme kararıyla mülkü elinden alınmıştır. Başvurucu sonuç olarak arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi kapsamında açılan davada Mahkeme kararıyla arsa payının iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

32. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

33. Anayasa’nın 5. maddesi şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yanında adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun temel iddiası, uyuşmazlık konusu taşınmazdaki arsa payının iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı dışındaki diğer bütün iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

35. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26). Somut olayda başvurucunun uyuşmazlık konusu taşınmazın arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi kapsamında yükleniciye devredilen inşa edilecek yapının bir bağımsız bölümüne ilişkin arsa payını tapuda satın aldığı görülmektedir. Yargıtay,üçüncü kişilere satılan bu bağımsız bölümler üzerinde üçüncü kişilerin malik olabilmelerinin halef oldukları yüklenicinin sözleşmeden doğan tüm yükümlülüğünü yerine getirmesine bağlı olduğunu kabul etmektedir (bkz. § 26). Bununla birlikte Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanındaki mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31). Olayda, uyuşmazlık konusu taşınmaz tapuda başvurucu adına tescil edilmiştir. Ancak yine Yargıtay içtihatlarına göre yüklenicinin arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin gerektirdiği edimleri ifa etmesi hukuken imkânsız hâle geldiğinden arsa malikinin iade hakkının doğduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Derece Mahkemelerince iptal edilmeden önce taşınmazın başvurucu adına tapuda kayıtlı olduğu ve ayrıca başvurucunun bu arsa payını tapuda satın alırken karşılığında parasal bir değer ödediği de dikkate alındığında Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında başvurucunun korunması gereken ekonomik bir menfaatinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

36. Başvuru konusu olayda, başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

a. Genel İlkeler

37. Bireysel başvuru, devlet tarafından kamu gücü kullanılarak bireylerin temel haklarına

yapılan müdahaleler sonucu meydana gelen hak ihlallerini gidermek amacıyla ihdas edilmiş bir ikincil koruma mekanizması olmakla birlikte kimi durumlarda özel kişiler arası ilişkiler sonucu özel kişilerin birbirilerinin haklarına yaptıkları müdahalelerde devlete atfedilebilecek sorumluluklar bulunabilmektedir. Bu durumlarda bireysel başvuru konusu yapılan dava sadece adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmekle kalmayıp özel kişiler tarafından başlatılan süreç sonucu etkilenen diğer haklar yönünden de incelenebilir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, § 34).

38. Bu bağlamda devletin temel amaç ve görevlerini tanımlayan Anayasa'nın 5. maddesi kişinin temel hak ve hürriyetlerini sınırlayan engelleri kaldırmayı, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı hukuk devletinin gereği olarak kabul etmektedir. Bahsedilen Anayasa hükmünün gerekçesinde devletin hak ve hürriyetlerin gerçekleştirilmesine yardımcı olması gereğinin benimsendiği ifade edilmiştir. Anayasa'nın pek çok maddesinde düzenlemeye konu hakkın korunması ve gerçekleştirilmesi için devletin alacağı tedbirlerden bahsetmektedir (Türkiye Emekliler Derneği, § 38).

39. Bireylerin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan temel haklara özel hukuk kişileri tarafından yapılan müdahaleler sonucu bireylerin haklarının zarar gördüğü kimi durumlarda devlete atfedilebilecek sorumluluklar bulunabilir. Devletin bu tür haksız müdahalelere karşı bireylerin mülkiyet hakkının korunması için etkili iç hukuk yolları ihdas ederek yapılan müdahalelere karşı özellikle mahkemelere başvurmak suretiyle koruma talep edebilmelerini sağlaması ve yapılacak yargılamalarda özel kişilerin çatışan hakları arasında tercih yaparken mahkemelerce anayasal yorumla temel hakların korunması gerekmektedir. Böylelikle devlet, etkili bir iç hukuk yolu ihdas ederek adalet ve hakkaniyete uygun bir yargılama ortamı oluşturup üzerine düşen görevi yerine getirmiş olacaktır (Türkiye Emekliler Derneği, § 39).

40. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Bu maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir.Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41).

41. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. §§ 27-30).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Uyuşmazlık konusu taşınmaz üzerinde inşa edilecek yapının bağımsız bölümüne ilişkin arsa payı, taşınmazın malikleri tarafından arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi çerçevesinde yükleniciye devredilmiştir. Bu sözleşmeyle taşınmazın malikleri taşınmazda inşa edilecek bazı bağımsız bölümleri ve arsa paylarını yükleniciye devretme; yüklenici ise bu taşınmaz üzerinde sözleşmede belirtilen koşullarda bir yapı inşa etme yükümlülüğü altına girmiştir. Yüklenici henüz yapı tamamlanmadan uyuşmazlık konusu arsa payını N.Ç.ye

satmış, başvurucu da söz konusu payı bu kişiden 14/1/1998 tarihinde tapuda satın almıştır. Ancak 1999 yılında meydana gelen deprem sonucu inşa edilmekte olan yapı yıkılmıştır. Sonrasında Belediye -yaşanan depremi de gözeterek- daha önce izin verilen beş kat yerine bu defa en fazla iki katlı yapı inşa edilebilecek şekilde taşınmazın imar durumunda değişiklik yapmıştır. Bunun üzerine sözleşme koşullarının yerine getirilemediğini belirten taşınmazın malikleri, sözleşmenin feshi ile tapu iptali ve tescil istemleriyle yüklenici ve yükleniciden arsa paylarını satın alan kişilere karşı bireysel başvuruya konu davayı açmışlardır. Yapılan yargılama neticesinde Mahkeme, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi kapsamında yüklenicinin temel edimi olan yapıyı inşa ettiremediğini tespit ederek yüklenicinin temerrüdü nedeniyle sözleşmenin feshine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca bu karar ile, sözleşmenin feshini gerekçe göstererek başvurucunun ve yüklenici ile yükleniciden arsa payı satın alan diğer kişilerin tapularının iptaline ve bu payların da taşınmaz malikleri adlarına tapuya tesciline karar vermiştir (bkz. § 11). Başvurucunun bu karara karşı temyiz istemi üzerine hüküm Yargıtayca onanmış ve başvurucunun karar düzeltme talebi de Yargıtayca reddedilerek hüküm kesinleşmiştir (bkz. § 12).

43. Başvuru konusu olayda devlete düşen pozitif yükümlülük, arsa sahibinin iade hakkını kullanması sebebiyle başvurucunun mülkiyet hakkını koruyacak ve ona yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaları oluşturmak ve bunun etkin bir şekilde işlemesini sağlamaktır.

44. Yargıtay içtihatlarında, arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin arsa sahibi veya sahipleri ile yüklenici arasında yapılan ve eser sözleşmelerinin bir türü olan sözleşme tipi olduğu açıklanmıştır. Buna göre arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri; yüklenicinin maliyeti kendisi tarafından sağlanarak arsa malikinin arsası üzerine bina yapım işini üstlendiği, arsa malikinin ise bedel olarak binadaki bir kısım bağımsız bölüm mülkiyetini yükleniciye geçirmeyi vaat ettiği sözleşmelerdir. İnşaat yapım sözleşmelerinde yüklenicinin ana borçlarının bir inşaat (eser) meydana getirme ve bu eseri iş sahibine teslim etme borçları olduğu kabul edilmiştir. Buna karşılık bu tür sözleşmelerde iş sahibinin de arsa üzerinde meydana getirilen esere karşılık “arsa payı devri” suretiyle bir bedel ödemeyiasli edim olarak borçlandığı belirtilmektedir. Bu sözleşmelerde iş sahibinin ödeyeceği ücret (bedel), arsa sahibi tarafından ayni olarak ödenmektedir. Yargıtay ayrıca, eser sözleşmelerinin niteliği gereği iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olduğunu, temerrüt hâlinde de uyuşmazlık tarihi itibarıyla yürürlükte olan 818 sayılı Kanun'un 106-108. maddelerinin (6098 sayılı Kanun'un 123-125. maddeleri) uygulanacağını belirtmektedir. Diğer taraftan Yargıtay içtihatlarında, yüklenicinin alacağın temliki hükümlerine göre arsa paylarını yazılı şekil koşuluyla satabileceği ve yükleniciden arsa payını satın alan kişilerin ise yüklenicinin halefi oldukları kabul edilmiştir (bkz. §§ 22-25).

45. Bu açıklamalar ışığında somut olay incelendiğinde taraflar arasındaki uyuşmazlığın arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.818 sayılı Kanun'un 19. maddesinde (6098 sayılı Kanun'un 26. maddesi) öngörülen sözleşme özgürlüğü çerçevesinde düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinin bu Kanun'da düzenlenmeyen isimsiz sözleşmelerden olduğu ancak bu sözleşmelerin hüküm ve uygulanma koşullarının Yargıtayın istikrar kazanmış içtihatlarıyla açıklığa kavuşmuş olduğu görülmektedir. Diğer taraftan başvurucunun uyuşmazlığa konu yargılamada kendisini vekil ile temsil ettirmiş ve davalı sıfatıyla Mahkeme önünde itiraz ve savunmalarını ortaya koyup delillerini sunabilmiştir. Derece Mahkemelerince de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak önceden oluşturulan,

öngörülebilir, ulaşılabilir ve belirli nitelikte olduğu anlaşılan bir hukuksal çerçeve kapsamında delillerin değerlendirildiği ve hukuk kurallarının yorumlanarak sonuca varıldığı görülmektedir.

46. Anayasa Mahkemesinin delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik şikâyetler bakımından görevi ise bireysel başvurunun ikincil doğası gereği sınırlıdır. Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin -mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren istisnalar dışında- derece mahkemelerinin hukuk kurallarını uygulama ve yorumlama bakımından takdir yetkisine karışamayacağı kuşkusuzdur.

47. Somut olayda başvurucunun tapuda satın aldığı arsa payı Mahkeme kararıyla iptal edilmiştir. Ancak Derece Mahkemelerinin tespit ettiği üzere başvurucu, uyuşmazlık konusu taşınmaz üzerinde inşa edilecek bağımsız bölümlere ait arsa payını yükleniciden (onun sattığı kişiden) satın almıştır. Dolayısıyla başvurucu, yüklenicinin halefi sıfatıyla taşınmazın malikleri ile yüklenici arasında düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin tarafı olarak görülmüştür. Ancak bu sözleşme doğrultusunda yüklenicinin kendisine düşen asıl edimi yani inşaatı yapma edimini yerine getirmediği tespit edilmiştir. Bu durum nedeniyle daha önce edimini yerine getirmiş olan taşınmaz malikleri, temerrüt hükümlerine dayalı olarak sözleşmenin feshini talep etmişlerdir. Derece Mahkemeleri de bu gerekçeyle ilgili hukuk kuralları gereğince sözleşmenin feshine ve tapunun iptaline karar vermiştir. Derece mahkemelerine göre başvurucu satın alırken inşaatın henüz tamamlanmadığını ve ileride inşa edilecek bir bağımsız bölüme ait arsa payını satın aldığını bilebilecek durumdadır (bkz. §§ 11, 12). Başka bir deyişle henüz inşaat hâlinde olan bir yapının bağımsız bölümünü satın alan başvurucunun inşaatın tamamlanamaması durumunda yükleniciden satın alınan arsa paylarının iade edilmesini öngörmesi gerektiği kabul edilmektedir (bkz. § 25). Gerçekten de başvurucunun inşa edilecek bir bağımsız bölüme ait arsa payını satın aldığı tapu kaydından açıkça anlaşılmaktadır. Böyle bir arsa payını satın alan başvurucu; yüklenicinin halefi olduğundan taşınmaz maliklerine karşı, düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi çerçevesinde yüklenicinin haklarına sahip olmuş ancak öte yandan yine bu sözleşme kapsamında yüklenicinin edimlerinden de sorumlu tutulmuştur.Bununla birlikte başvurucunun borçlar hukuku kurallarına göre arsa payını satan kişi ve yükleniciye karşı dava açma ve zararını tazmin etme imkânı da bulunmaktadır (bkz. §§ 23, 24).

48. Dolayısıyla somut olayda devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında mülkiyetin kullanılmasına ve korunmasına yönelik yeterli güvencelerin mevcut olduğu, bireysel başvuruya konu kararlarda yer verilen tespit ve gerekçeler itibarıyla mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlandığı ve yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak yukarıda da değinildiği üzere -mülkiyet hakkının korunması çerçevesinde başvurucunun zararını tazmin edebilme imkânının mevcut olduğu da dikkate alındığında- mülkiyet hakkına ilişkin şikâyet yönünden açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır.

49. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

50. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

51. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

52. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

53. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

54. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 8 yıl 5 ay sürdüğü anlaşılan yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

55. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anaysa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

57. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

58. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

59. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -yargılamadaki taraf sayısı da gözetilerek- başvurucuya net 6.300 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

60. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.300 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2005/703, K.2012/577) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KARACA

B. No: 2014/11657 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11657

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KARACA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11657)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Mustafa KARACA

Vekili : Av. Sezai DEMİRKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; taşınmaz satış vaadi sözleşmesine istinaden açılan tapu iptali ve tescil davasında taşınmazınharca esas olmak üzere tespit edilen gerçek bedeli yerine sözleşmede belirlenen bedelin malike ödenmesine karar verilmesi, buna karşılık harç ve vekâlet ücretinin ise mahkemece belirlenen gerçek bedel üzerinden hesaplanması, karar ve ilam harcına her bir davalı için ayrı ayrı hükmedilmemesi, ayrıca temyiz karar harcının yanlış hesaplanması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş başvurucuya tebliğ edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1950 doğumlu olup Samsun ili Vezirköprü ilçesinde ikamet etmektedir.

9. Başvurucu ve başvurucunun kardeşleri olan A. Karaca ve N. Karaca Samsun ili Vezirköprü ilçesi Esentepe Mahallesi'nde kâin 179 ada 3 parsel numaralı taşınmazın hisseli malikleri olup her biri taşınmaza 1/3 oranında paydaştır.

10. Başvurucu ve kardeşlerden N. Karaca, anılan taşınmazdaki hisselerini Vezirköprü Noterliğinde düzenlenen 11/3/2005 tarihli gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle diğer kardeş A. Karaca'ya 5.000 TL bedel karşılığında satmayı taahhüt etmiştir.

11. Taraflar arasında anlaşmazlık çıkması üzerine A. Karaca tarafından söz konusu gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine dayanılarak başvurucu ve diğer hissedar aleyhine 22/5/2008 tarihinde Vezirköprü 1. Asliye Mahkemesinde (Mahkeme) tapu iptali ve tescil davası açılmıştır.

12. Mahkeme tarafından dava konusu taşınmazın harca esas değerinin tespiti için 18/5/2012 tarihinde mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi tarafından Mahkemeye sunulan 24/5/2012 tarihli raporda, taşınmazın değeri 932.616 TL olarak hesaplanmıştır. Mahkeme, taşınmazın değerini dikkate alarak eksik yatırılan harcı ikmal ettirmiştir. Bu şekilde davacı tarafından 9.232 TL peşin karar ve ilam harcı yatırılmıştır.

13. Mahkeme, davacının sözleşme ile belirlenen 5.000 TL satış bedelinin ödendiğini ispatlayamadığı sonucuna ulaşarak bu tutarı başvurucu ve diğer davalıya ödenmek üzere Mahkeme veznesine depo ettirmiştir.

14. Mahkemece 25/12/2012 tarihinde verilen kararla, davanın kabulü ile taşınmazın tapusunun davacı adına tesciline hükmedilmiştir. Mahkeme ayrıca davalılar (başvurucu ve N. Karaca) aleyhine 36.931,59 TL nispi karar ve ilam harcına, 35.719,76 TL de vekâlet ücretine hükmetmiştir. Karar ve ilam harcı ile vekâlet ücretinin miktarı, taşınmazın bilirkişi tarafından belirlenen değerinin -davalıların hisseleri dikkate alınarak- üçte ikisi üzerindenhesaplanmıştır. Kararın gerekçesinde 12/1/2011 tarihli ve 6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 1. maddesi delaletiyle olayda uygulanacak olan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 81. maddesi uyarınca vaat alacaklısı lehine tescile hükmedilebilmesi için vaat alacaklısının sözleşmede belirlenen semeni ödemesi gerektiği ifade edilmiştir. Gerekçede, satış vaaadi sözleşmesinin 11/3/2005 tarihinde akdedildiği ve davanın da 22/5/2008 tarihinde açıldığı gözetildiğinde yerleşik Yargıtay içtihadına göre semenin güncelleştirilmeksizin aynen depo ettirilmesinin yeterli olacağı açıklanmıştır.

15. Karar, davalılar tarafından temyiz edilmiştir. Başvurucuya ait temyiz dilekçesinde, harç ve vekâlet ücretinin taşınmazın satış bedeli üzerinden belirlenmesi gerektiği savunulmuş; her bir davalının sorumlu olduğu yargılama giderinin ayrı ayrı belirlenmesi gerektiği ifade edilmiş; ayrıca davacının ediminin de (satış bedelinin) taşınmazın bilirkişi tarafından belirlenen bedelinin esas alınarak tayin edilmesi gerektiği iddia edilmiştir. Yargıtay 14.

Hukuk Dairesinin (Daire) 16/12/2013 tarihli kararıyla Mahkeme kararı usul ve yasaya uygun görülerek onanmıştır. Daire kararında, ayrıca temyiz talebinde bulunan her iki davalı aleyhine ayrı ayrı 42.471,26 TL temyiz karar harcına hükmedilmiştir. Harcın oranının binde 68,31 olarak uygulandığı anlaşılmaktadır.

16. Kararın düzeltilmesi isteminde bulunan başvurucu tarafından diğer iddiaların yanında aleyhine hükmedilmesi gereken temyiz karar harcının hissesi gözetildiğinde 21.235,66 TL olması gerektiği de ileri sürülmüştür. Daire 14/5/2014 tarihli kararıyla karar düzeltme istemini reddetmiştir. Kararda, başvurucunun temyiz karar harcının yanlış hesaplandığına yönelik iddiasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

17. Kararın düzeltilmesi isteminin reddine ilişkin karar 20/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 11/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 15. maddesi şöyledir:

“Yargı harçları (1) sayılı tarifede yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin nev'i ve mahiyetine göre maktü esas üzerinden alınır.”

20. 492 sayılı Kanun’un 16. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (1) sayılı tarifede yazılı değerler esastır. Müdahelenin men'i tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taallük eden davalarda gayrimenkulün değeri nazara alınır.

Gayrimenkulün aynına taallük eden davalarda ecrimisil ve tazminat gibi taleplerde de bulunulduğu takdirde harc, gayrimenkulün değeri ile talebolunan tazminat ve ecrimisil tutarı üzerinden alınır.

...

Noksan tesbit edilen değerler hakkında 30 uncu madde hükmü uygulanır.”

21. 492 sayılı Kanun’a ekli (1) sayılı Tarife'nin "Karar ve ilam harçları"nı düzenleyen bölümünün ilgili kısmı şöyledir:

“1. Nispi harç :

a) Konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi halinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden (Binde 68,31)

(Ek hüküm: 4/12/1985 - 3239/96-A md.) (Değişik cümle: 15/7/2016-6728/36 md.) ... Bakanlar Kurulu dava çeşitleri itibariyle birlikte veya ayrı ayrı olmak üzere bu bente yazılı nispeti binde 10’a kadar indirmeye veya Kanunda yazılı nispete kadar çıkarmaya yetkilidir.

...

e)(Değişik:25/12/2003-5035/34 md.) Yukarıdaki nispetler... Yargıtayın tasdik veya işin esasını hüküm altına aldığı kararları için de aynen uygulanır.”

22. 6101 sayılı Kanun'un 1. maddesi şu şekildedir:

"(1) Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Ancak, Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra bu fiil ve işlemlere ilişkin olarak gerçekleşecek temerrüt, sona erme ve tasfiye, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabidir."

23. Davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 818 sayılı mülga Kanun'un 81. maddesi şu şekildedir:

"Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akdin ifasını talep eden kimse, akdin şartlarına ve mahiyetine nazaran bir ecelden istifade hakkını haiz olmadıkça kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını teklif eylemiş olmak lazımdır."

24. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 326. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir.

(2) Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştırır.

(3) Aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme yargılama giderlerini, bunlar arasında paylaştırabileceği gibi, müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebilir."

25. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 326. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir.

(2) Davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkeme, yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştırır.

(3) Aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkeme yargılama giderlerini, bunlar arasında paylaştırabileceği gibi, müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebilir."

26. 12/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 162. maddesi şöyledir:

"Birden çok borçludan her biri, alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse, müteselsil borçluluk doğar.

Böyle bir bildirim yoksa, müteselsil borçluluk ancak kanunda öngörülen hâllerde doğar."

27. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun (HGK) 8/11/2006 tarihli ve E.2006/14-692, K.2006/702 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...Satış vaadi sözleşmesine dayanılarak elde edilmesi istenilen hak tapu iptali ve tescildir. Sözleşmenin asli unsurunu tapu iptali ve tescil oluşturmaktadır. Sözleşme ile elde edilmek istenilen nihai talep iptal ve tescildir. Tatbikatta görüldüğü gibi, bu talep, bazen çok uzun yıllarca yapılmamaktadır. Taşınmaz vaad olunana teslim edilmişse zamanaşımı da işlemeyeceğinden, taraflar tescil talebinde bulunmamaktadır. Çok zaman 20-30 yıl sonra talepte bulunabilmektedirler. Bazen de sözleşmede onlarca taşınmazınsatışı vaat edilmektedir. 20-30 yıl önce veya onlarca taşınmazın satışının vaad edildiği sözleşmelerde gösterilen değerler yeni açılan davalarda çok cüzi kalmaktadır. Uzun yıllar süren yüksek enflasyon ve tarafların satış bedelini sözleşmede bilerek düşük göstermeleri ihtimali nazara

alındığında taşınmazın değerinin dava tarihine göre belirlenmesi gerekmektedir.

Hakim yapacağı keşifte dinleyeceği bilirkişilere taşınmazın değerini tespit ettirecektir. Tespit edilen bu değere göre hem mahkemenin görevi tayin edilecek, hem de noksan harç ikmal ettirilecektir. Bu durumda sözleşmeye müdahaleden de söz edilemeyecektir. Kamu düzeninden olan bu husus tarafların insiyatifine bırakılmadan, hakim tarafından resen yerine getirilmiş olacaktır. Harçlar Kanununun 16.maddesi de, müdahalenin meni, tescil ve tapu iptali gibi taşınmazın aynını ilgilendiren davalarda, taşınmazın değerinin esas alınacağını öngörerek görüşümüzü teyit etmektedir. Harç kaybı da böylece önlenmiş olacaktır.

...”

28. HGK'nın 29/3/2006 tarihli ve E.2006/14-91, K.2006/115 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“...Satış vaadi sözleşmesine dayanılarak elde edilmesi istenilen hak tapu iptali ve tescildir. Sözleşmenin asli unsurunu tapu iptali ve tescil oluşturmaktadır. Sözleşme ile elde edilmek istenilen nihai talep iptal ve tescildir. Tatbikatta görüldüğü gibi, bu talep, bazen çok uzun yıllarca yapılmamaktadır. Taşınmaz vaad olunana teslim edilmişse zamanaşımı da işlemeyeceğinden, taraflar tescil talebinde bulunmamaktadır. Çok zaman 20-30 yıl sonra talepte bulunabilmektedirler. Bazen de sözleşmede onlarca taşınmazınsatışı vaat edilmektedir. 20-30 yıl önce veya onlarca taşınmazın satışının vaad edildiği sözleşmelerde gösterilen değerler yeni açılan davalarda çok cüzi kalmaktadır. Uzun yıllar süren yüksek enflasyon ve tarafların satış bedelini sözleşmede bilerek düşük göstermeleri ihtimali nazara alındığında taşınmazın değerinin dava tarihine göre belirlenmesi gerekmektedir.

Hakim yapacağı keşifte dinleyeceği bilirkişilere taşınmazın değerini tespit ettirecektir. Tespit edilen bu değere göre hem mahkemenin görevi tayin edilecek, hem de noksan harç ikmal ettirilecektir. Bu durumda sözleşmeye müdahaleden de söz edilemeyecektir. Kamu düzeninden olan bu husus tarafların insiyatifine bırakılmadan, hakim tarafından resen yerine getirilmiş olacaktır. Harçlar Kanununun 16. maddesi de, müdahalenin meni, tescil ve tapu iptali gibi taşınmazın aynını ilgilendiren davalarda, taşınmazın değerinin esas alınacağını öngörerek görüşümüzü teyit etmektedir. Harç kaybı da böylece önlenmiş olacaktır.

...”

29. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 13/11/2015 tarihli ve E.2015/10774, K.2015/10298 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“...Mahkemece, satış bedelinin dava tarihindeki güncelleştirilmiş değeri depo ettirilerek tapu iptali ve tescil isteminin kabulüne karar vermiştir.

...

Kaynağını Türk Borçlar Kanununun 29. maddesinden alan taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri, Türk Borçlar Kanununun 237. maddesi ile Türk Medeni Kanununun 706. ve Noterlik Kanununun 89. maddesi hükümleri uyarınca noter önünde re’sen düzenlenmesi gereken, bir başka anlatımla geçerliliği resmi şekil şartına bağlı kılınan, tam iki tarafa borç yükleyen ve kişisel hak sağlayan sözleşme türüdür. Vaat alacaklısı, taşınmaz satış vaadi sözleşmesi ile mülkiyet devir borcu yüklenen satıcıdan edim yerine getirilmediğinde Türk Medeni Kanununun 716. maddesi uyarınca açacağı tapu iptali ve tescil davasında borcun hükmen

yerine getirilmesini isteyebilir.

Taşınmaz mal satış vaadi sözleşmesine dayanan tescil isteminin hüküm altına alınabilmesi için sözleşmede kararlaştırılan bedel ödenmiş olmalıdır. Ancak, bedelden ödenmeyen bir kısım var ise, bu bedel Borçlar Kanununun 97. maddesi uyarınca depo ettirilmelidir.

Yukarıda yapılan açıklamaların ışığı altında somut olaya gelince; dava konusu 1226(103 ada 3) sayılı parsel, Giresun 1. Noterliği'nin 18.01.1993 tarihli ve 760 yevmiye numaralı satış vaadi sözleşmesi gereğincedavalıların murisi ... tarafından 10.000.000,00 ETL'ye dava dışı ...'e satmayı vaad edildiği onun da taşınmazdaki hak ve hisselerinin tamamını 20.02.1990 tarih 2469 yevmiye numaralı satış vaadi sözleşmesi ile davacıya satmayı vaad ettiği anlaşılmaktadır. Satış vaadi sözleşmesinin taraflarınca satış bedelinin 5.000.000,00 ETL kısmı peşin kalan kısmının ise tapu devrinde ödeneceği kararlaştırılmıştır. Davacı satış bedelinin tamamının ödendiği kanıtlanayamadığına göre dava konusu taşınmazın dava tarihindeki rayiç değeri belirlenerek, ödenen 5.000.000,00 ETL taşınmazın sözleşmedeki satış bedeli olan 10.000.000,00 ETL'ye oranlanmalı ve bu orana göre dava konusu bağımsız bölümün dava tarihindeki rayiç değeri üzerinden belirlenecekbakiye satış bedelinin depo edilmesi için davacıya süre verilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, satış bedelinin ödenmeyen kısmının güncelleştirilmiş değeri esas alınarak hüküm kurulması doğru görülmemiş, bu sebeple kararın bozulması gerekmiştir."

30. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 17/5/2012 tarihli ve E.2012/5689, K.2017/7082 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...Kaynağını Borçlar Kanununun 22. maddesinden alan taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri, Borçlar Kanununun 213. maddesi ile Türk Medeni Kanununun 706. ve Noterlik Kanununun 89. maddesi hükümleri uyarınca noter önünde re'sen düzenlenmesi gereken, bir başka anlatımla geçerliliği resmi şekil şartına bağlı kılınan, tam iki tarafa borç yükleyen ve kişisel hak sağlayan sözleşme türüdür. Vaat alacaklısı, taşınmaz satış vaadi sözleşmesi ile mülkiyet devir borcu yüklenen satıcıdan edim yerine getirilmediğinde Türk Medeni Kanununun 716. maddesi uyarınca açacağı tapu iptali ve tescil davasında borcun hükmen yerine getirilmesini isteyebilir.

Taşınmaz mal satış vaadi sözleşmesine dayanan tescil isteminin hüküm altına alınabilmesi için sözleşmede kararlaştırılan bedel ödenmiş olmalıdır. Ancak, bedelden ödenmeyen bir kısım var ise, bu bedel Borçlar Kanununun 81. maddesi uyarınca depo ettirilmelidir.

...

...Somut olayda; dosya içerisinde bulunan 22.02.1978 tarihli satış vaadi sözleşmesi incelendiğinde satış bedelinin 200.000 TL olduğu 50.000TL kısmınınpeşin ödendiği, kalan 150.000 TL'nin ise 10.000TL'lik taksitlerle ödeneceğinin kararlaştırıldığı görülmektedir. Satış vaadinde bulunan ... mirasçıları davalılar satış bedelinin tamamınınödenmediğini savunmuşlar, satış vaadi alacaklısı ... mirasçıları davacılar ise dosyaya ibraz ettikleri bono niteliğindeki belge fotokopileri ile satış bedelinin tamamının ödenerek senetlerin geri alındığını ifade etmişlerdir. Bu durumda davacılarınsatış bedeline ilişkin ödemelerini dosyaya ibraz ettikleri senetler karşılığında yapıldığını ispat etmeleri gerekir. Davacılar bu hususu kanıtlayamadıkları takdirde dava konusu taşınmazın dava tarihindeki rayiç değeri hesaplanarak davalılar tarafından ödendiği kabul edilen 70.000TL, taşınmazın değerine oranlanıp hesaplanmalı, ödenmeyen kısım davacılar tarafından depo edildiğinde davakabul edilmelidir."

31. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 17/2/2014 tarihli ve E.2013/14923, K.2014/2015 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“... Somut olayda; dosya içerisinde bulunan 29.07.1997 tarihli satış vaadi sözleşmesi incelendiğinde satış bedelinin 1.400.000.000,00 eski TL olduğu, 1.000.000.000,00 eski TL kısmınınpeşin ödendiği, kalan 400.000.000,00 eski TL'nin ise yarısının 16.08.1997 diğer yarısının 31.10.1997 tarihindeödeneceğinin kararlaştırıldığı görülmektedir. Davalı satış vaadi borçlusu yüklenici ... satış bedelinin tamamınınödenmediğini savunmuştur. Bu durumda davacı ...'ın satış bedelinden kalan kısmı ödendiğini kesin delillerle ispat etmesi gerekir. Davacı...ödemeyi kanıtlayamadığıtakdirdedavakonusu taşınmazın dava tarihindeki rayiç değeri hesaplanarak satış vaadi sözleşmesinde ödendiği belirtilen 1.000.000.000,00 eski TL, taşınmazın değerine oranlanıp hesaplanmalı, ödenmeyen kısım davacı ... tarafından depo edildiğinde davakabul edilmelidir. "

32. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 27/10/2015 tarihli ve E.2015/8956, K.2015/9538 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“... Davacıların dayanağı olan Adana 1. Noterliği'nin 17.08.1998 tarihli 16660 yevmiye no'lu satış vaadi sözleşmesinde sözleşmeye konu taşınmazın satış bedelinin "500.000.000 TL" olduğu belirtilmiş ise de gerek satış vaadinde bulunan davalıların murisi ... gerekse satış vaadini kabul eden ... tarafından satış bedelinin ödendiğine ilişkin beyanlarının sözleşmeye geçirilmediği açıkça anlaşılmaktadır. Satış vaadi sözleşmesinin zorunlu unsurlarından olan "satış bedeli" sözleşmede belirtilmekte ise de gerek sözleşme kapsamından gerekse dosya içerisindeki belge ve delillere göre satış vaadini kabul eden ... tarafından satış bedelinin ödendiği kanıtlanamadığındanBorçlar Kanununun 81. maddesi uyarınca dava konusu taşınmazın satış vaadine konu kısmınındava tarihindeki rayiç değeri belirlenerek satış vaadinde bulunan ...'ün mirasçıları adına depo ettirilmesi için davacıya süre verilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir. "

B. Uluslararası Hukuk

33. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesinde güvenceye bağlanan mülkiyet hakkının pozitif yükümlülükleri de içerdiğini kabul etmektedir (Kotov/Rusya, [BD] B. No: 54522/00, 3/4/2012, §§ 109-115; Öneryıldız/Türkiye, [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 134; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 143; Dzugayeva/Rusya, B. No: 44971/04, 12/2/2013, § 26). AİHM, bu hükümle koruma altına alınan mülkiyet hakkının gerçek ve etkili kullanımının sadece devletin müdahale etmeme ödevine bağlı olmadığını fakat aynı zamanda özellikle başvurucunun kamu otoritelerinden meşru olarak alınmasını beklediği önlemler ile

mülkünden etkin bir biçimde yararlanması arasında doğrudan bir bağlantının bulunduğu durumlarda koruyucu pozitifönlemler alınmasını da gerektirdiğini ifade etmektedir. Öte yandan AİHM'e göre özel kişiler arasındaki ilişkilerde bile devlete pozitif yükümlülük yükleyen kamusal menfaatlersöz konusu olabilir (Kotov/Rusya, § 109).

35. AİHM, bu bağlamda mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına kamu otoriteleri dışındaki kişilerce müdahale edilmesi durumunda devletin pozitif yükümlülüğünün koruyucu/önleyici ve düzeltici ödevler biçiminde ikiye ayrılacağını ifade etmektedir. AİHM'e göre bu durumda Sözleşme'ye taraf devletler, iç hukuk sisteminde mülkiyet hakkının yasalar tarafından tatmin edici bir şekilde korunmasının güvence altına alınması ve hakkına müdahale edilen kişinin -gerekmesi durumunda- meydana gelen zararının giderilmesine yönelik talepler dâhil olmak üzerehakkını arayabileceği düzeltici mekanizmaların temin edilmesi yükümlülüğü altındadırlar (Blumberga/Litvanya, B. No: 70930/01, 14/10/2008, § 67).

36. AİHM, devletin pozitif yükümlülüklerinin mahiyeti ve kapsamının olayın somut koşullarına göre farklılaşabileceğini düşünmektedir (Kotov/Rusya, § 111). AİHM'e göre devletin olayın somut koşullarına göre sağlama yükümlülüğü altına girdiği düzeltici önlemler, zarar gören tarafın hakkını savunabilmesi imkânı tanıyan uygun yasal mekanizmaların oluşturulmasını içermektedir. (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi açık bir biçimde usule ilişkin yükümlülükler içermemekte ise de bu hüküm, gerek devletin müdahil olduğu uyuşmazlıklarda gerekse iki özel kişi arasındaki uyuşmazlıklarda devlete usule ilişkin yükümlülükler yüklemektedir. Özel kişiler arasındaki müdahalelerde devlet, zorunlu usule ilişkin garantiler içeren yargısal başvuru yolları kurma yükümlülüğü altındadır. Bu bağlamda görevlendirilecek mahkemelerin veya yargısal yetkiyi haiz diğer kurul veya kamusal otoritelerin özel kişiler arasındaki uyuşmazlığı etkili ve adil bir şekilde çözecek yargısal güçle donatılmaları gerekmektedir (Kotov/Rusya, § 114).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Satış Bedeline İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucu; taşınmaz satış vaadi sözleşmesine istinaden aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasında, taşınmazın Mahkemece tespit edilen gerçek bedeli yerine sözleşmede belirlenen bedelin lehine depo ettirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, davacının sözleşmeden doğan edimini zamanında ifa etmemesi nedeniyle sözleşmede kararlaştırılan bedelin dikkate alınamayacağını savunmuş ve taşınmazın satış bedelinin Mahkeme tarafından tespit edilen harca esas değer üzerinden belirlenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

39 Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddiasının dördüncü dereceden temyiz şikâyeti niteliğinde olduğu ifade edilmiş ve delillerin değerlendirilmesinde açık bir keyfîlik bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinin Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

40. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

41. Somut olayda başvurucu ve kardeşi N. Karaca, ihtilaf konusu taşınmazdaki hisselerini 11/3/2005 tarihli gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle diğer kardeş A. Karaca'ya toplam 5.000 TL bedel karşılığında satmayı taahhüt etmişlerdir. Ancak taraflar arasında anlaşmazlık çıkması üzerine A. Karaca tarafından söz konusu gayrimenkul satış vaadi sözleşmesine dayanılarak başvurucu ve diğer hissedar aleyhine Mahkemede tapu iptali ve tescil davası açılmıştır. Mahkeme tarafından dava konusu taşınmazın harca esas değeri bilirkişi marifetiyle 932.616 TL olarak tespit edilmiştir. Mahkeme; davacının sözleşme ile belirlenen 5.000 TL satış bedelini ödediğini ispatlayamadığı sonucuna ulaşarak bu tutarı, başvurucu ve diğer davalının her birine 2.500 TL olarak ödenmek üzere Mahkeme veznesine depo ettirmiştir. Mahkemece davanın kabulü ile taşınmazın davacı adına tesciline hükmedilmiştir.

42.Başvurucunun şikâyetinin temelindeki satış bedeli, taraflar arasında akdedilen ve özel hukuk hükümlerine tabi olan gayrimenkul satış vaadi sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Davacı taraf, başvurucunun satış sözleşmesini ifa etmemesi nedeniyle kamu gücü kullanılarak sözleşmenin gereğinin yerine getirilmesinin temini amacıyla dava açmak suretiyle kamu gücüne müracaat etmiştir. Yargı mercilerinin yargılama sürecindeki işlem ve eylemleri taraflar arasındaki özel hukuk ihtilafını çözüme bağlama amaçlıdır. Dolayısıyla özel kişiler arasındaki özel hukuk ihtilaflarının çözümlenmesi amacına yönelik yargısal süreçlerdeki iş ve işlemlere yönelik şikâyetlerin devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

a. Mülkün Varlığı

43. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında inceleme yapılabilmesi için öncelikle somut olayda "mülk"ün var olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

44. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Ancak bir alacak hakkının mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için iç hukukta kesin bir biçimde tanımlanmış ve icra edilebilir bir hâle erişmesi gerekmektedir.

45. Başvurucu, mülkiyetin kaybı karşılığında lehine takdir edilen 2.500 TL'nin taşınmazın gerçek bedelini karşılamaktan uzak olduğundan şikâyet etmektedir. Başvurucunun şikâyetinin temelindeki satış bedeli, taraflar arasında akdedilen gayrimenkul satış vaadi sözleşmesinden kaynaklansa da uyuşmazlığın asıl konusunu taşınmazın başvurucuya ait hissesine ilişkin tapunun iptali ve tescil istemi oluşturmaktadır. Mahkeme tarafından başvurucu lehine depo ettirilen 2.500 TL, taşınmaz mülkiyetinin davacı adına tescil edilmesinin karşılığı ödenen bir bedeldir. Başvurucu lehine 2.500 TL depo ettirilmiş olmasından hareketle somut olaydaki uyuşmazlığın bir alacak hakkının tespitine yönelik bir ihtilaf olduğu sonucuna ulaşılamaz. Somut olaydaki mülk, davacı lehine tescil kararı verilen

taşınmaz hissesidir. Taşınmaz hisselerinin mülk teşkil ettiği tartışmasızdır.

b. Genel İlkeler

46. Bireysel başvuru, devlet tarafından kamu gücü kullanılarak bireylerin temel haklarına yapılan müdahaleler sonucu meydana gelen hak ihlallerini gidermek amacıyla ihdas edilmiş bir ikincil koruma mekanizması olmakla birlikte kimi durumlarda özel kişiler arası ilişkiler sonucu özel kişilerin birbirlerinin haklarına yaptıkları müdahalelerde devlete atfedilebilecek sorumluluklar bulunabilmektedir. Bu durumlarda bireysel başvuru konusu yapılan dava sadece adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmekle kalmayıp özel kişiler tarafından başlatılan süreç sonucu etkilenen diğer haklar yönünden de incelenebilir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, § 34).

47. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet güvencesi, mülkiyet hakkına yönelik kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanında üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı malike koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş., B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 42).

48. Mülkiyet hakkına üçüncü kişiler tarafından müdahalede bulunulması durumunda bu müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesini, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu bağlamda hak ihlalinin sonuçlarının giderilmesi bakımından ne tür hukuki mekanizmaların öngörüleceği hususu devletin takdirindedir. Bu husus, kural olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin, tercih edilen idari veya yargısal mekanizmanın malik üzerinde doğurduğu olumsuz etkilerin düzeltilmesi bakımından yeterli ve elverişli olup olmadığı hususundaki denetim yetkisi saklıdır. Bu bağlamda düzeltici bir mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya oluşturulan mekanizmanın müdahaleden önceki durumu tesis edici veya oluşan kayıpları giderici bir nitelik arz etmemesi durumunda mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler ihlal edilmiş olabilir (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A. Ş., § 48).

49. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceler sunan yargısal yolları da kapsayan etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

50. Taraflar arasındaki mülkiyet uyuşmazlığının çözümlenmesinde uygulanacak mevzuatın yorumlanması ve uygulanması hususu bu konuda uzman olan derece mahkemelerinin görev ve yetkisindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Mahkemenin bu şekilde bir görevi de bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu bağlamdaki görevi, derece mahkemelerince yapılan yorumun sonuçlarının ve somut olay bazındaki tatbikinin başvurucunun hak ve özgürlüklerini ihlal edip etmediğini tespit etmekten ibarettir.

c. İlkelerin Olaya Uygulanması

51. Somut olaydaki uyuşmazlık, başvurucu ve N. Karaca ile A. Karaca arasında akdedilen

satış vaadi sözleşmesinin başvurucu ve N. Karaca'ya yüklediği taşınmazın mülkiyetini karşı tarafa devretme ediminin ifa edilmemesi sebebiyle başvurucu ve N. Karaca aleyhine açılan tapu iptali ve tescil davasına ilişkindir. Söz konusu davanın özel kişiler arasındaki uyuşmazlıkları çözme amacına yönelik olarak devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde oluşturulmuş hukuksal bir mekanizma olduğu açıktır. Başvurucu, bu hukuki yola başvuran (davacı) değil aleyhine yargısal koruma talep edilen davalı taraf konumundadır. Dolayısıyla davalı taraf statüsünde bulunan başvurucu açısından bu mekanizmadan beklenen, uyuşmazlığın etkili ve adil bir çözümünün temin edilmesidir.

52. Olayda Mahkeme, borçlar hukuku hükümleri çerçevesinde uyuşmazlığı incelemiş; davacı tarafından sözleşmeyle yüklenilen 5.000 TL'nin davalılara ödendiğinin ispatlanamadığı sonucuna ulaşarak 5.000 TL'yi davalılar lehine Mahkeme veznesine depo ettirdikten sonra taşınmazın davacı adına tesciline karar vermiştir. Başvurucu ise Mahkeme tarafından harca esas olmak üzere belirlenen gerçek bedelin (başvurucunun hissesine isabet eden 310.872 TL) ödenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

53. Satış vaadi sözleşmesinin ifa edilmemesinin hüküm ve sonuçlarının ne olduğu ve ne tür yaptırımlar uygulanacağı hususu borçlar hukukuna ilişkin düzenlemelerde gösterilmiştir. Bu düzenlemelerin yorumu ve neyi ifade ettiğinin tespiti, borçlar hukukuna ilişkin uyuşmazlıklara bakmakla görevli ve alanında uzmanlaşmış derece mahkemelerinin görev ve yetkisi kapsamındadır. Özellikle adli yargı kolunda en üst derece mahkemesi olan ve aynı zamanda içtihada istikrar kazandırmakla görevli bulunan Yargıtayın ilgili düzenlemelere ilişki yorum ve uygulamaları büyük önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususstaki yetkisi yargılama sürecine ilişkin olarak getirilen güvencelere uygun davranılıp davranılmadığının tespitiyle sınırlıdır.

54. Özel borç ilişkilerindeki edimler kural olarak eşit konumda bulunan tarafların serbest iradeleriyle belirlenir. Sözleşmedeki edimlerin belirlenmesinde mutlak anlamda bir eşitlik ve adalet fikrinden hareket edilmiş olması gerekmez. Özerk bir varlık olarak birey kendi çıkarının ne olduğunu ve ne tür bir edimin kendi menfaatine sonuç doğuracağını en iyi bilebilecek konumdadır. Buna bağlı olarak bireyin yaptığı sözleşmenin hukuksal sonuçlarına katlanma sorumluluğu ve mecburiyeti bulunmaktadır. Bireylerin özgür iradeleriyle akdettikleri sözleşmelerin taraflara yüklediği edimler arasında dengesizlik bulunması da söz konusu olabilir. Ancak özerk bireyin serbest iradesiyle yüklendiği edimin taraflardan birine ölçüsüz bir külfet yüklemiş olması ve edimler arasında dengesizlik bulunması kural olarak devletin müdahalesini gerektirmemektedir. Kamu müdahalesi ancak hata, hile, zorlama gibi bireyin iradesini sakatlayan istisnai durumların varlığı koşuluyla haklı görülebilir. Bu gibi müstesna hâller haricinde kamunun özel hukuk sözleşmeleriyle yüklenen edimlere -adalet düşüncesiyle bile olsa- müdahale, özerk bireyin devletin vesayeti altına sokulması anlamına gelir ki bu durum özgürlükçü demokratik hukuk devletiyle bağdaşmaz. Devletin özel borç ilişkilerindeki rolü üstün buyurma gücüne dayanarak sözleşmelerin ifasını sağlamaktan ibarettir. Dolayısıyla sözleşmeyle tayin edilen edimin dengesiz olduğu gerekçesi tek başına yargı organlarının o sözleşmenin hükümlerini ihmal ederek karar vermesini gerektirmez.

55. Yargıtay içtihadı da sözleşmede belirlenen bedele öncelik tanınması yönündedir. Ancak yukarıda atıfta bulunulan kararlarından da anlaşılacağı üzere (bkz. §§ 29-32) Yargıtayın taşınmaz satış vaadi sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklara bakmakla görevli 14. Hukuk Dairesinin-taşınmaz satış vaadi sözleşmelerinin rızaen ifa edilmemesi nedeniyle tapu iptali ve tescil davası açıldığı durumlarda- sözleşme tarihi ile dava tarihi arasında uzun zaman geçmesi hâlinde sözleşmede kararlaştırılan semenin aynen depo ettirilmesinin

adalete aykırı sonuçlar doğurabileceği düşüncesiyle ödenmeyen satış bedelinin veya kısmen ödeme durumunda kalan kısmının dava tarihi itibarıyla güncellenerek ödenmesi gerektiği içtihadında bulunduğu görülmektedir. Dairenin, bu içtihadını medeni hukukta geçerli olan "dürüstlük ilkesi"ne dayandırdığı anlaşılmaktadır. Daireye göre aksi takdirde edimini ifa etmeyen vaat alacaklısı dürüstlük kuralıyla bağdaşmayacak bir biçimde kendi temerrüdünün sonuçlarından yararlanmış olmaktadır. Bununla birlikte sözleşme tarihi ile dava tarihi arasında geçen sürenin uzun olmaması durumunda Daire, taraflar arasında kararlaştırılan bedelin depo ettirilmesinin yeterli olacağını belirtmektedir.

56. Somut olayda taşınmaz satım vaadi sözleşmesi 11/3/2005 tarihinde akdedilmiş, dava ise 22/5/2008 tarihinde açılmıştır. Başvurucu, sözleşme tarihi ile dava tarihi arasında geçen yaklaşık 3 yıl 2 aylık sürenin uzun olduğu yolunda açık bir iddia öne sürmemiştir.

57. Kaldı ki sözleşme tarihi ile dava tarihi arasında geçen yaklaşık 3 yıl 2 aylık sürenin semenin güncellenmesini gerektirecek derecede uzun olup olmadığının takdiri derece mahkemelerine aittir. Nitekim Mahkeme, sözleşme tarihi ile dava tarihi arasında geçen sürenin uzun olmadığını değerlendirerek semenin güncellenmesine gerek görmemiş ve tarafların özgür iradeleriyle sözleşmede kararlaştırılan bedelin depo ettirilmesini yeterli görmüştür. Mahkemenin bu yoldaki değerlendirmesi Yargıtay denetiminden geçmiş ve hukuka aykırı bulunmayarak temyiz istemi reddedilmiştir.

58. Son olarak Mahkemenin taşınmazın rayiç bedelini bilirkişi marifetiyle belirlemiş olması, ödenmesi gereken harcın miktarının tespiti içindir. Harca esas değerin tespit edilmesi devletin harçlandırma yetkisine ilişkin bir mesele olup tespitin taraflar arasında kararlaştırılan satış bedeliyle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Harcın miktarının veya harç alma ölçüsünün belirlenmesi kanun koyucunun takdirindedir. Nitekim 492 sayılı Kanun’un 16. maddesinin birinci fıkrasında, müdahalenin men'i, tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taallük eden davalarda gayrimenkulün değeri üzerinden karar ve ilam harcı alınacağı hükme bağlanmıştır. HGK'nın yukarıda atıfta bulunulan kararları da satış vaadi sözleşmesinin ifa edilmemesinden doğan tapu iptali ve tescil davasında harcın, taraflarca kararlaştırılan satış bedeli üzerinden değil mahkemece belirlenen taşınmazın rayiç bedeli üzerinden alınması yönündedir(bkz. §§ 27, 28). Tapu iptali ve tescil davalarında karar ve ilam harcının taşınmazın değeri üzerinden belirlenmesi, davanın temelindeki satış vaadi sözleşmesiyle kararlaştırılan bedeli geçersiz kılmaz.

59. Bu itibarla somut olayda devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında mülkiyetin kullanılmasına ve korunmasına yönelik yeterli güvencelerin mevcut olduğu, bireysel başvuruya konu kararlarda yer verilen tespit ve gerekçeler itibarıyla mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlandığı ve yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkına ilişkin şikâyeti yönünden açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır.

60. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Karar ve İlam Harcının Ayrı AyrıHükmedilmemesine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

61. Başvurucu; her biri taşınmazın 1/3 hissesine müşreken malik olan davalıların mecburi dava arkadaşı olmadığını, bu nedenle karar ve ilam harcının her iki ihtiyari dava arkadaşı

aleyhine ayrı ayrı hükmedilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, karar ve ilam harcının davalılar aleyhine ayrı ayrı hükmedilmemiş olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

62. Bakanlık görüşünde, yargılama giderlerinin kural olarak davada haksız çıkan tarafa yükletileceği ve haksız çıkan tarafın birden fazla kişi olması durumunda hâkimin yargılama giderlerini paylaştırması mümkün olabileceği gibi davayı kaybedenlerin yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olmasına da karar verebileceği ancak bu yönde bir kararın verilmemesi durumunda her dava arkadaşının yargılama giderlerinin kendi payına düşen kısmı için sorumlu olacağı belirtilmiştir. Bakanlık, başvurucunun iddiasının dördüncü dereceden temyiz şikâyeti niteliğinde olduğunu savunmuştur.

2. Değerlendirme

63. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

64. Buna göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun, kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesidir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

65. Olayda İlk Derece Mahkemesi, karar tarihinde yürürlükte bulunan tarife uyarınca davalılar (başvurucu ve N. Karaca) aleyhine 36.931,59 TL nispi karar ve ilam harcına hükmetmiştir. Başvurucunun yargılama sonucunda karar ve ilam harcı ödemekle yükümlü kılınması ekonomik menfaatlerini etkilemektedir. Bu nedenle olayda Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil eden ekonomik bir menfaatin var olduğu anlaşılmaktadır.

66. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı veren bir haktır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, ürünlerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Ayrıca kişinin mal varlığında azalma sonucunu doğuran kamusal işlem ve eylemler de mülkiyet hakkına müdahale oluşturur (Tülay Arslan ve diğerleri, B. No: 2014/7051, 2/2/2017, § 77). Bu bağlamda başvurucu aleyhine nispi karar harcına hükmedilmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir.

67. 6100 sayılı Kanun'un 326. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa mahkemenin yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştıracağı belirtilmiş; (3) fıkrasında ise aleyhine hüküm verilenler birden fazla ise mahkemenin yargılama giderlerini bunlar arasında paylaştırabileceği gibi müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar verebileceği hükme bağlanmıştır.

68. Somut olayda Mahkeme, davalılar (başvurucu ve N. Karaca) aleyhine 36.931,59 TL nispi

karar ve ilam harcına hükmetmiş ancak bu harcı davalılar arasında paylaştırmadığı gibi davalıların harçtan müteselsilen sorumlu tutulmalarına da karar vermemiştir. 6100 sayılı Kanun'un 326. maddesinde mahkemenin davayı kaybedenlerin yargılama giderlerinden sorumlu olacağı bölümü somutlaştırmadığı ve müteselsilen sorumlu tutulmaları yolunda hüküm de kurmadığı durumlarda davayı kaybedenlerin yargılama giderlerinin ne kadarından sorumlu olacağını belirleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda genel hükümlere müracaat edilmesi gerekmektedir.

69. 6098 sayılı Kanun'un 162. maddesinin birinci fıkrasında, birden çok borçludan her biri alacaklıya karşı borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirirse müteselsil borçluluğun doğacağı belirtildikten sonra ikinci fıkrasında, böyle bir bildirim yoksa müteselsil borçluluğun ancak kanunda öngörülen hâllerde doğacağı düzenlenmiştir. Bu hüküm dikkate alındığında tarafların kendi aralarında rızası olarak müteselsil sorumluluk öngörmesi dışında açık bir kanun hükmü bulunmadıkça müteselsil sorumluluk hükümlerinin uygulanamayacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla müteselsil sorumluluğun istisnai bir sorumluluk türü olduğu söylenebilir.

70. 6100 sayılı Kanun'un 326. maddesinin (3) numaralı uyarınca yargılama giderlerinden dolayı müteselsil sorumluluk ancak mahkemenin karar vermesi hâlinde doğabilmektedir. Mahkemece açıkça davayı kaybedenlerin yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olacağı yolunda hüküm kurulmadıkça müteselsil sorumluluk hükümleri uygulanmaz. Bu durumda mahkemece açıkça belirtilmese bile davayı kaybedenlerden her biri kendi payına düşen miktardan sorumlu olur.

71. Bu açıklamalar dikkate alındığında başvurucunun sorumlu olacağı karar ve ilam harcı Mahkeme kararında açıkça belirtilmemiş olsa bile davalıların karar ve ilam harcından müteselsilen sorumlu olacağına yönelik açık bir ifade bulunmadığından başvurucunun sadece kendi hissesine isabet eden 18.454,80 TL'den sorumlu olacağı anlaşılmaktadır. Başvurucunun fiilen diğer davalının hissesine isabet eden harcı ödemek mecburiyetinde bırakıldığı yolunda bir iddiası ve şikâyetinin de bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun sorumlu olacağı karar ve ilam harcının, Mahkeme kararında hissesi oranında açıkça somutlaştırılmamasının başvurucu yönünden bir mağduriyete yol açmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

72. Açıklanan nedenlerle başvuruculların karar ve ilam harcına ayrı ayrı hükmedilmediği şikâyeti yönünden mağdur sıfatı taşımadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Temyiz Merciince Hükmedilen Temyiz Karar Harcı Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

73. Başvurucu; 492 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uyarınca binde 68,31 oranı üzerinden aleyhine hükmedilmesi gereken temyiz karar harcının -hissesi gözetildiğinde- 21.235,66 TL olarak belirlenmesi gerektiği hâlde Yargıtay tarafından bu miktarın iki katına hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

74. Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddiasının dördüncü dereceden temyiz şikâyeti niteliğinde olduğu savunulmuş ve delillerin değerlendirilmesinde açık bir keyfîlik bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinin Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

75. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma (Değişik ibare: 3.10.2001-4709/14 md.) ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

76. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Temyiz karar harcının fazla hesaplanmasına yönelik şikâyetin mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

77. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan temyiz karar harcının yanlış hesaplanmasına yönelik iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

78. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2011/33, K.2012/54, 11/4/2012; AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012; E.2012/108, K.2013/64, 22/5/2013; E.2013/64, K.2013/142, 28/11/2013; E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016 § 18).

79. Mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer almaktadır (Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28; Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 51; Ş.Ç., B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 28; Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 41).

80. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Mahkemeye erişim hakkı, hak arama özgürlüğünün bir gereği olmakla birlikte hak arama özgürlüğünün varlığının kabulü için tek başına yeterli bulunmamaktadır. Mahkemeye erişimi etkisiz kılacak ya da yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde zorlaştırıcı veya caydırıcı nitelikte(AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013) kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını (Özkan Şen, § 52) ya da kişinin bizatihi mahkemeye başvurmuş olmasını anlamsız hâle getiren sınırlamalar, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (İbrahim Can Kişi, B. No: 2012/1052, 23/7/2014, § 31).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

81. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel

ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

82. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

83. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

84. Anayasa’nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012; E.2012/108, K.2013/64, 22/5/2013; E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015; Hüseyin Dayan, B. No: 2013/5033, 13/4/2016, § 46). Sonuç itibarıyla mutlak olmayan ve sınırlandırılabilen mahkemeye erişim hakkına ilişkin sınırlandırmaların kanuna dayanması, hakkın özünü zedeleyecek şekilde hakkı kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No:2013/1613, 2/10/2013, § 38; İbrahim Can Kişi, § 36).

85. Dava konusu yapılmış hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ilke olarak derece mahkemelerinin takdirindedir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında inceleme yaparken kural olarak derece mahkemelerince uygulanan hukuk kurallarının nasıl yorumlanması gerektiği hususunda derece mahkemelerinin yerine geçerek karar vermesi bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin görevi; derece mahkemelerince benimsenen yorumun etkilerini incelemek, bunların hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğini saptamaktır (Süleyman Oktay Uras ve Sevtap Uras, B. No: 2014/11994, 9/3/2017, § 71). Ancak derece mahkemelerinin bu hususta ki değerlendirmelerinin bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi, bunun hak ve özgürlüklere müdahale teşkil etmesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin denetim hakkı saklıdır (Ahmet Sağlam, § 42).

86. 492 sayılı Kanun’un 15. maddesinde yargı harçlarının (1) sayılı Tarife'de yazılı işlemlerden değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden, işlemin nevi ve mahiyetine göre maktu esas üzerinden alınacağı belirtilmiştir. Aynı Kanun’un 16. maddesinin birinci fıkrasında, değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (1) sayılı Tarife'de yazılı değerlerin esas olduğu düzenlenmiş ancak müdahelenin men'i tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taallük eden davalarda gayrimenkulün değerinin nazara alınacağı açıklığa kavuşturulmuştur. Kanun'a ekli (1) sayılı Tarife'nin mahkeme harçlarından nispi karar harcını düzenleyen bölümünde, konusu belli bir değerle ilgili bulunan davalarda esas hakkında karar verilmesi hâlinde hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden binde 68,31 oranında karar ve ilam harcına hükmedileceği kurala bağlanmış ve bu oranların, Yargıtayın tasdik veya işin esasını hüküm altına aldığı kararları için de aynen uygulanacağı ifade edilmiştir.

87. Bu hükümlerin değerlendirilmesinden tapu iptali ve tescili davalarında gerek karar ve

ilam harcının gerekse temyiz karar harcının taşınmazın değerinin binde 68,31 oranı üzerinden hesaplanacağı anlaşılmaktadır. Somut olayda Dairenin 16/12/2013 tarihli kararında temyiz talebinde bulunan her iki davalı aleyhine ayrı ayrı olmak üzere taşınmazın değerinin üçte ikisi olan 621.744 TL'ye binde 68,31 oranı uygulanmak suretiyle belirlenen 42.471,26 TL temyiz karar harcına hükmedilmiştir.

88. Başvurucu taşınmazın 1/3 hissesine sahip olup kendisi yönünden davanın değeri değeri 621.744 TL değil 310.872 TL'dir. Dolayısıyla başvurucunun ödemesi gereken temyiz ve karar harcının da bu tutar üzerinden hesaplanması gerekmektedir. Yargıtayın başvurucunun sorumlu olduğu temyiz karar harcının taşınmazın değerinin üçte ikisi üzerinden hesaplaması, yukarıda değinilen kanuni düzenlemelerin açık lafzına uygun düşmemektedir. Yargıtayın ulaştığı sonucun Kanun'un açık hükmüne aykırılık taşıması nedeniyle bariz hata içerdiği kanaatine varılmaktadır. Bu nedenle başvurucunun aleyhine fazladan hükmedilen 21.235,66 TL temyiz karar harcının kanunilik unsurunu taşımadığı kanaatine varılmaktadır.

89. Açıklanan nedenlerle fazladan aleyhe hükmedilen 21.235,66 TL temyiz karar harcı yönünden Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Karar ve İlam Harcı ile Vekâlet Ücretinin Taşınmaz Değeri Üzerinden Belirlenmesi

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

90. Başvurucu, taşınmaz satış vaadi sözleşmesine istinaden açılan tapu iptali ve tescil davasında taşınmazın Mahkemece tespit edilen gerçek bedeli yerine sözleşmede belirlenen bedelin kendisine ödenmesine karar verildiği hâlde harç ve vekâlet ücretinin Mahkemece belirlenen gerçek bedel üzerinden hesaplanmasının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, taşınmazın satışı karşılığında 2.500 TL elde ettiği hâlde toplamda 115.122,61 TL harç ve vekâlet ücreti ödediğini iddia etmiştir.

91. Bakanlık görüşünde, başvurucunun iddiasının dördüncü dereceden temyiz şikâyeti niteliğinde olduğu savunulmuş ve delillerin değerlendirilmesinde açık bir keyfîlik bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinin Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

92. Harç ve vekâlet ücretinin Mahkemece belirlenen gerçek bedel üzerinden hesaplanmasına yönelik şikâyetin mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

93. Taraflardan birinin yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının hükmedilmesine yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmakta ise de abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun talepleri azaltmaya yönelik orantılı müdahaleler meşru görülebilir. Ancak bu sınırlamaların hakkın özüne zarar vermeyecek nitelikte, meşru bir amaca dayalı ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklememiş olması gerekir (Özkan Şen, §§ 61, 62).

94. Somut olayda davanın konusu, tazminat ödenmesi istemi olmayıp tapu iptali ve tescil istemidir. Mahkemece, başvurucu lehine 2.500 TL'nin davacı tarafından Mahkeme veznesine depo edilmesi temin edilmiş ise de taşınmaz bedeli davanın asıl konusunu

oluşturmamaktadır. Mahkeme, gayrimenkul satış vaadi sözleşmesiyle vaatte bulunulana yüklenen edimin ifasını temine yönelik 2.500 TL'yi vaatte bulunan başvurucu adına depo ettirmiştir. Dolayısıyla başvurucuya yüklenen harç ve vekâlet ücretinin ölçülü olup olmadığı değerlendirirlerken 2.500 TL'nin değil dava konusu taşınmazın bedelinin dikkate alınması gerekmektedir.

95. Mahkemece bilirkişi marifetiyle taşınmazın toplam değeri 932.616 TL olarak tespit edilmiştir. Taşınmazın başvurucuya ait üçte bir oranındaki hissesi başvurucu aleyhine açılan davanın konusunu oluşturduğuna göre davanın başvurucunun hissesine isabet eden değeri 310.872 TL'dir. İlk Derece Mahkemesince hükmedilen harcın başvurucuya isabet eden kısmı 18.454,80 TL, vekâlet ücretinin başvurucuya isabet eden kısmı ise 17.858,88 TL'dir. Başvurucu aleyhine 42.471,26 TL temyiz karar harcına hükmedilmiş ise de bunun 21.235,66 TL'sinin hatalı hesaplandığı ve bu miktar yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından başvurucunun gerçekte katlandığı temyiz karar harcı 21.235,66 TL'dir. Dolayısıyla başvurucunun temyiz aşaması dâhil toplamda yüklendiği karar ve ilam harcı ile vekâlet ücretinin 57.549,34 TL olduğu anlaşılmaktadır. Bu miktarın, dava konusu taşınmazın başvurucunun hissesine isabet eden kısmının değerinin yaklaşık %18,5'ine tekabül ettiği görülmektedir.

96. Bu durumda somut olayda başvurucu aleyhine hükmedilen ve dava değerinin %18,5'ine tekabül eden karar ve ilam harcı ile avukatlık ücretinin başvurucunun mahkemeye erişimini ve temyiz yolu incelemesine ulaşmayı engelleyecek şekilde yüksek bir miktara ulaşmadığı anlaşılmaktadır.

97. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

98. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

90. Başvurucu, yapılan yargılama gideri ve vekâlet ücretinin ödenmesine hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

100. Başvurucunun aleyhine fazladan hükmedilen 21.235,66 TL temyiz karar harcı yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

101. Başvurucu aleyhine fazladan hükmedilen 21.235,66 TL temyiz karar harcı yönünden mahkemeye hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama

yapılmak üzere Yargıtay 14. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

102. İlk Derece Mahkemesince hükmedilen karar ve ilam harcı ile vekâlet ücretine ilişkin şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildiğinden buna ilişkin tazminat talebinin reddi gerekir.

103. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harcın ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Satış bedeline ilişkin şikâyet yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Karar ve ilam harcına ayrı ayrı hükmedilmediğine ilişkin şikâyet yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Temyiz karar harcının hatalı hesaplandığı şikâyeti yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. İlk Derece Mahkemesince hükmedilen karar ve ilam harcı ile vekâlet ücretinin taşınmazın değerinin esas alınarak belirlenmesine yönelik şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvurucu aleyhine fazladan hükmedilen 21.235,66 TL temyiz karar harcı yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin başvurucu aleyhine fazladan hükmedilen 21.235,66 TL temyiz karar harcı yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 14. Hukuk Dairesine (E.2013/15692) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harcın ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Vezirköprü 1. Asliye Mahkemesine (E.2009/317) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜNYAMİN MERT

B. No: 2014/12950 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12950

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜNYAMİN MERT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12950)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Bünyamin MERT

Vekili : Av. Mehmet Ali BULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Yargıtay kararının gerekçesiz olması nedeniyle gerekçeli karar hakkının; suça iştirak eden diğer sanık hakkındaki hükmün bozulmasına karar verilmesi nedeniyle de kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Elbistan Cumhuriyet Başsavcılığının 2/1/2005 tarihli iddianamesiyle hakaret ve kasten yaralama suçlarından başvurucu hakkında açılan kamu davası sonucu Elbistan 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 8/3/2012 tarihli kararıyla başvurucunun yaralama suçundan mahkûmiyetine hükmedilmiştir. Diğer suçtan ise hakaretin karşılıklı yapıldığı gerekçesiyle ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

8. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Bünyamin [başvurucu], olay günü trafikte seyir halinde iken sanık N.nin el, kol hareketi yaptığı daha sonra kırmızı ışıkta durduklarında sanık N.nin araçtan inerek küfürler ederek saldırdığını, tabanca çekerek öldürmekle tehdit ettiğini, E. ve N.nin kendilerine saldırdığını, ellerinde cop olduğunu, kendisinin elinde de bıçak olduğunu, kendisini savunmak için bu bıçağı kullandığını, kendisine vuran sanıktan şikayetçi olduğunu söylemiştir.

...

Sanık Bünyamin'in ikrar içeren savunması ile E.yi bıçakladığı anlaşılmış, her ne kadar bıçağı rast gele savurduğunu, yaralamak kastıyla hareket etmediğini belirtmiş ise de, bıçakla yaralama eylemi sonucu mağdurun hayati tehlike geçirecek boyutta yaralanmış olması karşısında, bıçağın rast gele değdiğinin kabulü mümkün görülmemiş, her ne kadar sanık eylemini sanık N.nin babasına ve kendisine karşı gerçekleştirdiği, tehdit ve yaralama suçlarının verdiği hiddet altında işlemiş ise de, bu suçlarla hiçbir ilgisi bulunmayan ve olayı aralamaya çalışan E.ye karşı gerçekleştirdiği anlaşıldığından tahrik hükümlerinden yararlandırılmamış ve aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

9. Anılan karar, Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/4/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

10. Başvurucu, anılan karardan 21/7/2014 tarihinde haberdar olduğunu belirtmiş ve 8/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu; yargılama konusu kavgayı başlatan ve davanın diğer sanığı olan şahıs hakkındaki hükmün gerekçesizlikten bozulmasına karşın kendisi hakkındaki mahkûmiyet hükmünün gerekçesiz olarak onandığını, bunun ise bir çelişki oluşturduğunu belirterek kanun önünde eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özü Yargıtayın gerekçesiz karar verdiğine ilişkin olduğundan iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı bakımından incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip

olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere, kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

16. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57). Somut olayda kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu Derece Mahkemesinin hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİZAMETTİN KARAALANLI

B. No: 2014/13657 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13657

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİZAMETTİN KARAALANLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13657)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Nizamettin KARAALANLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılan başvuruya cevap verilmesine dair işlemin yetersiz bilgi verildiğinden bahisle iptali istemiyle açılan davada hukuka aykırı karar verildiği, idarenin avukat olmayan vekille temsil edildiği ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı gerekçeleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Buca Belediyesi Harita Müdürlüğüne başvuruda bulunarak taşınmazının bulunduğu bölge ile ilgili imar bilgilerini talep etmiştir. Başvurucunun bu talebine 7/6/2006 tarihli işlemle cevap verilmiştir. Başvurucu, verilen bilgilerin yeterli olmadığı iddiasıyla söz konusu işlemin iptali için 16/8/2006 tarihinde dava açmıştır.

9. İzmir 4. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 14/9/2007 tarihli kararıyla, kamu kurum ve kuruluşları tarafından 4982 sayılı Kanun uyarınca talepte bulunanlara verilecek bilgi ve belgelerin idarenin elinde bulunan ya da görevi gereği elinde bulunması gereken bilgi ve belgelerle sınırlı olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, idareyi işlem tesisine zorlayıcı ve bunun sonucundan bilgi verilmesini içeren başvuruların 4982 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığını vurgulamıştır. Sonuç olarak Mahkeme, 4982 sayılı Kanun kapsamında hukuka uygun işlem tesis edildiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

10. Söz konusu karar, Danıştay Onuncu Dairesinin 23/11/2011 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 15/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

11. Nihai kararın tebellüğ edilmesinin ardından 15/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

17. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

19. Başvurucu; yargı makamları tarafından mevzuata aykırı karar verildiğini, yanlış değerlendirme yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Somut olayda İzmir 4. İdare Mahkemesince yapılan yargılamada ilgili mevzuat hükümleri, somut olaya ilişkin bilgi ve belgeler ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararların delillerin değerlendirilmesinde isabet bulunmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Danıştayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

22. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

23. Başvurucu ayrıca davalı İdarenin baro levhasından kaydını sildiren avukat tarafından temsil edildiğini ve bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

25. Başvurucu, ihlal gerekçelerini sunarak olaya ilişkin iddialarını kanıtlama yükümlülüğü altında olmasına rağmen ihlal iddialarını soyut ve genel ifadelerle ileri sürmüş; idarenin baro levhasında kayıtlı olmayan vekille temsil edilmesinin adil yargılanma hakkının hangi güvencesini ne şekilde ihlal ettiğini açıklamamıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri

sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine kar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

28. Başvurucu, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İzmir 4. İdare Mahkemesine (E.2006/1498, K.2007/1203) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN HİLMİ ÖZDİL

B. No: 2014/14934 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14934

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN HİLMİ ÖZDİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14934)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Osman SARIASLAN

Başvurucu : Osman Hilmi ÖZDİL

Vekili : Av. Orhan KARAKUŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şeref ve itibara zarar veren yayınlarla ilgili sorumluluğu olduğu ileri sürülen kişilerin cezalandırılması için yapılan şikâyet üzerine Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesiyle şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜECİ

2. Başvuru 15/9/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 27/2/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Ulusal düzeyde yayımlanan Takvim gazetesinin internet sitesinde 1/2/2014 tarihinde ''Hedef 24 Aralık'ta İktidarı Yıkmaktı'' ve3/2/2014 tarihinde ''Kozanlı Ömer'in Sırları'' başlıklı iki haber yayımlanmıştır.

7. Başvuruya konu edilen 1/2/2014 tarihli haber metni şöyledir:

"Hedef 24 Aralık'ta İktidarı Yıkmaktı...

'Emniyet İmamı' O.H.Ö.'nün 24 Aralık Hayali Suya Düştü!

PARALEL Yapı'nın 'Emniyet İmamı' O.H.Ö. ile bir bomba daha ortaya çıktı. Buna göre O.H.Ö., 17 Aralık Operasyonundan iki gün sonra İstanbul Emniyeti'nden sorumlu imam M.K.'yı aradı '24 Aralıkta hükümet düşecek görevlerinize döneceksiniz' dedi. Böylece görevden alınan polislere güvence verdi. Ancak O.H.Ö., 24 aralıkta beklediği gelişme olmayınca bu kez de 'Plan sekteye uğradı. Himmet fişlerini kaybedin' dedi."

8. Başvuruya konu edilen 3/2/2014 tarihli haber metni ise şöyledir:

"KOZANLI ÖMER'İN SIRLARI

Kozanlı ömer olarak tanınan ve cemaatin emniyet imamı olduğu ortaya çıkan O.H.Ö.'nün Dubai ve Erbil'e giderek önemli iş anlaşmaları yaptığı iddia edildi. İddialara göre cemaate yakın işadamı A.İ.'nin özel uçağıyla yurt dışına giden Kozanlı Ömer, bu seyahatlerde Türkiye'den çıkışta başka yabancı ülkeye girerken başka pasaport kullanıyordu. Böylelikle Kozanlı'nın takip edilmesi imkansız hale geliyordu ."

9. Başvurucu 10/2/2014 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği şikâyet dilekçesinde özetle 1/2/2014 tarihli ''Hedef 24 Aralık'ta İktidarı Yıkmaktı'' ve3/2/2014 tarihli ''Kozanlı Ömer'in Sırları'' başlıklı haberlerin yer aldığı Takvim gazetesinin genel yayın yönetmeni ve muhabirleri hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile (3) numaralı fıkrasının (b) bendi, 267. maddesi, 285. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi, 135. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları, 136. maddelerinde düzenlenen hakaret, iftira, özel hayatın gizliliğinin ihlali, kişisel verilerin hukuka aykırı kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme, gizli bilgileri ele geçirme ve açıklama iddiaları ile ilgili olarak suç duyurusunda bulunmuştur.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 22/5/2014 tarihli ve 2014/35793 sayılı kararıyla kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

11. Kararın gerekçe kısmı şöyledir:

"... Anayasamızın 28-32. Maddeleriyle 5187 sayılı Yasanın 3 ve taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. Maddesinde basın özgürlüğünün tarif edilip, hüküm altına alındığı, basın özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir cüz'ü olduğu, genel olarak basın özgürlüğünün doktirinde ve uygulamadaki amacı hakkında, ülke gündemini oluşturan politik konular, kamuoyunu oluşturan fikirler hakkında yorum yapma ve yayma, kamuoyunun önünde olan kişiler ile ilgili haber verme ve yorum yapma, eleştirme ve aynı zamanda bunları basın ve yayın araçları ile kitle iletişimine sunma, diğer yandan da yönetsel konular ile ilgili fikir oluşturma haklarını içerdiği anlatılmakta ve benimsenmektedir.

Bu anlamda, eleştirin sert bir üslupla yapılmasının ve bazen nezaket sınırlarını zorlamasının, eleştiri yapanın amacına eğitim ve kültür düzeyine bağlı bir olgu olarak ortaya çıktığı, ancak, basın özgürlüğünün belli ölçülerde abartmayı hatta kışkırtmayı da içerdiğinin kabul edilmesinin gerektiği, gazetecilerin zaman zaman yazılarında kullandıkları kelime ve cümlelerin polemik niteliğinde de olabileceğinin, bunların kişisel saldırı olarak görülmemesi gerektiği, toplum önünde olan veya kamu görevinde bulunan kişilerin veya buna talip olanların, toplumun diğer bir kısmına göre sert eleştiriye muhatap olmasının da doğal karşılanmasının gerektiği, AİHM ve Yargıtay kararlarında sıkça değinildiği,

Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi ile ilgili olarak, yurt dışı kaynaklı internet sitelerinde yasal olmayan şekilde elde edilen müştekinin konuşmalarının konulmasından sonra, mevcut konuşmaların alenileştiği, basın mensubu olan şüphelilerin bu konuşmalar üzerinden ülke gündemini ve toplumun genelini ilgilendiren, haber yapılmasında ve kamuoyu tarafından tartışılmasında fayda gördüğü, değerlendirme ve eleştiri yapmanın demokratik hukuk devletlerinin olmazsa olmazı olduğu, bu konuda Yargıtay ve AİHM'in bu özgürlüğü çok geniş olarak yorumladığı, şöyleki Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 11.7.2006 tarih 2006/181 sayılı kararında da belirtildiği gibi; "eleştirinin, ancak toplumu irkiltmesi ve yanılgıları çarpıcı bir biçimde ortaya koyabilmesi için yapılması ve bir ölçüde saldırı içermesi doğaldır. Bunun sonucu olarak onurları ve saygınlıkları örselenecek kadar şiddetli olsa bile eğer eleştiri hakkının kullanılması söz konusu ise, suçta hukuka aykırılık öğesi oluşmayacaktır" denildiği,

Özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin kaydedilmesi suçları açısından da , toplumun bütününü ilgilendiren kişilerin özel hayatın gizliliği anlamında, normal standartlarda yaşayan vatandaşlara göreözel hayatın topluma yansıyan kısımlarının hukuka uygunluk sebebi olarak Yargıtay ve AİHM içtihatlarında belirtildiği,

Yapılan iki haberin tümü bir bütün olarak incelendiğinde, daha önce müşteki ile ilgili çeşitli kitap ve yazılarda haberlerin çıktığı, kamuoyunun ve devlet yetkililerinin bir kısmının paralel yapı olarak vasıflandırdıkları bir yapının içinde yer aldığı iddia edilen müşteki hakkında, toplumun bir kısmı tarafından ve bu bir kısmın içinde yer alan gazeteciler tarafından sert ve kırıcı bir üslupla yapılan haberlerin yukarıda bahsedilen AİHM ve Yargıtay içtihatları doğrultusunda basın özgürlüğü kapsamında kaldığı değerlendirildiğinden,

Yukarıda açıklanan nedenlerle şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına,..."

12. Anılan karara itiraz edilmesi üzerine Bakırköy 15. Ağır Ceza Mahkemesi, 4/7/2014 tarihli ve 2014/538 Değişik İş sayılı kararı ile itirazın reddine dair karar vermiş; kanun yolları tüketilmiştir.

13. Karar, başvurucu vekiline 15/8/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 15/9/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Fetullah Gülen [GK], B. No: 2014/12225, 14/7/2015, §§ 11-24.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; ulusal bir gazetenin 1/2/2014 ile 3/2/2014 tarihli basılı nüshalarında ve İnternet sitesinde yayımlanan haberlerde haksız ve mesnetsiz olarak suçlandığını, masumiyet karinesinin çiğnendiğini, ayrıca yazıda kullanılan söylem tarzının nefret söylemi boyutunda olduğunu, bunun ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini, söz konusu iddiaların doğru olmaması ve engellenmesi gerektiği açık olmasına rağmen kişilik haklarının saldırıya uğradığı iddiasıyla ilgililer hakkında yapmış olduğu şikâyetin Cumhuriyet Savcılığı ve itiraz mercii tarafından söz konusu yayının basın özgürlüğü kapsamında olduğu gerekçesi ile reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan "adil yargılanma hakkı" ile 38. maddesinde güvence altına alınan "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz." ve "Ceza sorumluluğu şahsidir." ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucu ayrıca, 97(20) sayılı Avrupa Konseyinin Bakanlar Komitesi Kararı, Birleşmiş Milletler (BM) Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 20. maddesi ve 12/2/2004 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Deklarasyonu'nda ifade edilen siyasi tartışma özgürlüğünün, ırkçı fikirleri veya nefreti, yabancı düşmanlığını, herhangi bir hoşgörüsüzlük biçimini kışkırtan görüşleri kapsamadığının ifade edilmesi suretiyle nefret söyleminin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini ileri sürmüş; hak ihlalinin tespitine ve ihlalin giderilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).Başvurucu, kişilik haklarının saldırıya uğradığı iddiasıyla ilgililer hakkında yapmış olduğu şikâyetin Cumhuriyet Savcılığı ve itiraz mercii tarafından reddedilmesinin Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan "adil yargılanma hakkı" ile 38. maddesinde güvence altına alınan "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz." ve "Ceza sorumluluğu şahsidir." ilkelerinin ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu şikâyetlerinin özü, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi ile devletin, kendisinin şeref ve itibarına saygıyı etkili bir şekilde sağlamaya yönelik tedbirleri almadığı iddiasıdır. Bu itibarla söz konusu şikâyetin Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında incelenmesi gerekmektedir.

20. Somut olayda başvurucu, başvuruya konu haberlerde masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Buna karşın başvurucu, bu şekilde yayınlar yapılması nedeniyle kamu gücünü kullanan herhangi bir organ veya yetkili hakkında şikâyetçi olmamıştır. Başvurucu genel olarak yayınların yapılması sırasında ve daha sonra devletin, itibarını korumadığından şikâyetçi olmuştur. Bu çerçevede başvuruya konu haberlerde dile getirilen iddialar ve kullanılan üslup nedeniyle başvurucunun suçlu olduğu inancı yansıtılmış olsa bile söz konusu haber ve yorumların devlet yetkililerinin açıklamalarına dayandığı veya bunların söz konusu haber ve yorumların yapılmasına neden olduğu yönünde bir şikâyette de bulunulmadığı gözönüne alınmalıdır. Bu itibarla masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki şikâyetin de Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında incelenmesi gerekmektedir (Fetullah Gülen [GK], § 32).

21. Bu kapsamda bireyin şeref ve itibarı, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan "manevi

varlık" kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireylerin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Ancak devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığına yönelik olarak üçüncü kişilerce yapılan müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurma çerçevesindeki pozitif yükümlülüğü, mutlaka cezai soruşturma ve kovuşturma yapılmasını gerekli kılmaz. Üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı bireyin korunması hukuk muhakemesi yoluyla da mümkündür. Nitekim üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler için ülkemizde hem cezai hem de hukuki koruma öngörülmüştür. Hakaret, ceza hukuku anlamında suç, özel hukuk anlamında ise haksız fiil olarak nitelendirilmekte ve tazminat davasına konu edilebilmektedir. Dolayısıyla bireyin, üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla hukuk davası açarak da bir giderim sağlaması mümkündür (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 35; Fetullah Gülen, § 33).

22. Bir ihlal iddiasına ilişkin olarak başvurulabilecek birden fazla etkili başvuru yolunun bulunması durumunda, kural olarak başvurucunun aynı amacı taşıyan başvuru yollarının tamamını tüketmesi beklenemez (bkz. S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 30; Halkevleri Derneği ve İlknur Birol, B. No: 2013/577, 30/6/2014, § 28). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin, yerleşik hâle gelen içtihatları uyarınca üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahalelerle ilgili olarak yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olması Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için şart olan tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği anlamına gelmez (Adnan Oktar (3), § 36; Fetullah Gülen, § 34).

23. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına yönelik uyuşmazlıklar açısından hukuki tazmin yolu; daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili bir başvuru yoludur (Fetullah Gülen, § 35).

24. Öte yandan hoşgörünün ve bütün insanların onuruna aynı düzeyde saygının; demokratik, çoğulcu bir toplumun temellerini oluşturduğu gerçeğinden hareketle "formaliteleri", "koşulları", "kısıtlamaları" veya "müeyyideleri" izlenen meşru amaçla orantılı olmak kaydıyla hoşgörüsüzlük temelinde nefreti yayan, teşvik eden, yücelten veya haklı gösteren tüm ifade çeşitlerini önlemek ve hatta bunları cezalandırmak gerekli görülebilir (Sinem Hun, B. No: 2013/5356, 8/5/2014, § 32, § 40; Fetullah Gülen, § 36).

25. Bu nedenle nefret söylemi kullanılarak hakaret edildiği iddiasını içeren başvurular açısından -başvuruya konu olayın kendine özgü koşulları da dikkate alınmak kaydıyla- bireysel başvuru öncesinde hukuk yoluna gidilmeksizin sadece ceza muhakemesi yolunun tamamlanmış olması yeterli görülebilir (Sinem Hun, § 32). O hâlde mevcut başvuruda yapılması gereken ilk iş, başvuru yollarının tüketilip tüketilmediğinin tespiti için başvurucunun şikâyet ettiği haberlerde yer alan ve kendisine yönelik olarak dile getirilen sözlerin nefret söylemi oluşturup oluşturmadığını tespit etmektir (Fetullah Gülen, § 37).

26. "Nefret söylemi" ifadesinin genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Nefret söylemi olarak sınıflandırılabilecek düşünce açıklamalarının tespit edilmesi, bu tür açıklamaların sadece "nefret" ifadeleri veya duygusu aracılığıyla dışa vurulmaması nedeniyle oldukça zor görünmektedir. Nefret söylemi, ilk bakışta mantıklı veya normal görünebilecek ifadelerde de saklı olabilmektedir. Bununla birlikte onur kırıcı nitelikte olsalar bile ifade özgürlüğü hakkının tümüyle koruması altında bulunan ifadelerin, nefret söylemi sayılabilecek ve bu sebeple böylesi bir korumadan faydalanmayan ifadelerden ayırt

edilmesini sağlayacak ölçütlerin, konuyla ilgili olarak yürürlükte bulunan uluslararası metinlerden ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) veya diğer mahkemelerin içtihatlarından hareketle ortaya konması mümkündür (Fetullah Gülen, § 38).

27. “Nefret söylemi” kavramının çok sayıda durumu kapsadığı söylenebilir. Bununla birlikte ilk olarak ırkçı nefretin veya başka bir deyişle kişilere veya gruplara yönelik nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılmasının nefret söylemi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır. İkinci olarak dinsel nedenlerle nefretin ve inananlar ile inanmayanlar arasındaki ayrıma dayalı nefretin kışkırtılması da aynı şekilde nefret söylemi kabul edilmelidir. Bunlardan başka, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “nefret söylemi” üzerine tavsiye kararındaki ifadelerine odaklanılırsa “saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezcilik” şeklinde ifadesini bulan hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılması da nefret söylemi kapsamında sayılmalıdır (Fetullah Gülen, § 39).

28. Bu kapsamda ten rengi ve etnik köken, toplumsal cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, engellilik, siyasal aidiyet veya yaş kategorileri ile mülteci, göçmen, yabancı veya başka dezavantajlı gruplara yönelik nefret saikli ifadeler de nefret söylemi türlerinden kabul edilmelidir. Sonuç olarak henüz uluslararası belgelerde ve mahkeme içtihatlarında yeterince ele alınmamış olsa bile cinsel yönelim temelli söylem gibi “hoşgörüsüzlüğe dayalı nefreti yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi” nefret söylemi olarak değerlendirilmelidir (Fetullah Gülen, § 40).

29. Bu anlamda “nefret söylemi” muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır. Nefret söyleminin saikinin ise salt o kişiye ilişkin bir aidiyet olgusundan ibaret bulunması gerekir. Bir gruba veya bir grubun üyelerine yönelik ifade, nefreti teşvik ediyorsa ve bu teşvikin sözde geçerli nedeni o gruba isnat edilen özelliklerse, bir grubun üyeleri sırf bu gruba üye oldukları için aşağılanıyor, genel çoğunluktan farklı görülüyor, toplumsal olumsuzlukların faili sayılıyorsa ya da bu grupların veya üyelerinin aşağılanmaları ve haklarından mahrum edilmeleri, maruz kaldıkları dışlama, baskı veya şiddet meşru gösteriliyor ise söz konusu düşünce açıklamasının nefret söylemi içerdiği kabul edilebilir. Nefret söyleminde, belirli bir gruba ait bulunduğu için hedef seçilmek suretiyle esasında kendisini o grupta tanımlayan tüm bireyler yönünden barış ve huzur içinde yaşama hakkına müdahale edilmektedir (Fetullah Gülen, § 41).

30. Somut olayda başvurucu, ulusal ölçekte yayın yapan bir gazetenin İnternet sitesinde yer alan haberlerde kendisi hakkında ayrımcı ve nefrete dayalı hakaret içerikli ifadelerle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu ve zedelenen hakları nedeniyle devletin etkili soruşturma yapmayarak failleri cezasız bıraktığı iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmaktadır. Başvurucu, bir bütün olarak haberlerde yer alan sözlerin ve söylem tarzının nefret söylemi olduğunu ileri sürmüştür.

31. Söz konusu haberler incelendiğinde (bkz. § 8, 9) haberlerin, yapıldığı tarihler itibarıyla Türkiye'nin gündemini doğrudan etkileyen "17-25 Aralık" sürecinin sonunda yaşanan ve toplumun ilgisinin mutlak anlamda celbeden olaylara ilişkin olduğu görülmüştür. Bu bağlamda başvurucunun adı anılan süreçte yaşanan olaylarla alakalı olarak sıkça zikredildiği düşünüldüğünde başvurucu hakkında yapılan haberlerin onun aidiyetine ilişkin bir motivasyondan kaynaklanmadığı sonucuna varılmıştır.

32. Bu kapsamda yapılan haberlerin ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezcilik, engellilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan İslamofobi, antisemitizim gibi

dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran ifadeler olmadığı gibi başvurucu hakkında yapılan haberlerin de yalnızca belirli bir grubun üyesi olması nedeniyle söylenmediği dolayısıyla "nefret söylemi" olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirilmiştir.

33. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 19-20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26; Fetullah Gülen [GK], § 46).

34. Bu kapsamda başvuruya konu olayda başvurucu tarafından, ulusal bir gazetenin internet sitesinde yayımlanan haberler nedeniyle basın yoluyla hakaret, iftira, özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme, gizli belgeleri ele geçirme ve açıklama suçlarından ilgililer hakkında işlem yapılması talebiyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunulmuştur. Yürütülen soruşturma sonucunda ilgililer hakkında bu suçlar yönünden kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği ancak başvurucunun, somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma yoluna gitmediği anlaşılmaktadır.

35. Yukarıda yer verilen tespitler çerçevesinde üçüncü kişilerce şeref ve itibara yapılan müdahaleler ile ilgili olarak başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu ve somut başvuru açısından daha etkili bir giderim yolu olan hukuk davası açma imkânı kullanılmaksızın bireysel başvuruda bulunulduğu nazara alındığında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için tüm başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez (Halkevleri Derneği ve İlknur Birol, § 32; Necati Gündüz ve Recep Gündüz, § 19, 20; Fetullah Gülen, § 48).

36. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedenleriyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu/başvurucular üzerinde bırakılmasına 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KARA VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/14957 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KARA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14957)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Mehmet KARA

2. Hasibe ÖZKILIÇ

3. Erol ÖZKILIÇ

4. Kerziban PARMAKSIZ

5. Songül GÜLSEVER

6. Şaban CAN

7. Şehri GÜREL

8. Zeki ÖZKILIÇ

9. Zaide SEYMEN

10. Afiye GÜLER

11. Fahri YEŞİLBAŞ

12. Fahriye KIRMACI

13. İsmet TAŞ

14.Nazlı KIRMACI

15.Rukiye ÖNCAN

16.Sema UZMAN

17.Şükran ULUER

18.Yaşar TÜRKCAN

19.Zekiye TÜRKCAN

20. Asuman BESDİL

21. Sabahattin ÇAKMAK

22.Zafer DEMİRBEK

23. Durmuş ÇAKMAK

24. Gülsüm SOLMAZ

25. Seyit Ahmet ŞAHİN

26. Şafak ÇAKIR

27. Ayşe ÇAKIR

28. Müslüm ECE

29.Ülviye ECE

30.Fikret KAVAFOĞLU

31. Talat ÇAKIR

32. İlhan ÇAKIR

33. Eşref ECE

34. Hicabi ÇAKIR

35. Besire ÇAKIR

36. Çiğdem ÇAKIR

37. Güllü ECE ŞİMŞEK

38. Gül KARA

39. Adem PARLAK

40. Aysel UÇAR

41. Fatma KARASU

42. Mustafa GÜNDOĞDU

43. Oktay GÜNDOĞDU

44. Saniye GÜNDOĞDU

Vekili : Av. Lale İNCESU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ve taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atılması nedenleriyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

7.Konularının aynı olması nedeniyle 2014/14958, 2014/14959, 2014/14960, 2014/14962, 2014/14964 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2014/14957 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2014/14957 numaralı dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular ekli tablonun (C) sütununda gösterilen İlk Derece Mahkemelerinde, ekli tablonun (D) sütununda gösterilen tarihlerde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı aleyhine kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davaları açmışlardır.

10. Yapılan yargılamalar sonucu başvurucular lehine tazminatlara hükmedilmiş, İlk Derece Mahkemesi kararları Yargıtay 5. Hukuk Dairesince incelenmiş, kararlar kesinleşmiş ve ekli tablonun (H) sütununda gösterilen tarihlerde nihai kararlar başvuruculara tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucular ve ilgili idare muhtelif tarihlerde güncel alacak-borç bilgilerini sunmuşlardır. Bu bilgilere göre söz konusu dava dosyalarında hükmedilen tazminatların henüz tamamen ödenmediği anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Şaban Can Adına Av. Lale İncesu Tarafından Yapılan Başvuru Yönünden İnceleme

13. Başvurucu vekili Av. Lale İncesu, bireysel başvuru tarihinden önce 16/9/2012 tarihinde vefat ettiği anlaşılan Şaban Can'ın kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

15. 6216 sayılı Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

16. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün “Başvuru hakkının kötüye kullanılması” kenar başlıklı 83. maddesi şöyledir:

“Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.”

17.İlgili düzenlemeler vasıtasıyla genel hukuk teorisinde bir kamu düzeni kuralı olarak ele alınan ve genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının, bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy, [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

18.Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

19. Merkezî Nufüs İdaresi Sistemi'nden yapılan sorgulama neticesinde başvuruculardan Şaban Can'ın bireysel başvuru tarihinden önce 16/9/2012 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiş ancak Av. Lale İncesu tarafından başvurucunun Anayasal haklarının ihlal edildiğinden bahisle 16/9/2014 tarihinde bireysel başvuru yapıldığı anlaşılmış, başvuru formunda başvurucunun öldüğü konusunda bir bilgiye ise yer verilmediği görülmüştür.

20. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman URAY, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

21. Açıklanan nedenlerle başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

22. Bu durumda Avukat Lale İncesu aleyhine Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden İnceleme

1. Mahkemeye Erişim Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular; ilgili idare aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

25. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesi ya da icranın makul sürede yapılmaması, kararın verildiği yargılamada sağlanmış olan mahkemeye erişim hakkı dâhil adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hâle getirir. Dolayısıyla böyle bir durum mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 37-54).

26.Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, §§ 55-75).

27. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alındığında somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının üzerinden ekli tablonun (I) sütununda yer verilen süreler geçmesine rağmen kısmen icra edilmiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucular taşınmazlarına kamulaştırma usulüne uyulmadan el atıldığını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

30. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

31. Somut olayda başvurucuların açtıkları kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davalarına ilişkin nihai kararlar ile söz konusu şikâyete ilişkin başvuru yolunun tükendiği ve nihai kararların başvuruculara ekli tablonun (H)sütununda belirtilen tarihlerde

tebliğ edildiği, bu durumda söz konusu şikâyet için otuz günlük süre geçtikten sonra 16/9/2014 tarihinde başvuru yapıldığı anlaşılmıştır.

32. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

34. Başvurucular, tazminat talebinde bulunmamışlardır.

35. Somut olayda mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. Başvuruculara herhangi bir tazminat talepleri bulunmadığı dikkate alındığında mülkiyet hakkı ihlalinin tespiti ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesi dışında bu aşamada yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

37. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.236,60 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.036,60 TL yargılama giderinin ekli tabloda yer verilen başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Ayrıca yargı kararının mümkün olan en kısa sürede icra edilmesi ve böylece hukuk devleti ilkesi ile adalete olan güvenin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şaban CAN adına Av. Lale İNCESU tarafından yapılan başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Diğer başvurucular yönünden

1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Diğer başvurucular yönünden

1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Yargı kararınınen kısa sürede icra edilmesi için kararın bir örneğinin Ankara Büyükşehir

Belediye Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

E. 1.236,60 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.036,60 TL yargılama giderinin ekli tabloda yer verilen başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca Avukat Lale İNCESU'nun 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Ankara Barosu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

I. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Sıra 1 2 3 4 5 6 7

A Başvuru Numarası 2014/14957 2014/14957 2014/14957 2014/14957 2014/14957 2014/14957 2014/14957

B Başvurucu ve T.C. Kimlik No. Mehmet Kara Hasibe Özkılıç Erol Özkılıç Kerziban Parmaksız Songül Gülsever Şehri Gürel Zeki Özkılıç

C İlk Derece Mahkemesi Ankara 5. Asliye Hukuk Ankara 5. Asliye Hukuk Ankara 5. Asliye Hukuk Ankara 5. Asliye Hukuk Ankara 5. Asliye Hukuk Ankara 5. Asliye Hukuk

D Dava Tarihi 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010

E İlk Derece Mahkemesi Esas Sıra Numarası 2010/367 2010/367 2010/367 2010/367 2010/367 2010/367 2010/367

F Nihai Karar Mercii Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

G Nihai Karar Tarihi 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013

H Nihai Karar Tebliğ Tarihi 22/7/2014 22/7/2014 22/7/2014 22/7/2014 22/7/2014 22/7/2014 22/7/2014

I Yargı Kararı İcra Aşamasında Geçen Süre 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay

Sıra 8 9 10 11 12 13 14

A Başvuru Numarası 2014/14957 2014/14958 2014/14958 2014/14958 2014/14958 2014/14958 2014/14958

B Başvurucu ve T.C. Kimlik No. Zaide Seymen Afiye Güler Fahri Yeşilbaş Fahriye Yırmacı İsmet Taş Nazlı Kırmacı Rukiye Öncan

C İlk Derece Mahkemesi Ankara 5. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara

24. Asliye Hukuk

D Dava Tarihi 19/10/2010 16/9/2010 16/9/2010 16/9/2010 16/9/2010 16/9/2010 16/9/2010

E İlk Derece Mahkemesi Esas Sıra Numarası 2010/367 2010/322 2010/322 2010/322 2010/322 2010/322 2010/322

F Nihai Karar Mercii Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

G Nihai Karar Tarihi 2/5/2013 17/12/2013 17/12/2013 17/12/2013 17/12/2013 17/12/2013 17/12/2013

H Nihai Karar Tebliğ Tarihi 22/7/2014 4/2/2014 4/2/2014 4/2/2014 4/2/2014 4/2/2014 4/2/2014

I Yargı Kararı İcra Aşamasında Geçen Süre 3 yıl 9 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay

Sıra 15 16 17 18 19 20 21

A Başvuru Numarası 2014/14958 2014/14958 2014/14958 2014/14958 2014/14959 2014/14960 2014/14960

B Başvurucu ve T.C. Kimlik No. Sema Uzman Şükran Uluer Yaşar Türkcan Zekiye Türkcan Asuman Besdil Sabahattin Çakmak Zafer Demirbek

C İlk Derece Mahkemesi Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 13. Asliye Hukuk Ankara 21. Asliye Hukuk Ankara 21. Asliye Hukuk

D Dava Tarihi 16/9/2010 16/9/2010 16/9/2010 16/9/2010 11/11/2010 26/4/2011 26/4/2011

E İlk Derece Mahkemesi Esas Sıra Numarası 2010/322 2010/322 2010/322 2010/322 2010/496 2011/191 2011/191

F Nihai Karar Mercii Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

G Nihai Karar Tarihi 17/12/2013 17/12/2013 17/12/2013 17/12/2013 13/1/2014 18/11/2013 18/11/2013

H Nihai Karar Tebliğ Tarihi 4/2/2014 4/2/2014 4/2/2014 4/2/2014 21/2/2014 17/1/2014 17/1/2014

I Yargı Kararı İcra Aşamasında Geçen Süre 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 1 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay

Sıra 22 23 24 25 26 27 28

A Başvuru Numarası 2014/14960 2014/14962 2014/14962 2014/14962 2014/14962 2014/14962 2014/14962

B Başvurucu ve T.C. Kimlik No. Durmuş Çakmak Gülsüm Solmaz Seyit Ahmet Şahin Şafak Çakır Ayşe Çakır Müslüm Ece Ulviye Ece

C İlk Derece Mahkemesi Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk

D Dava Tarihi 26/4/2011 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009

E İlk Derece Mahkemesi Esas Sıra Numarası 2011/191 2009/136 2009/136 2009/136 2009/136 2009/136 2009/136

F Nihai Karar Mercii Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

G Nihai Karar Tarihi 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013

H Nihai Karar Tebliğ Tarihi 4/2/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014

I Yargı Kararı İcra Aşamasında Geçen Süre 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay

Sıra 29 30 31 32 33 34 35

A Başvuru Numarası 2014/14962 2014/14962 2014/14962 2014/14962 2014/14962 2014/14962 2014/14962

B Başvurucu ve T.C. Kimlik No. Fikret Kavafoğlu Talat Çakır İlhan Çakır Eşref Ece Hicabi Çakır Besire Çakır Çiğdem Çakır

C İlk Derece Mahkemesi Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 15. Asliye Hukuk

D Dava Tarihi 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009 16/4/2009

E İlk Derece Mahkemesi Esas Sıra Numarası 2009/136 2009/136 2009/136 2009/136 2009/136 2009/136 2009/136

F Nihai Karar Mercii Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

G Nihai Karar Tarihi 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013 18/11/2013

H Nihai Karar Tebliğ Tarihi 4/2/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014 14/1/2014

I Yargı Kararı İcra Aşamasında Geçen Süre 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay 3 yıl 2 ay

Sıra 36 37 38 39 40 41 42

A Başvuru Numarası 2014/14962 2014/14964 2014/14964 2014/14964 2014/14964 2014/14964 2014/14964

B Başvurucu ve T.C. Kimlik No. Güllü Ece Şimşek Gül Kara Adem Parlak Aysel Uçar Fatma

Karasu Mustafa Gündoğdu Oktay Gündoğdu

C İlk Derece Mahkemesi Ankara 15. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk Ankara 24. Asliye Hukuk

D Dava Tarihi 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010 19/10/2010

E İlk Derece Mahkemesi Esas Sıra Numarası 2009/136 2010/367 2010/367 2010/367 2010/367 2010/367 2010/367

F Nihai Karar Mercii Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

G Nihai Karar Tarihi 18/11/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013 2/5/2013

H Nihai Karar Tebliğ Tarihi 4/2/2014 4/6/2013 4/6/2013 4/6/2013 4/6/2013 4/6/2013 4/6/2013

I Yargı Kararı İcra Aşamasında Geçen Süre 3 yıl 2 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay 3 yıl 9 ay

Sıra 43

A Başvuru Numarası 2014/14964

B Başvurucu ve T.C. Kimlik No. Saniye Gündoğdu

C İlk Derece Mahkemesi Ankara 24. Asliye Hukuk

D Dava Tarihi 19/10/2010

E İlk Derece Mahkemesi Esas Sıra Numarası 2010/367

F Nihai Karar Mercii Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

G Nihai Karar Tarihi 2/5/2013

H Nihai Karar Tebliğ Tarihi 4/6/2013

I Yargı Kararı İcra Aşamasında Geçen Süre 3 yıl 9 ay

K.T.

B. No: 2014/18100 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18100

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18100)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Osman SARIASLAN

Başvurucu : K.T.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ülke genelinde yayımlanan Sabah gazetesindeki habere karşı başvurucunun cevap ve düzeltme (tekzip) talebinin reddedilmesi nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/11/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 30/3/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 9/7/2012 tarihli Adalet Bakanı "Olur"u ile 3/9/2012 tarihinden itibaren üç yıl süre ile Birleşmiş Milletler New York Daimi Temsilciliğinde adalet müşaviri olarak görevlendirilmiş olup 24/4/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı tarafından tesis edilen idari işlem ile anılan görevden alınmıştır.

7. 3 1/5/2014 tarihinde Sabah gazetesinin 1. sayfasında manşette "Paralelin Yurtdışı Yapısına İlk Darbe" ve aynı gazetenin 24. sayfası ile gazeteye ait "www.sabah.com.tr" adlı İnternet sitesinde "Paralel Yapıya Yurtdışı Darbesi" başlığıyla bir haber yayımlanmıştır. Söz konusu haber içeriği şöyledir:

"Paralel Yapı'ya yurtdışı darbesi

Adalet Bakanlığı, Paralel Devlet Yapılanması (PDY) adına yurtdışında hükümet aleyhinde propaganda yapan 10 adli müşaviri görevden aldı

Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütlerde görev yapan adalet müşavirlerinde önemli bir değişikliğe gidildi. 2012'de Dışişleri Bakanlığı ile yapılan protokol kapsamında Bakan onayıyla 3 yıl için yurtdışında görevlendirilen 13 adalet müşavirinden 10'u 'Paralel Devlet Yapılanması' ile bağlantılı oldukları gerekçesiyle geri çekildi.

"HÜKÜMET DÜŞECEK"

17 Aralık darbe girişimi sonrasında Türkiye'yi uluslararası arenada zor durumda bırakmak isteyen PDY'nin, yurtdışındaki adli müşavirlere de baskı yaparak kara propagandaya zorladığı, Türkiye'de "hükümetin düşeceğine" ilişkin söylem içine girmelerini sağladığı tespit edildi. Türkiye aleyhine yürütülen propagandanın da tespit edilmesiyle Adalet Bakanlığı harekete geçti. Görevden alınan 10 adli müşavir arasında ABD, Hollanda, Almanya gibi ülkelerdeki Türkiye temsilciliğinde görev yapanların da olduğu öğrenildi.

YENİ MÜŞAVİRLER GÖREVDE

Görevden alınan adli müşavirlerin yerine atanan adli müşavirler ise yaklaşık 10 gün önce temsilciliklerde göreve başladı. Yeni adli müşavirlerin de Türkiye'den yola çıkmadan önce durumdan haberdar edildiği ve belli çevrelerde Türkiye aleyhine yapılan propagandaların asılsız olduğunu anlatmaları için uyarıldığı öğrenildi.

8 ÜLKE 10 MÜŞAVİR

Adalet Bakanlığı bünyesinde başlatılan incelemeler sonucu PDY'nin yurtdışı yapılanmasına yönelik başlatılan incelemede 13 adalet müşavirinden 10'u geri çekildi. Strasbourg'da 1, Paris ve Londra'da 2 müşavir yerinde kaldı. Görevden alınan 10 müşavirin bulundukları ülke ve temsilcilikler şöyle:

ABD / Washington Büyükelçiliği

Almanya/ Berlin Büyükelçiliği

Hollanda/ Lahey Büyükelçiği

New York/ BM Daimi Temsilciliği

Cenevre / BM Daimi Temsilciliği

Viyana / AGİT Daimi Temsilciliği

Brüksel / AB Daimi Temsilciliği (2 müşavir)

Strasbourg / Avrupa Konseyi Daimi Temsilciliği (2 müşavir)

AMİRLERE SÜRPRİZ OLDU

Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak Türkiye'yi yurtdışında temsil eden adli müşavirlerin görevden çekilmesiyle ilgili operasyon gizlilik içinde yürütüldü. Bu nedenle, müşavirleri geri çeken Adalet Bakanlığı, işlemi müşavirlerin birinci kademe amiri konumundaki Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürü Nurdan Okur'a da haber vermedi. Okur'un yeni atanan müşavirlerin isimlerini kurumun internet sitesine bir süre koymadığı, görevden alınan isimlerin görevdeymiş gibi sitede bir süre gösterildiği, bunun da kurum içinde yeni müşavirlere karşı bir 'tavır koyma' olarak algılandığı belirtiliyor. Nurdan Okur'un eşi HSYK 1. Daire Başkanı İbrahim Okur'un adı da bir süre önce 'Paralel Yapı' ile gündeme gelmişti."

8. Başvurucu, yayımlanan haberin şeref ve haysiyetini ihlal ettiği iddiasıyla 16/7/2014 tarihinde posta; 17/7/2014 tarihinde ise elektronik posta vasıtasıyla anılan gazeteye cevap ve düzeltme metni göndermiştir.

9. Başvurucu, anılan cevap ve düzeltme metninin ilgili gazete tarafından yayımlanmaması üzerine 22/7/2014 tarihinde Sulh Ceza Mahkemesine başvurarak cevap ve düzeltme yazısının yayımlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

10. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği 24/7/2014 tarihli ve 2014/2468 Değişik İş sayılı kararı ile "...incelemeye konu edilen yazı içeriği ve tüm dosya nazara alındığında New York Birleşmiş Milletler Temsilciliğinde Adli Müşavir olarak görev yapan talep eden [K.T.] ile ilgili olarak incelemeye konu haber yazısında gerçekliği kanıtlanmamış, objektif kriterlerden uzak, kişilik haklarına saldırı niteliğinde ve kişilik haklarını zedeleyici şekilde hükümet aleyhine propaganda yaptığından bahsedildiği, bu şekilde de basın özgürlüğü, düşünce açıklaması, haber verme ve eleştiri hakkı özgürlüğünün sınırlarının aşıldığı" gerekçesiyle talebin kabulüne karar vermiştir.

11. Anılan karara gazetenin itirazı üzerine Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliği, 8/9/2014 tarihli ve 2014/2905 Değişik İş sayılı kararı ile "...5187 Sayılı Yasanın 14 maddesinde belirtilen usule uyulmadığı, tekzibe konu haberin çıktığı gazetenin talep dilekçesine eklenmediği, tekzip için yapılan tebligatın bulunmadığı gibi tebligatı takip eden 3 günlük gazetelerin eklenmediği anlaşılmıştır. Ayrıca talep konusu yazının haber niteliği taşıdığı, konunun güncel olduğu haber yapılmasının toplum bilgilendirme ve haber verme niteliğinde olduğu, haberde talep edenin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olmadığı, talep edenin isim ve ünvanının yer almadığı" gerekçesiyle itirazın kabulüne ve Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/7/2014 tarihli ve 2014/2468 Değişik İş sayılı kararının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir.

12. Karar 27/10/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup başvurucu tarafından 19/11/2014 tarihli dilekçe ile yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olmadığı tespit edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu’nun “Düzeltme ve cevap” kenar başlıklı 14. maddesinin birinci, dördüncü ve beşinci fıkraları ile “Düzeltme ve cevabın yayımlanmaması” kenar başlıklı 18. maddesi, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 49. maddesi.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu; süreci yukarıda ifade edilen (bkz.§§ 6-11) olaylarla ilgili olarak Ankara 1. Sulh Ceza Hâkimliği kararının gerekçesiz olduğunu, açılan benzer davalarda farklı kararlar verildiğini, yargılama devam ederken yasa değişikliği ile itiraz merciinin değiştirildiğini, tekzip yargılamasının kişilik haklarına saygı çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin kapsamında olduğunu ve dolayısıyla yapılan yargılanmanın bu maddede güvence altına alınan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) içtihatlarıyla geliştirilen yargılama ilkelerine uygun olmadığını, yargılamada iddialardan ve dava dilekçesi ile eklerinin içeriğinden bağımsız karar verildiğini; haber içeriğinde görevden alma hariç diğer iddiaların gerçek dışı ve hayal mahsulü olduğunu, hiçbir maddi bulgu ile desteklenmediğini, iftira ve hakaret niteliğinde olduğunu, doğrudan haysiyet ve şerefi ile maddi ve manevi bütünlüğüne saldırı mahiyetinde olduğunu, masumiyet karinesini ihlal ettiğini, ifade özgürlüğünün sınırının aşıldığını, ifade özgürlüğünün sınırsız olmadığını, AİHM kararlarında da belirtildiği gibi ifade özgürlüğünün kullanımının aynı zamanda kullanıcıya bazı ödev ve sorumluluklar yüklediğini, başvuru konusu olayda şeref ve haysiyetine saygı hakkı ile gazetenin ifade özgürlüğü arasında makul bir denge gözetilmediğini belirterek Sözleşme'nin 6. ve 8. maddeleri ile Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun; hakkında yapılan haberin gerçeği yansıtmadığını, haberde geçen sözlerin tahkir içerdiğini, şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğini belirterek Anayasa’nın 17. ve 36. maddelerinin ihlal edildiği iddialarının temel olarak hakkındaki habere yönelik tekzip talebinin reddine karar verilmesi nedeniyle şeref ve itibarının korunması başlığında toplandığı ve şikâyetin Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen kişilik haklarının korunması kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

17. Başvuru konusu olaya uygulanabilecek ilkeler ilk olarak Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik kararında ortaya konulmuştur. Hukuk sistemimizde cevap ve düzeltme hakkının, başvurudaki gibi 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesindeki usule uyarak sulh ceza hâkimliklerine başvurmak suretiyle veya hukuk mahkemelerinde açılacak nizalı dava yolu ile kullanılabilmesi mümkündür. Sulh ceza hâkimlikleri tarafından verilen kararlar, basın yolu ile kişilik hakkının ihlali nedeniyle açılan diğer ceza veya hukuk davalarında bir kesin hüküm teşkil etmemektedir. Tekzip metninin yayımlanması bir müeyyide niteliği taşımasına rağmen bu hakkın kullanılması ya da kullanılmaması, hak sahibinin bu nedenle diğer dava haklarını kullanmasını etkilememektedir (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik [GK], B. No: 2013/6237, 2/7/2015, § 51).

18. Başvurucunun şeref ve itibarına gerçek dışı basın açıklaması ile hukuka aykırı olarak yapılan müdahalenin 5187 sayılı Kanun'un 14. maddesi gereği çelişmeli bir yargılama

yapılmadan, gecikmeksizin ve süratle bertaraf edilmesi ihtiyacı ortaya konulabilmiş değildir. Somut başvuruya konu ihlal iddiasında, diğer ceza veya hukuk yollarının daha yüksek başarı şansı sunabilecek, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olduğu anlaşılmaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TUNCAY MERDİM

B. No: 2014/19157 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19157

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUNCAY MERDİM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19157)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Tuncay MERDİM

Vekili : Av. Yusuf Seçkin ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, akıl hastalığına rağmen tutuklama kararı verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; akıl hastalığı ile ilgili rapor aldırılmadan mahkûmiyet hükmü kurulması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 8/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği iddiasıyla Kınık Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 5/10/2008 tarihinde gözaltına alınmıştır.

8. Başvurucu, İzmir 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 6/5/2009 tarihli kararıyla yetkili hâkim veya mahkemeye en kısa zamanda gönderilmek üzere tutuklanmış (sevk tutuklaması); Kınık Sulh Ceza Mahkemesinin 12/5/2009 tarihli kararıyla da isnat edilen suçları işlediği yönünde kuvvetli suç şüphesi bulunduğu gerekçesiyle tutuklanmıştır.

9. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 22/5/2009 tarihli iddianamesiyle, çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucu, yargılamayı yürüten İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/7/2009 tarihli kararı üzerine tahliye edilmiştir.

11. İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesi 18/7/2011 tarihli kararıyla başvurucunun isnat edilen suçlardan mahkûmiyetine karar vermiştir.

12. Başvurucu müdafiinin talebi üzerine temyiz incelemesi yapan Yargıtay 14. Ceza Dairesi 15/9/2014 tarihinde mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu 8/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

15. Başvurucunun kesinleşen mahkûmiyet kararının infaz edilecek olması nedeniyle özgürlüğünün kısıtlanacağına yönelik iddiasının özü, mahkûmiyet kararının sonucunun adil olmadığına ilişkindir. Bu nedenle söz konusu iddia, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, yargılama sürecinde bir süre tutuklu kalması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18). Somut olayda başvurucunun tutukluluk durumunun 13/7/2009 tarihinde tahliye olmasıyla son bulduğu anlaşılmıştır.

18. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; askerlik hizmetini yaparken uğradığı saldırı sonucu yaralandığını, ruh sağlığının bozulduğunu, Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Kurulunca düzenlenen

12/5/2014 tarihli raporda askerliğe elverişli olmadığının belirtildiğini, daha öncesinde de travma sonrası stres bozukluğu bulunduğuna dair rapor verildiğini (Başvuru formunun ekindeki belgelerden bahsi geçen raporların 6/5/2008 ve 31/7/2009 tarihli raporlar olduğu olduğu anlaşılmıştır.), kendisinde akıl hastalığı bulunduğunu, yargılama sürecinde bu hususu dile getirmemiş olmasının kendisini gereği gibi savunamadığını gösterdiğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre akıl sağlığı yönünden rapor aldırılmaması savunma hakkını ihlal etmiştir. Bu nedenle iddiaların savunma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

20. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

21. Başvurucu, yargılamanın gerek İlk Derece Mahkemesi aşamasında gerekse Yargıtay aşamasında ihlal iddiasını dile getirmemiş, bireysel başvuru formunda da bu hususu açıkça belirtmiştir. Derece Mahkemelerinde başvurucunun ihlal iddiasını ileri sürmek için yeterli imkâna sahip olmadığına dair herhangi bir veri de mevcut değildir.

22. Bu itibarla yargılama makamlarına iddia edilen hak ihlallerinin düzeltilmesi imkânı tanınmaksızın başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu edilen şikâyetler, Derece Mahkemeleri önünde ileri sürülmeksizin ilk defa bireysel başvuru aşamasında dile getirilmiştir (Metin Polat, B. No: 2013/1145, 10/6/2015, § 25). Başvurucunun ruh sağlığıyla ilgili raporların mahkûmiyet öncesine ait tarih taşıması nedeniyle iddiaların yargılama aşamasında bilinmediğinden ve bu nedenle ileri sürülmediğinden söz edilemez. Derece mahkemelerinin bilmedikleri ya da bilmeleri gerekmeyen hususları nazara alarak hak ihlallerinin oluşmasını engellemeleri ve oluşan hak ihlallerini gidermeleri mümkün değildir.

23. Açıklanan nedenlerle başvurucunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BOR-AN İNŞAAT MAKİNE LAOJİSTİK SAN. TİC. A.Ş

B. No: 2014/19988 | Karar tarihi: 22.06.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19988

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BOR-AN İNŞAAT MAKİNE LOJİSTİK SAN. TİC. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19988)

Karar Tarihi: 22/6/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : BOR-AN İNŞAAT MAKİNE LOJİSTİK SAN. TİC. A.Ş.

Temsilcisi : Binali BORAN

Vekili : Av. Oğuzhan AKGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş mahkemesinde görülen istirdat davasının kesin hüküm nedeniyle reddi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 29/4/2009 tarihinde Ankara 11. İş Mahkemesinde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aleyhine açılan istirdat davasında başvurucu,SGK tarafından noksan işçilik bedeli ve gecikme cezası nedeniyle tahhakkuk ettirilerek ödeme emrine bağlanan ve haksız olarak ödenmek zorunda kalınan 1.389.569,81 TL bedelin ödeme tarihinden itibaren yasal faizi ile birlikte iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

9. Yapılan değerlendirme sonucu Ankara 11. İş Mahkemesi 13/9/2011 tarihli kararı ile davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"...

davacı şirketin Kurum kayıtlarına göre iş yeri olarak tescilinin bulunduğu, Kurum müfettişlerince düzenlenen raporda noksan işçilik karşılığı olarak 1.174.839,70 TL Kurum lehine alacak tahakkuk ettirildiği ve Kurumca tahsilinin talep edildiği, davacı işverence Ankara 10. İş Mahkemesi'ne 2003/1618 esasında dava açıldığı, yargılama aşamasında 5458 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği, Yasa hükmüne göre Yasadan yararlanmak için 25.04.2006 tarihinde Kuruma yapılan başvuruda borçların yeniden yapılanması ve taksitlendirme olanağının sağlanması için feragat şartının getirildiği, davacının davadan feragat ettiği, Kurumca yapılan yeniden yapılandırma sonucu davacının Kuruma 1.540.192,28 TL ödediği, davacının fazladan haksız olarak ödemek zorunda bırakıldığı miktarı talep ettiği anlaşılmış yapılan keşif, bilirkişi hesaplamaları doğrultusunda dava konusu işin yapımında teknolojik makina ve araçların kullanılmış olması nedeni ile işçilik bedellerinin düşük olması gerektiği, dava konusu iş için % 3.05 işçilik oranlarının bilirkişilerce hesaplandığı bu hesaplama doğrultusunda davacının davalı Kuruma 443.801.67 TL eksik işçilik bildiriminde bulunduğu, anlaşılmış, bunun sonucu hesaplanan prim borcunun miktarı yine bilirkişilerce hesaplanmış hesaplamalar doğrultusunda Kurumun davacıdan haksız yere tahsilatta bulunduğu anlaşılmış bilirkişi raporu doğrultusunda davanın kısmen kabulü cihetine gidilerek aşağıdaki hüküm fıkrası kurulmuştur.

..."

10. Temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesinin kararı Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 16/1/2012 tarihli ilamı ile bozulmuştur. İlamın ilgili kısımları şöyledir:

"...

Somut olayda, müfettiş raporuna dayalı olarak, davacı tarafından yapılan taahhüt konusu işte, asgari işçilik oranının %8 olduğu belirlenerek prim tahakkuk ettirilmesi üzerine, davacı şirket tarafından sözkonusu prim borcunun iptali istemiyle Ankara 10.İş Mahkemesinin 2003/1618 Esas sayı iledava açıldığı, mahkemenin 2005/561 Karar sayılı kararı ile, bilirkişi raporu doğrultusunda asgari işçilik oranı %3.5kabul edilerek davanın kısmen kabulüne karar verildiği, davalı SGK'nın temyizi üzerine Dairemizin 27.06.2005 tarih ve 6478/7292 sayılı kararı ile, yapılan işte asgari işçilik oranının %8 olması gerektiğinden bahisle bozulmasına karar verildiği; mahkemece direnme kararı verilmesi üzerine, Hukuk Genel

Kurulunun 07.06.2006 tarih ve 2006/10-313 Esas, 2006/362 Karar sayılı kararı ile özel daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki kararda direnilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle bozulduğu, Hukuk Genel Kurulunun bozma ilamı sonrasında davacı şirketin, 5458 sayılı Yasadan faydalanmak için davadan feragat ettiği, yapılandırmadan faydalanılarak eksik işçilik nedeniyle tahakkuk ettirilen prim borcunun ödendiği, bu kez davalı şirketin iş bu dava ile ödenenprimin istirdatına karar verilmesini istediği anlaşılmaktadır.

...

O halde, eksik işçilik nedeniyle tahakkuk ettirilen prim borcunun iptali istemli davadan feragat edilmesi nedeniyle kesin hükmün sonuçları doğmuştur. Öte yandan, anılan davada hükme esas alınanbilirkişi raporunda asgari işçilik oranı %3.5 olarak belirlenmiş, ancak Dairemizin bozma ilamı ile asgariişçilik oranının %8 olması gerektiğinden bahisle bozulmuş, direnme kararı üzerine Hukuk Genel Kurul kararı ile de asgari işçilik oranının %8 olduğu hususu kesinleşmiştir. Mahkemece, kesin hüküm nedeniyle ve yine Yargıtay ilamı ile asgari işçilik oranının kesinleştiği hususu nazara alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

..."

11. Bozma ilamının ardından dava dosyasını yeniden incelemeye alan Ankara 11. İş Mahkemesi 27/11/2012 tarihli kararıyla bozma ilamına uyarak daha önce kesinleşmiş hüküm bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiş, temyiz incelemesi sonucu karar Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 30/9/2013 tarihli ilamı ile onanmış ve yargılama sona ermiştir.

12. Başvurucu Yargıtay onama ilamını 25/11/2014 tarihinde Mahkeme kaleminde tebliğ aldığını belirterek 23/12/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 22/6/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No:2013/772, 7/11/2013 § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

17. İş mahkemelerinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, §§ 57, 58).

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 4 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, Ankara 10. İş Mahkemesinde açtığı SGK işleminin iptali davası devam ederken çıkarılan 22/2/2006 tarihli ve 5458 sayılı Sosyal Güvenlik Prim Alacaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile getirilen imkânlardan yararlanmak için açılmış olan davalardan feragat etme şartı gereğince açtığı davadan feragat ettiğini ve davanın feragat ile sonuçlanarak kesinleştiğini, sonrasında Ankara 11. İş Mahkemesinde açtığı istirdat davasının önceki davanın kesin hükmü nedeniyle reddedildiğini, oysa davaların konusunun farklı olduğunu ayrıca çıkarılan kanun ile devletin kendisini davasından feragat etmek zorunda bıraktığını, bundan dolayı ödemek zorunda kaldığı borca ilişkin değerlendirme yapılması imkânının ortadan kalktığını, davadan feragat ederek borcu ödemek zorunda kalmasında uzun süren yargılamalar nedeniyle oluşan belirsizliklerin etkili olduğunu belirterek hak arama özgürlüğünün, etkili başvuru hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi uygun görülmüştür.

22. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Dava açmak isteyen kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadığı müddetçe dava açma koşullarına sınırlamalar getirilebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 36).

23. Bununla birlikte sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, ölçülü olması ve başvurucuya ağır bir yük getirmemesi gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

24. Somut olayda, başvurucunun Ankara 10. İş Mahkemesinde açtığı SGK işleminin iptali davası devam ederken 5458 sayılı Kanun ile tanınan imkândan yararlanarak, anılan Kanun uyarınca açtığı davadan feragat etmesi üzerine davanın reddedilerek kararın kesinleştiği, başvurucunun da SGK'ya olan borcunu yapılandırma imkânına kavuştuğu ve yapılandırmadan yararlandığı, borcunu bu kapsamda ödediği ancak sonrasında Ankara 11. İş Mahkemesinde açtığı istirdat davasında yapılandırılarak ödenen borcun haksız ödendiği iddiasında bulunduğu, yargılama sonunda ise söz konusu istirdat davasının Ankara 10 İş Mahkemesinin kesinleşen hükmü gerekçe gösterilerek reddedildiği görülmektedir.

25. Bu durumda başvuru konusu olayda başvurucunun uyuşmazlık konusu SGK'ya olan borcu için iptal davası sürerken 5458 sayılı Kanun uyarınca feragat talebinde bulunduğu ve borcunu yapılandırma imkânına ulaştığı, bununla birlikte başvurucunun feragat talebini herhangi bir baskı veya zorlama sonucu ortaya koyduğuna dair somut bir emarenin olmadığı, anılan Kanun'un ile getirilen düzenlemenin de zorlama olarak nitelendirilemeyeceği, borçları yapılandırma karşılığında yargı nezdinde görülen davalardan feragat etme şartını içerdiği, dolayısıyla başvurucunun Ankara 11. İş Mahkemesinde açtığı davanın, daha önce feragat üzerine davanın reddine ilişkin kesinleşen hüküm nedeniyle, reddinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına bir engel teşkil etmediği sonucuna varılmış, mahkemeye erişim hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal saptanmamıştır.

26. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

28. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamıştır.

29. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. Başvuruya konu olan yargılama sürecinin kesinleşerek sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun da tazminat talebi bulunmaması nedeniyle ihlalin tespiti dışında sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlali iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Ankara 11. İş Mahkemesine (E.2012/429, K.2012/1007) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/6/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇAKIR ADA TURİZM GIDA YEM.TEM. İNŞAAT TAAH. İÇ VE DIŞ TİC. LİMİTED ŞİRKETİ

B. No: 2014/1408 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1408

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇAKIR ADA TURİZM GIDA YEM.TEM. İNŞAAT TAAH. İÇ VE DIŞ TİC. LİMİTED ŞİRKETİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1408)

Karar Tarihi: 5/7/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 9/9/2017 - 30175

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Çakır Ada Turizm Gıda Yem. Tem. İnşaat Taah. İç ve Dış Tic. Limited Şirketi

Temsilcisi : Ali ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tahliye işlemine karşı açılan iptal davasının incelenmeksizin reddedilmesi ve yargılamanın makul sürede bitirilmemesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla elde edilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Sinop Valiliği İl Özel İdare Müdürlügü ile başvuru dışı S.D. (kiracı) arasında imzalanan kira sözleşmesiyle mülkiyeti Sinop İl Özel İdaresine ait Karakum Yüzgeç Tatil Köyü (Ada Otel unvanlı tesis) 1/6/1997 tarihinden itibaren on yıl süre ile S.D. tarafından kiralanmıştır.

10. İl Özel İdare Müdürlüğü ile S.D. arasında imzalanan kira sözleşmesi en son 30/5/2008 tarihine kadar uzatılmıştır.

11. Kiracı S.D., başvurucu Şirketin temsilcisi ve %90 oranda hissedarı olan Ali Çakır ile anılan tesislerin vekil sıfatıyla işletilmesi hususunda anlaşmış ve en son22/6/2007 tarihinde de adi sözleşme yapmıştır. Bu sözleşmeye göre anılan kira sözleşmesinin bitimine kadar kira sözleşmesinin bütün yükümlülükleri Ali Çakır tarafından yürütülecek ve İl Özel İdare Müdürlüğüne ait demirbaşlardan, resmî kurum ve kuruluşlar ile üçüncü şahıslara ait olan borç ve ilişkilerden Ali Çakır sorumlu olacaktır.

12. Sinop Vergi Dairesi, başvurucu Şirket adına 29/8/2007 tarihi itibarıyla anılan tesisin işletilmesiyle ilgili işe başlama tutanağı tutmuştur.

13. Bu arada İl Özel İdaresi anılan tesisin satışına karar vermiş ve 21/5/2008 tarihinde gayrimenkul satış ihalesi yapılmıştır. İhaleyi Ü. Ltd. Şti. kazanmıştır.

14. S.D., İl Özel İdare Müdürlüğüne verdiği 26/6/2008 tarihli dilekçesiyle söz konusu tesisleri ve demirbaşları teslim etmek istediğini belirtmiş; aynı tarihli azilname ile Ali Çakır'ı vekillikten azletmiştir.

15. Satıldığından bahisle 1/7/2008 tarihli vali olurlu işlemle 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75. maddesi gereğince tesisin tahliyesine karar verilmiştir. Güvenlik güçleri de hazır bulundurularak 1/7/2008 tarihinde İl Özel İdaresine ait demirbaş eşya, 3/7/2008 tarihinde ise başvurucu Şirkete ait olan eşya tesisten tahliye edilmiştir. Tahliye sırasında tutanak tutulmuş; tutanağı İl Özel İdaresi, Belediye, Emniyet yetkilileri ile S.D. imzalamış; başvurucu Şirketin temsilcisi imzalamamıştır.

16. Başvurucu Şirket tarafından tesisin satış ihalesinin hukuka aykırı olduğu ve buna dair açılmış başka bir iptal davasının bulunduğu, idarece herhangi bir yazılı bildirim yapılmadan 2886 sayılı Kanun hükümlerine aykırı şekilde zorla tahliye yapıldığı, tahliye için 2886 sayılı Kanun'da aranan koşulların gerçekleşmediği, tahliye sırasında oluşan zararın Sulh Hukuk Mahkemesince tespit edildiği belirtilerek ve tazminat davası açma hakkı saklı tutularak tahliye işleminin iptali istemiyle 26/8/2008 tarihinde dava açılmıştır. Dava dilekçesine, Şirket adına olan ve adres olarak söz konusu tatil köyünün gösterildiği vergi levhası da eklenmiştir.

17. Samsun 2. İdare Mahkemesi 30/10/2008 tarihli ve E.2008/910, K.2008/1160 sayılı kararıyla davayı ehliyet yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle davacı Şirket tarafından Ada Otel unvanlı tesisten 3/7/2008 tarihinde tahliye edilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açılmış ise de 3/7/2008 tarihinde davacı Şirket adına tesis edilmiş bir tahliye işleminin bulunmadığı, 3/7/2008 tarihinde tutulan tutanağın fuzuli şagil olduğu belirtilen Ali Çakır hakkında tanzim edildiği, her ne kadar davacı Şirket adına Ali Çakır imzasıyla işbu dava açılmış ise de Ali Çakır'ın işbu davayı kendi adına değil Şirket müdürü sıfatıyla Şirketi temsilen açtığının anlaşıldığı, bu hâliyle dava dilekçesine ekli tahliye işleminin davacı Şirketin menfaatini etkileyici mahiyette olmaması nedeniyle subjektif ehliyet koşulunun gerçekleşmediği belirtilmiştir.

18. Başvurucu Şirket tarafından karar temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde özetle Ada Otel unvanlı tesisin Şirket tarafından işletildiği, buna dair vergi dairesi kayıtlarının bulunduğu, tahliyenin de Şirkete yönelik olduğu, Ali Çakır'ın ise Şirketin müdürü ve %90 oranında hissedarı olarak tahliye anında orada bulunduğu, Mahkemece tutanak esas alınarak tahliyenin Ali Çakır adına olduğu kabul edilmiş ise de söz konusu tutanakta Şirket yahut Ali Çakır adına imza bulunmadığı, idarece tek yanlı olarak tutulan tutanağın esas alınamayacağı ifade edilmiştir. Dilekçede ayrıca, tahliyenin otelin satılmış olmasına dayandığı oysa satış ihalesine karşı açılan davada ihalenin iptaline karar verildiği de belirtilerek buna ilişkin Mahkeme kararı dadilekçeye eklenmiştir.

19. Danıştay Onuncu Dairesi temyiz incelemesi neticesinde Hazineye ait taşınmaz malların gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine taşınmazın idarenin talebi üzerine mülki amirce on beş gün içinde tahliye edilerek idareye teslim edileceği ve mülki amirce tesis edilen işlemin idari davaya konu olabileceği ancak somut olayda davanın mülki amirce tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılmadığı, bu işlemin gereği yapılarak taşınmazın tahliye edildiğine ilişkin 3/7/2008 tarihinde düzenlenen tutanağın iptali istemiyle davanın açıldığı oysa tutanağın idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığı gerekçeleriyle davanın reddi yönündeki ilk derece mahkemesi kararını sonucu itibarıyla onamıştır.

20. Başvurucu, karar düzeltme dilekçesinde hem zorla tahliye işlemine karşı dava açtığını hem de tesisin Şirket adına işletildiğinden menfaatinin ve dolayısıyla ehliyetinin bulunduğunu açıkça belirterek kararın düzeltilmesini istemiş ancak Danıştay Onuncu Dairesi, 2/10/2013 tarihli kararıyla 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 54. maddesinde yazılı nedenlerin bulunmadığı gerekçesiyle istemi reddetmiştir. Söz konusu karar başvurucuya 3/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu 20/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. 2886 sayılı Kanun'un “Ecrimisil ve tahliye” kenar başlıklı 75. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazmalları[n] ... gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden ... ecrimisil istenir...

İşgal edilen tasınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulundugu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek idareye teslim edilir."

23. 2577 sayılı Kanun’un "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İdari dava türleri şunlardır:

a) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

24. Aynı Kanun'un "İdari davaların açılması" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdari davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır.

2. Dilekçelerde;

a) Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri ile gerçek kişilere ait Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası,(3)

b) Davanın konu ve sebepleri ile dayandığı deliller,

c) Davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi,

...

Gösterilir."

25. Aynı Kanun'un "İptal ve tam yargı davaları" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta ki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

26. Aynı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

27. Aynı Kanun'un “Dilekçeler üzerine ilk inceleme” kenar başlıklı 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dilekçeler, ...:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir islem olup olmadığı,

...

g) 3 ve 5 inci maddelere uygun olup olmadıkları,

yönlerinden sırasıyla incelenir."

28. Aynı Kanun'un "İlk inceleme üzerine verilecek kararlar" kenar başlıklı 15. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

a) ...

b) 3/c, 3/d ve 3/e bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

c) ...

d) 3/g bendinde yazılı halde otuzgün içinde 3 ve 5 inci maddelere uygun şekilde yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlanmak yahut (c) bendinde yazılı hallerde, ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise otuzgün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçelerin reddine,

...

Karar verilir.."

29. Aynı Kanun'un "Kararın bozulması" kenar başlıklı 49. maddesi, şikâyete konu Danıştay kararının verildiği tarihte yürürlükte olan hâliyle şöyledir:

"1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

b) Hukuka aykırı karar verilmesi,

c) Usul hükümlerine uyulmamış olunması,

Sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar.

2. Temyiz incelenmesi sonunda karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise kararın düzeltilerek onanmasına karar verilir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu Şirket tarafından; ilk derece mahkemesinin, tahliye tutanağının temsilci adına düzenlendiğinden bahisle Şirketin dava ehliyeti bulunmadığı, Danıştay Dairesinin ise tahliye sırasında tutulan tutanağa dava açılamayacağı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin

reddine karar verildiği oysa otelin tüzel kişilik tarafından işletildiği ve tahliye edilenin de tüzel kişilik olduğu, dolayısıyla 2886 sayılı Kanun'a aykırı şekilde zorla yapılan tahliye işleminin iptali istemiyle Şirket adına dava açıldığı belirtilerek derece mahkemesi kararları nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye etkili erişim hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

32. Bakanlık görüşünde; başvuru konusu olay bakımından yargı mercilerinin, uyuşmazlığın değerlendirilmesinde hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasında keyfî davrandığını gösteren herhangi bir emare bulunmadığı, başvurucu Şirketin de böyle bir durumun varlığını gösteren somut bir delil gösteremediği, olayda davanın esasına girilmesine engel olan usule ilişkin eksikliklerden dolayı davanın reddedildiği, gerek ilk derece mahkemesinin gerekse Danıştayın 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca davanın reddi gerektiğini değerlendirdiği ve buna göre Danıştayın 2577 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan düzelterek onama yetkisini kullandığı ifade edilmiştir.

33. Başvurucu Şirket tarafından Bakanlık görüşüne karşı verilen cevapta başvuru dilekçesindeki hususların yanı sıra derece mahkemelerinin usul kurallarının katı bir şekilde uygulaması sonucu mağdur edildiği zira dava konusunun anlaşılmaması durumunda dilekçeye ret kararı verilebileceği hâlde kararın verilmeyerek davanın esasının incelenmesinin engellendiği,öte yandan tahliyeden doğrudan doğruya Şirket etkilendiğinden Şirket veya temsilcisi fuzuli şagil kabul edilse dahi bu durumun davanın esasına girilmesine engel olmadığı belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir..."

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir..."

36. Anılan Anayasa ve Kanun hükmüne göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Ek Protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

37. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

38. Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

39. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

40. Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıklar”ın ve bir “suç isnadı”nın esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır (Adnan Oktar, B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

41. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin 6. maddesi bir kimsenin “medeni hak ve yükümlülükleri”nin karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde uygulanır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “medeni” meselelerde uygulanabilirliği için ilk olarak bir uyuşmazlığın bulunması gerekir. İkinci olarak uyuşmazlık, en azından savunulabilir bir şekilde iç hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek “haklar ve yükümlülükler” ile ilgili olmalıdır. Üçüncü olarak uyuşmazlık konusu “haklar ve yükümlülükler”, Sözleşme’deki anlamıyla “medeni” olmalıdır. Son olarak adil yargılanma hakkının kapsamına alınması istenen usulün medeni hak ve yükümlülüğü karara bağlaması gerekir (İsmail Taşpınar, B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 21).

42. Bu uyuşmazlık, medeni (kişisel) bir hakkın varlığı, kapsamı ya da kullanılma şekillerine ilişkin gerçek ve ciddi bir uyuşmazlık olmalı; davanın sonucu da söz konusu hak için doğrudan belirleyici olmalıdır (Vilho Eskelinen ve diğerleri/Finlandiya, B. No: 63235/00, 19/4/2007, § 40).

43. Somut olayda mülkiyeti Sinop İl Özel İdaresine ait olan Ada Otel unvanlı tesis başvuru dışı S.D. tarafından kiralanmış; S.D., başvurucu Şirketin büyük ortağı ve müdürü Ali Çakır'ı vekil olarak atamıştır. S.D., tahliye işlemi öncesi idareye başvurarak kiracılık ilişkisini sonlandırmış ve tesisin teslim alınmasını talep etmiş; aynı tarihte Ali Çakır'ı da vekillikten azletmiştir. İdare tarafından tahliye gerçekleştirilmiş ve bu sırada tutanak tutulmuştur.

44. Olayda başvurucu Şirket tarafından tahliye konusu otelin işletildiği ileri sürülmekte ise de başvurucu Şirketin gerek Sinop İl Özel İdaresi ile gerekse asıl kiracı S.D. ile yapılmış herhangi bir sözleşmesi bulunmamaktadır. Öte yandan asıl kiracı S.D. otelin sahibi olan Sinop İl Özel İdaresine başvurarak kiracılık ilişkisini sonlandırmış ve tesisin teslim alınmasını talep etmiştir. Bunun yanında başvurucu Şirketçe tahliyeye karşı dava açıldığı

ileri sürülmekle birlikte tahliye nedeniyle oluştuğu ileri sürülen zararının giderilmesi için yargısal yollara başvurulmadığı anlaşılmıştır.

45. Tüm bu hususlar birlikte dikkate alındığında başvurucu Şirketin tahliye işlemine karşı dava açmakta medeni hak ve yükümlülükleri yönünden yeterince savunulabilir bir hakkının bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

46. Bu durumda başvurunun, Sözleşme'nin 6. maddesinde belirtildiği üzere medeni hak ve yükümlülük veya suç isnadı kapsamında değerlendirilemeyeceği; dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamına girmediği anlaşılmaktadır.

47. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muammer TOPAL bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/7/2017 tarihinde Muammer TOPAL'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru konusu olayda, İdare Mahkemesine sunulan dava dilekçesine ekli belgelerden tahliyeye konu otelin başvurucu şirket tarafından işletildiği, tahliye tutanağında aslında başvurucu Şirketin temsilcisi olan Ali Çakır'ın "fuzuli şagil" sıfatıyla bulunduğu, ancak tutanağı imzalamadığı, dolayısıyla tahliyenin şirket hakkında olup şirketin menfaatini etkilediği anlaşılmaktadır. 2577 sayılı Kanun'un ikinci maddesinde iptal davalarının idarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılabileceği hükme bağlanmıştır (bkz. karar metni §§ 23-26) . Nitekim Danıştay Dairesi de olayda başvurucu Şirketin ehliyeti yönünden sorun görmemiştir. Dolayısıyla her nekadar Sinop il Özel İdaresi veya S.D. ile imzalanmış açık bir sözleşme bulunmamakta ise de söz konusu tesisi işlettiği ve bu nedenle tahliyeden menfaatinin etkilendiği açık olan (ve Danıştay Dairesi tarafından da menfaati olduğu kabul edilen) başvurucu Şirketin tahliyeye karşı açtığı iptal davasının medeni hak kapsamında değerlendirilmesine engel bir durum bulunmamaktadır.

2. Diğer taraftan Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

4. Müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç), ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Aksi takdirde yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 36. maddesini ihlal eder.

5. Başvurucu Şirketin, işlettiği otelden tahliye edilmesine ilişkin açılan davayı İlk Derece Mahkemesi, davanın Şirket adına değil de Şirketin temsilcisi Ali Çakır adına açılması gerektiği gerekçesiyle reddetmiş, temyiz incelemesi sırasında Danıştay Dairesi ise davanın tahliye sırasında tutulan tutanağa karşı açıldığı; oysa, tutanağa karşı dava açılamayacağı gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi kararını onamış ve karar bu şekilde kesinleşmiştir. Böylece tahliyeye karşı açtığı iptal davasının esasını inceletmekten mahrum kalan başvurucu şirketin mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulmuştur. Olayda müdahale oluşturan karar, nihai nitelikteki Danıştay Onuncu Dairesinin gerekçeli onama kararıdır. Dolayısıyla başvuruda incelenmesi gereken karar da Daire kararı ve gerekçesi olmalıdır.

6. Kanunilik ve meşru amaç kriterleri yönünden bir sorun bulunmayan Daire kararının ölçülülük ilkesine uygun olduğunu söylemek ise mümkün değildir. Zira gerek dava dilekçesinde gerekse temyiz dilekçesinde başvurucu Şirket tarafından açık bir şekilde; herhangi bir yazılı bildirimde bulunulmadan zorla gerçekleştirilen tahliye işleminin hukuka aykırı olduğu iddia edilerek tahliye işleminin iptaline karar verilmesinin istenildiği, Dairenin ise davayı, dava dilekçesinde tutanağın tarihinin belirtilmesinden ve tutanakta Ali Çakır'ın imzasının olmadığından bahsedilmesinden dolayı, tutanağa karşı açılmış gibi değerlendirerek sonuca vardığı anlaşılmaktadır.

7. Anayasa Mahkemesi bir temyiz incelemesi yapmamakla birlikte adil yargılanma hakkı çerçevesinde mahkemeye erişim hakkına yönelik sınırlamaların veya mevzuat yorumlamalarının dava açmak isteyen bir kişinin mahkemeye erişim hakkını imkânsız hâle getirmemesi veya aşırı derecede güçleştirmemesi gerekir. Bu yönden başvuruya konu olaya bakıldığında yukarıda belirtilen tespitler ışığında başvurucu Şirketin açıkça "tahliye işleminin" iptali istemiyle dava açtığı hâlde davanın tutanağa karşı açıldığı kabul edilerek incelenmeksizin reddedilmesinin, usul kurallarına ilişkin katı bir yorum sonucu ortaya çıktığı ve bu yorumla başvurucu Şirketin davasının esasının incelenmesi imkânının ortadan kaldırıldığı, dolayısıyla başvurucu Şirketin mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Çoğunluk kararının gerekçesi, başvurucu şirketin gerek Sinop İl Özel İdaresi ile gerekse asıl kiracı S.D. ile yapılmış herhangi bir sözleşmenin bulunmadığına, ayrıca tahliye nedeniyle oluştuğu ileri sürülen zararın giderilmesi için yargısal yollara başvurulmadığına dayandırılmakta ise de, anılan hususlar davanın esası ile ilgili olup Danıştay Dairesinin, ilk inceleme konularından, tahliye tutanağının idari davaya konu olacak nitelikte kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olmadığı yönündeki, mahkemeye erişim hakkını engelleyen gerekçesi ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

9. Açıklanan nedenlerle, başvurucu Şirketin Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği görüşüyle çoğunluk kararına katılmadım.

Üye Muammer TOPAL

ALİ RIZA BAYLI

B. No: 2014/2458 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2458

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ RIZA BAYLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2458)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Ali Rıza BAYLI

Vekili : Av. Halit MORALIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamuya ait tesisin özelleştirilmesinden sonraki süreçte iş akdinin feshedilmesinden kaynaklanan alacakların mahkeme kararına rağmen tahsil edilememesi, idarenin kusuruna dayalı olarak açılan davanın da süre aşımından reddedilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun çalıştığı kamuya ait Türkiye Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. Genel Müdürlüğü (TESTAŞ), Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü ile birleştirilerek bu Kurum tarafından işletilmeye başlanmıştır.

9. TESTAŞ, Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca özelleştirme yoluyla 31/12/1995 tarihinde T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş.ye satılmış, başvurucu özelleştirilen bu Şirkette çalışmaya devam etmiştir.

A. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.1995/2342 Esasına Kayıtlı Olarak Görülen Dava Süreci

10. S.K. isimli şahıs tarafından Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine 1995 yılında Aydın 1. İdare Mahkemesinde açılan davada, güvenoyu almamış bir başbakanın Özelleştirme Yüksek Kuruluna atama yapamayacağı, dolayısıyla Özelleştirme Yüksek Kurulunun teşekkül etmediği ve özelleştirme de yapamayacağı iddiasıyla TESTAŞ'a ait Aydın tesislerinin özelleştirme işleminin iptali talep edilmiştir.

11. Aydın 1. İdare Mahkemesi 16/2/1999 tarihli kararla, dava konusu işlemin iptaline karar vermiş; temyiz üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 24/9/2001 tarihli ilamıyla hüküm onanmış; karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 31/1/2005 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

B. Ankara 5. İş Mahkemesinde Görülen Dava Süreci

12. Başvurucunun iş akdi T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş. tarafından 26/4/1998 tarihinde feshedilmiş; bunun üzerine başvurucu, TESTAŞ Genel Müdürlüğü, Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş. aleyhine Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı alacak ve tazminat davasında, işçi olarak çalıştığı TESTAŞ Genel Müdürlüğünün tüm aktif ve pasifiyle Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğüne devredildiğini, Özelleştirme İdaresi Başkanlığınca özelleştirilerek T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş.ye satıldığını, iş akdinin işveren tarafından feshedildiğini ancak işçilik alacakları ve tazminatlarının ödenmediğini, Özelleştirme İdaresi Başkanlığının özelleştirme işlemi sırasında hizmet kusurunun bulunduğunu ileri sürerek işçilik tazminatları ve alacaklarının tahsilini talep etmiştir.

13. Ankara 5. İş Mahkemesince 12/11/2001 tarihinde verilen kararla, davalı TESTAŞ Genel Müdürlüğünün dava tarihinden önce Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü ile birleşerek tüzel kişiliğinin sona erdiği, davalı Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğünün iş yerinin özelleştirildiği 31/12/1995 tarihine kadar olan tazminat ve alacaklardan sorumlu olduğu, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine hizmet kusuruna dayalı olarak açılan davada görevli yargı yerinin idare mahkemeleri olduğu belirtilerek davanın kısmen kabulüne; kıdem tazminatının belirli kısmının davalı Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğünden faizi ile birlikte, kalan kısmının davalılar Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü ve T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş.den müştereken ve müteselsilen tahsiline; davalı TESTAŞ Genel Müdürlüğünün Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü ile birleşmesi sonucu tüzel kişiliği sona erdiği için anılan davalı hakkında hüküm kurulmasına yer olmadığına; davalı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

yönünden bu konuda idari yargı yeri görevli olduğu için davanın yargı yolu bakımından reddine karar verilmiştir.

14. Tarafların temyizi üzerine hüküm, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17/9/2002 tarihli ilamıyla onanmıştır.

C. Manisa 2. İcra Dairesinde Yürütülen İcra Takip Süreci

15. Başvurucu 2/4/2002 tarihinde Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü ve T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş. aleyhine Manisa 2. İcra Müdürlüğünün E.2002/1341 sayılı icra takip dosyasında, Ankara 5. İş Mahkemesinin 12/11/2001 tarihli kararına dayalı olarak icra takibi başlatmıştır.

16. Her iki borçlu aleyhine ayrı ayrı icra emri gönderilerek söz konusu borçların faizleri ile birlikte ödenmesi istenmiştir.

17. Borçlu Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü 22/4/2002 tarihinde icra takibine konu borcunu ödemiştir.

18. Borçlu T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş. aleyhine yapılan icra takibi devam etmekte olup borçluya ait gayrimenkuller üzerinde haciz işlemi yapıldığı anlaşılmıştır.

D. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 Esasına Kayıtlı Olarak Görülen Dava Süreci

19. Başvurucu 17/4/2007 tarihinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığına başvurarak Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğünden tahsil ettiği tazminat dışında kalan miktarın ödenmesini istemiştir.

20. Özelleştirme İdaresi Başkanlığının talebi reddetmesi üzerine başvurucu; 3/7/2007 tarihinde Aydın 1. İdare Mahkemesinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine açtığı davada, davalının hizmet kusurunun bulunduğunu ileri sürerek Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü dışında diğer borçludan tahsil edemediği tazminatın ödenmesini talep etmiştir.

21. Aydın 1. İdare Mahkemesinin 26/2/2009 tarihli kararında, başvurucunun Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı davanın Özelleştirme İdaresi Başkanlığına ilişkin kısmının görevsizlik nedeniyle reddedildiği ve bu kararın kesinleştiği tespiti yapıldıktan sonra "görevsiz yargı yerine açılan davada, idari yargı mercilerinin görevli olduğundan bahisle verilen kararın kesinleşmesinden itibaren 30 günlük dava açma süresi içinde görevli idari yargı mercilerinde dava açılması gerekirken, Ankara 5. İş Mahkemesince verilen kararın kesinleşmesinden yaklaşık 5 sene sonra yapılan başvurunun, zamanaşımına uğramış dava açma süresini ihya etmeyeceğinin açık olduğu" gerekçesiyle süre aşımı yönünden dava reddedilmiştir.

22. Ankara 5. İş Mahkemesinin anılan kararının onanmasına ilişkin Yargıtay kararının taraflara tebliğ edilmediği ve bu kararı öğrenme tarihinden itibaren süresinde dava açtığı iddiasıyla başvurucu tarafından temyiz edilen bu karar, Danıştay Onikinci Dairesinin 29/11/2011 tarihli ilamı ile "Tazminat talebini oluşturan davacının kıdem tazminatı ve sair alacaklarının TESTAŞ Aydın Tesislerinin özelleştirilmesi sırasında idarenin kusurlu hareket ettiği savına dayalı olarak talep edildiği, bu durumda, davanın özelleştirmeye ilişkin işlemle doğduğu ve davacının zararının doğduğunu öğrendiği tarih olan iş akdinin feshinden sonra 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesinde öngörülen dava açma süresinde dava açmadığı anlaşıldığından, davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenme olanağı bulunmamaktadır"

farklı gerekçesine dayanılarak onanmıştır.

23. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 26/11/2013 tarihli ilamıyla reddedilmiş; ilam başvurucuya 5/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

24. Başvurucu 24/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Zorla Çalıştırma Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu; Özelleştirme İdaresi Başkanlığının işçilik haklarından doğan alacakları ile ilgili gerekli koruma önlemlerini almadığını ve hatalı davrandığını, çalışmasının karşılığını alamadığını belirterek zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 18. maddesinin gerekçesinde angarya, kişinin emeğinin karşılığını almadan zorla çalıştırılması olarak tanımlanmıştır. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da angarya, bir maldan ya da bir kişinin çalışmasından karşılıksız yararlanma biçiminde tanımlanmıştır. Hizmetlerin karşılığında kendilerine ücret ödenen kişilerin bu yükümlülük kapsamındaki çalışmalarının angarya olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir (AYM, E.2011/150, K.2013/30, 14/2/2013).

28. Anayasa'da "zorla çalıştırma" yasaklanmakla birlikte bu kavramın tanımı yapılmamıştır. Bu kavramın tanımı ve içeriği belirlenirken temel insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden ve ilgili uluslararası otoritelerin yorum ve uygulamalarından yararlanılabilir. Zorla çalıştırma yasağına ilişkin uluslararası kurallar, 29 No.lu Cebri ve Mecburi Çalıştırmaya İlişkin ILO Sözleşmesi'nde düzenlenmiştir. Anılan Sözleşme'nin 2. maddesinde yapılan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince (AİHM) de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) 4. maddesinde yer alan zorla çalıştırma yasağının kapsamının belirlenmesinde esas alınan tanıma göre zorla çalıştırma "herhangi bir kişinin ceza tehdidi altında ve bu kişinin tam isteği olmadan mecbur edildiği tüm iş veya hizmetleri" ifade etmektedir. Buna göre zorla çalıştırmadan söz edilebilmesi için kişinin ceza tehdidi altında ve rızası bulunmaksızın çalıştırılması gerekmektedir (AYM, E.2011/150, K.2013/30, 14/2/2013).

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Münis Düşenkalkar, B. No:2013/1244, 17/7/2014, § 28).

30. Başvuru konusu olayda daha sonra özelleştirilen ancak en başta kamuya ait bir işletme olan TESTAŞ'ta yaptığı sözleşmeye istinaden ücret mukabili belirli bir süre çalışmış olan başvurucu, TESTAŞ' ı devralan şirketçe iş akdinin feshinin ardından bir kısım işçilik alacağını tahsil edemeyerek çalışmasının karşılığını alamadığından yakınmakla birlikte yaptığı işin karşılığı olarak kendisine hiç ücret ödenmediğinden veya istemediği bir işin kendisine zorla yaptırıldığından şikâyet etmemektedir.

31. Bu durumda başvurucu, öncesinde kamuya ait olan ardından özelleştirilen işletmede gerçekleştirdiği çalışmayı bir sözleşmeye istinaden ve ücreti mukabili yerine getirmiştir. Başvurucunun bu işte zorla çalıştırıldığına dair bir emare de ortaya konmamıştır. Dolayısıyla zorla çalıştırma yasağı yönünden başvurucuya bir müdahalenin olmadığı açıktır.

32. Açıklanan nedenlerle zorla çalıştırma yasağı hususunda bir müdahalenin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Ankara 5. İş Mahkemesi Kararının Uygulanmadığına İlişkin İddia

33. Başvurucu, Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı davanın kabul edilmesine karşın alacaklarını tahsil edemediğini ileri sürmüştür.

34. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca başvurucunun başvuru konusu olaylara ilişkin iddialarını açıklama, dayanılan Anayasa hükmünün ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını kanıtlama, bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeleri ve delilleri sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 38; Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

35. Somut olayda başvurucu lehine bir kısım alacağın borçlular Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğü ve T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş.den müştereken ve müteselsilen tahsiline yönelik hüküm kurulan Ankara 5. İş Mahkemesi kararının Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17/9/2002 tarihli ilamıyla onandığı, onama üzerine söz konusu alacaklardan kendi payına düşen kısmını borçlu Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğünün ödediği ancak diğer borçlu T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş. tarafından ödeme yapılmadığı, anılan Şirkete ait gayrimenkuller üzerine haciz konulduğu ve icra takibinin devam ettiği anlaşılmıştır (bkz. §§ 17, 18).

36. Başvurucu, T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş.den alacaklarını tahsil edemediğini ileri sürmüşse de Mahkeme kararının icra edilememesi konusunda, kamu gücünü kullanan İcra Müdürlüğünün herhangi bir fiilinden söz etmediği gibi bu konuda hiçbir bilgi veya belge de ibraz etmemiştir. Ayrıca borçlu Şirketin özel hukuk tüzel kişisi olduğu da gözetilerek başvurucunun İcra Müdürlüğünün fiili nedeniyle alacağını tahsil edemediğine yönelik belge veya bilgi sunmadığı belirlenmiş, icra dosyası içeriğinden de başvurucunun iddialarını kanıtlayan herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu şekilde başvuru dilekçesi ile ihlal iddialarının dayanağı bilgi ve belgeler açıkça bildirilmediği gibi başvurucu, herhangi bir bilgi veya belgenin ilgililerden istenmesi için Anayasa Mahkemesinden bir talepte de bulunmamıştır.

37. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvuruculara başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmünün nasıl ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir (Adnan Güzel, B. No: 2014/2496, 25/2/2015, § 66).

38. Başvurucunun ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26).

39. Açıklanan gerekçelerle başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanıtlanamamış olmasından dolayı başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.1995/2342 Esasına Kayıtlı Olarak Görülen Davada Verilen Kararın Uygulanmadığına İlişkin İddia

40. Somut olayda başvurucu, S.K. tarafından Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine Aydın 1. İdare Mahkemesinde açtığı dava sonunda özelleştirme işleminin iptal edildiğini, Danıştay tarafından kararın onandığını ve karar düzeltme isteminin reddedilmesi üzerine hükmün kesinleştiğini, buna rağmen iptal kararının uygulanmadığını ileri sürmüştür.

41. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

42. Somut olayda başvurucunun TESTAŞ Genel Müdürlüğünün özelleştirilmesi işlemine karşı herhangi bir dava açmadığı, ayrıca Aydın 1. İdare Mahkemesince verilen iptal kararından önce 26/4/1998 tarihinde başvurucunun iş akdine son verildiği, başvurucunun işe iade davası açmadığı yalnızca işçi tazminatları ve alacaklarının tahsili amacıyla Ankara 5. İş Mahkemesinde dava açtığı ve bu dava sonunda verilen kararın da özelleştirme işleminin iptaline dair kararın kesinleşmesinden önce Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 17/9/2002 tarihinde onanarak kesinleştiği anlaşılmıştır. Özelleştirme işleminin iptali amacıyla Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine başvurucunun süresi içinde açtığı herhangi bir dava olmadığı gibi Ankara 5. İş Mahkemesinde açtığı davada ve Aydın 1. İdare Mahkemesinde açtığı E. 2007/793 esasına kayden görülen davada da bu iddiasını ileri sürmediği, bu şekilde olağan kanun yollarına başvurmadığı, dolayısıyla hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu belirlenmiştir.

43. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D.Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 Esasına Kayıtlı Olarak Görülen Dava Sürecinde Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

44. Başvurucu, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine Aydın 1. İdare Mahkemesinde açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini, alacağını hâlen tahsil edemediğini ve

özelleştirme işleminin 31/1/2005 tarihi itibarıyla iptal edilmesine rağmen iptale ilişkin mahkeme kararının uygulanmadığını, Özelleştirme İdaresi Başkanlığının kusurlu fiilleri sonucu alacağını alamadığını, hatalı ve kanuna aykırı özelleştirme işlemi yapıldığının Mahkeme kararı ile ortaya çıktığını, buna rağmen davanın reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu kapsamda başvurucunun, açtığı davanın süre aşımı gerekçesi ile reddedilmesini bireysel başvuruya konu ettiği anlaşıldığından, başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi uygun görülmüştür.

46. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Dava açmak isteyen kişinin mahkemeye erişim hakkının özüne zarar verecek seviyeye ulaşmadığı müddetçe dava açma koşullarına sınırlamalar getirilebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 36).

47. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Ancak mahkemelerin, usul kurallarını uygularken davanın hakkaniyetine halel getirecek ölçüde katı şekilcilikten, öte yandan kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

48. Somut olayda Danıştay Onikinci Dairesince, başvurucunun talebi dosyada yer alan bilgi ve belgeler ışığında değerlendirilip, olaya uygulanacak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun ilgili hükümleri ile birlikte yorumlanmak suretiyle, gerekçesi de belirtilerek (bkz. §§ 21-22) bir karar verilmiştir. Yapılan bu değerlendirme ve ulaşılan sonuç, dava açmayı imkânsız kılacak nitelikte aşırı şekilci bir yaklaşımdan kaynaklanmadığı gibi belirtilen kanun hükümlerineöngörülmeyecek şekilde olağanın dışında bir anlam vermek suretiyle sonuca ulaşıldığına dair bir uygulama olarak da değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkına engel bir durum bulunmadığı sonucuna varılmış, başvuru konusu işlemde açık ve görünür bir ihlal saptanmamıştır.

49. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 Esasına Kayıtlı Olarak Görülen Davada Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

50. Başvurucu, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı aleyhine Aydın 1. İdare Mahkemesinde açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini, alacağını hâlen tahsil edemediğini ve özelleştirme işleminin 31/1/2005 tarihi itibarıyla iptal edilmesine rağmen iptal kararının uygulanmadığını, Özelleştirme İdaresi Başkanlığının kusurlu fiilleri sonucu alacağını alamadığını, hatalı ve kanuna aykırı özelleştirme işlemi yapıldığının Mahkeme kararı ile ortaya çıktığını, buna rağmen davanın reddine karar verildiğini belirterek mülkiyet hakkının

ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

51. Yukarıda belirtildiği üzere (bkz. § 41) bireysel başvuru yolunun ikincil olma niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir.

52. Somut olayda, başvurucunun, Aydın 1. İdare Mahkemesinde açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği dikkate alındığında, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmediği ve süresi içinde dava açmadığı, bu şekilde süresinde olağan kanun yollarına başvurmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu belirlenmiştir.

53. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından, hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yolları usulüne uygun olarak tüketilmeden mahkeme kararının uygulanmadığı iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

F. Ankara 5. İş Mahkemesinde Görülen Davanın Makul Sürede Sonuçlanmadığına İlişkin İddia

54. Başvurucu, Ankara 5. İş Mahkemesinde görülen işçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan tazminat ve alacak davasının makul sürede sonuçlanmadığını ileri sürmüştür.

55. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

56. Somut olayda, başvurucu tarafından Ankara 5. İş Mahkemesinde açılan dava sonunda 12/11/2001 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 17/9/2002 tarihli ilâmıyla onanarak aynı tarihte hüküm kesinleşmiştir. Anılan hükme dayalı olarak Manisa 2. İcra Müdürlüğünde yapılan ilamlı icra takibi üzerine borçlu Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğünce 22/4/2002 tarihinde icra takibine konu borç ödenmiştir. Başvurucunun, aleyhine icra takibi yaptığı T. F. Elektronik San. ve Tic. A.Ş. hakkındaki icra takibi ise devam etmektedir. Anılan şirketin özel hukuk tüzel kişisi olduğu ve aleyhine yapılan icra takibine rağmen alacağın tahsil edilememesinde İcra Müdürlüğüne atfedilebilecek bir kusurun bulunmadığı, dolayısıyla yargılama sürecinin, kamu kurumu niteliğindeki Türkiye Et ve Balık Kurumu A.Ş. Genel Müdürlüğünce 22/4/2002 tarihinde yapılan ödeme ile sona erdiği kabul edilmiştir. Bu durumda başvuru, zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dışında kalmaktadır.

57. Açıklanan nedenlerle, başvuru konusu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

G. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 Esasına Kayıtlı Olarak Görülen Davanın Makul

Sürede Sonuçlanmadığına İlişkin İddia

58. Başvurucu, Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/847 esasına kayden görülen dava sürecinin makul sürede sonuçlanmadığını ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

59. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

60. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken, sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

61. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

62. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 6 yıl 8 aylıkyargılama süresinin (bkz.§§ 19-23) makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

63. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

H. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

64. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …”

65. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

66. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

67. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

68. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

69. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ankara 5. İş Mahkemesi kararının uygulanmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.1995/2342 esasına kayıtlı olarak görülen davada verilen kararın uygulanmadığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 esasına kayıtlı olarak görülen dava sürecinde adil yargılanma hakkının ihlaline ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 esasına kayıtlı olarak görülen dava sürecinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Ankara 5. İş Mahkemesinde görülen davanın makul sürede sonuçlanmadığına ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

7. Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 esasına kayden görülen dava sürecinin makul sürede sonuçlanmadığına ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının Aydın 1. İdare Mahkemesinin E.2007/797 esasına kayden görülen dava yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Aydın 1. İdare Mahkemesine (E.2007/797, K.2009/401) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURAN BİLEM

B. No: 2014/2807 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2807

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURAN BİLEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/2807)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Turan BİLEM

Vekili : Av. Fırat AYDINKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aştığı gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 4/11/2007 tarihinde gözaltına alınmış ve 5/11/2007 tarihinde tutuklanmıştır.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 29/11/2007 tarihli iddianamesi ile devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan ve İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 25/12/2007 tarihli iddianamesi ile silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçundan başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucu hakkında İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK mülga 250. madde ile görevli) ve İzmir 10. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK mülga 250. madde ile görevli) görülmekte olan her iki kamu davasının birleştirilmesine karar verilmiş ancak görevli yargı yeri hususunda uyuşmazlık çıkmıştır.

11. Uyuşmazlık, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 9/3/2010 tarihli ilamı ile giderilmiş; yargılamanın İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/451 sayılı dosyasında sürdürülmesine karar verilmiştir.

12. Yargılama sonucunda İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 13/11/2012 tarihli kararı ile başvurucunun tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma ve el değiştirme suçundan 5 yıl 6 ay 20 gün hapis ve 3.320 TL adli para cezası, görevi yaptırmamak için direnme suçundan 10 ay hapis cezası, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

13. Başvuru formu ve eklerinden başvurucunun hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz ettiği anlaşılamadığı gibi başvurucu tarafından bu konuda herhangi bir bilgi ve/veya belge de sunulmamıştır. Başvurucu hüküm verildikten sonraki aşamada 9/7/2013, 12/12/2013, 27/1/2014 tarihlerinde yaptığı tahliye taleplerine ilişkin dilekçeleri Anayasa Mahkemesine ibraz etmiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi 28/3/2014 tarihli ilamı iledevletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan verilen hükmün bozulmasına, diğer suçlardan verilen hükümlerin onanmasına karar vermiştir.

15. Bozma kararı sonrasında İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/123 sayılı dosyasında yargılamaya başlanmıştır. 11/6/2014 tarihli tensiple başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. 2/7/2014 tarihinde başvurucu tahliye edilmiştir.

16. İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesi 13/2/2015 tarihli kararıyla başvurucunun silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçundan 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu hüküm Yargıtay 16. Ceza Dairesinin9/9/2015 tarihli ilamıyla onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu; tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aştığını, tutukluğun devamına ilişkin gerekçelerin şablon ve soyut nitelikte olduğunu, Yargıtaya yapmış olduğu tahliye taleplerinin dikkate alınmadığını, talepleri hakkında bir karar verilmediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrasının birinci şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

21. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, bireysel başvuruların, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekmektedir.

22. Bireysel başvurunun, başvuru yolu öngörülmüş olması hâlinde bu yolun tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvurucunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hâllerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmeyen hâllerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (Taner Kurban, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

23. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 18).

24. Kişi, serbest bırakılmadan yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm olmuşsa mahkûmiyet tarihi itibarıyla kişinin tutukluluk hâli sona erer. Çünkü bu durumda kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi açısından tutuklamanın şartları ile mahkûmiyete hükmedilmesi arasındaki esaslı fark bunu gerektirir. Zira mahkûmiyete karar verilmiş olmakla isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedenine bağlı olarak tutukluluk hâli sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Yargıtay, mahkûmiyet kararı sonrası tutulma hâlini tutukluluk olarak nitelendirmemektedir (Korcan Pulatsü, B. No: 2012/726, 2/7/2013, § 33). Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde dikkate alınmaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu, tekrar

suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır (Savaş Çetinkaya, B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 42).

25. Bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukta geçen sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih; doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 66). Bu kapsamda "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma" durumunda tutukluluk süresinin kanuni süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılacak bireysel başvurunun ilk derece yargılaması devam ederken tutukluluğun devamına karar verilen her aşamada başvuru yolları tüketildikten sonra veya serbest bırakılmadan itibaren başvuru süresi içinde yapılması gerekir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 28).

26. Somut olayda başvurucu 2/11/2007 tarihinde gözaltına alınmış, 5/11/2007 tarihinde tutuklanmıştır. Tutuklu olarak devam eden yargılama sonucunda İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/11/2012 tarihli kararı ile başvurucunun mahkûmiyetine ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiş; anılan mahkûmiyet hükmü, temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 28/3/2014 tarihli ilamı ile bozulmuştur.

27. Dolayısıyla başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak özgürlüğünden yoksun bırakılması, İlk Derece Mahkemesinin mahkûmiyet kararını verdiği 13/11/2012 tarihinde sona ermiştir. Bu karar, başvurucunun yüzüne karşı tefhim edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükmü,temyiz incelemesi sonucunda bozulmuş ve başvurucunun tutulmasının niteliği tekrar bir suç isnadına bağlı tutmaya dönüşmüş olsa da bu durumun, bireysel başvurunun süresinde yapılması gerektiği yönündeki kural üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

28. Bu belirlemeler karşısında bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvurunun ilk derece mahkemesince hüküm ile birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edilmemiş ise kararın verildiği tarihten itibaren, itiraz edilmiş ise itiraz merciince verilen kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Somut olayda başvurucu tarafından İlk Derece Mahkemesince hüküm ile birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edildiğine yönelik bir bilgi ve/veya belge bulunmamaktadır (bkz. § 13). Bu nedenle başvurunun İlk Derece Mahkemesinin nihai kararını verdiği 13/11/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 28/2/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan bireysel başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

32. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

33. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

34. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 7 yıl 10 ay 7 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

37. Başvurucu, 82.467 TL maddi ve 80.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

39. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.300 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

41. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.300 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/123, K.2015/28) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASİBE UYSAL

B. No: 2014/3975 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3975

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASİBE UYSAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3975)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Hasibe UYSAL

Vekili : Av. Serkan CENGİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, 2005 Ocak dönemi ile 2007 Nisan dönemi arasında serbest bölgeye sunulan fason hizmetin ihracatistisnası kapsamında görülmemesi suretiyle resen cezalı vergi tarhiyatı yapılması ve tarhiyata açılan davada lehe olan emsal kararlara aykırı karar verilmesi ve Danıştay kararlarının gerekçesiz olması nedenleriyle mülkiyet hakkının; makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 21/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyonlara sunulmuştur.

4. Komisyonlarca konu yönünden hukuki irtibatları nedeniyle başvuruların 2014/3975 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, 2014/3976 ve 2014/4079 numaralı

dosyaların kapatılmasına, incelemenin 2014/3975 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen bilgi ve belgelere göreilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, malzemesi marka sahibi tarafından karşılanarak yaptırılan üretim anlamına gelen "fason üretim" faaliyetinde bulunmaktadır. Bu kapsamda serbest bölgede faaliyet gösteren firmadan aldığı kesilmiş kumaşları işleyerek hazır konfeksiyon hâline getirmekte ve bu firmaya teslim etmektedir. Başvurucu, fason tekstil işçiliği olarak adlandırılan bu faaliyetinin hizmet ihracatı niteliğinde olduğu ve bu nedenle vergiden istisna edildiği düşüncesiyle serbest bölgeye teslime ilişkin faturalarında katma değer vergisi (KDV) hesaplamamış; yüklendiği KDV'yi ise mahsuben iade olarak almıştır.

10. Karşıyaka Vergi Dairesi Müdürlüğünce (Vergi Dairesi) yapılan değerlendirme sonucu aynı durumdaki başka bir mükellefe İzmir Vergi Dairesi Başkanlığından verilenözelgede "Türkiye'nin herhangi bir yerinden serbest bölgeye yapılan ve hizmet ifası kapsamında değerlendirilen fason tekstil işinin KDV'ye tabi olduğunun belirtildiği, bu özelgeye göre başvurucu tarafından serbest bölgeye yapılan fason tekstil işinin de hizmet ihracatı sayılamayacağı ve bu nedenle KDV'ye tabi olduğu" gerekçesiyle mahsuben iade alınan tutarlara ilişkin olarak başvurucu adına 2005 Ocak döneminden 2007 Nisan dönemine kadar olan dönemler için vergi zıyaı cezalı KDV tarhiyatı yapılmıştır. Vergi Dairesi ayrıca başvurucunun dâhilde işleme izin belgesi ile gerekli yeminli mali müşavir (YMM) raporuna sahip olmadığı, bu nedenle işlemin "dâhilde işleme rejimi" kapsamında da değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir.

11. Başvurucu, 24/8/2007 tarihinde tebliğ edilen ihbarnamelere karşı 18/9/2007 tarihinde her bir yıl için ayrı olmak üzere üç ayrı dava açmıştır. İzmir 2. Vergi Mahkemesi23/1/2008 tarihli kararlarıyla özetle; başvurucunun serbest bölgede bulunan firma için yaptığı işin fason tekstil işi olduğu ve faturalar da fason işçilik bedeli olarak düzenlendiğinden, faaliyetin mal teslimi değil hizmet ifası olduğu, 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 12. maddesinde, hizmet ifası nedeniyle KDV istisnasından yararlanabilmek için hizmetin yurtdışındaki bir müşteri için yapılması ve hizmetten yurtdışında faydalanılması gerektiğinin hükme bağlandığı, başvurucunun hizmet ifa ettiği firmanın serbest bölgede olduğu ve serbest bölgelerin mal teslimi bakımından yurtdışı sayılmasına karşın hizmet ifası yönünden yurtdışı olarak sayılmadığı, bu durumda davacının yaptığı işin KDV istisnası kapsamında görülmemesi sonucu mahsuben alınan KDV iadesinin vergi zıyaı cezalı olarak tarh edilmesinde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle her üç davayı da reddetmiştir.

12. Temyiz üzerine Danıştay Dokuzuncu Dairesi 11/2/2009 tarihli kararlarıyla,

özetleihracatta KDV istisnasının getiriliş amacının ihracatın teşviki ve döviz kazandırıcı faaliyetlerde rekabetin desteklenmesi olduğu, günümüzde mal ve hizmet ihracının doğrudan yabancı ülkelere yapıldığı gibi ülke sınırları içinde olmakla birlikte gümrük hattı dışında sayılan serbest bölgelere de yapılabildiği ve serbest bölgelerin kuruluş gayesinin buraya yapılacak teslim ve hizmet ifasıyla yine döviz kazandırılması olduğu, 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nda mal tesliminde KDV istisnası için serbest bölgenin açıkça belirtilerek serbest bölgeye yapılan teslimlerin yurt dışına yapılmış sayıldığı, her ne kadar hizmet ihracına ilişkin KDV istisnasında serbest bölge ifadesine yer verilmediği görülmekteyse de bu durumun ticari ve ekonomik anlamda serbest bölgelerin yurt dışı kabul edilmesi gerektiği gerçeğini değiştirmediği, bu nedenle ihracatı ve döviz kazandırıcı faaliyetleri desteklemek amacıyla kurulan serbest bölgelere yapılan hizmet ifasının yurt dışına yapılmış sayılmamasının hukuka aykırı olacağı gibi serbest bölgelere yapılan hizmet ifasının mal tesliminden farklı olmadığını gören yasa koyucu tarafından 4/6/2008 tarihli ve 5766 sayılı Kanun ile serbest bölgelere yapılan fason hizmetlerin de KDV istisnası kapsamına alındığı gerekçesiyle kararları bozmuş; karar düzeltme istemininreddetmiştir.

13. Bozma kararına uymayan İzmir 2. Vergi Mahkemesi 18/2/2011 tarihli kararıyla, ilk kararında yer alan hukuksal nedenler ve gerekçeye ek olarak 5766 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle yapılan değişiklikle serbest bölgelerdeki müşteriler için yapılan fason hizmetler ihracat istisnası kapsamına alınmışsa da sözü edilen düzenlemenin değişiklikten önceki dava konusu vergilendirme dönemine uygulanmayacağı gerekçesiyle ilk kararında ısrar etmiştir.

14. Israr kararı; Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun 26/9/2012 tarihli kararlarıyla, dayandığı hukuksal nedenler ve gerekçenin Kurulca uygun bulunduğu ve temyiz dilekçelerinde ileri sürülen iddiaların kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediği gerekçesiyle onanmıştır. Karar düzeltme istemi de olayda karar düzeltme nedenlerinin bulunmadığı gerekçesiyle 23/10/2013 tarihinde reddedilmiştir. Bu kararlar, başvurucu vekiline 24/2/2014 ve 25/2/2014 tarihlerinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 21/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Öte yandan başvurucu adına aynı kapsamda serbest bölgeye yapılan fason işçilik hizmet ihracının KDV istisnasından yararlanamayacağı gerekçesiyle 2005/8, 9, 10, 11, 12. dönemleri için yapılan vergi zıyaı cezalı KDV tarhiyatlarına karşı açılan bir başka davada İzmir 1. Vergi Mahkemesi, 16/11/2009 tarihli ve E.2009/208, K.2009/1616 sayılı kararıyla özetle 3065 sayılı Kanun'da KDV istisnası için mal tesliminde serbest bölgelerin açıkça belirtilerek serbest bölgelere yapılan teslimlerin yurt dışına yapılmış sayıldığını ancak hizmet ihracında serbest bölge ifadesine yer verilmediği görülmekteyse de ticari ve ekonomik anlamda serbest bölgelerin yurt dışı kabul edilmesi gerektiğini, ihracatı ve döviz kazandırıcı faaliyetleri desteklemek amacıyla kurulan serbest bölgelere yapılan hizmet ifasının yurt dışı sayılmamasının hukuka aykırı olacağını, kaldı ki yasa koyucunun da bu yönde düzenleme yaptığını belirterek davanın kabulüne karar vermiştir. Karar, Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 3/4/2013 tarihli ve E.2010/2855, K.2013/3157 sayılı kararıyla onanmıştır.

17. Başvurucu tarafından sunulan belgelerden, aynı konuyla ilgili bir başka vergi mükellefi adına 2005, 2006, 2007yılları için yapılan KDV tarhiyatlarına açılan davalarda İzmir 1. ve 4. Vergi Mahkemelerinin kararlarıyla ve yukarıda belirtilen benzer gerekçelerle tarhiyatların kaldırılmasına karar verildiği görülmektedir. Bu kararlara karşı temyiz isteminde

bulunulmuş, Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 5/6/2012 tarihli kararlarıyla Vergi Mahkemesi kararları onanmış, karar düzeltme istemleri ise 20/3/2013 tarihli kararlarla reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 3065 sayılı Kanun'un "Verginin Konusunu Teşkil Eden İşlemler" kenar başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Türkiye'de yapılan aşağıdaki işlemler katma değer vergisine tabidir:

1. Ticarî, sınaî, ziraî faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler,

..."

19. 3065 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte olan ve 9/4/2003 tarihli ve 4842 sayılı Kanun'la değişik "Mal ve Hizmet İhracatı" kenar başlıklı11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler..."

20. 3065 sayılı Kanun'un söz konusu 11. maddesinin birinci fıkrasının "a" bendinin 5766 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle değişik hâli şu şekildedir:

"1. Aşağıdaki teslim ve hizmetler vergiden müstesnadır:

a) İhracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler, yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler, serbest bölgedeki müşteriler için yapılan fason hizmetler ..."

21. 3065 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte olan hâliyle 4842 sayılı Kanun'la değişik "İhracat teslimi ve yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler" kenar başlıklı 12. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Bir teslimin ihracat teslimi sayılabilmesi için aşağıdaki şartlar yerine getirilmiş olmalıdır:

a) (4842 sayılı Kanunun 22' nci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 24.04.2003)Teslim yurt dışındaki bir müşteriye veya bir serbest bölgedeki alıcıya ya da yetkili gümrük antreposu işleticisine yapılmalıdır.

b) (4842 sayılı Kanunun 22' nci maddesiyle değişen bent Yürürlük; 24.04.2003)Teslim konusu mal Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesinden çıkarak bir dış ülkeye veya bir serbest bölgeye vasıl olmalı ya da yurt dışındaki müşteriye gönderilmek üzere yetkili gümrük antreposuna konulmalıdır. Teslim konusu malın ihraç edilmeden önce yurt dışındaki alıcı adına hareket eden yurt içindeki firmalar veya bizzat alıcı tarafından işlenmesi veya herhangi bir şekilde değerlendirilmesi durumu değiştirmez.

...

2. Yurt dışındaki müşteri tabiri; ikametgâhı, işyeri, kanunî ve iş merkezi yurt dışında olan alıcılar ile yurt içinde bulunan bir firmanın yurt dışında kendi adına müstakilen faaliyet gösteren şubelerini ifade eder. Bir hizmetin yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmet sayılabilmesi için aşağıdaki şartlar yerine getirilmiş olmalıdır.

a) Hizmetler yurt dışındaki bir müşteri için yapılmış olmalıdır.

b) Hizmetten yurt dışında faydalanılmalıdır."

22. 3065 sayılı Kanun'un 12. maddesine 5766 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 6/6/2008 tarihinden geçerli olmak üzere eklenen (3) numaralı fıkra şöyledir:

"3. Fason hizmetlerin serbest bölgelerdeki müşterilere yapılmış sayılması için aşağıdaki şartlar yerine getirilmiş olmalıdır.

a) Fason hizmet serbest bölgelerde faaliyet gösteren müşteriler için yapılmış olmalıdır.

b) Fason hizmetten serbest bölgelerde faydalanılmalıdır."

23. 3065 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddelerinde (bkz. §§ 18-21), 5766 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle yapılan değişikliğin gerekçesi şöyledir:

"... serbest bölgede faaliyet gösteren müşteriler için yapılan fason hizmetlere uygulanan KDV'nin, serbest bölgedeki mükellefler tarafından indiriminin ve bu mükelleflere iadesinin mümkün olamadığı gerçeğinden hareketle, bir maliyet unsuru haline gelen bahse konu KDV tutarlarının ihracat maliyetini artırıcı etkisinin önlenmesi amacıyla serbest bölgedeki müşteriler için yapılan fason işlerin istisna kapsamına alınmasını teminen 3065 sayılı Kanunun 11 ve 12 nci maddelerinde değişiklik öngören yeni (e) fıkrasının madde metnine eklenmesi..."

24. 11/7/2008 tarihli ve 26933 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 110 seri No.lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği'nin "Serbest bölgelerdeki müşteriler için yapılan fason hizmetlerde istisna uygulaması" başlıklı bölümü şöyledir:

"5766 sayılı Kanunun (12/e) maddesi ile KDV Kanununun 11 ve 12 nci maddelerinde değişiklik yapılarak, serbest bölgedeki müşteriler için yapılacak fason hizmetler ihracat istisnası kapsamına alınmıştır.

Bu istisna uygulamasında fason hizmet, bir malın mülkiyet ve tasarruf hakkının devralınmaksızın ücreti karşılığı belirli işlemlere tabi tutularak/işlemlerden geçirilerek tasarruf veya mülkiyet hakkı sahibine iade edilmesini ifade edecektir.

Buna göre, serbest bölgeden gönderilen ana madde ve malzemelerin, yurt içinde bulunan işletmelerde çeşitli işlemlere tabi tutulduktan sonra yeniden serbest bölgeye gönderilmesi suretiyle verilen fason hizmetler istisna kapsamında değerlendirilecektir.

Bu istisna uygulaması kapsamındaki işlemlerden kaynaklanan iade talepleri, hizmet ihracatından kaynaklanan iade taleplerinin yerine getirilmesine ilişkin esaslar çerçevesinde sonuçlandırılacaktır.

..."

25. İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından Karşıyaka Vergi Dairesi Müdürlüğüne yazılan 16/8/2007 tarihli yazıda şöyle denilmiştir:

"...Serbest Bölgeler, gümrük hattı dışı olarak kabul edilmiş ancak Türkiye siyasi sınırları içinde yer aldığından yabancı ülke niteliği taşımayan yerler olarak tanımlanmıştır.

Katma Değer Vergisi Kanununun 12 inci maddesinde de, malın gümrük bölgesinden çıkarak serbest bölgeye vasıl olması ve buradaki alıcıya teslimi ihracat istisnası kapsamında değerlendirilmiş, ancak serbest bölgedeki müşteri için yapılan hizmetlerle ilgili bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Bu açıklamalar çerçevesinde, hizmet ihracında katma değer vergisi istisnası uygulanabilmesi için aranan şartların gerçekleştirilmemiş olması nedeniyle, serbest

bölgelere yönelik olarak verilen hizmetlerin Kanunun 11/a maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır

Buna göre, Türkiye'nin herhangi bir yerinden serbest bölgeye yapılan ve hizmet ifası kapsamında değerlendirilen fason tekstil işi katma değer vergisine tabi bulunmaktadır…”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu; 2005, 2006 ve 2007 yıllarında serbest bölgeye yaptığı teslimler yönünden bu dönemlere ilişkin hesaplarının incelendiği ve hesaplarda mevzuata aykırılık görülmediği, yüklendiği KDV mahsuben iade edildiği hâlde sonradan başka bir mükellef hakkında verilen bir özelgeye dayanılarak ve özelge geriye yürütülerek serbest bölgeye yapılan teslimlerin ihracat istisnasından yararlanamayacağı gerekçesiyle mahsuben iade yoluyla aldığı KDV için vergi zıyaı cezalı tarhiyat yapıldığını belirterek bu durumun hukuk devleti ilkesi ile kazanılmış haklara saygı ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca aynı gerekçeyle yapılan başka tarhiyatların diğer vergi mahkemelerince kaldırıldığı, kararlar Danıştay Dokuzuncu Dairesince onandığından kesinleştiği hâlde kendi davasında Vergi Dava Daireleri Kurulunun aksi yönde karar verdiğini ve bukarar ile karar düzeltme isteminin reddine ilişkin kararın gerekçesiz olduğunu, öte yandan KDV istisnasından yararlanarak elde ettiği ekonomik tutarı vergi zıyaı cezalı olarak iade etmek zorunda kalması nedeniyle mülkiyet hakkına müdahale edildiğini belirterek Anayasa'nın 2., 5., 10., 35., 36., 38. ve 40. maddelerinde yer alan ilke ve hakların ihlal edildiğini ileri sürmüş; yargılamanın yenilenmesiyle 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesini ve maddi tazminat için genel mahkemelerde dava açma yolunun gösterilmesini istemiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

29. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Vergi Dava Daireleri Kurulunun temyiz ve karar düzeltme kararlarının gerekçesiz olduğu ve bu kararların emsal kararlara aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 2., 5., 10., 35., 36., 38. ve 40. maddelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikayet, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuniliği unsuruna ilişkin olduğundan mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Türü

31. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

32. Olayda, başvurucu tarafından serbest bölgeye sunulan fason hizmetin ihracat istisnası kapsamında olmadığı kabul edilerek başvurucu adına cezalı KDV tarhiyatı yapılmıştır. Başvurucu adına vergi salınmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği tartışmasızdır.

33. Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir.Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. "Mülkten yoksun bırakma" ve "mülkiyetin kontrolü", mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi, toplum yararı gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte bir müdahale türü olup mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında ele alınması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 55-58).

34. Vergi ve benzeri yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye ve ödenmesini güvence altına almaya yönelik düzenlemeler, Anayasa'da ayrı hükümlerle düzenlenmiş olmakla birlikte bu düzenlemelerin de -genel itibarıyla mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrol etme amacı taşıdığından- ayrı bir başlık yerine devletin mülkiyetin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol yetkisi kapsamında incelenmesi gerekir (Arif Sarıgül, B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

35. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

36. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

37. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin

gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

(1) Kanunilik

(a) Genel İlkeler

38. Anayasa'nın "Vergi ödevi" kenar başlıklı 73. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir."

39. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri, 35. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel ilkeleri tespit ederken vergi ödevine ilişkin 73. maddesi ise vergi yoluyla mülkiyet hakkına yapılacak müdahalelerin anayasal sınırlarına ilişkin özel hükümler içermektedir. Bu durumda Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, başvuru konusu somut olayın değerlendirilmesinde Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 73. maddelerinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Böylelikle mülkiyet hakkına yönelik vergisel müdahalelerin hukuka uygunluğunu sağlayacak sınırlar ortaya konularak mülkiyet hakkının Anayasa hükümleri çerçevesinde yeterli ve etkili bir şekilde korunması sağlanmış olacaktır (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 40).

40. Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde yer alan mülkiyet hakkına yönelik sınırlamaların kanunla yapılabileceğine ilişkin düzenlemeye paralel olarak verginin kanuniliği ilkesinin düzenlendiği Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü ile vergi mükellefi bakımından vergisel yükümlülüklerin "belirliliği" ve "öngörülebilirliği" ve bu bağlamda vergi mükelleflerinin hukuki güvenliği sağlanmak istenmiştir. Söz konusu ölçütler mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin kanunla yapılması zorunluluğunun alt ölçütleri olarak da kabul edilen ölçütlerdir. Verginin belirli ve öngörülebilir olması, vergiye ilişkin hükümlerin "açık ve anlaşılır" olmasını gerektirmekte olup Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası ile Türk hukukunda vergisel yükümlülüğün mutlaka kanunla konulmasını zorunlu tutan Anayasa hükmünün vergi yoluyla mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler karşısında kişilere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) göre daha üst düzey bir koruma sağladığı söylenebilir. Bu husus, Anayasa Mahkemesince "Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların yasada yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının yasa ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Buna göre vergide yükümlü, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, uygulanacak yaptırımlar ve zamanaşımı gibi konuların yasayla düzenlenmesi zorunludur." denmek suretiyle açıklığa kavuşturulmuştur (AYM, E.2009/63, K.2011/66, 14/4/2011). Bu durumda Anayasa'ya göre mülkiyet hakkına vergi yoluyla yapılan müdahalenin mutlaka kanuna dayanmasıgerekmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. § 42).

41. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yasada öngörülme koşulunu, bir diğer ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan

içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin de hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul ederken (Malone/Birleşik Krallık, B. No: 8691/79, 2/8/1984, §§ 66-68) Anayasa, tüm sınırlandırmaların mutlak manada kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağlamaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013,§ 31).

42. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu önceden öngörebilecekleri kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

43. Bu kapsamda verginin kanuniliği ilkesi, vergilendirmeye ilişkin istisna ve muafiyetleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla hangi mal ve hizmet teslimlerinin KDV'den istisna edileceğinin de kanunla belirlenmesi zorunludur.

44. Ticari faaliyet çerçevesinde gerçekleştirilen mal ve hizmet teslimlerinin KDV'ye tabi olduğu hususu, 3065 sayılı Kanun'un 1. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Dolayısıyla açık bir kanun hükmüyle istisna tanınmadıkça ticari faaliyet kapsamında gerçekleştirilen her türlü mal ve hizmet teslimi KDV'ye tabi olacaktır.

45.Öte yandan hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı ve birden fazla biçimde yorumlanmasının mümkün olduğu durumlarda bunlardan hangisinin benimseneceği, derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda, derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir. Bu itibarla tartışılması gereken husus, anılan istisna hükmünün farklı Dairelerce farklı biçimlerde yorumlanmasının belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini zedeleyip zedelemediğidir (Mehmet Arif Madenci, B. No:2014/13916,12/1/2017, § 81).

46. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği üzere ilgili mevzuatın ilk defa yorumlanmasında bölgesel ve görevsel yetkilere sahip mahkemeler arasında farklılıklar oluşması doğaldır. Diğer bir deyişle değişik yargı kademelerinde görev alan hâkimlerin tamamının ilk defa uygulanan bir kuralı aynı şekilde yorumlamaları mümkün olmayabilir. Ancak böylesi bir durumda mahkemelerin uygulamaları arasındaki uyumu ve içtihat birliğini sağlamaya yönelik mekanizmalar önem taşımaktadır (İslam Şahin, B. No: 2014/7280, 21/1/2016, § 54; Uğur Çelik, B. No: 2015/20244, 15/6/2016, § 53). Yüksek mahkemelerin oynaması gereken rol tam da yargı kararlarında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir. Bununla birlikte yeni kabul edilmiş bir yasanın yorumlanmasında olduğu gibi bazı hâllerde içtihadın müstekar hâle gelmesinin belirli bir zamanı gerektirdiği açıktır (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 56).

47. Bir kanun hükmüne ilişkin içtihadın henüz yerleşik hâle gelmediği bir aşamada o hükmün yargı organlarınca farklı biçimlerde yorumlanabilmesi hukukun doğası gereğidir. Zira hukukta nesnelliğin sağlanabilmesi açısından hukuk kurallarının belli ölçüde soyut kavramlar içermesi kaçınılmazdır. Nesnel hukuk kurallarının maddi alemde gerçekleşen olaylarla birebir örtüşmesi ve uygulanması ise her zaman mümkün olmayabilmektedir. Öte yandan hukuk kurallarının kapsamının tespitinde kural koyucu ne kadar titiz davranırsa davransın kuralın yürürlüğe girmesinden ve uygulanmaya başlamasından sonra önceden öngörülemeyen bazı yeni durumların ortaya çıkması da mümkündür. Bu gibi hâllerde

kuralın yetkili otoritelerce ve özellikle yargı organlarınca yorumlanması zorunlu hâle gelmektedir. Kuralı yorumlayan otoritelerin birden fazla olması, bazı hâllerde kuralın birden fazla yorumuna yol açmaktadır. Dolayısıyla hukuk kurallarının bu niteliği dikkate alındığında bir kanun hükmünün yargı organlarınca farklı biçimde yorumlanabilmesi ve hükme ilişkin farklı içtihatların varlığı, tek başına kuralın belirsiz ve öngörülemez olduğu yargısına ulaşmayı haklı kılmaz. Bununla birlikte birden fazla içtihadın varlığı, hukuk kurallarının temel bir özelliği olan bireyin davranışını yönlendirebilme gücünü zayıflatacak bir boyuta ulaşmışsa bireylerin hangi içtihada göre davranışlarını yönlendirecekleri belirsizleşeceğinden öngörülebilirlik ortadan kalkar (Mehmet Arif Madenci,§ 84)

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda uyuşmazlığın özünü, serbest bölgeye yapılan fason tekstil işçiliği hizmetinin KDV'den istisna olup olmadığı hususu oluşturmaktadır. Mal ve hizmet ihracına ilişkin istisna ve koşulları 3065 sayılı Kanun'un 11. ve 12. maddelerinde düzenlenmiştir (bkz. §§ 18-21). 3065 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin olay tarihinde yürürlükte bulunan metni uyarınca ihracat teslimleri ve bu teslimlere ilişkin hizmetler ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler, KDV'den istisna tutulmuştur. 12. maddenin (1) numaralı fıkrasında mal teslimine ilişkin istisna koşulları düzenlenirken (2) numaralı fıkrasında hizmet ihracına ilişkin istisna koşulları düzenlenmiştir. Bu maddenin olay tarihinde yürürlükte bulunan (1) numaralı fıkrası uyarınca bir teslimin ihracat teslimi sayılabilmesi için teslimin yurt dışındaki bir müşteriye veya bir serbest bölgedeki alıcıya ya da yetkili gümrük antreposu işleticisine yapılması ve aynı zamanda teslim konusu malın Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesinden çıkarak bir dış ülkeye veya bir serbest bölgeye vasıl olması ya da yurt dışındaki müşteriye gönderilmek üzere yetkili gümrük antreposuna konulması gerekmektedir. Aynı maddenin hizmet ihracına ilişkin (2) numaralı fıkrasının olay tarihinde yürürlükte bulunan metnine göre ise bir hizmetin istisna kapsamında sayılabilmesi için hizmetin yurt dışındaki müşteriler için yapılması ve hizmetten yurt dışında faydalanılması gerekmektedir. Fıkraya göre yurt dışındaki müşteri tabiri; ikametgâhı, iş yeri, kanuni merkezi ve iş merkezi yurt dışında olan alıcılar ile yurt içinde bulunan bir firmanın yurt dışında kendi adına müstakilen faaliyet gösteren şubelerini ifade etmektedir.

49. "Serbest bölge" ifadesi 12. maddeye ilk defa 4842 sayılı Kanun'la 24/4/2003 tarihinden geçerli olmak üzere eklenmiştir. Bu değişiklikle serbest bölgeye mal teslimleri açıkça istisna kapsamında belirtilirken serbest bölgeye hizmet ifası için herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Daha sonra 12. maddede,5766 sayılı Kanun'la 6/6/2008 tarihinden geçerli olmak üzere yapılan değişiklikle serbest bölgelerdeki müşteriler için yapılan fason hizmetler de istisna kapsamına alınmış ve bunun için gerekli koşullar düzenlenmiştir. Bununla birlikte söz konusu düzenlemeyle serbest bölgeye her türlü hizmet ifasının değil sadece "fason hizmetlerin" istisna kapsamına alındığı anlaşılmaktadır.

50. Başvuruya konu olayda daha önce mahsuben alınan iade tutarının fason tekstil hizmetinin katma değer vergisi istisnası kapsamında olmadığı gerekçesiyle, tahsiline yönelik olarak yapılan vergi zıyaı cezalı tarhiyata karşı dava açılmıştır. Vergi Mahkemesi, olay tarihinde yürürlükte bulunan mevzuata göre serbest bölgeye hizmet ifasının KDV'den açıkça istisna edilmediği gerekçesiyle tarhiyatı hukuka uygun bularak davayı reddetmiştir. Temyiz istemini inceleyen Danıştay Dokuzuncu Dairesi, serbest bölgelere yapılan hizmet ifasının yurt dışına yapılmış sayılmamasının hukuka aykırı olacağı; nitekim yasa koyucu tarafından olay tarihinden sonra yasa değişikliğiyle, serbest bölgelere yapılan fason hizmetlerin KDV istisnası kapsamına alındığı gerekçesiyle kararı bozmuştur. Vergi Mahkemesi, bozma

kararına uymamış ve ilk kararındaki gerekçeye ek olarak, yapılan yasal değişiklikle serbest bölgelerdeki müşteriler için yapılan fason hizmetler ihracat istisnası kapsamına alınmış ise de sözü edilen düzenlemenin değişiklikten önceki vergilendirme dönemlerine uygulanmayacağı gerekçesiyle ısrar etmiştir. Vergi Dava Daireleri Kurulu ısrar kararını, söz konusu karara atıfla onamış ve karar düzeltme istemini de reddetmiştir. Ayrıca gerek başvurucu tarafından sunulan bilgi ve belgelerden gerekse Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinde yapılan incelemede Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun önüne söz konusu uyuşmazlığın yalnızca başvuruya konu davalar sırasında geldiği anlaşılmaktadır.

51. Öte yandan başvurucu adına 2005/8, 9, 10, 11, 12. dönemleri için yine aynı hukuksal nedene dayalı olarak yapılan bir başka tarhiyatın İzmir 1. Vergi Mahkemesinin 16/11/2009 tarihli ve E.2009/208, K.2009/1616 sayılı kararıyla kaldırıldığı ve Danıştay Dokuzuncu Dairesi tarafından onandığındankararın kesinleştiği de anlaşılmaktadır (bkz. § 15). Benzer şekilde aynı konuyla ilgili bir başka vergi mükellefi adına 2005, 2006, 2007 yılları için yapılan KDV tarhiyatlarına açılan davaların İzmir 1. ve 4. Vergi Mahkemelerinin muhtelif kararlarıyla kabul edilerek tarhiyatların kaldırıldığı ve kararların Danıştay Dokuzuncu Dairesince onanarakkesinleştirildiği görülmektedir (bkz. §§ 15, 16).

52. Buna göre 4842 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonrasında olay tarihi itibarıyla serbest bölgelere sunulan fason tekstil hizmetlerinin KDV'den istisna olup olmadığı hususunda farklı yorumlar bulunduğu; İzmir 1. ve 4. Vergi Mahkemeleri ile Danıştay Dokuzuncu Dairesi bu hizmetin istisna kapsamında yer aldığı görüşünde ikenİzmir 2. Vergi Mahkemesi ile vergi yargısında en üst karar organı olan Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun ise istisna kapsamında olmadığı görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.

53. 4842 sayılı Kanun'la 24/4/2003 tarihinden sonra geçerli olmak üzereyapılan değişiklik sonrasında karşılaşılan bu uygulama nedeniyle başvuru formunda yapılan açıklamalara göre yetkili kamu otoriteleri nezdinde girişimde bulunularak bu yorumun ihracat sektörü üzerinde yol açacağı olumsuz etkilerin anlatılması üzerine 5766 sayılı Kanun'la, serbest bölgeye sunulan fason hizmetlerin de istisna kapsamına alınması amacıyla ilgili hükümlerde 6/6/2008 tarihinden geçerli olmak üzere yasal değişikliğe gidilmiştir. Söz konusu değişiklik gerekçesinde açıkça serbest bölgede faaliyet gösteren müşteriler için yapılan fason hizmetlere uygulanan KDV'nin serbest bölgedeki mükellefler tarafından indiriminin ve bu mükelleflere iadesinin mümkün olamadığı ve bir maliyet unsuru hâline gelen bahse konu KDV tutarlarının ihracat maliyetini artırıcı etkisinin önlenmesi amacıyla serbest bölgedeki müşteriler için yapılan fason işlerin istisna kapsamına alınmasını teminen söz konusu değişikliğin yapıldığı belirtilmiştir. Ancak söz konusu değişiklikten önce yapılan işlemlere ilişkin açılmış olan davaların değişiklikten önceki hükümler doğrultusunda görülmesine devam edilmiştir.

54. 5766 sayılı Kanun hükümleri uyarınca fason tekstil hizmeti işinin istisna kapsamında olduğunun açıkça belirtilmediği dönemde bu belirlemenin ilgili yargı organlarınca yapılmasının ve konuyla ilgili kararların yerleşik hâle gelmesinin zaman alacağı, bu süreçte farklı kararlar verilebileceği aşikârdır. Nitekim farklı sonuca varan Daire ve Kurul kararları incelendiğinde her iki kararın da yeterli ve ikna edici gerekçe içerdiği, öte yandan başvurucu aleyhine sonuçlanan davada Kurul tarafından varılan sonucun 5766 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik gerekçesiyle (bkz. §22) deörtüştüğü anlaşılmaktadır.

55. Somut olayda Danıştay kararları incelendiğinde Danıştay Dokuzuncu Dairesinin serbest bölgeye yapılan fason hizmetlerin KDV istisnası kapsamında olduğu yönünde kararları

bulunduğu, Danıştay Vergi Daireleri Kurulunun ise konuyu sadece başvurucu tarafından çıkarılan uyuşmazlıklar kapsamında incelediği ve aksi yönde sonuca ulaştığı görülmektedir. Kurulun yorumunun "fason hizmetlere uygulanan KDV'nin, serbest bölgedeki mükellefler tarafından indiriminin ve bu mükelleflere iadesinin mümkün olamadığı gerçeğinden hareketle, bir maliyet unsuru haline gelen bahse konu KDV tutarlarının ihracat maliyetini artırıcı etkisinin önlenmesi" amacını taşıyan 5766 sayılı Kanun'un değişiklik gerekçesiyle (bkz.§ 22) deörtüştüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca yasal düzenlemeyle, serbest bölgeye yapılan fason hizmetlerin de istisna kapsamına alınmak suretiyle benzer ihtilafların bir daha yaşanması ihtimalinin de ortadan kaldırıldığı görülmektedir. Bu bağlamda tek bir olayla sınırlı olarak Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunca verilen karardaki bu içtihat farklılığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecek şekilde bireylerin hukuka duyduğu güveni sarsıcı bir nitelik arz etmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

56. Bu itibarla vergilendirme suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayandığı kanaatine varılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

57. Mülkiyet hakkının kontrolü bağlamında devletin serbest bölgeye fason hizmet ifasını KDV'ye tabi kılmasında meşru bir amaç bulunduğu açıktır.

(3) Ölçülülük

58. Somut olayda başvurucu tarafından bu kısımla ilgili bir husus ileri sürülmediği gibi Anayasa Mahkemesi tarafından da bu kısmın incelenmesi gerekli görülmemiştir. Kaldı ki başvurucunun mahsuben aldığı iadenin tahsiline yönelik yapılan cezalı tarhiyatın başvurucu üzerinde ölçüsüz bir yük bıraktığı söylenemez.

59. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

60. Başvurucu, yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek manevi tazminata karar verilmesini istemiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

61. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

62. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalar ile hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan ancak sonucu itibarıyla medeni haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar, daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve makul sürede yargılanma hakkının adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olduğu kabul edilerek bir davadaki yargılama süresinin makul olup olmadığının tespitinde davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların

yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususların dikkate alınacağı Anayasa Mahkemesince belirtilmiştir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64; Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

63. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde sürenin başlangıcı kural olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber -bazı özel durumlarda girişimin niteliği dikkate alınarak- uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir (Selahattin Akyıl, § 45). Somut başvuru açısından benzer bir durum söz konusu olup makul süre değerlendirmesinde nazara alınacak zaman diliminin başlangıç tarihi, başvurucuya vergi zıyaı cezalı tarhiyatlara ilişkin ihbarnamelerin tebliğ edildiği 24/8/2007 tarihidir (E.T.Y.İ. A.Ş., B. No: 2013/596, 8/5/2014, § 52). Sürenin bitiş tarihi ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erme tarihidir (Güher Ergun ve diğerleri, § 52). Somut olayda bu tarih karar düzeltme isteminin reddedildiği tarih olan 23/10/2013'tür.

64. Bu kapsamda başvuruya konu her üç yargılama sürecinin ayrı ayrı incelenmesinde her üç davaya konu edilen ihbarnamelerin 24/8/2007 tarihinde tebliğ edildiği, 18/9/2007 tarihinde İzmir 2. Vergi Mahkemesinde davaların açıldığı, 23/1/2008 tarihinde davaların reddine karar verildiği, temyiz üzerine kararların Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 11/2/2009 tarihli kararlarıyla bozulduğu, karar düzeltme talebinin de aynı Dairece reddedilerek dosyanın İzmir 2. Vergi Mahkemesine gönderildiği, Mahkemenin 18/2/2011 tarihli kararlarıyla bozmaya uymayıp kararında ısrar ettiği, ısrar kararının temyizi üzerine dosyaların Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun önüne gittiği ve Kurulun 26/9/2012 tarihli kararlarıyla ısrar kararlarını onadığı ve karar düzeltme istemini de 23/10/2013 tarihli kararıyla reddetmesi üzerine yargılamanın bu tarih itibarıyla sona erdiği görülmektedir. Bu çerçevede özellikle İlk Derece Mahkemesinde ısrar kararı verildikten sonra Danıştayda temyiz ve karar düzeltme istemlerinin toplamda 2 yıl 8 aylık bir sürede tamamlandığı, böylece 24/8/2007 tarihinden 23/10/2013 tarihine kadar 6 yıl 2 aylık bir sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

65. Başvurunun değerlendirilmesi sonucunda başvuruya konu davanın, hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvurucunun tutum ve davranışlarıyla ve usule ilişkin haklarını kullanırken özensiz davranmasıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep olduğu da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı 6 yıl 2 aylık yargılama süresinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

66. Açıklanan nedenlerle başvurucunun başvuruya konu her üç yargılama yönünden Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

67. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

68. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesiyle 50.000TL manevi tazminata karar verilmesini ve maddi tazminat için genel mahkemelerde dava açma yolunun gösterilmesini istemiştir.

69. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

70. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya herüç başvuru için toplam net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

71. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Tespit edilen ihlal ile başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminata ilişkin istemin reddine karar verilmesi gerekir.

72. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 618,30 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.418,30 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 618,30 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.418,30 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 2. Vergi Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Dokuzuncu Daire Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYMA KAYAOĞLU

B. No: 2014/5491 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5491

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYMA KAYAOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5491)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Şeyma KAYAOĞLU

Vekili : Av. Ömür PEHLİVAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, zorunlu askerlik görevi sırasında intihar üzerine açılan tam yargı davasının Askeri Yüksek İdare Mahkemesince süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle adil yargılama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucunun eşi Doğukan Kayaoğlu, Kastamonu ili İnebolu İlçe Jandarma Komutanlığı emrinde zorunlu askerlik görevini ifa etmekte iken 1/1/2012 tarihinde silahla vurularak vefat etmiştir.

10. Jandarma Genel Komutanlığı Askerî Savcılığınca yapılan soruşturma sonucunda; başvurucunun eşinin, gece nöbetini tutmakta olan Jandarma Er Ahmet Erdem'in üzerindeki silahı onun ardından sessizce yaklaşarak aldığı, hızla yemekhaneye doğru koştuğu, diğer erlerin müdahalesine meydan vermeden sağ şakağına bir el ateş ederek intihara teşebbüs ettiği, İnebolu Devlet Hastanesi Acil Polikliniğine sevk edildiği ancak burada kurtarılamayarak aynı gün vefat ettiği, yapılan inceleme ve soruşturma sonucunda olayın intihar olduğu, ölüm olayında herhangi bir kişinin eylemi bulunmadığı gibi herhangi bir kişiye atfı kabil bir kusurun da söz konusu olmadığı gerekçesiyle 15/6/2012 tarihinde olay hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Anılan kararda ayrıca şu ifadelere yer verilmiştir:

"Müteveffa J.Er Doğukan KAYAOĞLU'na yapılan psikososyal risk faktörü tarama anketinde psikolojik bir rahatsızlık geçirdiği, rahatsızlığa istinaden tedavisinin devam ettiği, şimdiye kadar kendisine zarar vermeye/öldürmeye yönelik teşebbüsünün olduğu, öfkelendiği zaman kendini kontrolsüz durumda hissettiği, vücudunda sigara söndürme, jilet atma gibi kendine zarar verici davranışları olduğu anlaşılmıştır. Buna ilişkin müveffanın RDM kapsamına alındığı, psikolojik sorunları tespit edildiği ailesine 11'inci Bölük Komutanlığınca oğullarında anksiyete bozukluğu olduğu konusunda yazı yazıldığı anlaşılmıştır."

11. Anılan takipsizlik kararının başvurucuya ne zaman tebliğ edildiği dosyadan anlaşılamamakla birlikte başvurucu 15/3/2013 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvurarak maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş, başvurusunun zımnen reddi üzerine 8/7/2013 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Başvuruya konu Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) kararından anlaşıldığı kadarıyla başvurucu, olayın intihar olmadığını, kaldı ki intihar olsa bile idarenin hizmet kusuru bulunduğunu; zira, müteveffanın olay öncesinde intihara teşebbüs nedeniyle hava değişimine gönderildiğini (75 gün), tedavi gördüğünü, dolayısıyla askerlikten muaf tutulması gerektiğini, ayrıca idarenin olayda kusursuz sorumluluğunun da bulunduğunu ileri sürmüştür.

12. AYİM İkinci Dairesi 11/9/2013 tarihli ve E.2013/1075, K.2013/967 sayılı kararıyla başvurucunun, eşinin ölümü ile oluşan zarardan ölüm tarihinde (1/1/2012) haberdar olduğu ve bu tarihten itibaren bir yıl içinde davalı idareye ön müracaatta bulunması ve başvurudan sonra yasal süresi içinde dava açması gerekirken bir yıllıkidari müracaat süresi geçtikten sonra 15/3/2013 tarihindeki idari başvurunun ardından 8/7/2013 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

13. Başvurucunun karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 5/3/2014 tarihli ve E.2014/386, K.2014/292 sayılı kararıyla reddedilmiş, karar 25/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 21/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Anayasa ve Kanun Hükümleri

15. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

16. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun43. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirimi üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler."

17. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

2. Danıştay İçtihadı

18. Danıştay Onuncu Dairesinin 4/11/2011 tarihli ve E.2008/7182, K.2011/4711 sayılı kararı şöyledir:

"Bir eylemin idariliği ve doğurduğu zarar bazı durumlarda eylemin gerçekleşmesiyle, kimi zaman da değişik araştırma ve incelemelerden, hatta ceza davalarından sonra ortaya çıkabilmektedir.

Özelikle, kamu görevlilerinin idari tasarrufta bulunurken uyulması zorunlu görülen kurallara uymamaları nedeniyle kendilerine izafe edilebilecek nitelikte olmakla birlikte, resmi yetkilerin kullanımı sırasında gerçekleştiği için idaresinden de ayrılamayan görev kusurlarından doğan zararın tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, zararın, kamu görevlisinin kişisel kusurundan mı, görev kusurundan mı kaynaklandığının ceza muhakemesi sonucunda belirlenmesiyle ortaya çıkabilmektedir.

Bu nedenlerle, 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ve doğurduğu zararın ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, dava açma yolunun kullanımını güçleştirerek hak arama hürriyetini olumsuz etkileyeceğini belirtmek gerekir. Anılan Yasa hükmünde öngörülen tam yargı davalarının, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminine yönelik olması sebebiyle davanın açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması

zorunludur."

19. Aynı Dairenin 31/5/2016 tarihli ve E.2016/4241, K.2016/3896 sayılı kararı şöyledir:

"2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde, idari eylemlerden hakları ihlal edilen ilgililerin, idari eylemleri öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve herhalde idari eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerektiği hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanun hükmünde idareye başvuru için öngörülen en geç beş yıllık sürenin hangi tarihten itibaren başlatılacağı zaman zaman duraksamalara yol açtığından, bu hususun irdelenmesi gerekmektedir.

Tam yargı davaları, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminini ifade etmektedir. Bu nedenle, tam yargı davasının açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur.

İdari eylem, idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları ifade etmektedir. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken, bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Özellikle kamu görevlilerinin idari bir tasarruf yaparken, mevzuatın, üstlendiği ödevin ve yürüttüğü hizmetin kural, usul ve gereklerine aykırı olarak, kendisine izafe edilebilecek boyutta ve biçimde, ancak yine de resmi yetki, görev ve olanaklardan yararlanarak, onları kullanarak hareket ettiği, bu nedenle de idaresinden tamamen ayrılmasını önleyen ve engelleyen görev kusurları nedeniyle doğan zararların tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, bazen ceza davalarıyla personelin şahsi kusuru sonucu mu yoksa görev kusuru sonucu mu zararın ortaya çıktığının belirlenmesinden sonra saptanabilmektedir.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürenin, eylemin idariliğinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır."

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1)

numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

22. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak, Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan bir hakkın kapsamını belirleyen (çerçevesini çizen) sınırlardan başka sınırlamalara da tabi olabilir. Ancak hiçbir durumda bu sınırlamalar hakkın özünü zedelememelidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38).

23. Ayrıca bu sınırlama, meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır, aksi takdirde sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

24. Temyize başvurma, dava açma gibi usul kurallarına ilişkin kanunlarda birtakım sürelerin öngörülmesi, hukuksal güvenlik ilkesi ve mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan ve eksik olan kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet etmektedir (Stubbings ve digerleri/Birleşik Kralık, B. No: 22083/93, 22/10/1996, § 51).

25. Süre koşulu gibi dava açmaya ilişkin usul koşulları birden fazla yoruma neden olabilecek nitelikte ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek şekilde katı bir şekilde kullanılmaması veya söz konusu koşulların katı bir uygulamaya tabi olmaması gerekir (Beles ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, §§ 50, 51).

26. Dava açma hakkını kullanmak yasal birtakım şartlara bağlansa da mahkemelerin usul kurallarını uygularken hem yargılamanın adil olmasına halel getirecek aşırı şekilcilikten hem de yasalar tarafından konulan usul kurallarını ortadan kaldırma sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Walchli/Fransa, No. 35787/03, 26/7/2007, § 29). Yapılan düzenlemeler, hukuk güvenliği ilkesi ve adaletin iyi bir şekilde tecelli etmesi amaçlarına hizmet etmediği ve dava açmak isteyen kişinin önünde davasının esasını yetkili ve görevli mahkeme önünde inceletmek bakımından bir engel oluşturduğu durumlarda mahkemeye erişim hakkı ihlâl edilmiş olur (Efstathiou ve diğerleri/Yunanistan, No. 36998/02, 27/7/2006,§ 24).

27. Bir tazminat davasının kusur veya ihmale dayandırıldığı hâllerde, başvurucu söz konusu kusur veya ihmali oluşturan olaydan haberi olduğu ya da haberi olması gerektiği tarihten itibaren dava açma hakkına sahip olmaktadır (Miragall Escolano ve diğerleri/İspanya, No. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 ve 41509/98, § 37, AİHM 2000-I ve Canete de Goni/İspanya, No. 55782/00, § 40, AİHM 2002-VIII). Bu kapsamda tazminat davasının ileri sürülen bir kusur veya ihmale dayandığı durumlarda, başvurucununyalnızca bu kusur veya ihmalin sonuçlarından haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği andan itibaren yani haklarının ihlal edildiğiyle ilgili belge ya da karardan haberdar olduğu tarihten itibaren dava açma süresi işleyebilecektir (Yeşilkaya/Türkiye (k.k.), B. No: 47157/10, 26/5/2015,§ 39).

28. AİHM; Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye (B.No: 611/12, 17/11/2015) başvurusunda, askerde ölüm olayıyla ilgili yürütülen ceza soruşturmasının takipsizlikle

sonuçlanmasının ardından AYİM'de açılan tam yargı davasınınsüre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin başvuruda başvurucuların mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği hususunu değerlendirmiştir. Söz konusu olayda başvurucuların oğlu M.Y., 9/9/2008 tarihinde nöbet kulübesinde el bombasının patlaması sonucu vefat etmiştir. Yapılan soruşturmanın ardından 15/12/2009 tarihinde Askerî Savcılık, ölüm olayının meydana gelmesinde kimsenin kusur ya da kastının bulunmadığı, M.Y.nin el bombasıyla intihar ettiği sonucuna varmıştır. Askerî Savcılığın bu sonuca varmasında olay yeri inceleme raporu, olay yeri krokisi, otopsi raporları ve tanıkların M.Y.nin ailevi ve maddi çeşitli sıkıntılara bağlı olarak psikolojik sorunlarının olduğuna dair ifadeleri etkili olmuştur. Söz konusu kararın ardından başvurucular 28/8/2010 tarihinde tazminat istemiyle İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunmuş, istemin zımnen reddi üzerine 2/11/2010 tarihinde AYİM'de tam yargı davası açmışlardır. AYİM, 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesinde öngörülen bir yıllık süreyi ölüm tarihinden başlatarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir. AYİM kararında, yürütülen soruşturma sonucunda ölüm olayının davacılar yakınının intihar kastıyla, el bombasını patlatması şeklinde gerçekleştiği ve bu durumun davacılar tarafından da önceden bilinen ölüm sebebinde herhangi bir değişiklik yapmadığı kanaatine varıldığı da ayrıca belirtilmiştir.

29. AİHM ise davanın temelinde yer alan konunun bir yıllık süre sınırının M.Y.nin ölüm tarihinden itibaren başlatılması olduğunu belirtmiş, başvuranların oğullarının 9/9/2008 tarihinde hayatını kaybettiğini öğrendiklerini ancak kesin ölüm nedenini bilmediklerini, bu bağlamda takipsizlik kararı tebliğ edilinceye kadar söz konusu olayın kaza, cinayet veya intihar olduğunu kesin olarak bilemediklerini ve bu durumun AYİM'e başvuru yapılması için belirleyici bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır. AİHM, olay tarihinde başvuruculaın elinde idarenin kusur veya ihmaliyle ilgili kıstaslar bulunmadığını, kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan haberleri olduğu tarihten itibaren tam olarak soruşturma unsurlarına erişebildiklerini ve idarenin olası bir hatası veya ihmalinden haberleri olduğunu, anılan kararın tebliğinin üzerinden bir yıl geçmeden idareye başvuru yapıldığı ve bu koşullarda başvuruculaın ihmalkâr davrandıkları ya da hatalı oldukları yönünde suçlanamayacaklarını belirterek AYİM kararının başvuranları mahkemeye erişim haklarından mahrum bıraktığı sonucuna varmıştır (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, §§ 65-73).

30. Öte yandan AİHM Canan Eyilmez ve diğerleri/Türkiye (B. No:74704/11, 1/7/2014, §§ 24-34) başvurusunda, askerde ölüm olayıyla ilgili kusursuz sorumluluğa dayalı olarak açılan tam yargı davalarında takipsizlik kararından haberdar olmaya ihtiyaç duyulmadığını, dolayısıyla kusursuz sorumluluk esasına göre açılan davalarda bir yıllık dava açma süresinin ölüm tarihinden itibaren başlatılmasının makul olduğunu belirtmiştir. AİHM ölümcül kazanın, başvuruculaın yakınlarının zorunlu askerlik hizmetini yerine getirdiği sırada meydana gelmesi nedeniyle idarenin kusursuz sorumluluk ilkesine dayanarak kendilerine tazminat ödemeye mahkûm edilmesi gerektiğini savunduklarına dikkat çekerek idarenin olası kusurundan bilgi sahibi olmaya ihtiyaç duyulmadığını, bu nedenle dava açma süresinin olay tarihinden itibaren başlatılmasının hakkaniyetsizlik olarak ya da kendi özünde başvuranların mahkemeye erişim haklarına zarar verecek nitelikte görülmediği gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu; eşinin öldürüldüğünü düşündüğünü ancak Askerî Savcılığın kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararının tebliği ile intihar olduğunu öğrendiğini, bu öğrenme tarihinden yani ölüm sebebi kesinleştikten sonrabir yıl içinde idari başvuru yaparak dava açtığını, AYİM'in süreyi ölüm tarihinden başlatarak davasını süre aşımı yönünden reddetmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Bakanlık tarafından sunulan görüşte mahkemeye erişim hakkıyla ilgili AİHM içtihatlarına yer verilmiş ve ardından özetle yasada zorunlu idari başvuru için öngörülen sürenin başlangıcı için idari eylemin ne şekilde meydana geldiğinin değil olayın öğrenildiği tarihin esas alındığının açıkça düzenlendiği, başvurucunun da zararın meydana geldiğini eşinin vefatı ile öğrendiğini, açılan davada AYİM'in de öğrenme tarihini vefat tarihinden başlattığının anlaşıldığı ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

34. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

36. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

37. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır (bkz. § 21).

38. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

39. Başvurucunun açtığı davanın AYİM İkinci Dairesi tarafından süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilerek davanın esasının incelenmemesinin, başvurucunun mahkemeye erişim hakkına müdahale olduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

40. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

41. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

42. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

43. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

44. Başvuruya konu olayda AYİM İkinci Dairesinin, 1602 sayılı Kanun’un 43.maddesine göre süre aşımı gerekçesiyle davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. AYİM Dairesinin bu hükme göre verdiği kararla yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı açıktır.

ii. Meşru Amaç

45. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2014/112, K.2014/203, 25/12/2014).

46. Diğer taraftan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleri Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Bu ilkelerin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilebilir. Bu çerçevede idari işlem ve eylemlerin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıylahukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleri gereği idari davaların açılmasının belli sürelerle sınırlandırıldığını söylemek mümkündür.

47. Bunun yanında dava ya da hukuki işlemler için tanınan süreler, mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet ederler (AYM, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17).

48. Bir başka ifadeyle süre gibi usul kuralları adaletin iyi yönetimini ve bilhassa hukuki güvenlik ve istikrara saygının temin edilmesini amaçlarlar.

49. Bu açıklamalar çerçevesinde idari işlem ve eylemlere karşı açılan davalarda süre koşulunun öngörülmesi meşru amaçlara sahiptir.

iii. Ölçülülük

50. Başvurucunun yakınının askerde intiharı nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararın tazmini istemiyle açtığı davada AYİM İkinci Dairesinin, dava açma süresini vefat tarihinden başlatarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı hususununincelenmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

51. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin, somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

52. Mahkemeye erişim hakkı kapsamında dava açma süresi gibi usul koşullarına ilişkin kurallar yorumlanırken ölçülülük ilkesi gözönünde bulundurulmalıdır. Buna göre bir yandan kişilerin mahkemeye erişimine engel oluşturacak aşırı şekilcilikten kaçınılırken diğer yandan da kanunla belirlenen usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınılmalıdır. Bu durum özellikle dava açma süresinin ne zaman işlemeye başladığının açık olmadığı veya bu hususta birden fazla yorum yapma imkânının bulunduğu durumlarda önemlidir. Mahkemeye erişim hakkı kapsamında dava açma süresinin ne zaman işlemeye başlayacağına ilişkin birden fazla yorum yapma imkânının bulunması hâlinde kişilerin mahkemeye erişimini engellemeyecek olan yorumun benimsenmesi gerekir.

53. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus, derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda dava açma sürelerinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, dava açma sürelerinin başlatıldığı tarihle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir.

54. Ayrıca, derece mahkemesi kararlarında başvuruculların uğradıklarını ileri sürdükleri zararı öğrendikleri veya öğrenmeleri gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

55. Bazı örneklerine yukarıda yer verilen (§§ 18,19) Danıştay içtihatlarında ortaya konulduğu üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Bu çerçevede eylemin

idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir.

56. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir. Ortaya konulacak ölüm nedeni, çoğu zaman eylemin idariliğinin ve illiyet bağının varlığının tespiti konusunda önem taşımaktadır (Benzeri yöndeki değerlendirmeler için bkz. Emre Çalıkoğlu, B. No: 2013/4686, 4/11/2015, §§ 64-67).

57. Bu bağlamda özellikle askerde meydana gelen ve kesin nedeni bilinmeyen olayların kaza, cinayet veya intihar olup olmadığının yapılan adli veya idari soruşturma sonucu ortaya çıktığı durumlarda ilgililerin kesin ölüm nedenini bilmeleri, takip edecekleri usul ve başvuracakları idari ve adli mercilerin belirlenmesinde bu kapsamda ilgililerin tam yargı davası açma iradeleri üzerinde belirleyici etkiye sahiptir.Söz konusu soruşturmalar ise idari veya adli makamlarca resen yürütüldüğünden soruşturma süresinin uzunluğu üzerinde genellikle davacıların bir etkisi ve soruşturma sonucunu beklemekten başka bir görevleri bulunmamaktadır.

58. Bu durum özellikle, tam yargı davasının kusur veya ihmalin varlığına dayandırıldığı durumlarda önem arz eder. Yürütülen soruşturma sonucu kusur veya ihmalin varlığı tespit edildiğinde dava açma süresinin, davacıların kusur veya ihmalin varlığından veya sonuçlarından haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği andan itibaren başladığının kabulü gerekir.

(2)İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Başvurucu, 1602 sayılı Kanun'da belirtilen dava açma süresinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği yönünde bir şikâyette bulunmamıştır. Başvurucu, anılan sürenin başlangıç tarihi olarak vefat tarihinin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

60. Başvuruya konu olayda, başvurucunun eşinin vefatının intihar olduğu Askerî Savcılığın 15/6/2012 tarihli takipsizlik kararı ile kesinleştirilmiştir. Başvurucu anılan takipsizlik kararının üzerinden henüz bir yıl geçmeden 15/3/2013 tarihinde idari başvuru yaparak tazminat talep etmiş ve bu talebin zımnen reddi üzerine 8/7/2013 tarihinde davasını açmıştır. AYİM kararında ise vefatın öğrenildiği tarihten itibaren zararın öğrenildiği ve bunun üzerinden de idari başvuru yapılan 15/3/2013 tarihi itibarıyla bir yıllık sürenin geçtiği belirtilerek dava süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

61. Başvurucu özellikle yakınının intihara meyilli olduğunun idarece bilindiği, ancak tedbir alınmadığı hususuna dikkat çekerek hem kusur sorumluluğuna hem de kusursuz sorumluluğa dayalı olarak tazminat talebinde bulunmuştur.

62. AYİM Dairesi, dava açma süresinin hesabında ölümün gerçekleştiği tarihi esas almış; başvurucunun idarenin kusurundan kaynaklandığını ileri sürdüğü zararı hangi tarihte öğrenebileceği, başka deyişle başvurucu tarafından eylemin idariliğinin ne zaman öğrenildiği ya da eylemin idariliği ihtimaline ne zaman kanaat getirildiği hakkında herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir.

63. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi özellikle askerde meydana gelen ve kesin nedeni bilinmeyen ve dolayısıyla olayın kaza, cinayet veya intihar olup olmadığının yapılan adli veya

idari soruşturma sonucu ortaya çıktığı durumlarda ilgililerin kesin ölüm nedenini bilmeleri takip edecekleri usul ve başvuracakları idari ve adli mercilerin belirlenmesinde önemli olup başvurucu da takipsizlik kararıyla olayın intihar olduğunu öğrendikten sonra özellikle eşinin psikolojik sorunları nedeniyle daha önce hava değişimine gönderildiği hususuna dikkat çekerek idarenin kusuruna vurgu yapmıştır.

64. Dolayısıyla olayda vefat nedenini ortaya koyan takipsizlik kararı üzerine bir yıl içinde idari başvuru yapılarak buna uygun şekilde dava açıldığı hâlde salt uğranıldığı ileri sürülen zararın vefat tarihi itibarıyla öğrenildiği değerlendirilerek bu tarihin dava açma süresinin başlangıcı olarak kabul edilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını kullanmasını aşırı derecede güçleştirdiği açıktır.

65. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

66. Başvurucu,idarenin özensiz davranışı sonucu yaşam hakkının ihlal edildiğini de ileri sürmüştür.

67. Bakanlık bu iddiaya ilişkin görüş sunmamıştır.

68. Başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesi uyarınca yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti, söz konusu şikâyet ve olay açısından yaşam hakkı kapsamında etkili kabul edilebilecek bir başvuru yolu olan tam yargı davasına ilişkin Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yapılan incelemede, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği tespit edilip ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar verildiğinden ayrıca değerlendirilmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

69. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

70. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmuştur.

71. Adil yargılanmahakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

72. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden

yargılama yapılmak üzere Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Daire Başkanlığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

73. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere - Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesinin 11/9/2013 tarihli ve E.2013/1075, K.2013/967 sayılı kararıyla ilgilidir.),

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALAT ŞUT

B. No: 2014/6371 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6371

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALAT ŞUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6371)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Halat ŞUT

Vekili : Av. Selman OKÇU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askerliğe elverişli olunmadığı hâlde zorunlu askerlik hizmetine alınmaktan dolayı uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, askerlik işlemleri yönünden sakıncalı bir durumunun bulunmadığı kabul edilerek 8/12/2011 tarihinde askere sevk edilmiştir. Askerlik hizmeti devam etmekteyken Gülhane Askeri Tıp Akademisi Hastanesinin (GATA)20/1/2012 tarihli raporu ile askerliğe elverişli olmadığı tespit edilen başvurucu aynı tarihte terhis edilmiştir.

8. Söz konusu rapor 7/3/2012 tarihinde onaylanmış, bu kapsamda Silvan Askerlik Şubesince 12/6/2012 tarihinde terhis belgesi tanzim edilerek terhis belgesi ile raporun bir sureti başvurucuya gönderilmiş; ancak, söz konusu belgelerin tebliğ edildiğine dair herhangi bir belge bulunamamıştır.

9. Başvurucu, elverişli olmadığı hâlde hukuka aykırı şekilde kendisineaskerlik yaptırılarak zarara uğratıldığı iddiasıyla 29/1/2013 tarihinde idareye başvurarak maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş, başvurucunun başvurusu zımnen reddedilmiştir.

10. Başvurucunun idari başvurusunun reddedilmesi üzerine aynı taleple açtığı tazminat davasında Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) İkinci Dairesi 9/10/2013 tarihli ve E.2013/1034, K.2013/1141 sayılı kararıyla, başvurucunun askerliğe elverişsiz olduğuna ilişkin sağlık kurulu raporunun 7/3/2012 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığınca onaylandığı, davacının zararını bu tarih itibarıyla öğrendiğinin kabulünün gerektiği, buna göre işlemden doğan tam yargı davası kapsamındaki zararın tazmini için 7/3/2012 tarihinden itibaren altmış gün içinde dava açılması yahut davalı idareye ihtiyari müracaatta bulunulması gerekirken bu süre geçirildikten sonra 29/1/2013 tarihinde yapılan başvuru üzerine açılan davada süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

11. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 26/3/2014 tarihli ve E.2014/542, K.2014/408 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karar 17/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 2/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

14. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun35. maddesinin "İhtiyarı müracaat" kenar başlıklı (a) bendi şöyledir:

“Kesin işlem yapmaya yetkili makamlarca tesis edilen idari işlemlerin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması; üst makamdan, yoksa işlemi yapmış olan makamdan idari dava açmak için belli olan süre içinde istenebilir. Bu müracaat işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur.

Altmış gün içinde cevap verilmez ise, istek reddedilmiş sayılır.

İsteğin reddi üzerine dava açma süresi başlar ve müracaat tarihine kadar geçmiş olan süre de hesaba katılır.”

15. 1602 sayılı Kanun’un "Dava açma süresi" kenar başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açma süresi her çeşit işlemlerde yazılı bildirim

tarihinden itibaren kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde altmış gündür.”

16. 1602 sayılı Kanun’un "İptal ve tam yargı davaları" kenar başlıklı 42. maddesi şöyledir:

“İlgililer, haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davaları ile birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı, icra tarihinden itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 35 inci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, idari işlemlerden doğan zararlarda idareye zorunlu başvuru süresinin raporların kesinleştiği tarihten değil ilgilisine tebliğ edildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağını, raporun 7/3/2012 tarihinde kesinleştiği kabul edilse bile uyuşmazlık idari eylemden kaynaklandığı için 29/1/2013 tarihinde yapılan idari başvurunun 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesinde öngörülen bir yıllık süre içinde yapıldığını, kaldı ki raporun 7/3/2012 tarihinde onaylandığını fakat kesinleşmediğini, idarenin kesinleşen rapor ile birlikte kendisinin hangi kanun yollarına, hangi süre içinde başvuracağını bildirmesi gerektiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca askerliğe elverişli olmadığı hâlde idare tarafından yeterli muayene yapılmayarak kendisine askerlik yaptırılması nedeniyle vücut bütünlüğü ve yaşam hakkının zarar gördüğünü, sonuç olarak Anayasa'nın 5., 12. ve 17. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; ihlalin tespitine ve zararlarının tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucunun iddialarının özü mahkemeye erişim hakkına ilişkin olduğundan başvurucunun tüm şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

21. Askerliğe elverişli olunmadığı hâlde askere alınmadan dolayı uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiası daha önce Anayasa Mahkemesince incelenmiştir (Birçok karar arasında bkz. Emre Kartal, B. No: 2014/5020, 6/10/2015; Hulisi Balcı, B. No: 2013/9479, 6/1/2016; Veysi Atlı, B. No: 2014/2772, 23/3/2016; Ferhat Yağcı, B. No: 2013/2493, 22/9/2016).

22. Anayasa Mahkemesinin anılan başvurularda ortaya koyduğu içtihata göre kişilerin

uğradıkları zararı ve bu zararın sebep ve sonuçlarını değerlendirebildiklerinde dava açabilecekleri, buna göre erken terhis durumunun varlığı hâlinde söz konusu zararın erken terhisle öğrenilerek değerlendirilebileceği kabul edilmektedir. Erken terhis durumunun olmadığı durumlarda ise mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde zarardan bilgi sahibi olup olmadıklarına dair başvuruculaların ortaya koyacakları argümanlar, bu çerçevede zararın öğrenilmesine elverişli nitelikteki sağlık raporunun varlığı ve derece mahkemelerinin bunlara dair gerekçeleri önem arz eder.

23. Somut olaya benzer nitelikteki Emre Kartal başvurusunda, Mahkeme, başvurucunun askerliğe elverişsiz olduğunu erken terhis ile öğrendiğini ve hangi nedenle elverişsiz olduğuna ilişkin sağlık kurulu raporuna bu tarih itibarıyla ulaşabildiğini, erken terhis işleminden sonra sağlık raporunun onaylanarak başvurucuya tebliğ edilmesinin ise ancak açılan tazminat davasında rahatsızlığın seviyesine göre talep edilecek olan tazminat tutarının hesaplanmasına etki edebileceği hususlarını gözönünde bulundurarak AYİM yorumunun mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren nitelikte olmadığı sonucuna varmıştır.

24. Başvuru konusu olayda da 20/1/2012 tarihli rapor üzerine bu tarihte erken (fiilî) terhis edilen başvurucunun, erken terhisle birlikte uğradığı zararı ve bu zararın sebep ve sonuçlarını değerlendirebileceği anlaşıldığından, AYİM tarafından lehe yorumla anılan raporun onay tarihi olan 7/3/2012 tarihinden itibaren altmış gün içinde dava açılmaması veya idari müracaatta bulunulmaması nedeniyle davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesinde bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇAPAN TÜRKOĞLU

B. No: 2014/9507 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9507

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇAPAN TÜRKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9507)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Çapan TÜRKOĞLU

Vekili : Av. Ahmet SAĞLAM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, belediyeden kiralanan taşınmaza ilişkin olarak Hazine tarafından başvurucu ve belediye aleyhine açılan müdahalenin meni ve yıkım istemli dava devam ederken taşınmazın yıkılmış olması sebebiyle dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu1958 doğumlu olup Mersin'de ikamet etmektedir.

A. Başvuru Konusu Olayın Arka Planı

8. Mersin ili Adnan Menderes Bulvarı'nda bulunan ve denizi doldurmak suretiyle elde edilen taşınmaz, yap-işlet-devret modeliyle lokanta olarak işletilmek üzere 17/5/1995 tarihinde G.T. isimli şahsa kiralanmıştır. Söz konusu işletmeye başvurucu ve M.Y. isimli şahıs da ortak olmuşsa da G.T. 19/9/1995 tarihinde ortaklıktan ayrılmıştır. Bunun üzerine 16/2/1996 tarihinde Mersin Büyükşehir Belediyesi (Belediye) ile başvurucu ve M.Y. isimli şahıs arasında bir yıllık kira sözleşmesi akdedilmiştir. Belediye tarafından 17/4/1996 tarihinde anılan işletme için yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni verilmiştir. M.Y.nin 12/8/1996 tarihinde vefatı ve mirasçılarının da ortaklıktan ayrılmaları üzerine başvurucu 10/3/1997 tarihinde yeni bir sözleşme yapılması talebinde bulunmuştur. Talep, Belediye tarafından aynı tarihli işlem ile reddedilmiştir.

B. Hazine Tarafından Belediye ve Başvurucu Aleyhine Açılan Müdahalenin Meni ve Yıkım Davası

9. Hazine tarafından 5/6/1996 tarihinde Belediye ile Belediyeyle kira sözleşmesi akdeden başvurucu ve diğer kişiler (S.Y., E.B., A.G. ve N.T.) aleyhine hakem sıfatıyla Mersin 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (hakem) müdahalenin meni ve yıkım davası açılmıştır. Hazine, dava dilekçesinde, usulüne uygun olarak denizden doldurulan alanların özel mülkiyete konu yapılamayacağını belirtmiş; 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca sahil şeritlerinde yapılacak yapıların kıyı kenar çizgisine en az 50 metre yaklaşılarak inşa edilebileceğine dikkat çekmiş; yaklaşma mesafesi ile kıyı kenar çizgisi arasında kalan bölümün ise ancak yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreaktif amaçlarla kullanılabileceğini ifade etmiş; bu hükümlere aykırı yapılan yapıların yıkılması gerektiğini savunmuştur.

10. Hazine tarafından başvurucu aleyhine Mersin2. Asliye Hukuk Mahkemesinde 13/11/1996 tarihinde ayrı bir müdahalenin meni ve yıkım davası açılmıştır. Bu dava da hakem sıfatıyla Mersin 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davayla birleştirilmiş ve hakem tarafından görülmüştür.

11. Hakem 30/12/1998 tarihli kararla başvurucunun işlettiği taşınmaz üzerinde bulunan 2329 m²lik kullanım alanı ile bu alan üzerindeki restoran, mutfak, depo ve WC alanıyla ilgili olarak Belediye ve başvurucu tarafından yapılan müdahalenin menine ve bu bölümde bulunan yapıların yıktırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu tarafından işletilen Han Restoran'ın kıyı kenar çizgisinin güneyinde ve denize bitişik alanda yer aldığı ifade edilmiştir. Gerekçenin devamında ayrıca ilgili mevzuat uyarınca dolgu alanlarına ilişkin inşaat ruhsatının Maliye Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı tarafından verilmesi gerektiği hâlde Han Restoran için böyle bir ruhsatın verilmediği açıklanmıştır. Mahkeme, ilgili mevzuata aykırı olarak ve kıyının kamuya kapanması sonucunu doğuracak şekilde inşa edilen Han Restoran'a yönelik müdahalenin meni davasının kabulü gerektiğini ifade etmiştir.

12.Hakem sıfatıyla verilen karara karşı başvurucu, aynı Mahkemede temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz istemi aynı Mahkeme (hakem) tarafından incelenmiş ve 5/8/1999

tarihinde reddedilmiştir.

C. Şirket Tarafından Açılan Tespit Davası

13. Han Restaurant Turizm İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi (Şirket) tarafından, Belediye ile Millî Emlak Müdürlüğünden hangisinin taşınmazın kiraya verilmesi hususunda yetkili olduğunun tespiti istemiyle Mersin 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmıştır. Anılan Mahkeme 14/12/1999 tarihli kararla davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, hakem tarafından 30/12/1998 tarihli kararla müdahalenin menine ve yapının yıkımına karar verildiğinden Belediye ile Şirket arasında 15/12/1999 tarihinde yapılan kira sözleşmesinin muvazaalı ve hükümsüz olduğu vurgulanmıştır.

D. Belediye Tarafından Tesis Edilen Ruhsat İptali, Yıkım ve İdari Para Cezası Uygulanmasına İlişkin İşleme Karşı Şirket Tarafından Açılan İdari Dava

14. Başvurucu 12/2/1999 tarihinde kayda giren dilekçe ile işletmeyi Şirkete devrettiğini Belediyeye bildirmiştir. Bunun üzerine Belediye ile Şirket arasında 15/2/1999 tarihinde bir yıllık kira sözleşmesi yapılmıştır.

15. Belediye Encümeninin 16/6/1999 tarihli kararıyla, 17/4/1996 tarihli yapı ruhsatı iptal edildiği için taşınmaz üzerinde bulunan yapıların ruhsata bağlanması mümkün olmadığından yıkılmasına karar verilmiş, ayrıca yapı maliklerine 500.000.000 TL (500 TL) idari para cezası uygulanmıştır. Bu işlemlere karşı açılan davada Adana 1. İdare Mahkemesinin 24/12/1999 tarihli kararıyla; yetkili idarenin ilçe belediyesi olduğu, Büyükşehir Belediyesinin yetkisinin bulunmadığı gerekçesiyle ruhsat iptali, yıkım ve idari para cezası kesilmesi hakkındaki işleminin iptaline karar verilmiştir. Ancak anılan karar Danıştay Altıncı Dairesinin 21/12/2000 tarihli kararıyla, taşınmazın bulunduğu alanın Büyükşehir Belediyesinin yetki alanına girip girmediğinin yeterince araştırılmadığı gerekçesiyle bozulmuştur.

16.Adana 1. İdare Mahkemesince yeniden yapılan yargılama sonucu taşınmazın ilçe belediyesinin yetki alanında bulunduğu kanaatine ulaşılarak 30/4/2002 tarihli kararla idari işlemin yıkım ve para cezasına ilişkin kısmı iptal edilmiş, ruhsat iptaline ilişkin kısmı yönünden ise davanın reddine karar verilmiştir. Davanın reddine ilişkin kısım (ruhsat iptaline ilişkin kısım) temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Kararın idari işlemin yıkım ve para cezasına ilişkin kısmının iptaline ilişkin hüküm fıkrası, Danıştay Altıncı Dairesinin 26/4/2004 tarihli kararıyla bozulmuştur. Kararın gerekçesinde taşınmazın bulunduğu bölgenin Büyükşehir Belediyesinin yetki alanında bulunduğu vurgulanmış ve davanın reddinin gerektiği ifade edilmiştir.

17.Bozma kararından sonra dava dosyası 24/9/2004 tarihli yetkisizlik kararıyla yeni kurulan Mersin 1. İdare Mahkemesine gönderilmiştir. Anılan Mahkemece 20/7/2005 tarihli kararla eksik posta avansının yatırılmadığı gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir.

E. Taşınmazın Üzerinde Bulunan Yapının Yıkılması ve Kanun Yararına Bozma Süreci

18. Taşınmazın üzerinde bulunan yapı, Hazine tarafından icra marifetiyle 16/4/2002 tarihinde yıktırılmıştır.

19. Başvurucu 30/12/1998 tarihli hakem kararının kanun yararına bozulması amacıyla 26/6/2002 tarihli dilekçe ile Bakanlığa başvurmuştur. Bakanlık talebi yerinde görerek kanun yararına bozma başvurusunda bulunmuştur.

20.Bakanlığın kanun yararına bozma istemini inceleyen Yargıtay 1. Hukuk Dairesi 25/2/2003 tarihli kararıyla istemi kabul etmiş, özel kişiler aleyhine açılan davanın tefrik edilmeyerek 29/6/1938 tarihli ve 3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamami Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolu ile Hallı Hakkında Kanun'da sayılan kuruluşlara münhasır kılınan hakem usulüyle görülmesinin usule aykırı olduğu gerekçesiyle hakem hükmünün kanun yararına bozulmasına karar vermiştir.

21. Kanun yararına bozma kararı üzerine uyuşmazlığa bakan Mersin 1. Asliye Hukuk Mahkemesi davanın Belediye aleyhine açılan hakem sıfatıyla görülmesi gereken bölümü ile kişilere karşı açılan bölümünü birbirinden tefrik etmiştir. Hakem sıfatıyla bakılan davada 3/11/2004 tarihinde karar verilmiş ise de kararın ne yönde verildiğine ilişkin dosyada herhangi bir bilgi ve belge bulunmamaktadır.

22. Mahkeme kişilere karşı açılan davada 9/5/2005 tarihli kararıyla, hakem tarafından verilen 3/11/2004 tarihli karara atıfla A.G. yönünden davanın reddine, başvurucu ve diğer davalılar yönünden ise yapıların yıkılmış olması nedeniyle konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Karar, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 15/11/2005 tarihli kararıyla bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, ihtilafın kıyı kenar çizgisinin belirlenmesinden kaynaklandığı vurgulandıktan sonra hakemin hükmün verildiği tarih itibarıyla görevsiz olduğu gibi hükmün de henüz kesinleşmediği ifade edilmiş ve görevsiz mahkemece kurulan ve henüz kesinleşmeyen karara atıfla hüküm kurulmasının doğru olmadığı açıklanmıştır. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, işin esasının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

23. Mahkemece 18/9/2006 tarihli kararla ilk kararında ısrar edilmiş ise de bu karar Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2007 tarihli kararıyla bozulmuştur.

24. Bozma kararı üzerine Mahkemece keşif yapıldıktan sonra 13/12/2010 tarihli kararla A.G.nin kullanımında bulunan taşınmazın kıyı kenar çizgisinin içinde kaldığı gerekçesiyle bu kişi yönünden davanın kabulü ile vaki müdahalenin menine ve taşınmaz üzerinde bulunan yapının yıkılmasına, başvurucu ve diğer davacılar yönünden ise yapıların yıkılmış olması nedeniyle konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

25. Mahkeme kararı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 12/11/2013 tarihli kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 13/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 12/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir

26.Başvurucu12/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, 22/12/1934 tarihli ve 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 8. maddesi uyarınca izinle denizden doldurulan yerler dolduranlar adına tapu siciline tescil edileceğinden ihtilaf konusu taşınmazın Belediyeye ait olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 79. maddesinin ikinci fıkrasında, denizden doldurulan yerlerin belediyelerin tasarrufuna bırakılacağı hükmünün yer aldığını ifade etmiştir. Değinilen mevzuata göre Belediyeye ait olan taşınmazın Belediye tarafından ilgili mevzuata

uygun olarak kendisine kiralandığını savunan başvurucu, İçel (Mersin) Valiliğinin kiralama işi nedeniyle Belediye personeli hakkında yaptığı şikâyet üzerine başlatılan ceza soruşturmasının beraat ile sonuçlandığının altını çizmiştir. Yıkım kararının yok hükmünde olduğunu ileri süren başvurucu, görülen dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş olmasından şikâyet etmektedir. Başvurucuya göre dava konusuz kalmamıştır. Başvurucu, sonuç olarak Daire kararının kaldırılmasını talep etmiş; ayrıca uğradığı zararlar nedeniyle Mersin 1. İdare Mahkemesi nezdinde tam yargı davası açtığını ve anılan davanın derdest olduğunu belirtmiştir.

B Değerlendirme

29. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma (Değişik ibare: 3.10.2001-4709/14 md.) ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Davanın esası hakkında hüküm kurulmamasına yönelik şikâyetin mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

32. Buna göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edilmesi", bu ihlalden dolayı kişinin "kişisel olarak" ve "doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun, kendisinin "mağdur" olduğunu ileri sürmesidir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

33. Olayda Hazine tarafından başvurucu aleyhine müdahalenin meni ve yıkım davası açılmıştır. Mahkemece hakem sıfatıyla verilen 30/12/1998 tarihli kararla müdahalenin menine ve taşınmaz üzerinde bulunan yapının yıktırılmasına karar verilmiştir. Bu kararın kesinleşmesi üzerine taşınmaz 16/4/2002 tarihinde yıktırılmıştır. Ancak hakemin 30/12/1998 tarihli kararının Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 25/2/2003 tarihli kararıyla kanun yararına bozulması üzerine Mahkemece yeniden yapılan yargılamada, yapının yıkıldığı gözetilerek davanın konusuz kaldığı değerlendirilmiş ve dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

34. Dava devam ederken dava konusu taşınmazın yıkılması durumunda nasıl bir karar verileceğinin takdiri derece mahkemelerinin yetkisindedir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda mahkemelerin bu hususta takdirine karışması söz konusu olamaz. Bu nedenle taşınmaza yapılan müdahalenin meni ve taşınmaz üzerindeki yapının yıkılması talebini içeren davada, yapının yıkılmış olmasının davayı konusuz bıraktığı yolunda Mahkemece ulaşılan kanaatin Mahkemenin takdir alanı içinde kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

35. Öte yandan başvuruya konu dava, Belediye ve başvurucu tarafından ihtilaf konusu taşınmaza yapılan müdahalenin meni ve yıkım istemine ilişkin olup başvurucu ve Belediye aleyhine açılmıştır. Davanın konusuz kalması nedeniyle dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş olması, başvurucu aleyhine sonuç doğurmamaktadır. Bu nedenle sırf dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş olması nedeniyle başvurucunun güncel bir menfaatinin etkilendiğinin söylenmesi mümkün değildir.

36. Taşınmaz üzerindeki binanın yıkılmış olmasının başvurucunun mağduriyetine neden olabileceği açık ise de bu durum, kanun yararına bozma kararından önce verilen 30/12/1998 tarihli hakem kararı ve onun uygulanmasının bir sonucudur. Başvuruya konu davada ise 16/4/2002 tarihinde gerçekleşen yıkımın hukukiliği ile ilgili bir değerlendirme yapılması mümkün değildir. Nitekim başvurucu, yıkım nedeniyle uğradığı zararın tazmini istemiyle Mersin 1. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır.

37. Bu açıklamalar dikkate alındığında başvurucu aleyhine açılan davada karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş olmasının başvurucu yönünden bir mağduriyete yol açmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

38. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELMA ALTUNDAĞ

B. No: 2014/14474 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14474

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELMA ALTUNDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14474)

Karar Tarihi: 5/7/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 19/9/2017 - 30185

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Selma ALTUNDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hâkim adaylığı mülakat sınavında başarısız sayılma nedeniyle eşitlik ilkesi ile kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonda kabul edilebilirlik konusunda oybirliği sağlanamadığından başvuru, kabul edilebilirlik incelemesinin karara bağlanabilmesi için Bölüme gönderilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvrucu 20/12/2008, 25/12/2010, 9/4/2011 ve 25/12/2011 tarihlerinde yapılan adli yargı hâkim adaylığı yazılı sınavlarını kazandığını ancak tüm sınavların mülakatında elendiğini belirtmiştir.

8. Başvurucu, en son 16/2/2012 tarihinde yapılan mülakatta da başarısız sayılması üzerine iptal davası açmıştır.

9. Ankara 11. İdare Mahkemesi 18/1/2013 tarihli ve E.2012/812, K.2013/61 sayılı kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle başvurucu hakkındaki mülakat komisyonu değerlendirme tutanaklarında ilgilinin muhakeme gücü, bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade yeteneği, genel ve fiziki görünümü, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğu ve liyakati, yetenek ve kültür ile çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı başlıkları altında her bir başlık için 20 puan üzerinden değerlendirmeler yapıldığı, her bir komisyon üyesinin adayı ayrı ayrı değerlendirdiği, bu değerlendirmelerin de birbiri ile paralellik arz ettiği, dolayısıyla değerlendirmede tereddüte mahal olacak ya da farklı yorumlanabilecek bir durum olmadığı, bu durumda 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun belirlediği çerçeve içinde gerçekleştirilen mülakat sınavı sonucu yapılan değerlendirmelere göre başvurucunun başarısız sayılmasında hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

10. Karar, Danıştay Onikinci Dairesi tarafından 5/12/2013 tarihli kararla onanmış ve karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 16/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Karar düzeltme isteminin reddine ilişkin karar 7/8/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 4/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 2802 sayılı Kanun’un 8. maddesinin (ı) bendi şöyledir:

“Adaylığa atanabilmek için :

…

Yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı göstermek,

…

şarttır.”

13. 2802 sayılı Kanun'un 9/A maddesinin onuncu ve devamı fıkraları ise şöyledir:

“ Mülâkat, ilgilinin;

a) Muhakeme gücünün,

b) Bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade yeteneğinin,

c) Genel ve fizikî görünümünün, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğunun ve liyakatinin,

d) Yetenek ve kültürünün,

e) Çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığının,

puan vermek suretiyle değerlendirilmesi yöntemidir.

Mülâkat, yukarıdaki bentlerde yazılı özellikler herbiri yirmişer puan üzerinden değerlendirilerek yapılır. Mülâkat Kurulunun her bir üyesi tarafından verilen puanlar ayrı ayrı tutanağa geçirilir. Başarılı sayılmak için, üyelerin yüz tam puan üzerinden verdikleri notların aritmetik ortalamasının en az yetmiş olması şarttır.

Mülâkat sonucu en yüksek puan alandan başlamak üzere sıraya konularak mülâkat başarı listesi hazırlanır ve bu listenin altı Mülâkat Kurulu tarafından imzalanarak Personel Genel Müdürlüğüne teslim edilir.

...”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu; yazılı sınavı dört defa başardığı hâlde mülakatta elendiğini, mülakatta objektif bir değerlendirme yapılmadığını, bu nedenle Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ile Anayasa'nın 70. maddesinde düzenlenen kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini, ayrıca mülakatta başarısız sayılma işlemine karşı açtığı davada idari yargı denetiminin etkili olmadığını, bu durumun ise Anayasa'nın 125. maddesine aykırı olduğunu iddia ederek ihlalin tespitiyle sonuçlarının ortadan kaldırılmasını ve lehine tazminata hükmedilmesini istemiştir.

B. Değerlendirme

1. Kamu Hizmetine Girme Hakkı ile Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Anayasa'nın 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

“Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

18. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme'nin ve Türkiye’nin taraf olduğu Ek Protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

19. Başvurucunun Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine

yönelik iddiasının belirtilen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için ihlal iddiasının kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda ayrımcılığa maruz kaldığı sorularına cevap verebilmesi gerekmektedir (Onurhan Solmaz , § 33).

20. Somut olayda başvurucu kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Kamu hizmetine girme hakkı Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme ve buna Ek Türkiye'nin taraf olduğu Protokoller kapsamında bulunmadığından bu hakka yönelik ihlal iddiasının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

21. Bu durumda eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın Anayasa ve Sözleşme kapsamındaki hak ve hürriyetlerden herhangi biri ile bağlantısı bulunmamaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

23. Başvurucu; mülakat sınavında başarısız sayılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada idari yargı denetiminin etkili olmadığını, bu durumun ise Anayasa'nın 125. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüş olduğundan başvurucunun bu iddiası yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkindir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

25. Somut olayda mülakatta başarısız sayılma işlemine karşı açılan davada Ankara 11. İdare Mahkemesi, başvurucu hakkındaki mülakat komisyonu değerlendirme tutanaklarında başvurucunun muhakeme gücü, bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade yeteneği, genel ve fiziki görünümü, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğu ve liyakati, yetenek ve kültür ile çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı başlıkları altında her bir başlık için 20 puan üzerinden değerlendirmeler yapıldığını, her bir komisyon üyesinin adayı ayrı ayrı değerlendirdiğini, bu değerlendirmelerin de birbiri ile paralellik arz ettiğini, dolayısıyla değerlendirmede tereddüte mahal olacak ya da farklı yorumlanabilecek bir durum bulunmadığını belirterek mülakatın 2802 sayılı Kanun'un belirlediği çerçeve içinde gerçekleştirildiği ve buna göre başvurucunun başarısız sayılmasında hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Karar, Danıştay tarafından aynı gerekçeyle onanmıştır.

26. Yapılan yargılama sonunda başvurucunun mülakata ilişkin iddia ve savunmaları incelenerek karar verildiği ve başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin

olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

VI . HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamu hizmetine girme hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/7/2017 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, hakim adaylığı mülakat sınavında başarısız sayılması nedeniyle idari yargıda açtığı davanın reddedilmesi üzerine yaptığı bireysel başvuruda, her ne kadar Anayasanın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüş ise de; bu sonucun “davalı idarenin mülakatlarda başarılı sayılanların neden başarılı, başarısız sayılanların neden başarısız sayıldıklarını somut olarak ispat etmesi mümkün değildir. Bu durum idari yargı denetimini sınırlayan hukuka açıkça aykırı bir uygulama teşkil etmektedir” demek ve Anayasanın, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğuna ilişkin 125. maddesine vurgu yapmak suretiyle, esas itibariyle mülakatın içeriğinin yargı merciince değerlendirilmemiş olmasından yakındığı anlaşılmaktadır.

2. Buna göre, başvurunun, Anayasanın 36. ve AİHS’nin 6. maddelerinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

3. Mahkemeye erişim hakkının sadece bir yargı merciine başvurabilmekten ibaret olmayıp, kişinin iddia ve savunmasını ispat için yasal her türlü kanıtı mahkemeye sunabilmesinin de mahkemeye erişim hakkının kapsamı içerisinde bulunduğunda tereddüt yoktur.

4. Başvuruya konu somut olayda başvurucu mülakat sınavında sadece bir tanesi meslekle ilgili olan dört soru sorulduğunu, bunların hepsini tam ve doğru olarak yanıtladığını, ancak başarısız sayıldığını belirtmektedir. Ancak başvurucu, mülakatta ses ve görüntü kaydı yapılmadığından, iddialarını yani sorulan soruları tam ve doğru olarak yanıtladığını kanıtlayamamıştır. Mahkeme de yalnızca mülakatın şekli şartlarının varlığına bakarak, olayda hukuka aykırılık bulunmadığına hükmetmiştir.

5. Kişilere, yargı mercii önünde iddialarını kanıtlama olanağı vermeyen ve böylece somut ve nesnel bir değerlendirme yapılması yolunu kapatan mülakat sisteminden kaynaklanan uyuşmazlığın, Anayasanın 125 ve 36. maddeleri, AİHS’nin de 6. maddesi anlamında

mahkemeye erişim hakkına uygunluğundan söz edilemez. Bu nedenle başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle, çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.

Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT

HALİL ATLI

B. No: 2014/14856 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14856

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL ATLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14856)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Halil ATLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hâkim adaylığı mülakat sınavında başarısız sayılma işlemine karşı açılan davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonda kabul edilebilirlik konusunda oybirliği sağlanamadığından başvuru, kabul edilebilirlik incelemesinin karara bağlanabilmesi için Bölüme gönderilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 2008 ile 2014 yılları arasında yapılan hâkim ve savcı adaylığı yazılı sınavlarına katılarak kazandığını ancak tümünün mülakatında elendiğini belirtmiştir.

8. Başvurucu 13/12/2011 tarihinde yapılan mülakatta başarısız sayılması üzerine iptal davası açmıştır. Ankara 12. İdare Mahkemesi 28/9/2012 tarihli kararıyla "...yasa ve yönetmelikte belirtilen kurallara göre gerçekleştirilen mülakat sonucunda davacının başarısız sayılmasında hukuka aykırılık görülmemiştir." gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

9. Anılan karar Danıştay Onikinci Dairesinin 10/12/2013 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme istemi ise aynı Dairenin 15/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu karar 12/8/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Başvurucu 5/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine 10/10/2014 tarihinde verdiği dilekçesinde ise 9/12/2010 tarihinde girdiği ve başarısız sayıldığı adli yargı hâkim adaylığı mülakatına ilişkin açtığı davanın Ankara 17. İdare Mahkemesinin 21/12/2011 tarihli kararıyla reddedildiğini ve kararın temyiz incelemesinden geçerek kesinleştiğini, buna ilişkin tebliğin de 16/9/2014 tarihinde yapıldığını belirtmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu’nun 8. maddesinin (ı) bendi şöyledir:

“Adaylığa atanabilmek için :

…

Yazılı yarışma sınavı ile mülakatta başarı göstermek,

…

şarttır.”

13. 2802 sayılı Kanun'un 9/A maddesinin onuncu ve devamı fıkraları ise şöyledir:

“ Mülâkat, ilgilinin;

a) Muhakeme gücünün,

b) Bir konuyu kavrayıp özetleme ve ifade yeteneğinin,

c) Genel ve fizikî görünümünün, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğunun ve liyakatinin,

d) Yetenek ve kültürünün,

e) Çağdaş bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığının,

puan vermek suretiyle değerlendirilmesi yöntemidir.

Mülâkat, yukarıdaki bentlerde yazılı özellikler herbiri yirmişer puan üzerinden değerlendirilerek yapılır. Mülâkat Kurulunun her bir üyesi tarafından verilen puanlar ayrı ayrı tutanağa geçirilir. Başarılı sayılmak için, üyelerin yüz tam puan üzerinden verdikleri notların aritmetik ortalamasının en az yetmiş olması şarttır.

Mülâkat sonucu en yüksek puan alandan başlamak üzere sıraya konularak mülâkat başarı listesi hazırlanır ve bu listenin altı Mülâkat Kurulu tarafından imzalanarak Personel Genel Müdürlüğüne teslim edilir.

...”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu; hâkim adaylığına ilişkin on bir ayrı yazılı sınavı kazanarak mülakata girdiğini ancak hepsinden elendiğini, mülakatta objektif bir değerlendirme yapılmadığını, kamuda avukat olarak çalıştığını, kamu avukatlarının özlük haklarıyla hâkimlerin özlük hakları arasında ciddi fark bulunduğunu, mülakatlardan elenmesinin asıl nedeninin Kürt kökenli olması olduğunu belirterek hak arama hürriyetinin ve kamu hizmetine girme hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespitiyle sonuçlarının ortadan kaldırılmasını ve lehine tazminata hükmedilmesini istemiştir.

B. Değerlendirme

1. Kamu Hizmetine Girme Hakkı ile Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiği İddiası

16. Anayasa'nın 10. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

“Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme)’nin 14. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

18. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

19. Başvurucunun, Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddialarının, belirtilen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle ayrımcılık yasağının

ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için ihlal iddiasının, kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda ayrımcılığa maruz kaldığı sorularına cevap verebilmesi gerekmektedir (Onurhan Solmaz , § 33).

20. Somut olayda başvurucu kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Kamu hizmetine girme hakkı Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bulunmadığından bu hakka yönelik ihlal iddiasının bireysel başvuru konusu yapılabilmesi mümkün değildir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

21. Somut olayda kamuda avukat olarak çalıştığını belirten başvurucu, Kürt kökenli olması nedeniyle kamu hizmetine girme hakkını engelleyecek şekilde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüş olmakla birlikte Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamında kalan herhangi bir temel hakla ilgi kurmamıştır. Kamu hizmetine girme hakkı ise Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamında bulunmadığı için bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkün değildir. Bu durumda eşitlik ilkesinin ihlali iddiasının Anayasa ve Sözleşme kapsamındaki hak ve hürriyetlerden herhangi biri ile bağlantısı kurulmamaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

23. Başvurucu, mülakat sınavında başarısız sayılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüş olup başvurucunun bu iddiası yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkindir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

25. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI . HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun,

1. Kamu hizmetine girme hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasıyla ilgili kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiasıyla ilgili kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET RİŞVANLI

B. No: 2014/15608 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15608

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET RİŞVANLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15608)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Ahmet RİŞVANLI

Vekili : Av. Mustafa KÖRPE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; bir kısım tanık beyanı esas alınarak hukuka aykırı karar verilmesi, lehe olan delillere itibar edilmemesi ve makul sürede yargılama yapılamaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7.Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 18/1/2006 tarihli iddianamesiyle 30/5/2005 tarihinde kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

9. Konya 8. Asliye Ceza Mahkemesinin 28/12/2006 tarihli kararıyla başvurucunun 3 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısımları şöyledir:

"Sanık Ahmet Rişvanlı mahkememizde verdiği ifadesinde atılı suçlamayı tevil yoluyla kabul ederek, S. İle okul çıkışları kaldıkları eve gittiklerini, müştekinin de geldiğini, sanık H. ve E.nin de eve geldiğini, E. ile H.nin müştekiye sen yaptın diye isnatta bulunduğunu, müştekinin kabul ettiğini, S. ile müştekinin kavga ettiğini araya girip ayırdığını ifade etmiştir.

...

İddia savunma ve delillere göre; sanıklarla müştekinin öğrenci oldukları, sanık S.nin ve sanık S.nin kız okulda arabaya zorla bindirerek evlerine götürdükleri, bu evde daha sonra sanıklar H.R. arkadaşı olduğu S. hakkında müdahilin dedikodu çıkarması bakımından duyum aldığı, bu dedikodunun müdahil tarafından çıkarıldığı kastı ile sanık S.nin sanık Ahmet Rışvanlı ile birlikte müdahile ve A.T.K.'nın da geldiği, sanık S.nin müdahile bu evde hürriyetinden altı saat kadar bir süre yoksun bıraktığı, sehpa ayağıyla ve sanık Ahmet Rişvanlı ile birlikte dövüp tehdit ettikleri, sanıklar A.T.K. ve H.R.nin de bu sanıkların yanlarında yer alarak yardım ettikleri anlaşıldığından, sanık S.nin ve Ahmet Rişvanlı'nın atılı suçu birlikte işledikleri, diğer sanıklar H. ve A.T.nin de atılı suçun işlenmesine 5237 sayılı TCK'nın 39/2-c maddesine uyar şekilde yardım etmek suretiyle iştirak ettikleri anlaşıldığından bu sanıkların müsnet suçtan cezalandırılmaları yoluna gidilmiştir. Sanıklar S. ve H.Ç.nin atılı suçu işlediklerine yeterli delil bulunmadığından hem de sanık H.nin de müdahille yüzleştirme bakımından eve geldiği, suça iştirak etmediği anlaşıldığından sanıklar H. ve S.nin atılı suçtan beraatlerine karar verilmiştir."

10. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 27/6/2014 tarihli kararıyla başvurucu yönünden onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; yargılandığı ceza davasında lehe tanık beyanlarının hükme esas alınmadığını, olay sırasında üniversitede olduğunu gösteren belgelere itibar edilmediğini, keşif yapılmadığını, suç ve cezaların kanuniliği ve "Şüpheden sanık yararlanır." ilkesi ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere, kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

15. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

16.Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

17. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

18. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

19. Somut olayda, yapılan yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları ile dosya kapsamı dikkate alınarak verilen kararda yeterli gerekçeye yer verildiğinin görüldüğü (bkz. § 9), gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

24. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

25. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık dokuz yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

28. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Konya 8. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2006/48, K.2006/1029) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BELKIS ABDI

B. No: 2014/16636 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/16636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BELKIS ABDI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/16636)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Belkıs ABDI

Vekili : Av. Doğan GÜR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve esasının incelenmesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 8/6/2005 tarihinde İstanbul 6. İş Mahkemesinde açılan işçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan tazminat istemli davada İlk Derece Mahkemesinin 13/8/2008 tarihli hükmü ile kısmen kabul kararı verilmiş, temyiz incelemesi sonucu karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 1/11/2010 tarihli ilamı ile bozulmuş, bozma üzerine yeniden yapılan değerlendirme sonucu İstanbul 6. İş Mahkemesinin 18/12/2012 tarihli kararı ile kısmen kabule hükmedilmiş, temyiz incelemesi sonucu Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/5/2013 tarihli ilamı ile hüküm onanmış ve yargılama süreci sona ermiştir.

9. Başvurucu vekili, İstanbul 6. İş Mahkemesine sunduğu 16/7/2014 tarihli dilekçesi ile İlk Derece Mahkemesi kararının onandığını belirterek gerekçeli kararın kendilerine tebliğ edilmesini istemiştir.

10. Başvurucu 15/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

12. Komisyonca başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmişse de başvuru dilekçesi ve eklerinin incelenmesi neticesinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği kabul edilebilirliğe ilişkin bir engelin varlığı tespit edilerek Komisyon tarafından verilen kabul edilebilirlik kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

15. Hukuk yargılamasında Yargıtay kararları mahkeme yazı işleri müdürü tarafından derhâl taraflara tebliğ edildiğinden bu kararlara ilişkin bireysel başvuru süresi tebliğ tarihinden başlamaktadır. Buna karşılık kanun yolu incelemesinin ardından ilk derece mahkemesine ulaşan dosyalarda, nihai karar tebliğinin henüz gerçekleşmediği durumda, ilk derece mahkemesine başvurarak talep veya beyanda bulunan, bir başka ifadeyle bu davaya ilişkin işlem yapan ilgililerin, bu işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün bulunduğundan bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlatılması gerekir (Suat Bircan, [GK], B. No: 2014/16800,1/12/2016, § 25).

16. Bu kapsamda avukatların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) Avukat Bilgi Sistemi vasıtasıyla vekâletleri bulunan dava dosyalarını herhangi bir kısıtlama olmaksızın -vekâletleri bulunmayan dava dosyalarını da yine sistem üzerinden ilgili hâkimden onay alarak- inceleyebildikleri ve bu dosyalarda bulunan belgelerden suret alabildikleri gözönünde bulundurulduğunda UYAP üzerinden davayla ilgili işlem yapan vekilin bu sırada nihai karar sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunduğu açıktır (Suat Bircan, § 26) .

17. Somut olayda İstanbul 6. İş Mahkemesinin 18/12/2012 tarihli kararının Yargıtay 7. Hukuk Dairesince 20/5/2013 tarihinde onandığı ve olağan kanun yolları aşamasının tamamlanarak yargılama sürecinin sona erdiği görülmektedir. İlgili dava dosyası incelendiğinde ise başvurucu vekili tarafından 16/7/2014 tarihinde İlk derece mahkemesine dilekçe sunularak gerekçeli kararın tebliğ edilmesinin istendiği ve kararın Yargıtayca onandığının belirtildiği anlaşılmaktadır (bkz. § 9) Bu durumda başvurucu vekilinin Yargıtay onama ilamından dolayısıyla nihai kararın sonucundan en geç söz konusu dilekçeyi sunduğu tarihte haberdar olduğunun kabulü gerekmektedir. Bu durumda 15/10/2014 tarihinde yapılan başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HABİP SEYYAR

B. No: 2014/16913 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/16913

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HABİP SEYYAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/16913)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Habip SEYYAR

Vekili : Av. Serdar ÖKTEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve tutukluluğa itirazın etkin olarak kullanılamaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 16/9/2008 tarihinde gözaltına alınmış, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 18/11/2008 tarihli iddianamesi ile suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak ve uyuşturucu madde ticareti yapmak suçlarından hakkında kamu davası açılmıştır. (Kapatılan) İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 17/1/2013 tarihli kararıyla başvurucunun atılı suçlardan sırasıyla 10 ay hapis, 22 yıl 6 ay hapis ve 50.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına hükmedilmiştir.

9. Temyiz üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 25/9/2014 tarihli kararıyla başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olmak suçundan verilen hükmün onanmasına, uyuşturucu madde ticareti yapmak suçundan verilen hükmün ise bozulmasına karar verilmiştir.

10. Bozma kararı sonrasında yargılamaya Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edilmiş, başvurucu 5/2/2015 tarihinde tahliye edilmiştir. Mahkemenin 2/6/2016 tarihli kararıyla başvurucunun 22 yıl 6 ay hapis ve 50.000 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

11. Karar temyiz edilmiş olup inceleme devam etmektedir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; hakkında yürütülen yargılamada kanuni tutukluluk süresinin aşıldığını, tutukluluğa itiraz yolunu etkin olarak kullanamadığını belirterek Anayasa’nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

15. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 5/2/2015 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

16. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği, arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

20. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu, başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29)

21. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 8 yıl 8 ay sürdüğü anlaşılan yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

24. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmamıştır.

25. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının

tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına (Tebliğname No.10-2016/331685) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLCAN TEKİNDOR

B. No: 2014/18578 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18578

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLCAN TEKİNDOR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18578)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Gülcan TEKİNDOR

Vekili : Av. Ayşe Çiler GÖKÇAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hatalı tıbbi müdahale iddiasıyla açılan tazminat davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi ve davanın makul sürede tamamlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 1966 doğumlu olan başvurucu; "kalça çıkıklığı" teşhisi ile 1976 yılında kamuya ait bir üniversite hastanesinde ameliyat edilmiş, ilerleyen yaşında iyileşme olmayışı ve bunun yanında başka nedenlerle 24/8/2000 tarihinde aynı hastanede yeniden ameliyat olmuştur.

9. Başvurucu, ameliyatı yapacağını söyleyen profesörün ameliyata girmediği, ameliyatın asistanlar tarafından hatalı şekilde yapıldığı iddialarıyla ameliyattan yaklaşık beş yıl sonra 9/6/2005 tarihinde, Ankara 19. Asliye Hukuk Mahkemesinde, hem 1976 yılındaki ameliyatı yapan hekimler aleyhine hem de 2000 yılındaki ameliyatı yapan hekimler aleyhine maddi ve manevi tazminat istemli dava açmıştır.

10. Mahkeme 24/5/2011 tarihli ve E.2005/229, K.2011/151 sayılı kararıyla davanın 1976 yılındaki ameliyata ilişkin kısmının zaman aşımı nedeniyle reddine, diğer kısmının ise Adli Tıp Kurumu raporuna göre ameliyatın tıp kurallarına uygun yapıldığı gerekçesiyle esastan reddine karar vermiştir.

11. Karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 20/12/2011 tarihli kararıyla, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken veya görevlerini yaparken kişilerin zarar görmesi hâlinde davanın ancak ilgili kamu idaresi aleyhine açılabileceği gerekçesiyle bozulmuştur. Ankara 19. Asliye Hukuk Mahkemesi bozmaya uymuş ve 3/5/2012 tarihli ve E.2012/98, K.2012/148 sayılı kararıyla pasif husumet nedeniyle davanın reddine karar vermiştir. Karar, başvurucu vekilinin yüzüne karşı verilmiş ve 17/7/2012 tarihinde temyiz edilmeden kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, 20/11/2012 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesinde 24/8/2000 tarihindeki ameliyat nedeniyle uğradığı zararların tazmini istemiyle üniversite aleyhine tam yargı davası açmıştır.

13. Ankara 14. İdare Mahkemesi, 20/3/2012 tarihli ve E.2012/1677, K.2013/626 sayılı kararıyla davanın yukarıda belirtilen Asliye Hukuk Mahkemesi kararının kesinleştiği 17/7/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde açılmadığı gerekçesiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. ve 15. maddeleri uyarınca davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir.

14. Kararı temyizen inceleyen Danıştay Onbeşinci Dairesi ise 20/2/2014 tarihli ve E.2013/8756, K.2014/1025 sayılı kararıyla 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre idari eylemler için öngörülen bir yılık süre içinde idareye başvuru yapılmadığı ve görevsiz yargı yerinde açılan davanın da bir yıllık süre içinde açılmadığı gerekçeleriyle anılan kararı onamıştır. Danıştay Dairesinin gerekçeli onama kararı 22/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiş ve karar düzeltme yoluna gidilmeyerek karar kesinleşmiştir.

15. Başvurucu 21/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV.İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

17. 2577 sayılı Kanun'un "Görevli olmayan yerlere başvurma" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"1. Çözümlenmesi Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli ve askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu hususta ki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

2. Adli veya askeri yargı yerlerine açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra birinci fıkrada yazılı otuz günlük süre geçirilmiş olsa dahi, idari dava açılması için öngörülen süre henüz dolmamış ise bu süre içinde idari dava açılabilir."

18. Aynı Kanun'un "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"1. İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir.

2. Görevli olmayan adli ve askeri yargı mercilerine açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde sonradan idari yargı mercilerine açılacak davalarda, birinci fıkrada öngörülen idareye başvurma şartı aranmaz."

19. Aynı Kanun'un "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" kenar başlıklı 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dilekçeler, ...:

a) Görev ve yetki,

b) İdari merci tecavüzü,

c) Ehliyet,

d) İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir islem olup olmadığı,

e) Süre aşımı,

...

yönlerinden sırasıyla incelenir."

20. Aynı Kanun'un "İlk inceleme üzerine verilecek kararlar" kenar başlıklı 15. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

a) ...

b) 3/c, 3/d ve 3/e bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

...

Karar verilir..”

B. Uluslararası Hukuk

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1) numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

23. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak, Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan bir hakkın kapsamını belirleyen (çerçevesini çizen) sınırlardan başka sınırlamalara da tabi olabilir. Ancak hiçbir durumda bu sınırlamalar hakkın özünü zedelememelidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38).

24. Ayrıca bu sınırlama, meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır; aksi takdirde sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

25. Temyize başvurma, dava açma gibi usul kurallarına ilişkin kanunlarda birtakım süreler öngörülmesi, hukuksal güvenlik ilkesi ve mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan ve eksik olan kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet etmektedir (Stubbings ve digerleri/Birleşik Kralık, B. No: 22083/93, 22/10/1996, § 51).

26. Süre koşulu gibi dava açmaya ilişkin usul koşulları birden fazla yoruma neden olabilecek nitelikte ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek şekilde katı bir şekilde kullanılmaması veya söz konusu koşulların katı bir uygulamaya tabi olmaması gerekir (Beles/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, § 51).

27. Dava açma hakkını kullanmak yasal birtakım şartlara bağlansa da mahkemelerin usul kurallarını uygularken hem yargılamanın adil olmasına halel getirecek aşırı şekilcilikten ve hem de yasalar tarafından konulan usul kurallarını ortadan kaldırma sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Walchli/Fransa, No. 35787/03, 26/7/2007, § 29). Yapılan düzenlemeler, hukuk güvenliği ilkesi ve adaletin iyi bir şekilde tecelli etmesi amaçlarına hizmet etmediği ve dava açmak isteyen kişinin önünde davasının esasını yetkili

ve görevli mahkeme önünde inceletmek bakımından bir engel oluşturduğu durumlarda mahkemeye erişim hakkı ihlâl edilmiş olur (Efstathiou ve diğerleri/Yunanistan, No. 36998/02, 27/7/2006,§ 24).

28. Bir tazminat davasının kusur veya ihmale dayandırıldığı hâllerde, başvurucu söz konusu kusur veya ihmali oluşturan olaydan haberi olduğu ya da haberi olması gerektiği tarihten itibaren dava açma hakkına sahip olmaktadır (Miragall Escolano ve diğerleri/İspanya, No. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 ve 41509/98, § 37, AİHM 2000-I ve Canete de Goni/İspanya, No. 55782/00, § 40, AİHM 2002-VIII). Bu kapsamda tazminat davasının ileri sürülen bir kusur veya ihmale dayandığı durumlarda, başvurucunun yalnızca bu kusur veya ihmalin sonuçlarından haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği andan itibaren yani haklarının ihlal edildiğiyle ilgili belge ya da karardan haberdar olduğu tarihten itibaren dava açma süresi işleyebilecektir (Yeşilkaya/Türkiye (k.k.), B. No: 47157/10, 26/5/2015,§ 39).

29. AİHM; Eşim/Türkiye (B. No: 59601/09, 17/9/2013) kararında, süre aşımı nedeniyle davası reddedilen başvuranın mahkemeye erişim hakkının engellenip engellenmediği hususunu değerlendirmiştir. Söz konusu olayda başvurucu, askerlik hizmetini yerine getirirken 25/9/1990 tarihinde yaşanan bir çatışmada yaralanmış, tedavisi uzunca bir süre devam etmiş ve sonunda başvurucunun 1992 yılında askerlikle ilişiği kesilmiştir. Başvurucu sonraki yıllarda sürekli baş ağrısından ve baş dönmesinden yakınmış, 2004 yılında başında belirlenemeyen metal bir cismin olduğu tespit edilmiş, 2007 yılında GATA'daki muayenesinde başvurucunun başında mermi olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu 19/9/2007 tarihinde tazminat almak amacıyla idareye başvurmuş ancak bu talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun idare aleyhine maddi ve manevi tazminat istemiyle açtığı davada AYİM söz konusu olayın yaşandığı tarihten itibaren beş yıl içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir.

30. AİHM anılan kararında, davanın temelinde yer alan konunun aslen beş yıllık süre sınırını başvurucunun yaralandığı tarihten itibaren hesaplayan yerel Mahkeme kararındaki gerekçelendirme olduğunu ifade etmiş; başvurucunun 25/9/1995 tarihinde kafatasındaki mermiden haberdar olmaması tartışma konusu olmadığından kendisinden beş yıl içinde tazminat davası açmasının beklenmesinin makul olarak değerlendirilemeyeceğine, Mahkemenin nazarında şahsi yaralanmayla ilgili tazminat davalarında dava açma hakkının, tarafların uğradığı zararı gerçekte değerlendirebildiğinde kullanılması gerektiğine hükmetmiş ve AYİM'in süre sınırı hakkındaki katı yorumunun, davanın esasının tam olarak incelenmesine engel olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Eşim/Türkiye, §§ 23, 25, 26).

31. Öte yandan AİHM Rodoplu/Türkiye (B. No: 41665/02, 23/1/2007) kararında, hastanede yapılan ameliyat sonrasında bir gözünü kaybeden başvurucunun açtığı tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesine ilişkin başvuruyu mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelemiştir. Olayda 24/4/1994 ve 28/4/1994 tarihlerinde başvurucu kamu üniversitesi hastanesinde iki göz ameliyatı olmuş ve bunların sonucunda başvurucunun bir gözü işlevini kaybetmiştir. Ameliyatı gerçekleştiren doktorlar 9/6/1994 tarihinde başvurucunun bir gözünün bir daha eski hâline dönmeyeceğini bildirmişlerdir. Başvurucu, dikkatsizlik ve görevi ihmal iddiasıyla 22/6/1994 tarihinde söz konusu cerrahi müdahaleleri gerçekleştiren doktorlar hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Savcılık soruşturma izni için üniversiteye başvurmuş ve üniversite yönetimince yaptırılan idari soruşturma sonucunda 10/1/1995 tarihinde düzenlenen raporla; tartışmalı cerrahi müdahalelerden sorumlu doktorların

mesleki sorumlulukları itibarıyla herhangi bir kusur işlemedikleri ve söz konusu olaylar sebebiyle soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Başvurucu,10/9/1995 tarihinde uğradığı zararın tazmini talebiyle üniversiteye müracaatta bulunmuştur. Tazminat talebinin 18/9/1995 tarihinde reddi üzerine başvurucu 13/10/1995 tarihinde İdari Mahkemede tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi başvurucunun görme kaybının kalıcı nitelikte olduğunun kendisine bildirildiği tarih olan 9/6/1994 tarihinden itibaren bir yıl içinde başvuruda bulunmuş olması gerektiği gerekçesiyle davayı reddetmiş ve karar Danıştay tarafından onanmıştır.

32. AİHM, olayda başvurucunun öngörülen usul kurallarına uygun hareket etmesine mani olacak herhangi bir durum tespit edemediğini, başvurucunun her durumda belirtilen kanuni süreler içinde başvuruda bulunabilme imkânına sahip olduğunu belirterek başvurunun bu kısmının mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediğinden kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

34. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuş ve buna ilişkin belgelerini eklemiştir.

35. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucu; kamunun kendisine verdiği zararla yaşamaya mahkûm edildiğini, açtığı tazminat davasının görev, husumet, süre gibi usul gerekçeleriyle reddedilip kendi kaderine terkedildiğini belirterek Anayasa'nın 17., 30. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca idari yargıda otuz gün içinde dava açması gerektiğine dair adli yargı kararında bir bilginin bulunmadığını, görevli yargı yeri konusundaki belirsizliğin ve bu konudaki katı yorumun mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesine, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesine karar verilmesini istemiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

38. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün, tam yargı davasının esasının derece mahkemelerince incelenmemesine ilişkin olmasından dolayı iddia, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

40. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

41. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır (bkz. § 22).

42. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

43. Başvurucunun açtığı davada İdare Mahkemesi, davanın adli yargı kararının kesinleşmesinden sonra otuz gün içinde açılmadığı gerekçesiyle 2577 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre davayı reddetmiş iken kararı temyizen inceleyen Danıştay Dairesi ise davanın idari eylemler için öngörülen bir yılık süre içinde açılmadığı gerekçesiyle 2577sayılı Kanun'un 13. maddesine göre davanın reddi gerektiği nedeniyle anılan ret kararını onamıştır. Başvurucu her ne kadar bireysel başvurusunda İdare Mahkemesinin gerekçesinde yer alan otuz günlük süreye ilişkin iddialar ileri sürmüş ise de olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturan karar nihai nitelikteki Danıştay Onbeşinci Dairesinin gerekçeli onama kararıdır. Dolayısıyla başvuruda incelenecek karar da Daire kararı ve gerekçesi olacaktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

44. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

45. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

46. Müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç), ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

47. Aksi takdirde yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 36. maddesini ihlal eder.

(1)Kanunilik

48. Başvuruya konu olayda, Danıştay Onbeşinci Dairesinin, 2577 sayılı Kanun'un 13. ve 15. maddelerine göre süre aşımı gerekçesiyle davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. Danıştay Dairesinin bu hükümlere göre verdiği kararla yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı açıktır.

(2) Meşru Amaç

49. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemenin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2014/112, K.2014/203, 25/12/2014).

50. Diğer taraftan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleri Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Bu ilkelerin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilebilir. Bu çerçevede idari işlem ve eylemlerin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıylahukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleri gereği idari davaların açılmasının belli sürelerle sınırlandırıldığını söylemek mümkündür.

51. Bunun yanında dava ya da hukuki işlemler için tanınan süreler, mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet eder (AYM, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17).

52. Bir başka ifadeyle süre gibi usul kuralları, adaletin iyi yönetimini ve bilhassa hukuki güvenlik ve istikrara saygının temin edilmesini amaçlar.

53. Bu açıklamalar çerçevesinde idari işlem ve eylemlere karşı başvurularda süre koşulunun öngörülmesi meşru amaçlara sahiptir.

(3) Ölçülülük

54. Danıştay Dairesinin, kusurlu tıbbi müdahale iddiasıyla açılan tam yargı davasında dava açma süresini "tıbbi müdahalenin yapıldığı" tarihten başlatarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerekir.

(a) Genel İlkeler

55. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki

ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin, somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

56. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi uyarınca anılan sınırlamaların mahkemeye erişimi imkânsız hâle getirmemesi ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir.

57. Mahkemelerin usul kurallarını uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine zarar verecek kadar katı şekilcilikten öte yandan kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

58. Bu bağlamda kişilerin idari eyleme ilişkin tam yargı davası açma hakkını, idari eylem nedeniyle bir zarara uğramış olduğunu ve uğradığı zararın hangi sebep veya sebeplerden kaynaklandığını gerçekte değerlendirebildiğinde kullanabilmesi gerekir.

59. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda dava açma sürelerinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, dava açma sürelerinin başlatıldığı tarihle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir.

(b)İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Başvuruya konu olayda, başvurucu 24/8/2000 tarihinde yapılan tıbbi müdahalenin hatalı olduğu iddiasıyla zarara uğradığından bahisle tazminata karar verilmesi istemiyle ameliyatı yapan doktorlar aleyhine 9/6/2005 tarihinde yargı mercilerine başvuruda bulunmuştur. Danıştay kararında ise idari eylemler için öngörülen bir yılık süre içinde idareye başvuru yapılmadığı ve görevsiz yargı yerinde açılan davanın da bir yıllık süre içinde açılmadığı gerekçesine yer verilmiştir. Açılan tam yargı davasında Danıştay idari eylemlere ilişkin 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesindeki bir yıllık süreyi başvurucunun ameliyat edildiği tarihten başlatmıştır.

61. Başvurucu, anılan ameliyat nedeniyle zarara uğradığını ileri sürmekle birlikte bu zararın bir yıllık dava açma süresinden sonra ortaya çıktığına veya bu zararı yeni öğrendiğine, dolayısıyla davasının süresinde olduğuna dair gerek Derece Mahkemelerindeki yargılama aşamalarında gerekse bireysel başvuru aşamasında herhangi bir hususu ileri sürmemiştir. Başvurucu, anılan ameliyat nedeniyle zarara uğrayıp uğramadığını değerlendirebilmesi için bir yıllık sürenin yeterli olmadığını da iddia etmemiştir.

62. Olayda, öngörülen kanuni süreler içinde başvuruda bulunabilme imkânına sahip olan başvurucu söz konusu kurallara uygun hareket etmesine engel olacak herhangi bir durum ileri sürmediği gibi Anayasa Mahkemesi tarafından da resen böyle bir durum tespit edilememiştir. Tüm bu açıklamalar ışığında Danıştay Dairesinin tıbbi müdahale tarihini dava açma süresinin başlangıcı olarak değerlendirip bu gerekçeyle davanın süre aşımı yönünden reddine dair kararı onamasının, başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir

yorum olmadığı ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirmediği sonucuna varılmıştır.

63. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

64. Başvurucu, davasının dokuz yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

65. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

66. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih, sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

67. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

68. Başvurucunun adli yargı kolunda açtığı davada Asliye Hukuk Mahkemesinin ilk anda davanın reddine karar vermeyip altı yıl sonra davanın esastan reddine karar verdiği dikkate alındığında adli yargı kolunda geçen -Yargıtay ve bozma sonrası aşamalarıyla birlikte- yaklaşık yedi yıllık sürenin tek başına başvurucunun hatalı tutumundan kaynaklanmadığı ve her iki yargı kolunda 24/8/2000 tarihinde yapılan ameliyata ilişkin tazminat talep edildiğinden sürenin bir bütün olarak dikkate alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

69. Başvurunun değerlendirilmesi sonucunda başvuruya konu davanın; hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler özellikle adli yargı mercilerince Adli Tıp Kurumuna yaptırılan bilirkişi incelemeleri dikkate alındığında davanın çözümünün belli bir süreyi gerektirdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte adli yargıda geçen yaklaşık yedi yıllık sürenin somut olayın koşullarında makul olduğuda söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektirecek bir durum bulunmadığı ve 9/6/2005 tarihinde davanın açılmasıyla başlayan ve 20/2/2014 tarihinde onama kararıyla sona eren 8 yıl 7 ay 11 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varılmıştır.

70. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine

karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

71. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

72. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş ve yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini istemiştir.

73. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

74. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

75. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden

itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onbeşinci Daire Başkanlığına gönderilmesine,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 14. İdare Mahkemesine gönderilmesine,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

J. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca, tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN YİĞİT

B. No: 2015/3378 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/3378

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/3378)

Karar Tarihi: 5/7/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 28/9/2017 - 30194

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Hakan YİĞİT

Vekili : Av. Murat ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir İnternet sitesinde sorumlu müdür olarak görev yapan başvurucunun yayımladığı haberde yer alan videonun haberleşmenin gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle cezalandırılmasının ifade ve basın özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/2/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, memurlar.net isimli İnternet sitesinde sorumlu müdür olarak görev yapmaktadır. memurlar.net 2001 yılından itibaren kamu görevlilerine yönelik haber yapan ve haber ajanslarının geçtiği haberleri yayımlayan bir İnternet sitesidir. Bağımsız ölçümleme şirketlerine göre bu site, Türkiye'nin en çok ziyaret edilen elli İnternet sitesinden biridir.

10. Başvuruya konu haberde geçen olayların başladığı 13/1/2014 tarihinden kısa bir süre önce 17/12/2013 ve 25/12/2013 tarihlerinde, İstanbul Cumhuriyet Savcılığının talimatıyla birçok kişinin gözaltına alındığı büyük bir operasyon başlatılmıştır. Aralarında siyasiler ve iş adamları gibi tanınmış kişilerin de bulunduğu pek çok kişi gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınan kişilere rüşvet, görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma ve kaçakçılık gibi suçlamalar yöneltilmiştir. Hükûmet, söz konusu operasyonun devlet içinde örgütlenmiş, devletin imkânlarını kullanarak siyaseti dizayn etmeye çalışan ve Fethullah Fetullah Gülen'in liderliğini yaptığı gizli bir yapılanma tarafından yürütüldüğünü iddia etmiştir. Hükûmet, devleti ele geçirmek isteyen bir paralel yapıya vurgu yapmış ve bu yapı ile bağlantılı olduğu değerlendirilen çok sayıda bürokratı görevden almıştır. Bu tarihten sonra Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bu yapılanmaya karşı çok sayıda operasyon düzenlenmiştir. 15 Temmuz 2016 tarihinde bir grup asker kişi; Cumhurbaşkanı'na suikast, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve devlet binalarının bombalanması, sivil vatandaşlar ile güvenlik güçlerinden oluşan yüzlerce kişinin ölümü ve binlerce kişinin yaralanması ile neticelenen başarısız bir darbe girişiminde bulunmuştur. Darbe girişiminde bulunanların FETÖ/PDY mensupları olduğu ve kalkışmanın Fetullah Gülen'in talimatı ile gerçekleştirildiği yönünde kuvvetli iddialar ve deliller bulunmaktadır.

11. 17-25 Aralık soruşturmasının ardından aralarında Başbakan ve bazı bakanların olduğu birçok Hükûmet yetkilisine, bürokrata ve iş adamına ait olduğu iddia edilen ses kayıtları İnternet ortamında yayımlanmıştır. Bununla beraber Fetullah Gülen'e veya ona yakın kişilere ait olduğu iddia edilen ses kayıtları da İnternet'te yayılmaya başlamıştır.

12. 13/1/2014 tarihinde youtube.com İnternet sitesinde Fetullah Gülen'e ilişkin çeşitli ses kayıtları yukarıda zikredilen süreçle bağlantılı olarak yayımlanmıştır. Aynı ses kayıtları dünyanın en büyük ses kaydı arşiv sitesi olan soundcloud.com İnternet sitesinde de yayımlanmıştır. Başvurucunun verdiği bilgilere göre bahsi geçen ses kayıtlarının deşifre edilmiş versiyonları 1.500 civarında İnternet sitesinde yayımlanmış veya haber hâline getirilmiştir. 14/1/2014 tarihinde memurlar.net haber sitesi de bahsi geçen ses kayıtlarını "Gülen'in En Büyük Abiyle Görüşmesi İnternete Düştü" başlığıyla yayımlamıştır.

13. Bahsi geçen ses kaydı, Amerika Birleşik Devletleri'nde ikamet eden Fetullah Gülen ile İnternet sitesinin "en büyük abi" olarak nitelendirdiği ve açık kimlik bilgileri verilmeyen bir kişi arasında geçen telefon görüşmelerine ilişkindir. Görüşmede kimliği bilinmeyen kişi; Türkiye'nin önde gelen birçok bürokrat, siyasetçi ve iş adamı hakkında Fetullah Gülen'e

-çoğu mahrem- bilgiler vermekte; daha sonra FETÖ/PDY olarak isimlendirilecek olan ve Fetullah Gülen'in liderliğini yaptığı grubun bu kişilerle ilişkileri hakkında Gülen'i bilgilendirmekte ve ondan talimat almaktadır.

14. Haberin yayımlanmasını müteakip 16/1/2014 tarihinde Fetullah Gülen, başvurucu ile birlikte haberi yayımlayan basın ve yayın kuruluşları hakkında kişilik haklarına hakaret ve haberleşmenin gizliliğini ihlal etmek suçlarından soruşturma başlatılması için şikâyette bulunmuştur.

15. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 17/3/2014 tarihinde, kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa etmek ve İnternet yayını yoluyla hakaret suçlarından başvurucunun cezalandırılması için hakkında kamu davası açmıştır. Savcılığa göre isnat edilen suç, haberleşme içeriğinin basın ve yayın organlarında yayımlanmasıyla oluşmaktadır ve haberleşmenin gizliliğini ihlal ve haberleşme içeriklerinin kaydedilmesi suçlarından bağımsız bir suç tipidir. Başsavcılık, haberleşme içeriğinin haberleşmenin tarafı olmayan kişi veya kişilerebildirilmesi ya da duyurulması ile suçun tamamlandığını ileri sürmüştür.

16. Yapılan ceza yargılamasında başvurucu, basın sorumluluğu ile hareket ettiklerini ve haberin basının haber yapma özgürlüğü kapsamında kaldığını ileri sürmüş; şikâyete konu kayıtların şikâyetçi vekilinin talebiyle bir gün sonra kaldırıldığını belirtmiştir.

17. Yapılan yargılama sonunda Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesinin 11/11/2014 tarihli kararı ile başvurucunun hakaret suçundan beraatine, haberleşmenin gizliliğini ihlal suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, başvurucunun beş yıl denetim altında bulundurulmasına karar verilmiştir. Mahkemeye göre topluma mal edilmiş kişiler bile olsa kişiler arasındaki telefon konuşmalarının yazıya dökülerek herkesin öğrenebileceği şekilde yayımlanması suçun oluşması için yeterlidir.

18. Başvurucunun karara yaptığı itiraz, Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/1/2015 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Nihai karar 26/1/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 24/2/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20. 16/9/2014 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun "Haberleşmenin gizliliğini ihlal" kenar başlıklı 132. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

“(2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak alenen ifşa eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ek cümle: 2/7/2012-6352/79 md.) İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur."

21. Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerinin basın ve yayın organlarında yayımlanarak ifşa edilmesine ilişkin içtihatlar henüz istikrar kazanmış görünmemektedir. Ülke çapında çeşitli iş kollarında faaliyeti olan ve kamuoyu tarafından bilinen şirketler grubunun üst düzey bir yöneticisi ile Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanı'nın şirketin devlete olan vergi borcu nedeniyle yaptıkları telefon görüşmesine ilişkin konuşma kaydının ulusal bir gazetede

yayımlanmasına ilişkin davada Yargıtay, basının haber verme hakkına vurgu yapmıştır. Yargıtay kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın sorumlu yazı işleri müdürü olduğu gazetede yayımlanan haberin, daha önceden video paylaşım siteleri ile çeşitli haber sitelerinde paylaşılmış olması, bunun yanında haberin, tahkir edici ve direk suçlayıcı dil kullanılmadan verilmesi, yayımlanan konuşma dökümünün de, yorum katılmadan ve kaynak belirtilerek yayımlanmış olması, haber içeriğinin görünür gerçeğe uygun olması, kamuya mal olmuş bir holdingin üst düzey yöneticisi olan katılan ile Maliye Bakanlığında Gelir İdaresi Başkanı olan üst düzey bürokrat ile yaptığı, miktarı yüksek bir vergi borcunun düşürülmesi ile ilgili olarak yapılan telefon görüşmesinin haberinin yapılmasında, bürokratın yürüttüğü kamu hizmetinin niteliği ve toplum içindeki konumu gereği, haberde kamu yararı ve toplumsal ilginin bulunması, haberi yapılan konunun güncel olması, haberde kullanılan ifadelerin ve haberle beraber yayımlanan fotoğrafların, habere konu olayla fikri bağlantısının bulunması, sonuç olarak, haberin verilişinde ölçülülük ilkesinin ihlal edilmemiş olması karşısında, yayımlanan haberin, basının haber verme hakkı sınırları içerisinde kalması sebebiyle, katılanın, sanık tarafından haberleşmesinin gizliliğinin ihlal edildiğinin kabulünün mümkün olmadığı, ayrıca haberde yer alan sözlerin, katılanın küçük düşmesine yol açan değer yargısı içerecek, onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte de bulunmadığı, kullanılan üslupla konunun okuyucuya aktarılması sırasında, hukuka uygun çerçevenin dışına çıkılmadığı, dolayısıyla hakaret suçunun da unsurları itibariyle oluşmadığı anlaşıl[mıştır]..." (Yargıtay 12.HD, E. 2013/5626, K. 2013/26685, K.T. 25.11.2013)

22. Kamuoyunda "Ergenekon yargılamaları" olarak bilinen ve kamuoyunu uzun süre meşgul etmiş yargılamalar sırasında mahkemenin bir hâkimi ile bir avukat arasındaki görüşmelerin ulusal bir gazetede yayımlanmasının haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçunu oluşturduğunun ileri sürüldüğü bir davada da Yargıtay aynı içtihadını sürdürmüştür.Yargıtay kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Haber içeriğinin görünür gerçeğe uygun olması, kamuya mal olmuş katılanın, yargıyı etkileme suçlamasıyla yürütülen soruşturmada “şüpheli” sıfatını taşıyan biriyle, davanın başka bir mahkemeye gönderilmesi konusunda yaptığı konuşmalara ilişkin haberin yapılmasında, yürüttüğü kamu hizmetinin niteliği ve toplum içindeki konumu gereği, kamu yararı ve toplumsal ilginin bulunması, haberi yapılan konunun güncel olması, haberde kullanılan ifadelerin ve haberle beraber yayımlanan fotoğrafın, habere konu olayla fikri bağlantısının bulunması, haberin verilişinde tahkir edici bir dil kullanılmayıp, ölçülülük ilkesinin ihlal edilmemiş olması karşısında, yayımlanan haberin, basının haber verme hakkı sınırları içerisinde kalması sebebiyle, katılanın özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğinin kabulü mümkün olmadığı gibi, haberde yer alan sözlerin, katılanın küçük düşmesine yol açan değer yargısı içerecek, onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte olmayıp, kullanılan üslupla konunun okuyucuya aktarılması sırasında, hukuka uygun çerçevenin dışına çıkılmadığı anlaşılmakla, katılanın hakarete uğradığından da söz edilemeyeceği anlaşılmakla tebliğnamede yer alan, “katılanın özel hayatı ile ilgili olan haberleşme içeriklerinin yasa hükümlerine aykırı olarak ele geçirilip yayınlanarak ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi suçu sübuta erdiği” gerekçesiyle beraat hükmünün bozulmasını öneren görüşe iştirak edilmemiştir." (Yargıtay 12. HD, E. 2013/8602, K. 2014/158, K.T. 13.1.2014)

23. Buna karşın tanınmış bir iş adamının Başbakan hakkındaki değerlendirmelerinin yer aldığı haberleşme içeriğinin yayımlanmasına ilişkin davada Yargıtay, iletişimin içeriğini

yayımlayan derginin sorumlu yazı işleri müdürünün cezalandırılması gerektiğine hükmetmiştir. Yargıtay bu kararında basının özel haberleşmenin içeriğini yayımlayıp yayımlayamayacağından hareket etmemiş, haberin veriliş tarzını ve sorumlu bir gazeteci gibi davranılmış olup olunmadığını değerlendirmiştir. Yargıtay kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içeriği itibariyle haber içeriğinin görünür gerçeğe uygun ve güncel olduğu, verilişinde de toplumsal ilgi bulunduğu kabul edilebilir ise de, derginin kapağı ve haberin bütünü göz önüne alındığında, T.C. Başbakanının kişisel ödemelerini yapmak amacıyla katılanda bir miktar parayı saklı tuttuğu açıklandıktan sonra, katılan hakkında bilinen anlamının dışına çıkılarak “Kasa” ibaresi kullanılıp, katılanın T.C. Başbakanının gizli kasası olacak derecede onunla kurduğu yakın ilişki sonucu firmasının sermayesini büyüttüğü belirtilerek, okuyucuda, katılanın bu ikili ilişkiler sayesinde usulsüz kazanımlar elde edip zenginleştiği algısı doğuracak ve kesin kanaat oluşturacak biçimde, “ 'Kasa' (...), Tayyip Erdoğan'ın çok yakın dostu. Tatillerini birlikte geçirecek kadar samimi. ...ün sıfır sermayeyle girdiğini iddia ettiği tekstil sektöründe, özellikle AKP iktidarı döneminde hızla büyümesi dikkatlerden kaçmadı. Sermayesiz küçük bir şirketin Tayyip Erdoğan iktidarıyla birlikte dev bir boyut kazanması, akıllara bunun kaynağının ne olduğu sorusunu getiriyordu. Terzilikten tekstil devine dönüşen (...), Tayyip'in parasıyla mı zengingözüküyordu?”şeklinde,haberidahacazipkılmakamacıyla,hiçbir nesnel olguya dayanmayan değerlendirmelerde bulunularak, katılanın küçük düşmesine yol açan değer yargısı içerecek, onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek, abartılı, saldırgan ve tahkir edici uslüp kullanılmakla ölçülülük ilkesinin ihlal edilmiş olması karşısında konunun okuyucuya aktarılması sırasında eylemi hukuka uygun kılan basının haber verme hakkı sınırlarının aşılması nedeniyle sanığın atılı hakaret suçundan mahkumiyetine karar verilmesi gerekirken, dosya kapsamına uygun düşmeyen yetersiz gerekçelerle, sanık hakkında beraat kararı verilmesi...[bozmayı gerektirmiştir]." (Yargıtay 12. CD, E. 2012/29133, K. 2013/26641, K.T. 25.11.2013)

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme)10. maddesi şöyledir:

“1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar...

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması,yasaylaöngörülen ve demokratik bir toplumda ... gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi ... için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir."

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ifade özgürlüğü demokratik toplumun temelini oluşturan ana unsurlardandır. AİHM, ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında ifade özgürlüğünün toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini teşkil ettiğini yinelemektedir. AİHM'e göre 10. maddenin 2. paragrafı saklı tutulmak üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören, zararsız veya ilgisiz kabul edilen "bilgi" ve "fikirler" için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir; yokluğu hâlinde "demokratik bir toplum"dan söz edemeyeceğimiz çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir. AİHM, 10. maddede güvence altına alınan bu hakkın bazı istisnalara tabi olduğunu ancak bu istisnaların dar yorumlanması ve bu hakkın sınırlandırılmasının ikna edici olması gerektiğini vurgulamıştır (Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; Von Hannover/Almanya (No.

2), B. No: 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012, § 101).

26. AİHM, demokratik bir toplumda basının oynadığı temel rolün birçok kez altını çizmiştir. AİHM'e göre basının -her ne kadar özellikle de başkalarının şöhret ve haklarının korunmasıyla ilgili olarak bazı sınırları aşmaması gerekse de- görev ve sorumluluklarının bilincinde olarak kamu yararını ilgilendiren her konuyu iletme görevi vardır. AİHM, basının böyle konularda bilgi ve fikir yaymadan ibaret olan görevine kamunun bu fikir ve bilgileri alma hakkının eklendiğini hatırlatmıştır. AİHM'e göre, bu görevi olmasa basın, vazgeçilmez kamusal "gözetleyici" (watchdog) rolünü oynayamaz (Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç [BD], B. No: 21980/93, 20/5/1999, §§ 59, 62;Pedersen ve Baadsgaard/Danimarka [BD], B. No: 49017/99, 17/12/2004, § 71; Von Hannover/Almanya (No. 2), § 102).

27. AİHM, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2 numaralı fıkrasında yer alan "gizli olarak elde edilen bilgilerin açıklanması" ifadesini sır tutma yükümlülüğü olan bir kişinin aldığı gizli bir bilgiyi açıklamasını veya bu şekilde bir yükümlülük altında olmayan gazeteci gibi üçüncü bir kişinin elde ettiği gizli bir bilgiyi açıklamasını kapsayacak biçimde yorumlamıştır (Stoll/İsviçre [BD], B. No: 69698/01, 10/12/2007, § 61).

28. Eldeki başvuruya ışık tutacak kararlardan biri de AİHM'in bir radyo istasyonuna uygulanan yaptırımın Sözleşme'nin 10. maddesini ihlal ettiği yönündeki 19/12/2006 tarihli kararıdır. Radyo yayıncısı olan başvurucu Radio Twist, adalet bakanı ile başbakan yardımcısı arasındaki telefon görüşmesine ait kayıtları bir haber programında yayımlamaktan suçlu bulunmuştur. Haber programında, yayımlanan kayıtlarla birlikte bazı yorumlara da yer verilmiş ve söz konusu yorumlarda kayıtların en büyük ulusal sigorta şirketinin özelleştirilmesine ilişkin menfaati olan iki gurup arasındaki güç mücadelesine ilişkin olduğu belirtilmiştir. Adalet bakanı, yasa dışı olmasına rağmen telefon görüşmesinin yayımlanmasının kişilik haklarına zarar verdiği iddiasıyla Radio Twist aleyhine medeni dava açmıştır. Slovakya Mahkemesi, Radio Twist'in adalet bakanından yazılı olarak özür dilemesine ve özür metninin de on beş gün içinde radyodan yayımlanmasına karar vermiştir. Mahkeme, yayıncı şirketi de adalet bakanının şeref ve itibarında meydana gelen ve maddi olmayan zararlar nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Söz konusu Mahkeme kararında, cezanın yasa dışı bir şekilde kayda alınan ve özel hayatının bir parçası olan telefon görüşmeleri yayımlanan adalet bakanının kişisel haklarına yapılan gayrimeşru müdahalenin bir karşılığı olduğu belirtilmiştir. Buna karşın AİHM, Slovakya mahkemelerinin vardığı sonuca katılmamıştır. AİHM, hem telefon görüşmesinin ve haberin sunumu sırasında yapılan yorumların içeriğinin hem de bağlamının tamamen politik olduğuna ve politikacıların özel hayatları ile bir ilgisi bulunmadığına dikkat çekmiştir. Dahası AİHM'e göre Radio Twist tarafından sunulan haberin gerçek olmadığı veya tahrif edilmiş bilgi barındırdığı da ileri sürülmemiştir. AİHM; başvurucu şirketin, onun çalışanlarının veya temsilcilerinin bu kayıttan sorumlu olduğunun veya gazetecilerin bu kayıtları elde ederken ya da yayımlarken ceza hukukunu ihlal ettiğinin hiçbir aşamada iddia edilmediğine de dikkat çekmiştir. AİHM,ilgili kayıtların ulusal düzeyde bir soruşturmaya konu edilmediğini de gözönünde bulundurmuştur. AİHM, devletin sahip olduğu şirketlerin yönetimi ve özelleştirilmesiyle ilgili soruların kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ve tanımı itibarıyla kamu yararına ilişkin olduğunu düşünmektedir. AİHM ayrıca, kayıtların yayımlanmasından sonra davacının Slovakya Anayasa Mahkemesine hâkim olarak seçildiğini ve itibarının lekelenmiş görünmediğini değerlendirmiştir. AİHM, üçüncü bir kişi tarafından elde edilmiş bir kaydı yayımlaması nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin gerekli olduğunun yeterince ikna edici bir şekilde ortaya konulamadığına ve Sözleşme'nin

10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Radio Twist A.S. /Slovakya, B. No: 62202/00, 19/12/2006).

29. Eldeki başvuruya benzer başvurulardan Sunday Times/Birleşik Krallık (No. 2) (B. No: 13166/87, 26/11/1991, §§ 53, 54) kararında AİHM, ulusal istihbaratın gazeteciler tarafından açıklanması meselesini ele almıştır. Başvurucu Sunday Times gazetesi "Spycather" (Casus Avcısı) kitabıyla ilgili olarak Observer ve Guardian gazeteleri için mahkemece verilen tedbir kararının kendileri için de konmuş sayılacağını çünkü aynı kararın mahkemeye saygısızlık etmeme kavramı nedeniyle kendilerini de bağladığını düşünerek bir başvuru yapmıştır. Başvurucu, diğer şeylerin yanı sıra kitabın Amerika Birleşik Devletleri'nde basılmış olmasının davanın koşullarını radikal biçimde değiştirdiğini de iddia etmiştir. Bu başvuru, tedbir kararının yürürlükte olduğu 30/7/1987 ile 13/10/1987 tarihleri arasındaki dönemde yapılmış ve bu dönemde tedbir kararının yürürlükte olmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği ileri sürülmüştür. AİHM'e göre başvuru konusu kitabın Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanmasından sonra söz konusu materyalin gizliliği kalmamıştır. AİHM, Sözleşme'nin amaçları ile bağlantılı olarak kitabın yayımlandığı 30/7/1987 tarihinde, kitaptaki materyallerin gizliliği ile elde edilmek istenen faydanın ortadan kalktığını tespit etmiştir. Bu sebeple AİHM'e göre bu tarihten sonra gizliliğin korunması demokratik toplumda gerekli bir müdahale sayılamayacağından kitabın gazetelerde tefrika edilmesine ilişkin yasak bakımından ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kabul edilmelidir (The Sunday Times (No. 2)).

30. Yukarıdaki kararından farklı olarak AİHM, yayımlanana kadar kamuoyunun içeriğine vâkıf olmadığı gizli bilgilerin yayımlanması meselesini dikkatli bir şekilde ele almıştır. Stoll/İsviçre başvurusunda AİHM, ulusal menfaatlere ilişkin gizli bir raporun bir kısmını yayımlayan gazetecinin cezalandırılmasını Sözleşme'ye aykırı bulmamıştır. Oysa başvurucudan hemen sonra raporun bir kısmı veya tamamı diğer basın yayın organlarında yayımlanmış ancakdiğer gazeteciler hakkında herhangi bir soruşturma açılmamıştır. AİHM Büyük Dairesi meseleyi ayrıntılı olarak ele almıştır. Zikredilen kararın Anayasa Mahkemesinin önündeki mevcut başvuruya ışık tutacak yanları şu şekilde özetlenebilir: İlk olarak İsviçre makamlarının aldığı tedbirin gerekliliğini değerlendirirken AİHM, mevcut iki kamu çıkarının dengelenmesini dikkate almıştır. Okuyucuların güncel bir konuda bilgilenme hakları ve devlet makamlarının yürütülmekte olan diplomatik pazarlıklardan kendi lehlerine ve tatmin edici bir sonuç elde etme hakları. İkinci olarak başvuruya konu yazı yayımlanana kadar kamuoyu söz konusu diplomatik rapor içeriğine vâkıf olmamıştır (§ 113). Üçüncü olarak Büyük Daire, raporun ifşasının ve söz konusu yazının yayımlanmasının -yazının yayımlandığı tarihte- İsviçre'nin ulusal menfaatlerine "hatırı sayılır derecede bir zarar" verme ihtimalinin var olduğunu tespit etmiştir (§ 130). Büyük Daire ayrıca başvurucu gazetecinin belgeyi elde etmek için hukuka aykırı davranıp davranmadığı ile de ilgilenmiştir (§ 144). Büyük Daire söz konusu belgenin sızmasından sorumlu personel ile gazetecinin eylemlerini birbirinden ayırmış ve yetkili organların belgenin sızmasına neden olan personelin yargılanması için bir soruşturma açabilecek durumda olduğuna dikkat çekmiştir(§ 143).

31. AİHM,Sürek (2)/Türkiye kararında (B. No: 24122/94, 8/7/1999, § 50) başka şeylerin yanı sıra başvuruya konu haber makalesinde ifşa edilen bilgilerin başka gazetelerde yayımlanmış olup olmadığı meselesine de eğilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"Ayrıca, haber makalesine dayanak teşkil eden basın açıklamasının zaten başka gazetelerde yayınlanmış olduğu ve suçlama konusu haberde söz konusu rapor kapsamına bir ekleme yapılmadığı tartışmasızdır. Ayrıca diğer gazetelerin anılan açıklamadan kaynaklanan

yayından dolayı cezalandırılmış olduğu da belirtilmemiştir (bkz. Weber/İsviçre, B. No:11034/84, 22/05/1990 § 51). Mevcut davadaki haber makalesinin yayınlandığı tarihte bazı yanlış davranışlarda bulunan polis ve jandarma görevlilerini ifşa eden söz konusu bilgi zaten halka açıklanmıştır. Dolayısıyla, ilgili yetkililerin kimliklerinin korunmasına ilişkin amaç, önemli ölçüde ortadan kalkmış ve sınırlamanın engellemeyi amaçladığı zarar vuku bulmuş durumdadır (bkz. Observer ve Guardian/Birleşik Krallık, B. No: 13585/88, 26/11/1991 §§ 69-70;Sunday Times (No. 2) /Birleşik Krallık, §§ 54-56)."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; Türkiye'nin en çok takip edilen haber sitelerinden birinin haber müdürü olduğunu, yayımladıkları ve başvuruya konu haberin kaynağı olan video ve ses kayıtlarının daha önce paylaşım sitelerinde ve yüzlerce İnternet sitesinde yayımlandığını,kendilerinin bu ses kayıtlarını haber yaptıklarını ifade etmiştir. Aynı ses kayıtlarını yayımlayan diğer basın ve yayın organlarının sorumluları hakkında ya Cumhuriyet başsavcılıklarınca kovuşturmaya yer olmadığı kararı ya da mahkemelerce beraat kararı verildiğini belirtmiş, bazı kararları Anayasa Mahkemesine ibraz etmiştir. Başvurucu, ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık görüşünde Anayasa Mahkemesinin ve AİHM'in ifade ve basın özgürlüğüne ilişkin kararları hatırlatılmış, daha sonra başvuruya konu haberin kamusal faydasına değinilmiştir. Bakanlığa göre söz konusu haberde yer alan görüşmeler FETÖ/PDY terör örgütünün ve örgüt liderinin bürokrat atamalarına ve devlet tarafından yapılan ihalelere ilişkin planlarını ortaya koymakta, kamusal tartışmaya katkı sunmaktadır. Bakanlık bundan başka haberde yer alan konuşmaların gerçek dışı olduğunun veya çarpıtıldığının da iddia edilmediğine dikkat çekmiştir. Bakanlık görüşünde AİHM'in Radio Twist A.S./Slovakya kararındaki içtihadına vurgu yapılarak üçüncü bir kişi tarafından hukuka aykırı bir şekilde elde edilmiş olsa bile bir bilginin sadece yayımlanmasının da ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlığa göre habere konu iletişim içeriklerinin daha önce küresel ve ulusal pek çok İnternet sitesinde ve haber mecrasında yayımlanmış olması da gözönünde tutulmalıdır.

35. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki değerlendirmelerini tekrar ederek ihlal kararı verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

36. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının... özel... hayatlarının... korunması... amaçlarıyla sınırlanabilir...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve

usuller kanunla düzenlenir."

37. Anayasa’nın “Basın hürriyeti” kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Basın hürdür, sansür edilemez…

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır…”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

39. Başvurucunun genel yayın yönetmeni olduğu İnternet sitesinde yayımlanan bir haber nedeniyle 1 yıl 8 ay hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. O hâlde söz konusu Mahkeme kararı ile başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerine yönelik bir müdahale yapılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

40. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

41. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma,demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

42. 5237 sayılı Kanun'un 132. maddesinin “kanunla sınırlama” ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

43. Başvurucunun cezalandırılmasına ilişkin kararın “başkalarının... özel... hayatlarının” korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı kanaatine varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olma ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

44. İnternet haberciliğinin basının temel işlevini yerine getirdiği sürece basın özgürlüğü

kapsamında değerlendirilmesi gerektiği konusunda tereddüt yoktur (Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, §§ 36-42).

45. Anayasa Mahkemesi daha önce Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu pek çok kez ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36).

46. İfade ve basın özgürlükleri Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve tam olarak uyulması gereken bazı sınırlamalara tabidir. Söz konusu istisnaların her somut olayda ikna edici bir şekilde tespit edilmesi gerekir.

47. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini de açıklamıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır. Bu koşulları taşımayan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın,§ 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Derece mahkemelerinin böyle bir ihtiyacın bulunup bulunmadığını değerlendirmede belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir.

48. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın -demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte olmakla birlikte- temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının da incelenmesi gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 63; Bekir Coşkun, §§ 53, 54; ölçülülük ilkesine ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. Tansel Çölaşan, §§ 54, 55;Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72). Bu sebeple hükmedilen cezanın müştekilerin maruz kaldığı düşünülen zararla makul bir ölçülülük ilişkisi içinde olması gerekir.

49. Başvurucu, başvuruya konu haberde kişilerin özel haberleşmesinin ifşa edilmiş olmasından dolayı cezalandırılmıştır. Dahası ilk derece mahkemesi, iletişimin içeriğinin ve haberin veriliş tarzının şikâyetçiyi küçük düşürücü nitelikte olduğunu değerlendirmemiş vebaşvurucunun hakaret suçundan beraatine karar vermiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin önündeki mesele, daha ziyade başvurucunun genel yayın yönetmeni olduğu İnternet sitesindeki haberde müştekinin özel haberleşmesinin içeriğini yayımlamasının suç olduğu yönündeki yerel Mahkeme kararının Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri ile güvence altına alınan bilgi verme özgürlüğüne aykırı olup olmadığı hususuyla ilgilidir.

50. Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri tamamen sınırsız bir ifade özgürlüğünü garanti etmemektedir. 26. maddenin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına basın için de geçerli olan bazı "görev ve sorumluluklar" getirmektedir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 89; R.V.Y. A.Ş., B. No: 2013/1429, 14/10/2015, § 35). Bu görev ve sorumluluklar, başkalarının özel hayatlarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu ve özellikle adı verilen bir şahsın itibarının söz konusu olduğu durumlarda özel önem arz eder.

51. Basının kendisi için konulmuş sınırlamalara uyması gerekmesine rağmen toplum ve

devlet hayatını ilgilendiren meselelerde bilgi vermesinin bir demokrasinin düzgün bir şekilde işlemesinin sağlanmasına ilişkin temel görevi bağlamında bir zorunluluk olduğu da hatırda tutulmalıdır. Basının anılan bilgileri ve fikirleri bildirme zorunluluğunun yanı sıra halkın da bunları almaya hakkı vardır. Basın özgürlüğü kamuoyuna; siyasetçiler, yüksek bürokratlar, kanaat önderleri veya iş adamları gibi söz ve davranışları kamuoyunun ilgisinde olan kişilerin fikir ve tutumlarının keşfedilmesi ve bunlara ilişkin bir kanaat oluşturulması için en iyi araçlardan birini sağlamaktadır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 56-58, 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 49-51, 61-63; Nihat Özdemir [GK], B. No: 2013/1997, 8/4/2015, §§ 45-47, 57-58).

52. Bununla birlikte somut olayda basın tarafından verilen bilgiler, kişilerin özel haberleşmesine ilişkindir. Anayasa'nın "Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmeningizliliği esastır." biçimindeki 22. maddesinin birinci fıkrasına göre kamuya mal olmuş kişiler de dâhil olmak üzere "herkes" haberleşme özgürlüğüne sahiptir ve haberleşmenin gizliliğine dokunulamaz.

53. Anayasa'nın 22. maddesinde özel olarak haberleşmeye "saygı" gösterilmesinden bahsedilmemiştir. İki sebepten haberleşme özgürlüğüne de "saygı gösterilmesini isteme" hakkının bulunduğu açıktır: Bunlardan ilki Anayasa'nın kişinin hakları ve ödevlerinin yer aldığı ikinci bölümünün (IV) numaralı "özel hayatın gizliliği ve korunması" alt bölümünde yer alan haberleşme hürriyeti, aynı alt bölümde ve 20. maddede yer alan "özel hayatın gizliliği" hakkının özel bir görünümüdür. Dolayısıyla Anayasa'nın 20. maddesinde "Herkes, özel hayatına... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir." biçimindeki hüküm gereği herkesin haberleşme özgürlüğüne de "saygı gösterilmesini isteme" hakkı vardır. İkincisi ise Anayasa'ya göre haberleşmenin esasından olan gizlilik haberleşmeye "saygı gösterilmesini isteme" hakkını evleviyetle barındırır.

54. Anayasa'nın 22. maddesi, devleti yalnızca müdahaleden kaçınmaya zorlamakla kalmaz; Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde bu negatif yükümlülüğe ek olarak haberleşme özgürlüğüne etkili bir şekilde saygı gösterilmesi pozitif yükümlülüklerin de bulunmasını gerektirir. Bu yükümlülük, bireylerin kendi aralarındaki ilişkiler olsa biledevleti haberleşme özgürlüğüne saygıyı ve haberleşmenin gizliliğinin korunmasını sağlamaya yönelik tedbirleri almaya da zorlar. Bu anayasal zorunluluk nedeniyle kanun koyucu 5237 sayılı Kanun'un 132. maddesinde; özel kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğinin ihlal edilmesini, haberleşmenin kayda alınmasını ve içeriklerinin ifşa edilmesini suç olarak düzenlemiştir.

55. Eldeki başvuru, haberleşme içeriklerinin ifşa edildiği iddiasıyla başvurucunun cezalandırılmasına ilişkindir. İfşa etmek; gizli herhangi bir şeyi ortaya dökmek, açığa vurmak, yaymak anlamlarına gelmektedir. Haberleşme içeriğinin ilk kez açığa vurulmasının ve yayılmasının ceza hukuku anlamında ifşa olarak kabul edilmesi kolay olmakla birlikte daha önce yayımlanmış veya kamuoyunun bildiği bir içeriğin yeniden açığa çıkarılması, yayılması veya afişe edilmesi hâlinde eylemin "ifşa" olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalı bir meseledir.

56. Dolayısıyla haberleşme içeriğinin ilk kez ifşa edilmesiyle daha önce ifşa edilen iletişim içeriklerinin haberleştirilmesi arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Haberleşme içeriği gibi özel hayata ilişkin her tür gizli bilgilerin önceden ifşa edilmiş olmasının daha sonra bunların haberleştirilmesini otomatik olarak suç olmaktan çıkardığını söylemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla beraber ifade ve basın özgürlükleri bağlamında gizli

bilgilerin içeriği bir kez bilinir hâle geldikten sonra bir gazeteciye uygulanan yaptırımların meşruiyetinin tartışmalı hâle geldiğini kabul etmek gerekir.

57. Somut olayda özel haberleşmeye müdahale, kamu gücünü kullanan organların birinden değil bir basın kuruluşundan gelmiştir. Mevcut başvuruda Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "başkalarının özel hayatlarının korunması" biçiminde ifade edilen meşru sınırlama amacı ile gazetecilerin bilginin serbest akışı ile iştigal etme hakkı arasında bir çatışma doğmuştur. Bu çatışmanın Anayasa tarafından özel olarak korunan haberleşme hakkına müdahale edildiği hâllerde daha belirgin hâle geldiği açıktır. Buna rağmen haberleşme içerikleri gibi hassas bilgilerin -yasa dışı yollardan elde edilmiş olsa bile- haberleştirilmesi gazetecileri otomatik olarak Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin sağladığı korumadan yoksun bırakmaz.

58. Mevcut başvuruya benzer başvurularda Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, gazetecilerin basın özgürlüğü ile özel haberleşmesine müdahale edilen bireylerin haberleşme özgürlüğünü dengelemektir. Böyle bir dengeleme; her somut olayda haberleştirilen bilginin içeriğinin, haberleşmesine müdahale edilen kişilerin kimliklerinin, haberin kamusal tartışmalara yaptığı katkının ve somut olayın geçtiği bağlam da dâhil olmak üzere tüm koşulların birlikte değerlendirilmesi ile mümkündür.

59. Denetim yetkisinin uygulanması sırasında Anayasa Mahkemesi, haberleştirilen iletişimin içeriği ve bunların ifade edildiği bağlam da dâhil olmak üzere davayı bir bütün olarak ele alıp incelemelidir. İlk olarak müdahalenin “meşru amaçlar ile orantılı” ve ulusal otoriteler tarafından anılan müdahalenin meşru gösterilmesi için belirtilen gerekçelerin “ilgili ve yeterli” olup olmadığı tespit edilmelidir. Bunu yaparken de Mahkeme, kamu gücünü kullanan organların ve derece mahkemelerinin Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri kapsamında bulunan ilkelere uygun standartları uyguladığı ve ilgili bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayalı oldukları konusunda olumlu kanaate varmalıdır.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Bir haber portalının yayın yönetmeni olan başvurucu, başkalarının iletişim içeriklerini yayımlamaktan dolayı mahkûm edilmiştir. Başsavcılık, haberleşme içeriğinin haberleşmenin tarafı olmayan kişi veya kişilerebildirilmesi veya duyurulmasıyla suçun tamamlandığını ileri sürmüş; ilk derece mahkemesi de daha ileri bir değerlendirme yapmayarak kimin arasında geçerse geçsin kişiler arasındaki telefon konuşmalarının herkesin öğrenebileceği şekilde yayınlanmasının suçun oluşması için yeterli olduğuna karar vermiştir (bkz. §§ 15-17).

61. İlk derece mahkemesi, başvurucunun ifade ve basın özgürlükleri ile başkalarının şeref ve itibarlarının korunmasını isteme hakkı arasında denge kurmayarak bu iki hakkın çatıştığı bir durumda mutlak olarak ikincisine üstünlük tanımıştır. Anayasa Mahkemesince,ortaya konulan ilkeler çerçevesinde (bkz. §§ 57-59) dava bir bütün olarak ele alınarak kişilerin hak ve özgürlükleri arasında bir dengeleme yapılmadan ulaşılan sonucun Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri kapsamında bulunan ilkelere uygun olduğu kabul edilemez.

62. İlk olarak somut olayda başvurucu, kamuoyunca emekli bir vaiz olarak bilinen Fetullah Gülen'in daha önce küresel ölçekte yayın yapan, İnternet'te yayımlanan iletişim içeriklerini ifşa etmiş olmaktan mahkûm edilmiştir. Söz konusu haberleşme içerikleri gerek olayların geçtiği dönemde gerekse de 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrası süreçte (bkz. § 10) inkâr edilemez bir tanınmışlık derecesine sahip şikâyetçinin fikir ve tutumlarının, müştekinin başında olduğu gurubun siyasi, sosyal ve ekonomik alandaki faaliyetlerinin

keşfedilmesi ve bunlara ilişkin kanaat oluşturulması işlevini görmüştür. Dolayısıyla konuşmanın yayımlanmasının kamuoyu gündeminin ilk sıralarında yer alan kamusal faydası yüksek bir tartışmaya katkı sunduğunda kuşku bulunmamaktadır.

63. İkinci olarak müşteki, başvurucunun söz konusu haber içeriğini değiştirerek veya haber kapsamına bir ekleme yaparak gerçek dışı bir haber yaptığını da iddia etmemiştir. Derece mahkemeleri de kararlarında böyle bir değerlendirmede bulunmamıştır.

64. Üçüncü olarak ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet gerekçesinde bahse konu iletişim içeriklerinin ilk kez başvurucu tarafından yayımlanmamış olması da tartışılmamıştır. Nitekim ceza hukuku bağlamında ve yukarıda zikredilen Yargıtay ilamları (bkz. §§ 21-23) gözönüne alındığında suçun unsuru olan "ifşanın" gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi, meselenin odak noktasını oluşturmaktadır (bkz. §§ 55, 56). Mevcut başvurudaki haberinyayımlandığı tarihte Fetullah Gülen'e ait haberleşme içeriklerini ifşa eden söz konusu bilgi zaten halka açıklanmıştır (bkz. § 12). Dolayısıyla ilgililerin iletişimlerinin korunmasına ilişkin amaç önemli ölçüde ortadan kalkmış ve sınırlamanın engellemeyi amaçladığı zarar vuku bulmuştur.

65. Son olarak diğer basın yayın organlarının anılan haberleşme içeriklerinin yayınından dolayı cezalandırılmış olduğu da belirtilmemiştir. Bunun aksine başvurucunun sunduğu belgelere göre aynı haber içeriklerini yayımlayan en az dört basın sorumlusu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 21/3/2014 tarihli kararı ile kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Ayrıca söz konusu haberleşme içeriklerini yayımlayan diğer gazetecilerin anılan açıklamadan kaynaklanan yayından cezalandırılmış olduğu da ileri sürülmemiştir.

66. Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında derece mahkemelerinin müştekinin haberleşme özgürlüğünü koruma amacının, başvuranın Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri kapsamındaki ifade ve basın özgürlüğü haklarına uygulanan sınırlamaların haklı çıkarılması için yeterli olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Derece mahkemelerince basın özgürlüğünün korunması ile özel hayatın bir unsuru olan haberleşme özgürlüğünün korunması arasında adil bir denge kurulmamıştır.

67. İlk derece mahkemesince başvurucu, 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmış ve daha sonra hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilerek başvurucu beş yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alınmıştır. Bir haber sitesinin genel yayın yönetmeni olan başvurucunun bu süre içinde cezasının infaz edilmesi riski her zaman vardır. Yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde caydırıcı bir etkisi vardır ve sonunda kişi denetim süresini yeni bir mahkûmiyet almadan geçirse bile kişinin bu etki altında ileride düşünce açıklamalarından veya basın faaliyetlerini yapmaktan imtina etme riski bulunmaktadır (Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 54).

68. Başka bir deyişle basının bir demokrasinin düzgün şekilde işlemesinin sağlanmasına ilişkin temel görevi dikkate alındığında başvurucunun cezalandırılmasının,basının kamu yararına olan hususlarda açık tartışmaya olan katkısını yıldırabilecek nitelikte olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla başvurucunun 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılması ve beş yıl denetim altına alınarak hükmün açıklanmasının ertelenmesi biçimindeki şikâyet konusu müdahale, müştekinin özel hayatının korunması şeklinde takip edilen amaç ile orantısızdır.

69. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ve 28. maddesinde güvence altına alınanbasın özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

70. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

71. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama kararı verilmesi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucu, maddi tazminat talebinde bulunmamıştır.

72. Başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

73. Başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesinin 2014/493 Esas sayılı dava dosyasına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

74. Başvurucunun ifade ve basın özgürlüğünün ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 2.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

75. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin REDDİNE,

B. İfade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesinin 2014/493 Esas sayılı dava dosyasına GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 2.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KATAYOUN BAHRAMI POURAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2015/17658 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/17658

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KATAYOUN BAHRAMI POURAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/17658)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mahmut Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucular : Katayoun BAHRAMI POURAN (İran İslam Cumhuriyeti)

Mohammad ESMAEILZADEH (İran İslam Cumhuriyeti)

Sorena ESMAEILZADEH (İran İslam Cumhuriyeti)

Vekilleri : Av. Ali Nezhet BOZLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/11/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucular, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından 19/11/2015 tarihinde tedbir talebinin kabulüne ve sınır dışı işleminin durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucular tarafından 9/11/2016 tarihinde başvurudan feragat edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular Mohammad Esmailzadeh ve Katoyoun Bahrami Pouran evlidir. Sorena Esmailzadeh ise başvurucuların 2010 doğumlu müşterek çocuklarıdır. Başvurucular İran İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır.

9. Birinci başvurucu, ülkesinde üniversite öğrencisi olup aynı zamanda on yılı aşkın bir süredir gazetecilik yapmaktadır.

10. Birinci başvurucu; ülkesinde rejim karşıtı gazetelerin yasak olduğunu, bu nedenle İnternet üzerinden insan hakları ihlallerine ilişkin yazılar yazdığını belirtmiştir. Anılan yazıları nedeniyle 16 gün hücrede, 1 ay cezaevinde tutulduğunu; hakkında 10 ay 91 gün hapis ve 5 yıl eğitim yasağı cezalarına hükmedildiğini ifade etmiş ve İran mahkemesinin kararını başvuru formuna eklemiştir.

11. Birinci başvurucu, cezaevinden çıktıktan sonra yazılarına devam ettiği için evlerine yapılan operasyonda eşi olan ikinci başvurucuya şiddet uygulandığını belirtmiştir.

12. Başvurucular, evlerine bir kez daha operasyon düzenlenmesi üzerine ülkelerini terk ederek Türkiye'ye sığınmış ve Adana Valiliği Göç İdaresi Müdürlüğüne başvurarak 19/2/2014 tarihinde uluslararası koruma talebinde bulunmuşlardır. Başvuruculaın talepleri değerlendirmeye alınmış; ikamet ili Adana olarak belirlenmiştir.

13. Öte yandan başvurucular, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine de (BMMYK) başvurmuşlardır.

14. Başvuruculaın talepleri BMMYK tarafından 22/1/2014 tarihinde kabul edilmiş ve Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) yerleştirilmelerine karar verilmiştir.

15. Başvurucular, Göç İdaresine bildirmeden ikamet illerini terk etmiş ve bu nedenle 2/6/2015 tarihinde başvuruculaın sınır dışı edilmelerine karar verilmiştir.

16. Başvurucular sağlık sorunları nedeniyle Mersin iline gitmek zorunda kaldıklarını belirterek anılan karara karşı Adana 1. İdare Mahkemesinde iptal davası açmışlardır. Mahkeme 22/10/2015 tarihli ve E.2015/1463, K.2015/2036 sayılı kararıyla davanın reddine karar vermiştir.

17. Bu karar 26/10/2015 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş olup süresi içinde 17/11/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

18. Başvurucular 9/11/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunarak ABD'ye gitmek üzere Türkiye'den ayrılacaklarını belirtmiş ve başvurularından feragat etmişlerdir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucular, sınır dışı edilmeleri hâlinde ülkeleri İran'da yaşamları ile maddi ve manevi bütünlüklerinin tehlikeye düşebileceğini belirterek yaşam hakkı, kötü muamele yasağı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edileceğini ileri sürmüş; adli yardım ve sınır dışı işleminin durdurulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi

21. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Sınır Dışı İşlemi

22.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

23. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

24. Başvurucular 19/11/2016 tarihinde, Anayasa Mahkemesine yaptıkları bireysel başvurudan BMMYK tarafından yerleştirilmelerine karar verilen ABD'ye gitmek amacıyla feragat etmişlerdir. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle başvuruculaın başvurudan feragat ettikleri anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 19/11/2015 tarihli kararla uygulanan tedbirin SONLANDIRILMASINA,

D. Yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucularınnun mağduriyetine neden olacağı anlaşıldığından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvuruculaın yargılama giderlerini ödemekten

TAMAMEN MUAF TUTULMALARINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYED AMİN SEYED MORTAZEİ

B. No: 2017/1442 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/1442

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYED AMİN SEYED MORTAZEİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/1442)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : Mahmut Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : Seyed Amin SEYED MORTAZEİ (İran İslam Cumhuriyeti)

Vekili : Av. Meral ERCİL OKTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/12/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından 4/1/2017 tarihinde tedbir talebinin kabulüne ve sınır dışı işleminin durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm tarafından 26/1/2017 tarihinde tedbirin sonlandırılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1988 doğumlu olup İran İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır.

9. Başvurucu, belirlenemeyen bir tarihte yasal yollardan Türkiye'ye giriş yapmıştır.

10. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, resmî belgede sahtecilik suçundan başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır.

11. İzmir Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 24/11/2016 tarihinde, kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

12. Başvurucu, İdare Mahkemesinde sınır dışı kararının iptali için açılacak davanın kararın uygulanmasını kendiliğinden durdurmadığını belirterek 28/12/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu 23/1/2017 tarihli dilekçesiyle ülkesine dönmek istediğini ve bu nedenle bireysel başvurusundan feragat ettiğini belirtmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde yaşamı ile maddi ve manevi varlığının tehlikeye düşebileceğini belirterek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğini ileri sürmüş; sınır dışı işleminin durdurulması talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

17. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

18. Başvurucu 23/1/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan, ülkesine dönmek istediğini belirterek feragat etmiştir. Nitekim sınır dışı işleminin

duruldurulmasına yönelik uygulanan tedbir de başvurudan feragat nedeniyle sonlandırılmıştır. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurucunun başvurudan feragat ettiği anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.H.

B. No: 2017/16120 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/16120

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A. H. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/16120)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : A. H.

Vekili : Av. İbrahim ERGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/3/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından tedbir talebinin karara bağlanabilmesi için ek bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulmuş ve sınır dışı işleminin yeniden değerlendirmek üzere 17/4/2017 tarihine kadar geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm tarafından yapılan değerlendirme neticesinde tedbir talebinin reddine karar verilmiştir (A.H. [TK], B. No: 2017/16120, 14/4/2017).

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1989 doğumlu olup Tacikistan vatandaşıdır.

9. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 14/3/2017 tarihinde,kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, idare mahkemesinde sınır dışı kararının iptali için açılacak davanın sınır dışı etme kararının uygulanmasını kendiliğinden durdurmadığını belirterek 24/3/2017 tarihindebireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu 7/4/2017 tarihli dilekçesiylebireysel başvurusundan feragat ettiğini belirtmiş ve aynı tarihte Azerbaycan'a gitmek üzere Türkiye'den ayrılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde yaşamı ile maddi ve manevi varlığının tehlikeye düşebileceğini belirterek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğini ileri sürmüş; adli yardım, sınır dışı işleminin durdurulması ve kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimlerini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. İddialar Yönünden

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

16. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

...

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

17. Başvurucu 7/4/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan belirterek feragat etmiş ve kendi isteğiyle Türkiye'den ayrılmıştır. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle başvurucunun başvurudan feragat ettiği anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. Yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucunun mağduriyetine neden olacağı anlaşıldığından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten tamamen MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZAMOW MUHAMMED

B. No: 2017/19685 | Karar tarihi: 05.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/19685

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZAMOW MUHAMMED BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/19685)

Karar Tarihi: 5/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : Zamow MUHAMMED (Suriye Arap Cumhuriyeti)

Vekili : Av. Yıldız DALĞIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının; idari gözetim altında tutulma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından tedbir talebinin kabulüne ve sınır dışı işleminin durdurulmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1998 doğumlu olup Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır.

8. Başvurucu, belirlenemeyen bir tarihte Türkiye'ye giriş yapmıştır.

9. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 3/2/2017 tarihinde,kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, İstanbul 1. İdare Mahkemesinde sınır dışı kararının iptali için dava açmış ancak anılan davanın sınır dışı etme kararının uygulanmasını kendiliğinden durdurmadığını belirterek 10/4/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu 1/6/2017 tarihli dilekçesiyle gönüllü olarak ülkesine dönmek istediğini ve bu nedenle bireysel başvurusundan feragat ettiğini belirtmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 5/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde yaşamı ile maddi ve manevi varlığının tehlikeye düşebileceğini, haksız olarak idari gözetim altında tutulduğunu belirterek yaşam hakkı, kötü muamele yasağı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; adli yardım, sınır dışı işleminin durdurulması ve idari gözetim kararının sonlandırılması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimlerini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. İddialar Yönünden

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

16. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu,

Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

17. Başvurucu 1/6/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan, gönüllü olarak ülkesine dönmek istediğini belirterek feragat etmiştir. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle başvurucunun başvurudan feragat ettiği anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. Yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucunun mağduriyetine neden olacağı anlaşıldığından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten tamamen MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 5/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2073 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2073

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2073)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ali ŞİMŞEK

2. Emine GÜNMALA

3. Fadime ŞİMŞEK

4. Esmahan ŞİMŞEK

5. Yusuf ŞİMŞEK

6. Nazlı YILDIZ

7. Mehmet ŞİMŞEK

8. Emiş KILINÇ

Vekili : Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, baraj inşaatı sebebiyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin düşük tespit edilmesi ve tespit edilen bedel üzerinden faize hükmedilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının; idare lehine vekalet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına

ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

4. Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü Anayasa Mahkemesine bildirmiştir.

7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş, başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular Ali Şimşek, Emine Günmala, Fadime Şimşek, Esmahan Şimşek, Nazlı Yıldız, Mehmet Şimşek ve Emiş Kılınç sırasıyla1982, 1964, 1959, 1939, 1980, 1961 ve 1967 doğumlu olup Konya ili Meram ilçesinde; Yusuf Şimşek 1963 doğumlu olup Karaman ili Ermenek ilçesinde ikamet etmektedir.

10. Başvuruculara ait Karaman ili Ermenek ilçesi Çavuş köyünde kâin 107 ada 1 parsel numaralı taşınmaz, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Ermenek Barajı ve HES Tesisleri Projesi kapsamında Bakanlar Kurulunun 31/1/2009 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2009/14599 sayılı acele kamulaştırma kararı ile kamulaştırılmıştır.

11. İdare, başvuruculara ait taşınmaza acele kamulaştırma yoluyla el konulması ve kamulaştırma bedelinin tespiti talebiyle 10/2/2009 tarihinde Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 21/4/2009 tarihli kararı ile bilirkişi raporuyla belirlenen 993,30 TL'nin el koyma bedeli olarak başvuruculara ödenmesine ve taşınmaza el konulmasına karar vermiştir.

12. İdare tarafından 5/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmazın tescili davasında Mahkeme, bilirkişiler eşliğinde kamulaştırma konusu taşınmaz mahallinde keşif yapmıştır. Bilirkişiler, taşınmazın 3. sınıf kuru tarım arazisi olduğu ve ilçe merkezine 18 km uzaklıkta bulunduğu hususları ile diğer özelliklerini gözetmişlerdir. Raporda, Ermenek ilçesi ile diğer bazı komşu ilçe tarım müdürlüklerinden temin edilen 2010 yılı verilerine göre buğday ve nohut ekildiği varsayımıyla ortalama yıllık bir dekardan elde edilebilecek net gelir 37,44 TL olarak hesaplanmıştır. Raporun devamında, tespit edilen yıllık ortalama net gelir tutarına %6 oranında kapitalizasyon faizi oranı uygulanmak suretiyle metrekare birim fiyatı 0,62 TL olarak saptanmıştır. Raporda sonuç olarak taşınmazın toplam değeri 8.066,20 TL olarak belirlenmiştir.

13. Başvurucular bilirkişi raporuna karşı sundukları itiraz dilekçesinde, Mahkemenin daha önceki kararlarında 2006 yılı için bile kuru tarım arazileri için 1,48 TL metrekare birim fiyatı tespit ettiğine ve bu yönde verilen kararların Yargıtay tarafından onandığına işaret

etmişlerdir. Başvurucular yıllık net gelirin hesabında sadece düşük gelir getiren ürünlerin hesaba katılmasına yönelik şikâyetlerini bildirmişlerdir. Başvurucular, taşınmazın 2010 yılı metrekare birim fiyatının 2,08 TL olması gerektiğini savunmuşlardır.

14. Mahkeme 23/11/2012 tarihli kararı ile bilirkişi raporuna dayanarak 8.066,20 TL'den acele el koyma kararı sonrası ödenen 993,30 TL mahsup edildikten sonra bakiye 7.072,90 TL'nin başvuruculara ödenmesine, taşınmazın tapu kaydının iptali ile idare adına tapuya kayıt ve tesciline karar vermiştir. Mahkeme ayrıca davanın reddedilen kısmı nedeniyle başvurucular aleyhine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (AAÜT) uyarınca 1.200 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir.

15. Mahkeme kararı bilirkişi raporuna itiraz dilekçesinde öne sürülen gerekçelerlebaşvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 20/6/2013 tarihli kararla temyiz istemini reddederek Mahkeme kararını onamıştır. Karar düzeltme talebini de aynı Dairenin 10/12/2013 tarihli ilamı ile reddedilmiştir.

16.Nihai karar, başvuruculara 14/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucular 7/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal,

kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…”

19. 2942 sayılı Kanun’un “Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları” kenar başlıklı 11. maddesi şöyledir:

“15 inci madde uyarınca oluşturulacak bilirkişi kurulu, kamulaştırılacak taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yere mahkeme heyeti ile birlikte giderek, hazır bulunan ilgilileri de dinledikten sonra taşınmaz mal veya kaynağın;

a) Cins ve nevini,

b) Yüzölçümünü,

c) Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini,

d)Varsa vergi beyanını,

e)Kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini,

f) Arazilerde, taşınmaz mal veya kaynağın kamulaştırma tarihindeki mevkii ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelirini,

g) Arsalarda, kamulaştırılma gününden önceki özel amacı olmayan emsal satışlara göre satış değerini,

h) Yapılarda, (…)(2) resmi birim fiyatları ve yapı maliyet hesaplarını ve yıpranma payını,

ı)Bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

Esas tutarak düzenleyecekleri raporda bütün bu unsurların cevaplarını ayrı ayrı belirtmek suretiyle ve ilgililerin beyanını da dikkate alarak gerekçeli bir değerlendirme raporuna dayalı olarak taşınmaz malın değerini tespit ederler.

Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.

….”

20. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 323. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) Yargılama giderleri şunlardır:

…

ğ) Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti.

…”

21. 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) “Davalardaki temsilin niteliği ve vekalet ücretine hükmedilmesi ve dağıtımı” kenar başlıklı 14. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Tahkim usulüne tabi olanlar dahil adli ve idari davalar ile icra dairelerinde idarelerin vekili sıfatıyla hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri, hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından yapılan takip ve duruşmalar için, bu davaların idareler lehine neticelenmesi halinde, bunlar tarafından temsil ve takip edilen dava ve işlerde ilgili mevzuata göre hükmedilmesi gereken tutar üzerinden idareler lehine vekalet ücreti takdir edilir.”

22. 21/12/2011 tarihli ve 28149 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2012 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 12. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“1) Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde gösterilen hukuki yardımların konusu para veya para ile değerlendirilebiliyor ise avukatlık ücreti, (yedinci maddenin ikinci fıkrası, dokuzuncu maddenin birinci fıkrasının son cümlesi ile onuncu maddenin son fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla,) Tarifenin üçüncü kısmına göre belirlenir.”

B. Uluslararası Hukuk

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Türkiye’de kamulaştırma bedellerinin geç ödenmesi ve enflasyon sonucu bedelin değerinde aşınma olması ile arada geçen sürede bedele faiz ödenerek durumun telafi edilmemesi veya ödenen faizin enflasyonun oldukça altında olması sonucu tespit edilen bedelin, değerini koruyucu nitelikte olmaması nedenleriyle birçok davada başvuranların üzerinde meşru kamu yararıyla haklı gösterilemeyecek orantısız ve aşırı bir yük bindiği, mülkiyet haklarının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Aka/Türkiye, B. No: 19639/92, 23/9/1998, §§ 48-50; Akkuş/Türkiye, B. No: 19263/92, 9/7/1997, §§ 28-31; Yetiş/Türkiye, B. No: 40349/05, 6/7/2010, §§ 57-60).

24. Başvuru konusu olayla benzer nitelik taşıyan ve aynı baraj projesi kapsamında kamulaştırılan başka bir taşınmaza ilişkin olarak benzer iddialarla yapılan bireysel başvuru Anayasa Mahkemesince, AİHM'in değinilen kararları da gözetilerek açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur (Abdullah Dökmeci (k.k.), B. No: 2013/3822, 30/4/2014). Bu karar üzerine başvurucu AİHM'e bireysel başvuruda bulunmuştur.

25. Anılan başvuruya konu olayda Mahkemenin 11/6/2009 tarihli kararıyla 168.961,28 TL el koyma bedelinin başvurucuya ödenmesine ve taşınmaza acele el konulmasına karar verilmiştir. İdare tarafından 17/5/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmazın tescili davasında başvurulan bilirkişilerce düzenlenen raporda taşınmazın özellikleri gözetilerek ve 2010 yılı fiyat, masraf ve verim verileri kullanılarak toplam değeri 377.489,15 TL olarak belirlenmiştir. Mahkeme 3/2/2012 tarihli kararıyla bakiye 208.527,87 TL’nin başvurucuya ödenmesine, taşınmazın tapu kaydının iptali ile idare adına tapuya kayıt ve tesciline karar vermiştir (Abdullah Dökmeci, §§ 4-9).

26. Başvurucu Anayasa Mahkemesinde yaptığı bireysel başvuruda, bilirkişi tarafından kamulaştırma bedeli tespit edilirken komşu ilçelerin tarım müdürlüğü verilerinin de dikkate alınması sebebiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğinden yakınmış, ayrıca uygulanması gerekli faizin düşük hesaplandığından şik3ayet etmiştir (Abdullah Dökmeci, § 13). Anayasa Mahkemesi, hesaplama yönteminin Yargıtay içtihatlarına uygun olduğunu saptamış ve bedel tespitiyle ilgili şikayetleri açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle

kabul edilemez bulmuştur (Abdullah Dökmeci, §§ 29-32). Anayasa Mahkemesi faize ilişkin şikâyetin de açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Kararda, AİHM'in Arabacı/Türkiye (B. No: 65714/01, 7/3/2002) ve Kurtuluş/Türkiye (B. No: 24689/06, 17/6/2006) kararlarına atıfta bulunularak kamulaştırma bedelinin değerinde enflasyon nedeniyle meydana gelen ve kamulaştırma bedeliyle kıyaslandığında önemli yekûn tutmayan farkların, kamu yararı ile ilgilinin haklarının korunması arasındaki adil dengenin korunması bağlamında hesaplama yönteminden kaynaklanabilecek bir hata payı olarak yorumlanması gerektiği belirtilmiştir (Abdullah Dökmeci, § 41). Kamulaştırma bedelinin 168.961,28TL'sinin 11/6/2009 tarihli acele el koyma davasında verilen kararla ödendiği hatırlatılan gerekçede, sonradan kamulaştırma bedeline yönelik 17/5/2010 tarihinde açılan davada hükmedilen bakiye 208.527,87 TL'nin, dava tarihi ile ödeme tarihi arasındaki enflasyon nedeniyle %14 oranında değer kaybettiği saptamasında bulunulmuştur. Ancak Anayasa Mahkemesi, bu değer kaybının toplam kamulaştırma bedeline oranının gözetilmesi gerektiğini belirtmiş ve buna göre meydana gelen değer kaybının %7,7 olduğunu ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi bu orandaki değer kaybının ise başvurucu üzerine orantısız ve aşırı bir yük getirmediği sonucuna ulaşmıştır. Kararda ek olarak, başvurucunun kamulaştırma bedelinin bir kısmını değer tespitinin esas alındığı tarihten yaklaşık onbir ay önce alarak kullanma, tasarruf etme ve yatırıma dönüştürme imkânı ve avantajına sahip olmasının başvurucu üzerinde oluşan yükü daha da hafiflettiği ifade edilmiştir.

27. AİHM'e sunduğu dilekçede başvurucu, taşınmaz bedelinin yüksek gelir getiren ürünlerin hesaplamaya katılmaması nedeniyle düşük hesaplandığından şikâyet etmiştir. Başvurucu, ayrıca yeterli miktarda faize hükmedilmemesinden yakınmıştır (Dökmeci/Türkiye, B. No: 74155/14, 6/12/2016, § 37).

28. AİHM, derece mahkemesinin hükmettiği bakiye kamulaştırma bedelinin geçmiş döneme ilişkin faizi içermediğini hatırlatmış ve başvurucu lehine hükmedilen tazminatın, dava tarihi ile hüküm tarihi arasında enflasyon nedeniyle %14 değer kaybettiğini belirtmiştir (Dökmeci/Türkiye, § 51). AİHM müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesinde enflasyon nedeniyle oluşan değer kaybının tüm kamulaştırma bedeli gözetilerek belirlenmesi gerektiği yolunda Anayasa Mahkemesi görüşüne katıldığını belirtmiş ve bakiye tazminatın toplam bedele göre değerinde meydana gelen %7,7 oranındaki azalmanın başvurucuya aşırı külfet yükleyip yüklemediğini irdelemiştir (Dökmeci/Türkiye, §§ 52, 53).

29. AİHM, Anayasa Mahkemesinin müdahalenin orantılı olduğu çıkarsamasına katılmamıştır. AİHM, Yetiş ve diğerleri/Türkiye kararında (B. No: 40349/05, 6/7/2010) 14,68 oranındaki değer kaybının karşılanmamasının başvurucu üzerinde ölçüsüz bir yük oluşturduğu sonucuna ulaştığını anımsatmıştır. Bucak ve diğerleri/Türkiye kararında ((k.k.) B. No: 44019/09, 18/11/2011) %10,74 oranındaki değer kaybını makul olduğu sonucuna ulaştığını ifade eden AİHM, bu kanaate varırken başvurucunun taşınmazını fiilen kullanma imkânına sahip olmasını gözettiğini belirtmiştir. AİHM söz konusu kararda, başvurucunun taşınmazını kullanabilmiş olmasının enflasyon nedeniyle oluşan değer kaybını yeterli ölçüde telafi ettiği düşüncesinde olduğunu vurgulamıştır. Somut olayda başvurucunun taşınmazını kullanma imkânına sahip olmadığının altını çizen AİHM, bu yönüyle bakılan başvurunun koşullarının Bucak ve diğerleri/Türkiye kararına konu olaydan önemli ölçüde farklı olduğunu değerlendirmiştir (Dökmeci/Türkiye, § 55).

30. AİHM, ayrıca somut olayın koşullarının Anayasa Mahkemesince atıfta bulunulan Arabacı/Türkiye (B. No: 65714/01, 7/3/2002) ve Kurtuluş/Türkiye (B. No: 24986/06,

28/9/2010) başvurularından da farklı olduğunu belirtmiştir. AİHM, enflasyon nedeniyle oluşan değer kaybının makul görüldüğü söz konusu başvurulardaki değer kaybının sırasıyla %5 ve %3,67 olduğunu oysa somut olayda bu kaybın %7,7 seviyesine ulaştığını ifade etmiştir (Dökmeci/Türkiye, § 56).

31. AİHM ayrıca Anayasa Mahkemesinin, başvurucunun kamulaştırma bedelinin bir kısmını değer tespitinin esas alındığı tarihten yaklaşık on bir ay önce alarak kullanma, tasarruf etme ve yatırıma dönüştürme imkânı ve avantajına sahip olduğu görüşünün spekülatif olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. AİHM, ilk davada hükmedilen 168,961 TL'nin güncellenmiş değeriyle değil nominal değeriyle mahsup edildiğini vurgulamıştır. AİHM, bu nedenle başvurucunun on bir ay boyunca paranın bir bölümünü kullanabilme imkânına sahip olması sebebiyle elde ettiği yararın -taşınmazı fiilen kullanma imkanının bulunmadığı da gözönünde bulundurulduğunda- ihmal edilebilir olduğunu düşünmüştür (Dökmeci/Türkiye, § 57).

32. AİHM sonuç olarak kamulaştırma bedelinin tespiti davasının açıldığı tarih ile karar tarihi arasındaki dönem için faize hükmedilmemiş olmasının başvurucu üzerinde ölçüsüz bir külfete yol açtığı kanaatine ulaşmıştır (Dökmeci/Türkiye, § 59).

33. AİHM, ayrıca taşınmazın elde edilen yıllık net gelirin hesabında değeri yüksek olan tarımsal ürünlerin dikkate alınmamış olamasına yönelik şikâyeti de incelemiştir. AİHM, sadece düşük değerli ürünlerin dikkate alınmış olmasının başvurucu yönünden önemli bir kayba yol açmadığını ifade etmiş ve başvurunun bu yönünün açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur (Dökmeci/Türkiye, § 63).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Bedel Tespitiyle İlgili Şikâyetler

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucular, idarece 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca acele kamulaştırılan taşınmaza Mahkeme kararıyla el konulmasından sonra yasal süresi içinde 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kamulaştırma davası açılmadığından yakınmışlardır. Başvurucular, AİHM kriterlerine göre bedel tespiti ile kamulaştırma işlemi arasında geçmesi gerekli makul sürenin aşıldığını ifade etmişlerdir. Yerleşik Yargıtay içtihadının dikkate alınmadığını vurgulayan başvurucular, bilirkişi tarafından kamulaştırma bedeli tespit edilirken yalnızca taşınmazın bulunduğu ilçenin verileri yerine komşu ilçelerin tarım müdürlüğü verileri de dikkate alınarak hesap yapılması nedeniyle taşınmaz bedelinin olması gerekenden düşük hesaplandığını belirtmişlerdir. Başvurucular, ayrıca taşınmazın kuru tarım arazisi değil sulu tarım arazisi olduğu iddiasında bulunmuşlardır. Başvurucular sonuç olarak kamulaştırma işlemi nedeniyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ve tespit edilen bedelin orantılı olmadığını, bu nedenle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

36. Bakanlık görüş yazısında, bilirkişi raporundaki hesap yöntemine ilişkin şikâyetlerin temyiz dilekçesinde ileri sürülmemesi nedeniyle başvuru yollarının tüketilmemesi yönünden kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği savunulmuştur.

37. Başvurucular, bilirkişi raporundaki hesaplama yöntemine ilişkin itirazlarını "bilirkişi raporuna itiraz dilekçesi", "temyiz dilekçesi" ve "karar düzeltme dilekçesi"nde dile

getirdiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular ayrıca acele kamulaştırma usulünün de keyfî olarak uygulandığını belirtmişlerdir. Başvurucular son olarak AİHM'in Dökmeci/Türkiye kararının gözetilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

2. Değerlendirme

38. Başvurucular tarafından gerek bilirkişi raporuna itiraz dilekçesinde gerekse temyiz dilekçesinde bilirkişi raporundaki hesaplama yöntemine itiraz edildiği görülmektedir. Bu nedenle Bakanlığın başvuru yollarının tüketilmediği iddiası yerinde görülmemiştir.

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

40. Somut olayda başvurucuların taşınmazı acele kamulaştırılmıştır. Taşınmaz mal varlığının, Anayasa’nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin sayısız kararında belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkiyetten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır.

41. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 13. maddesi, temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken devlet ve kamu tüzel kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa’nın 46. maddesi mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği başvuruculaların bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa’nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

42. 2942 sayılı Kanun’un 11. maddesinin (f) bendinde “mevki” kelimesi kullanılmıştır. Mevki kelimesinin benzer iklim koşulları ve arazi yapısı nedeniyle benzer özelliklere sahip geniş toprak parçaları anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mevki veya diğer adıyla mahal kelimesi her zaman ilçe düzeyinde bir alan anlamına gelmeyebilmektedir. Bazı toprak, iklim ve coğrafi koşullarda bulunan bölgelerde mevki veya mahal, ilçe düzeyinden de küçük bir arazi alanı olabileceği gibi bazı durumlarda da daha geniş toprak parçaları bir mevki veya mahal olarak tanımlanabilir. Bunun yanında mevki ve şartlar sadece değerlendirmeye alınacak alanın il veya ilçe düzeyinde olmasıyla bağlantılı olmayıp toprağın yapısı, arazinin sulanıp sulanmadığı, arazinin eğimi gibi pek çok faktör, mevki ve şartlar kavramı çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutulmaktadır (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, §§ 64, 65-70).

43. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 25/5/2006 tarihli ve E.2006/3897, K.2006/4360 sayılı kararıyla, Ermenek ilçesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarihinde onaylanan proje kapsamında Ermenek’te baraj, HES tesisleri ve göl sahası inşaatı yapımı ilan edildikten sonraki dönemde tarım ilçe müdürlüğünün önceki yıllarda sabit bir seyir izleyen tarımsal getiri verilerini günlük hayatın olağan akışıyla bağdaşmayacak şekilde ve anlaşılamayacak derecede artırdığını dile getirerek 2003 yılı sonrasında kamulaştırmalarda

bu ilçe verileri yanında çevre ilçeler ile Karaman ilinin kullanıma uygun verilerinin ortalamasının bedel tespitinde kullanılmasını içtihat olarak benimsemiştir.

44. 2006 yılından beri istikrarlı olarak uygulanan bu yöntem bireyler için erişilebilir ve bilinebilir olup başvuru konusu olayda 2010 yılında açılan kamulaştırma bedelinin tespiti davasında başvurucu açısından bahsedilen yerleşik içtihat öngörülebilir durumdadır.

45. Başvurucular, taşınmazlarının kuru tarım arazisi değil sulu tarım arazisi olduğunu savunmuş ve net gelirin buna uygun olarak hesaplanması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen raporda, taşınmazın 3. sınıf kuru tarım arazisi olduğunu saptanmıştır. Başvurucular, uzman bilirkişiler tarafından yapılan bu tespitin aksini ortaya koyacak herhangi bir bilgi ve belge dosyaya sunamadıklarından bu iddiaya itibar edilmesi mümkün görülmemiştir.

46. Açıklanan nedenlerle başvurucuların bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarının açık ve görünür bir ihlalin bulunmaması nedeniyle açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırma Bedeline Faiz Ödenmemesi Şikâyeti

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

47. Başvurucular, uygulanması gerekli faizin düşük hesaplandığından şikayet etmişlerdir.

48. Bakanlık, enflasyon nedeniyle değer kaybının toplam kamulaştırma bedeline oranının %13,15 olduğunu belirtikten sonra AİHM'in Dökmeci/Türkiye kararını Anayasa Mahkemesinin dikkatine sunmuştur.

2. Değerlendirme

49. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

50. Anayasa'nın 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır. "

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

51. Başvuruculaların kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olmadığına, başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığından kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

52.Olayda başvuruculaların taşınmazının acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Başvuruculara ait taşınmazın mülkiyetinin devletin üstün buyurma gücüne dayanılarak Hazineye geçmiş olmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

53. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

54. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

55. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

(1) Kanunilik

56. Kamulaştırmanın usul ve esasları 2942 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Somut olayda başvuruculaların taşınmazının Ermenek Barajı ve HES yapılması amacıyla DSİ kararıyla kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun’a göre sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

57. Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlanabilir. Somut olayda başvuruculaların taşınmazı Ermenek Barajı ve HES yapılması amacıyla kamulaştırılmıştır. Baraj yapılmasında kamu yararı bulunduğu hususunda duraksama söz konusu değildir.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

58.Ölçülülük ilkesi, “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden

oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/49, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

59. Bir eşyanın devir tarihindeki bedelinin daha sonra ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeni ile paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, 10/2/2011).

60. Kamulaştırma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olabilmesi için taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi ve ayrıca ödenen bedelin tespitinde esas alınan tarih ile ödeme tarihi arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyona nispetle taşınmazın hissedilir derecede değer kaybetmemiş olması gerekir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 59). Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani kamulaştırma tarihi ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 42).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

61. Anayasa’nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre kamulaştırma bedeli nakden ve peşin olarak ödenmelidir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesi taksitlendirilebilmektedir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hâllerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faiz işletilebilir. Yargıtayın istikrar kazanan içtihatlarına göre de Anayasa’nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranı ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebilir (Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, E.2002/7971, K.2002/9752, 15/10/2002). Dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmamaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 50).

62. 2942 sayılı Kanun’un 10. ve 11. maddeleri gereğince tarafların kamulaştırma kararı sonrasında bedel hususunda anlaşamamaları hâlinde taşınmazın bedeli adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde dava tarihi itibarıyla mahkemece tespit edilmelidir. Değer tespitinin dava tarihine göre yapılması, Kanun gereği olduğu gibi dava sürecinde taşınmazın değerinde meydana gelecek artış veya azalışların bedele etki etmemesi ve bu şekilde bedel tespitine belirlilik kazandırmanın da gereğidir. Aksi hâlde taşınmazın değeri uzun süren davalarda artabileceği gibi azalabileceğinden bu durumun idare veya vatandaşlara olumsuz etkisi

olabilir. Ancak bu durum taşınmazın gerçek değerinin enflasyon karşısında korunması için dava tarihine göre belirlenen bedele faiz işletilmesine mani değildir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 52).

63. Nitekim kanun koyucu, bahsedilen hususiaki yasal eksikliği gidermek ve kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılamaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 6459 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine ek fıkra ekleyerek "Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir." hükmünü getirmiş ve zamanında tamamlanamayan kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında ödemenin yapıldığı tarihe kadar kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi imkânını tanımıştır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 53).

64. Somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise dava, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandığından yasal faiz ödemesi yapılmamıştır. Bu durumda kamulaştırma sürecinde kamu yararına ulaşılması için kullanılan yöntemler ile izlenen amaç arasında makul bir orantılılığın ve mülkünden mahrum bırakılan başvuruculaın üzerine orantısız ve aşırı bir yük yüklenip yüklenmediğinin araştırılması gerekmektedir.

65. Başvuru konusu davanın açıldığı 5/5/2010 tarihi değerlerine göre tespit edilen 8.066,20 TL kamulaştırma bedelinin 993,30 TL'si daha önce 21/4/2009 tarihinde acele el koyma kararı ile ödenmiştir. Acele el koyma kararı sonrası ödenen 993,30 TL mahsup edildikten sonra bakiye 7.072,90 TL'nin başvuruculara ödenmesine 10/12/2013 tarihli kararla hükmedilmiştir.

66. Yapılan incelemede başvuruculaın mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı hususunda bir sonuca varmak için Mahkemece tespit edilen gerçek değer ile başvuruculara yapılan ödemelerin enflasyon etkisi arındırılmış sonuçlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Elde edilmek istenen kamu yararı ile başvuruculaın mülkünden mahrum kalması arasında makul dengenin sağlanıp sağlanmadığını ve müdahalenin ölçülü olup olmadığını tespit etmede önemli olan, yapılan ödemelerin değer kaybının toplam bedele oranı üzerinden başvuruculaın maruz kaldığı yükü belirlemektir.

67. Bedel tespiti sonrası, el koyma kararıyla ödenmiş olan bedel mahsup edilerek ödenen 7.072,90 TL'nin dava tarihi ile ödeme tarihi arasındaki enflasyon nedeniyle değer kaybı %19,31'dir. Başvuruculara dava tarihine göre belirlenerek ödenen kamulaştırma bedelinin ödeme tarihinde Merkez Bankası verileri kullanılarak enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 8.438,68 TL'dir. Bir diğer ifadeyle kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını telafi edecek fark 1.365,78 TL'dir.

68. Yukarıdaki unsurlara bakarak kamulaştırma bedelinin davanın açıldığı tarihteki değeri ile ödendiği tarihteki değeri arasında gözlemlenen farkın kamulaştırma bedeline faiz eklenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ödenmeyen bu fark, bireyin mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmakta; Anayasa'da yer alan ölçülülük ilkesine aykırı bir şekilde başvurucu üzerine orantısız ve aşırı bir yük binmesine sebep olarak başvuruculaın mülkiyet hakkını ihlal etmektedir.

69. Belirtilen nedenlerle kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle başvuruculaın Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar

verilmesi gerekir.

C. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

70. Başvurucular, lehlerine hükmedilen tazminatın bir bölümünü vekâlet ücreti olarak ödemek zorunda kalmalarından şikâyet etmişlerdir.

71. Bakanlık, bu konuda görüş beyan etmemiştir.

2. Değerlendirme

72. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

73. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların, vekâlet ücretine ilişkin şikâyetlerinin mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

74. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2011/33, K.2012/54, 11/4/2012; AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012; E.2012/108, K.2013/64, 22/5/2013; E.2013/64, K.2013/142, 28/11/2013; E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 18).

75. Mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer almaktadır (Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28; Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 51; Ş.Ç., B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 28; Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 41).

76. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Mahkemeye erişim hakkı, hak arama özgürlüğünün bir gereği olmakla birlikte hak arama özgürlüğünün varlığının kabulü için tek başına yeterli bulunmamaktadır. Mahkemeye erişimi etkisiz kılacak ya da yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde zorlaştırıcı veya caydırıcı nitelikte (AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013), kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını (Özkan Şen, § 52) ya da kişinin bizatihi mahkemeye başvurmuş olmasını anlamsız hâle getiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (İbrahim Can Kişi, B. No: 2012/1052, 23/7/2014, § 31).

77. Vekâlet ücreti yargılama gideri olup bununla davacı veya davalının o dava nedeniyle aldıkları hukuki yardım karşılığında avukata ödedikleri ücretin telafisi amaçlanmaktadır (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü, bir usul kuralı olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

78. Taraflardan birinin yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesine yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir (Serkan Acar, § 39; Muhbet Adanır ve diğerleri, B, No: 2014/10261, 8/12/2016, § 101)

79. Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012; E.2012/108, K.2013/64, 22/5/2013; E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015; Hüseyin Dayan, B. No: 2013/5033, 13/4/2016, § 46).

80. Mutlak olmayan ve sınırlandırılabilen mahkemeye erişim hakkına ilişkin sınırlandırmaların kanuni olması, hakkın özünü zedeleyecek şekilde hakkı kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, § 38; İbrahim Can Kişi, § 36).

81. Başvuru konusu olayda 6100 sayılı Kanun'un 323. maddesi ve 659 sayılı KHK'nın 14. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 2012 yılı AAÜT uyarınca başvurucular aleyhine, reddedilen kısım üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

82. İdare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin amacının gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece kamu kaynaklarının etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun bir şekilde kullanılmasının sağlanması olduğu ifade edilebilir. Kamu kaynaklarının etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun bir şekilde kullanılmasının teminine yönelik düzenleme yapılması da hukuk devleti ilkesinin bir gereği olup bu sebeple yapılan müdahalenin meşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılmıştır (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 70).

83. Bir hukuki uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyan başvuruculara reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanan avukatlık ücretini karşı tarafa ödemeye mahkûm edilmeleri ihtimali veya olgusu, belirli dava koşulları çerçevesinde mahkemeye başvurmalarını engelleme ya da mahkemeye başvurmalarını anlamsız kılma riski taşımaktadır. Bu kapsamda davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantılılığı, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını teşkil etmektedir (Özkan Şen, § 54).

84. Başvuru konusu olayda, Mahkemece dava kısmen kabul edilerek başvurucular lehine 7.072,90 TL maddi tazminata hükmedilmiş; reddedilen kısım için davalı idare lehine 2012 yılı AAÜT'si uyarınca 1.200 TL maktu vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle başvurucular aleyhine hükmedilen 1.200 TL maktu vekâlet ücretinin ölçüsüz olduğu söylenemez. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı anlaşılmıştır.

85. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Makul Sürede Yargılanma Hakkı Yönünden

86. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

87. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

88. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

89. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 3 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

90. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Başvurucuların Diğer İddiaları

91. Başvurucular, özel yaşama saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğini öne sürmekte iseler de somut başvurunun konut dokunulmazlığı ve özel yaşama saygı hakkıyla bir ilgisi görülmediğinden bu haklar yönünden bir inceleme yapılmamıştır.

F. 6216 Sayılı Kanunun 50. maddesi Yönünden

92. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

93. Başvurucular, kamulaştırılan taşınmazlarının bedelinin dava tarihi esas alınarak belirlenmesi ve faize hükmedilmemesi nedenleriyle 15.641,14 TL maddi; 20.000 TL de manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

94. Hükmedilen kamulaştırma bedeli için davanın açıldığı tarih ile kararın verildiği tarih arasındaki döneme ilişkin olarak faize hükmedilmemesi nedeniyle başvurucuların mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

95. Başvuruculara dava dilekçesinin verildiği tarihe göre belirlenen kamulaştırma bedelinin 3 yıl 7 ay süren dava sonunda faiz işletilmeden ödenmesi sonucu kamulaştırma bedelinde bu sürede toplam bedele oranla %19,31 oranında enflasyon nedeniyle ciddi bir değer kaybı oluştuğu, bu durumun başvurucular üzerinde idarenin ulaşmak istediği meşru kamu yararı ile haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yüke neden olduğu dikkate alınarak bahsedilen maddi değer kaybının telafi edilebilmesi için kamulaştırma bedeline enflasyon

oranında faiz işletilerek başvuruculara 1.365,78 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

96. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan nedenlerle;

A. 1. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Bedel tespitiyle ilgili şikâyetler yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucular aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedeline faiz ödenmemesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaların diğer iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Toplam 1.365,78 TL maddi tazminatın başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E.206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması halinde, bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2010/367) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN DAVUT (2)

B. No: 2014/4681 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4681

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN DAVUT BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/4681)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Aydın DAVUT

Vekili : Av. Halil ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, vazife malullüğü aylığı bağlanması istemiyle yapılan başvurunun reddi üzerine açılan davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından hakkaniyete uygun şekilde incelenmeyerek reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Son yoklamasında askerliğe elverişli olduğuna karar verilerek 24/2/2011 tarihinde askere sevk edilen başvurucu, acemi eğitimini tamamladıktan sonra 17/5/2011 tarihinde usta birliğine katılmış ve burada aşçı olarak görevlendirilmiştir.

9. Başvurucunun, görevi gereği 16/8/2011 tarihinde yapılan portör muayenesinde hepatit hastalığı yönünden sağlam (HBs Ag negatif) olduğu tespit edilmiştir.

10. Başvurucu, başka bir rahatsızlığı nedeniyle 19/10/2011 tarihinde yapılan muayenesi neticesinde kendisinde hepatit B (HBs Ag pozitif) olduğunun tespit edilmesi ve sevk edildiği Etimesgut Asker Hastanesinin 16/7/2012 tarihli sağlık kurulu raporuyla hakkında ''18.1 Kronik viral hepatit B, delta ajansız'' tanısıyla ''Barışta askerliğe elverişli değildir.'' kararı verilmesi neticesinde terhis edilmiştir.

11. Başvurucu Sosyal Güvenlik Kurumuna başvurarak vazife malullüğü aylığı bağlanmasını talep etmiş ancak başvurucunun başvurusureddedilmiştir.

12. Başvurucunun, ret işleminin iptali istemiyle açtığı dava Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Üçüncü Dairesinin 3/10/2013 tarihli ve E.2013/1144, K.2013/1241 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Gerekçede özetlehastalığın bulaşma şekil ve yolları dikkate alındığında hastalığın davacının iddia ettiği şekilde veya hangi yolla nasıl bulaştığına ilişkin somut bir vakanın mevcut olmadığı, davacının beyanlarının soyut iddiadan ibaret olduğu, maddi vakıa ortaya konulamadığından konu ile ilgili olarak bilirkişi incelemesine de gerek görülmediği, söz konusu hastalığın vazifenin sebep ve tesiri ile doğmuş olma şartının gerçekleşmediği, vazife malullüğü aylığı bağlanmaması işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı hususları belirtilmiştir.

13. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/3/2014 tarihli ve E.2014/376, K.2014/348 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Bu karar başvurucuya 24/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu 4/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Diğer taraftan başvurucu 17/8/2012 tarihinde İçişleri Bakanlığına müracaat ederektazminat talebinde bulunmuş, başvurucunun başvurusu reddedilmiştir.

16. Başvurucu; askere sevk edilirken hepatit hastası olmadığını, raporların da bu yönde olduğunu, askerlik hizmeti sırasında gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle hastalığa yakalandığını, usta birliğine katıldıktan sonra hiç izin kullanmadığını belirterek uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararının tazmini istemiyle AYİM'de dava açmıştır.

17. AYİM İkinci Dairesi oyçokluğuyla davayı reddetmiştir. AYİM gerekçesinde özetle olayda gerek davalı idarenin hizmet kusuru içerisinde olduğu gerekse askerlik görevi ile söz konusu hastalığın meydana gelmesi arasında uygun bir illiyet bağının bulunduğunun başvurucu tarafça somut belgelerle ortaya konulmadığı, belirtilen rahatsızlığın askerlik hizmetinin ifa edilmesinin doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıktığının kabul edilemeyeceği, söz konusu rahatsızlığın sadece askerlik hayatının sürdürüldüğü yerlerde ortaya çıkabilecek türde bir rahatsızlık olmadığı, dolayısıyla başvurucunun bulaşıcı hastalığa

askerlik koşulları nedeniyle yakalandığının somut delil ve emareler çerçevesinde ortaya koyması gerektiği, belirtilen tespitlere göre davacının askerliğe elverişsiz hâle gelmesinde kusurlu ve kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca davalı idarenin tazmin sorumluluğu bulunmadığı belirtilmiştir.

18. Askerlik hizmeti nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemine ilişkin olan bu karara karşı başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi 2014/5641 sayılı başvuruda başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını incelemiştir. Anayasa Mahkemesi özetle başvuruya konu uyuşmazlıkta başvurucunun temel iddiasının askerlik koşulları nedeniyle hastalığa yakanlandığındanaskerliğin sebep ve tesiriyle zarara uğradığı iddiası olduğu, hepatit B (HBs Ag pozitif) hastalığının kan veya çeşitli vücut sıvılarıyla bulaşan bir hastalık olması, kuluçka süresinin iki ile altı ay arasında değişmesi ve başvurucunun usta birliğine katılımının ardından yapılan testte anılan hastalığı taşımadığı tespiti yapılmasına karşın yaklaşık beş ay sonra yapılan testte hastalığa yakalanmış olduğu dikkate alındığında başvurucunun hastalığının teknik ve özel bilgi gerektiren tıbbi bir inceleme çerçevesinde değerlendirilmesi ve başvurucunun içinde bulunduğu özel askerlik koşullarının anılan hastalığa yol açıp açmayacağının incelenmesi gerektiği ancak somut olayda başvurucunun temel iddiasının genel bir kabule dayalı olarak reddedildiği ve böylece davanın özünün gereği gibi incelenmediği sonucuna varmış ve başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Aydın Davut, B. No: 2014/5641, 22/9/2016, §§ 38-41).

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga 44. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya düçar oldukları tedavisi imkansız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamıyacak duruma giren iştirakçilere (Malül) denir ve haklarında bu kanunun malüllüğe ait hükümleri uygulanır."

20. 5434 sayılı Kanun'un mülga 45. maddesi şöyledir:

"44 üncü maddede yazılı malullük;

a) İştirakçilerin vazifelerini yaptıkları sırada vazifelerinden doğmuş olursa;

b) Vazifeleri dışında kurumların verdiği her hangi bir kuruma ait başka işleri yaparken, bu işlerden doğmuş olursa;

c) Kurumların menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken o işten doğmuş olursa (Maksadın ilgili kurumlarca kabul edilmesi şartıyla);

ç) Fabrika, atelye ve benzeri işyerlerinde, işe başlamadan evvel iş sırasında veya işi bitirdikten sonra, o işyerinde husule gelen ve yine o işyerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen kazadan doğmuş olursa;

Buna (Vazife malüllüğü) ve bunlara uğrıyanlara da (Vazife malülü) denir."

21. 5434 sayılı Kanun'un 56. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Muvazzaf, yedek ve gönüllü erlerin silah altında bulundukları esnada veya celp ve

terhislerinde (Serbest sevkler dahil) sevkleri sırasında, Yedek Subay okulu öğrencilerinin gerek okulda, gerek okuldan evvelki hazırlık kıtasında vazife malulü olmaları halinde, kendilerine, öğrenim durumlarına göre, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinde tespit edilen giriş derece ve kademe tutarlarının, daha önce Devlet Memuriyetinde bulunmuş olanlardan kazanılmış hak aylıkları veya emekli keseneğine esas aylıkları, sözü edilen giriş derece ve kademe tutarının üzerinde olanlara bu aylıkları emeklilik gösterge tablosunda karşılığı olan derece ve kademe tutarının,% 70'i üzerinden aylık bağlanır.”

22. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Vazife malûllüğü" kenar başlıklı 47. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olanlar için aşağıdaki hallerde vazife malûllüğü hükümleri uygulanır. 25 inci maddede belirtilen malûllük; sigortalıların vazifelerini yaptıkları sırada veya vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden veya kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken ya da idarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında veya işyerinde meydana gelen kazadan doğmuş olursa, buna vazife malûllüğü ve bunlara uğrayanlara da vazife malûlü denir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre bir mahkemenin davaya yaklaşımının, mahkemenin başvurucunun iddialarına yanıt vermekten ve başvurucunun temel şikâyetlerini incelemekten kaçınmasına neden olması hâlinde Sözleşme'nin 6. maddesi davanın hakkaniyete uygun bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur (Kuznetsov/Rusya, B. No: 184/02,11/1/2007, §§ 84, 85). Sözleşme’deki hakların etkili bir biçimde korunması için davaya bakan mahkemelerin Sözleşme’nin 6. maddesine göre “tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi” vardır (Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33).

25. Bununla birlikte belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir (Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya, B. No: 10590/83, 6/12/1988, § 68). Derece mahkemeleri, kararların yapısı ve içeriği ile ilgili olarak geniş bir takdir yetkisine sahiptirler. Özellikle taraflarca ileri sürülen kanıtların kabulü ve değerlendirilmesi öncelikle derece mahkemelerinin görevidir (Van Mechelen ve Diğerleri/Hollanda, B. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 ve 22056/93, 23/4/1997, § 50). Bu nedenle açık bir keyfîlik olmadıkça belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına, değerlendirme şekline veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermek AİHM'in görevi değildir (Garcia Ruiz /İspanya, B.No. 30544/96, 21/1/1996, § 28).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu; gerek birliğine katılırken gerekse daha sonra yapılan portör muayenesinde hepatit hastalığı yönünden sağlam olduğunun tespit edildiğini, usta birliğine dâhil olduktan sonra hiç izin kullanmayıp karakolun dışına dahi çıkmadığını, her iki raporun sonucuna bakıldığında askerlik hizmeti sırasında askerlik koşulları nedeniyle söz konusu hastalığına yakalandığının sabit olduğunu, bu nedenle vazife malulü sayılması gerektiğini, hâl böyle iken iddialarını ispatlayacak somut bilgi ve belge sunamadığından bahisle davasının reddedildiğini belirterek Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının, eşitlik ilkesi ile sosyal hukuk devleti ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, AYİM kararının kaldırılarak vazife malullüğü aylığı bağlanmasına karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru dilekçesi ve eklerinin incelenmesi neticesinde başvurucunun, vazife malullüğü aylığı bağlanması istemiyle yaptığı idari başvurunun reddi üzerine açtığı davanın AYİM tarafından yeterli inceleme yapılmadan reddedilmesinden şikâyet ettiği anlaşılmıştır. Bu çerçevede başvuru adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bilirkişi raporu benzeri delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları derece mahkemelerinin yetkisi dâhilindedir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 68). Bununla birlikte Anayasa'daki hakların etkili bir biçimde korunması için davaya bakan mahkemelerin Anayasa'nın 36. maddesine göre tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi vardır (Mehmet Çelikkıran, B. No: 2013/9648, 20/1/2016 § 36).

32. Somut olayda başvurucu, vazife malullüğü aylığı bağlanmasına ilişkin davasının AYİM tarafından yeterli inceleme yapılmadan reddedilmesinden şikâyet etmektedir. Aynı başvurucunun söz konusu hastalık nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararının tazmini istemiyle açtığı davanın AYİM tarafından reddedilmesi üzerine yapılan başvuruda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun içinde bulunduğu özel askerlik koşullarının anılan hastalığa yol açıp açmayacağının incelenmesi gerektiği ancak somut olayda

başvurucunun temel iddiasının genel bir kabule dayalı olarak reddedildiği ve böylece davanın özünün gereği gibi incelenmediği sonucuna varmıştır (bkz.§§ 15-18).

33. Bakılmakta olan başvuruya konu davada da başvurucunun içinde bulunduğu özel askerlik koşullarının anılan hastalığa yol açıp açmayacağının ve buna göre vazife malulü sayılma koşullarının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerektiği ancak somut olayda başvurucunun temel iddiasının genel bir kabule dayalı olarak reddedildiği ve böylece davanın özünün gereği gibi incelenmediği anlaşılmaktadır.

34. Bu durumda anılan Aydın Davut (B. No: 2014/5641, 22/9/2016) başvurusunda ortaya konulan içtihattan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı sonucuna varılmıştır .

35. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 36 maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri HakkındaKanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucu, başvuruya konu AYİM kararının kaldırılarak vazife malullüğü aylığı bağlanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

38. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

39. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere AYİM Üçüncü Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

40. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Üçüncü Dairesinin E.2013/1144, K.2013/1241 sayılı dosyasıyla ilgilidir.),

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULAZİZ ÖZMEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/4815 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4815

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ ÖZMEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4815)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Heysem KOCAÇINAR

Başvurucular : 1. Abdulaziz ÖZMEN

2. Hatice TÜRKMEN

3. Hülya BAŞ

4. Murat ÖZMEN

5. Necmiye ÖZMEN

6. Osman Nuri ÖZMEN

Vekili : Av. Tuba Rana ANTEP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tazminat talebini içerir davada yetersiz olan ve kendi içinde çelişen bilirkişi raporu esas alınarak adil olmayan bir karar verilmesi, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması ve temyiz mercii kararının gerekçe içermemesi nedenleriyle adilyargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Aralarında başvurucular murisinin de olduğu limited şirket ortakları tarafından yine şirket ortağı olan davalı M.Ö.ye Terme Noterliğince düzenlen 7/4/1987 tarihli umumi vekâletname verilmiştir.

9. Başvurucular murisi ve diğer şirket ortakları tarafından 10/1/1991 tarihinde davalı M.Ö. aleyhine vekâlet görevini kötüye kullanarak kendilerini zarara uğrattığı iddiasıyla tazminat davası açılmıştır. Aynı kişiler tarafından aynı nedene dayalı olarak 24/11/1992 ve 24/3/1997 tarihlerinde iki ayrı tazminat davası açılmış, açılan davalar aralarındaki fiili ve hukuki irtibat nedeniyle birleştirilmiştir.

10. Terme Asliye Hukuk Mahkemesi 21/4/2009 tarihli ve E.1991/457, K.2009/167 sayılı karar ile davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...Mahkememizce yapılan yargılamaya, iddaya, savunmaya, bilirkişi raporlarına, tapu kayıtlarına ve tüm dosya kapsamına göre; davacılar Y. ve O.Ö.nün davalarından feragat ettikleri, davadan feragatin hukuki sonuç doğurucu nitelikte olduğu anlaşıldığından davacı Y. ve O.nun davalarının feragat nedeniyle reddine, davacı A.Ö. yönünden ise davacının doğmuş ve hesaplanabilir maddi zararının bulunmadığı ve davacının maddi zararının bulunduğu hususunuda ispat edemediği, manevi tazminat talebinin de hukuki mesnetten yoksun olduğu anlaşıldığından davacının davasının reddine karar vermek gerektiği vicdani kanaat ve sonucu hasıl olmakla aşağıda yazılı şekilde hüküm tesis edilmiştir.''

11. Söz konusu karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 6/2/2013 tarihli ve E.2012/24331, K.2013/2568 sayılı kararıile onanmıştır. Onama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle yasaya uygun gerektirici nedenlere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre yerinde olamayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve yasaya uygun hükmün Onanmasına[karar verilmiştir.]''

12. Başvuruculaın karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 23/1/2014 tarihli ve E.2013/15758, K.2014/1685 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre, HUMK'nın 440. maddesinde sayılan hallerden hiçbirisine uymayan karar düzeltme isteminin REDDİNE[karar verilmiştir.]''

13. Nihai karar başvurucular vekiline 4/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken, sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

19. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 23 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucular; Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin yapmış olduğu temyiz ve karar düzeltme incelemesi sonucunda vermiş olduğu kararların klişe formül karar niteliğinde olduğunu belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

23. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma

yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

24. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

25. Somut olayda yapılan açık yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılarak verilen kararda, hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu anlaşılmaktadır. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararın gösterilen gerekçe ve karar sonucunu uygun bulduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinden bahsedilemez.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmınınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucular, belirsizlikleri olan ve açıklık taşımayan bilirkişi raporları esas alınarak kamu vicdanını sızlatan, adil olmayan bir karar verildiğini ve bu karar sonucunda maddi yönden mağduriyetlerinin oluştuğunu belirterek adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı değildir (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular, mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de somut olayda başvurucuların mülkiyet hakkı bulunmadığı gibi meşru beklentinin var olduğundan da söz edilemeyeceği görülmekle bu yöndeki iddialar adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

29. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

30. Somut davada başvurucular murisi şirket ortaklarından davalı M.Ö.ye vermiş olduğu vekâletin kötüye kullanılarak zarara uğratıldığını iddia etmiştir. Yapmış olduğu yargılama sonunda Mahkeme, başvurucular murisinin maddi zararının ispat edilemediği ve manevi zararın hukuki mesnetten yoksun bulunduğu kanaatiyle davanın reddine karar vermiştir.

31. Mahkemece dosya kapsamındaki deliller ve usul kuralları çerçevesinde bir değerlendirme yapılarak ispatlanmadığı kanaatiyle davanın reddine karar verilmesinde herhangi bir keyfîlik tespit edilmemiştir.

32. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet

olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir.

33. Başvurucu, yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olamadığına, kendi delillerini ve iddialarını sunma olanağı bulamadığına, karşı tarafça sunulan delillere ve iddialara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığına ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının Derece Mahkemeleri tarafından dinlenmediğine ilişkin bir bilgi ya da kanıt sunmadığı gibi Mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

34. Açıklanan nedenlerle yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucular, ayrı ayrı olmak üzere 5.000 TL manevi ve 34.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

37. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara mirasçı sayısı dikkate alınarak ayrı ayrı net 3.900 TLmanevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaların uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkı ve adil yargılanma hakkına ilişkin diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 3.900 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Terme Asliye Hukuk Mahkemesine (E.1991/457, K.2009/167) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KADİR TURGUT

B. No: 2014/4985 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4985

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR TURGUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4985)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Kadir TURGUT

Vekili : Av. Mehmet Eren TURAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, müebbet hapis cezasının yaklaşık 14 yılının F tipi yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda infaz edilmesine ve yaklaşık üç yıl öncesinden kapalı ceza infaz kurumuna geçilmesi hak edilmesine rağmen kapasite doluluğu nedeniyle nakil taleplerinin reddedilmesinin kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, başvuru tarihinde örgüt kurmak ve yönetmek ile kasten ödürmeye azmettirmek suçlarından hakkında verilen müebbet hapis cezasının infazı kapsamında Kocaeli 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

10. Başvurucu 15/11/2013 tarihli dilekçesi ile Çankırı, Kastamonu, Kırşehir E Tipi veya Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarından birine naklini talep etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 25/11/2013 tarihliresmî yazı ile talep edilen ceza infaz kurumlarının barındırılan suç grubu itibarıyla kapasitelerinin dolu olduğu gerekçesiyle nakil talebinin uygun olmadığını belirtmiştir. Diğer taraftan aynı resmî yazıda "Kırşehir E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakil talebinin ise Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüzün 4/11/2013 tarihli ve 12403619/207.99/44445/141690 sayılı yazısı gereği Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından değerlendirildiği" ifade edilmiştir.

12. Başvurucu; uzun süredir Ankara 1 No.lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda kaldıktan sonra Kocaeli 2 No.lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiğini, yaklaşık iki yıldır bu Cezaevinde bulunduğunu ve iyi hâlli olduğunu, iyi hâlli hükümlü olarak ailesine yakın bulunan cezaevlerine naklini istediğini ancak bu taleplerinin reddedildiğini belirterek Kocaeli İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur.

13. İnfaz Hâkimliği 21/1/2014 tarihli ve K.2014/260 sayılı kararında hükümlünün nakil talebinin gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle anılan şikâyeti reddetmiştir.

14. Anılan karara yapılan itiraz da Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/2/2014 tarihli ve 2014/363 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

15. Karar, başvurucuya 6/3/2014 tarihinde; başvurucu vekiline ise 11/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu, vekili aracılığıyla 10/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 6/7/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, hakkında verilen müebbet hapis cezasının infazı kapsamında 14 yıldır aralıksız olarak F tipi yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda tutulduğunu, yaklaşık üç yıl öncesinde şartların daha iyi olduğu kapalı ceza infaz kurumuna geçme hakkını elde etmesine rağmen kapasite doluluğu nedeniyle taleplerinin reddedildiğini, buna ilişkin itirazlarının da temyiz yolu açık olmayan İnfaz Hâkimliğine yapıldığını, bu durumun idarenin haksız eylemlerine karşı yargı güvencesini azalttığını, ayrıca itirazlarının gerekçesiz reddedildiğini belirterek Anayasa’nın 10., 17., 19., 36. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini

ileri sürmüş; naklinin sağlanması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler..."

20. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Başvurunun her aşamasında sürenin dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32).

21. Bireysel başvurunun süre koşuluna bağlanmasıyla başvuruculara bireysel başvuruda bulunmak için imkân tanımanın yanında hukuki belirlilik de sağlanmaktadır. Dolayısıyla dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi -bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça- hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırı değildir (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27).

22. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak "başvuru yollarının tüketildiği" tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin "nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği" tarih olarak anlaşılması gerekir. Bu öğrenme, somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir.

23. Bireysel başvuru süresi bakımından "nihai kararın gerekçesinin tebliği" öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Bu kapsamda nihai kararın gerekçesinin "dosyadan suret alınması" gibi hâllerde de öğrenilmesi mümkündür. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini"öğrendiklerini beyan ettikleri tarih" de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

24. Öte yandan başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığı hususu incelendiğinde 19/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinde yer alan kural uyarınca vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 24). Ancak tebligatlar için geçerli olan bu düzenlemenin bireysel başvurularda sürenin hesaplanması açısından başvurucunun, vekilinden önce nihai kararı öğrenmesi durumunda kabul edilebilir olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim bireysel başvuru, başvuru konusu yargısal sürecin devamında bir kanun yolu değildir.

25. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı yukarıda ayrıntılı olarak belirtildiği gibi tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişsene şekilde olduğu gözetilmeksizin ihlalin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asıl veya vekil tarafından gerçekleşmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Bu bağlamda başvuru süresinin başlangıcı hak ihlaline maruz kaldığını iddia eden kişinin bu durumu bizzat veya vekili tarafından öğrenme tarihi kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcı başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihinden itibaren başlamaktadır.

26. Somut olayda nihai kararın başvurucuya 6/3/2014 tarihinde, başvurucu vekiline ise 11/3/2014 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmıştır. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği dikkate alındığında -başvurucunun nihai kararı 6/3/2014 tarihinde öğrenmiş olduğundan- bu tarihten itibaren başlayan otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 10/4/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı bulunduğu anlaşılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET MENENDİZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5235 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5235

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET MENENDİZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5235)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucular : 1. Mehmet MENENDİZ

2. Özgül MENENDİZ

3. Yeliz GÜVENÇ

Vekilleri : 1. Av. Mustafa GÖNÜLAL

2. Av. Savaş BAYTOK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, zorunlu askerlik görevi sırasında vefat nedeniyle açılan tam yargı davasının Askeri Yüksek İdare Mahkemesince süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle adil yargılama hakkının ihlal edildiğini iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Mehmet ve Özgül Menendiz'in oğlu, Yeliz Güvenç'in kardeşi olan Duran Aykut Menendiz, Ankara ilinde askerlik görevini yapmakta iken 21/1/2012 tarihinde çarşı izni dönüşü akşam içtimasında bayılarak düşmüş; bunun üzerine Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) Acil Polikliniğine sevk edilmiştir.

9. GATA'da yapılan muayenede ''spontan solunum ve dolaşım yok, bilateral pupilleri fix-dilate'' tanısı belirtilerek hakkında ölüm raporu tanzim edilmiştir. Aynı hastanenin 6/2/2012 tarihli toksikoloji analiz raporuna göre müteveffanın mesane yıkama solüsyonunda esrar ve alkol metapoliti tespit edilmiş, İstanbul Adli Tıp Kurumunun 6/6/2012 tarihli raporunda da kesin ölüm nedeni ''esrar ve alkol almış kişinin ölümünün zehirlenme sonucu meydana geldiği" şeklinde mütalaa edilmiştir.

10. Askerî Savcılık tarafından olay hakkında yapılan soruşturma sonucunda da ''Müteveffanın 21.01.2012 günü er Y.Ö. ile birlikte çarşı iznine çıktığı, daha sonra Ulus'a giderek kahvaltı yaptıkları, kahvaltıdan sonra müteveffanın 5 gr civarında bir esrar maddesini bir sokak satıcısından temin ederek sigaraya sararak içtiği, aynı gün öğleden sonra müteveffanın 2 şişe bira içtiği, akşam üstüne doğru minibüse binerek fotoğraf makinesi kiraladıkları fotoğrafçıya gittikleri, müteveffanın minibüste giderken başını öndeki koltuğa yasladığı, arkadaşı Y.nin müteveffanın yüzünün solduğunu fark ederek bir şeyi olup olmadığını sorduğu, müteveffanın "yok" şeklinde cevap verdiği, fotoğrafçıdan çıktıktan sonra müteveffanın biraz yürüyüş yapmak istediği "açılırım" dediği, biraz parkta oturdukları, ardından kışlaya döndükleri, bu sırada müteveffanın arkadaşı Y.ye üşüdüğünü söylediği, ara sıra titrediği, müteveffanın kışlaya saat 17.40 civarında giriş yaptığı, alkollü olmaları ihtimaline karşı girişte de tutanak tutulduğu, müteveffanın ve arkadaşı Y.nin daha sonra akşam içtimasına çıktıkları, içtimada çömelme vaziyetinde beklerken saat 18.15 civarında müteveffanın bayılarak yere düştüğü, ... durumun hemen nöbetçi amire iletildiği, ...18.40'ta Mamak'ta bulunan kışlaya intikal ederek burada bulunan revirde sıhhıye astsubayı tarafından yapılan kontrolde nabız alınamayarak saat 18.52'de Mamak'ta bulunan kışladan ambulansla GATA'ya gönderildiği, saat 19.05'te de GATA acil polikliniğine getirildiği, burada yapılan muayenesinde ... ölüm raporu tanzim edildiği ...İstanbul Adli Tıp Kurumu 1'inci İhtisas Kurulunun ... kararına göre müteveffanın otopsisinde tespit edilen makroskobik ve mikroskobik bulgular birlikte değerlendirildiğinde esrar ve alkol almış kişinin ölümünün zehirlenme sonucu meydana geldiği, ...müteveffanınölümüyle ilgili olarak kusur atfedilecek bir personelin bulunmadığı, İstanbul Adli Tıp Kurumu 1'inci İhtisas Kurulunun 12/12/2012/4778 gün ve sayılı kararına göre de, GATA ve revirde gerekli müdahalenin zamanında yapıldığı, kusurlu sağlık personeli bulunmadığının anlaşıldığı'' belirtilerek 28/1/2013 tarihli ve E.2013/144, K.2013/7 sayılı kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

11. Bu karara yapılan itiraz da Hava Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 20/2/2013 tarihli ve 2013/82 İd. ve 2013/57 Müt. sayılı kararıyla reddedilmiş, söz konusu karar 4/3/2013 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucular 20/2/2013 tarihinde Millî Savunma Bakanlığına başvurup hem hizmet kusuru hem de kusursuz sorumluluk ilkelerine göre maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır. Başvurucular idari müracaatlarında özellikle yakınlarının uyuşturucu kullandığının idarece bilindiği ancak tedbir alınmadığı, kışlaya girerken alkollü olduğu bilindiği hâlde revire sevk edilmediği ve hastaneye sevk sırasında uygun araç bulunması noktasında gecikmeler olduğu hususlarına dikkat çekmişlerdir. İdarece tazminat istemi zımnen reddedilmiş, bunun üzerine dava açılmıştır.

13. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) İkinci Dairesi 11/9/2013 tarihli ve E.2013/1094, K.2013/1024 sayılı kararıyla başvuruculaın; müteveffanın ölümü ile oluşan zararlarından ölüm tarihi itibarıyla haberdar olduklarından bu tarihten itibaren bir yıl içerisinde idareye başvurarak dava açmaları gerektiği, olayda ise bu bir yıllık süreden sonra idari başvuru yapıldığı gerekçesiyle davayı süre aşımı nedeniyle oyçokluğuyla reddetmiştir. Gerekçesi şöyledir:

"Davacıların yakınlarının 21.01.2012 tarihinde ölümü ile oluşan zararlarından haberdar oldukları ve bu tarihten itibaren bir yıllık süre içerisinde (21.01.2013 tarihinde mesai bitimine kadar) davalı idareye başvurarak oluşan zararlarının tazmin edilmesini istemeleri gerektiği, ancak anılan tarihten sonra 20.02.2013 tarihinde zorunlu idari müracaatta bulunarak tazminat talep ettiği anlaşılmakla, işbu davada bu yönüyle süre aşımı bulunduğu ve bu nedenle 10.05.2013 tarihinde AYIMde açılan işbu davanın süre aşımı yönünden reddine karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır. "

14. Karşıoyda ise şöyle ifade edilmiştir:

"Somut olayda ... K.Y.O. kararının 20.02.2013 tarihinde kesinleştiği ve 04.03.2013 tarihinde davacılara tebliğ edildiği anlaşılmakla, zararın nedenleriyle birlikte bu tarih itibariyle öğrenildiğinin kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Zira başlangıçta ölüm olayı ile zarar öğrenilmiş ise de, zararın nedenin yani, idariliğinin de öğrenilmesi gerektiği, bunun idarenin hizmet kusuruna dayandırılması veya olayda idarenin kusursuz sorumluluğu olup olmadığının ancak Askeri Savcılık soruşturma sonrasında tespit edilebileceği, başka bir ifadeyle bu soruşturma sonucunda zararın (ölüm olayının) idareye yüklenebilecek bir eylemden mi, 3'üncü şahsın bir eyleminden mi, yoksa bunların dışında tamamen ölene atfedilebilecek bir eylemden mi kaynaklandığı sorularına cevap bulunabilecek ve böylece meydana gelen zararın tazmin edilip edilemeyeceği, tazmin edilebilecekse kimden tazmin edileceği hususu da öğrenilmiş olacaktır. Nitekim Askeri Savcılığın soruşturması sonucunda müteveffanın kesin ölüm sebebi tespit edilmiş ve bu olay sebebiyle ceza yargılaması açısından herhangi bir personelin kusuru olmadığı belirtilmiş olmakla birlikte, davacı vekilinin idari anlamda hizmet kusuru olabilecek bazı bilgi ve belgeleri söz konusu soruşturma dosyasından elde ettiği ve bu şekilde davacıların yakınlarının ölüm olayında davalı idarenin bir sorumluluğu olabileceğini öğrendiği değerlendirilmiştir.

Açıklanan bu hususlar dikkate alınarak yasada belirtilen 1 yıllık zorunlu idari müracaat süresinin söz konusu soruşturma sonucunun müteveffanın yakınlarına tebliğinden itibaren başlatılması gerektiği kanaatine varılmakla, 21.01.2012 tarihindeki ölüm olayı sonrasında

28.01.2013 tarihinde tamamlanan ve itirazlar sonucunda 20.02.2013 tarihinde kesinleşen askeri savcılığın K.YO. kararının 04.03.2013 tarihinde davacılara tebliğ edildiği ve bu suretle 1 yıllık zorunlu idari müracaat süresinin bu tarihten başlatılması gerektiği dikkate alındığında, davacıların 20.02.2013 tarihinde davalı idareye ulaşan maddi ve manevi tazminat talepli müracaatlarına idarenin cevap vermeyerek zımnen ret etmesi üzerine 10.05.2013 tarihinde açılan işbu davada süre aşımı bulunmadığı ve bu suretle davanın esastan görülmesi gerektiği düşüncesinde olduğumuzdan Sayın Çoğunluğun kararına katılmadık."

15. Başvuruculaların karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 26/2/2014 tarihli ve E.2014/339, K.2014/254 sayılı kararıyla oyçokluğuyla reddedilmiş, karar 26/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular 16/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Anayasa ve Kanun Hükümleri

17. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

18. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun43. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirimi üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler."

19. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

2. Danıştay İçtihadı

20. Danıştay Onuncu Dairesinin 4/11/2011 tarihli ve E.2008/7182, K.2011/4711 sayılı kararı şöyledir:

"Bir eylemin idariliği ve doğurduğu zarar bazı durumlarda eylemin gerçekleşmesiyle, kimi zaman da değişik araştırma ve incelemelerden, hatta ceza davalarından sonra ortaya çıkabilmektedir.

Özelikle, kamu görevlilerinin idari tasarrufta bulunurken uyulması zorunlu görülen kurallara uymamaları nedeniyle kendilerine izafe edilebilecek nitelikte olmakla birlikte, resmi yetkilerin kullanımı sırasında gerçekleştiği için idaresinden de ayrılamayan görev kusurlarından doğan zararın tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, zararın, kamu görevlisinin kişisel kusurundan mı, görev kusurundan mı kaynaklandığının ceza muhakemesi sonucunda belirlenmesiyle ortaya çıkabilmektedir.

Bu nedenlerle, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ve doğurduğu zararın ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, dava açma yolunun kullanımını güçleştirerek hak arama hürriyetini olumsuz etkileyeceğini belirtmek gerekir. Anılan Yasa hükmünde öngörülen tam yargı davalarının, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminine yönelik olması sebebiyle davanın açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur."

21. Aynı Dairenin 31/5/2016 tarihli ve E.2016/4241, K.2016/3896 sayılı kararı şöyledir:

"2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde, idari eylemlerden hakları ihlal edilen ilgililerin, idari eylemleri öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve herhalde idari eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerektiği hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanun hükmünde idareye başvuru için öngörülen en geç beş yıllık sürenin hangi tarihten itibaren başlatılacağı zaman zaman duraksamalara yol açtığından, bu hususun irdelenmesi gerekmektedir.

Tam yargı davaları, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminini ifade etmektedir. Bu nedenle, tam yargı davasının açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur.

İdari eylem, idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları ifade etmektedir. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken, bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Özellikle kamu görevlilerinin idari bir tasarruf yaparken, mevzuatın, üstlendiği ödevin ve yürüttüğü hizmetin kural, usul ve gereklerine aykırı olarak, kendisine izafe edilebilecek boyutta ve biçimde, ancak yine de resmi yetki, görev ve olanaklardan yararlanarak, onları kullanarak hareket ettiği, bu nedenle de idaresinden tamamen ayrılmasını önleyen ve engelleyen görev kusurları nedeniyle doğan zararların tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, bazen ceza davalarıyla personelin şahsi kusuru sonucu mu yoksa görev kusuru sonucu mu zararın ortaya çıktığının belirlenmesinden sonra saptanabilmektedir.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürenin, eylemin idariliğinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1) numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

24. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak, Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan bir hakkın kapsamını belirleyen (çerçevesini çizen) sınırlardan başka sınırlamalara da tabi olabilir. Ancak hiçbir durumda bu sınırlamalar hakkın özünü zedelememelidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38).

25. Ayrıca bu sınırlama meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır, aksi takdirde sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

26. Temyize başvurma, dava açma gibi usul kurallarına ilişkin kanunlarda birtakım süreler öngörülmesi, hukuksal güvenlik ilkesi ve mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan ve eksik olan kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet etmektedir (Stubbings ve digerleri/Birleşik Kralık, B. No: 22083/93, 22/10/1996, § 51).

27. Süre koşulu gibi dava açmaya ilişkin usul koşulları birden fazla yoruma neden olabilecek nitelikte ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek şekilde katı bir şekilde kullanılmaması veya söz konusu koşulların katı bir uygulamaya tabi olmaması gerekir (Beles ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, §§ 50, 51).

28. Dava açma hakkını kullanmak yasal birtakım şartlara bağlansa da mahkemelerin usul kurallarını uygularken hem yargılamanın adil olmasına halel getirecek aşırı şekilcilikten hem de yasalar tarafından konulan usul kurallarını ortadan kaldırma sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Walchli/Fransa, No. 35787/03, 26/7/2007, § 29). Yapılan düzenlemeler, hukuk güvenliği ilkesi ve adaletin iyi bir şekilde tecelli etmesi amaçlarına hizmet etmediği ve dava açmak isteyen kişinin önünde davasının esasını yetkili ve görevli mahkeme önünde inceletmek bakımından bir engel oluşturduğu durumlarda mahkemeye erişim hakkı ihlâl edilmiş olur (Efstathiou ve diğerleri/Yunanistan, No. 36998/02, 27/7/2006,§ 24).

29. Bir tazminat davasının kusur veya ihmale dayandırıldığı hâllerde, başvurucu söz konusu

kusur veya ihmali oluşturan olaydan haberi olduğu ya da haberi olması gerektiği tarihten itibaren dava açma hakkına sahip olmaktadır (Miragall Escolano ve diğerleri/İspanya, No. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 ve 41509/98, § 37, AİHM 2000-I ve Canete de Goni/İspanya, No. 55782/00, § 40, AİHM 2002-VIII). Bu kapsamda tazminat davasının ileri sürülen bir kusur veya ihmale dayandığı durumlarda, başvurucununyalnızca bu kusur veya ihmalin sonuçlarından haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği andan itibaren yani haklarının ihlal edildiğiyle ilgili belge ya da karardan haberdar olduğu tarihten itibaren dava açma süresi işleyebilecektir (Yeşilkaya/Türkiye (k.k.), B. No: 47157/10, 26/5/2015,§ 39).

30. AİHM; Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye (B.No: 611/12, 17/11/2015) başvurusunda, askerde ölüm olayıyla ilgili yürütülen ceza soruşturmasının takipsizlikle sonuçlanmasının ardından AYİM'de açılan tam yargı davasınınsüre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin başvuruda başvurucuların mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği hususunu değerlendirmiştir. Söz konusu olayda başvurucuların oğlu M.Y., 9/9/2008 tarihinde nöbet kulübesinde el bombasının patlaması sonucu vefat etmiştir. Yapılan soruşturmanın ardından 15/12/2009 tarihinde Askerî Savcılık, ölüm olayının meydana gelmesinde kimsenin kusur ya da kastının bulunmadığı M.Y.nin el bombasıyla intihar ettiği sonucuna varmıştır. Askerî Savcılığın bu sonuca varmasında olay yeri inceleme raporu, olay yeri krokisi, otopsi raporları ve tanıkların M.Y.nin ailevi ve maddi çeşitli sıkıntılara bağlı olarak psikolojik sorunlarının olduğuna dair ifadeleri etkili olmuştur. Söz konusu kararın ardından başvurucular 28/8/2010 tarihinde tazminat istemiyle İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunmuş, istemin zımnen reddi üzerine 2/11/2010 tarihinde AYİM'de tam yargı davası açmışlardır. AYİM 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesinde öngörülen bir yıllık süreyi ölüm tarihinden başlatarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir. AYİM kararında, yürütülen soruşturma sonucunda ölüm olayının davacılar yakınının intihar kastıyla el bombasını patlatması şeklinde gerçekleştiği ve bu durumun davacılar tarafından da önceden bilinen ölüm sebebinde herhangi bir değişiklik yapmadığı kanaatine varıldığı da ayrıca belirtilmiştir.

31. AİHM ise davanın temelinde yer alan konunun bir yıllık süre sınırının M.Y.nin ölüm tarihinden itibaren başlatılması olduğunu belirtmiş, başvuranların oğullarının 9/9/2008 tarihinde hayatını kaybettiğini öğrendiklerini ancak kesin ölüm nedenini bilmediklerini bu bağlamda takipsizlik kararı tebliğ edilinceye kadar söz konusu olayın kaza, cinayet veya intihar olduğunu kesin olarak bilemediklerini ve bu durumun AYİM'e başvuru yapılması için belirleyici bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır. AİHM, olay tarihinde başvuruculların elinde idarenin kusur veya ihmaliyle ilgili kıstaslar bulunmadığını, kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan haberleri olduğu tarihten itibaren tam olarak soruşturma unsurlarına erişebildiklerini ve idarenin olası bir hatası veya ihmalinden haberleri olduğunu, anılan kararın tebliğinin üzerinden bir yıl geçmeden idareye başvuru yapıldığı ve bu koşullarda başvuruculların ihmalkâr davrandıkları ya da hatalı oldukları yönünde suçlanamayacaklarını belirterek AYİM kararının başvuranları mahkemeye erişim haklarından mahrum bıraktığı sonucuna varmıştır (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, §§ 65-73).

32. Öte yandan AİHM, Canan Eyilmez ve diğerleri/Türkiye (B. No:74704/11, 1/7/2014,§§ 24-34) başvurusunda, askerde ölüm olayıyla ilgili kusursuz sorumluluğa dayalı olarak açılan tam yargı davalarında takipsizlik kararından haberdar olmaya ihtiyaç duyulmadığını, dolayısıyla kusursuz sorumluluk esasına göre açılan davalarda bir yıllık dava açma süresinin

ölüm tarihinden itibaren başlatılmasının makul olduğunu belirtmiştir. AİHM başvuruculaın, yakınlarının zorunlu askerlik hizmetini yerine getirdiği sırada ölümcül kazanın meydana gelmesi nedeniyle idarenin kusursuz sorumluluk ilkesine dayanarak kendilerine tazminat ödemeye mahkûm edilmesi gerektiğini savunduklarına dikkat çekerek idarenin olası kusurundan bilgi sahibi olmaya ihtiyaç duyulmadığını, bu nedenle dava açma süresinin olay tarihinden itibaren başlatılmasının hakkaniyetsizlik olarak ya da kendi özünde başvuranların mahkemeye erişim haklarına zarar verecek nitelikte görülmediği gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaın İddiaları

34. Başvurucular; dava açma süresinin kovuşturmaya yer olmadığı kararına yapılan itirazın reddedilip ret kararının kendilerine tebliğ edildiği 4/3/2013 tarihinden itibaren başlatılması gerektiğini zira ölüm olayı ile idarenin (icrai-ihmali) eylemi arasındaki illiyet bağının ve zararın nedenleriyle birlikte bu tarihte öğrenildiğini, murislerinin vatani görevini yapmakta iken idarenin geç ve eksik müdahalesi sebebiyle vefat ettiğini, davanın süresinde kabul edilerek tazminat taleplerinin karşılanması gerekirken süre aşımı yönünden reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmişlerdir.

B. Değerlendirme

35. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

37. Anayasa’nın 36. maddesinin birici fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

38. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır (bkz. § 23).

39. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama

özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

40. Başvuruculaın, açtığı davanın AYİM İkinci Dairesi tarafından süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilerek davanın esasının incelenmemesinin, başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına müdahale olduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

41. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

42. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

43. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

44. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

45. Başvuruya konu olayda AYİM İkinci Dairesinin, 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesine göre süre aşımı gerekçesiyle davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. AYİM Dairesinin bu hükme göre verdiği kararla yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı açıktır.

ii. Meşru Amaç

46. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2014/112, K.2014/203, 25/12/2014).

47. Diğer taraftan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleri Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Bu ilkelerin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilebilir. Bu çerçevede idari işlem ve eylemlerin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıylahukuki

istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleri gereği idari davaların açılmasının belli sürelerle sınırlandırıldığını söylemek mümkündür.

48. Bunun yanında dava ya da hukuki işlemler için tanınan süreler, mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet ederler (AYM, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17).

49. Bir başka ifadeyle süre gibi usul kuralları adaletin iyi yönetimini ve bilhassa hukuki güvenlik ve istikrara saygının temin edilmesini amaçlarlar.

50. Bu açıklamalar çerçevesinde idari işlem ve eylemlere karşı açılan davalarda süre koşulunun öngörülmesi meşru amaçlara sahiptir.

iii. Ölçülülük

51. Başvuruculaların, yakınlarının askerde vefatı nedeniyle uğradıklarını ileri sürdükleri zararın tazmini istemiyle açtıkları davada AYİM'in, dava açma süresini ölüm tarihinden başlatarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesi nedeniyle başvuruculaların mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığınınincelenmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

52. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması, kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

53. Mahkemeye erişim hakkı kapsamında dava açma süresi gibi usul koşullarına ilişkin kurallar yorumlanırken ölçülülük ilkesi gözönünde bulundurulmalıdır. Buna göre bir yandan kişilerin mahkemeye erişimine engel oluşturacak aşırı şekilcilikten kaçınılırken diğer yandan da kanunla belirlenen usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınılmalıdır. Bu durum özellikle dava açma süresinin ne zaman işlemeye başladığının açık olmadığı veya bu hususta birden fazla yorum yapma imkânının bulunduğu durumlarda önemlidir. Mahkemeye erişim hakkı kapsamında dava açma süresinin ne zaman işlemeye başlayacağına ilişkin birden fazla yorum yapma imkânının bulunması hâlinde kişilerin mahkemeye erişimini engellemeyecek olan yorumun benimsenmesi gerekir.

54. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda dava açma sürelerinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, dava açma sürelerinin başlatıldığı tarihle ilgili derece mahkemelerin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir.

55. Ayrıca, derece mahkemesi kararlarında başvuruculaların uğradıklarını ileri sürdükleri

zararı öğrendikleri veya öğrenmeleri gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

56. Bir kısmına yukarıda yer verilen (§§ 20, 21) Danıştay içtihatlarında ortaya konulduğu üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Bu çerçevede eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir.

57. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir. Ortaya konulacak ölüm nedeni, çoğu zaman eylemin idariliğinin ve illiyet bağının varlığının tespiti konusunda önem taşımaktadır (Benzeri yöndeki değerlendirmelere için bkz. Emre Çalıkoğlu, B. No: 2013/4686, 4/11/2015, §§ 64-67).

58. Bu bağlamda özellikle askerde meydana gelen ve kesin nedeni bilinmeyen olayların kaza, cinayet veya intihar olup olmadığının yapılan adli veya idari soruşturma sonucu ortaya çıktığı durumlarda ilgililerin kesin ölüm nedenini bilmeleri, takip edecekleri usul ve başvuracakları idari ve adli mercilerin belirlenmesinde bu kapsamda ilgililerin tam yargı davası açma iradeleri üzerinde belirleyici etkiye sahiptir.Söz konusu soruşturmalar ise idari veya adli makamlarca resen yürütüldüğünden soruşturma süresinin uzunluğu üzerinde genellikle davacıların bir etkisi ve soruşturma sonucunu beklemekten başka bir görevleri bulunmamaktadır.

59. Bu durum özellikle, tam yargı davasının kusur veya ihmalin varlığına dayandırıldığı durumlarda önem arz eder. Yürütülen soruşturma sonucu kusur veya ihmalin varlığı tespit edildiğinde dava açma süresinin, davacıların kusur veya ihmalin varlığından veya sonuçlarından haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği andan itibaren başladığının kabulü gerekir.

(2)İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Başvurucular, 1602 sayılı Kanun’da belirtilen dava açma süresinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği yönünde bir şikâyette bulunmamıştır. Başvurucular, anılan sürenin başlangıç tarihi olarak vefat tarihinin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

61. Başvuruya konu olayda, başvuruculaların yakının vefatının sebebi Askerî Savcılığın 5/2/2013 tarihinde tebliğ edilen takipsizlik kararına yapılan itirazın reddedilmesiyle kesinleştirilmiştir. Başvurucular takipsizlik kararına itirazın ardından henüz itiraz reddedilmeden önce 20/2/2013 tarihinde tazminat talebiyle idari müracaatlarını yapmış ve müracaatın zımnen reddedilmesi üzerine 10/5/2013 tarihinde dava açmışlardır. AYİM kararında ise vefatın öğrenildiği tarihten itibaren zararın öğrenildiği ve bunun üzerinden de idari başvuru yapılan 20/2/2013 tarihi itibarıyla bir yıllık sürenin geçtiği belirtilerek dava süre aşımı gerekçesiyle oyçokluğuyla reddedilmiştir.

62. Başvurucular; yakınlarının uyuşturucu kullandığının idarece bilindiği ancak tedbir alınmadığı, kışlaya girerken alkollü olduğu bilindiği hâlde revire sevk edilmediği ve

hastaneye sevk sırasında uygun araç bulunması noktasında gecikmeler olduğu hususlarına özellikle dikkat çekerek hem kusur sorumluluğuna hem de kusursuz sorumluluğa dayalı olarak tazminat talebinde bulunmuşlardır.

63. AYİM Dairesi, dava açma süresinin hesabında ölümün gerçekleştiği tarihi esas almış; başvuruculaın idarenin kusurundan kaynaklandığını ileri sürdükleri zararı hangi tarihte öğrenebilecekleri, başka deyişle başvurucular tarafından eylemin idariliğinin ne zaman öğrenildiği ya da eylemin idariliği ihtimaline ne zaman kanaat getirildiği hakkında herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir.

64. Başvuruya konu olayda başvuranların yakınlarının 21/1/2012 tarihinde hayatını kaybettiğini öğrendikleri konusuda tartışma bulunmamakla birlikte kesin ölüm nedenini takipsizlik kararı tebliğ edilinceye kadar kesin olarak bilemedikleri, bu durumun da AYİM'e başvuru yapılması için belirleyici bir etkiye sahip olduğu açıktır. Kaldı ki başvurucular,kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan haberleri olduğu tarihten itibaren tam olarak soruşturma unsurlarına erişebilmiş ve vefat sürecine ilişkin olarak tam yargı davasına dayanak yapılan idarenin olası hatası veya ihmalinden bu şekilde haberdar olmuşlardır.

65. Dolayısıyla somut olayda vefat nedenini ortaya koyan takipsizlik kararı üzerine bir yıl içinde idari başvuru yapılarak buna uygun şekilde dava açıldığı hâlde salt uğranıldığı ileri sürülen zararın vefat tarihi itibarıyla öğrenildiği değerlendirilerek dava açma süresinin başlangıcı olarak kabul edilmesinin başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculaın mahkemeye erişim hakkını kullanmasını aşırı derecede güçleştirdiği açıktır.

66. Açıklanan nedenlerle başvuruculaın Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

67. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

68. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini istemişlerdir.

69. Adil yargılanmahakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

70. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden

yargılama yapılmak üzere Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Daire Başkanlığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

71. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere - Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesinin 11/9/2013 tarihli ve E.2013/1094, K.2013/1024 sayılı kararıyla ilgilidir.),

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREK OLARAKÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE GÖRGÜLÜ

B. No: 2014/5871 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5871

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE GÖRGÜLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5871)

Karar Tarihi: 6/7/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 8/9/2017 - 30174

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Emine GÖRGÜLÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mazbut vakıflar arasına alınan vakfın "vakıf evladı" olduğunun tespit edilmesine karşın vakfa mütevelli olunması talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Saraçoğlu Ahmed kızı Emine Hatun tarafından Balıkesir ili Edremit ilçesinde 1331 hicri (1913 miladi) tarihinde "Emine Hatun Binti Ahmed Vakfı" kurulmuştur. Vakfa bazı yazışmalarda "Saraçoğlu Ahmed Ağa Kerimesi Emine Hatun Vakfı" da denmektedir. Bu Vakfın son mütevellisi Ahmet ve Şerife Kadın kızı Hatice Görgülü'dür. Vakıflar Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) 21/2/2011 tarihli yazısına göre Vakfa ait tespit edilen ilamda tevliyet görevinin vakıf evlatlarına şart kılındığı hükmü yer almaktadır.

9. Genel Müdürlük İdare Meclisi 30/11/1965 tarihinde, 5/6/1935 tarihli ve 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'nun 39. maddesi uyarınca bu Vakfın mazbut vakıflar arasına alınmasına karar vermiştir. Kararda, Vakfın tevliyetinin 27/7/1937 tarihinden beri açık olduğu ve belirtilen tarihten bu yana emaneten idare edilen bu Vakfa mütevelli olunması için herhangi bir müracaatın olmadığı belirtilmiştir.

10. Öte yandan Edremit ilçesinde "Kilcioğlu Saraç Hüseyin Ağa Kerimesi Emine Vakfı" ve "Emine Hatun Binti Timur Vakfı" adına kayıtlı taşınmazlar olduğuna ilişkin tapu kayıtları da bulunmaktadır.

11. Edremit Sulh Hukuk Mahkemesinin 24/2/2012 tarihli mirasçılık belgesine göre başvurucu, Hatice Görgülü'nün torunudur. Başvurucu 14/1/2011 tarihinde Edremit 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Genel Müdürlük aleyhine dava açmıştır. Dava dilekçesinde, başvurucunun "Emine Hatun Binti Ahmed Vakfı"nın gerçek evladı olduğu ve vakfiyeye göre tevliyet hakkının da kendisine verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

12. Mahkeme 4/6/2012 tarihinde vakıf uzmanı bir bilirkişiden rapor almıştır. Bilirkişi raporunda başvurucunun Vakfın kurucusu Ahmet kızı Emine Hatun'un torunu olmakla vakfın evladı olduğu ancak Kanun gereği Vakfa mütevelli olarak atanmasının mümkün olmadığı görüşü belirtilmiştir. Mahkeme söz konusu bilirkişi raporunu hükme esas alarak 23/10/2012 tarihinde davanın kısmen kabulüne, başvurucunun vakıf evladı olduğunun tespitine, diğer taleplerinin ise reddine karar vermiştir.

13. Taraflarca temyiz edilen hüküm, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin (Daire) 13/6/2013 tarihli ilamıyla onanmıştır. Tarafların karar düzeltme talepleri ise Dairenin 3/3/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

14. Nihai karar, başvurucu vekiline 3/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 30/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

16. 2762 sayılı mülga Kanun'un 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"4 birinci teşrin 1926 tarihinden önce vücud bulmuş vakıflardan

A - Bu kanundan önce zabtedilmiş bulunan vakıflar,

B - Bu kanundan önce idaresi zabtedilmiş olan vakıflar,

C - Mütevelliği bir makama şartedilmiş olan vakıflar,

D - Kanunen veya fiilen hayri bir hizmeti kalmamış olan vakıflar,

E - Mütevelliliği vakfedenlerin ferilerinden başkalarına şart edilmiş vakıflar,

Vakıflar Umum Müdürlüğünce idare olunur. Bunların hepsine birden (Mazbut vakıflar) denir.

(Değişik: 31/5/1949-5404/1 md.) Mütevelliliği vakfedenlerin fer`ilerine şart edilmiş vakıflara (Mülhak Vakıflar) denir. Bunlar mütevellileri tarafından idare olunur.

Mütevelliler Vakıflar Genel Müdürlüğünün ve Genel Müdürlük de İdare Meclisinin kontrolü altındadır.

..."

17. 2762 sayılı mülga Kanun'un 18 maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Birinci maddede zikredilen mülhak vakıfların tevliyetleri bu kanun hükümleri dairesinde Umum Müdürlükçe tevcih olunur."

18. 2762 sayılı mülga Kanun'un 21. maddesi şöyledir:

"Boş kalan mütevellilik, yenisine verilinceye kadar, vakıf işlerine Umum Müdürlük bakar.

Mütevelli olması lazımgelenlerden kimse sağ kalmamışsa o vakıf mazbut vakıflar arasına alınır."

19. 2762 sayılı mülga Kanun'un 39. maddesi şöyledir

"Bu kanunun birinci maddesinde Umum Müdürlük tarafından idare edileceği gösterilen ve bu kanunun neşri tarihine kadar mazbutiyet altına alınmış olan vakıfların mazbutiyetleri kaldırılmaz. On senedenberi mütevelliliği kimseye tevcih edilmemiş olan vakıflarda artık tevcih yapılmaz.

Ancak alakalıların vakfiyeye göre intifa hakları mahfuzdur."

20. 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında;

...

Mazbut vakıf: Bu Kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıfları,

Mülhak vakıf: Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıfları

...

Hayrat: Mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıfların, doğrudan toplumun istifadesine bedelsiz olarak sundukları mal veya hizmetleri,

Akar: Vakıf amaç ve faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gelir getirici şekilde değerlendirilmesi zorunlu olan taşınır ve taşınmazları,

...

Galle fazlası: Mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktarı,

İntifa hakkı: Mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları ve hakları,

ifade eder."

21. 5737 sayılı Kanun'un 6. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Mazbut vakıflar, Genel Müdürlük tarafından yönetilir ve temsil edilir.

Mülhak vakıflar, Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre Meclis tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir. Vakıf yöneticileri kendilerine yardımcı tayin edebilirler. Mülhak vakıf yöneticilerinde aranacak şartlar ile yardımcılarının nitelikleri yönetmelikle düzenlenir. Vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya ve boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri Genel Müdürlükçe temsilen yürütülür."

22. 5737 sayılı Kanun'un 7. maddesi şöyledir:

"On yıl süreyle yönetici atanamayan veya yönetim organı oluşturulamayan mülhak vakıflar, mahkeme kararıyla Genel Müdürlükçe yönetilir ve temsil edilir.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce mazbut vakıflar arasına alınan vakıflarla, bu Kanuna göre mazbut vakıflar arasına alınan vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamaz.

İlgililerin vakfiye şartlarına göre intifa hakları saklıdır.

(Ek fıkra:13/2/2011-6111/208 md.) İntifa haklarına ilişkin talepler galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşer.

(Ek fıkra:13/2/2011-6111/208 md.) Mazbut vakıflarda intifa hakları, galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren, vakfın son beş yıl içindeki malvarlığı, gelirleri ve giderleri ile sınırlı olmak ve galle fazlasının mevcudiyeti şartıyla Genel Müdürlükçe belirlenir. "

23. 5737 sayılı Kanun'un 80. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"5/6/1935 tarihli ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu, ... yürürlükten kaldırılmıştır."

2. Yargıtay İçtihadı

24. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 30/5/2007 tarihli ve E.2007/18-293, K.2007/310 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"...

Dava konusu vakıf, Osmanlı dönemine ait bir vakıftır.Bu nedenle davayı Osmanlı Vakıf Hukuku düzenlemelerine göre incelemek gerekir. Osmanlı tatbikatında vakıf; bir malı mülkiyetten çıkarıp menfaatlerini belli şartlarla, ebedi olarak bir hayır cihetine tahsis etmek demektir.

Vakıf, kamu veya özel nitelikte kurulsa dahi hukuki bir tasarruf olduğunda şüphe yoktur. Ancak, hukuki tasarruflar, tek taraflı ve iki taraflı irade beyanı çeşitlerine ayrılmaktadır. O halde vakıf, hangi tür irade beyanına göre kurulmaktadır. Osmanlı hukukçularına göre; ister kamuya, isterse özel cihetleretahsis edilsin veya birinci derecede vakıftan yararlanacak belli şahıslar bulunsun veya bulunmasın vakıf tek taraflı bir hukuki muameledir. Vakfedenin (vâkıf) icabıyla (irade beyanıyla) kurulur.

Vakıf muamelesinin bağlayıcılık kazanması için hakimin yargılama sonucundavakfın lüzumuna karar vermesi gerekir. Osmanlı tatbikatında buna tescil denilmektedir. Bir vakıf muamelesinin hem sahih hem de lâzım olabilmesi için tescili şart koşulmuştur. Tescil ile , vakfiyet ile verilen hükümler tarafları ve bütün hükmi şahısları bağlar.Artık hiçbir kimse vakıf mal aleyhinde mülkiyet ve istihkak iddiasıyla dava açamaz.

Vakfın konusunun, mütekavvim (dayanıklı) olması gerekir. Hukuki terim olarakmenkul (taşınır), gayrimenkul (taşınmaz) mal olması gerekir. Yani vakfın konusunu teşkil edecek mal veyamülkün ayn olması gerekir. Ayn, müşahhas (somut) olan şeylere denir ve taşınır-taşınmaz malları kapsamına alır.Vakıf konusunu teşkil edecek malın, sonradan meydana gelebilecek anlaşmazlıkları önleyecek kadar bilinmesi ve belirli olması (malum ve muayyen) olması gerekir.Ayrıca vakfedilen mal, vâkıfınmülkü olmalı, ortaklık durumu söz konusu olmamalıdır.

Vâkıfa ait mülk, vakfedildikten sonra kimin olacaktır.Osmanlı hukukçuları vakıf malların mülkiyetinin “….Allahın mülkü hükmünde…” diyerek hükmi bir şahsiyete intikal ettiğini açıkça söylemektedirler. Vakfın hukuki sonucu vakfedilen malın aslının hapsi ve menfaatinin Allahın kullarına ait olmasıdır... Vakıf muamelesiyle vakfedilen mal, bir çeşit manevi dokunulmazlık kazanır. Artık vakıf mal üzerinde, mülkiyet konusu bir malmış gibitasarruf olunamaz.

Özel mülkiyetten çıkan Allahın kullarına ait olan vakfın gayesinden kimler yararlanacaklar. Bir vakıf, vakıftan yararlananansız (mevkufunaleyhsiz) olamaz.Aksi takdirde israf yapılmış olur ki bu da yasaklanmıştır. Vakıftan amaç, vakfedenin devamlı olarak sevabını devam ettirmesi olduğuna göre, vâkıfın, hayra yönelik olarak vakfın gelirini tahsis etmesi gerekir. Ancak, tatbikatta her zaman böyle olmamış, bazen vakıf menfaatlerini evlatlarına tahsis ettikleri de olmuştur. Vakıftan yararlananlar özel ve tüzel kişiler olabileceği gibi, hastane, köprü, camii ve benzeri taşınmaz mallar da olabilir. Hatta köleler ve hayvanlar lehine yapılan vakıflara İslam ve Osmanlı tatbikatında çokça rastlanmaktadır...

Vakfın idaresi, tevliyet (velayet) hakkı kimde olacaktır. Vakıf mallar titizlikle korunmaya, kendisinden amaçlanan gayenin tahakkuku için bakıma muhtaçtır. İşletilmesi, elde edilen gelirin dağıtılması gerekir.Bütün bu işleri yapmak, vakfı idare etmek, manevi şahsiyeti temsil etmek için bir velayete (tevliyet) ihtiyaç bulunmaktadır. Vakfın idaresi evlatlara, evladın en büyüğüne bırakılabilir.Evlatlardan en büyüğü kız ise o da vakfı idare edebilir.Erkek olma tercih sebebi değildir...

Yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle Osmanlı tatbikatında vakıf; tek taraflı irade beyanıyla kurulan, yargılama sonucunda lüzumunakarar verilen, tescille hüküm ifadeeden;

konusu malum, muayyen ve dayanıklı bir malın, vakfedenin mülkiyetinden çıkarılıp özel ve tüzel kişilerin yararına, gayesine uygun bir biçimde mütevellilerince idare edilen hukuki müesseselerdir.

Osmanlı döneminde kurulan bir vakfın yukarıdaki esaslar dairesinde kurulup kurulmadığının tespiti ancak vakfıntüzüğü (vakfiye) ile belirlenebilir.

Dava konusu ... Vakfına aitvakfiyenin ve evlat kaydının bulunmadığı vetevliyetinin10 yıldan fazla açık kaldığı, 2162 sayılı Vakıflar Kanununun39.maddesi uyarınca mazbutvakıflardan olduğu Vakıflar Genel Müdürlüğünün 5.3.2004 tarihli yazısından anlaşılmaktadır. Bir vakfın adının geçmesi, o vakfa ait malların bulunması; bu vakfın amacının ne olduğunu, vakfı kimin idare ettiğini (tevliyet) ispat için yeterli değildir. (HGK.13.4.1984 tarih, 1983/14-79 Esas, 1984/419 Karar – YKD Aralık 1984, sahife 1778) Vakfınvarlığınınve vakıf evladınınkim olduğunun ispatı için vakfiyenin bulunması gerekir. Vakfiyeler, vakıf davalarında birinci derecede delillerdir... Vakfiyeler, kadimden beri kendileriyle amel olunduğu bilinmedikçe vakıf davalarında yazılı delil olarak kullanılamazlar. (Mecelle md.1739)Vakfiyelerle amel etmenin şartı, bunların ifade ettikleri maddelerin sabit ve meşhur olmasıdır. Mahkeme sicillerinde kayıtlı bulunan vakfiyeler, muteber yazılı delil olarak kabul edilebilir. Dava konusu ... Vakfı bakımından vakfiye bulunmadığına göre; vakfınkimin iradesiyle ve hangi amaçla kurulduğunu bilmek mümkün olmadığı gibi, vakıftan kimlerin istifade edeceğini, vakıf evladı bulunup bulunmadığını belirlemek de mümkün değildir. Davacının irsen soybağı ile dava konusu vakfın kurucusunu (vâkıf) mirasçısı olması, vakıftan yararlanan kişi olmasınıgerektirmez. Dava konusu vakıf, Osmanlı Sultanları ve ailelerine ait vakıflardandır. Bu çeşit vakıfların tevliyetleri saltanat makamına şart koşulduğundan, tevliyet işlerini yürütmek üzere Evkaf Nazırı görevlendirilmiştir. Dolayısıyla bu vakıf, idaresibakımından mazbut vakıflardandır. Ayrıcadava konusu vakfın Padişah tarafından kurulmuş olması miri arazinin mülkiyet hakkının değil, tasarruf (yararlanma) hakkının belirli bir amaca tahsis edildiği kanaatini uyandırmaktadır.Bu nedenle mülkiyet hakkı itibariyle gayri sahih vakıflardandır.Davacının böyle bir vakfın gelirinden istifade eden kişi olması dolayısıyla vakıf evladı olması düşünülemez.

..."

25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 12/11/2014 tarihli ve E.2013/18-1095, K.2014/897 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"...

2/7898 sayılı mülga Vakıflarda İntifa Haklarının Ne Suretle Tesbit ve İta Edileceği Hakkında 17/07/1936 Tarihli Vakıflar Nizamnamesine Ek Nizamname'nin30/07/1987 tarihinde değişik 3.maddesinde; 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten önce mazbut Vakıflar arasına alınan vakıflarda intifa hakları, vakfiye şartları esas alınarak 7'nci maddeye göre belirlenen vakıf ilgililerine, 6'ncı madde hükümlerine göre her yıl ödeneceği; 30/07/1987tarihinde değişik 6.maddede ise; vakfiyeleri gereği intifa hakkı almaya hak kazanan vakıf evladı veya ilgilisi bulunan mazbut vakıfların, gelir ve giderleri, ayrı ayrı, vakıfları adına tutulur. Akar ve toprak satış bedelleri, taviz bedelleri ve hayrat satış bedellerine yürütülen faizler ana paraya eklenerek değerlendirilir ve Vakıflar Meclisi kararıyla yatırıma dönüştürülebilir. Vakfiyesinde vakıf taşınmazların bakım ve onarım şartı bulunan vakıfların gayrisafi gelirlerinden, her yıl %10 oranında ihtiyat akçesi ayrılarak taşınmazların bakım ve onarımları yapılır. Bu oran, vakıfların malvarlığına göre, Vakıflar Meclisi kararıyla artırılabilir. Vakıfların yıllık gayrisafi gelir tahsilatından %20 oranında

yönetim ve temsil gideri karşılığı alınarak Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine gelir yazılır.Bu vakıfların gerçekleşen yıllık gayrisafi gelir tahsilatından, vakıf için yapılan giderler ve vakfiye şartı gereği yapılan her türlü harcamalar çıkarıldıktan sonra vakıf evlatlarına veya ilgililerine ödenecek intifa hakkı belirlenir. Bu haklar, vakfın gelir fazlasının (intifa hakkının) doğduğu mali yılı izleyen ilk altı ay içinde vakıfın evladı veya ilgilisi olduğunu mali yılın birinci ayında belgeleyenlere yıllık olarak ödenir. Ek Nizamnamenin 30.10.1987 tarihinde değişik 7.maddesinde de her vakıf için belirlenen gelir fazlası (intifa hakları) vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galleye hak kazandığını kesinleşen mahkeme kararıyla ispat edenlere ödeneceği hususları düzenlenmişti.

27.02.2008 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 75.maddesinde mazbut ve mülhak vakıfların vakfiyelerindeki şartlar doğrultusunda, ilgililerin haklarının saklı olduğu, bu hakların kullanılmasına ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceğibelirtilmiştir.

27.09.2008 tarihinde yürürlüğe giren ve anılan madde doğrultusunda düzenlenen Vakıflar Yönetmeliği'nin 53.maddesi uyarınca; vakıf evlatları veya ilgilileri dilekçe ile vakfiye şartı gereği vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu ve galle fazlası almaya hak kazandığını gösteren mahkeme kararıyla;vakıf evladı veya ilgilisi olduğu mülhak vakıf yöneticisine,vakfiyesinde galle fazlası ödenmesine ilişkin şart bulunan mazbut vakıflarda, ilgili Bölge Müdürlüğü'ne veya Genel Müdürlüğün internet sitesindeki online başvurular kısmında yer alan galle fazlası talep formunun doldurulması şekli ile; Genel Müdürlükçe temsilen yönetilen mülhak vakıflarda ise ilgili Bölge Müdürlüğü'ne başvuru yaparlar.

Vakıflar Yönetmeliği'nin 55.maddesine göre de, vakıf evladı veya ilgililerinin galle fazlasını almaya hak kazandıkları tarih ilk derece mahkemesi karar tarihi olup, galle fazlasına ilişkin ödeme mahkeme kararının kesinleşmesinden sonra yapılır. Galle fazlası, mazbut vakıflarda Genel Müdürlük onayından, mülhak vakıflarda ise kesin hesabın tasdikinden sonra 15 gün içerisinde yıllık olarak ödenir. İntifa hakkı ödemeleri yapıldıktan sonra ilk defa başvuranlara o yıl ödeme yapılmaz. Ancak hak kazandığı yılın veya yılların evlat hissesi, mahkeme kararının kesinleşmesini müteakip ödenir.

...

Öte yandan, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na 208.madde ile eklenen 7.maddenin 4.fıkrasında düzenlenen intifa haklarına ilişkin taleplerin galle fazlası almaya hak kazanıldığını gösteren mahkeme kararının kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmekle düşeceği hükmü ile yasa koyucunun neyi amaçladığının, anılan kanun maddelerinin gerekçesi de bulunmadığından, irdelenmesi gerekir:

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 3.maddesi uyarınca, intifa hakkımazbut ve mülhak vakıflarda, vakfiyelerindeki şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları ve hakları;galle fazlası ise, mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktarı ifade eder.

İntifa hakkı, vakıf evladı veya ilgilisi olduğunu kesinleşmiş mahkeme kararıyla ispat edenlere ödenmektedir (5737 s.Vakıflar Kanunu m 75; Vakıflar Yönetmeliği m 53).Bu ödemenin yapılabilmesi için; vakfiyede evlada ödeme yapılmasının öngörülmüş olması, vakfiyede belirtilen nitelikleri haiz vakıf evladı arasında bulunmaları ve vakfın gelir fazlasının mevcut olmasıkoşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.

Kanunda öngörülen 5 yıllık süre hak düşürücü süre olduğundan, galle almaya müstehak

vakıf evlatlığının tespitine ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren şayet 5 yıllık süre içerisinde İdareye hiçbir başvuru yapılmamışsa talep hakkı düşecektir."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak “özerk bir yorum” esas alınmaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010 § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129). AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir "mülk" ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir "meşru beklenti" de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], No. 44912/98, 28/9/2004,§ 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için bkz. Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

27. Buna göre AİHM, zaman bakımından yetkinin tespitinde kural olarak müdahalenin meydana geldiği tarihi esas almaktadır. Müdahale -devam etmemek kaydıyla- kritik tarihten önce ise zaman bakımından yetki dışında, sonra ise yetki kapsamında görülmektedir. AİHM, özel statülü kiracılık hakkına ilişkin sözleşmenin sonlandırılması olayında başvurucunun ihlalin devam ettiği yönündeki itirazlarına karşın kişinin mülkünden yoksun bırakılmasının anlık bir eylem olup devam eden bir ihlal oluşturmadığını ifade etmiştir (Blecic/Hırvatistan [BD], B. No: 59532/00, 8/3/2006 § 86). Yine kamulaştırma çerçevesinde el konulan taşınmazlarla ilgili bir başvuruyu inceleyen AİHM, benzer gerekçelerle "...yani Türkiye Cumhuriyeti için 1 Nolu Ek Protokol'ün 1. maddesinin yürürlüğe girdiği 28 Ocak 1987 tarihinden önce, Hazine'ye devredilmesini dikkate alan AİHM, 1961 tarih ve 221 sayılı Kanun'a dayalı bir mülkiyet mahrumiyetinin koşullarını incelemek için zaman bakımından yetkisiz olduğu kanaatine varmaktadır." demek suretiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ekdal ve diğerleri/Türkiye, B. No: 6990/04, 25/1/2011, § 48). Saint Vincent De Paul ŞefkatRahibeleri Birliği/Türkiye ((k.k.), B. No: 19579/07, 27/1/2015) kararında da başvurucunun mülk sahibi olduğu kabul edilse dahi mülk sahibi sıfatının 1965 ve 1978 yıllarında iptal edildiği, mülkün başkaları adına kaydedildiği, ihtilaf konusu taşınmazların mülkiyetinin 28/1/1987 tarihinden çok önce değiştiği tespitiyle mülkiyet hakkından yoksun bırakmanın ilke olarak anlık bir eylem teşkil ettiğini hatırlatan AİHM, başvuruyu Sözleşme hükümleriyle zaman yönünden uyumsuz görmüştür.

28. Dolayısıyla AİHM, mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kural olarak anlık bir eylem oluşturduğunu ve bu müdahalenin sürekli bir hak mahrumiyeti durumu oluşturmadığını kabul etmektedir (Malhous/Çek Cumhuriyeti (k.k.)[BD], B. No: 33071/96, 13/12/2000; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya, § 85; Blecic/Hırvatistan, § 86; Ekdal ve diğerleri/Türkiye, § 48).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu; miras yoluyla vakıf evladı olduğunu ancak Genel Müdürlük tarafından vakıf evladı olmadığı belirtilerek Vakfın mazbut vakıflar arasına alındığını belirtmektedir. Başvurucu ayrıca, soy bağının kullanılarak Emine Hatun Binti Timur Vakfı ile Kilcioğlu Saraç Hüseyin Ağa Kerimesi Emine Vakfının oluşturulduğundan ve evladı olduğu Vakfa ait taşınmazların ise evrakta yapılan çeşitli tahrifatlar sonucu bu Vakıflar adına tescil edildiğinden yakınmaktadır. Başvurucu, açmış olduğu davada vakıf evladı olduğunun kabul edilmekle birlikte tevliyet hakkının kendisine verilmesi yönündeki talebinin reddedildiğini ifade etmektedir. Başvurucu, vakıflarda zamanaşımı ve hak düşürücü süre kurallarının işlemediğini belirterek tevliyet hakkının kendisine verilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

31. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

32. Öncelikle başvurucu, soy bağının kullanılarak benzer isimlerde çeşitli vakıfların oluşturulduğundan ve evladı olduğu Vakfa ait malların usulsüz olarak bu Vakıflara verildiğinden yakınmakta ise de bireysel başvurunun konusunu bu şikâyetlerin oluşturmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim başvurucunun bu şikâyetleriyle ilgili olarak herhangi bir idari ve yargısal yola başvurmadığı görülmektedir. Başvurucu, vakıf evladı olduğunun tespiti ve tevliyet hakkının kendisine verilmesi istemiyle dava açmış ve bu davadan sonra bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu durumda başvurucunun bireysel başvuruya konu temel şikâyetinin vakıf evladı olarak kabul edildiği hâlde tevliyet hakkının kendisine verilmemesine ilişkin olduğu değerlendirilmiş; başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiası bu şikâyetle sınırlı olarak incelenmiştir.

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

34. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini doğru olarak belirleyebilmek için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia edilen müdahalenin zamanını da doğru tespit etmek gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia edilen hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 100; başka bir hak ile ilgili olmakla birlikte ilgisi nedeniyle bkz. Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

35. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26). Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanındaki mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve

kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorumla ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31).

36. Somut olayda başvurucunun, Osmanlı Devleti Dönemi'nde kurulmuş olup kanunlar gereği Cumhuriyet Dönemi'nde de varlığını devam ettiren ve mülhak vakıf iken mazbut vakıflar arasına alınan bir Vakfın evladı olduğu Derece Mahkemelerince kabul edilmiştir. Bu durumda başvurunun değerlendirilebilmesi için öncelikle mülhak ve mazbut vakıfların hukuki durumlarının tartışılması, buna göre mülkün ve müdahalenin varlığının ortaya konması gerekmektedir.

37. Kökü İslam hukukuna dayanan ve bir sosyal yardım kurumu olan vakıflar, bir mülkün menfaatlerinin sosyal ve kültürel hizmetlere tahsis edilmek üzere özel mülkiyetten çıkarılarak temlik ve temellükten yasaklanmak suretiyle kamu yararına özgülenmesini ifade etmektedir. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 101. Maddesinde "'vakıflar' gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları olarak tanımlanmış ve bir mal varlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan hakların vakfedilebileceği" belirtilmiştir (AYM, 26/12/2013, E.2013/70, K.2013/166).

38. 1274 (miladi 1858) tarihli Arazi Kanunnamesi'nin 1. maddesine göre arazi; mülk, miri, metruk, mevat ve vakıf arazi olmak üzere beş bölüme ayrılmakta idi. Cumhuriyet Dönemi öncesinde geniş bir uygulamaya sahip olan vakıf müessesesi, 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nin kabulünden sonra da varlığını sürdürmüştür. 864 sayılı Kanun'un 8. maddesinde 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce kurulan vakıflar için ayrı bir tatbikat kanunu çıkarılması gerektiği, yeni kurulan vakıfların ise 4721 sayılı Kanun'a tabi olacağı belirtilmiştir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, §§ 79, 80).

39. Günümüzde vakıf kurulabilmesi 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre mümkün olmakla birlikte 4721 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce kurulmuş olan vakıflara da -tarihten gelen özellikleri, kuruluş irade ve amaçları ile vakıf senetlerindeki koşullar gereği korunmaları ve sürekliliklerinin sağlanması hususları gözetilerek- 2762 sayılı Kanun kapsamında yer verilmiş ve mazbut vakıflar, mülhak vakıflar, cemaat vakıfları, esnaf vakıfları ve yeni vakıfların yönetimi, faaliyetleri ve denetimi, yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılması, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanmasına ilişkin usul ve esaslar, 2762 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir (AYM, E.2013/70, K.2013/166, 26/12/2013).

40. Bu doğrultuda 5/6/1935 tarihinde kabul edilen 2762 sayılı mülga Kanun'un 1. maddesinde, mütevelliliği vakfedenlerin ferîlerine şart edilmiş vakıflara mülhak vakıflar denmiştir. Aynı maddeye göre bu Kanun'dan önce kendi veya idaresi zaptedilen, mütevelliliği bir makama şart edilen, kanunen veya fiilen hayri bir hizmeti kalmayan veya mütevelliliği vakfedenlerin ferîlerinden başkalarına şart edilmiş vakıflara ise mazbut vakıflar adı verilmiştir. Bu maddede mülhak vakıfların mütevellileri tarafından, mazbut vakıfların ise Genel Müdürlük tarafından idare olunacağı belirtilmiştir.

41. Aynı şekilde mazbut vakıflar ile mülhak vakıflar 27/2/2008 tarihinde yürürlüğe giren 5737 sayılı Kanun'un 3. maddesinde de tanımlanmıştır. Buna göre "mazbut vakıflar", bu Kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı mülga Kanun gereğince

Genel Müdürlükçe yönetilen vakıflar; “mülhak vakıflar” ise mülga 743 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi, vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflardır.

42. Mülhak vakıfların yönetim ve temsili, bu vakıfların Anayasa'ya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre Vakıflar Meclisi tarafından atanacak yöneticiler eliyle yapılmaktadır. Mazbut vakıflar ise fiilî ve hukuki sebeplerle devletin el koyduğu, idaresi bir makama ya da vakfedenlerin ferîlerinden başkalarına bırakıldığı, fiilen hayri bir hizmeti kalmadığı için Vakıflar Genel Müdürlüğünün vesayeti altına alınan özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişiler olduklarından bu vakıfların yönetim ve temsilleri, hukuki statülerinin korunarak yaşatılmaları amacıyla Vakıflar Genel Müdürlüğüne bırakılmıştır. Kendine özgü bu vesayet ilişkisi, mazbut vakıfların hukuki statülerinde bir değişikliğe sebebiyet vermediği gibi vakıf mal varlığının kamu malı hâline dönüşmesi sonucunu da doğurmamaktadır (AYM,E.2013/70, K.2013/166, 26/12/2013).

43. Mazbut vakıflar ile mülhak vakıflar, yönetimleri ve temsilleri bakımından farklı hukuki konumda bulunmakta ve farklı kurallara tabi tutulmaktadır. Kanun koyucu, yönetim ve temsil görevi Vakıflar Genel Müdürlüğüne verilen mazbut vakıflara ait taşınmazların korunması, vakfın amaç ve faaliyetlerinin yerine getirilebilmesi için gelir getirici şekilde değerlendirilmesine yönelik olarak mazbut vakıf taşınmazları hakkında özel düzenlemeler öngörmüştür. Mazbut vakıfların taşınmaz varlıklarını koruyucu nitelikteki söz konusu düzenlemeler, mazbut vakıfların vakfedenlerin ferîlerinin mütevelliliğinde değil de bir kamu idaresinin yönetimi altında bulunması nedeniyle bu vakıfların kanun koyucu tarafından özel olarak korunması, bu suretle mazbut vakıfların yaşatılması ve vakıf amaçlarına ulaşılması amacını gütmektedir. Kanun koyucu, gerçek kişilerce yönetilmeyen mazbut vakıflara bir anlamda sahip çıkmakta özel bir koruma sağlamaktadır.

44. Vakıf amaç ve faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gelir getirici şekilde değerlendirilmesi zorunlu olan taşınır ve taşınmazlara "akar" denmektedir. Vakıfların elde ettikleri bu gelirlerden doğrudan toplumun istifadesine bedelsiz olarak sundukları "hayrat" adı verilen mal veya hizmetler bulunduğu gibi vakfiyedeki şartlara göre bu gelirlerden belirli kişilerin yararlandırılmaları da mümkün olabilmektedir. Buna göre mazbut ve mülhak vakıflarda, vakfın hayrat ve akarlarının onarımı ile vakfiyelerindeki hayrat hizmetlerin ifasından sonra kalan miktara "galle fazlası" adı verilmekte olup vakfiyelerindeki şartlara göre ilgililere bırakılmış galle fazlaları ve haklarına da "intifa hakkı" denmektedir.

45. Somut olayda başvurucunun vakıf evladı olduğu Derece Mahkemelerince kabul edilmiştir. Vakfın eğer varsa gelirlerine bağlı olarak ve vakfiyedeki koşullar dâhilinde galle fazlası ve haklarından dolayı elde edilebilecek intifa haklarının mal varlığı kapsamında ekonomik bir değer ifade etmekle mülk teşkil edebileceğinde kuşku bulunmamaktadır. Ancak başvuru konusu olayda başvurucunun galle fazlası ve intifa hakkının mevcut olup da bundan yararlandırılmadığına dair bir uyuşmazlığın bulunmadığı görülmektedir. Başvurucu, esas itibarıyla Vakfın idaresi bakımından önem taşıyan "tevliyet hakkının" verilmemesinden şikayet etmektedir.

46. Vakıfların gayelerini gerçekleştirilebilmesi için titizlikle korunması, işletilmesi ve elde edilen gelirin dağıtılması gerekmektedir. Bütün bu işleri yapmak, vakfı idare etmek ve vakfın manevi şahsiyetini temsil etmek için bir velayete (tevliyet) ihtiyaç duyulmuştur. Mülhak vakıfların nasıl idare edileceği ise bu vakıfların mal varlığını, vakıf şartlarını ve vakfedenin isteklerini içeren "vakfiye" adı verilen belgeye göre belirlenmektedir. Tevliyet

görevi verilen kişilere ayrıca yine vakfiyedeki şartlara göre "tevliyet ücreti" de verilebilmektedir.

47. Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı, kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (AYM, E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

48. Başvuru konusu olayda başvurucunun "Emine Hatun Binti Ahmed Vakfı"nda miras yoluyla vakıf evladı olduğu, açmış olduğu davada Derece Mahkemelerince kabul edilmiştir. Vakıf evladının vakfiyede öngörülmek kaydıyla belirli ekonomik menfaatlerden yararlanabilmesi mümkün olabilmektedir. Bunun yanında ayrıca tevliyet hakkının verilmesi, vakıf evladına vakfın yönetimi yetkisi vermektedir. Vakfın idare edilmesi ise vakfın malları ve gelirleri üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi tanıması bakımından önem taşımaktadır. Her ne kadar mülhak ve mazbut vakıfların ancak vakfiyelerindeki şartlara göre idare edilebilmesi mümkün ise de tevliyet hakkı alınmak suretiyle vakfın idaresinin kamu gücü kullanılarak zapt edilmesinin tevliyet hakkına sahip olan vakıf evlatları yönünden mülkiyet hakkı kapsamında tanınan tasarruf yetkisini kısıtladığı kuşkusuzdur. Ayrıca tevliyet hakkının alınmasıyla kişiler, vakfiyeye göre ödenmesi muhtemel tevliyet ücretinden de yoksun kalmaktadırlar. Somut olayda uyuşmazlık konusu "Emine Hatun Binti Ahmed Vakfı"nın tevliyet hakkının evlatlarına şart kılındığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu mülhak Vakfın mütevellisinin uzun bir süredir belirlenememesi nedeniyle Genel Müdürlük tarafından mazbut vakıflar arasına alınması, tevliyet hakkına sahip olabilecek vakıf evladı olan başvurucu yönünden mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir.

49. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahaleler kural olarak anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmaz (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, § 114).

50. Somut olayda başvurucunun miras yoluyla evladı olarak kabul edildiği Vakfa, son mütevellisi Hatice Görgülü'nün vefat etmesinden sonra 27/7/1937 tarihinden beri mütevelli olarak atanmak üzere hiçbir müracaatta bulunulmadığı ve tevliyetinin o tarihten beri açık olduğu tespit edilmiştir. Bu gerekçeyle Genel Müdürlük İdare Meclisinin 30/11/1965 tarihli kararıyla, 2762 sayılı mülga Kanun'un 39. maddesine göre anılan mülhak Vakfın mazbut vakıflar arasına alınmasına karar verilmiştir.

51. Başvurucu, mazbut vakıflar arasına alınma işleminden kırk altı yıl geçtikten sonra vakıf evladı olduğunun tespiti yanında ayrıca artık mazbut vakıflar arasında yer alan bu Vakfa mütevelli olarak atanması istemiyle dava açmıştır. Ancak 2762 sayılı mülga Kanun'un 39. maddesinin birinci fıkrasında, on seneden beri mütevelliliği kimseye tevcih edilmemiş olan vakıflarda artık tevcih yapılmayacağı belirtilmiş olup 5737 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında da mazbut vakıflara bir daha yönetici seçimi ve ataması yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre mazbut vakıflara yönetici seçimi yapılamayacağına ilişkin anılan Kanun hükümlerine dayalı olarak Derece Mahkemeleri, başvurucunun tevliyet hakkına yönelik talebini reddetmiştir. Dolayısıyla söz konusu hukuk yolunun davanın açıldığı tarih itibarıyla tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olmadığı açık bir şekilde öngörülebilir durumdadır.

52. Sonuç olarak mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden başvuruya konu mülhak Vakfın

mazbut vakıflar arasına alınmasına ilişkin süre, fiilen 30/11/1965 tarihinde sona ermiştir. Bu durumda başvuruya konu sürenin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır.

53. Başvurucu, mazbut vakıflar arasına alınma süreci tamamlandıktan sonra mazbut Vakfa yönetici olarak atanma isteğinde bulunmuş ise de yukarıda da değinildiği üzere bu hukuk yolunun başarı şansı bulunan etkin bir başvuru yolu olmadığı anlaşılmaktadır. Başarılı olunmayacağı belli olan başvuru yoluna, bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 tarihinden sonra başvurulması sonucu verilen ret kararı üzerine yapılan bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, § 119).

54. Açıklanan gerekçeyle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun zaman bakımından yetkisizlik yönünden KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEVDET BAYIR

B. No: 2014/6190 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6190

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVDET BAYIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6190)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Cevdet BAYIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlüye posta yoluyla gönderilen kol saatinin teslim edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

4. Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1970 doğumlu olup başvuru tarihinde Kocaeli 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

9. Kardeşi tarafından başvurucuya posta yoluyla bir adet kol saati gönderilmiştir. Ancak Cezaevi idaresince güvenlik açısından kontrolünün yapılması amacıyla saat başvurucuya teslim edilmemiştir.

10. Başvurucu, saatin teslim edilmesi istemiyle 19/11/2013 tarihinde idareye başvurmuştur. Cezaevi idaresince, saatin dışarıda bir saatçi tarafından kontrol edilmesini (aranmasını) talep eden bir dilekçe yazması koşuluyla saatin başvurucuyateslim edileceği sözlü olarak bildirilmiştir.

11. Başvurucu, bunun üzerine 19/11/2013 tarihinde Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Cezaevi idaresi tarafından İnfaz Hâkimliğine sunulan savunmada, ses ve video kaydedici, fotoğraf çekimi yapabilen ve cep telefonu özelliği bulunan cihaz ile hafıza kartı ve Mp3 çalar yerleştirilen kol saatlerinin cezaevlerine sokulduğuna dair vakıalara rastlandığı ifade edilmiş; X-Ray cihazlarında uyarı vermeyen bu parçaların monte edilip edilmediğinin tespiti açısından saatin konrolü gerektiği açıklanmıştır.

12. İnfaz Hâkimliği 14/1/2014 tarihli kararla talebin reddine ancak saatin aranmasının kabul edilmesi hâlinde ve arama gerçekleştikten sonra hükümlüye verilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, eşyasının aranması yolunda başvurucunun dilekçe vermeye zorlanamayacağı ve idarenin bu yöndeki uygulamasının doğru olmadığı belirtilmiş ancak başvurucudan, oluşacak zarardan dolayı bir talebinin olmayacağı biçiminde bir beyan alınabileceği ifade edilmiştir. Kararda, Cezaevi idaresince güvenlik gerekçesiyle saatin aranmasının hukuka aykırı olmadığı vurgulanmış ve başvurucunun saatin aranmasını kabul etmemesi durumunda kendisine iade edilmesinin mümkün olmayacağı ifade edilmiştir.

13. Başvurucu 5/2/2014 tarihli dilekçe ile Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) bu karara itiraz etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesince 13/3/2014 tarihli kararla itiraz istemi reddedilmiştir.

14.Bu karar 26/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

15.Başvurucu 25/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 35. maddesi şöyledir:

“(1) Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin oda ve eklentilerinde bulundurabilecekleri veya bulunduramayacakları kişisel eşya, gıda, tıbbî malzeme ve diğer ihtiyaç maddeleri yönetmelikle düzenlenir.”

17. 5275 sayılı Kanun'un 69. maddesi şöyledir:

"(1) Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde, dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir. Bunun esas ve usûlleri tüzükte gösterilir."

18. 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) 92. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kapalı kurumlardaki hükümlü, mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışardan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan hediyeyi, aşağıda belirtilen esaslar dahilinde kabul etme hakkına sahiptir:

a) Hükümlü hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir,

b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir,

c) Gönderilen eşya, güvenlik kontrolünden geçirilir,

..."

19. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 15. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

" ...

Hükümlüler ... kol saati ... bulundurabilir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

21. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; cezaevi idaresinin, kardeşi tarafından posta yoluyla hediye olarak gönderilen saatin aranmasını istediği biçiminde bir dilekçe vermesi koşuluyla saatin teslim edilebileceğini sözlü olarak ifade ettiğini belirtmiştir. Bu içerikte bir dilekçe vermeye icbar edilmesinin aleyhine beyanda bulunmaya zorlanma mahiyeti taşıdığı görüşüyle Cezaevi idaresinin bu uygulamasına karşı itirazdabulunduğunu ifade eden başvurucu, bu görüşünün yetkili İnfaz Hâkimliğince de kabul gördüğünü ancak bu sefer de arama sırasında saate gelebilecek zararlardan Cezaevi idaresinin sorumlu tutulmayacağını bildiren bir beyanda bulunulması koşuluyla saatinteslim edilebileceği yolunda karar verildiğini vurgulamıştır. Başvurucu, tazminat isteminden vazgeçmesi şeklinde beyanda bulunmakla yükümlü tutulmasının da aleyhine beyanda bulunmaya zorlanmak anlamına geldiğini savunmuştur. Aleyhine dilekçe vermeye zorlanmanın bir temel insan hakkı ihlali olduğu görüşünü beyan eden başvurucu, saatinin kullanılmasının engellenmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucu ayrıca, Ağır Ceza Mahkemesi kararının gerekçesiz ve yeterli bir incelemeye

dayanmadan verildiğinden şikâyet etmiştir.

2. Değerlendirme

24.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

25. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Kararın gerekçesiz ve yeterli bir incelemeye dayanmadan verildiğine yönelik şikâyet, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğünün bir unsuru olan usul yükümlülüklerinin ifa edilip edilmediğine ilişkin olarak yapılacak denetim sırasında ele alınacağından bu şikâyetin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. Başvurucu, arama sırasında saate gelebilecek zararlardan Cezaevi idaresinin sorumlu tutulmayacağını bildiren bir dilekçe vermeye icbar edilmesinin aleyhine beyanda bulunmaya zorlanma mahiyetinde olduğunu ileri sürmüştür. Anayasa'nın 38. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen "Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz." biçimindeki kural, "suç isnadı" bağlamında adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin görünümlerinden birini oluşturmaktadır. Saate gelebilecek zararlardan Cezaevi idaresinin sorumlu tutulmayacağını bildiren bir dilekçe vermesinin başvurucudan istenmesi, başvurucuya bir suç isnadında bulunulduğu anlamına gelmeyeceği gibi aleyhine delil göstermeye zorlandığı şeklinde de yorumlanamaz. Bununla birlikte başvurucudan bu yönde dilekçe vermesinin istenmesi, saatin kendisine teslim edilmesinin bir koşulu olarak öne sürüldüğünden mülkiyet hakkını etkilediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu iddianın da mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

28. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Başvurucuya hediye edilen kol saati menkul bir mal olarak Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı kapsamına girmektedir.

29. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı verir.(Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

30. Somut olayda başvurucunun kardeşi tarafından hediye olarak gönderilen kol saatinin başvurucuya tesliminden Cezaevi idaresince imtina edilmiştir. Saatin teslim edilmemesi, mülkiyetini idareye geçirmek amacıyla yapılan bir tasarruf değildir. Bu tasarruf, başvurucunun saati kullanamamasından öte hiçbir sonuç doğurmamıştır. Başvurucunun mülkiyet hakkına ilişkin, saati kullanmak dışındaki diğer yetkileri -örneğin saatin mülkiyetini devretme, saatini Cezaevi dışındaki bir yakınına teslim edilmesini isteme gibi yetkileri- icra etme imkânı devam etmektedir. Bununla birlikte tek başına saatin kullanılması imkânından mahrum kalınması sonucu dahi mülkiyet hakkına müdahale edildiği yargısına ulaşılabilmesi bakımından yeterlidir.

31. Saatin teslim edilmemesi, cezaevi güvenliğini tehlikeye düşürecek bir nitelik taşıyıp taşımadığı yönünden kontrolünün sağlanması amacına yöneliktir. Cezaevinin güvenliğinin sağlanması amacıyla geçici bir süreliğine saatin kullanılma imkânından mahrumiyet sonucunu doğuran bu tedbirin mülkiyetin kontrolü kapsamında ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

32. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı, sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş; bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür.

33. Olayda, başvurucuya hediye olarak gönderilen saatin teslim edilmemesinde 5275 sayılı Kanun'un 69. maddesine dayanıldığı anlaşılmaktadır. Anılan madde uyarınca kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü; dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir. Bu hükmün aksi ile yorumuna göre kurum güvenliği açısından tehlikeli olan hediyelerin hükümlüye tesliminin cezaevi yönetimi tarafından engellenmesi mümkündür. Dolayısıyla hediye olarak gönderilen saatin başvurucuya teslim edilmemesinin kanuni dayanağının bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

34. Ayrıca söz konusu önlemin cezaevi güvenliğinin tehlikeye düşürülmemesi amacına dayandığı görülmektedir. Cezaevinin güvenliğinin tehlikeye düşürülmemesinde kamu yararı bulunduğu açıktır. Dolayısıyla bu kapsamda bir önlem olduğu değerlendirilen, hediye olarak gönderilen saatin başvurucuya teslim edilmemesinin anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı kanaatine varılmaktadır.

35. Kol saati belli bir ekonomik değere sahip, kimi durumlarda manevi değeri de bulunan bir eşya olup zamandan haberdar olunması işlevi görmektedir. Hediye olarak gönderilen saatin başvurucuya teslim edilmemesi nedeniyle başvurucu saatin mülkiyetini kaybetmemiş, sadece saati kullanmaktan mahrum kalmıştır. Dolayısıyla saatin teslim edilmemesi nedeniyle başvurucunun ekonomik bir kaybı söz konusu olmamıştır. Öte yandan başvurucunun saatin manevi değerinin var olduğuna yönelik bir iddiası ve şikâyeti de bulunmamaktadır. Şu hâlde başvurucunun menfaatini etkileyen tek husus, saatin kullanılmasından elde edeceği yarardan mahrum kalmış olmasıdır.

36. Kol saati zamanı bildirme işlevi gördüğüne göre başvurucunun etkilenen menfaatinin zamanı öğrenememe ihtimalinden ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık Cezaevi idaresinin kol saatlerine Cezaevi güvenliği açısından sorun teşkil edebilen cihazların yerleştirileceğine yönelik kaygılarının ciddi bir nitelik taşıdığının belirtilmesi gerekmektedir.

Anılan cihazların monte edilme ihtimali bulunan bir saatin başvurucuya teslim edilmesinin sebep olabileceği ciddi güvenlik riski, başvurucunun saatini kullanmaktan elde edeceği yararın göz ardı edilmesini haklılaştıracak düzeydedir.

37. Cezaevi idaresince, başvurucudan "saatin usulüne uygun olarak aranması halinde oluşacak zarardan dolayı bir talebinin olmayacağı" yönünde bir yazı yazmasının istenmiş olması sorun teşkil edebilecek niteliktedir. Bununla beraber Cezaevi idaresinin kontrol esnasında saatin hasar görmesi ihtimaline yönelik kaygıları da makul ve anlaşılabilir mahiyettedir. Saatin başvurucuya teslim edilmemesinin saatin kullanılamamasıyla sınırlı bir etki yarattığı gözetildiğinde başvurucuya aşırı ve katlanılamaz bir külfet yüklemediği sonucuna ulaşılmaktadır. Kaldı ki başvurucunun, tesliminden imtina edilen saat dışında başka saat veya diğer yollarla zamandan haberdar olma imkânının bulunmadığına yönelik bir iddiası da bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlalin söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

38. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu/başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL ÇALIŞKAN

B. No: 2014/11662 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11662

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL ÇALIŞKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11662)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : İsmail ÇALIŞKAN

Vekili : Av. Sezgin GANUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askerlik hizmeti sırasında meydana gelen yaralanma nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararlarının tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

6. Başvurucu,Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Mardin ili Nusaybin ilçesinde askerlik görevini yapmakta iken 18/7/2009 tarihinde sınır hattındaki tel engellerin güçlendirilmesi sırasında meydana gelen mayın patlaması sonucunda yaralanmıştır.

9. Bir dizi tedavi sonucunda GATA Haydarpaşa Eğitim Hastanesi Komutanlığının 23/5/2011 tarihli heyet raporuyla başvurucunun "barışta askerliğe elverişli olmadığı" tespit edilmiştir. Öte yandan başvurucu 28/11/2009 tarihinde normal süresinde terhis edilmiştir.

10. Anılan raporun 23/6/2011 tarihinde onaylanarak kesinleşmesinden sonra 1/6/2011 tarihinden geçerli olmak üzere başvurucuya altıncı derecede vazife maluliyeti aylığı bağlanmış ve nakdî tazminat ödenmiştir.

11. Başvurucu 11/9/2012 tarihinde idari başvuru yapmadan doğrudan tam yargı davası açmıştır. Bunun üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) 12/6/2013 tarihli kararıyla dava dilekçesinin görevli idari mercie tevdiine karar vermiştir. İdare tarafından altmış gün içinde cevap verilmemesi üzerinebaşvurucu 31/10 2013 tarihinde yeniden dava açmıştır.

12. Başvurucu özetle vazife malulü aylığı bağlanmasına ve 15.719,41TL nakdi tazminat ödenmesine karar verilmiş olmasına rağmen ömür boyu sürecek sakatlıkla karşı karşıya olduğunu, anılan ödemelerden çok daha fazlasını kazanabilecekken sakatlık nedeniyle bundan mahrum kaldığını belirterek maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesini istemiştir.

13. AYİM İkinci Dairesi 4/12/2013 tarihli ve E.2013/1481, K.2013/1508 sayılı kararıyla başvurucunun uğradığı zararı,barışta askerliğe elverişsiz olduğuna ilişkin sağlık kurulu raporunun Millî Savunma Bakanlığınca onaylanarak kesinleştiği tarih olan en geç 23/6/2011 tarihindeöğrendiğini, bu tarihten itibaren bir yıl içinde maddi ve manevi tazminat istemiyle davalı idareye başvurması gerekirken anılan süreden sonra doğrudan 11/9/2012 tarihinde davayı açtığını, bu durumda başvurucunun zararı öğrendiği (raporun kesinleştiği) tarihten itibaren bir yıl içinde davalı idareye başvurmadığı gerekçesiyle davayı süre aşımı nedeniyle oyçokluğu ile reddetmiştir.

14. Karara katılmayan üye ise özetle başvurucunun askerliğe elverişli olmadığına ilişkin kesinleşen sağlık raporunun başvurucuya tebliğ edilmemesi nedeniyle bir yıllık dava açma süresinin raporun onay tarihi olan 23/6/2011 tarihinden başlatılamayacağını savunmuştur.

15. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 30/4/2014 tarihli ve E.2014/763, K.2014/632 sayılı kararıyla oyçokluğuyla reddedilmiştir. Bu karar 10/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 9/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Anayasa ve Kanun Hükümleri

17. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

18. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun43. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirimi üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler."

19. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

2. Danıştay İçtihadı

20. Danıştay Onuncu Dairesinin 4/11/2011 tarihli ve E.2008/7182, K.2011/4711 sayılı kararı şöyledir:

"Bir eylemin idariliği ve doğurduğu zarar bazı durumlarda eylemin gerçekleşmesiyle, kimi zaman da değişik araştırma ve incelemelerden, hatta ceza davalarından sonra ortaya çıkabilmektedir.

Özelikle, kamu görevlilerinin idari tasarrufta bulunurken uyulması zorunlu görülen kurallara uymamaları nedeniyle kendilerine izafe edilebilecek nitelikte olmakla birlikte, resmi yetkilerin kullanımı sırasında gerçekleştiği için idaresinden de ayrılamayan görev kusurlarından doğan zararın tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, zararın, kamu görevlisinin kişisel kusurundan mı, görev kusurundan mı kaynaklandığının ceza muhakemesi sonucunda belirlenmesiyle ortaya çıkabilmektedir.

Bu nedenlerle, 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ve doğurduğu zararın ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, dava açma yolunun kullanımını güçleştirerek hak arama hürriyetini olumsuz etkileyeceğini belirtmek gerekir. Anılan Yasa hükmünde öngörülen tam yargı davalarının, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminine yönelik olması sebebiyle davanın açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur."

21. Aynı Dairenin 31/5/2016 tarihli ve E.2016/4241, K.2016/3896 sayılı kararında şöyle denilmiştir:

"2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde, idari eylemlerden hakları ihlal edilen ilgililerin, idari eylemleri öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve herhalde idari

eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerektiği hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanun hükmünde idareye başvuru için öngörülen en geç beş yıllık sürenin hangi tarihten itibaren başlatılacağı zaman zaman duraksamalara yol açtığından, bu hususun irdelenmesi gerekmektedir.

Tam yargı davaları, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminini ifade etmektedir. Bu nedenle, tam yargı davasının açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur.

İdari eylem, idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları ifade etmektedir. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken, bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Özellikle kamu görevlilerinin idari bir tasarruf yaparken, mevzuatın, üstlendiği ödevin ve yürüttüğü hizmetin kural, usul ve gereklerine aykırı olarak, kendisine izafe edilebilecek boyutta ve biçimde, ancak yine de resmi yetki, görev ve olanaklardan yararlanarak, onları kullanarak hareket ettiği, bu nedenle de idaresinden tamamen ayrılmasını önleyen ve engelleyen görev kusurları nedeniyle doğan zararların tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, bazen ceza davalarıyla personelin şahsi kusuru sonucu mu yoksa görev kusuru sonucu mu zararın ortaya çıktığının belirlenmesinden sonra saptanabilmektedir.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürenin, eylemin idariliğinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1) numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

24. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak,

Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan bir hakkın kapsamını belirleyen (çerçevesini çizen) sınırlardan başka sınırlamalara da tabi olabilir. Ancak hiçbir durumda bu sınırlamalar hakkın özünü zedelememelidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38).

25. Ayrıca bu sınırlama meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır, aksi takdirde sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

26. Temyize başvurma, dava açma gibi usul kurallarına ilişkin kanunlarda birtakım süreler öngörülmesi, hukuksal güvenlik ilkesi ve mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan ve eksik olan kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet etmektedir (Stubbings ve diğerleri/Birleşik Kralık, B. No: 22083/93, 22/10/1996, § 51).

27. Süre koşulu gibi dava açmaya ilişkin usul koşulları birden fazla yoruma neden olabilecek nitelikte ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek şekilde katı bir şekilde kullanılmaması veya söz konusu koşulların katı bir uygulamaya tabi olmaması gerekir (Beles ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, §§ 50,51).

28. AİHM, Eşim/Türkiye (B. No: 59601/09, 17/9/2013) kararında süre aşımı nedeniyle davası reddedilen başvuranın mahkemeye erişim hakkının engellenip engellenmediği hususunu değerlendirmiştir. Söz konusu olayda başvurucu, askerlik hizmetini yerine getirirken 25/9/1990 tarihinde yaşanan bir çatışmada yaralanmış, tedavisi uzunca bir süre devam etmiş ve sonunda başvurucunun 1992 yılında askerlikle ilişiği kesilmiştir. Başvurucu sonraki yıllarda sürekli baş ağrısından ve baş dönmesinden yakınmış, 2004 yılında başında belirlenemeyen metal bir cismin olduğu tespit edilmiş, 2007 yılında GATA'daki muayenesinde başvurucunun başında mermi olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu 19/9/2007 tarihinde tazminat almak amacıyla idareye başvurmuş ancak başvurucunun bu talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun idare aleyhine maddi ve manevi tazminat istemiyle açtığı davada AYİM söz konusu olayın yaşandığı tarihten itibaren beş yıl içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir.

29. AİHM anılan kararında, davanın temelinde yer alan konunun aslen beş yıllık süre sınırını başvurucunun yaralandığı tarihten itibaren hesaplayan yerel Mahkeme kararındaki gerekçelendirme olduğunu ifade etmiş; başvurucunun 25/9/1995 tarihinde kafatasındaki mermiden haberdar olmaması tartışma konusu olmadığından kendisinden beş yıl içinde tazminat davası açmasının beklenmesinin makul olarak değerlendirilemeyeceğine, Mahkemenin nazarında şahsi yaralanmayla ilgili tazminat davalarında dava açma hakkının tarafların uğradığı zararı gerçekte değerlendirebildiğinde kullanılması gerektiğine hükmetmiş ve AYİM'in süre sınırı hakkındaki katı yorumunun, davanın esasının tam olarak incelenmesine engel olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Eşim/Türkiye, §§ 23, 25, 26).

30. AİHM, Howald Moor ve Diğerleri/İsviçre (B.No: 52067/10 ve 41072/11, 11/3/2014) başvurusunda da Eşim/Türkiye başvurusundaki içtihadını sürdürmüştür. Başvuruya konu olayda başvuranlar,1965 yılından 1978 yılına kadar çalışma ortamında amyanta (asbest) maruz kalması sebebiyle oluşan hastalık nedeniyle 2005 yılında vefat eden bir teknisyenin eşi ve çocuklarıdır. Olayda hastalığın amyanttan kaynaklandığı 2004 yılında belli olmuş ve

başvuranların mirasçısı 25/10/2005 tarihinde işveren aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. İsviçre Federal Mahkemesi, on yıllık zamanaşımı süresinin zararın ortaya çıktığı andan değil olayın oluş anından itibaren başlayacağını belirterek davacının 1995 yılından sonra amyanta maruz kalmadığını, 1995'ten önceki olaylar açısından ise taleplerin zamanaşımına uğradığına karar vermiştir.

31. AİHM söz konusu başvuruda, zamanaşımına ilişkin kuralların, amyantın yol açtığı gibi tetikleyici olaylardan ancak yıllar sonra teşhis edilebilen hastalıklardan muzdarip kişilere sistematik olarak uygulanmasının, bu kişileri iddialarını mahkemeler önünde ortaya koyma olanağından yoksun bırakma ihtimali bulunduğuna dikkat çekmiştir. AİHM, kişinin belli bir hastalıktan muzdarip olduğunu bilemeyeceğinin bilimsel olarak kanıtlanmış olduğu durumlarda bu gerçeğin zamanaşımı süresinin hesaplanmasında dikkate alınması gerektiğini belirterek zamanaşımı sürelerinin uygulanmasının başvuranların mahkemeye erişimini, söz konusu haklarının özüne halel getirecek derecede kısıtlamış olduğuna karar vermiştir (Howald Moor ve Diğerleri/İsviçre,§§ 77,78).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; AYİM'in, dava açma süresini idarenin iç işlemleri sonucu kesinleşen ve tebliğ edilmeyen sağlık raporunun onay tarihinden başlatarak davayı reddetmesi nedeniyle kendisine gereksiz ve orantısız bir yük yüklenildiğini ve böylece mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini istemiştir.

34. Bakanlık tarafından sunulan görüşte konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatlarına yer verilmiş ve ardından özetle 1602 sayılı Kanun'da, dava açma süresinin her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren altmış gün olarak ifade edildiği, tam yargı davasının açılması bakımından da eylemlerin yazılı bildirimi ya da başka suretle öğrenme tarihinden itibaren sürenin başlatıldığını, ayrıca Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'nde personel ve askerî öğrenciler ile yükümlüler bakımından ayrı düzenlemeye gidilmesine rağmen her iki durumda da sağlık kurulu raporunun tebliği şartının arandığı belirtilmiştir.

35. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

2. Değerlendirme

36. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

38. Anayasa’nın 36. maddesinin birici fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

39. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır (bkz. § 23).

40. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

41. Başvurucunun açtığı davanın AYİM İkinci Dairesi tarafından süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilerek davanın esasının incelenmemesinin, başvurucunun mahkemeye erişim hakkına müdahale olduğu açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

42. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

43. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

44. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

45. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

46. Başvuruya konu olayda AYİM İkinci Dairesinin, 1602 sayılı Kanun’un 43. maddesine göre süre aşımı gerekçesiyle davanın reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. AYİM Dairesinin bu maddeye göre verdiği kararla yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı açıktır.

(2) Meşru Amaç

47. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın

doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2014/112, K.2014/203, 25/12/2014).

48. Diğer taraftan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleri Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Bu ilkelerin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilebilir. Bu çerçevede idari işlem ve eylemlerin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıylahukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleri gereği idari davaların açılmasının belli sürelerle sınırlandırıldığını söylemek mümkündür.

49. Bunun yanında dava ya da hukuki işlemler için tanınan süreler, mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet ederler (AYM, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17).

50. Bir başka ifadeyle süre gibi usul kuralları adaletin iyi yönetimini ve bilhassa hukuki güvenlik ve istikrara saygının temin edilmesini amaçlarlar.

51. Bu açıklamalar çerçevesinde idari işlem ve eylemlere karşı açılan davalarda süre koşulunun öngörülmesi meşru amaçlara sahiptir.

(3)Ölçülülük

52. Zorunlu askerlik görevi sırasında malul kalma nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararın tazmini istemiyle açılan başvuruya konu davada, AYİM Dairesinin dava açma süresini barışta askerliğe elverişli olunmadığı yönünde düzenlenen sağlık raporunun "onay (kesinleşme) tarihinden başlatarak" davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığınınincelenmesi gerekir.

(a) Genel İlkeler

53. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin, somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

54. Mahkemelerin usul kurallarını uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine zarar verecek kadar katı şekilcilikten öte yandan kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu çerçevede mahkemeye erişim hakkına yapılacak

sınırlandırmanın ölçülü olup bireylerin mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede zorlaştırmaması ya da imkânsız hâle getirmemesi gerekir.

55. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda dava açma sürelerinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, dava açma sürelerinin başlatıldığı tarihle ilgili derece mahkemelerin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir.

56. Askerlik hizmeti sırasında meydana gelen eylemden dolayı uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi üzerine mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiası daha önce Anayasa Mahkemesince incelenmiştir (Kemal İnan, B. No: 2013/1524, 6/10/2015; Haluk Pek, B.No: 2013/9094, 4/2/2016; Nahit Aydın, B.No: 2013/4072, 6/1/2016; Sezai Balta, B. No: 2013/8834, 4/2/2016; Mesut Ekinci, B. No: 2014/956, 18/5/2016).

57. Anayasa Mahkemesinin anılan başvurularda ortaya koyduğu içtihada göre kişinin idari eyleme ilişkin tam yargı davası açma hakkını, idari eylem nedeniyle bir zarara uğramış olduğunu ve uğradığı zararın hangi sebep veya sebeplerden kaynaklandığını gerçekte değerlendirebildiğinde kullanabilmesi gerekir.

58. Bu bağlamda bir kısmına yukarıda yer verilen (§§ 20, 21) Danıştay içtihatlarında ortaya konulduğu üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Bu çerçevede eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir.

59. Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen içtihadında; askerlik hizmeti sırasında meydana gelen eylemden dolayı zarara uğranıldığına ilişkin iddiada erken terhis durumunun varlığı hâlinde söz konusu zararın erken terhisle öğrenilerek değerlendirilebileceği, erken terhis işleminden sonra sağlık raporunun onaylanarak başvurucuya tebliğ edilmesinin ise ancak açılan tazminat davasında rahatsızlığın seviyesine göre talep edilecek olan tazminat tutarının hesaplanmasına etki edebileceği kabul edilmektedir. Erken terhis durumunun olmadığı durumlarda ise mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde zarardan bilgi sahibi olup olmadıklarına dair başvuruculların ortaya koyacakları argümanlar bu çerçevede zararın öğrenilmesine elverişli nitelikteki sağlık raporunun varlığı ve derece mahkemelerinin bunlara dair gerekçeleri önem arz eder.

60. Ayrıca derece mahkemesi kararlarında başvuruculların uğradıklarını ileri sürdükleri zararı öğrendikleri veya öğrenmeleri gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

61. Başvurucu, 1602 sayılı Kanun’da belirtilen dava açma süresinin mahkemeye erişim

hakkını ihlal ettiği yönünde bir şikâyette bulunmamıştır. Başvurucu, anılan sürenin başlangıç tarihi olarak raporun onay tarihinin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

62. Olayda, askerlik hizmeti sırasında 18/7/2009 tarihinde meydana gelen mayın patlamasında yaralanan başvurucunun bir dizi tedavi sonucunda 23/5/2011 tarihli heyet raporuylabarışta askerliğe elverişli olmadığı tespit edilmiştir. Başvurucu bu rapordan önce normal terhis tarihi olan 28/11/2009 tarihinde terhis edilmiştir. Askerliğe elverişsizliğe ilişkin rapor 23/6/2011 tarihinde onaylanarak kesinleşmiş ancak bu rapor başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Başvurucu, mayın patlamasında oluşan yaralanma nedeniyle 11/9/2012 tarihinde tam yargı davası açmıştır. AYİM İkinci Dairesi, idari eylemlere ilişkin 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesindeki bir yıllık süreyi başvurucunun askere elverişliliğiyle ilgili raporun onaylanarak kesinleştiği 23/6/2011 tarihinden başlatmıştır.

63. Somut olayda erken terhis durumu bulunmadığından başvurucunun, mayın patlaması nedeniyle uğradığı zararı değerlendirebileceği tarihin belirlenmesi ve bu tarihe ilişkin AYİM Dairesinin gerekçesi, başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde önem arz etmektedir.

64. Başvuruya konu kararda AYİM Dairesi başvurucunun barışta askerliğe elverişli olmadığına ilişkin düzenlenen sağlık raporuna başvurucunun zarara uğradığını değerlendirebilmesi noktasında önem atfetmiş ve dava açma süresinin başlangıcına bu raporu esas kabul etmiştir. Bununla birlikte AYİM dava açma süresini söz konusu raporun kesinleşerek onaylandığı tarihten başlatmıştır (bkz. § 13). Ancak askerliğe elverişsizliğe ilişkin sağlık raporunun başvurucunun gıyabında onaylanarak kesinleştiği ve başvurucuya tebliğ edilmediği açıktır.

65. Bu durumda AYİM Dairesine göre başvurucunun idari eylem nedeniyle uğradığı zararı değerlendirme noktasında önem taşıdığı anlaşılan, askerliğe elverişsizliğe ilişkin sağlık raporunun tebliğ edilmediği gözetildiğinde başvurucunun bilgisi dışında gerçekleşen onay tarihi esas alınmak suretiyle davanın süre aşımı yönünden reddedilmesinin başvurucuya orantısız bir külfet yüklediği bukatı yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede zorlaştırdığı sonucuna varılmıştır.

66. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

67. Başvurucu,idarenin özensiz davranışı sonucuyaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

68. Bakanlık, bu iddiaya ilişkin görüş sunmamıştır.

69. Başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesi uyarınca yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti, söz konusu şikâyet ve olay açısından yaşam hakkı kapsamında etkili kabul edilebilecek bir başvuru yolu olan tam yargı davasına ilişkin Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yapılan incelemede mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği tespit edilip ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar verildiğinden ayrıca değerlendirilmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

70. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

71. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

72. Adil yargılanmahakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

73. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Daire Başkanlığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

74. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesinin 4/12/2013 tarihli ve E.2013/1481, K.2013/1508 sayılı kararıyla ilgilidir.),

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİS ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.

B. No: 2014/11933 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11933

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİS ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11933)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : BİS ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.

Vekili : Av. Gülde ALPARSLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, elektrik üretim şirketinden haksız tahsil edilen iletim sistem kullanım bedelinin iadesi istemiyle elektrik dağıtım şirketine karşı açılan alacak davasında karar altına alınan tazminat için ödeme tarihinden değil dava tarihinden itibaren temerrüt faizine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; davanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Bis Enerji Elektrik Üretim Anonim Şirketi, Bursa Organize Sanayi Bölgesi içinde elektrik üretim ve ticareti faaliyetinde bulunmaktadır. Başvurucu, ürettiği elektriğin bir kısmını doğrudan santrale bağlı ortaklara, büyük bir bölümünü ise serbest tüketicilere satmaktadır. UEDAŞ Uludağ Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine (Dağıtım Şirketi) ait iletim sistemi kullanılmak suretiyle serbest tüketicilere satılan elektrik için Dağıtım Şirketine başvurucu tarafından iletim sistem kullanım bedeli ödenmektedir.

9. İletim sistem kullanım bedeli 3.030 TL/kWh olarak tahsil edilmekte iken 2003 Nisan ayından sonra 4.040 TL/kWh şeklinde tahsil edilmeye başlanmıştır.

10. Başvurucu; tarifeye yansıtılan 1.010 TL kWh bedelin yersiz ve hatalı olduğunu, bu tutarı içeren 31/1/2004 ve 29/2/2004 tarihli ve sırasıyla 1.456.717,94 TL ve 1.237.320,53 TL tutarlı faturaları kabul etmediklerini ve her türlü dava haklarını saklı tuttukları ihtirazi kaydıyla ödeme yaptıklarını 19/2/2004 ve 16/3/2004 tarihli noter ihbarnameleriyle Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine (TEDAŞ) bildirmiştir.

11. TEDAŞ tarafından cevap olarak gönderilen yazıda 4.040 TL/kWh üzerinden ödeme talep edilmeye devam edileceğinin belirtilmesi üzerine başvurucu, 30/3/2004 tarihinde noter aracılığıyla düzenlenen ihtarnameyle bu uygulamanın kanunlara, yönetmeliklere ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu kararlarına aykırı olduğunu ve bu uygulamadan dönülmediği takdirde yasal dava ve şikâyet haklarının kullanılacağını TEDAŞ'a ihtar etmiştir.

12. Başvurucu tarafından TEDAŞ Genel Müdürlüğünün bedel artırımına ilişkin işlemi ile TEDAŞ Bursa Müessese Müdürlüğünün buna ilişkin uygulama işlemine karşı 20/4/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde iptal davası açılmıştır. Anılan Mahkemece 5/1/2006 tarihinde davanın adli yargının görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir. Mahkeme kararı, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 4/10/2006 tarihli kararıyla onanmıştır.

13. Başvurucu tarafından, aynı grubun ortaklarından olan Bursa Çimento Anonim Şirketinin 2004 Kasım dönemi tüketiminden kaynaklı olarak adına düzenlenen faturanın hatalı olduğu gerekçesiyle 23/5/2005 tarihinde kayda giren dilekçe ile hatanın düzeltilmesi istemiyle TEDAŞ'a başvurulmuştur.TEDAŞ 7/6/2005 tarihli işlemle talebi reddetmiştir.

14. Başvurucu bu idari işleme karşı 19/7/2005 tarihinde Ankara 10. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Anılan Mahkeme 30/11/2005 tarihli kararla davanın adli yargının görevine girdiği gerekçesiyle görev yönünden reddine karar vermiştir. Karar, Danıştay Onüçüncü Dairesinin 4/10/2006 tarihli kararıyla onanmıştır.

15. Başvurucu 31/1/2007 tarihinde Bursa 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) Dağıtım Şirketi aleyhine alacak davası açmıştır. Dava dilekçesinde, haksız olarak tahsil edilen iletim sistem kullanım bedelinin ödeme tarihinden itibaren işletilecek temerrüt faiziyle birlikte tazmini gerektiği belirtilmiş ve şimdilik 100.000 TL maddi tazminat talebinde bulunulmuştur. Başvurucu 6/5/2008 tarihli dilekçe ile davayı ıslah etmiş ve

8.814.816,18 TL'nin de tazminat talebine eklenmesini istemiştir.

16. Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen raporda 2003 Nisan-2006 Ağustos tarihleri arasında başvurucu Şirketten haksız yere toplam 8.928.377,81 TL iletim sistem kullanım bedeli tahsil edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Mahkeme 10/12/2012 tarihli kararıyla davayı kabul ederek başvurucu lehine 8.914.816,18 TL tazminata hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca bu tazminatın 100.000 TL'sinin davanın açıldığı 31/7/2007 tarihinden, 8.814.816,18 TL'sinin ise ıslah talebinde bulunulduğu 6/5/2008 tarihinden itibaren 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uyarınca hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödenmesine karar vermiştir. Kararda, borçlu Dağıtım Şirketinin dava tarihinden önce temerrüde düşürülmediği gerekçesine dayanılmıştır.

18. Başvurucu 5/2/2013 tarihli dilekçe ile Mahkeme kararını temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde, Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması'nın 3/A maddesinde hatalı ödeme durumunda ödeme tarihinden itibaren faiz ödeneceği hükmünün yer aldığı belirtilmiştir. Dilekçede, başvurucunun üç defa ihtarname gönderdiği ve bu ihtarnamelerin borçluyu temerrüde düşürdüğü ifade edilmiştir. Başvurucu Şirket, ödemelerin ihtirazi kayıtla yapılmış olmasının veidari yargıda dava açılmış olmasının da ihtar mahiyeti taşıdığını vurgulamıştır. Başvurucu son olarak Yargıtayın yerleşik içtihadının haksız ödemelerde haksız ödemenin yapıldığı tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerektiği yönünde olduğunun altını çizmiştir.

19. Temyiz istemini inceleyen Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Daire) 17/12/2013 tarihli kararla Mahkeme kararını onamıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 28/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 18/6/2014 tarihinde başvurucu Şirkete tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu 18/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun Kanunu’nun 101. maddesi şöyledir:

“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtariyle, mütemerrit olur.

Borcun ifa edileceği gün müttefikan tayin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden iki taraftan birisi bunu usulen bir ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise, mücerret bugünün hitamı ile borçlu mütemerrit olur.”

22. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesi şöyledir:

“Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Temerrüdün Başlangıç Tarihine İlişkin Şikâyet Yönünden

24. Başvurucu, Yargıtayın emsal kararlarında, haksız ödemelerde temerrüt faizinin ödemenin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacağının kabul edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması'nın 3/A maddesinde hatalı ödeme durumunda ödeme tarihinden itibaren gecikme faizi ödeneceği hükmünün yer aldığını belirtmiştir. Başvurucu, tüm ödemelerin ihtirazi kayıtla yapıldığını ve karşı tarafa defalarca ihtarname gönderildiğini vurgulamış; bunların borçluyu temerrüde düşürdüğünü savunmuştur. Haksız ödemeler nedeniyle idari yargıda açtığı davalara da atıfta bulunan başvurucu, Dairenin bu iddiaları dikkate almadan gerekçesiz bir şekilde karar verdiğinden yakınmış ve bunun mahkemelerin tarafsızlığı ilkesini zedelediğini iddia etmiştir.

25. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi, bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açık bir keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 818 sayılı Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında, muaccel bir borcun borçlusunun alacaklının ihtarı ile mütemerrit olacağı hükme bağlanmış; ikinci fıkrasında da borcun ifa edileceği gün borç ilişkisinin taraflarınca birlikte tayin edilmiş veya muhafaza edilen bir hakka istinaden iki taraftan birisi bunu usulen bir ihbarda bulunmak suretiyle tesbit etmiş ise tayin ve tespit edilen günün geçmesiyle borçlunun mütemerrit olacağı belirtilmiştir. Buna göre kural olarak vadesi belli olmayan borçlarda borçlunun temerrüdü, alacaklının ihtarıyla gerçekleşir. İhtar; borcun borçlu tarafından ödenmesi isteğini içeren, borçluyu borcunu ödemeye davet eden bir irade beyanıdır. Alacaklının, borcun ödenmesi isteğine ilişkin irade beyanının borçluya ulaşmasıyla borçlu temerrüde düşer. Buna karşılık vadesi önceden belli olan alacaklarda alacaklının ihtarına gerek bulunmamakta, vadenin dolduğu gün borçlunun temerrüdü gerçekleşmektedir.

27. Somut olayda Dağıtım Şirketi tarafından 2003 Nisan-2006 Ağustos tarihleri arasında başvurucu Şirketten haksız yere 8.914.816,18 iletim sistem kullanım bedeli tahsil edildiği Mahkeme kararıyla tespit edilmiştir. Mahkeme, başvurucudan haksız yere tahsil edilen iletim sistem kullanım bedelinin yanında temerrüt faizine de hükmetmiştir. Ancak Mahkeme, borçlunun daha önce temerrüde düşürülmediği gerekçesiyle temerrüdün 100.000 TL yönünden davanın açıldığı 31/7/2007 tarihinde, 8.814.816,18 TL yönünden ise ıslah talebinde bulunulduğu 6/5/2008 tarihinde gerçekleştiğini kabul etmiş; anılan tarihlerden itibaren temerrüt faizine hükmetmiştir.

28. Başvuruya konu temel şikâyet, borçlunun temerrüde düştüğü tarihe ilişkindir. Başvurucuya göre borçlunun temerrüdü, haksız ödeme tarihinde gerçekleşmiştir. Mahkeme ise borçlunun dava ve ıslah tarihlerinde temerrüde düştüğünü kabul etmiştir.

29. Haksız ödeme durumunda borçlunun temerrüde düşmesi için alacaklının borçluya ihtarda bulunmasının gerekli olup olmadığı veya Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması'nın 3/A

maddesi hükümlerinin ihtar zorunluluğunu ortadan kaldırıp kaldırmadığı hususu, hukuk kurallarının yorumuna ilişkin bir mesele olup derece mahkemelerinin takdirindedir. Bu nedenle derece mahkemelerinin, haksız ödeme hâllerinde de borçlunun temerrüdü için alacaklının borçluya ihtarda bulunması zorunluluğunun bulunduğu ve Dağıtım Sistem Kullanım Anlaşması hükümlerinin bu zorunluluğu ortadan kaldırmadığı sonucuna ulaşmış olması Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurudaki denetim yetkisinin kapsamı dışında kalmaktadır.

30. Öte yandan borçluyu; haksız ödenen tutarları ödemeye davet iradesi içermeyen, sadece 1.456.717,94 TL ve 1.237.320,53 TL tutarlı iki adet faturanın kabul edilmediğini ve ödemelerin ihtirazi kayıtla yapıldığını TEDAŞ'a bildiren 31/1/2004 ve 29/2/2004 tarihli ihbarnameler ile idari yargıda, TEDAŞ tarafından tesis edilen idari işlemlere karşı 20/4/2004 ve 19/7/2005 tarihlerinde açılan iki adet iptal davasının 818 sayılı Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrası anlamında "ihtar" niteliği taşıyıp taşımadığı hususu uyuşmazlığa ilişkin hukuki olguların değerlendirilmesine dair bir meseledir. Davayla ilgili hukuki olguların değerlendirilmesi ise derece mahkemelerinin takdirinde olan bir hususdur. Derece Mahkemelerince, başvurucu tarafından TEDAŞ'a gönderilen ve borçluyu ödeme yapmaya davet iradesini içermeyen iki ihbarname ile TEDAŞ tarafından tesis edilen idari işlemlere karşı açılan idari davaların "ihtar" hükmünde görülmemesi Anayasa Mahkemesinin müdahalesini gerektiren bir durum değildir.

31. Ayrıca başvurucu, temyiz aşamasında da ileri sürülen bu iddiaların Daire tarafından tartışılmadan karar verildiğini ileri sürmüş ise de Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği üzere kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması, bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması yeterlidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

32. Sonuç olarak başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği Şikâyeti Yönünden

34. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; TEDAŞ Genel Müdürlüğünün bedel artırımına ilişkin işlemine karşı Ankara 11. İdare Mahkemesinde iptal davasının açıldığı 20/4/2004 tarihine göre sürenin makul olup olmadığının hesaplanması gerektiğini belirtmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği

tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

38. Başvurucu tarafından 20/4/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan dava TEDAŞ Genel Müdürlüğünün bedel artırımına ilişkin işleminin iptali istemine dair olup anılan davanın bireysel başvuruya konu ve haksız iletim sistem kullanım bedeli tahsilatından kaynaklanan bu alacak davasıyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle bireysel başvuruya konu bu dava, 20/4/2004 tarihinde Ankara 11. İdare Mahkemesinde açılan iptal davasının devamı niteliğinde değildir. Bu nedenle yargılamanın bireysel başvuruya konu bu davanın açıldığı 31/1/2007 tarihinde başladığının kabulü gerekir. Bu durumda Dairenin karar düzeltme isteminin reddine ilişkin 28/4/2014 tarihli kararıyla sona eren yargılamanın yaklaşık 7 yıl 3 ay sürdüğü anlaşılmaktadır.

39. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anaysa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

42. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

45. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Temerrüdün başlangıç tarihine ilişkin şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bursa 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2007/52) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜNÜR ÇETİNKAYA

B. No: 2014/12254 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12254

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜNÜR ÇETİNKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12254)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Münür ÇETİNKAYA

Vekili : Av. Özer YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirketin mal varlığının el konularak satılması nedeniyle şirket ortağının mülkiyet hakkının; bu işlemler dolayısıyla açılan tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1957 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

10. Başvurucu, Metaş İzmir Metalurji Anonim Şirketinin (METAŞ) halka açık olarak işlem görmekte olan hisselerinin sahibidir.

11. Sıvı çelik üretimi ve haddeleme faaliyeti ile uğraşan METAŞ, 1999 yılında üretimini durdurmuş; 2003 yılında ise "gayrıfaal" hâle gelmiştir. Öte yandan METAŞ'ın halka arz edilen hisseleri 1998 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) 100 endeksinden çıkartılarak "gözaltı pazarı"na dâhil edilmiş; 2003 yılında ise borsa kaydından tamamen çıkarılarak sürekli işlem görmekten men edilmiştir.

12. METAŞ'ın %41,9855 hisseli ortağı olan Rumeli Çelik Sanayi Anonim Şirketi (Rumeli A.Ş.) aynı zamanda T. İmar Bankası T. Anonim Şirketinin (İmar Bankası) ortağıdır.

13. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun (BDDK) 3/7/2003 tarihli kararıyla İmar Bankasının bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılmış ve anılan Banka, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devredilmiştir. Karar 18/6/1999 tarihli ve 4389 sayılı mülga Bankalar Kanunu'nun 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasına dayanılarak alınmıştır. Kararın gerekçesinde; İmar Bankasının yükümlülüklerini vadesinde yerine getirmediği, alınması gereken tedbirleri almadığı ve faaliyetlerinin devamının mevduat sahiplerinin hakları, mali sistemin güven ve istikrarı bakımından tehlike arz ettiği için Bankaya el konulduğu belirtilmiştir.

14. Bankalar yeminli murakıplarınca hazırlanan 21/6/2005 tarihli raporda, METAŞ'ın İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketlerinden biri olduğu ve bunlar adına hareket ettiği saptanmıştır. Raporda ayrıca METAŞ'ın, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kanunlarına tabi olarak kurulmuş olan İmar Bankası Off Shore Limitet'ten (Off Shore Ltd.) en fazla kredi kullananUzan Grubu şirketlerinden olduğu tespit edilmiştir. Off Shore Ltd.nin Uzan Grubu tarafından anılan Gruba ait şirketlere halktan para toplamak suretiyle kaynak sağlamak amacıyla kıyı bankacılığı (off-shore) hükümlerine göre kurulan bir şirket olduğu hususu raporda ifade edilmiştir. Öte yandan METAŞ'ın hisselerine sahip olan G.Y.nin, aynı zamanda Uzan Grubu şirketlerinin hâkim ortaklarından olan Kemal Uzan'ın sekreteri olduğu anlaşılmaktadır.

15. TMSF'nin 24/12/2003 tarihli işlemiyle, İmar Bankası tarafından yetkili mercilere beyan edilen sigortaya tabi tasarruf mevduatı ile TMSF tarafından tespit edilen tasarruf mevduatı tutarı arasındaki 7.552.995.710,63 TL farkın METAŞ'ın da aralarında bulunduğu Uzan Grubu şirketleri ile onlar adına hareket eden şirketlerden (toplam 179 şirketten) tahsil edilmesine karar verilmiştir.

16. METAŞ'ın mal varlığına ihtiyati haciz uygulanmasından sonra TMSF, 29/1/2004 tarihli yazıyla 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 37. maddesi uyarınca borcun (7.552.995.710,63 TL) bir ay içinde ödenmesi

istemiyle METAŞ'a borcu ödemeye davet mektubu göndermiştir.

17. TMSF tarafından 13/2/2004 tarihli işlemle, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 134. maddesi uyarınca METAŞ'ın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetim kurulları devralınmış; bu kurullara üyeler atanmıştır.

18. TMSF'nin 16/2/2004 tarihli kararıyla METAŞ ve iştiraki şirketlerin faaliyetlerinde kullanılan menkuller, gayrimenkuller ile bu varlıkların ferî veya mütemmim cüzü niteliğinde olan sözleşmeler ile bunlardan doğan hak ve alacakların bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulan "METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü"nün satılması yolunda işlem tesis edilmiştir. METAŞ'ın hisseleri 5411 sayılı Kanun'un 134. maddesi gereği "METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü"ne dâhil edilmemiştir. Anılan kararda, METAŞ'tan ayrı tüzel kişilikleri bulunan Demaş Demir Mamülleri A. Ş., Limaş Liman Hizmetleri A.Ş. ve Aysan Anadolu Yay Sanayi ve Ticaret A.Ş. için de aynı işlem yapılmıştır.

19. Borcun belirlenen vade içinde ödenmemesi nedeniyle 6183 sayılı Kanun'un 55. maddesi uyarınca METAŞ adına 24/3/2004 tarihli ödeme emri düzenlenmiştir. 5/4/2004 tarihinde de haciz varakaları düzenlenerek ihtiyati haciz kesin hacze dönüştürülmüştür.

20. TMSF bünyesinde oluşturulan satış komisyonu tarafından "METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü"nün değeri 40.000.000 ABD doları; diğer üç şirketin değeri ise toplam 40.000.000 ABD doları olarak belirlenmiştir. Bu satış bedelleri TMSF tarafından onaylanarak "METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü" 4/5/2006 tarihinde ihaleye çıkarılmış ve sonuç olarak söz konusu iktisadi bütünlük 22/6/2006 tarihinde 40.500.000 ABD doları karşılığında Cer Çelik Endüstri Anonim Şirketine satılmıştır. Dosyada diğer üç şirketin mal varlığından oluşan iktisadi bütünlüklerin hangi fiyata satıldığına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

21. 4/4/2008 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü sıra cetveline göre satış masrafları düşüldükten sonra geriye kalan tutardan öncelikle ipotek ve rehinler için pay ayrılmış, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ile Bornova Belediyesine ait borçlar ödenmiştir. Ardından Uzanlar Grubu şirketleri ile İmar Bankasının vergi borçları için Gelir İdaresi Başkanlığına toplam 33.603.474,36 ABD doları ödenmiştir.Satış bedelinden arta kalan tutar bulunmadığından diğer alacaklılara herhangi bir ödeme yapılmamıştır.

B. Başvurucu Tarafından Satış İşlemine Karşı Açılan İptal Davası

22. Başvurucu tarafından TMSF'in 4/5/2006 tarihli satış kararının iptali istemiyle İstanbul 1. İdare Mahkemesinde dava açılmıştır. Anılan Mahkemece 30/4/2007 tarihli kararla dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, "METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü"nün satışına ilişkin işlemin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

C. Başvurucu Tarafından Açılan Tam Yargı Davası

23. Başvurucu tarafından 2006 yılı içinde ancak dosyadan anlaşılamayan bir tarihte İstanbul 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) Şirketin satışı nedeniyle uğranılan 127.650 TL maddi zararın yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi istemiyle tam yargı davası açılmıştır. Dava dilekçesinde, Şirket mal varlığının düşük bedelle satıldığı ve Şirketin sorumlu olmadığı borçların kapatılmasında kullanıldığı ileri sürülmüştür.

24. Mahkeme 17/3/2008 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, davacı ve diğer ortaklar tarafından satış işlemine karşı açılan davaların reddedildiği ve satış işleminin iptaline ilişkin bir mahkeme kararı bulunmadığından hukuka aykırılığından söz

edilemeyeceği ifade edilmiştir. Kararda ayrıca, Şirket hisselerine el konulmadığı ve Şirket tüzel kişiliğinin devam ettiği belirtilmiştir. Mahkeme, sonuç olarak idarenin tazmin sorumluluğunu gerektiren bir durumun bulunmadığını vurgulamıştır.

25. Mahkeme kararı, Dairenin 1/6/2012 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 17/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 18/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

26. Başvurucu tarafından 15/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

27. İlgili hukuk için bkz. Adalet Kayalıbay, B. No: 2014/11382, 10/5/2017, §§ 29-35

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

a. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu; halka arzedilen hisselerine sahip olduğu METAŞ'ın ortağı Rumeli A.Ş.nin aynı zamanda BDDK tarafından bankacılık işlemleri yapma ve mevduat toplama izni kaldırılarak TMSF'ye devredilen İmar Bankasının da hissedarı olması dolayısıyla İmar Bankasının borçlarından, Rumeli A.Ş.nin hisse oranıyla sınırlı olmaksızın bütün mal varlığıyla sorumlu tutularak tüm mal varlığına el konulmasının mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını ifade etmiştir. Başvurucu, İmar Bankasının ortakları arasında bulunan Rumeli A.Ş.nin aynı zamanda METAŞ'ın da ortağı olması nedeniyle METAŞ'ın sorumluluğu yoluna gidilmiş ise de Rumeli A.Ş.nin hisse oranının gözetilmemesinin Rumeli A.Ş. ile hiçbir ilgisi bulunmayan, İmar Bankasının kamuya verdiği zararlarda katkısı ve kusuru olmayan, sadece parasını değerlendirmek amacıyla devlete ve borsaya güvenerek halka açık hisse senedi satın alan bireylerin de zarara uğramalarına yol açtığını savunmuştur.

30. METAŞ'ın İmar Bankasına olan kredi borcunun 11.403.000 ABD doları olduğunu ve tüm mal varlığının 87.575.000 ABD dolarına satıldığını iddia eden başvurucu, kredi borcu ile SGK'ya olan borç düşüldükten sonra geriye 60.000.000 ABD dolarından kendi hissesinin karşılığının da ödenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Başvurucu, uğranılan zararın tazmini istemiyle açtığı davanın -bilirkişi incelemesi yapılması gerektiği yolundaki talepleri dikkate alınmaksızın- gerekçesiz olarak reddedildiğini ifade etmiştir. Başvuru ayrıca, Mahkeme kararlarına konu olan maddi zararın tazmin edilmesi isteminde bulunmuştur.

b. Bakanlık Görüşü

31. Bakanlık görüş yazısında; başvurucunun hissedarı olduğu şirkete el konulmasının hukuka aykırı olduğuna ilişkin bir yargı kararının bulunmadığı, aksine başvurucu tarafından açılan davada el koyma işleminin hukuka uygun olduğunun saptandığı hatırlatılmıştır. Bakanlık, METAŞ'ın satışının tasarruf mevduatı farkından kaynaklanan kamu alacağının tahsiline yönelik bulunduğunu ve İlk Derece Mahkemesinde davanın açıldığı tarih itibarıyla Şirketin tüzel kişiliğinin devam ettiğini vurgulamıştır. Bakanlık ayrıca, METAŞ'ın hisselerini satın alan başvurucunun kâr sağlamanın yanında zarar riskini de üstlendiği görüşünü

savunmuştur.

32. Bakanlık, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Erdem ve Egin-Erdem ve diğerleri/Türkiye ((k.k.) B. No: 28431/06, 17/11/2009) kararında mevduata ilişkin ödeme rejiminin başvurucu üzerinde orantısız bir yük yaratmadığı içtihadında bulunduğunu anımsattıktan sonra söz konusu kararda benimsenen ilkelerin somut olay açısından önem taşıdığını belirtmiştir. AİHM'in anılan kararına atıfta bulunan Bakanlığa göre bankacılık sisteminin ve mali sistemin desteklenmesi, bankacılığın etkinliğinin güvence altına alınması ve bankacılık sisteminin devamlılığının sağlanması amacına yönelik müdahale meşru bir amaç taşımakta; başvurucu üzerinde aşırı ve ağır bir yük oluşturmamaktadır.

c. Başvurucunun Cevabı

33. Başvurucu tarafından Bakanlık görüşüne cevap olarak gönderilen dilekçede, esas itibarıyla başvuru dilekçesindeki iddialar tekrarlanmıştır. Başvurucu ek olarak el koyma işleminin hukuka aykırı olduğunu ortaya koyan yargı kararının bulunmamasının mülkiyet hakkının ihlal edildiği gerçeğini değiştirmeyeceğini belirtmiştir. Başvurucu, Şirketin herhangi bir zararının bulunmadığını ve ortakların başkalarına ait borca katlanmak durumunda kaldıklarını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca hisse senetlerine el konulmamış ise de tüm mal varlığının satılarak içinin boşaltıldığını vurgulamıştır. Başvurucu son olarak AİHM'in Erdem ve Egin-Erdem ve diğerleri/Türkiye kararının emsal olamayacağını savunmuştur.

2. Değerlendirme

34. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

35. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın gerekçesiz kararlarla reddedildiği şikâyetinin, özünde mülkiyet hakkına yapıldığı iddia edilen müdahaleye ilişkin olduğundan mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

37. Öte yandan başvurucu,hisselerine sahip olduğu METAŞ'ın tüm mal varlığına el konulmasından şikâyet etmekte ise de bireysel başvuru dilekçesinde, satıştan elde edilen 87.575.000 ABD dolarından kamu borçları düşüldükten sonra geriye kaldığını ileri sürdüğü 60.000.000 ABD dolarından hissesine isabet eden kısmının kendisine ödenmesi isteminde

bulunduğundan inceleme, var olduğu iddia edilen 60.000.000 ABD dolarından hissesi oranında başvurucuya ödenmemesine münhasır kılınmıştır.

38. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

39. Başvurucu, yönetim ve denetim organları ile mal varlığına el konularak satılan METAŞ'ın halka açık olarak işlem görmekte olan hisselerinin sahibidir.

40. Sermaye şirketlerinin ortaklarına sermaye paylarını belgelendirmek amacıyla verdikleri kıymetli evrak olan hisse senedi, sahibine (elinde tutana) ihraç edildiği şirketin senet üzerinde gösterilen oranda/payda değişik biçimlerde mülkiyet hakkısağladığından hisse senedinin Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk olduğunda kuşku bulunmamaktadır (Josef Asboth, B. No: 2013/6484, 31/3/2016, § 46). Başvurucunun sahibi olduğu hisseler nedeniyle kullanabildiği haklar; hisse senetlerinin satılması, temettüsünden ve değer artışından yararlanılması ile sınırlı olsa da hâkim ve büyük ortaklar gibi şirketin yönetim ve denetiminde söz sahibi olmak gibi imkânlar sunmasa da bunların taşıdığı ekonomik değer nedeniyle mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin bulunduğu anlaşılmaktadır (Josef Asboth, § 47).

41. Anayasa Mahkemesi METAŞ'ın diğer bir ortağı olan Adalet Kayalıbay (B. No: 2014/11382, 10/5/2017, §§ 29-35) tarafından yapılan ve bakılan başvuru ile benzer şikâyetleri içerenbaşvuruda, METAŞ'ın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin devralınmış olmasının vemenkuller, gayrimenkuller ile bu varlıkların ferî veya mütemmim cüzü niteliğinde olan sözleşmeler ile bunlardan doğan hak ve alacaklar haczedilerek satılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini belirtmiştir (Adalet Kayalıbay, § 50). Öte yandan anılan başvuruda Anayasa Mahkemesi, başvurunun mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Adalet Kayalıbay, § 52).

42. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

43. Anayasa'da mutlak bir hak olarak düzenlenmeyen mülkiyet hakkına yapılan müdahaleninAnayasa'ya uygun düşebilmesi için -Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca- kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

44. 4389 sayılı mülga Kanun'un 15., 16. ve geçici 11. maddelerine dayanılarak tesis edilen el koyma ve satış işlemlerinin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır (bkz. Adalet Kayalıbay, § 56-58). Ayrıca METAŞ'ın yönetim ve denetiminin devralınmış olmasında ve mal varlığının haczedilerek satılmasında kamu yararının bulunduğu ve bunun anayasal açıdan

meşru bir temele dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır (bkz. Adalet Kayalıbay, §§ 59, 60).

45. Son olarak müdahalenin ölüçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi, “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E. 2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

46. İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketleri arasında bulunduğu ve bunlar adına hareket ettiği saptanan METAŞ'tan borcun tahsili amacıylaMETAŞ'ın mal varlığına el konularak satılmasının İmar Bankası tarafından sebep olunan 7.552.995.710,63 TL kamu zararının tazmini amacına ulaşmaya elverişli olduğu açıktır. Ayrıca kamu alacağının miktarı gözetildiğinde METAŞ'ın mal varlığına el konularak satılması yolundaki tedbirin müdahaleyi bariz bir biçimde ağırlaştırdığı söylenemez. Dolayısıyla müdahalenin gerekliliği hususunda kamu makamlarınca yapılan değerlendirmeden aksi bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. (bkz. Adalet Kayalıbay, §§ 64, 65).

47. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt orantılılıktır. Bu bakımdan uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

48. Başvurucunun halka açık hisselerine sahip olduğu METAŞ'ın, İmar Bankasının 7.552.995.710,63 TL borcundan sorumlu tutulmasının sebebi, Rumeli A.Ş.nin METAŞ'ın hissedarı bulunması değil İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketlerinden olması ve bunlar adına hareket etmesidir. Bu nedenle sadece Rumeli A.Ş.nin hissesi oranıyla sınırlı bir takibat yapılmamış, METAŞ'ın tüm mal varlığına el konulmuştur. METAŞ'ın mal varlığının Rumeli A.Ş.nin hissesini aşan bölümünün de takip edilerek satılmasının başvurucunun da aralarında bulunduğu diğer hissedarlara belli bir külfet yüklediği açıktır. Müdahalenin orantılı olup olmadığının değerlendirilmesi bağlamında başvurucunun hukuksal konumu, METAŞ'ın İmar Bankasıyla ilişkisinin mahiyeti ve İmar Bankasının hukuka aykırı bankacılık iş ve işlemleri dolayısıyla oluşan kamusal zararın boyutları da gözönünde bulundurulmalıdır (Adalet Kayalıbay, § 70).

49. Öncelikle İmar Bankasının kamuya verdiği zararlardan başvurucunun şahsen sorumlu tutulmadığının, hisse senetlerine sahip olduğu şirketin (METAŞ'ın) sorumluluğu yoluna gidildiğinin altı çizilmelidir. TMSF tarafından, Uzan Grubu şirketlerinden olan METAŞ'ın İmar Bankasınca mudilerden toplanan mevduatın Uzan Grubuna aktarılmasında ve bu suretle kamunun zarara uğratılmasında araçsallaştırılan bir şirket olduğu değerlendirilerek bu sebeple oluşan kamu zararının doğrudan şirket tüzel kişiliğine ait mal varlığından tahsil edilmesi yoluna gidilmiştir. Şirket ortaklarının şahsen sorumlu tutulması söz konusu olmamıştır. Başvurucu, mal varlığına el konulan şirketin ortağı olması sebebiyle ve bu şirketteki mal varlığıyla sınırlı olarak işlemin sonuçlarından dolaylı bir biçimde etkilenmiştir(Aynı yönde bkz. Adalet Kayalıbay, § 71).

50. Şirket ortaklığı, bir yandan ortağa şirketin kârından -daha geniş bir ifadeyle şirketin mal varlığında olumlu anlamda meydana gelen artışlardan- yararlanma hakkı sağlarken, aynı zamanda ortağın şirket faaliyetlerinden doğan risk ve külfetlere de katlanmasını gerektirir. Şirket ortağının katlanması gereken risk ve külfetler, sadece şirketin ticari faaliyeti çerçevesinde yüklendiği ticari borçlarla sınırlı olmayıp şirketin kanunlara aykırı faaliyet ve eylemlerinden kaynaklanan her türlü mali yükümlülükleri de içermektedir. Bu bağlamda şirket ortağının şirketin kanuna aykırı iş ve işlemlerine herhangi bir katkısının bulunmadığı ileri sürülerek ortağın hissesine isabet eden şirket mal varlığının, bu işlemlerden kaynaklanan kamusal zararların telafisi amacıyla takibata tabi tutulmaktan bağışık tutulması gerektiği biçimindeki bir savın geçerliliği bulunmamaktadır(Adalet Kayalıbay, § 72).

51. Şirketin hukuka aykırı işlem ve eylemlerinden doğan zararın kamunun üzerinde bırakılması durumunda toplumun yükleneceği külfetin ağırlığı gözetildiğinde bu zarara, şirketteki mal varlığıyla sınırlı olarak -katkısı ve kusuru bulunmasa bile- şirketin nimetlerinden yararlanan şirket ortağının katlanması ortağa aşırı bir külfet yüklendiği anlamına gelmez. Zira bu durumda toplumun korunmasındaki kamu yararı, zararın oluşumuna katkısı bulunmayan şirket ortağının gözetilmesindeki bireysel yarara göre daha baskın bir nitelik taşımaktadır(Adalet Kayalıbay, § 73).

52. Anayasa Mahkemesi Adalet Kayalıbay başvurusunda, METAŞ'ın, hukuka aykırı bankacılık işlemleriyle kamuyu 7.552.995.710,63 TL zarara uğratan İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketlerinden olduğuna ve bunlar adına hareket ettiğine yönelik tespitleri gözeterek METAŞ'ın, Uzan Grubunun ve İmar Bankasının kamuya verdiği zarardan sorumlu tutulmasının haklı bir temele dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Adalet Kayalıbay, § 74).

53. Ayrıca İmar Bankasınca yapılan usulsüz bankacılık işlemlerinin sadece belli bireyler üzerinde değil ülkenin bankacılık sistemi ve buna bağlı olarak ekonomisi üzerinde ciddi hasarlara yol açtığı tartışma kabul etmez bir vakıadır. İmar Bankasınca neden olunan kamu zararının vergi mükellefleri üzerinde önemli bir yük oluşturduğu da görmezden gelinemez bir gerçektir. Bu hususlar gözetildiğinde İmar Bankasının neden olduğu zarardan, hâkim ortaklarına ait veya onlar adına hareket eden şirketlerin de tüm mal varlıklarıyla sorumlu tutulması suretiyle METAŞ hissedarlarına yüklenen külfetin aşırı ve katlanılamaz olmadığı, dolayısıyla müdahalenin orantılı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Adalet Kayalıbay, § 75). Bu durumda, mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

54. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

55. Başvurucu, davanın makul sürede tamamlanmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

57. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

58. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

59. Somut olayda davanın tam olarak hangi tarihte açıldığı gerek dosya kapsamından gerekse Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) kayıtlı bulunan belgelerden tespit edilememiş ise de bireysel başvuruya konu davaya ilişkin dosyanın esas numarasından davanın 2006 yılı içinde açıldığı anlaşılmaktadır. Davanın 2006 yılı sonunda açıldığı kabul edilse bile karar düzeltme isteminin reddine ilişkin kararın verildiği 17/4/2014 tarihinde sona eren yargılamanın yaklaşık olarak 7 yıl 5 ay sürdüğü saptanmaktadır. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuru konusu davada yaklaşık 7 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varılmaktadır.

60. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

61. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

62. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle tazminat talebinde bulunmamıştır.

63. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

64. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmadığından manevi tazminata hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

65. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi

gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İstanbul 3. İdare Mahkemesine (E.2007/1352) gönderilmesine,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN KUŞAKSIZ

B. No: 2014/12395 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12395

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN KUŞAKSIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12395)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Adnan KUŞAKSIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirketin mal varlığının el konularak satılması nedeniyle şirket ortağının mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 1937 doğumlu olup Kocaeli ili Gölcük ilçesinde ikamet etmektedir.

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

8. Başvurucu, Metaş İzmir Metalurji Anonim Şirketinin (METAŞ) halka açık olarak işlem görmekte olan hisselerinin sahibidir.

9. Sıvı çelik üretimi ve haddeleme faaliyeti ile uğraşan METAŞ, 1999 yılında üretimini durdurmuş; 2003 yılında ise "gayrıfaal" hâle gelmiştir. Öte yandan METAŞ'ın halka arz edilen hisseleri 1998 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) 100 endeksinden çıkartılarak "gözaltı pazarı"na dâhil edilmiş; 2003 yılında ise borsa kaydından tamamen çıkarılarak sürekli işlem görmekten men edilmiştir.

10. METAŞ'ın %41,9855 hisseli ortağı olan Rumeli Çelik Sanayi Anonim Şirketi (Rumeli A.Ş.) aynı zamanda T. İmar Bankası T. Anonim Şirketinin (İmar Bankası) ortağıdır.

11. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun (BDDK) 3/7/2003 tarihli kararıyla İmar Bankasının bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni kaldırılmış ve anılan Banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devredilmiştir. Karar 18/6/1999 tarihli ve 4389 sayılı mülga Bankalar Kanunu'nun 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasına dayanılarak alınmıştır. Kararın gerekçesinde; İmar Bankasının yükümlülüklerini vadesinde yerine getirmediği, alınması gereken tedbirleri almadığı ve faaliyetlerinin devamının mevduat sahiplerinin hakları, mali sistemin güven ve istikrarı bakımından tehlike arz ettiği için Bankaya el konulduğu belirtilmiştir.

12. Bankalar yeminli murakıplarınca hazırlanan 21/6/2005 tarihli raporda, METAŞ'ın İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketlerinden biri olduğu ve bunlar adına hareket ettiği saptanmıştır. Raporda ayrıca METAŞ'ın, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kanunlarına tabi olarak kurulmuş olan İmar Bankası Off Shore Limitet'ten (Off Shore Ltd.) en fazla kredi kullananUzan Grubu şirketlerinden olduğu tespit edilmiştir. Off Shore Ltd.nin Uzan Grubu tarafından anılan Gruba ait şirketlere halktan para toplamak suretiyle kaynak sağlamak amacıyla kıyı bankacılığı (off-shore) hükümlerine göre kurulan bir şirket olduğu hususu raporda ifade edilmiştir. Öte yandan METAŞ'ın hisselerine sahip olan G.Y.nin, aynı zamanda Uzan Grubu şirketlerinin hâkim ortaklarından olan Kemal Uzan'ın sekreteri olduğu anlaşılmaktadır.

13. TMSF'nin 24/12/2003 tarihli işlemiyle, İmar Bankası tarafından yetkili mercilere beyan edilen sigortaya tabi tasarruf mevduatı ile TMSF tarafından tespit edilen tasarruf mevduatı tutarı arasındaki 7.552.995.710,63 TL farkın METAŞ'ın da aralarında bulunduğu Uzan Grubu şirketleri ile onlar adına hareket eden şirketlerden (toplam 179 şirketten) tahsil edilmesine karar verilmiştir.

14. METAŞ'ın mal varlığına ihtiyati haciz uygulanmasından sonra TMSF, 29/1/2004 tarihli yazıyla 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 37. maddesi uyarınca borcun (7.552.995.710,63 TL) bir ay içinde ödenmesi istemiyle METAŞ'a borcu ödemeye davet mektubu göndermiştir.

15. TMSF tarafından 13/2/2004 tarihli işlemle, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 134. maddesi uyarınca METAŞ'ın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetim kurulları devralınmış; bu kurullara üyeler atanmıştır.

16. TMSF'nin 16/2/2004 tarihli kararıyla METAŞ ve iştiraki şirketlerin faaliyetlerinde kullanılan menkuller, gayrimenkuller ile bu varlıkların ferî veya mütemmim cüzü niteliğinde

olan sözleşmeler ile bunlardan doğan hak ve alacakların bir araya getirilmesi suretiyle oluşturulan “METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü”nün satılması yolunda işlem tesis edilmiştir. METAŞ’ın hisseleri 5411 sayılı Kanun’un 134. maddesi gereği “METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü”ne dâhil edilmemiştir. Anılan kararda, METAŞ'tan ayrı tüzel kişilikleri bulunan Demaş Demir Mamülleri A. Ş., Limaş Liman Hizmetleri A.Ş. ve Aysan Anadolu Yay Sanayi ve Ticaret A.Ş. için de aynı işlem yapılmıştır.

17. Borcun belirlenen vade içinde ödenmemesi nedeniyle 6183 sayılı Kanun’un 55. maddesi uyarınca METAŞ adına 24/3/2004 tarihli ödeme emri düzenlenmiştir. 5/4/2004 tarihinde de haciz varakaları düzenlenerek ihtiyati haciz kesin hacze dönüştürülmüştür.

18. TMSF bünyesinde oluşturulan satış komisyonu tarafından “METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü”nün değeri 40.000.000 ABD doları; diğer üç şirketin değeri ise toplam 40.000.000 ABD doları olarak belirlenmiştir. Bu satış bedelleri TMSF tarafından onaylanarak “METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü” 4/5/2006 tarihinde ihaleye çıkarılmış ve sonuç olarak söz konusu iktisadi bütünlük 22/6/2006 tarihinde 40.500.000 ABD doları karşılığında Cer Çelik Endüstri Anonim Şirketine satılmıştır. Dosyada diğer üç şirketin mal varlığından oluşan iktisadi bütünlüklerin hangi fiyata satıldığına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

19. 4/4/2008 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü sıra cetveline göre satış masrafları düşüldükten sonra geriye kalan tutardan öncelikle ipotek ve rehinler için pay ayrılmış, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ile Bornova Belediyesine ait borçlar ödenmiştir. Ardından Uzanlar Grubu şirketleri ile İmar Bankasının vergi borçları için Gelir İdaresi Başkanlığına toplam 33.603.474,36 ABD doları ödenmiştir.Satış bedelinden arta kalan tutar bulunmadığından diğer alacaklılara herhangi bir ödeme yapılmamıştır.

B. Başvurucu Tarafından Satış İşlemine Karşı Açılan İptal Davası

20. Başvurucu tarafından TMSF'nin 4/5/2006 tarihli satış kararının iptali istemiyle İstanbul 6. İdare Mahkemesinde dava açılmıştır. Anılan Mahkemece 19/3/2009 tarihli kararla dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde “METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü”nün satışına ilişkin işlemin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

21. Anılan karar, Danıştay Onüçüncü Dairesinin (Daire) 28/5/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

C. Başvurucu Tarafından Hisselerinin Satıldığı İddiasıyla Açılan İptal Davası

22. Başvurucu tarafından METAŞ ve iştiraklerindeki hisselerinin satışına ilişkin işlemin iptali istemiyle 6/8/2007 tarihinde İstanbul 10. İdare Mahkemesinde dava açılmıştır. Anılan Mahkemece 23/5/2008 tarihli kararla dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, “METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü”nün satıldığı ve şirket ortaklarının hisselerinin satışının söz konusu olmadığının altı çizilmiştir. Gerekçede, TMSF alacağının tahsili amacıyla “METAŞ ticari ve iktisadi bütünlüğü”nün satışında hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

23. Anılan karar, Dairenin 8/10/2012 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 16/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 24/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

24. Başvurucu 16/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. İlgili hukuk için bkz. Adalet Kayalıbay, B. No: 2014/11382, 10/5/2017, §§ 29-35.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

27. Başvurucu, halka arzedilen hisselerine sahip olduğu METAŞ'ın ortağı Rumeli A.Ş.nin aynı zamanda İmar Bankasının da hissedarı olması dolayısıyla İmar Bankasının borçlarından sorumlu tutulmasının ve bu çerçevede kendi hisselerine de el konularak satılmasının mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını ifade etmiştir. Başvurucu, METAŞ'ın halka açık hisse senetlerini satın alan küçük yatırımcının korunmadığından yakınmıştır. Başvurucu, idarelerin, ortakların hisse senetlerinin satılmadığı ve şirketin tüzel kişiliğinin devam ettiği şeklinde Mahkemeyi yanılttıklarını oysa METAŞ'ın 21/8/2007 tarihinde ticaret sicilinden terkin edildiğini ve tüzel kişiliğinin ortadan kalktığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

29. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

30. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

31. Başvurucu, yönetim ve denetim organları ile mal varlığına el konularak satılan METAŞ'ın halka açık olarak işlem görmekte olan hisselerinin sahibidir.

32. Sermaye şirketlerinin ortaklarına sermaye paylarını belgelendirmek amacıyla verdikleri kıymetli evrak olan hisse senedi, sahibine (elinde tutana) ihraç edildiği şirketin senet üzerinde gösterilen oranda/payda değişik biçimlerde mülkiyet hakkı sağladığındanhisse senedinin Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk olduğunda kuşku bulunmamaktadır (Josef Asboth, B. No: 2013/6484, 31/3/2016, § 46). Başvurucunun sahibi olduğu hisseler nedeniyle kullanabildiği haklar; hisse senetlerinin satılması, temettüsünden ve değer

artışından yararlanılması ile sınırlı olsa da -hâkim ve büyük ortaklar gibi şirketin yönetim ve denetiminde söz sahibi olmak gibi imkânlar sunmasa da- bunların taşıdığı ekonomik değer nedeniyle başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin bulunduğu anlaşılmaktadır (Josef Asboth, § 47).

33. Anayasa Mahkemesi METAŞ'ın diğer bir ortağı olan Adalet Kayalıbay (B. No: 2014/11382, 10/5/2017) tarafından yapılan ve görülen başvuru ile benzer şikâyetleri içerenbaşvuruda, METAŞ'ın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin devralınmış olmasının ve menkuller, gayrimenkuller ile bu varlıkların ferî veya mütemmim cüzü niteliğinde olan sözleşmeler ile bunlardan doğan hak ve alacaklar haczedilerek satılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini belirtmiştir (Adalet Kayalıbay, § 50). Öte yandan anılan başvuruda Anayasa Mahkemesi, başvurunun mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Adalet Kayalıbay, § 52).

34. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

35. Anayasa'da mutlak bir hak olarak düzenlenmeyen mülkiyet hakkına yapılan müdahaleninAnayasa'ya uygun düşebilmesi için -Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca- kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

36. 4389 sayılı mülga Kanun'un 15., 16. ve geçici 11. maddelerine dayanılarak tesis edilen el koyma ve satış işlemlerinin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır (Adalet Kayalıbay, §§ 56-58). Ayrıca METAŞ'ın yönetim ve denetiminin devralınmış olmasında, mal varlığının haczedilerek satılmasında kamu yararının bulunduğu ve bunun anayasal açıdan meşru bir temele dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır (Adalet Kayalıbay, §§ 59, 60).

37. Son olarak müdahalenin ölüçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik" öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, "gereklilik" ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, "orantılılık" ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E. 2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

38. İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketleri arasında bulunduğu ve bunlar adına hareket ettiği saptanan METAŞ'tan borcun tahsili amacıylaMETAŞ'ın mal varlığına el konularak satılmasının, İmar Bankası tarafından sebep olunan 7.552.995.710,63 TL kamu zararının tazmini amacına ulaşmaya elverişli olduğu açıktır. Ayrıca kamu alacağının miktarı gözetildiğinde METAŞ'ın mal varlığına el konularak satılması yolundaki tedbirin müdahaleyi

bariz bir biçimde ağırlaştırdığı söylenemez. Dolayısıyla müdahalenin gerekliliği hususunda kamu makamlarınca yapılan değerlendirmeden aksi bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır. (Adalet Kayalıbay, §§ 64, 65).

39. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt orantılılıktır. Bu bakımdan uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

40. Başvurucunun halka açık hisselerine sahip olduğu METAŞ'ın, İmar Bankasının 7.552.995.710,63 TL borcundan sorumlu tutulmasının sebebi, Rumeli A.Ş.nin METAŞ'ın hissedarı bulunması değil İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketlerinden olması ve bunlar adına hareket etmesidir. Bu nedenle sadece Rumeli A.Ş.nin hissesi oranıyla sınırlı bir takibat yapılmamış, METAŞ'ın tüm mal varlığına el konulmuştur. METAŞ'ın mal varlığının Rumeli A.Ş.nin hissesini aşan bölümünün de takip edilerek satılmasının başvurucunun da aralarında bulunduğu diğer hissedarlara belli bir külfet yüklediği açıktır. Müdahalenin orantılı olup olmadığının değerlendirilmesinde başvurucunun hukuksal konumu, METAŞ'ın İmar Bankasıyla ilişkisinin mahiyeti ve İmar Bankasının hukuka aykırı bankacılık iş ve işlemleri dolayısıyla oluşan kamusal zararın boyutları da gözönünde bulundurulmalıdır (Adalet Kayalıbay, § 70).

41. Öncelikle İmar Bankasının kamuya verdiği zararlardan başvurucunun şahsen sorumlu tutulmadığının, hisse senetlerine sahip olduğu şirketin (METAŞ'ın) sorumluluğu yoluna gidildiğinin altı çizilmelidir. TMSF tarafından, Uzan Grubu şirketlerinden olan METAŞ'ın İmar Bankasınca mudilerden toplanan mevduatın Uzan Grubuna aktarılmasında ve bu suretle kamunun zarara uğratılmasında araçsallaştırılan bir şirket olduğu değerlendirilerek bu sebeple oluşan kamu zararının doğrudan şirket tüzel kişiliğine ait mal varlığından tahsil edilmesi yoluna gidilmiştir. Şirket ortaklarının şahsen sorumlu tutulması söz konusu olmamıştır. Başvurucu, mal varlığına el konulan şirketin ortağı olması sebebiyle ve bu şirketteki mal varlığıyla sınırlı olarak işlemin sonuçlarından dolaylı bir biçimde etkilenmiştir(Adalet Kayalıbay, § 71).

42. Şirket ortaklığı, bir yandan ortağa şirketin kârından -daha geniş bir ifadeyle şirketin mal varlığında olumlu anlamda meydana gelen artışlardan- yararlanma hakkı sağlarken aynı zamanda ortağın şirket faaliyetlerinden doğan risk ve külfetlere de katlanmayı gerektirir. Şirket ortağının katlanması gereken risk ve külfetler, sadece şirketin ticari faaliyeti çerçevesinde yüklendiği ticari borçlarla sınırlı olmayıp şirketin kanunlara aykırı faaliyet ve eylemlerinden kaynaklanan her türlü mali yükümlülükleri de içermektedir. Bu bağlamda şirket ortağının şirketin kanuna aykırı iş ve işlemlerine herhangi bir katkısının bulunmadığı ileri sürülerek ortağın hissesine isabet eden şirket mal varlığının bu işlemlerden kaynaklanan kamusal zararların telafisi amacıyla takibata tabi tutulmaktan bağışık tutulması gerektiği biçimindeki bir savın geçerliliği bulunmamaktadır(Adalet Kayalıbay, § 72).

43. Şirketin hukuka aykırı işlem ve eylemlerinden doğan zararın kamunun üzerinde bırakılması durumunda toplumun yükleneceği külfetin ağırlığı gözetildiğinde bu zarara, şirketteki mal varlığıyla sınırlı olarak -katkısı ve kusuru bulunmasa bile- şirketin nimetlerinden yararlanan şirket ortağının katlanması ortağa aşırı bir külfet yüklendiği anlamına gelmez. Zira bu durumda toplumun korunmasındaki kamu yararı, zararın oluşumuna katkısı bulunmayan şirket ortağının gözetilmesindeki bireysel yarara göre daha baskın bir nitelik taşımaktadır(Adalet Kayalıbay, § 73).

44. Anayasa Mahkemesi Adalet Kayalıbay başvurusunda; METAŞ'ın, hukuka aykırı bankacılık işlemleriyle kamuyu 7.552.995.710,63 TL zarara uğratan İmar Bankasının hâkim ortağı olan Uzan Grubu şirketlerinden olduğuna ve bunlar adına hareket ettiğine yönelik tespitleri gözeterek METAŞ'ın, Uzan Grubunun ve İmar Bankasının kamuya verdiği zarardan sorumlu tutulmasının haklı bir temele dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Adalet Kayalıbay, § 74).

45. Ayrıca İmar Bankasınca yapılan usulsüz bankacılık işlemlerinin sadece belli bireyler üzerinde değil ülkenin bankacılık sistemi ve buna bağlı olarak ekonomisi üzerinde ciddi hasarlara yol açtığı tartışma kabul etmez bir vakıadır. İmar Bankasınca neden olunan kamu zararının vergi mükellefleri üzerinde önemli bir yük oluşturduğu da görmezden gelinemez bir gerçektir. Bu hususlar gözetildiğinde İmar Bankasının neden olduğu zarardan, hâkim ortaklarına ait veya onlar adına hareket eden şirketlerin de tüm mal varlıklarıyla sorumlu tutulması suretiyle METAŞ hissedarlarına yüklenen külfetin aşırı ve katlanılamaz olmadığı, dolayısıyla müdahalenin orantılı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Adalet Kayalıbay, § 75). Bu durumda mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

46. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN UKAV

B. No: 2014/12501 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12501

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN UKAV BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12501)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Osman UKAV

Vekili : Av. Emine Rezzan AYDINOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tapu tahsis belgesine dayalı olarak açılan tapu iptali ve tescil davasının, yargılama sırasında yapılan imar uygulaması değişikliğiyle taşınmazın meslek lisesi alanı olarak ayrıldığı gerekçesine dayalı olarak reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, İstanbul ili Üsküdar ilçesine bağlı Bulgurlu Mahallesi 48 ada 1 parsel sayılı Maliye Hazinesi (Hazine) adına tapuda kayıtlı bulunan taşınmaz üzerinde -başvuru formu ve eklerinde belirtilmeyen bir tarihte- tek katlı bir gecekondu inşa ettirmiştir.

10. Başvurucu, bu taşınmazda bulunan gecekondusu için 7/7/1986 tarihinde, 24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun kapsamında imar affı başvurusu yapmıştır.

11. Millî Emlak Müdürlüğü tarafından 14/8/1986 tarihinde bu taşınmaz için anılan Kanun'a göre "tapu tahsis belgesi" düzenlenerek başvurucuya verilmiştir. Anılan "tapu tahsis belgesi" Tapu Müdürlüğü tarafından 26/9/1986 tarihinde, taşınmazın tapu kaydının beyanlar hanesine işlenmiştir.

12. Üsküdar Belediyesince (Belediye) bu taşınmazın bulunduğu yerde 16/3/1989-17/10/1990 tarihli 1/1000 ölçekli Islah İmar Planı yapılmıştır. Belediyenin 21/12/1989 tarihli plan tadilatında, anılan taşınmaz konut alanı olarak ayrılmış ve bu taşınmazın üzerinde beş kat yükseklikte bina yapılabilmesine izin verilmiştir. Belediye, bu hususları 12/9/2006 tarihinde Kadıköy Emlak Müdürlüğüne bildirmiştir.

13. Başvurucu 18/6/2007 tarihinde Hazine aleyhine Üsküdar 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Dava dilekçesinde, başvurucunun tapu tahsis belgesinin mevcut olup uzun bir süreden beri bu taşınmazı zilyetliğinde bulundurduğu belirtilerek, tapu verilmesi koşullarının oluştuğu iddia edilmiştir.

14. Bu arada taşınmazın konumuna ilişkin bilgiler değişmiştir. Buna göre taşınmaz, yeni kurulan Ataşehir ilçesine bağlı Örnek Mahallesi, 1439 ada 1 parsel olarak tapuda tescilli bulunmaktadır. Mahkeme, taşınmazın bulunduğu ilçe ve mahallenin değiştiğini gözeterek 3/7/2008 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir.

15. Yetkisizlik kararı sonrası dava dosyası Kadıköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmiştir. Yapılan yargılama sırasında 25/2/2011 tarihinde taşınmaz Toplu Konut İdaresine (TOKİ) devredilmiştir. Başvurucunun 23/9/2011 tarihli talebi üzerine TOKİ de yargılamaya davalı olarak dahil edilmiştir. Mahkeme, mimari ve kadastro alanında uzman teknik bilirkişiler eşliğinde dava konusu taşınmazın başında 27/7/2011 tarihinde keşif icra etmiştir. Bilirkişilerin 9/9/2011 tarihli raporunda, taşınmazın imar durumunun konut olarak belirlendiği ve düzenleme ortak payı düşüldükten sonra 276,84 m² yüzölçümlü alanın başvurucu tarafından kullanıldığı, taşınmazın değerinin ise 332.208 TL olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, bilirkişi raporunda belirtilen taşınmaz bedelini Mahkemece gösterilen banka şubesine depo etmiştir.

16. Yapılan yargılama neticesinde Mahkeme, 1/3/2012 tarihinde Hazine yönünden açılan davanın husumet yönünden reddine, TOKİ yönünden açılan davanın ise kabulüne karar vermiştir. Mahkeme davanın kabulüyle birlikte taşınmazın tapu kaydının kısmen iptali ile

27.684/559.340 payının başvurucu adına tesciline, depo edilen taşınmaz bedelinin ise davalı TOKİ'ye ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun taşınmazın bir kısmının zilyedi olup kendisine tapu tahsis belgesi verildiği belirtilmiştir. Mahkeme bu doğrultuda başvurucunun tahsis belgesi verilmesi için gerekli ücreti ödediğini ve taşınmazın tapu kaydının beyanlar hanesinde şagil (işgalci) olarak gösterildiğini tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca tapu tahsis belgesinin verildiği tarihten bu yana da başvurucunun zilyetliğinin devam ettiğine dikkati çekmiştir. Mahkemeye göre 2981 sayılı Kanun ile öngörülen tescil için gerekli bütün koşullar tamamlanmış olup tescile kanuni bir engel de bulunmamaktadır.

17. Karar, davalı TOKİ tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde, dava konusu taşınmazın yapılan imar planı tadilatında meslek lisesi alanında kaldığı belirtilmiştir. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi (Daire), 6/6/2012 tarihinde bu durumun belediye başkanlığından sorulması için dosyanın mahalline iadesine karar vermiştir. İlk Derece Mahkemesinin 25/7/2012 tarihli yazısıyla taşınmazın imar planında konut alanında kalıp kalmadığı ve herhangi bir kamu hizmetine tahsis edilip edilmediği Ataşehir Belediye Başkanlığından sorulmuştur. Belediye Başkanlığının 2/8/2012 tarihli yazısıyla dava konusu taşınmazın 28/5/2010 tarihli ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı tadilatında "meslek lisesi alanı" olarak ayrıldığı bildirilmiştir.

18. Dairenin 17/10/2012 tarihli ve E.2012/11519, K.2012/12058 sayılı ilamıyla hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Daire ilk olarak tapu tahsis belgesinin bir mülkiyet belgesi olmayıp yalnızca fiilî kullanmayı belirleyen ve ilgilisine kişisel bir hak sağlayan zilyetlik belgesi olduğunu vurgulamıştır. Kararda ayrıca tahsis kapsamındaki yerin hak sahibi adına tescil edilebilmesi için gerekli koşullar sıralanmıştır. Buna göre;

a.Hukuki yönden geçerliliğini koruyan bir tapu tahsis belgesi mevcut olmalıdır.

b. Tahsise konu yerde 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesi uyarınca imar uygulama planı veya 2981 sayılı Kanun uyarınca ıslah imar planı yapılmış olmalıdır.

c. İlgilisine tapu tahsis belgesi gereğince başka bir yerden tahsis yapılmamış olmalıdır.

d. Tahsise konu yerin kamu hizmetine ayrılmamış ve imar planına göre konut alanında kalmış olması gerekmektedir.

e. Tahsise konu yer ile tescili istenilen taşınmazın aynı yer olup olmadığı ve taşınmazın niteliğinin belirlenmesi amacıyla mahallinde uzman bilirkişiler aracılığıyla keşif yapılmalıdır.

f. Tahsise konu arsa bedelinin ödenmiş olması, ödenmemiş ise taşınmazın dava tarihindeki rayiç değeri, uzman bilirkişiler aracılığıyla saptanarak hükümden önce mahkeme veznesine veya belirlenecek tevdi mahalline depo edilmiş olmalıdır.

g. Yedinci ve son olarak ise imar parsellerinin oluşturulması sırasında taşınmazdan düzenleme ortaklık payı kesilip kesilmediği belirlenerek kesilmiş ise uygulanan oran saptanmalıdır.

Daire, ancak bu koşulların gerçekleşmesi durumunda tahsis miktarında düzenleme ortaklık payı oranında yapılacak indirimden sonra kalan miktarın tesciline karar verilebileceğini belirtmiştir. Bozma ilamında, somut olayda dava konusu taşınmazın meslek lisesi olarak ayrıldığına vurgu yapılmıştır. Daireye göre taşınmazın bu imar durumu nedeniyle tescil kararı verilmesi mümkün değildir. İlamda, tahsis belgesine dayalı olarak oluşturulan imar parselinin ancak konut alanında kalmış olması durumunda tescile karar verilebileceği

belirtilmiştir. Daire sonuç olarak tapu tahsis belgesine dayalı tescil davasında lüzumlu olan diğer koşullar gerçekleşmiş ise de belirtilen koşulun gerçekleşmediği gerekçesiyle hükmün bozulması gerektiği sonucuna varmıştır.

19. Başvurucunun karar düzeltme talebi aynı Dairenin 11/2/2013 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

20. Bozma ilamı sonrası dava dosyasının devredildiği İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesi, 30/5/2013 tarihinde davalı Hazine yönünden açılan davanın husumet yönünden, davalı TOKİ yönünden açılan davanın ise esastan reddine karar vermiştir. Ayrıca yapılan yargılama giderleri davacıya yükletilmiş, 10.050 TL tutarındaki vekâlet ücretinin de davalı TOKİ yararına olmak üzere davacıdan alınmasına karar verilmiştir.

21. Başvurucunun temyiz ettiği hüküm, Dairenin 26/5/2014 tarihli ilamıyla düzeltilerek onanmıştır. Daire, yargılama giderleri ve vekâlet ücreti yönünden hükmü düzeltmiştir. Daireye göre dava konusu taşınmaz yargılama sırasında TOKİ'ye devredilmiştir. Ayrıca bu taşınmazın bulunduğu yerde davanın devamı sırasında imar planı değişikliği yapılmış, çekişmeli taşınmaz meslek lisesi alanı olarak ayrılmıştır. Daire, davalı tarafın davanın açılmasına sebebiyet verdiği gerekçesiyle davalı TOKİ yararına vekâlet ücretine hükmedilemeyeceğini belirtmiştir.

22. Nihai karar başvurucu vekiline 30/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

23. Başvurucu 23/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

24. 22/12/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 705. maddesi şöyledir:

"Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, tescille olur.

Miras, mahkeme kararı, cebrî icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır."

25. 2981 sayılı Kanun’un “Tapu verme” kenar başlıklı 10. maddesi şöyledir:

“a) Bu Kanun hükümlerine göre hazine, belediye, il özel idaresine ait veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün idare ettiği arsa veya araziler üzerinde, gecekondu sahiplerince yapılmış yapılar, 12 nci madde hükümlerine göre tespit ettirildikten sonra, kayıt maliki kamu kuruluşunca bu yer hak sahibine tahsis edilir ve bu tahsisin yapıldığı tapu sicilinin beyanlar hanesinde gösterilerek ilgilisine "Tapu Tahsis Belgesi" verilir.

Tapu tahsis belgesi, ıslah imar planı veya kadastro planları yapıldıktan sonra hak sahiplerine verilecek tapuya esas teşkil eder.”

26. 2981 sayılı Kanun’un “Tapu tahsis belgesi verilen gecekondular” kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Tapu tahsis belgesi verilen gecekondular hakkında aşağıdaki uygulamalar yapılır.

a) (Değişik : 22/5/1986 - 3290/6 md.) Bu Kanun gereğince arsa tahsis edilecek kimselerin; kendisinin veya eşinin veya reşit olmayan çocuğunun oturduğu belediye ve mücavir alan

sınırı içinde ev yapmaya müsait arsaya veya bir eve veya apartmanın bağımsız bir bölümüne veya bir bölümü iş yeri olarak kullanılan bir yapıya sahip bulunmaması gerekir.

b) (Değişik : 22/5/1986 - 3290/6 md.) Hazine, belediye, il özel idarelerine ait veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde olan veya bu Kanun uyarınca mülkiyetlerine geçen arsa veya araziler üzerinde, ıslah imar planları ile meydana getirilen imar parselleri içinde hak sahiplerine, yapılarının işgal ettiği arazi de dikkate alınarak ıslah imar planında getirilen ölçülere uygun şekilde arsa veya hisse tahsis edilir. Gecekondusu muhafaza edilemeyen hak sahiplerine aynı bölgede veya diğer gecekondu ıslah veya önleme bölgesinde başka bir arsa veya hisse verilir. Tahsis edilen arsa veya hissenin bedeli 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kanun veya 6/6/1984 tarih ve 3016 sayılı Kanuna göre tespit edilir.

…

c) (Değişik:22/5/1986 - 3290/6 md.) Islah imar planları belediye veya valiliklerce mümkün olduğu kadar fiili durum dikkate alınarak ve yapılanma şartları da belirlenerek yapılır veya belediye veya valiliklerce Yeminli Özel Teknik Bürolara yaptırılır. En geç (1) ay içinde belediye meclislerince kabul edilenler belediye meclislerince, büyük şehir yönetiminde ilçe belediye meclislerince Kabul edilenler ilçe belediye meclislerince, il idare kurullarınca kabul edilenler valilikçe tasdik edilerek yürürlüğe girer. Bu planların tescili de (1) ay içinde ivedilik ve öncelikle yapılır.

İmar planı olan yerlerde mevcut imar planları gerektiği takdirde ıslah imar planları şeklinde yeniden düzenlenir.

…”

2. Yargı İçtihatları

27. Danıştay Altıncı Dairesinin 5/5/2009 tarihli ve E.2009/200, K.2009/5046 sayılı ilamının ilgili kısımları şöyledir:

"Dava, davacının 2981 sayılı Yasaya göre hak sahibi olduğunu iddia ettiği ... adresindeki... gecekondusunun bulunduğu taşınmaz ile bitişiğindeki aynı adada babasından veraseten intikal eden ... sayılı yerde bulunan gecekondununbulunduğu taşınmazın yol olarak ayrılmasına ilişkin ... onay tarihli 1/1000 ölçekli ... Revizyon İmar planında değişiklik yapılarak konut alanına ayrılmasına yönelik plan değişikliği talebinin reddine ilişkin ... günlü, ... sayılı işlem ile ... onay tarihli 1/1000 ölçekli ... Revizyon İmar Planı ve ... onay tarihli 1/5000 ölçekli ... Revizyon Nazım İmar Planının iptali istemiyle açılmış; İdare Mahkemesince, davacının, henüz tapusunun bulunmadığı, tapu tahsis belgesi alabilmek amacıyla 2981 sayılı Yasa uyarınca yaptığı başvuru neticesinde tasarruf edilen gecekondudan hareketle ve onun dışında da herhangi bir farklı iptal nedeni ileri sürülmeksizin dava konusu plan tadilatı talebinin reddine ilişkin işlem ile 1/1000 ölçekli Revizyon İmar Planı ve 1/5000 ölçekli Revizyon Nazım İmar planının iptalini istediği anlaşıldığından dava konusu işlemin davacının kişisel, meşru ve güncel bir menfaatini ihal etmediği gerekçesiyle davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmiş, bu karar davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Davanın yukarıda özetlenen gerekçeyle ehliyet yönünden reddi yolundaki temyize konu ... sayılı kararında, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinin 1. fıkrasında sayılan bozma nedenlerinden hiçbirisi bulunmadığından, bozma istemi yerinde görülmeyerek anılan mahkeme kararının onanmasına [karar verildi]".

28. Danıştay Altıncı Dairesinin 14/9/2009 tarihli ve E.2007/4009, K.2009/8338 sayılı ilamının ilgili kısımları şöyledir:

"Dosyanın incelenmesinden, mülkiyeti belediyeye ait uyuşmazlık konusu parsel üzerinde davacı tarafından yapılan gecekondu nedeniyle 2981 sayılı Yasa uyarınca imar affı başvurusunda bulunulduğu, anılan gecekondu için tapu tahsis belgesi verilmesi talebinin reddine dair işlemin ... İdare Mahkemesi'nin ... günlü, ... sayılı kararı ile iptal edildiği, bu karar üzerine davacı tarafından açılan davada uyuşmazlık konusu parselin tapu kaydının iptali ile davacı adına kayıt ve tescili yolundaki ... Asliye Hukuk Mahkemesince verilen ... günlü, ... sayılı kararın Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin ... günlü, ... sayılı kararı ile bozulduğu, davacının taşınmaz ile mülkiyet ilişkisinin olmadığı, dava dilekçesinde, belediye yararı gereğince plan değişikliği yapıldığı, yargı kararının etkisizleştirilmesinin amaçlandığı öne sürülerek görülmekte olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlık konusu olayda, görülmekte olan davanın mülkiyet ilişkisinden hareketle imar planı değişikliği işleminin iptali istemiyle açıldığı, ancak yukarıda sözü geçen karar uyarınca davacının taşınmazla henüz mülkiyet ya da mülkiyet benzeri ilişki içerisinde olmadığı, davacının tapu kaydının iptali ve tescili istemiyle adliye mahkemesinde açılan dava hakkında bozma kararı üzerine verilecek kararın sonucuna göre, davacı adına taşınmazın kaydının tesciline ilişkin davanın reddedilmesi durumunda davacının dava açma ehliyeti taşımayacağı, hususu göz önünde bulundurularak, taşınmazın davacı adına tesciline karar verilmesi halinde ise dava konusu plan değişikliği işleminin şehircilik ilkeleri, planlama esasları ve kamu yararına uygun olarak yapılıp yapılmadığının gerekirse yerinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılarak açıklığa kavuşturulmasından sonra bir karar verilmesi gerekmektedir."

B. Uluslararası Hukuk

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak “özerk bir yorum” esas alınmaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010 § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

30. AİHM, mülkiyet hakkına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

31. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir "mülk" ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir "meşru beklenti" de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], No. 44912/98, 28/9/2004,§ 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, §§ 34-35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

32. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya

sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti [BD] (k.k.), B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak reddedildiği durumlarda "meşru bir beklenti"nin bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33).

33. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması ve hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfi/Türkiye (k.k.), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

34. AİHM tapu tahsis belgesi verilen taşınmazların kamu malı niteliğinde olduğunu, dolayısıyla bu taşınmazların kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülkiyet hakkının kazanılması mümkün olmadığı için başvuruculara tahliye edilinceye kadar uzun süre taşınmazı kullanmalarının mülkiyet hakkının kazanılmasına gerekçe olamayacağını kabul etmektedir. Mahkeme, tapu tahsis belgesi ile mülk sahibi olmanın koşulları olduğundan bu belgenin koşullu bir hak sağladığını ve bu koşulların oluşup oluşmadığının ise derece mahkemeleri tarafından değerlendirilebilecek bir husus olduğunu ifade etmektedir. Buna göre tapu tahsis belgesine dayalı olarak tapu kaydı alınmasının bazı şartları bulunmaktadır. AİHM'e göre bu şartların yerine getirilmemesi sebebiyle tapu kaydı verilmemesi hâlinde başvurucu, bu taşınmazla ilgili olarak 1 No.lu ek Protokol'ün 1. maddesi anlamında "mülk"ün varlığını iddia edemez (Anat ve diğerleri/Türkiye, B. No: 37899/04, 26/4/2011, §§ 53-56).

35. AİHM, kazandırıcı zamanaşımı yoluyla mülkün edinildiği hâlde çeşitli gerekçelerle kişilerin elinden alındığının iddia edildiği şikâyetler yönünden de benzer bir yorum yapmaktadır. Bu bakımından AİHM, mülkiyet hakkının kapsamını belirlerken iç hukuktaki düzenlemeler ile yargısal uygulamaları gözeterek sonuca varmaktadır. Buna göre mera, orman gibi alanların kazandırıcı zamanaşımı yoluyla kazanılamayacağı yönündeki Türk hukukundaki düzenlemeler nedeniyle başvuruculara, bu taşınmazların mülkiyetini elde etmelerini sağlayabilecek bir meşru beklentinin doğmasının mümkün bulunmadığı kabul edilmiştir (Sarısoy ve diğerleri/Türkiye (k.k.), B. No: 21303/07, 14/10/2014, § 35; Kadir Gündüz/Türkiye (k.k.), B. No: 50253/99, 18/10/2007; Nane ve diğerleri/Türkiye, No: 41192/04, 24/11/2009, §§ 25-28; Bölükbaş ve diğerleri/Türkiye, B. No: 29799/02, 9/2/2010, § 26; Usta/Türkiye (k.k.), B. No: 32212/11, 27/11/2012, § 44).

36. Bununla birlikte İpseftel/Türkiye (B. No: 18638/05, 26/5/2015) kararında farklı bir duruma işaret edilmiştir. AİHM, başvurucunun açtığı kadastro tespitine itiraz davasında derece mahkemelerinin zilyetliğe dayalı olarak mülk edinmeyi sağlayan kazandırıcı zamanaşımı hükümlerinin başvurucu lehine gerçekleştiği yönündeki tespitine dikkati çekmiştir. Ancak buna rağmen sonradan -yani kazandırıcı zamanaşımı koşulları gerçekleştikten sonra- dava konusu taşınmazın korunması gerekli kültür varlığı olarak ilan edilmesi nedeniyle özel mülke konu olamayacağı gerekçesiyle başvurucunun davası reddedilmiştir. AİHM yine iç hukuktaki düzenlemelere ve derece mahkemelerinin tespitlerine yer verdikten sonra 4721 sayılı Kanun'un 713. maddesindeki mülk edinmeyi sağlayan kazandırıcı zamanaşımı koşulları gerçekleştikten sonra verilen idari ve yargısal kararlarla mülkiyetin kaybettirildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme mülkün değeriyle orantılı makul bir tazminat da ödenmediğini gözeterek, ölçülü olmadığı gerekçesiyle mülkiyet

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (İpseftel/Türkiye, §§ 48-69).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucu öncelikle uyuşmazlık konusu taşınmaz bölümü yönünden 1986 yılında imar affı başvurusunda bulunduğunu ve kendisine bu kapsamda tapu tahsis belgesi verildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, söz konusu taşınmazın gerek bu tarihten önce ve gerekse de sonra uzun yıllardır zilyetliğinde bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca taşınmazın bulunduğu yerde imar ıslah planının da yapılmış olduğunu ve bu planda taşınmazın konut alanı olarak ayrılmış olduğunu belirtmiştir.

39. Başvurucu, tapu tahsis belgesine dayalı tapu iptali ve tescil davası açtığı ve yargılama sırasında Mahkemece belirlenen rayiç bedelini de depo ettiğini belirterek üzerine düşen bütün yükümlülükleri yerine getirdiğini ifade etmiştir. Başvurucuya göre Kanun'da öngörülen bütün koşulların dava tarihi itibarıyla gerçekleşmiş olduğu İlk Derece Mahkemesince de belirlenmiş ve davanın kabulüne karar verilmiştir. Başvurucu bununla birlikte, yargılama sırasında yapılan bir imar plan değişikliği gerekçe gösterilerek Yargıtayca hükmün bozulduğu ve bozma ilamına uyan Mahkemenin de davayı reddettiğini belirtmiştir. Başvurucu otuz sekiz yıldır kullandığı bu taşınmaza yatırım yaptığını ve üzerinde oto tamir ve servis istasyonu kurduğunu ancak bu hususun Derece Mahkemelerince hiç dikkate alınmadığından yakınmıştır. Başvurucu sonuç olarak mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahalede bulunulduğunu belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde, başvurucunun imar planının değiştirilmesi işlemine karşı ilgili idareye bir başvuruda bulunmadığı belirtilmiştir. Bakanlığa göre başvurucunun idarenin muhtemel bir işlemine karşı idari yargı yerinde dava açabileceği de dikkate alındığında başvuru yollarının tüketilmemiş olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerekmektedir. Bakanlık esas yönünden ise başvurucunun imar planında yapılan değişikliğin mülkiyet hakkı üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkileri şikâyet ettiği belirtilmiştir. Bakanlık bu konudaki Danıştay ve Yargıtay içtihatlarına atıfla imar planı değişiklikleri yoluyla yapılan hukuki el atmalar bakımından beş yıl boyunca taşınmazın kamulaştırılmamış olması koşulu arandığına dikkati çekmektedir.

41. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, plan tadilatının başvurucunun adli yargı yerinde açtığı dava devam ederken yapıldığını vurguladıktan sonra kanunda yer alan koşullar gerçekleştikten sonra idare mahkemesine başvuruda bulunmasının beklenemeyeceğini beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca mülkiyet hakkına yapılan çok istisnai durumlarda müdahale edilebileceğini belirtmiştir. Başvurucu bu bağlamda, uyuşmazlık konusu taşınmaza yıllardır yatırımlarda bulunduğunu ve iş yeri inşa ettirdiğini, üstelik taşınmazın bulunduğu yerin yakınında zaten birkaç tane okul hatta bir meslek lisesinin de mevcut olduğunu ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

42. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Bakanlık görüşünde, imar planı değişikliğine karşı idari ve yargısal yollara başvurulabileceği bildirildiğinden bu aşamada öncelikle başvuru yollarının usulünce tüketilip tüketilmediği değerlendirilmelidir.

44. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

45. Ancak belirtilen hükümlerde yer verilen olağan başvuru yolları ibaresinin, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca başvuru yollarını tüketme kuralı ne kesin ne şeklî olarak uygulanabilir bir kural olup bu kurala uyulmasının denetlenmesinde münferit başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun, kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 42).

46. Başvuru yollarının etkisiz olduğunun saptanması durumunda söz konusu edilen başvuru yolunun etkili ve erişilebilir olma koşullarını karşılamadığı gerekçesiyle tüketilme zorunluluğu aranmamaktadır. Ancak başvuru yollarının tüketilmesi koşuluna yönelik istisnaların her başvurunun somut özellikleri dikkate alınarak değerlendirileceği de açıktır (Sedat Vural, B. No: 2014/5559, 25/4/2014, § 22).

47. Somut olayda, başvurucuya tapu tahsis belgesi verilen taşınmaz 21/12/1989 tarihli imar plan tadilatına göre konut alanı olarak ayrılmıştır. Başvurucu da bu husus ilgili belediyenin 12/9/2006 tarihli yazısı ile de doğrulandıktan sonra tapu iptali ve tescil davasını açmıştır. Bu taşınmazın imar durumu ise yargılama sırasında değiştirilmiştir.

48. Diğer taraftan başvurucu imar planı değişikliği tarihi itibarıyla tapu kayıt maliki olmadığından başvurucunun plan değişikliği işlemine karşı dava açamayacağı kabul edilmektedir. Nitekim Danıştay Altıncı Dairesinin 5/5/2009 tarihli ve E.2009/200, K.2009/5046 sayılı ilamıyla tapu tahsis belgesi kapsamında plan değişikliği için yapılan talebin idarece reddedilmesinin davacının kişisel, meşru ve güncel bir menfaatini ihlal etmediğine ilişkin ilk derece mahkemesinin hükmü onanmıştır (bkz. § 27). Yine aynı Dairenin 14/9/2009 tarihli ve E.2007/4009, K.2009/8338 sayılı ilamında da tapu tahsis belgesi sahibi davacının taşınmazla henüz mülkiyet ya da mülkiyet benzeri ilişki içinde olmadığı belirtilerek adli yargı yerinde açılan tapu iptali ve tescil davasınınreddedilmesi durumunda davacının dava açma ehliyetini taşımayacağı belirtilmiştir (bkz. § 28). Bu

durumda somut olay bakımından belirtilen yolun başarı sunabilen, etkili bir başvuru yolu olarak değerlendirilebilmesi mümkün görülmemektedir.

49. Başvurucu tapu tahsis belgesine dayalı olarak tapu iptali ve tescil açmış, bu davanın reddine dair karara karşı olağan kanun yolu olan temyiz yoluna da başvurmuş ancak başvurucunun temyiz talebi reddedilmiştir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun etkili olabilecek başvuru yollarını tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

50. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

(1) Genel İlkeler

51. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacağı" elde etmeye yönelik "meşru bir beklenti" Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir alacağın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37).

52. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tanım, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Bu çerçevede mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54).

53. Anayasa Mahkemesi daha önce çeşitli kararlarında tapu tahsis belgesi verilmesinin mülkiyet hakkı bakımından sonuçlarını tartışmıştır. Ayşe Öztürk (B. No: 2013/6670, 10/6/2015) başvurusunda, tapu tahsis belgesi ile başvurucunun kullanımına bırakılan taşınmazın Maliye Hazinesi adına tapuya tescilli olduğu belirtildikten sonra taşınmazın ıslah imar planının yapılmadığı ve doğal sit alanı olarak ilan edilen taşınmaz yönünden 2981 sayılı Kanun'un uygulanamayacağı belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucunun, taşınmazın mülkiyetini elde etme konusunda meşru bir beklentiye sevkedecek bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal bir içtihatın bulunmadığı gözetilerek taşınmazın arazisi yönünden başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılmasının mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır (Ayşe Öztürk, §§ 30-62).

54. Süleyman Üstün (B. No: 2013/6767, 4/2/2016) başvurusunda ise tapu tahsis belgesi verilen taşınmazın özel bir kişi adına tapuda kayıtlı olması nedeniyle tahsis belgesinin iptal edilmesi söz konusudur. Bu kararda da tapu tahsis belgesi verilmesi koşullarının oluşmadığının derece mahkemelerince belirlenmiş olmasına vurgu yapılarak mülkiyet hakkının ihlali iddiası yönünden konu bakımından yetkisizlik nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (Süleyman Üstün, §§ 30-61). Yine Mehmet Anduse (B. No: 2013/6821, 3/2/2016) başvurusunda da tapu tahsis belgesinin koşullu olarak kullanım hakkı sağladığı, başvurucunun somut davasında ise tapu tahsis belgesi verilmesi koşullarının dahi gerçekleşmediği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi, mevcut koşullarda başvurucuya tapu tahsis belgesi veya tapu verilmesini sağlayan bir kanun hükmü veya yerleşik içtihadın da bulunmadığını ve başvurucunun bunu derece mahkemeleri önünde ispat da edemediği hususlarını dikkate alarak başvurucunun, meşru beklenti kapsamında dahi bir hak veya alacağının olmadığı sonucuna varmıştır (Mehmet Anduse, §§ 37-57).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

55. 4721 sayılı Kanun'un 705. maddesinin birinci fıkrasına göre taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, kural olarak tescille olur. Başvuru konusu olayda ise uyuşmazlık konusu taşınmaz yönünden başvurucunun bir tapu kaydının mevcut olmadığı açıktır. Bununla birlikte başvurucu, imar affı kapsamında verildiğini tapu tahsis belgesi verildiğini ve kanunda öngörülen koşulların gerçekleştiğini belirterek taşınmazın mülkiyetini kazandığını ileri sürmektedir.

56. Tapu tahsis belgesi, tapu senedi olmayıp sadece kişinin söz konusu taşınmazı elinde bulundurduğunu belgelemektedir. Bu belgenin verilmesi, belge sahibine mülkiyet hakkı tanındığı anlamına gelmemekte ve yetkili makamlara tapu senedi verme zorunluluğu getirmemektedir. Gerçekten de 2981 sayılı Kanun'un 10. maddesinde bu belgenin ıslah imar planı gerçekleştirildikten sonra hak sahiplerine verilecek tapu senedi için esas teşkil ettiği belirtilmektedir. Tapu tahsis belgesine dayalı olarak tapu kaydı alınmasının bazı şartları bulunmaktadır. Bu şartların yerine getirilmemesi sebebiyle tapu kaydı verilmemesi hâlinde sadece bu belgeye dayalı olarak kullanılan taşınmazın elinden alınması ile başvurucunun alacaklı konuma geldiğinden söz edilemez.

57. Ancak başvuru konusu olay, pek çok yönüyle yukarıda değinilen başvurulardan ayrılmaktadır. Öncelikle Ayşe Öztürk başvurusundan farklı olarak uyuşmazlık konusu taşınmazın özel mülke konu olması yasaklanan sit alanı, orman veya mera gibi bir taşınmaz olmadığı anlaşılmaktadır. İkincisi, Süleyman Üstün başvurusundan farklı olarak koşulları gerçekleşmediği hâlde tapu tahsis belgesi verildiğinin tespit edilmesi gibi bir durum da söz konusu değildir. Başvuruya konu taşınmaz kanunda öngörüldüğü gibi Hazine adına tapuda kayıtlı olup başvurucunun süresinde imar affı başvurusunda bulunduğundan tapu tahsis belgesi verildiği, bu belgenin sonradan iptal de edilmediği görülmektedir.

58. Son olarak Mehmet Anduse kararında da belirtildiği gibi başvurucunun tahsis belgesine dayalı olarak mülkiyeti edinebilmesi için kanunda öngörülen koşulların gerçekleştiğini ispat etmesi gerekmektedir. Başvuruya konu davada verilen hükmün temyizi üzerine Yargıtay bozma ilamında bu koşulların neler olduğu açık olarak sayılmıştır. Anayasa Mahkemesinin görevi, başvuruya konu olguların eşya hukuku bağlamında bir değerlendirmesini yapmak değildir. Bireysel başvurunun ikincil doğası gereği ilgili hukuk kurallarının yorumlanmasının derece mahkemelerinin takdirinde olduğu kuşkusuzdur. Ancak somut olayda başvurucu, dava tarihi itibarıyla tapu tahsis belgesine dayalı tescil koşullarının gerçekleştiğini derece

mahkemeleri önünde de ileri sürmüştür. İlk Derece Mahkemesinin 1/3/2012 tarihli davanın kabulüne ilişkin kararında, 2981 sayılı Kanun ile öngörülen tescil için gerekli bütün koşulların tamamlanmış olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, taşınmazın rayiç bedelini de mahkeme veznesine depo etmiştir. Böylelikle kanun gereği tapu tahsis belgesi sahibi olan başvurucuya bir nevi "alım hakkı" tanınmak suretiyle mülkü edinme imkânı tanınmıştır.

59. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 17/10/2012 tarihli bozma ilamında da bu koşullar somutlaştırılarak tek tek sayılmış ve belirtilen bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği tartışılmıştır. Daireye göre bu koşullardan biri de tahsise konu yerin kamu hizmetine ayrılmamış ve imar planına göre konut alanında kalmış olmasıdır. Somut olayda ise başvurucu tarafından davanın açıldığı tarihten önce ve dava tarihi itibarıyla taşınmazın imar durumunun "konut alanı" olarak belirlenmiş olduğu derece mahkemelerince tespit edilmiştir. Nitekim Daire, uyuşmazlık konusu taşınmazın imar durumunun dava tarihi öncesinde "konut alanı" olarak belirlenmiş iken yargılama sırasında "meslek lisesi" olarak değiştirilmesi nedeniyle hükmün bozulmasına karar vermiştir. Bozma ilamında, açık olarak yargılama sırasında yapılan bu imar değişikliği dışında "diğer bütün koşulların gerçekleşmiş olduğu" kabul edilmiştir. Dolayısıyla başvurucu yönünden tapu tahsis belgesine dayalı tescil koşullarının dava tarihi itibarıyla gerçekleşmiş olduğu derece mahkemelerince tespit edilmiştir. Bu durumda, derece mahkemelerinin dava tarihi itibarıyla tescil için gerekli bütün koşulların gerçekleştiği yönündeki tespiti de dikkate alındığında başvurucunun, uyuşmazlık konusu taşınmazın mülkiyetini edinme yönünde "meşru bir beklentisinin" mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucunun söz konusu meşru beklentisi soyut bir temele de dayalı olmayıp somut bir şekilde Derece Mahkemelerinin açık tespitlerine dayanmaktadır. Bu nedenle somut olay bakımından başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir menfaatinin mevcut olduğu değerlendirilmiştir.

b. Müdahalenin Varlığı

60. Anayasa’nın 35. maddesi ve mülkiyet hakkına temas eden hükümler içeren diğer hükümleri dikkate alındığında, Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Bu maddenin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenmekle aynı zamanda "mülkten yoksun bırakma"nın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

61. Başvuru konusu olayda başvurucunun tapu tahsis belgesi sahibi olduğu ve kanunda öngörülen bütün tescil koşullarının da gerçekleştiği tespit edilen taşınmazın, sonradan yargılama sırasında imar durumu değiştirilmiş ve bu yüzden söz konusu taşınmazın tapuya tescil edilmesi talebi reddedilmiştir. Dolayısıyla kamu makamlarınca yapılan bu işlemlerin başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Anayasa Mahkemesi, imar uygulamaları yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin, kural olarak mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrolü niteliği taşıdığını sıklıkla içtihatlarında belirtmiştir (Yüksel

Bazarkaya, B. No: 2013/6615, 20/4/2016, § 65; Faruk Aksekili, B. No: 2013/1261, 4/2/2016, § 57). Ayrıca müdahalenin sadece sonucu değil amacının da değerlendirilmesi suretiyle müdahalenin türü belirlenmelidir. Ancak somut olayda mülkiyetin salt şehircilik ve planlama ilkeleri gibi kamu yararı doğrultusunda kullanılmasını kontrol eden/düzenleyen bir müdahale söz konusu değildir. Derece mahkemeleri, yargılama devam ederken belediyece yapılan imar planı değişikliğini gerekçe göstererek, başvurucunun tescil talebini reddetmiştir. Buna göre somut olayda asıl müdahale, derece mahkemelerinin yargılama sırasında tescil koşullarının değişebileceği yönündeki kabulünden kaynaklanmaktadır. Zira bu imar planı değişikliğine rağmen tescil davasının açıldığı tarihteki koşullara göre değerlendirilerek kabul edilseydi müdahale sadece üçüncü kural çerçevesinde incelenebilirdi. Hâlbuki dava tarihi itibarıyla kanunda öngörülen tescil koşullarının gerçekleştiği kabul edilmesine karşın, sonradan bu koşullarda yapılan değişikliğe dayalı olarak başvurucunun mülkünden yoksun bırakıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan ve mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrolünü veya düzenlenmesini aşan nitelikteki söz konusu müdahalenin türünün, yoksun bırakma niteliğinde olduğu açıktır (İpseftel/Türkiye, §§ 60-62).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

62. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

63. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin, kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

64. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt hukuka dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin hukuka dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

65. Somut olayda taşınmazın başvurucu adına tapuya tescil edilmemesinin temel gerekçesi, belediye tarafından yapılan imar planı değişikliğidir. Bu imar planı değişikliğinin ise 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 10. maddesine dayalı olduğu açıktır. Bununla birlikte yukarıda da değinildiği üzere asıl müdahale, tapu iptali ve tescil davasında derece mahkemelerinin tescil koşulları ile ilgili yorumundan kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesinin hukuk

kurallarının uygulanmasına yönelik şikâyetleri bakımından görevi, bireysel başvurunun ikincillik doğası gereği sınırlıdır. Somut olayda da müdahalenin niteliğini dikkate alan Anayasa Mahkemesi, hukukun uygulanmasına dair kamusal makamların yaklaşımının Anayasa'nın 35. maddesindeki gereklilikleri karşılayıp karşılamadığı konusunda müdahalenin takip edilen meşru amacı gerçekleştirmede başarılı olup olmadığını sorgulayarak sonuca varacaktır.

(2) Meşru Amaç

66. Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53).

67. Kamu yararı kavramı, genel bir ifadeyle özel veya bireysel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Bütün kamusal işlemler nihai olarak kamu yararını gerçekleştirmek hedefine yönelmek durumundadır (AYM, E.2010/30, K.2012/7, 19/1/2012).

68. Anayasa’da yer alan eğitim ve öğrenim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemekle birlikte, bütün bireylere her alanda eğitim ve öğrenim sağlaması şeklinde pozitif bir ödev yüklememektedir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 29). Bu bağlamda kanun koyucunun ve kamu makamlarının, Anayasa'nın 42. maddesinde öngörülen bu yükümlülüğün yerine getirebilmesi bakımından bazı tedbirler alması doğal olup bu tedbirler kapsamında eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirileceği fiziksel mekânların oluşturulması da zorunlu bir kamusal ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan insan, toplum, çevre ilişkilerinde kişi ve aile mutluluğu ile toplum hayatını yakından etkileyen fiziksel çevreyi sağlıklı bir yapıya kavuşturmak, yatırımların yer seçimlerini ve gelişme eğilimlerini yönlendirmek ve toprağın koruma, kullanma dengesini en akılcı biçimde şehircilik ilkelerine uygun olarak belirlemek amacıyla düzenlenen imar planlarının yapılmasında ve imar planında belirtilen biçimde davranılmasında da kamu yararı olduğu açıktır (AYM, E.1988/34, 1989/26, 21/6/1989). Buna göre eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüleceği fiziksel mekânların oluşturulması için gerekli altyapının hazırlanması ve şehircilik ilkelerine uygun olarak imar planları kapsamında bu doğrultuda düzenlemeler yapılmasının kamu yararına olduğu açıktır.

69. Dolayısıyla başvuru konusu olayda tahsise konu taşınmazın "meslek lisesi" alanı olarak kamu hizmetine ayrıldığı gerekçesiyle başvurucu adına tapuya tescil edilmemesinde kamu yararının olduğu ve müdahalenin bu nedenle meşru bir amacı içerdiği anlaşılmaktadır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

70. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenilen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

71. Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği, kişilerin mülkiyet haklarına getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmaması ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile

bireyin sınırlandırılan hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle bireye, şahsi olarak aşırı ve olağandışı bir külfetin yüklenmesi durumunda bozulmuş olur. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi, bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır.

72. Ölçülülük ilkesi, "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik" öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, "gereklilik" ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, "orantılılık" ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/807, 19/12/2013, § 38).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

73. Başvuru konusu olayda başvurucu, uyuşmazlık konusu taşınmaz bölümü yönünden imar affı başvurusunda bulunmuş ve kendisine 14/8/1986 tarihinde tapu tahsis belgesi verilmiştir. Bu taşınmazın bulunduğu yerde 1989 yılında imar ıslah planı yapılmış, 21/12/1989 tarihli plan tadilatıyla da taşınmazın imar durumu konut alanı olarak belirlenmiştir. Başvurucu bunun üzerine, kanunda öngörülen tescil koşullarının gerçekleştiği iddiasıyla Hazine aleyhine 18/6/2007 tarihinde tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Ancak mahkemenin yargı çevresinin değişmesi, dava konusu taşınmazın yargılama devam ederken Hazine tarafından TOKİ'ye devredilmesi gibi nedenlerle yargılama uzun sürmüş, davanın açıldığı tarihten ancak yaklaşık dört yıl gibi bir süre geçtikten sonra 27/7/2011 tarihinde keşif icra edilebilmiştir. Başvurucu yapılan keşif sonucu taşınmazın belirlenen rayiç bedelini de mahkeme veznesine depo etmiş ve Mahkemece başvurucu yararına bütün koşulların gerçekleştiği belirtilerek 1/3/2012 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak hükmün temyizi aşamasında Yargıtay, diğer bütün koşulların gerçekleşmiş olduğunu kabul etmekle birlikte, yargılama sırasında 2010 yılında yapılan imar plan değişikliğiyle taşınmazın imar durumunun "meslek lisesi alanı" olarak belirlendiği gerekçesiyle 17/10/2012 tarihinde hükmü bozmuştur. Mahkeme de 30/5/2013 tarihinde bozma ilamına uymuş ve davanın reddine karar vermiştir. Yargıtay da 26/5/2014 tarihinde hükmü vekâlet ücreti yönünden düzelterek onamıştır.

74. Derece mahkemelerinin 2981 sayılı Kanun ile ilgili somut davadaki yorum ve tespitlerinden de anlaşıldığı üzere, tapu tahsis belgesinin, başvurucuya taşınmazı kullanma ve anılan Kanun'da öngörülen koşulların yerine getirilmesi kaydıyla bu taşınmazı edinme hakkı tanıdığı anlaşılmaktadır. Buna göre öncelikle, hukuki yönden geçerliliğini koruyan bir tapu tahsis belgesi mevcut olmalıdır. Somut olayda başvurucuya tapu tahsis belgesinin verilmiş olduğu ve bu belgenin hukuki geçerliliğini de kaybetmediği tespit edilmiştir. İkinci olarak, tahsise konu yerde 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca imar uygulama planı veya 2981 sayılı Kanun uyarınca ıslah imar planı yapılmış olmalıdır. Uyuşmazlık konusu taşınmazın bulunduğu yerde 1989 yılında ıslah imar planı yapıldığı anlaşılmaktadır. Üçüncü olarak başvurucuya tapu tahsis belgesi gereğince başka bir yerden tahsis de yapılmadığı belirlenmiştir. Yine taşınmazın rayiç bedeli de keşif yapılarak uzman bilirkişiler aracılığıyla saptanmış ve mahkeme veznesine depo edilmiştir. Dolayısıyla bu koşulların tamamının somut olayda gerçekleşmiş olduğu derece mahkemelerince kabul edilmiştir.

75. Başvuru konusu olayda başvurucunun tescil talebi bakımından belirleyici koşul ise tahsise konu yerin kamu hizmetine ayrılıp ayrılmadığı ve imar planına göre konut alanında kalmış olup olmadığı hususunun değerlendirilmesidir. İhlal iddiasına konu taşınmazın 21/12/1989 tarihinde yapılan plan tadilatına göre konut alanında kaldığı açıktır. Nitekim taşınmazın imar durumunun başvurucunun açtığı dava öncesinde değişmediği, belediyece gönderilen 12/9/2006 tarihli yazı içeriğinden de anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun tescilini talep ettiği taşınmaz bölümünün imar durumunun dava tarihi itibarıyla "konut alanı" olarak belirlenmiş olduğu dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte, başvurucudan kaynaklanmadığı anlaşılan mahkemenin yargı çevresinin değişmesi, dava konusunun el değiştirmesi gibi sebeplerle yargılamanın uzun sürdüğü ve yargılama devam ederken taşınmazın imar durumunun değiştirildiği görülmektedir. Buna göre belediye tarafından taşınmazın imar durumu "meslek lisesi" olarak değiştirilmiştir. Yargıtay da taşınmazın konut alanı olmaktan çıkarılarak kamu hizmetine ayrılmış olması nedeniyle başvurucu adına tescil edilemeyeceği gerekçesine dayanarak davanın kabulüne ilişkin İlk Derece Mahkemesinin kararını bozmuştur. Dolayısıyla derece mahkemelerinin, tescil koşullarının aslında dava tarihi itibarıyla gerçekleştiğini kabul ettikleri ancak yargılama sonrası yapılan imar planı değişikliğini gerekçe göstererek davayı reddettikleri görülmektedir. Bu durumda, yargılama uzun sürmemiş olsaydı başvurucunun tescil talebinin kabul edilmiş olacağı açıkça belirlidir. Diğer bir deyişle başvuruya konu yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması başvurucunun aleyhine bir durum ortaya çıkarmıştır.

76. Buna göre taraflar arasında yargılama başladıktan sonra belediye tarafından yapılan imar durum değişikliğiyle davalı Hazinenin başvurucuya nazaran önemli ölçüde avantajlı hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bunun ise başvurucu yönünden öngörülebilir bir durum olmadığı kuşkusuzdur. Hâlbuki davanın açıldığı tarihte başvurucunun uyuşmazlık konusu taşınmazı (mülkü) edinme hususunda meşru bir beklentisinin olduğu derece mahkemelerince de kabul edilmiştir. Nitekim Yargıtay ayrıca, İlk Derece Mahkemesince başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesini başvurucunun dava açılmasına sebebiyet vermediği gerekçesiyle hukuka aykırı görmüştür. Üstelik yerleşik Danıştay içtihatlarına göre başvurucunun, yargılama sırasında yapılan söz konusu imar planı değişikliğine karşı dava açma hakkının da mevcut olmadığı görülmektedir. Başvurucu, mülkiyet hakkı kapsamında meşru beklentisinin bulunduğu değerlendirilen söz konusu taşınmaz bölümü üzerinde bu beklentisi doğrultusunda çeşitli yatırımlar yaptığını ve işyerinin mevcut olduğunu da öne sürmektedir. Başvurucunun tescil talebine ilişkin davanın reddedilmesiyle, bu taşınmazı kullanım olanağı da ortadan kalkmaktadır. Buna karşın başvurucunun uğradığı zararların giderimine ilişkin herhangi bir yolun da mevcut olmadığı görülmektedir.

77. Sonuç olarak başvurucuya tapu tahsis belgesi verilmiş, tahsis belgesi verilen taşınmazın bulunduğu yerde ıslah imar planı yapılarak taşınmazın imar durumu "konut alanı" olarak belirlenmiştir. Başvurucu da 2981 sayılı Kanun'da öngörülen tescil koşullarının gerçekleşmiş olduğu iddiasıyla tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Derece mahkemeleri de kanunda öngörülen tescil koşullarının dava tarihi itibarıyla gerçekleştiğini tespit etmiştir. Bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında taşınmazın mülkiyetini edinme yönünde meşru bir beklentisi doğmuştur. Ancak yargılama sırasında taşınmazın imar durumunun değiştirilmesi gerekçesine dayalı olarak başvurucunun tescil davası reddedilmiştir. Böylece başvurucu lehine mevcut olan hukuksal durum, kamu gücü eliyle ve tek taraflı olarak öngörülemez bir biçimde değiştirilmiştir. Üstelik bu durum, başvurucunun elinde olmayan sebeplerle ve bütünüyle kamu makamlarının tutumundan kaynaklanmış,

ancak meydana gelen sonuçtan yine kamu makamları yararlanmıştır. Dolayısıyla derece mahkemelerinin tescil koşullarının yargılama sırasında değişebileceğini meşru gören söz konusu kabulünün, başkaca herhangi bir giderim imkânının da sağlanmadığı dikkate alındığında, başvurucu açısından şahsi olarak aşırı ve olağandışı bir külfete yol açtığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun kamunun yararı ile mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu sonucuna varılmıştır.

78. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

79. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

80. Başvurucu, ihlalin tespiti ile mülkiyet hakkının korunmasına karar verilmesi taleplerinde bulunmuştur.

81.Başvuruda mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

82. Mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

83. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 16. Asliye Hukuk Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALPAY DİNÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/12678 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12678

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPAY DİNÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12678)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucular : 1. Alpay DİNÇ

2. Ali Sayın

3. İhsan Demirdağ

Vekili : Av. Halil ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askerlik görevinden kaynaklanan psikiyatrik rahatsızlık nedeniyle oluşan zararların tazmini istemiyle açılan davanın Askeri Yüksek İdare Mahkemesitarafından süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Birinci başvurucuya ait 2014/12678 sayılı başvuru 5/8/2014 tarihinde, ikinci ve üçüncü başvuruculara ait 2014/19552 ve 2014/19553 sayılı başvurular ise 16/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyonlara sunulmuştur.

4. Komisyonlarca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2014/12678 sayılı başvuruya ait belgelerin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunmayacağını bildirmiştir.

6. Başvurular, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2014/12678 sayılı başvuru dosyası üzerinde incelenmek üzere birleştirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, bir dönem Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) Özel Kuvvetler Komutanlığı da dâhil olmak üzere çeşitli birimlerinde muvazzaf olarak görev yapmış olan askerlerdir.

9. Kendi ifadelerine göre başvurucular; meslek hayatları süresince farklı yer ve zamanlarda iç güvenlik faaliyetlerine iştirak etmiş ve bu kapsamda birçok kez törör örgütü üyeleriyle silahlı çatışmaya girmiş, mayın patlaması vakaısıyla karşılaşmışlardır. Bu görevler sırasında bazen yaralanmışlar, bazen de arkadaşlarının yaralandığı ve şehit olduğu olaylara tanıklık etmişlerdir. Başvurucular yaşadıkları bu olaylara bağlı olarak bir müddet sonra psikolojik ve psikiyatrik tedavi görmeye başlamışlardır. Bu tedavilerin ardından aşağıda belirtilen süreçlerin sonunda başvurucuların TSK ile ilişiği kesilmiştir.

A. Alpay Dinç'e İlişkin Olay ve Olgular

10. Alpay Dinç ilk defa 2006 yılında psikiyatrik tedaviye başlamıştır. 20/5/2008 ile 27/5/2013 tarihleri arasında psikiyatrik rahatsızlığı nedeniyle yaklaşık iki yıl istirahat ve hava değişiminde bulunmasını müteakiben GATA Asker Hastanesinin 29/5/2013 tarihli raporuyla hakkında ''1-F43.1 Travma sonrası stres bozukluğu (Kronik nitelik kazanmış travma sonrası stres bozukluğu)'' teşhisi ile ''TSK'da görev yapamaz, hastanın rahatsızlığında; 1- Askerlik mesleğinin sebep ve tesiri vardır. 2- Bölücü terör örgütüne karşı katıldığı operasyonlardan ve girmiş olduğu çatışmalardan kaynaklanmıştır.'' tespiti yapılmıştır.

11. Başvurucu, söz konusu raporun düzenlenmesinin ardından 10/6/2013 tarihinde idareye başvurarak askerlik sebebiyle anılan rahatsızlığa yakalandığı iddiasıyla tazminat talebinde bulunmuş ancak başvurusuna cevap verilmeyerek başvurusu reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) tam yargı davası açmıştır.

12. AYİM İkinci Dairesi, dava açma süresinin başvurucunun ilk psikiyatrik tedaviye 2006 yılında başladığı gerekçesiyle davayı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. gerekçesi şöyledir:

"... davacının 2006 yılından itibaren psikiyatrik tedavi görmeye başladığı, bu durumda davacının 2007 yılından itibaren bir yıl içinde ve her halükarda 5 yıl içerisinde davalı idareye müracaatla haklarının yerine getirilmesini istemesi gerekirken, bir ve beş yıllık süreyi geçirdikten sonra ilk olarak 10.06.2013 tarihinde davalı idareye müracaatı müteakip, sonrasında 03.09.2013 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu, davacının 2006 yılından itibaren psikiyatrik tedavi görmesi nedeniyle GATA Asker Hastanesinin 29.05.2013 tarih ve 6572 sayıl raporu ile rahatsızlığa sonradan tanı konulmasının zararın öğrenilmesine ve dava açma süresine bir etkisinin bulunmadığı..."

B. Ali Sayın'a İlişkin Olay ve Olgular

13. Ali Sayın ilk defa 2008 yılında psikiyatrik tedaviye başlamıştır. 7/6/2012 ile 11/7/2013 tarihleri arasında psikiyatrik rahatsızlığı nedeniyle kendisine on üç ay istirahat verilmesinin ardından GATA Asker Hastanesinin 12/9/2013 tarihli raporuyla hakkında ''1-F43.1 Travma sonrası stres bozukluğu (Kronik nitelik kazanmış travma sonrası stres bozukluğu)'' teşhisi ile ''TSK'da görev yapamaz.''tespiti yapılmıştır.

14. Başvurucu, söz konusu raporun düzenlenmesinin ardından 18/9/2013 tarihinde idareye başvurarak askerlik sebebiyle anılan rahatsızlığa yakalandığı iddiasıyla tazminat talebinde bulunmuş ancak başvurusuna cevap verilmeyerek başvurusu reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, AYİM'de tam yargı davası açmıştır.

15. AYİM İkinci Dairesi dava açma süresinin başvurucunun ilk psikiyatrik tedaviye 2008 yılında başladığı gerekçesiyle davayı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. Gerekçesi ise şöyledir:

"...davacının 2008 yılından itibaren bir yıl içinde ve her halükarda 5 yıl içerisinde davalı idareye müracaatla haklarının yerine getirilmesini istemesi gerekirken, bir ve beş yıllık süreyi geçirdikten sonra ilk olarak 19.09.2013 tarihinde davalı idareye müracaatı müteakip, sonrasında 19.11.2013 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu, GATA Asker Hastanesinin 12.09.2013 tarih ve 11354 sayılı raporunda, 2007-2009 yılları arasına görev yaptığı birliklerde ve bu birliklerin bulunduğu mahalde görev yapmasının psikolojisini etkileyip rahatsızlandığına, 2009-2012 yılları arasında davacının var ise yaşadığı ve bu rahatsızlığa neden olabilecek diğer olayların bu rahatsızlığa neden olmadığına dair bir açıklama bulunmaması, davacının 05.02.2010 tarihinde yapılan periyodik muayenesi ile 27.07.2010 tarihinde yurt dışı geçici görev kapsamında yapılan muayenesi sonucunda düzenlenen sağlık kurulu raporlarında psikiyatrik rahatsızlığına ilişkin bir tespit ve değerlendirme bulunmaması karşısında 07.06.2012 tarihinde başlayan süreç sonunda 19.09.2013 tarihli raporun ve rapordakı tespit ve değerlendirmelerin zararın öğrenilmesine ve dava açma süresine bir etkisinin bulunmadığı, anılan raporların davacının vazife malulü olarak kabul edilip edilmemesinin değerlendirilmesinde etkisinin olabileceği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır."

C. İhsan Demirağ'a İlişkin Olay ve Olgular

16. İhsan Demirdağ ilk defa 2009 yılında psikiyatrik tedaviye başlamıştır. 3/9/2009 ile 21/3/2013 tarihleri arasında psikiyatrik rahatsızlığı nedeniyle kendisine on sekiz ayistirahat verilmesinin ardından GATA Asker Hastanesinin 19/6/2013 tarihli raporuyla hakkında ''1-F43.1Travma sonrası stres bozukluğu (Kronik nitelik kazanmış travma sonrası stres bozukluğu), 2.F33.9 Yineleyen depresif bozukluk, (Kronik nitelik kazanmış depresif bozukluk)" teşhisi ile ''TSK'da görev yapamaz,hastanın rahatsızlığında 1- Askerlik mesleğinin sebep ve tesiri vardır. 2- Bölücü terör örgütüne karşı katıldığı operasyonlardan ve girmiş olduğu çatışmalardan kaynaklanmıştır...'' tespiti yapılmıştır.

17. Başvurucu, söz konusu raporun düzenlenmesinin ardından 28/6/2013 tarihinde idareye başvurarak askerlik sebebiyle anılan rahatsızlığa yakalandığı iddiasıyla tazminat talebinde bulunmuş ancak başvurusuna cevap verilmeyerek başvurusu reddedilmiştir.Bunun üzerine başvurucu,AYİM'de tam yargı davası açmıştır. .

18. AYİM İkinci Dairesi davayı süre aşımı nedeniyle oyçokluğuyla reddetmiştir. Gerekçesi ise şöyledir:

"Davacının hizmet safahatı incelendiğinde; 05.07.1993- 01..01.2000 tarihleri arasında ilk

atma yeri olan Kayseri'de, 02.08.2000-16.07.2006 tarihleri arasında İzmir'de, 17.07.2006-14.08.2008 tarihleri arasında Hakkari'de görev yaptığı, 15.08.2008 tarihinden sonra ayrıldığı tarihe kadar Isparta Eğirdir'de görev yapan davacının 19.06.2013 tarihli raporla TSK'da görev yapamaz raporu aldığı anlaşılmış ise de; davacı vekilince davacının rahatsızlığına sebep olduğu ileri sürülen katıldığı olayların 1993-2000 yılları ve Hakkari'de görev yaptığı 2006-2008 yılları arasındaki zaman dilimlerine atfediIdiği, bu zaman dilimlerinde ise, somut bir olaya, zaman ve yer gösterilerek bir eylem belirtilmediği, bu durumda 1602 sayılı AYiM Kanunu'nun 43 üncü maddesi uyarınca 1 ve 5 yıllık süreler geçtikten sonra 28.06.2013 tarihinde yapılan idari müracaatı müteakip açılan bu davada süre aşımı bulunduğu sonuç ve kanaatine varılmıştır."

19. Karşıoyda ise özetle başvurucunun rahatsızlığının fiziksel olmadığı, bir anksiyete bozukluğu olan post travma sonrası stres bozukluğu olduğu ve bu rahatsızlığın travmaya sebep olan olaydan çok sonra da ortaya çıkabildiği, dava konusu olayda hastalığın kronik hâle geldiğine karar verilerek "TSK'da Görev Yapamaz" sağlık raporu verilen başvurucunun söz konusu zararını anılan raporun onaylanmasını müteakip kendisine tebliğ edildiği tarihte öğrendiğinin kabul edilmesi gerektiği, bu itibarla davada süre aşımı bulunmadığı görüşü savunulmuştur.

20. Başvuruculaların karar düzeltme istemlerinin reddedilmesiyle kararlar kesinleşmiştir. Başvurucular, süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Anayasa ve Kanun Hükümleri

21. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

22. 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu’nun43. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirimi üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler."

23. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

2. Danıştay İçtihadı

24. Danıştay Onuncu Dairesinin 4/11/2011 tarihli ve E.2008/7182, K.2011/4711 sayılı kararı şöyledir:

"Bir eylemin idariliği ve doğurduğu zarar bazı durumlarda eylemin gerçekleşmesiyle, kimi zaman da değişik araştırma ve incelemelerden, hatta ceza davalarından sonra ortaya çıkabilmektedir.

Özelikle, kamu görevlilerinin idari tasarrufta bulunurken uyulması zorunlu görülen kurallara uymamaları nedeniyle kendilerine izafe edilebilecek nitelikte olmakla birlikte, resmi yetkilerin kullanımı sırasında gerçekleştiği için idaresinden de ayrılamayan görev kusurlarından doğan zararın tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, zararın, kamu görevlisinin kişisel kusurundan mı, görev kusurundan mı kaynaklandığının ceza muhakemesi sonucunda belirlenmesiyle ortaya çıkabilmektedir.

Bu nedenlerle, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ve doğurduğu zararın ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, dava açma yolunun kullanımını güçleştirerek hak arama hürriyetini olumsuz etkileyeceğini belirtmek gerekir. Anılan Yasa hükmünde öngörülen tam yargı davalarının, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminine yönelik olması sebebiyle davanın açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur."

25. Aynı Dairenin 31/5/2016 tarihli ve E.2016/4241, K.2016/3896 sayılı kararı şöyledir:

"2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinde, idari eylemlerden hakları ihlal edilen ilgililerin, idari eylemleri öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve herhalde idari eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerektiği hükme bağlanmıştır.

Anılan Kanun hükmünde idareye başvuru için öngörülen en geç beş yıllık sürenin hangi tarihten itibaren başlatılacağı zaman zaman duraksamalara yol açtığından, bu hususun irdelenmesi gerekmektedir.

Tam yargı davaları, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminini ifade etmektedir. Bu nedenle, tam yargı davasının açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur.

İdari eylem, idarenin işlevi sırasında bir hareketi, bir davranışı, bir tutumu veya hareketsizliği; idari karar ve işlemle ilgisi olmayan, başka bir deyişle öncesinde, temelinde bir idari karar veya işlem olmayan salt maddi tasarrufları ifade etmektedir. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken, bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Özellikle kamu görevlilerinin idari bir tasarruf yaparken, mevzuatın, üstlendiği ödevin ve yürüttüğü hizmetin kural, usul ve gereklerine aykırı olarak, kendisine izafe edilebilecek boyutta ve biçimde, ancak yine de resmi yetki, görev ve olanaklardan yararlanarak, onları kullanarak hareket ettiği, bu nedenle de idaresinden tamamen ayrılmasını önleyen ve engelleyen görev kusurları nedeniyle doğan zararların tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, bazen ceza davalarıyla personelin şahsi kusuru sonucu mu yoksa görev kusuru sonucu mu zararın ortaya çıktığının belirlenmesinden sonra

saptanabilmektedir.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürenin, eylemin idariliğinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır."

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1) numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

28. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak, Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan bir hakkın kapsamını belirleyen (çerçevesini çizen) sınırlardan başka sınırlamalara da tabi olabilir. Ancak hiçbir durumda bu sınırlamalar hakkın özünü zedelememelidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38).

29. Ayrıca bu sınırlama meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır, aksi takdirde sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

30. Temyize başvurma, dava açma gibi usul kurallarına ilişkin kanunlarda birtakım sürelerin öngörülmesi, hukuksal güvenlik ilkesi ve mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan ve eksik olan kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet etmektedir (Stubbings ve digerleri/Birlesik Kralık, B. No: 22083/93, 22/10/1996, § 51).

31. Süre koşulu gibi dava açmaya ilişkin usul koşulları birden fazla yoruma neden olabilecek nitelikte ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek şekilde katı bir şekilde kullanılmaması veya söz konusu koşulların katı bir uygulamaya tabi olmaması gerekir (Beles ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, § 51).

32. AİHM, Eşim/Türkiye (B. No: 59601/09, 17/9/2013) kararında süre aşımı nedeniyle davası reddedilen başvurucunun mahkemeye erişim hakkının engellenip engellenmediği hususunu incelemiştir. Söz konusu olayda başvurucu askerlik hizmetini yerine getirirken 25/9/1990

tarihinde yaşanan bir çatışmada yaralanmış, başvurucunun tedavisi uzunca bir süre devam etmiş ve sonunda 1992 yılında askerlikle ilişiği kesilmiştir. Başvurucu sonraki yıllarda sürekli baş ağrısından ve baş dönmesinden yakınmış, 2004 yılında başında belirlenemeyen metal bir cismin olduğu tespit edilmiş, 2007 yılında GATA'daki muayenesinde başvurucunun başında mermi olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu 19/9/2007 tarihinde tazminat almak amacıyla idareye başvurmuş ancak başvurucunun bu talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun idare aleyhine maddi ve manevi tazminat istemiyle açtığı davada AYİM söz konusu olayın yaşandığı tarihten itibaren beş yıl içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir.

33. AİHM anılan kararında, davanın temelinde yer alan konunun aslen beş yıllık süre sınırını başvurucunun yaralandığı tarihten itibaren hesaplayan yerel Mahkeme kararındaki gerekçelendirme olduğunu ifade etmiş; başvurucunun 25/9/1995 tarihinde kafatasındaki mermiden haberdar olmamasının tartışma konusu olmadığından kendisinden beş yıl içinde tazminat davası açmasının beklenmesinin makul olarak değerlendirilemeyeceğine, Mahkemenin nazarında şahsi yaralanmayla ilgili tazminat davalarında dava açma hakkının tarafların uğradığı zararı gerçekte değerlendirebildiğinde kullanılabilmesi gerektiğine hükmetmiş ve AYİM'in süre sınırı hakkındaki katı yorumunun davanın esasının tam olarak incelenmesine engel olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Eşim/Türkiye, §§ 23, 25, 26).

34. AİHM, Howald Moor ve diğerleri/İsviçre (B. No: 52067/10 ve 41072/11, 11/3/201) başvurusunda daEşim/Türkiye başvurusundaki içtihadını sürdürmüştür. Başvuruya konu olayda başvuranlar, 1965 yılından 1978 yılına kadar çalışma ortamında amyanta (asbest) maruz kalması sebebiyle oluşan hastalık nedeniyle 2005 yılında vefat eden bir teknisyenin eşi ve çocuklarıdır. Olayda hastalığın amyanttan kaynaklandığı 2004 yılında belli olmuş ve başvuranların mirasçısı 25/10/2005 tarihinde işveren aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. İsviçre Federal Mahkemesi, on yıllık zamanaşımı süresinin zararın ortaya çıktığı andan değil olayın oluş anından itibaren başlayacağını belirterek davacının 1995 yılından sonra amyanta maruz kalmadığına, 1995'ten önceki olaylar açısından ise taleplerin zamanaşımına uğradığına karar vermiştir.

35. AİHM söz konusu başvuruda, zamanaşımına ilişkin kuralların amyantın yol açtığı gibi tetikleyici olaylardan ancak yıllar sonra teşhis edilebilen hastalıklardan muzdarip kişilere sistematik olarak uygulanmasının bu kişileri iddialarını mahkemeler önünde ortaya koyma olanağından yoksun bırakma ihtimali bulunduğuna dikkat çekmiştir. AİHM, kişinin belli bir hastalıktan muzdarip olduğunu bilemeyeceğinin bilimsel olarak kanıtlanmış olduğu durumlarda bu gerçeğin zamanaşımı süresinin hesaplanmasında dikkate alınması gerektiğini belirterek zamanaşımı sürelerinin uygulanmasının başvuranların mahkemeye erişimini, söz konusu haklarının özüne halel getirecek derecede kısıtlamış olduğuna karar vermiştir (Howald Moor ve Diğerleri/İsviçre,§§ 77,78).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

37. Başvurucular; hastalıklarının askerliğin sebep ve tesiriyle meydana geldiğinin ancak 2013 yılında düzenlenen raporlarla anlaşıldığını, söz konusu raporlar üzerine süresi içinde

idari başvuru yapılarak davaların açıldığını, AYİM'in gerekirse yeniden rapor aldırarak hastalığın tam olarak hangi tarihte oluştuğunu tespit edilebileceği hâlde bunu yapmadığını, kaldı ki mesleğe devam edebilir durumda iken böyle bir dava açmanın hakkaniyete aykırı olacağını belirterek AYİM'in dava açma süresini, hastalığı doğuran olayların yaşandığı tarih ile tedaviye başlanılan ilk tarihten başlatması nedeniyle adil yargılanma hakkının ve kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminata karar verilmesini istemişlerdir.

B. Değerlendirme

38. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucular her ne kadar kanun önünde eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvurucuların iddialarının özü mahkemeye erişim hakkına ilişkin olduğundan başvuru adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

41. Anayasa'nın 36. maddesinin birici fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

42. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır (bkz. § 27).

43. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

44. Başvuruculaın açtıkları davaların, AYİM İkinci Dairesi tarafından süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilerek davaların esasının incelenmemesinin, başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına müdahale olduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

45. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili

maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

46. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

47. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

48. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

49. Başvuruya konu olayda AYİM İkinci Dairesinin, 1602 sayılı Kanun’un 43. maddesine(bkz. § 42) göre süre aşımı gerekçesiyle davaların reddine karar verdiği anlaşılmaktadır. AYİM Dairesinin bu maddeye göre verdiği kararla yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı açıktır.

ii. Meşru Amaç

50. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2014/112, K.2014/203, 25/12/2014).

51. Diğer taraftan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleri Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Bu ilkelerin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilebilir. Bu çerçevede idari işlem ve eylemlerin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak amacıylahukuki istikrar ve hukuki güvenlik ilkeleri gereği idari davaların açılmasının belli sürelerle sınırlandırıldığını söylemek mümkündür.

52. Bunun yanında dava ya da hukuki işlemler için tanınan süreler, mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet ederler (AYM, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17).

53. Bir başka ifadeyle süre gibi usul kuralları adaletin iyi yönetimini ve bilhassa hukuki

güvenlik ve istikrara saygının temin edilmesini amaçlarlar.

54. Bu açıklamalar çerçevesinde idari işlem ve eylemlere karşı açılan davalarda süre koşulunun öngörülmesi meşru amaçlara sahiptir.

iii. Ölçülülük

55.Muvazzaf askerlik sırasında yaşanan olaylardan kaynaklı psikiyatrik rahatsızlığa yakalanma nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen zararın tazmini istemiyle açılan davada AYİM Dairesinin, dava açma süresini "hastalığı doğurduğu ileri sürülen olayların yaşandığı tarih ile psikiyatrik tedaviye başlanılan ilk tarihten" başlatarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesi nedeniyle başvurucuların mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı hususunundeğerlendirilmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

56. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin, somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

57. Mahkemelerin usul kurallarını uygularken bir yandan davanın hakkaniyetine zarar verecek kadar katı şekilcilikten öte yandan kanunla öngörülmüş olan usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak kadar aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu çerçevede mahkemeye erişim hakkına yapılacak sınırlandırmanın ölçülü olup bireylerin mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede zorlaştırmaması ya da imkânsız hâle getirmemesi gerekir.

58. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda dava açma sürelerinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, dava açma sürelerinin başlatıldığı tarihle ilgili derece mahkemelerin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir.

59. Askerlik hizmeti sırasında meydana gelen eylemden dolayı uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi üzerine mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiası daha önce Anayasa Mahkemesince incelenmiştir (Kemal İnan, B. No: 2013/1524, 6/10/2015; Haluk Pek, B.No: 2013/9094, 4/2/2016; Nahit Aydın, B.No: 2013/4072, 6/1/2016; Sezai Balta, B. No: 2013/8834, 4/2/2016; Mesut Ekinci, B. No: 2014/956, 18/5/2016).

60. Anayasa Mahkemesinin anılan başvurularda ortaya koyduğu içtihata göre kişinin idari eyleme ilişkin tam yargı davası açma hakkını, idari eylem nedeniyle bir zarara uğramış olduğunu ve uğradığı zararın hangi sebep veya sebeplerden kaynaklandığını gerçekte değerlendirebildiğinde kullanabilmesi gerekir.

61. Bu bağlamda, bir kısmına yukarıda yer verilen (§§ 24, 25) Danıştay içtihatlarında ortaya konulduğu üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Bu çerçevede eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da arasındaki illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir.

62. Anayasa Mahkemesi yukarıda yer verilen içtihadında, askerlik hizmeti sırasında meydana gelen eylemden dolayı zarara uğranıldığı iddiasında erken terhis durumunun varlığı hâlinde söz konusu zararın erken terhisle öğrenilerek değerlendirilebileceği, erken terhis işleminden sonra sağlık raporunun onaylanarak başvurucuya tebliğ edilmesinin ise ancak açılan tazminat davasında rahatsızlığın seviyesine göre talep edilecek olan tazminat tutarının hesaplanmasına etki edebileceği kabul edilmektedir. Erken terhis durumunun olmadığı durumlarda ise mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde zarardan bilgi sahibi olup olmadıklarına dair başvuruculların ortaya koyacakları argümanlar bu çerçevede zararın öğrenilmesine elverişli nitelikteki sağlık raporunun varlığı ve derece mahkemelerinin bunlara dair gerekçeleri önem arz eder.

63. Ayrıca, derece mahkemesi kararlarında başvuruculların uğradıklarını ileri sürdükleri zararı öğrendikleri veya öğrenmeleri gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

64. Başvurucular, dava açma süresinin başlangıç tarihi olarak psikiyatrik rahatsızlığın tedavisine başlanılan tarih ile söz konusu rahatsızlığa neden olduğu ileri sürülen olayların yaşandığı tarihin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedirler.

65. Somut olayda başvuruculların, uğradıkları zararlarını değerlendirebilecekleri tarihin belirlenmesi ve bu tarihe ilişkin AYİM Dairesinin gerekçesi, başvuruculların mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde önem arz etmektedir.

66. Başvuruculların psikiyatrik rahatsızlıklarının TSK'da görev yapılamayacağına ilişkin olan sağlık raporlarının düzenlenmesinden çok önce başladığında ve hastalığa neden olduğu ileri sürülen olayların da çok önce yaşandığında tartışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte fiziksel rahatsızlıklarda, rahatsızlığın ilk defa bilindiği veya bilinmesi gerektiği tarihten itibaren zararın değerlendirilebileceği kabul edilebilir ise de psikiyatrik rahatsızlıklar açısından rahatsızlığın ilk defa bilindiği tarihte uğranılan zararın değerlendirebilmesi çoğunlukla mümkün olmayabilir. Zira somut olayda olduğu gibi psikiyatrik hastalıklar, hastalığa sebep olduğu ileri sürülen olaylarla aynı tarihlerde ortaya çıkmamakta, çok sonraki bir tarihte ve anılan olaylara bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla psikiyatrik hastalığa neden olan olayların yaşandığı anda başvuruculların uğradıkları zararı öğrenmeleri ve değerlendirmeleri her zaman beklenemez.

67. Nitekim başvuruya konu olayda olduğu gibi ilk psikiyatrik tedaviye başlandıktan sonra başvurucular yedi yıla yakın bir süre daha TSK'da görevini sürdürmüş ve en son 2013 yılında düzenlenen raporlarla artık başvuruculların görevlerini sürdüremeyecekleri tespit edilmiştir.

68. Dolayısıylabaşvuruculaın anılan hastalıkları nedeniyle artık TSK'da görev yapamayacaklarını ortaya koyan sağlık raporunun ardından zararlarını değerlendirebildiklerinin kabulü gerekir. Hastalığın bu seviyeye ve bu sonuçlara yani TSK'da görev yapılamayacak derecede ileri sonuçlara gideceğinden başvuruculaın haberdar olmasının ve dolayısıyla henüz görevleri başında iken sonradan uğrayacakları bu zararla ilgili tazminat davası açmalarının beklenmesinin başvuruculara orantısız bir sorumluluk yüklediği açıktır.

69. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde AYİM'in başvuruculaın uğradıkları zararı öğrenmelerine ve değerlendirmelerine imkân tanımayan "psikiyatrik rahatsızlığa neden olduğu ileri sürülen olayların yaşandığı tarih ile psikiyatrik tedaviye başlanılan ilk tarihi" esas alarak dava açma sürelerini belirlemesine ilişkin yorumunun başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculaın mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği açıktır.

70. Öte yandan anılan rahatsızlığa konu eylemlerin idarenin tazmin sorumluluğunu gerektirip gerektirmediği hususu ancak davanın esastan incelenmesi sonucu AYİM'in belirleyeceği bir husustur. Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan değerlendirmesi ve vardığı sonuç yalnızca mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin olup davanın esasına ilişkinbir değerlendirme içermediği açıktır.

71. Açıklanan nedenlerle başvuruculaın Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

72. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

73. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

74. Adil yargılanmahakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

75. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Daire Başkanlığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

76. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasına karar verildiğinden maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

77. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 618,30 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.418,30 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesinin Alpay Dinç'e ilişkin 12/3/2014 tarihli ve E.2014/37, K.2014/351; Ali Sayın'a ilişkin 24/6/2014 tarihli ve E.2014/502, K.2014/861; İhsan Demirdağ'a ilişkin 4/6/2014 tarihli ve E.2013/1902, K.2014/849 sayılı kararlarıyla ilgilidir.),

D. 618,30 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.418,30 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMET ÜNAL

B. No: 2014/13811 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13811

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMET ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13811)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : İsmet ÜNAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; İlk Derece Mahkemesinde davaya bakan hâkimin kararın bozulması üzerine yeniden verilen kararıa ilişkin olarak Danıştaydaki karar düzeltme aşamasında da görev yapması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Sümer Holding A.Ş. Karaman Pamuklu Sanayii İşletmelerinde satış memuru olarak görev yapan başvurucu, kurumun özelleştirilmesinden sonra da görevini sürdürmüş ve Emekli Sandığı ile ilgisi devam etmekteyken 15/9/2004 tarihinde emekli olmuştur.

9. Başvurucu, aylığına 1. derecede bulunanlar için tespit edilen (+2200) ek gösterge rakamının uygulanması istemiyle idareye başvurmuş; başvurusunun reddedilmesi üzerine dava açmıştır.

10. Ankara 6. İdare Mahkemesi 2/3/2006 tarihli ve E.2005/413, K.2006/333 sayılı kararıyla başvurucunun özelleştirmeden sonra da Emekli Sandığı ile ilgisinin devam ettiği ve emekli oluncaya kadar her yıl kademe ve derece terfilerinin yapıldığı, tam kesenek vermek suretiyle Sandığa tabi olarak geçirdiği sürelerin tamamının değerlendirilmesi ve böylece (1.) dereceli kadrolar için belirlenen (+2200) ek göstergeden yararlandırılması gerektiğinden ret işlemini iptal etmiştir. Mahkeme Başkanı A.Y. karara katılmamış ve başvurucunun (1.) dereceli kadroya atanmamış olması nedeniyle (1.) derece için tespit edilen ek göstergeden yararlanamayacağı gerekçesiyle davanın reddi yönünde karşıoy kullanmıştır.

11. Karar, Danıştay Onbirinci Dairesinin 8/4/2009 tarihli ve E.2006/8054, K.2009/3643 sayılı kararıyla özetle özelleştirme tarihinden sonraki sürelerin kazanılmış hak aylığı derecesinin tespitinde ve bunun sonucu olarak ek göstergenin belirlenmesinde dikkate alınmasına olanak bulunmadığı, bu itibarla 17/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun kapsamı dışında çalışırken 1. dereceye gelen başvurucunun (+2200) ek göstergeden yararlandırılamayacağı gerekçesiyle bozulmuştur. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 21/3/2012 tarihli ve E.2009/5611, K. 2012/1115 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

12. İlk Derece Mahkemesi 28/6/2012 tarihli ve E.2012/1021, K.2012/1548 sayılı kararıyla bozmaya uymuş ve davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin yukarıda belirilen 2/3/2006 tarihli ilk kararında yer alan hiçbir hâkim, Başkan A.Y. dâhil bu ikinci kararda görev almamıştır.

13. Başvurucu, bozmaya uyma kararını temyiz etmiş; aynı Daire 5/6/2013 tarihli ve E.2012/8580, K.2013/5844 sayılı kararıyla, verilen kararın ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu, bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığı gerekçesiyle bozmaya uyma kararını onamıştır.

14. Başvurucu, Danıştay onama kararına karşı karar düzeltme talep etmiştir. Olağan şekilde bir başkan ve dört üyeden oluşan Daire 24/4/2014 tarihli ve E.2013/6117, K.2014/2344 sayılı kararıyla kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlı olduğunu, kararın düzeltilmesi istemini içeren dilekçede ileri sürülen sebeplerin de Kanun'da öngörülen sebeplere uymadığı gerekçesiyle kararın düzeltilmesi istemini oybirliğiyle reddetmiştir. İlk Derece Mahkemesinin 2/3/2006 tarihli kararında başurucu aleyhine oy kullanan A.Y. bu aşamada Danıştay Daire Başkanı sıfatıyla karara katılmıştır. Bu karar 23/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 20/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi ... hallerinde ... Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygunlanır."

17. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Yasaklılık sebepleri" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Hâkim, aşağıdaki hâllerde davaya bakamaz; talep olmasa bile çekinmek zorundadır:

a) Kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolayısıyla ilgili olduğu davada.

b) Aralarında evlilik bağı kalksa bile eşinin davasında.

c) Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyunun davasında.

ç) Kendisi ile arasında evlatlık bağı bulunanın davasında.

d) Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı kalksa dahi kayın hısımlığı bulunanların davasında.

e) Nişanlısının davasında.

f) İki taraftan birinin vekili, vasisi, kayyımı veya yasal danışmanı sıfatıyla hareket ettiği davada."

18. 6100 sayılı Kanun'un "Ret sebepleri" kenar başlıklı 36. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

(1) Hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâlinde, taraflardan biri hâkimi reddedebileceği gibi hâkim de bizzat çekilebilir. Özellikle aşağıdaki hâllerde, hâkimin reddi sebebinin varlığı kabul edilir:

a) Davada, iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermiş olması.

b) Davada, iki taraftan birine veya üçüncü kişiye kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamış olması.

c) Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması.

19. 2577 sayılı Kanun'un 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değişmeden önceki hâliyle "Kararın bozulması" kenar başlıklı 49. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

b) Hukuka aykırı karar verilmesi,

c) Usul hükümlerine uyulmamış olunması,

Sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar

2. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/18 md.) Temyiz incelenmesi sonunda karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise kararın düzeltilerek onanmasına karar verilir.

3. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/18 md.) Kararın bozulması halinde dosya, Danıştayca kararı veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha

öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

4. Mahkeme bozmaya uymayarak eski kararında ısrar edebilir. ...

..."

20. 2577 sayılı Kanun'un 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değişmeden önceki hâliyle "Temyizen verilen karar üzerine yapılacak işlem" kenar başlıklı 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temyiz incelemesi sonucunda verilen karar, dosyayla birlikte kararı veren mahkeme veya Danıştay dairesine gönderilir..."

21. 2577 sayılı Kanun'un "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesi, 6545 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle kaldırılmadan önceki hâliyle şöyledir:

"1. (Değişik birinci cümle: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış

olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdırlar.

3. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/24 md.) Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar."

22. 657 sayılı Kanun'un 43. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendi şöyledir:

"Ek Gösterge: Bu Kanuna tabi kurumların kadrolarında bulunan personelin aylıkları; hizmet sınıfları, görev türleri ve aylık alınan dereceler dikkate alınarak bu kanuna ekli I ve II sayılı cetvellerde gösterilen ek gösterge rakamlarının eklenmesi suretiyle hesaplanır. II sayılı cetvelde yer alan unvanlarda değişiklik yapmaya ve yeni unvanlar ilave etmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bu ek göstergeler, ilgililerin belirtilen sınıf ve görevlerde bulundukları sürece ödemelere esas alınıp, terfi bakımından kazanılmış hak sayılmaz. Kurumların 1,2,3 ve 4 üncü dereceli kadrolarına atananlara uygulanacak ek göstergeler, ilgililerin daha önce bulunmuş oldukları kariyerleri ile ilgili sınıf veya ekli I sayılı Cetvelin Genel İdare Hizmetleri Sınıfı (g) bölümünde belirtilen görevlerde kazanılmış hak aylık derecelerine göre alabilecekleri ek göstergelerden düşük olamaz."

23. 5/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun ek 71. maddesi şöyledir:

"Sosyal güvenlik bakımından T.C. Emekli Sandığına tabi bir görevde bulunmakta iken, özelleştirme programına alınan kuruluşların bu Kanuna göre emeklilik hakkı tanınan kadro ve pozisyonlarına atananlarla, bu kuruluşların özelleştirilmeleri sonucu sermayelerindeki kamu payı % 50'nin altına düşenler ile bunlardan anonim şirkete dönüştürülüp dönüştürülmediğine bakılmaksızın satılan veya devredilenlerde T.C. Emekli Sandığına tabi olarak çalışan personelden isteyenlerin Sandıkla ilgileri devam eder. Ancak bu kuruluşların sermayelerindeki kamu payının %50'nin altına düştüğü tarihten, anonim şirket statüsünde olmayanların satışı veya devri tarihinden sonra Sandığa tabi olarak geçen süreler için emeklilik ikramiyesi ödenmez. (1)

(Ek fıkra: 1/8/2003-4971/27 md.) Bu madde gereğince T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilenlere ve bu Kanuna tâbi olarak çalışmakta iken bu kuruluşların özelleştirilmesi, faaliyetinin durdurulması, kapatılması veya tasfiye edilmesinden önce emeklilik, malûliyet veya ölüm nedeniyle görevlerinden ayrılmış olup da kendilerine veya dul ve yetimlerine T.C. Emekli Sandığınca aylık bağlanmış olanlara ödenen emekli ikramiyesi, makam, görev ve temsil tazminatları ile ölüm yardımları ödenmesini takip eden iki ay içinde faturası karşılığında Hazine tarafından T.C. Emekli Sandığına ödenir.

(Ek fıkra: 17/4/2008-5754/75 md.) Yukarıdaki hükümler 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalılar ile hak sahipleri hakkında ilgisine göre uygulanır."

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

25. Sözleşme’nin 6. maddesinde, adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak davanın tarafsız bir mahkemede görülmesini isteme hakkından açıkça söz edilmiş olup Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında tarafsızlık, genel olarak ön yargı veya yanlılık olmamasını ifade etmektedir (Piersack/Belçika, B. No: 8692/79, 1/10/1982, § 30). Yerleşik içtihada göre tarafsızlığın varlığı öznel (subjektif) yöntem ve nesnel (objektif) yöntem esas alınarak belirlenir. Öznel yöntem, kişisel kanaatin ve belirli bir yargıcın davranışının dikkate alınmasını, diğer bir değişle yargıcın belirli bir davada kişisel bir ön yargıya sahip olup olmadığının belirlenmesini; nesnel yöntem ise mahkemenin oluşumunun tarafsızlık konusunda herhangi bir meşru şüpheyi ortadan kaldırmak için yeterli güvenceleri sağlayıp sağlamadığının belirlenmesini ifade eder (Fey/Avusturya, B. No: 14396/88, 24/2/1993, § 28). Bir başka anlatımla tarafsızlığın varlığı, bir davada belirli bir yargıcın kişisel kanaatlerini belirleme çabası şeklindeki subjektif test ile bir yargıcın tarafsızlığından haklı kuşku duyulmasına engel olan yeterli güvencelere sahip olup olmadığının belirlenmesi şeklindeki objektif teste göre saptanır (De Cubber/Belçika, B. No: 9186/80, 26/10/1984, § 24).

26. Objektif ve subjektif tarafsızlık arasındaki sınır kesin olmayıp yargıcın öznel bakımdan tarafsız olduğu varsayımının çürütülmesine olanak verecek deliller sunulmasının güç

olabileceği kimi davalarda, nesnel tarafsızlık şartı önemli bir ek güvence sağlar. Nitekim tarafsızlık ile ilgili sorun bulunan başvuruların büyük çoğunluğunda objektif yönteme başvurulmuştur(Micallef / Malta [BD], B. No: 17056/06, 15/10/2009, § 95).

27. Subjektif testle ilgili olarak her hâlükârda aksine kanıt bulunmadıkça bir hâkimin kişisel tarafsızlığının bulunduğu varsayılmaktadır. Objektif test için ise yargıcın kişisel tutumundan farklı olarak kendisinin tarafsızlığı hakkında kuşku uyandıracak belirli olguların bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir. Bu noktada objektif tarafsızlığın belirlenmesinde hâkimin tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru kaygıyı, korkuyu bertaraf edecek yeterli güvence sunulup sunulmadığı önemlidir. AİHM içtihatlarında; tarafsızlık konusunda görünüşün dahi önem taşıyabileceği, bir başka deyişle adaletin sadece yerine getirilmesi değil ama aynı zamanda yerine getirildiğinin görülmesi gerektiği ve böylece demokratik toplumda mahkemelerin hak arayanlara güven vermesi gerektiği vurgulanmaktadır (Micallef / Malta, §§ 94, 97, 98).

28. Bu çerçevede hakkında tarafsız olmadığından kaygı duymak için haklı bir sebep bulunan bir hâkim, davadan çekilmelidir. Bu durum belirli bir davada, bir yargıcın tarafsız olmadığından kaygılanmak için haklı bir sebebin bulunup bulunmadığına karar verirken sanığın bakış açısının önemli olduğunu fakat belirleyici olmadığını ima etmektedir. Belirleyici olan şey, bu kaygının objektif olarak haklı görülüp görülemeyeceğidir. Bu ise her olayın kendi şartlarına bağlıdır (Hauschildt/Danimarka, B. No: 10486/83, 24/5/1989,§§ 47-49).

29. Bu bağlamda bir hâkimin yargılamadan önce aynı hususta daha önce karar vermiş olması, tarafsızlığıyla ilgili olarak ortaya çıkan şüpheleri haklı göstermez (Ökten/Türkiye (k.k.), B. No: 22347/07, 3/11/2011); önemli olan yargılama yapılmadan önce bu hâkimin aldığı tedbirlerin kapsamıdır. Dahası bir hâkimin dava dosyasını derinlemesine bilmesi, davanın esası hakkında karar vermesi sırasında tarafsız olarak değerlendirme yapmasını engelleyen bir ön yargı bulunduğu anlamına gelmez. Sonuç olarak mevcut ilk verilerin değerlendirilmesi, nihai değerlendirme hakkında ön yargı oluşturmaz (Morel/Fransa, B. No: 34130/96, 6/6/2000, § 45).

30. Aynı şekilde iki üyenin Bölge Komisyonunun daha önce verdiği karara katılmış olmaları da tarafsızlıktan kuşkulanmak için yeterli sebep değildir. Genel bir kural olarak idari veya yargısal bir kararı bozan yüksek bir mahkemenin verdiği kararın başka bir makama veya farklı bir kompozisyona sahip olan bir makama gönderilmemesi, tarafsızlığı bozan bir şey değildir (Ringeisen/Avusturya, B. No: 2614/65, 16/7/1971, § 97).

31. Öte yandan AİHM, Fazlı Aslaner/Türkiye (B. No: 36073/04, 4/3/2014) başvurusunda temyiz incelemesi yapan üyelerin karar düzeltme talebini inceleyen heyette yer almalarına ilişkin şikâyeti de incelemiş ve önceki kararlarında (Feryadi Şahin / Türkiye, B. No: 33279/05, 13/9/2011; Arslan/Türkiye (k.k.), B. No: 39080/97, 21/9/1999; Yıldırım/Türkiye (k.k.), B. No: 4300/05, 6/1/2009; Kum/Türkiye (k.k.) B. No: 28556/11, 10/1/2012) benzeri şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun bularak reddettiğini hatırlatmıştır. Bu bağlamda AİHM; karar düzeltme talebinin sınırlı iddialarla incelendiğini, konunun esası incelenmeksizin reddedildiğinde incelenen konunun ihtilaflı kararda incelenen konudan farklı olması nedeniyle davanın esası hakkında bir tutum gibi değerlendirilemeyeceğini ifade ederek anılan şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur (Fazlı Aslaner/Türkiye, § 46).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

33. Başvurucu, İlk Derece Mahkemesinin 2/3/2006 tarihli kararında kendisi aleyhine oy kullanan A.Y.nin Danıştay Daire Başkanı sıfatıyla karar düzeltme kararına katılmış olması nedeniyle yargılamanın tarafsız olarak yapıldığının söylenemeyeceğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

34. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

36. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini tarafsız mahkemede yargılanma hakkı oluşturmaktadır (bkz. §§ 24-31).

37. Genel olarak tarafsızlık davanın çözümünü etkileyecek bir ön yargı, tarafgirlik ve menfaate sahip olunmaması, davanın tarafları karşısında ve onların leh ve aleyhlerinde bir düşünce veya menfaate sahip olunmamasını ifade eder (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 61).

38. Mahkemelerin tarafsızlığı kavramı, görülecek davalar karşısında bizzat mahkemenin kurumsal yapısı ile davaya bakmakla görevli hâkimin tutumu üzerinden açıklanmaktadır. Buna göre tarafsızlığın öznel ve nesnel olmak üzere iki boyutu bulunmakta olup hâkimin birey olarak mevcut davadaki kişisel tarafsızlığı öznel tarafsızlık, kurum olarak mahkemenin kişide bıraktığı tarafsızlık izlenimi ise nesnel tarafsızlık olarak adlandırılmaktadır. Anayasa’nın 36. maddesinde mahkemelerin tarafsızlığından açıkça bahsedilmemekle beraber Anayasa Mahkemesi içtihadı uyarınca tarafsız mahkemede yargılanma hakkı da adil yargılanma hakkının zımni bir unsurudur. Ayrıca mahkemelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığının birbirini tamamlayan iki unsur olduğu dikkate alındığında -Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği- Anayasa’nın 138., 139. ve140. maddelerinin de tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (Tahir Gökatalay, § 60).

39. Mahkemelerin kuruluşu ve yapılanmasıyla ilgili yasal ve idari düzenlemelerin, nesnel

olarak tarafsız olmadığı izlenimini vermemesi gerekir. Esasında kurumsal tarafsızlık, mahkemelerin bağımsızlığı ile bağlantılı bir konudur. Tarafsızlık için öncelikle bağımsızlık ön koşulu gerçekleşmeli ve ek olarak kurumsal yönden de taraf görüntüsü verecek bir yapılanma oluşmamalıdır (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015). Bunun yanı sıra yargılama makamının tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru kaygı veya korkuyu bertaraf edecek yeterli güvenceleri sunması da gerekmektedir (Tahir Gökatalay, § 62). Yargılama makamlarının tarafsız olmaları gerektiği gibi tarafsız olduklarının gösterilmesi de gerekir. Bir başka deyişle yargılama makamlarının tarafsızlığı yeterli değildir, aynı zamanda tarafsızlığından kuşku da duyulmamalıdır.

40. Öznel tarafsızlık ise hâkimlerin görülecek davaya ilişkin öznel tutumlarıyla ilgilidir. Davaya bakacak olan hâkimin davanın taraflarına karşı eşit, yansız ve ön yargısız durması, hiçbir telkin ve baskı altında kalmadan hukuk kuralları çerçevesinde vicdani kanaatine göre karar vermesi gerekir. Anayasa ve kanunlar karşısında hâkimlerden beklenen de budur (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015). Hâkimler, hâkimliğin gerektirdiği her türlü yüksek nitelikleri taşısalar bile kamu vicdanında tarafsızlıkları konusunda kuşku uyandıracak düzenlemelerden kaçınmalıdır(AYM, E.2013/82, K.2014/100,4/6/2014).

41. Yargılamayı yürüten mahkeme üyelerinin taraflardan biriyle veya anlaşmazlık konusu ile maddi veya manevi yakın bir bağının bulunması veya yargılama sürecinde sarf ettiği ifadeleri ile tarafsız olamayacağı yönünde meşru bir kanaat uyandırması, bunun yanı sıra davadan önce dava ile doğrudan bağlantılı bir konumda bulunması da tarafsızlığı ihlal edebilir. Bununla birlikte belirli bir uyuşmazlıkta yargılamayı yürüten hâkimin taraflardan birine yönelik ön yargılı ve taraflı bir tutumunun, kişisel bir kanaatinin veya menfaatinin, bu bağlamda kişisel bir taraflılığının söz konusu olduğunu ortaya koyan bir delil bulunmadığı ve bu husus kanıtlanmadığı müddetçe tarafsız olduğunun bir karine olarak varsayılması zorunludur(Tahir Gökatalay, § 62). Bir başka deyişle "aksi yönde delil bulununcaya kadar bir hâkimin kişisel olarak tarafsız olduğu"nun kabulü gerekir.

42. Bu bağlamda hukukumuzda, hâkimin tarafsız kalamayacağı varsayılan veya tarafsızlığından kuşku duyulabilecek durumlarda hâkimin kendi mahkemesinin yetki ve görevine giren belli bir davaya bakamayacağı veya reddedilebileceği kabul edilmiştir. Hâkimin yasaklılığı ve reddi kurumları hâkimin bakacağı davada tarafsızlığını sağlamaya yönelik olup temel bir hak olan adil yargılanma hakkıyla ilişkilidir (AYM, E.2011/142, K.2013/52,3/4/2013).

43. Hâkimin davaya bakmaktan çekinmesi, hâkimin tarafsız kalamayacağı varsayılan ve kanun tarafından sayma yoluyla gösterilen sınırlı hâllerdir. Hâkimin reddi sebepleri ise kanunda yer alan sebeplerle sınırlı olmadığı gibi takdire bağlıdır. Ret sebeplerinin varlığı araştırılıp tespit edildikten sonra hâkimin o davaya bakıp bakamayacağı belirlenir. Bu çerçevede hâkimin reddi sebepleri arasında kabul edilen hususlardan biri hâkimin davada kanunen gerekmediği hâlde iki taraftan birine veya üçüncü kişiye görüşünü açıklamış olması (ihsası rey) durumudur (bkz. § 18). Ancak ilke olarak kanunen açıklanan kanaat ve görüşlerin -örneğin gerekçeli kararın- bu kapsamda değerlendirilemeyeceği açıktır. Zira Anayasa gereği tüm mahkeme kararları gerekçeli olacağından gerekçede yer alan kanaat ve görüşlerin kararda imzası bulunan hâkim veya hâkimler yönünden ihsası rey olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle idari yargılamada ve hukuk yargılamasında tek başına önceki kararlarından ve bunların gerekçelerinden hareketle hâkimin tarafsızlığını kaybettiği ileri sürülemez.

44. Öte yandan kanun yolu, bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yoldur. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanınmak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır. Kanun yoluna başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamı içindedir. Bunun nasıl yapılacağı ise usul hükümleri ile gösterilmektedir (AYM, E.2014/164, K.2015/12,14/1/2015).

45. Anayasa Mahkemesi içtihadında, adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin kanun yolu aşamasında da sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre kanun yollarına ilişkin usullerin ve kanun yollarındaki yargılamanın da adil yargılanma hakkına uygun olması gerekir (Emine Karagülmez, B. No: 2013/3673, 11/12/2014, § 21).

46. Bu bağlamda hâkimin, davanın önceki aşamalarında tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması tarafsızlıkla ilgili sorun doğurabileceğinden çekinme sebepleri arasında olmamakla birlikte ret sebepleri arasında düzenlemiştir. Böyle bir durumda hâkimin davanın önceki aşamalarında ifa ettiği görevin kapsam ve içeriğine bakılması gerekir.

47. Bu çerçevede ilke olarak gerek kanun yolu incelemesinin etkililiğinin sağlanması gerekse kanun yolu incelemesinin objektif tarafsızlık esaslarına uygun yapılmadığı izleniminin oluşmaması için ilk derecede kararı veren hâkimin dosyanın kanun yolu incelemesinde bulunmaması gerekir. Bununla birlikte bu hususa uyulmaması tek başına kanun yolu incelemesinin etkisiz ve tarafsız olduğu sonucuna götürmez. Her olayın kendi koşulları içinde değerlendirilmesi gerekir. Bu çerçevede tarafsızlığının bozulup bozulmadığını değerlendirmek için bu şekilde önceki aşamalarında görev alan hâkimlerin özellikle kurul hâlinde yargılama yapan mahkemelerdeki oy sayısı, bu üyelerin kararın verilmesindeki rolleri gibi diğer unsurları da dikkate almak gerekir.

48. Diğer taraftan 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde (bkz. § 21) düzenlenen karar düzeltme yolunda taraflar yalnızca maddede sayılan sınırlı sebeplerle kararın düzeltilmesini isteyebilmekte; inceleme, esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesi tarafından karar düzeltme isteminde ileri sürülen sebeplerle sınırlı bir şekilde yapılabilmekte olup bu yönleriyle karar düzeltme kanun yolu diğer olağan kanun yollarından ayrılmaktadır.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

49. Başvuruya konu olayda uyuşmazlık başvurucunun (+2200) ek göstergeden yararlanıp yararlanamayacağına ilişkindir. İlk Derece Mahkemesi 2/3/2006 tarihli ilk kararında başvurucunun ek göstergeden yararlanması gerektiğine oyçokluğu ile karar vermiş ve karara katılmayan Başkan A.Y. başvurucunun birinci derece kadroya atanmamış olduğu gerekçesiyle (+2200) ek göstergeden yararlanamayacağını belirterek davanın reddi yönünde oy kullanmıştır. Kararın temyizi üzerine Danıştay, özelleştirme tarihinden sonraki sürelerin kazanılmış hak aylığı derecesinin tespitinde ve bunun sonucu olarak ek göstergenin saptanmasında dikkate alınamayacağı, bu itibarla başvurucunun (+2200) ek göstergeden yararlandırılamayacağı gerekçesiyle kararı bozmuştur. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 21/3/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir. İdare Mahkemesi 28/6/2012 tarihinde bozmaya uymuş ve davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin yukarıda belirtilen 2/3/2006 tarihli ilk kararında yer alan hiçbir hâkim -Başkan A.Y.dâhil- bu ikinci kararda görev almamıştır.

50. Başvurucu, bozmaya uyma kararını temyiz etmiş; aynı Daire 5/6/2013 tarihli kararıyla bozmaya uyma kararını onamıştır. Daire 24/4/2014 tarihli kararıyla da dilekçede ileri sürülen sebeplerin Kanun'da öngörülen sebeplere uymadığı gerekçesiyle kararın düzeltilmesi istemini oybirliğiyle reddetmiştir. Bu süreçte A.Y. yalnızca 2/3/2006 tarihli İlk Derece Mahkemesi kararında ve en son bozmaya uyma kararının onanmasına dair kararın düzeltilmesine ilişkin 24/4/2014 tarihli Danıştay kararında görev almış olup bunun dışında görev almamıştır.

51. Başvurucu, A.Y.nin 2/3/2006 tarihli İlk Derece Mahkemesi kararında ve en son karar düzeltmeye ilişkin 24/4/2014 tarihli Danıştay kararında görev almış olmasının objektif tarafsızlığa aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, A.Y.nin öznel tarafsızlığı ile ilgili bir şikâyette bulunmamış olup başvurucunun şikâyeti nesnel tarafsızlığa ilişkindir.

52. Yukarıda belirtildiği gibi kural olarak bir hâkimin yargılamanın önceki aşamalarında görev yapmış olması tek başına tarafsızlığa aykırı olmayıp somut olayın koşullarına bakılması gerekir. Olayda A.Y. doğrudan kendi verdiği kararın temyiz incelemesine veya karar düzeltme incelemesine katılmamıştır. A.Y.nin yer aldığı heyet kararı, A.Y. nin görev almadığı Danıştay kararıyla bozulmuş ve karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Bunun üzerine bozmaya uyma yönünde yeni bir karar verilmiştir. A.Y. bu yeni kararı veren heyette bulunmadığı gibi bu kararın temyiz incelemesinde de bulunmamıştır. A.Y. sadece sınırlı bir inceleme imkânı sağlayan karar düzeltme incelemesi aşamasında beş kişilik heyette başkan olarak yer almıştır. Bu aşamada da esasa dair bir inceleme yapılmamış bozmaya uyma kararını temyizen incelenmesine ilişkin karar yönünden karar düzeltme sebeplerinin bulunup bulunmadığı değerlendirilmiştir.

53. Dolayısıyla ilk derece aşamasında kararın esas görüşmelerine katılan bir hâkimin karara yönelik esas bir incelemenin yapılmadığı, aksine bozmaya uygunluk yönünden yapılan denetim sonucunda verilen onama kararının düzeltilmesi istemine ilişkin görüşmelere katıldığı ve bu durumun "yargılamanın bütününü" adil olmaktan çıkarmadığı sonucuna varılmaktadır.

54. Açıklanan nedenlerle başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İddialar Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları veBakanlık Görüşü

55. Başvurucu, (+2200) ek göterge yerine (+800) ek gösterge uygulanmasının eşitlik ilkesine ve Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

56. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, derece mahkemesi kararları bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz,

B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

57. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün Derece Mahkemesi tarafından delillerin ve mevzuatın değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına, esas itibarıyla yargılamanın sonucunun hukuka aykırılık teşkil ettiğine ilişkin bulunduğu görülmektedir.

58. Açıklanan nedenlerle başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tarafsız mahkemede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURŞEN SOLMAZ

B. No: 2014/14271 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14271

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURŞEN SOLMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14271)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Nurşen SOLMAZ

Vekili : Av. Canan ULUTÜRK AKÇİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, olumsuz sicil notu verilmesi işleminin iptali sonrası açılan tam yargı davasında hukuka aykırı karar verilmesi ve makul sürede yargılama yapılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu ana sınıfı öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucunun 2004 yılı sicil notu orta olarak düzenlenmiştir. Söz konusu işlemin iptali istemiyle başlatılan yargı süreci başvurucunun lehine sonuçlanmış ve işlem iptal edilmiştir.

9. Başvurucu, orta sicil notu verilmesi işleminin iptali üzerine hukuka aykırı işlem nedeniyle görevde yükselme sınavlarına giremediğini ve olası maaş artışından yararlanamadığını, ayrıca manevi açıdan yıprandığını belirterek 15/12/2008 tarihinde tam yargı davası açmıştır.

10. Denizli İdare Mahkemesi (Mahkeme) 11/6/2009 tarihli kararıyla başvurucunun görevde yükselme sınavlarına alınmamasının nedeninin iptal edilene dek hukuka uygunluk karinesinden yararlanan orta sicil notu verilmesi işlemi olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun talep ettiği maddi tazminat miktarının muhtemel zarara ilişkin olduğunu tespit eden Mahkeme, başvurucunun görevde yükselme sınavlarını kazanıp kazanamayacağı hususu belirsiz olduğundan ortada doğmuş ve tazmini gereken bir maddi zarar olmadığına vurgu yapmıştır. Mahkeme ayrıca iptal edilen işlemin kişinin manevi dünyasında bir eksilme yaratacak niteliği haiz olmadığını ve manevi tazminatın şartlarının gerçekleşmediğini belirtmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, hukuki dayanaktan yoksun davanın reddine karar vermiştir.

11. Söz konusu karar, Danıştay İkinci Dairesinin 26/2/2013 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 10/6/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

17. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığında yaklaşık 5 yıl 6 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

19. Başvurucu, hukuka aykırı karar verildiğini ve doğru niteleme yapılmadığını ileri sürmektedir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Somut olayda Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (bkz. § 10) gerekçe ile 11/6/2009 tarihinde hüküm kurulmuştur. Danıştay İkinci Dairesi tarafından, delillerin Mahkemece takdir edilerek karar verildiği ve takdirde de bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle karar onanmıştır.

22. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

25. Başvurucu, 14.000 TL maddi ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu,

makul sürede yargılanma hakkının ihlali ile maddi zarar arasında illiyet bağı kuracak herhangi bir belge sunmamış olduğundan maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

29. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Denizli İdare Mahkemesine (E.2008/1512, K.2009/443) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ FIRTINA

B. No: 2014/14575 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14575

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ FIRTINA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14575)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Ali FIRTINA

Vekili : Av. Seyit Halil YÜZGEÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması, tanık dinletme talebinin reddedilmesi ve delillerin hatalı değerlendirilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu olayların geçtiği tarihte Kayseri'de bir lisede müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Mağdurlar B.A. ve F.R.A. ise aynı lisenin öğrencisi olarak öğrenim görmektedir.

9. Mağdurların kendilerine cinsel istismar ve tacizde bulunulduğunu iddia etmeleri üzerine başlatılan soruşturma kapsamında başvurucunun ifadesi 5/12/2008 tarihinde alınmıştır.

10. Başvurucu hakkında 2008 yılında mağdurlara yönelik çocuğun cinsel istismarı ve taciz suçlarını işlediği iddiasıyla Kayseri 4. Asliye Ceza Mahkemesine hitaben 23/12/2008 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamenin iadesine yapılan itirazın kabul edilmesiyle başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

11. Yargılama sırasında mağdurların beyanları, psikolog ve avuklatları huzurunda tespit edilmiştir. Mağdurlardan başka yirmi beş kişi daha tanık sıfatıyla dinlenmiştir.

12. Kayseri 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 27/7/2009 tarihli ve E.2009/145, K.2009/770 sayılı kararıyla başvurucunun çocuğun cinsel istismarı suçundan 5 yıl 7 ay 15 gün ve cinsel taciz suçundan 5 ay 18 gün hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir. Mahkûmiyete mağdur beyanları ve tanık anlatımları esas alınmıştır.

13. Bu arada başvurucu, Yüksek Disiplin Kurulu kararıyla 19/8/2009 tarihinde meslekten çıkarılmıştır.

14. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyetler, Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 4/6/2014 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

15. Nihai karar 29/8/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 2/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise

Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

20. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

21. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 5 yıl 5 ay 27 günde tamamalanan yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı görülmektedir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tanık Dinletme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, o tarihte okulda idareci olarak görev yapan S.K.nin kovuşturma evresinde dinlenmediğini ve anılan tanığın dinlenilmesi yönündeki talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin "adil yargılanma" hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak tanık dinletme hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olan tanık dinletme hakkı esasen Anayasa'nın 36. maddesinde yer verilen adil yargılanma hakkının da zımni bir unsurudur.

25. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin iddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek hakkı düzenlenmiştir.

26. Anayasa Mahkemesi de benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında "tanık dinletme hakkı"yla ilgili ilkeleri belirlemiştir.

27. Savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla "aynı koşullar altında" davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı, silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir. Tanıkların dinlenmek üzere çağırılmasının uygun olup olmadığının değerlendirmesi, kural olarak derece mahkemelerinin takdir yetkisi dâhilindedir. Ancak bu hak, sanığın lehine olan bütün tanıkların çağrılmasını ve dinlenmesini gerektirmez. Bu düzenlemenin esas amacı, sanığın "aynı koşullar altında" ve "silahların eşitliği ilkesi"ne uygun olarak tanık dinletme talebinde bulunabilmesinin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bir sanığın bazı tanıkları dinletemediğinden şikâyet etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğunu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunu açıklamak suretiyle tanık dinletme talebini desteklemesi gerekmektedir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, § 47; Ahmet Zeki Üçok, B. No: 2013/1966, 25/3/2015, § 70).

28. Somut olayda başvurucu, olayların geçtiği tarihte okulda idareci olarak görev yapan S.K.nin kovuşturma evresinde dinlenmemesinden şikâyet etmektedir. Ancak anılan tanığın dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli olduğu ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğu başvurucu tarafından açıklanmamıştır. Kaldı ki Mahkemenin anılan talep ile ilgili ne

şekilde karar verdiğine ilişkin bir delil de sunulmamıştır. Başvuru formunda, o tarihte okulda idareci olarak görev yapan S.K.nin Emniyet Müdürlüğünde alınan beyanlarında sadece öğrencilerin şikâyetinden bahsettiği ve başka olaylardan bahsetmediği belirtilmiştir. Bu sebeplerle tanık dinletme hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

30. Başvurucu; lehe anlatımda bulunan tanıkların beyanlarına itibar edilmediğini, mağdur B.A.nın babasının verdiği ve suçlamanın asılsız olduğuna ilişkin dilekçenin dikkate alınmadığını, soyut ve çelişkili mağdurlar beyanlarına üstünlük tanındığını, mağdurların kemik yaşlarının tespit edilmediğini, delillerin eksik toplandığını mağdurlardan R.A.nın psikolojik tedavi görüp görmediğinin araştırılmadığını ve delillerin takdirinde yanılgıya düşülmesi suretiyle haksız olarak mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

32. Sanık beyanları, mağdur beyanları, tanık anlatımları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği, sadece mağdur beyanlarına itibar edilmediği anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararlarda isabet bulunmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

33. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

35. Başvurucu, 150.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Kayseri 4. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2009/145, K.2009/770) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADİL BİÇER

B. No: 2014/14828 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14828

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADİL BİÇER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14828)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Adil BİÇER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, vekâleten yürütülen görevden alınarak asıl kadroya atanmaya ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada verilen iptal kararının gereği gibi uygulanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden başvuruya konu yargılama dosyasına ilişkin tespit edilen olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığında vekâleten Hukuk Daire başkanı olarak görev yapmakta iken bu görevden alınarak kendi kadrosu olan iletişim uzmanı kadrosuna atanmıştır.

8. Başvurucunun anılan işlemin iptali ve yürütmenin durdurulması istemi ile açtığı davada, Ankara 4. İdare Mahkemesi 19/3/2014 tarihli ve E.2014/326 sayılı kararıyla başvurucunun atanmasına ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğu ve uygulanması hâlinde telafisi güç zararlar doğuracağı gerekçesiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesi gereğince yürütmenin durdurulmasına karar vermiştir.

9. İdarenin karara karşı yapmış olduğu itiraz Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 5/5/2014 tarihli ve Y.D. İtiraz 2014/2798 sayılı kararıyla kabul edilmiş ve yürütmenin durdurulması kararı kaldırılmıştır. Bölge İdare Mahkemesi kararında, başvurucunun görevlendirilmesine yönelik işlemin, uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararına neden olacak işlemlerden olmadığı zira vekâleten görevlendirmenin hizmet gereği yapılan geçici bir uygulama olması nedeniyle vekâlet edilen kadro yönünden kazanılmış bir hak olarak görülemeyeceği; asaleten kazanılmış bir kadro unvanının kaybı ya da naklen atama niteliği taşımayan dava konusu işlemler hakkında Mahkeme kararında bu hususta gösterilen gerekçenin de belirtilen türden bir zararın doğmasına neden olmayacağı gerekçesine yer verilmiştir.

10. Daha sonra davayı esastan inceleyen Ankara 4. İdare Mahkemesi 17/6/2014 tarihli ve E.2014/326, K.2014/946 sayılı kararıyla dava konusu işlemi iptal etmiştir.

11. Anılan iptal kararı üzerine idare 19/8/2014 tarihli işlem ile 6/3/2014 tarihli ve 28933 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile değiştirilen 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesi gereği Hukuk Daire başkanı kadrosuna asaleten atama yapıldığı gerekçesiyle başvurucuyu tekrar iletişim uzmanı olarak atamıştır.

12. Başvurucu 11/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra Danıştay Beşinci Dairesinin 21/12/2015 tarihli ve E.2014/6595, K.2015/10699 sayılı kararıyla Ankara 4. İdare Mahkemesinin anılan iptal kararı bozulmuştur. Daire gerekçesinde, hakkında adli soruşturma yürütülen ve asıl kadrosu iletişim uzmanı olan başvurucunun vekâlet görevinin sona erdirilmesi konusunda idarece sahip olunan takdir yetkisinin hukuka aykırı olarak kullanıldığı yolunda herhangi bir tespit bulunmadığı gözönüne alındığında hizmet gereği tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

14. Ankara 4. İdare Mahkemesi 31/5/2016 tarihli ve E.2016/2116, K.2016/2014 sayılı kararıyla bozmaya uymuş ve davanın reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu, anılan kararı temyiz etmemiş ve davanın reddine ilişkin karar kesinleşmiştir

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 2577 sayılı Kanun'un "Kararların sonuçları" kenar başlıklı 28. maddesinin (1) sayılı fıkrası, yürütmenin durdurulması kararı üzerine idarece uygulama yapıldığı tarihte

yürürlükte bulunan şekliyle şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez. (İptal cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 10/7/2013 tarihli ve E.: 2012/107 K.: 2013/90 sayılı Kararı ile.)(...) (Ek cümleler: 21/2/2014-6526/18 md.) Kamu görevlileri hakkında tesis edilen atama, görevden alma, göreve son verme, naklen veya vekâleten atama, yer değiştirme, görev ve unvan değişikliği işlemleriyle ilgili olarak verilen iptal ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin mahkeme kararlarının gereği; dava konusu edilen kadronun boş olması hâlinde bu kadroya, boş olmaması hâlinde ise aynı kurumda kazanılmış hak aylık derecesine uygun başka bir kadroya atanmak suretiyle yerine getirilir. Eski kadro ile atandığı yeni kadro arasında mali haklar bakımından bir fark bulunması durumunda, bu fark 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 91 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen usul ve esaslar çerçevesinde ödenir."

17. Anayasa Mahkemesi, 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinde yapılan değişiklik ile kamu görevlileri hakkında tesis edilen atama, görevden alma, göreve son verme, naklen veya vekâleten atama, yer değiştirme, görev ve unvan değişikliği işlemleriyle ilgili olarak verilen iptal ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin mahkeme kararlarının gereğinin dava konusu edilen kadronun boş olması hâlinde bu kadroya, boş olmaması hâlinde ise aynı kurumda kazanılmış hak aylık derecesine uygun başka bir kadroya atanmak suretiyle yerine getirileceğine ilişkin kuralın Anayasa'nın 2., 13., 36.ve 138. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir (AYM, E.2014/86, K.2015/109, 25/11/2015). Kararın ilgili kısmı ise şöyledir:

"103. Anayasa'nın 138. maddesine göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez. Buna göre, idare bağlı yetkiye sahiptir. İdarenin, yargı kararlarını uygulayıp uygulamama konusunda takdir yetkisi bulunmamaktadır. Bunun yanında idare, yargı kararını uygulamayı herhangi bir koşula da bağlayamaz. Aksine bir yaklaşım, iptal kararı ile ortadan kaldırılan işlemin sonuçlarını geçerli kılmak anlamına gelir. İdare iptal kararının gereğine göre yeni bir işlem yapmak ve iptal edilen işlemden doğan sonuçları ortadan kaldırmakla görevlidir. İdarenin başkaca bir tercih ve takdir hakkı yoktur.

104. Kuşkusuz, ilgililerin atama ve benzeri işlemlere karşı dava açmalarının nedeni, tesis edilen işlemin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmek ve yargı kararı ile dava konusu işlemin hukuka aykırılığının tespiti halinde önceki görevlerine dönebilmektir. Oysa itiraz konusu kurallarla yargı kararlarının uygulanması "kadronun boş olması" koşuluna bağlanmıştır. Uygulamada ise söz konusu kadroların boş bırakılmama, bu kadroların söz konusu işlemler sonrası diğer kamu görevlileriyle doldurulma ihtimali çok yüksektir. Bu durumda yargı kararıyla dava konusu işlemin hukuka aykırılığı tespit edilmiş olsa bile kadro boş olmadığından bu karar uygulanamayacaktır. Dolayısıyla yargı kararlarının uygulanmasının bu şekilde kadronun boş olması koşuluna bağlanmış olması hak arama özgürlüğünü etkisiz hale getiren ölçüsüz bir sınırlamadır. Kural idarenin yargısal denetimini ve hak arama özgürlüğünü etkisiz bırakacağından, hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi idarenin bütün işlemlerinin yargı yoluyla denetlenmesi ve yargı kararlarının bağlayıcılığı ilkelerini de ihlal etmektedir.".

18. 2577 sayılı Kanun'un 52. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur."

B. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde kararların icrasından açıkça bahsedilmemekle birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkeme hakkından yola çıkarak yargı kararlarının icra edilmesi hakkını adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul etmektedir. AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (Hornsby/Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40).

20. Ancak AİHM içtihatlarında, icra edilmediğinden şikâyet edilen ve bu nedenle ihlale konu olan yargı kararlarının kesinliğine ve nihailiğine vurgu yapıldığı görülmektedir (Hornsby/Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997 § 40; Burdov/Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2012 § 34; Büker/Türkiye, B. No: 29921/96, 24/10/2000, §§ 28-34; Ahmet Kılıç/Türkiye, B. No: 38473/02, 25/7/2006, § 27). AİHM, üst mercilerin incelemesine tabi olabilecek ya da üst mahkemece bozulabilecek kararların Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının güvencesi altına alınmadığını açıkça belirtmektedir. Temyiz merciinin, ilk derece mahkemesi kararının uygulanmasını erteleme veya askıya alma gibi bir etkisinin olup olmadığına bakılmaksızın 6. madde sadece nihai ve bağlayıcı mahkeme kararlarının uygulanmasını korur. Özellikle de temyiz merciinin, başvuranların taleplerini dayandırdığı kararı bozduğunu gözönünde bulundurarak iç hukuk tarafından uygulanması zorunlu olsa bile idarenin bu karara uymamasını 6. maddenin gerekliliklerine aykırı olarak görmemektedir (Ouzounis ve diğerleri/Yunanistan, B. No: 49144/99, 15/4/2002,§ 21).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; vekâleten yürüttüğü daire başkanlığından alınarak kadrosu olan uzmanlığa atanması üzerine açtığı davada verileniptal kararının 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesi gerekçe gösterilerek uygulanmadığını, böylelikle yargı kararının etkisiz hâle getirildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespiti ile tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında herkesin, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Sözleşme kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği belirtilmiştir. Buna göre Anayasa ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda sadece Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde olan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları inceleme görevi verilmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruda, anılan ortak koruma alanı içindeki temel hak ve

özgürlüklerin ihlali iddialarını incelemekte, bununla birlikte bu incelemeyi yaparken temel hakların yorumlanması ile kapsam ve içeriğinin belirlenmesinde Anayasa'nın diğer maddelerinden destek norm olarak yararlanmaktadır. Örneğin Anayasa Mahkemesi adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin başvurularda incelemeyi Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yapmakta ve bu maddenin yorumlanması ile kapsam ve içeriğinin belirlenmesinde Anayasa'nın yargılamaya ilişkin hususları düzenleyen diğer maddelerinden de faydalanmaktadır (Gerekçeli karara ilişkin Anayasa'nın 141. maddesin üçüncü fıkrası yönünden Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30; makul süreye ilişkin Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrası yönünden Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39; kanuni hâkim güvencesine ilişkin Anayasa'nın 142. maddesi yönünden Mehmet Çelik, B. No: 2015/889, 17/11/2016, § 56).

25. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesini Anayasa'nın yargılamaya ilişkin diğer hükümleri ile Sözleşme'nin 6. maddesi ve Sözleşme'yi yorumlayan AİHM içtihadı ışığında yorumlamaktadır (Güher Ergun ve diğerleri, § 38; Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22; Adnan Oktar, B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

26. Bu çerçevede bireysel başvuruya konu olan mahkeme kararlarının icra edilmediğine ilişkin şikâyetin de ancak ortak koruma alanında olan ve Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında ve Sözleşme'nin 6. maddesi ile buna ilişkin AİHM içtihadı (bkz. §§ 19, 20) gözönünde bulundurularak incelenmesi gerekmekte olup Anayasa'nın 125. ve 138. maddeleri yönünden adil yargılanma hakkından bağımsız bir inceleme yapılması mümkün değildir.

27. Buna göre bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi tarafından, yargılamanın tümü bakımından kesinlik taşımayan kararların icra edilmemesine ilişkin şikâyetlerde adil yargılanma hakkı yönünden bakılacak husus; bu kararın uygulanmamasının ileride başvurucu lehine verilecek muhtemel nihai kararın icra edilmesini imkânsız hâle getirecek veya aşırı derecede zorlaştıracak nitelikte olup olmadığıdır. Bu hususun ise her somut olayda olayın koşulları dikkate alınarak incelenmesi gerekir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Bülent Türk, [GK] B.No:2014/7002, 1/12/2016).

28. Adil yargılanma hakkına ilişkin ilke bu şekilde olmakla birlikte diğer temel haklar yönünden kesin ve nihai nitelikte olmayan kararlarının icra edilmemesi şikâyetinin somut olayın koşulları dikkate alınarak yargılamanın bütününden bağımsız olarak incelenmesi mümkündür. Nitekim Anayasa Mahkemesi Yaman Akdeniz ve diğerleri (B. No: 2014/3986, 2/4/2014) başvurusunda yürütmenin durdurulması kararının uygulanmadığına ilişkin başvuruyu ifade özgürlüğü yönünden incelemiştir. Benzer şekilde Mahkeme, Kristal-İş Sendikası, ([GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015) başvurusunda yürütmenin durdurulması isteminin reddi üzerine yapılan bireysel başvuruyu sendika hakkı yönünden incelemiştir.

29. Somut olayda bireysel başvuruya dayanak olan ve gereği gibi yerine getirilmediği ileri sürülen karar, başvurucunun vekâleten yürüttüğü görevinin sonlandırılarak kadrosunun bulunduğu göreve atanması işlemine ilişkin davada verilen ancak başvuru sırasında henüz kesinleşmemiş olan karardır. Başvuruya konu yapılan karar, esasa ilişkin olmakla birlikte başvuru tarihi itibarıyla kesin olmadığı gibi (nitekim sonrasında temyiz merciince bozulduğu ve davanın reddine karar verildiği), söz konusu kararın gereği gibi icra edilmemesinin

yargılama sonundaki nihai kararın icra edilmesini imkânsız hâle getirecek veya aşırı derecede zorlaştıracak bir nitelikte olmadığı, ayrıca başvurunun başka bir hakla bağlantısının da tespit edilemediği anlaşılmaktadır.

30. Bu durumda bakılmakta olan başvuruda, kararın gereği gibi uygulanmadığı şikâyetine ilişkin başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL DEMİR

B. No: 2014/17141 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17141

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17141)

Karar Tarihi: 6/7/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 20/9/2017-30186

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Kemal DEMİR

Vekili : Av. Erkan YALÇINKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, temyiz incelemesini yapan heyette yer alan Danıştay üyelerinin ısrar kararını inceleyen kurulda da yer almalarının tarafsızlığa aykırı olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu 2013/8123 numaralı başvuruyu 11/11/2013 tarihinde, 2014/17141 numaralı başvuruyu 31/10/2014 tarihinde, 2015/4067 numaralı başvuruyu ise 5/3/2015 tarihinde yapmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık 2013/8123 numaralı başvuru için görüş sunmamış, 2014/17141 numaralı başvuru için görüş sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

8. Başvurular, konu yönünden hukuki irtibatları nedeniyle 2014/17141 numaralı başvuru dosyası üzerinde birleştirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. 2014/17141 Numaralı Başvuruya Konu Olaylar

10. Başvurucu, Gümrük Müsteşarlığı (Müsteşarlık) tarafından Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) aracılığıyla 24/11/2002 tarihinde yapılan "Gümrük Müşavirliği Ön Eleme Sınavı"na katılmıştır. ÖSYM, iki sorunun hatalı olduğunu tespit ederek bu sorulara yanlış cevap veren veya boş bırakan adaylara her bir soru için (+1) puan vermek suretiyle sonuçları belirlemiştir. Başvurucu 68 puan almış ve 70 puan alamadığı için başarısız sayılmıştır.

11. Başvurucu tarafından, başarısız sayılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle Müsteşarlık ve ÖSYM aleyhine 17/2/2003 tarihli dilekçeyle dava açılmıştır (Davanın açılış tarihi tam olarak tespit edilememekle birlikte dosya içindeki evraktan bu tarihlere yakın bir tarihte açıldığı anlaşılmaktadır.). Ankara 2. İdare Mahkemesinin 30/12/2004 tarihli ve E.2003/218, K.2004/1998 sayılı kararıyla, bilirkişi raporuna göre idarece iptal edilen soruların dışında başka hatalı soruların da bulunduğu ve bu sorular için (+1) puan verilerek yeniden yapılan hesaplamaya göre başvurucunun 71 puan alarak başarılı sayılması gerektiği gerekçesiyle dava konusu başarısız sayılma işleminin iptaline karar verilmiştir.

12. İptal kararı üzerine başvurucu, sınavın ikinci aşaması olan "Gümrük Müşavirliği Mesleki Yeterlilik Sınavı"na çağrılmış ve bu sınavda başarılı olarak “gümrük müşavirliği izin belgesi” ve “bilge” kullanıcı kodu almaya hak kazanmış ve müşavirlik görevini yapmaya başlamıştır.

13. Davalı ÖSYM’nin kararı temyizi üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 13/6/2007 tarihli ve E.2005/6826, K.2007/3323 sayılı kararıyla, hatalı bulunarak iptal edilen sorulara (+1) puan verilmesi yerine bu soruların değerlendirme dışı bırakılıp ve geri kalan doğru soruların 100 puan üzerinden değerlendirilerek her bir sorunun puan karşılığı bulunmak suretiyle uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması gerektiği, bu yöntemle yapılan hesaplamaya göre başvurucunun puanının 70’in altında kaldığının anlaşıldığı gerekçeleriyle anılan karar bozulmuştur.

14. Ankara 2. İdare Mahkemesi 14/10/2008 tarihli ve E.2008/1374, K.2008/1802 sayılı kararıyla bozmaya uymayıp ısrar etmişse de Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (Kurul) 16/12/2010 tarihli ve E.2009/412, K.2010/2370 sayılı ilamıyla oyçokluğuyla, Dairenin gerekçesi gibi hatalı bulunarak iptal edilen sorular değerlendirme dışı tutularak kalan sorular üzerinden puanın hesaplanması gerektiği gerekçesiyle ısrar kararını bozmuştur. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Daire kararında da belirtildiği üzere, yargısal inceleme sonucunda hatalı bulunarak iptal

edilen sınav sorularının değerlendirme dışı bırakılarak kalan doğru sorular 100 puan üzerinden değerlendirilmek suretiylle, bir sorunun puan karşılığının saptanması ve uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Bu durumda, ... iptal edilen sorular dışında kalan sorulara davacının verdiği doğru yanıt sayısının belirtilen puanla [1,0638] çarpılması sonucu davacının sınavdan aldığı puanın 70 olan başarı puanının altında kaldığı, dolayısıyla davacının başarısız sayılmasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

15. Kurul, otuz üç üye ile toplanmış ve üyelerin yirmi dördü bozma yönünde oy kullanmıştır. İdare Mahkemesinin kararının onanması yönünde oy kullanan üyelerin sayısı ise Kurulu yöneten başkanvekili ile birlikte sadece dokuzdur. Öte yandan Dairedeki temyiz incelemesi sırasında görev alan M.Ü., İ.B., E.C.Ö. Kuruldaki oylamaya da katılmış ve Dairedeki görüşleri gibi bozma yönünde oy kullanmışlardır.

16. Başvurucu, karar düzeltme başvurusunda bulunmuş; başvuru, Kurulun 24/5/2012 tarihli ve E.2011/810, K.2012/824 sayılı kararıyla, ileri sürülen iddiaların karar düzeltme nedenlerinden hiçbirine uymadığı gerekçesiyle oyçokluğuyla reddedilmiştir. Karara katılmayan üyelerin karşıoyları şöyledir:

"Uyuşmazlık, hatalı olduğu yargı kararıyla saptanan sınav soruları sonrasında sınav sonucunun nasıl değerlendirileceği hususundan kaynaklanmaktadır.

Davalı idareler, kendilerinin saptadığı hatalı olan sorular karşılığında sınava katılanların tümüne birer puan verdiğine göre yargı kararıyla hatalı olduğu belirlenen sorular karşılığında da davacılara birer puan verilmesinin hakkaniyet ve eşitlik ilkeleri gereği olduğu açıktır.

Bu nedenle, davacının karar düzeltme isteminin kabulü ile usul ve hukuka uygun bulunan İdare Mahkemesi kararının onanması gerektiği oyuyla, karara katılmıyoruz."

17. Bu sırada Kurul otuz dokuz üye ile toplanmış ve üyelerin yirmisi istemin reddi yönünde oy kullanmıştır. Karar düzeltme isteminin kabul edilerek İdare Mahkemesi kararının onanması yönünde oy kullanan üyelerin sayısı ise Kurulu yöneten başkanvekili ile birlikte on dokuzdur. Yine Dairedeki oylamaya katılan iki üye M.Ü. ve İ.B. Kuruldaki oylamaya da katılmış ve Dairedeki görüşleri doğrultusunda karar düzeltme isteminin reddi yönünde oy kullanmışlardır.

18. Kurulun bozma ilamı üzerine Ankara 2. İdare Mahkemesi 27/9/2012 tarihli ve E.2012/1245, K.2012/1736 sayılı kararıyla davayı reddetmiştir. Danıştay Onbeşinci Dairesi 10/10/2013 tarihli ilamıyla kararı onamış, karar düzeltme istemini de 4/6/2014 tarihli ve E.2014/2811, K.2014/4748 sayılı kararıyla reddetmiştir.

19. Söz konusu kararın başvurucuya 2/10/2014 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine31/10/2014 tarihinde 2014/17141 numaralı bireysel başvuru yapılmıştır.

B. 2013/8123 Numaralı Başvuruya Konu Olaylar

20. Danıştay Onuncu Dairesinin yukarıda belirtilen bozma ilamına istinaden Müsteşarlığın 3/6/2008 tarihli ve 2008/71 sayılı işlemiyle başvurucunun “gümrük müşavirliği izin belgesi” iptal edilmiş ve “bilge” kullanıcı koduna bloke konulmuştur.

21. Bunun üzerine ön eleme sınavına ilişkin kararın ÖSYM tarafından temyiz edildiği, dolayısıyla kararı temyiz etmeyen Müsteşarlık yönünden kararın kesinleştiği belirtilerek izin

belgesinin iptali ve kullanıcı koduna bloke uygulanması işlemlerinin iptali istemiyle 8/9/2008 tarihinde başvurucu tarafından ikinci bir dava açılmıştır.

22. Davayı inceleyen Ankara 12. İdare Mahkemesi 1/7/2009 tarihli ve E.2008/1147, K.2009/871 sayılı kararıyla, her ne kadar Ankara 2. İdare Mahkemesi iptal kararı bozulmuşsa da Mahkemenin bozma ilamına uymayarak ısrar ettiği dikkate alındığında ortada uygulanması gereken olumsuz bir yargı kararı bulunmadığı gerekçesiyle izin belgesinin iptali ve kullanıcı koduna bloke uygulanması işlemlerini iptal etmiştir.

23. Temyiz üzerine Danıştay Onuncu Dairesince karar önce onanmış; karar düzeltme aşamasında Danıştay Onbeşinci Dairesinin 23/11/2011 tarihli ve E.2011/1458, K.2011/4384 sayılı ilamıyla Anayasa'nın 138. maddesi uyarınca idarenin yargı kararlarına uymak ve bu kararların gereklerine göre işlem tesis etmek zorunda olduğu, kararın otuz gün içinde uygulanması gerektiği, ısrar kararının bozulduğu, buna göre Mahkeme kararının uygulanması amacıyla tesis edilen izin belgesinin iptali ve bloke uygulanması işlemlerinde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçeleriyle onama kararı kaldırılmış ve Ankara 12. İdare Mahkemesi kararı bozulmuştur.

24. Bozma kararına uyan Ankara 12. İdare Mahkemesi 31/1/2012 tarihli ve E.2012/162, K.2012/151 sayılı kararıyla bozma ilamındaki gerekçelerle davayı reddetmiştir.

25. Bu karara karşı yapılan temyiz talebi de Danıştay Onbeşinci Dairesinin 13/9/2012 tarihli ve E.2012/4540, K.2012/5334 sayılı kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 6/6/2013 tarihli ve E.2013/295, K.2013/4274 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

26. Söz konusu kararın başvurucuya 10/10/2013 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 11/11/2013 tarihinde 2013/8123 numaralı bireysel başvuru yapılmıştır.

C. 2015/4067 Numaralı Başvuruya Konu Olaylar

27. Yukarıda belirtilen Ankara 2. İdare Mahkemesinin 14/10/2008 tarihli ısrar kararı üzerine başvurucunun 22/12/2008 tarihinden geçerli olmak üzere izin belgesini kullanmasına Müsteşarlık tarafından izin verilmiştir.

28. Israr kararını Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 16/12/2010 tarihli bozma kararı üzerine başvurucunun izin belgesi yeniden iptal edilmiş, ayrıca başvurucunun ortağı olduğu gümrük müşavirliği firmaları hakkında 2010/58 sayılı Genelge uyarınca işlem yapılmasına karar verilmiştir.

29. Başvurucu bu işleme karşı yeniden dava açmıştır. Davayı inceleyen Ankara 13. İdare Mahkemesi 12/1/2012 tarihli ve E.2011/891, K.2012/54 sayılı kararıyla, izin belgesinin iptal edilmesinin idari istikrar ve kazanılmış hakların korunması ilkelerine ters düşeceği gerekçesiyle işlemi iptal etmiştir.

30. Temyiz üzerine Danıştay Onbeşinci Dairesi 20/9/2012 tarihli ve E.2012/1421, K.2012/5578 sayılı ilamıyla, Anayasa'nın 138. maddesi uyarınca idarenin yargı kararlarına uymak ve bu kararların gereklerine göre işlem tesis etmek zorunda olduğu, kararın otuz gün içinde uygulanması gerektiği, ısrar kararının bozulduğu, buna göre Mahkeme kararının uygulanması amacıyla tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçeleriyle kararı bozmuştur.

31. Bozma kararına uyan Ankara 13. İdare Mahkemesi 17/4/2013 tarihli ve E.2013/540, K.2013/580 sayılı kararıyla bozma ilamındaki gerekçelerle davayı reddetmiştir.

32. Bu karara karşı yapılan temyiz talebi de Danıştay Onbeşinci Dairesinin 30/10/2013 tarihli ve E.2013/10068, K.2013/7467 sayılı kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 13/11/2014 tarihli ve E.2014/5488, K.2014/8240 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Karar düzeltme isteminin reddine dair kararın 4/2/2015 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 5/3/2015 tarihinde2015/4067 numaralı bireysel başvuru yapılmıştır.

33. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından sunulan bilgiye göre başvurucu, Mahkeme kararları üzerine 5/1/2007 ile 9/6/2008 tarihleri arasında 1 yıl 5 ay 4 gün, 22/12/2008 ile 10/5/2011 tarihleri arasında 2 yıl 4 ay 18 gün ve 27/6/2011 ile 21/5/2012 tarihleri arasında 10 ay 24 gün olmak üzere toplam 4 yıl 8 ay 16 gün gümrük müşavirliği yapmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

34. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 19. maddesiyle değişmeden önceki hâliyle "Kararın bozulması" kenar başlıklı 49. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Temyiz incelemesi sonunda Danıştay:

a) Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,

b) Hukuka aykırı karar verilmesi,

c) Usul hükümlerine uyulmamış olunması,

Sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar.

2. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/18 md.) Temyiz incelenmesi sonunda kararda maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise kararın düzeltilerek onanmasına karar verilir.

3. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/18 md.) Kararın bozulması halinde dosya, Danıştayca kararı veren mahkemeye gönderilir. Mahkeme, dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir.

4. Mahkeme bozmaya uymayarak eski kararında ısrar edebilir. Israr kararının ilgili tarafından temyizi halinde, dava, konusuna göre Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulunca incelenir. Danıştayın ilgili dava dairesinin kararı uygun görülürse mahkemenin kararı bozulur; aksi halde onanır. Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları kararlarına uyulması zorunludur."

35. 2577 sayılı Kanun'un "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesi,6545 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle kaldırılmadan önceki hâliyle şöyledir:

"1. (Değişik birinci cümle: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış

olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdırlar.

3. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/24 md.) Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar."

36. 6/1/1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 16/12/2010 tarihinde (ısrar kararının incelendiği tarih) yürürlükte olan hâliyle "İdari ve vergi dava daireleri kurulları" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. İdari Dava Daireleri Kurulu, idari dava daireleri başkanları ile her idari dava dairesinin kendi üyeleri arasından her üyenin Kurulda görev yapacağı şekilde iki yıl için seçilecek üçer üyeden; ... oluşur. Kurula seçilmemiş üyeler varken seçilmiş üyeler yeniden seçilemez. Kurul üyelerinin izinli veya özürlü olmaları hallerinde, yerlerine kurullara katılmak üzere her daireden aynı şekilde ikişer yedek üye seçilir. Üyelerin seçimleri gizli oyla, takvim yılı başında yapılır. Kurul asıl veya yedek üyeliklerinde boşalma olması halinde yedi güç içinde yeni üyeler belirlenir.

2. Dava daireleri kurullarına Danıştay Başkanı veya vekillerinden biri; bunların yokluğunda daire başkanlarından en kıdemlisi başkanlık eder.

3. İdari ve vergi dava daireleri kurulları tüm üyelerinin katılımı ile toplanır, idari ve vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde, bu dairelerin başkan ve üyeleri kurul toplantısına katılamazlar. Ancak iki dava dairesinin birlikte yapacakları toplantıda verilen kararların incelenmesinde, kurul bu iki dava dairesinin dışındaki dava dairelerinin asıl ve yedek üyelerinin katılımıyla toplanır.

4. ...

5. Bu kurullarda kararlar oyçokluğu ile verilir.

..."

37. Aynı maddenin karar düzeltme talebinin incelendiği tarihte yürürlükte olan hâliyle ilgili kısmı şöyledir:

"1. (Değişik: 9/2/2011-6110/2 md.) İdari Dava Daireleri Kurulu, idari dava dairelerinin başkanları ile üyelerinden; ... oluşur.

2. Dava daireleri kurullarına Danıştay Başkanı veya vekillerinden biri; bunların yokluğunda daire başkanlarından en kıdemlisi başkanlık eder.

3. (Değişik: 9/2/2011-6110/2 md.) Toplantı ve görüşme yeter sayısı İdari Dava Daireleri Kurulu için otuzbir, Vergi Dava Daireleri Kurulu için ise onüçtür. İdari dava daireleri ile vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde ve iki dava dairesinin birlikte yapacağı toplantıda verilen kararların

incelenmesinde, bu dairelerde karara katılmış olanlar idari ve vergi dava daireleri kurullarında bulunamazlar.

4. ..

5. Bu kurullarda kararlar oyçokluğu ile verilir.

..."

38. 2575 sayılı Kanun'un geçici 24. maddesi güncel hâliyle şöyledir:

"1. 31/12/2019 tarihine kadar Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun oluşumu ve çalışma usulü hakkında aşağıdaki hükümler uygulanır.

a) İdari Dava Daireleri Kurulu, her idari dava dairesinden en az bir üye olmak kaydıyla Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen on dört üyeden oluşur. Kurula, Danıştay Başkanı veya vekillerinden biri, bunların bulunmaması halinde Kurulun en kıdemli üyesi başkanlık eder.

b) Bu üyeler İdari Dava Daireleri Kurulunda sürekli olarak görev yaparlar. Ancak, iş durumu göz önüne alınmak suretiyle üyelerin daire çalışmalarına katılmalarına Genel Kurul tarafından karar verilebilir.

c) Toplantı ve görüşme yeter sayısı on birdir. Kararlar, toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır."

39. 2575 sayılı Kanun'un 9/2/2011 tarihli ve 6110 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle değişik "Dava dairelerinin görevleri" kenar başlıklı 27. maddesinin karar düzeltme talebinin incelendiği tarihte yürürlükte olan hâlinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dava dairelerinden Üçüncü, Dördüncü, Yedinci ve Dokuzuncu daireler vergi dava dairesi; diğer dava daireleri ise idari dava dairesi olarak görev yapar.

İdari dava daireleri ile vergi dava daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dava daireleri arasındaki işbölümü karar tasarısı aşağıdaki esaslar uyarınca, Başkanlar Kurulu tarafından hazırlanır. ...

1. İptal davaları ve idari sözleşmelerden doğan davalar yönünden, daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde uyuşmazlığın kaynaklandığı mevzuat esas alınır.

...

3. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlere ilişkin davalarda vergi dava daireleri arasındaki işbölümünün belirlenmesinde uyuşmazlığın kaynaklandığı mevzuat esas alınır.

...

8. İşbölümünde aynı mevzuattan kaynaklanan uyuşmazlıkların birden fazla dairede çözümlenmesi konusunda farklı esaslar belirlenebilir.

...

Bu madde uyarınca alınan kararlar Resmî Gazetede yayımlanır ve yayımı izleyen ay başından itibaren uygulanır."

40. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya bakmaktan memnuiyeti ve

reddi ... hallerinde ... Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygunlanır."

41. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Ret sebepleri" kenar başlıklı 36. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâlinde, taraflardan biri hâkimi reddedebileceği gibi hâkim de bizzat çekilebilir. Özellikle aşağıdaki hâllerde, hâkimin reddi sebebinin varlığı kabul edilir:

a) Davada, iki taraftan birine öğüt vermiş ya da yol göstermiş olması.

b) Davada, iki taraftan birine veya üçüncü kişiye kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamış olması.

c) Davada, tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması.

..."

B. Uluslararası Hukuk

42. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

43. Sözleşme'nin 6. maddesinde, adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak davanın tarafsız bir mahkemede görülmesini isteme hakkından açıkça söz edilmiş olup Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında tarafsızlık, genel olarak ön yargı veya yanlılık olmamasını ifade etmektedir (Piersack/Belçika, B. No: 8692/79, 1/10/1982, § 30). Yerleşik içtihada göre tarafsızlığın varlığı öznel (subjektif) yöntem ve nesnel (objektif) yöntem esas alınarak belirlenir. Öznel yöntem kişisel kanaatin ve belirli bir yargıcın davranışının dikkate alınması, diğer bir deyişle yargıcın belirli bir davada kişisel bir ön yargıya sahip olup olmadığının belirlenmesini; nesnel yöntem ise mahkemenin, oluşumunun tarafsızlık konusunda herhangi bir meşru şüpheyi ortadan kaldırmak için yeterli güvenceleri sağlayıp sağlamadığının belirlenmesini ifade eder (Fey/Avusturya, B. No: 14396/88, 24/2/1993, § 28). Bir başka anlatımla tarafsızlığın varlığı, bir davada belirli bir yargıcın kişisel kanaatlerini belirleme çabası şeklindeki subjektif test ile bir yargıcın tarafsızlığından haklı kuşku duyulmasına engel olan yeterli güvencelere sahip olup olmadığının belirlenmesi şeklindeki objektif teste göre saptanır (De Cubber/Belçika, B. No: 9186/80, 26/10/1984, § 24).

44. Objektif ve subjektif tarafsızlık arasındaki sınır kesin olmayıp yargıcın öznel bakımdan tarafsız olduğu varsayımının çürütülmesine olanak verecek deliller sunulmasının güç olabileceği kimi davalarda, nesnel tarafsızlık şartı önemli bir ek güvence sağlar. Nitekim tarafsızlık ile ilgili sorun bulunan başvuruların büyük çoğunluğunda objektif yönteme başvurulmuştur(Micallef / Malta [BD], B. No: 17056/06, 15/10/2009, § 95).

45. Subjektif testle ilgili olarak her hâlükârda aksine kanıt bulunmadıkça bir hâkimin kişisel tarafsızlığının bulunduğu varsayılmaktadır. Objektif test bakımından ise yargıcın kişisel tutumundan farklı olarak kendisinin tarafsızlığı hakkında kuşku uyandıracak belirli olguların bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir. Bu noktada objektif tarafsızlığın belirlenmesinde

hâkimin tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru kaygıyı, korkuyu bertaraf edecek yeterli güvence sunulup sunulmadığı önemlidir. AİHM içtihatlarında, tarafsızlık konusunda görünüşün dahi önem taşıyabileceği, bir başka deyişle adaletin sadece yerine getirilmesi değil ama aynı zamanda yerine getirildiğinin görülmesi ve böylece demokratik toplumda mahkemelerin hak arayanlara güven vermesi gerektiği vurgulanmaktadır (Micallef / Malta, §§ 94, 97, 98).

46. Bu çerçevede hakkında tarafsız olmadığından kaygı duymak için haklı bir sebep bulunan bir hâkim, davadan çekilmelidir. Bu durum; belirli bir davada, bir yargıcın tarafsız olmadığından kaygılanmak için haklı bir sebebin bulunup bulunmadığına karar verilirken sanığın bakış açısının önemli olduğunu fakat belirleyici olmadığını ihsas etmektedir. Belirleyici olan şey, bu kaygının objektif olarak haklı görülüp görülemeyeceğidir. Bu ise her olayın kendi şartlarına bağlıdır (Hauschildt/Danimarka, B. No: 10486/83, 24/5/1989,§§ 47-49).

47. Bu bağlamda bir hâkimin yargılamadan önce aynı hususta daha önce karar vermiş olması, tarafsızlığıyla ilgili olarak ortaya çıkan şüpheleri haklı göstermez (Ökten/Türkiye (k.k.), B. No: 22347/07, 3/11/2011); önemli olan yargılama yapılmadan önce bu hâkimin aldığı tedbirlerin kapsamıdır. Dahası bir hâkimin dava dosyasını derinlemesine bilmesi, davanın esası hakkında karar vermesi sırasında tarafsız olarak değerlendirme yapmasını engelleyen bir ön yargı bulunduğu anlamına gelmez. Sonuç olarak mevcut ilk verilerin değerlendirilmesi, nihai değerlendirme hakkında ön yargı oluşturmaz (Morel/Fransa, B. No: 34130/96, 6/6/2000, § 45).

48. AİHM, Fazlı Aslaner/Türkiye (B. No: 36073/04, 4/3/2014) başvurusunda; temyiz incelemesi yapan Danıştay Dairesi üyelerinin, ilk derece mahkemesinin bu temyiz kararına uymayarak kararında ısrar etmesi üzerine dosyanın geldiği ve otuz bir üye ile toplanan Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna katılmalarının tarafsızlığa aykırı olduğu iddiasını incelemiştir. Temyiz incelemesinde görev alan üç üyenin davanın esası hakkında karar verilmesinde meşru olarak taraf olmuş gibi görünebileceklerine değinen AİHM, bu durumun İdari Dava Daireleri Kurulunun tarafsızlığının somut olayda bozulduğunu değerlendirmek için tek başına yeterli olmadığını belirtmiştir (Fazlı Aslaner/Türkiye, § 36). AİHM, bu tür durumlarda üyelerin sergiledikleri tutum ve kararın verilmesindeki rolleriyle ilgili olarak söz konusu üyelerin sayısı gibi diğer unsurları da dikkate almak gerektiğini, bu bağlamda kararların oyçokluğu ile alındığı kurul hâlinde yargılama yapan mahkemelerde görev yapan hâkimlerin düşük sayısını dikkate alarak benzer şikâyetleri daha önce reddettiğine dikkat çekmiştir. Diğer taraftan AİHM, hem kurula katılan ilgili hâkimlerin yüksek sayıda olmasını hem de bu hâkimler tarafından icra edilen başkanlık veya raportörlük görevlerini dikkate alarak tarafsız bir mahkemece yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna vardığını da hatırlatmıştır (Fazlı Aslaner/Türkiye, §§ 37-39).

49. AİHM, bu belirlemelerden sonra söz konusu üç üyenin oy hakkına sahip olarak kurulda yer almalarını hiçbir ciddi gerekçenin mutlak zorunlu hâle getirmemesi sebebiyle objektif tarafsızlık sorunu bakımından ilgili hâkimlerin sayısının veya oranının belirleyici olmadığı ve sayı ile ilgili değerlendirmelerin söz konusu sorunun incelenmesi üzerinde bir etkisinin bulunmadığı kanaatine varmıştır(Fazlı Aslaner/Türkiye, § 40). AİHM burada yeni bir kıstas ortaya koymuş olup bu kıstasa göre tarafsızlıkla ilgili belirleyici olan husus, ilgili hâkimlerin oranı veya sayısı değil bu hâkimlerin Kurula katılmalarını mutlak gerekli kılan önemli bir gerekçenin bulunup bulunmadığıdır.

50. AİHM, ayrıca anılan üç üye arasında yer alan T.Ç.nin, Danıştay başkanvekili sıfatıyla İdari Dava Daireleri Kuruluna başkanlık yaptığını ve bu bağlamda görüşmeler sırasında tartışmaları yönettiğini ve bu durumun tarafsızlık görünümünü etkileyen ek bir durum oluşturduğunu gözlemlediğini belirterek anılan iki unsurun, başvurucunun İdari Dava Daireleri Kurulunun tarafsızlığıyla ilgili endişelerini haklı gösterdiği sonucuna varmış ve başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Fazlı Aslaner/Türkiye, §§ 41, 42).

51. Öte yandan AİHM aynı başvuruda, temyiz incelemesi yapan üyelerin karar düzeltme talebini inceleyen heyette yer almalarına ilişkin şikâyeti de incelemiş ve önceki kararlarında (Feryadi Şahin / Türkiye, B. No: 33279/05, 13/9/2011; Arslan/Türkiye (k.k.), B. No: 39080/97, 21/9/1999; Yıldırım/Türkiye (k.k.), B. No: 4300/05, 6/1/2009; Kum/Türkiye (k.k.) B. No: 28556/11, 10/1/2012) benzer şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun bularak reddettiğini hatırlatmıştır. Bu bağlamda AİHM karar düzeltme talebinin sınırlı iddialarla incelendiğini, konunun esası incelenmeksizin reddedildiğinde incelenen konunun ihtilaflı kararda incelenen konudan farklı olması nedeniyle davanın esası hakkında bir tutum gibi değerlendirilemeyeceğini ifade ederek anılan şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur (Fazlı Aslaner/Türkiye, § 46).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

52. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

53. Başvurucu; Danıştay Dairesinin temyiz incelemesinde yer alan üç üyenin ısrar kararını inceleyen kurulda yer almasının ve yine Dairenin temyiz incelemesinde yer alan iki üyenin karar düzeltme talebini inceleyen kurulda yer almasının tarafsız mahkemede yargılanma hakkını ihlal ettiğini, özellikle karar düzeltme aşamasında talebin yirmi oya karşın on dokuz oyla reddedildiği gözönüne alındığında yargılamanın tarafsız olarak yapıldığının söylenemeyeceğini ileri sürmüştür.

54. Bakanlık görüşünde, Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak davanın tarafsız bir mahkemede görülmesini isteme hakkından açıkça söz edildiği, Anayasa'nın 36. maddesinde mahkemelerin tarafsızlığından açıkça bahsedilmemekle beraber Anayasa Mahkemesi içtihadı uyarınca bu hakkın adil yargılanma hakkının zımni bir unsuru olduğu belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca, bir hâkimin yargılama sürecinde uyuşmazlık konusunda bir karar vermiş olmasının tek başına tarafsızlığına zarar vermeyeceğini, ilgili hâkimin kurul içindeki görevi ile kurulun yapısı ve kararın nasıl alındığının incelenmesinin gerektiği ifade edilmiştir.

55. Başvurucu, Bakanlık görüşüne verdiği cevapta Bakanlık görüşünün kendi iddialarını destekler nitelikte olduğunu belirtmiştir.

2. Değerlendirme

56. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

57. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

58. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini, tarafsız mahkemede yargılanma hakkı oluşturmaktadır (bkz. §§ 42-51).

59. Genel olarak tarafsızlık, davanın çözümünü etkileyecek bir ön yargı, tarafgirlik ve menfaate sahip olunmaması, davanın tarafları karşısında ve onların leh ve aleyhlerinde bir düşünce veya menfaate sahip olunmamasını ifade eder (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 61).

60. Mahkemelerin tarafsızlığı kavramı, görülecek davalar karşısında bizzat mahkemenin kurumsal yapısı ile davaya bakmakla görevli hâkimin tutumu üzerinden açıklanmaktadır. Buna göre tarafsızlığın öznel ve nesnel olmak üzere iki boyutu bulunmakta olup hâkimin birey olarak mevcut davadaki kişisel tarafsızlığı öznel tarafsızlık, kurum olarak mahkemenin kişide bıraktığı tarafsızlık izlenimi ise nesnel tarafsızlık olarak adlandırılmaktadır.

61. Nesnel tarafsızlık kapsamında mahkemelerin kuruluşu ve yapılanmasıyla ilgili yasal ve idari düzenlemelerin nesnel olarak tarafsız olmadığı izlenimini vermemesi gerekir. Esasında kurumsal tarafsızlık, mahkemelerin bağımsızlığı ile bağlantılı bir konudur. Tarafsızlık için öncelikle bağımsızlık ön koşulu gerçekleşmeli ve ek olarak kurumsal yönden de taraf görüntüsü verecek bir yapılanma oluşmamalıdır (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015). Bunun yanı sıra yargılama makamının tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru kaygı veya korkuyu bertaraf edecek yeterli güvenceleri sunması da gerekmektedir (Tahir Gökatalay, § 62). Yargılama makamlarının tarafsız olması gerektiği gibi tarafsız olduğunun gösterilmesi de gerekir. Bir başka deyişle tarafsızlığı yeterli değildir, aynı zamanda tarafsızlığından kuşku da duyulmamalıdır.

62. Öznel tarafsızlık ise hâkimlerin görülecek davaya ilişkin öznel tutumlarıyla ilgilidir. Davaya bakacak olan hâkimin davanın taraflarına karşı eşit, yansız ve ön yargısız durması, hiçbir telkin ve baskı altında kalmadan hukuk kuralları çerçevesinde vicdani kanaatine göre karar vermesi gerekir. Anayasa ve kanunlar karşısında hâkimlerden beklenen de budur (AYM, E.2014/164, K.2015/12,14/1/2015). Hâkimler, hâkimliğin gerektirdiği her türlü yüksek niteliği taşısalar bile hâkimlerin tarafsızlıkları konusunda kamu vicdanında kuşku uyandıracak düzenlemelerden kaçınılmalıdır (AYM, E.2013/82, K.2014/100,4/6/2014).

63. Yargılamayı yürüten mahkeme üyelerinin taraflardan biriyle veya anlaşmazlık konusu ile maddi veya manevi yakın bir bağının bulunması veya yargılama sürecinde sarf ettiği ifadeleri ile tarafsız olamayacağı yönünde meşru bir kanaat uyandırması, bunun yanı sıra davadan önce dava ile doğrudan bağlantılı bir konumda bulunması da tarafsızlığı ihlal edebilir. Bununla birlikte belirli bir uyuşmazlıkta yargılamayı yürüten hâkimin taraflardan

birine yönelik ön yargılı ve taraflı bir tutumunun, kişisel bir kanaatinin veya menfaatinin, bu bağlamda kişisel bir taraflılığının söz konusu olduğunu ortaya koyan bir delil bulunmadığı ve bu husus kanıtlanmadığı müddetçe hâkimin tarafsız olduğunun bir karine olarak varsayılması zorunludur (Tahir Gökatalay, § 62). Bir başka deyişle "aksi yönde delil bulununcaya kadar bir hâkimin kişisel olarak tarafsız olduğu"nun kabulü gerekir.

64. Bu bağlamda hukukumuzda, tarafsız kalamayacağı varsayılan veya tarafsızlığından kuşku duyulabilecek durumlarda hâkimin kendi mahkemesinin yetki ve görevine giren belli bir davaya bakamayacağı veya davayı reddedilebileceği kabul edilmiştir. Hâkimin yasaklılığı ve reddi kurumları, hâkimin bakacağı davada tarafsızlığını sağlamaya yönelik olup temel bir hak olan adil yargılanma hakkıyla ilişkilidir (AYM, E.2011/142, K.2013/52,3/4/2013).

65. Hâkimin davaya bakmaktan çekinmesi, hâkimin tarafsız kalamayacağı varsayılan ve kanun tarafından sayma yoluyla gösterilen sınırlı hâllerdir. Buna karşılık hâkimin reddi hâlleri kanunda yer alan sebeplerle sınırlı değildir.

66. Bu bağlamda hâkimin, davanın önceki aşamalarında tanık veya bilirkişi olarak dinlenmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması tarafsızlıkla ilgili sorun doğurabileceğinden çekinme sebepleri arasında olmamakla birlikte ret sebepleri arasında düzenlenmiştir. Böyle bir durumda hâkimin davanın önceki aşamalarında ifa ettiği görevin kapsam ve içeriğine bakılması gerekir.

67. Bu arada kanun yolu, bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yoldur. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanınmak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır. Kanun yoluna başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamı içindedir. Bunun nasıl yapılacağı ise usul hükümleri ile gösterilmektedir (AYM, E.2014/164, K.2015/12,14/1/2015).

68. Anayasa Mahkemesi içtihadında, adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin kanun yolu aşamasında da sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre kanun yollarına ilişkin usullerin ve kanun yollarındaki yargılamanın da adil yargılanma hakkına uygun olması gerekir (Emine Karagülmez, B. No: 2013/3673, 11/12/2014, § 21).

69. Bu çerçevede ilke olarak gerek kanun yolu incelemesinin etkililiğinin sağlanması gerekse kanun yolu incelemesinin objektif tarafsızlık esaslarına uygun yapılmadığı izleniminin oluşmaması için ilk derecede kararı veren hâkimin dosyanın kanun yolu incelemesinde bulunmaması gerekir. Bununla birlikte bu hususa uyulmaması tek başına kanun yolu incelemesinin etkisiz ve tarafsız olduğu sonucuna götürmez. Her olayın kendi koşulları içinde değerlendirilmesi gerekir. Bir başka ifadeyle özellikle hukuk ve idari yargılamalarda bir hâkimin yargılamanın önceki aşamalarında görev alması tek başına tarafsızlığa aykırı olmaz. Bu çerçevede tarafsızlığının bozulup bozulmadığını değerlendirmek için bu şekilde önceki aşamalarda görev alan hâkimlerin özellikle kurul hâlinde yargılama yapan mahkemelerdeki oy sayısı, bu üyelerin kararın verilmesindeki rolleri gibi diğer unsurları da dikkate almak gerekir.

70. Diğer taraftan 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde (bkz. § 21) düzenlenen karar düzeltme yolunda taraflar yalnızca maddede sayılan sınırlı sebeplerle kararın düzeltilmesini isteyebilmekte ve inceleme esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesi tarafından istemde ileri sürülen sebeplerle sınırlı bir şekilde yapılabilmekte olup bu

yönleriyle karar düzeltme kanun yolu diğer olağan kanun yollarından ayrılmaktadır.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

71. Başvuruya konu olayda, "Gümrük Müşavirliği Sınavı"nda hatalı olan soruların puan hesaplamasında nasıl değerlendirileceği derece mahkemeleri önündeki uyuşmazlığın temelini oluşturmaktadır. Bu noktada iki görüş olup birinci görüş; iptal edilen sorular için (+1) puan verilerek puanların belirlenmesi, ikinci görüş ise hatalı olan soruların tamamen değerlendirme dışı bırakılarak puanların hesaplanması gerektiği şeklindedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki bu görüşlere ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmak Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bu tamamen derece mahkemelerinin takdirinde olan bir husustur.

72. İlk derece mahkemesi, başvurucunun lehine olan birinci görüşte iken Danıştay Onuncu Dairesi ikinci görüşü benimsemiştir. İlk derece mahkemesinin görüşünde ısrar etmesi üzerine ısrar kararının temyizen incelenmesi amacıyla konu Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun önüne gelmiştir. Dairedeki temyiz incelemesine katılan M.Ü., İ.B., E.C.Ö. Kuruldaki temyiz incelemesindeki oylamaya da katılmış ve Dairedeki gibi başvurucu aleyhine olan görüş yönünde oy kullanmıştır. Kuruldaki karar düzeltme isteminin incelenmesinde ise bu üyelerden M.Ü. ve İ.B. oylamaya katılmış ve istemin reddi yönünde oy kullanmıştır.

73. Başvurucu, Dairedeki temyiz incelemesine katılan üyelerin aynı zamanda Kurul kararlarına katılması nedeniyle Kurulun tarafsız karar vermediğinden şikâyet etmektedir. Özellikle karar düzeltme incelemesi sırasında istemin yirmi oya karşılık on dokuz oyla reddedildiğini belirterek M.Ü. ve İ.B.nin Kuruldaki oylamaya katılmış olmasının tarafsızlığı ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, anılan üyelerin öznel tarafsızlıkları ile ilgili bir şikâyette bulunmamıştır. Başvurucunun şikâyeti nesnel tarafsızlığa ilişkindir.

74. Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Ayrıca Danıştay, kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakmaktadır. Buna göre Danıştayın görevi bir bütün olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla Danıştayın görevine giren hususlarda daireler arasında hangi işin iş durumuna göre hangi dairede görüleceği hususu, teknik anlamda görev ilişkisi olmayıp iş paylaşımını ifade etmektedir (AYM, E.2011/29,K.2012/49, 30/3/2012).

75. 2575 sayılı Kanun'un 27. maddesinden anlaşıldığı üzere Danıştay Daireleri belirli uzmanlık esaslarına göre yapılan iş paylaşımı çerçevesinde görev yapmaktadırlar. Daire üyeleri kurula katılarak uzmanlık alanıyla ilgili kurullara katkı vermekte, aynı zamanda Kurul içtihatlarını da takip etmektedirler. Öte yandan 2575sayılı Kanun'un 17. Maddesinde temyiz incelemesi yapan dairenin veya üyelerinin kurul çalışmalarına katılımıyla ilgili sınırlayıcı bir hükme yer verilmemiş, yalnızca dairenin ilk derece sıfatıyla baktığı davalarda dairenin başkan ve üyelerinin kurula katılamayacakları hüküm altına alınmıştır (bkz. §§ 34-41).

76. Kanun koyucu, tüm üyelerin anılan kurullara katılarak bu kurullara katkı vermelerini amaçlamıştır. Bu nedenle üyelerin idari ve vergi dava daireleri genel kurullarına katılımları sağlanarak üyelere iradelerini yansıtmaları imkânı tanınmıştır. Dolayısıyla bu üyelerin anılan kurullara katılımları ve katkı sağlamalarından dolayı alınan kararlara güvenin sarsılacağından söz edilemez (AYM, E.2011/29,K.2012/49, 30/3/2012).

77. Öte yandan 2577 sayılı Kanun'un 49. maddesinde temyiz incelemesi üzerine kararın bozulması hâlinde ilk derece mahkemesinin dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha öncelikle inceleyeceği ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar vereceği belirtilmiştir. İlk derece mahkemesinin bozma üzerine verdiği karar yeni bir karardır. İlk derece mahkemesinin ısrar kararı vermesi ve bu kararın temyizi ve davayı inceleyen Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun Danıştayın ilgili dava dairesinin kararını uygun görmesi hâlinde ilk derece mahkemesi kararını bozacağı; aksi hâlde onayacağı belirtilmiştir. Kurulun önündeki karar, bozulan ilk karar olmayıp ısrara ilişkin yeni karardır. Kurulun burada yaptığı inceleme ise hiç şüphesiz temyiz incelemesidir. Karar düzeltme aşaması ise yalnızca karar düzeltme sebeplerinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesinden ibarettir.

78. Başvuru konusu olayda Kurul; temyiz incelemesi sırasında otuz üç, karar düzeltme sırasında ise otuz dokuz üyenin katılımı ile oluşmuştur. Dairedeki temyiz incelemesinde yer almış olan üç üyeye karşılık Kurulda temyiz incelemesinde otuz, karar düzeltme aşamasında ise otuz altı üye daha görev almış ve oylamaya katılmıştır. Söz konusu üyeler Kurula başkanlık etme veya dosyayı heyete sunma (Danıştayda üyeler dosyaları sunmamaktadır.) gibi görevler almamışlardır. Bu çerçevede daha önce Dairede temyiz aşamasında görev almış üyelerin sayısı ve bu üyelerin kararın verilmesindeki rolleri ile Kurulda görev yapan tüm üyelerin sayısı birlikte değerlendirildiğinde Dairede temyiz aşamasında görev almış üyelerin ısrar kararını inceleyen Kurulda temyiz ve karar düzeltme aşamalarında yer almalarının tek başına tarafsızlığa aykırı olduğu söylenemez.

79. Tüm bu hususlar dikkate alındığında başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

80. Açıklanan nedenlerle başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Serruh KALELİ bu görüşe katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

81. Başvurucu 2014/17141 sayılı bireysel başvurusunda sınavda başarısız sayılmasına ilişkin açtığı davada makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

82. Bakanlık görüşünde, başvurunun bu kısmı ile ilgili görüş sunulmamıştır.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

83. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

84. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

85. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

86. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 2014/17141 sayılı bireysel başvuruya konu olayda yaklaşık 11 yıl 3 ay devam eden yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

87. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

88. Başvurucu; hem idare tarafından iptal edilen soruların hesaplama dışı bırakılması yerine (+1) puan verilerek sonuçların belirlenmesi yönteminin hukuka uygun olduğunu, nitekim idarenin 2008 yılı sınavında da bu yöntemi benimsemediğini ve bunu hukuka uygun bulan Danıştay kararlarının olduğunu hem de bu yöntemin dava açmayanlara uygulanmadığını, böylece dava açan kendisiyle birlikte on bir kişinin olumsuz etkilendiğini belirterek Anayasa'nın 2., 10., 12. ve 48. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

89. Bakanlık görüşünde, başvurunun bu kısmı ile ilgili olarak şikâyetlerin derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik olduğu ifade edilerek görüş sunulmasına gerek görülmediği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

90. İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, derece mahkemesi kararları bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

91. Başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin ve mevzuatın değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına, esas itibarıyla yargılamanın sonucunun hukuka aykırılık teşkil ettiğine ilişkin olduğu görülmektedir.

92. Açıklanan nedenlerle başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

93. Başvurucu 2013/8123 ve 2015/4067 numaralı başvurularında, ilk iptal kararı üzerine yeterlilik sınavına girerek sınavda başarılı olduğu ve böylece uzun zamandan beri gümrük müşavirliği yaptığı hâlde iptal kararının bozulması üzerine gümrük müşavirliği belgesinin iptal edildiğini, buna karşı açtığı davanın da reddedildiğini, bu durumun kazanılmış hakların korunması ilkesine aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 2., 10., 12., 36. ve48. maddelerinde güvence altınan ilke ve haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

94. Somut olayda başvurucu, Mahkeme kararlarına dayalı olarak 2007 ile 2012 tarihleri arasında aralıklı olarak toplam 4 yıl 8 ay 16 gün gümrük müşavirliği yapmıştır.

95. Başvuru konusu olayda, başvurucunun gümrük müşavirliği belgesinin temelinde kesinleşmemiş yargı kararının uygulanması amacıyla tesis edilen işlem bulunmaktadır. Söz konusu dayanak yargı kararının bozularak ortadan kaldırılması üzerine anılan belge iptal edilmiştir. Her ne kadar başvurucu bir süre bu belgeyi kullanarak birtakım hak ve menfaatler elde etmiş ise de gümrük müşavirliği belgesine dayanak kararın kesinleşmemiş olması ve her an bozulabileceğinin bilinmesi karşısında ortada hukuken korunabilir bir meşru beklentinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim başvurucu, anılan 4 yıl 8 ay 16 günlük sürede bir bütün olarak değil anılan yargı kararının bozulması ve ısrar edilmesi durumlarına bağlı olarak belli aralıklarla gümrük müşavirliği yapmıştır.

96. Bu durumda başvurucunun dayanak kararın her an bozulabileceğini bildiği, böylece başvurucu açısından bu sonucun öngörülemez olmadığı dikkate alındığında -başvurucu tarafından ileri sürülmemekle birlikte- Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ve Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı yönünden ayrıca bir inceleme yapılması gerekli görülmemiştir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

97. 30/3/20111 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

98. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 1.000.000 TL tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

99. Somut olayda adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

100. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

101. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Olayda illiyet bağı tespit edilememiş olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

102. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tarafsız mahkemede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Serruh KALELİ'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. Başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA OYBİRLİĞİYLE,

F. Kararın bir örneğinin Ankara 12. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

G. Kararın bir örneğinin Ankara 2. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

H. Kararın bir örneğinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Danıştay Dairesinin incelemesinde yer alan üç üyenin, ısrar kararını inceleyen kurulda da yer aldığı, yine Dairenin temyiz incelemesinde yer alan iki üyenin karar düzeltme talebini inceleyen kurulda yer almalarının tarafsız mahkemede yargılanma hakkını ihlal ettiği ileri sürülmüştür.

Bakanlık görüşünde bir hakimin yargılama sürecinde uyuşmazlık konusunda bir karar vermiş olmasının tek başına tarafsızlığına zarar vermeyeceğini, İLGİLİ hakimin KURUL İÇİNDEKİ GÖREVİ ile KURULUN YAPISI ve KARARIN NASIL ALINDIĞININ incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bakanlık görüşünde belirtilen karar sürecinde hakimin rolüne işaret eden bu OLGULAR dikkate alınacak önemli hususlardandır.

AİHM içtihatlarına göre tarafsızlık, yanlı olmamayı ön yargısız olmayı gerektirmektedir. Tarafsızlıkla ilgili başvuruların çoğunun yargıcın tarafsızlığından kuşku duyulmasına engel olan yeterli güvencelere sahiplik konusunda olduğu görülmektedir. Adaletin yerine gelmesine ve demokratik toplumlarda yerine getirildiğinin görülmesine esas olan şekil ve usulün bile hak arama özgürlüğünün parçası olarak arayana güven vermesi gerektiği de, içtihatlar kapsamında bir gerçektir.

Mahkememizin başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı yönünden tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine ilişkin çoğunluk görüşüne en çok etki eden alıntılanan AİHM'nin Fazlı Aslaner/TURKEY B.No: 36073/04, 4.3.2014 kararında esas olan değerlendirmelerin, aslen bu sonucu yarattığı konusu tartışılabilir niteliktedir.

Hakimin, kararın yeniden esas yönünden değerlendirme aşamasındaki yeri nitelenirken oluşan karardaki rolü ve önceki kanaati, tutum ve davranışları, sayısal çoklukları gibi bir çok unsura atıf yaptığı ancak bunların herhangi birine sağlanmış bir üstünlük olmadığının vurgulandığı görülmektedir. (Fazlı Aslaner kararı)

Verilmiş bir kararın yeniden yapılan bir incelemesinde tekrar var olmak meşru bir taraflılıktır. Heyette söz alınıp konuşulduğunda ya da örneğin ilk derece mahkemesinin bozmadan sonraki ısrarına karşı davanın görüldüğü büyük katımlı kurul görüşmelerinde bozmaya imza atan heyette yer alan hakimin ilk derece mahkemesinin ısrar kararına karşı kendi görüşünü ve dairesini savunacağı tabiidir. Üyelerin tutum ve davranışı gibi sürece etkili olabilecek tartışma pozisyonlarının yarattığı somut etkinin belirlenmesine yarayacak bir ölçümleme şekli ise yoktur. Objektif olarak hakkında kaygı duymayacağınız hakimin, yeni karardaki nesnel yerinin, aynı oyu kullanacağı yönündeki yüksek şüphe karşısında sübjektif tarafsızlığa uygun düşmeyeceği de gerçektir.

Kurul halinde yargılama yapan mahkemede yer alan bir önceki kararı oluşturan imzacı hakimlerin sayısal çokluğu ve kararın alınışındaki etkilerine, dosyaya görüş bildiren bakanlığında dikkat çektiği düşünüldüğünde, tarafsızlık konusunun gri bir alan oluşturduğu hiçbir şekilde onlara karşı duyulacak kuşkuları giderme de yeterlilikten bahsedilemeyeceğine işaret edildiği görülmektedir.

O halde başvuru konusu olayda olduğu gibi haklarında tarafsız olmadığı yönünde kaygı duymak için çokça sebebin varlığına da inanç yolu açık tutulmuş, kanun yolu incelemesinin görünüşünün bile bu şüpheleri haklı çıkaracak, kaygıyı ortadan kaldıracak açıklıkta olması için yeterli güvenceler taşıması zorunluluğu açıktır.

Kanun yolunun amacının kararın bir üst yargı merciince incelenerek adalet ve hakkaniyet duygularını yüceltmek olduğu düşünüldüğünde bu güvenceleri veren bir yargı hizmeti sunmakta adil yargılanma haklarının kapsamı içindedir.

Hakimin önceki aşamalarda görev almış olması kanun yolu incelemesini tek başına etkisiz

ve olumsuz olması sonucu doğurmayacak ise de, aynen kararımızın 69. paragrafının son cümlelerindeki gibi özellikle kurul halinde yargılama yapan mahkemelerdeki oy sayısı ve üyenin karar verilmesindeki rolü gibi unsurlarda dikkate alınmalı değerlendirmesi göz ardı edilmediğinde, başvuru konusu olayda dairedeki temyiz incelemesine katılan üyeler M.Ü ve İ.B' nin katıldığı karar düzeltme kurulunun oylama sonucunun 20'ye karşı 19 oyla reddedildiği düşünüldüğünde 20'nin içinde yer alan iki, öncesi karara imza atmış hakimin yer almasının önemi ve etki ağırlığı dava konusu olayda göz ardı edilemez. Kararımızda yer alan ve sonuca götüren değerlendirme kriterlerinden sayılan önceki karara imza atan hakimlerin büyük kurulda azınlıkta kalmaları halinde bu nesnel durumun göz ardı edilebilir / ihmal edilebilir veya etkili olmayan unsur şeklinde olduğuna yönelik nitelemenin başvuru konusu oylama sonucu ile ne kadar çelişkili olduğu veya değinildiği gibi önemsiz olmadığı gibi sonuca götüren tek olgu olduğu anlaşılacaktır.

Anılan nedenler ile başvuru dosyasının da hakimlerin objektif ve sübjektif rolleri birlikte bir bütün halinde değerlendirildiğinde başvurucunun lehine çıkma ihtimali yüksek kararın önceki kararda aleyhine oy kullanmış iki hakimin aynı yönde oy kullanması ile etkili hal aldığından adil yargılanma kapsamında tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmış çoğunluk görüşüne katılınmamıştır.

Üye Serruh KALELİ

ENGİN KABADAŞ

B. No: 2014/18587 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENGİN KABADAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18587)

Karar Tarihi: 6/7/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 19/9/2017-30185

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Yunus HEPER

Başvurucu : Engin KABADAŞ

Vekili : Av. Ahmet AKGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, asker olan ve verdiği konferanslarda kullandığı ifadelerin siyasi faaliyette bulunmak suçunu oluşturduğundan bahisle cezalandırılan başvurucunun adil yargılanma hakkı ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu, olayların geçtiği tarihlerde kurmay albay rütbesi ile Çankırı 28. Mekanize Piyade Tugay komutan yardımcılığı görevini yürütmektedir. Başvurucu 2007 yılının Kasım ve Aralık aylarında, üstlerinden aldığı emirler doğrultusunda Komutanlıkta görevli personel ve ailelerinin "bilgilendirilmesi" ve "bilinçlendirilmesi" amacıyla bir dizi konferans vermiştir. Askerî emirlerle tertip edilen ve bu sebeple katılımın zorunlu olduğu söz konusu konferanslar ağırlıklı olarak Atatürkçü düşünce sistemiyle ilgilidir.

11. 2011 yılının Nisan ayında, başvurucunun verdiği konferanslarda kaydedilen sesler ve slayt görüntüleri senkronize edilerek dailymotion.com İnternet sitesinde yayımlanmıştır. Daha sonra başka siteler de söz konusu kaydı yayımlamışlardır. Aynı yılın Haziran ayında Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askerî Savcılığı, siyasi faaliyette bulunmak suçundan cezalandırılması için başvurucu hakkında kamu davası açmıştır. 2012 yılının Nisan ayında Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askerî Mahkemesi, başvurucunun siyasi faaliyette bulunmak suçundan cezalandırılmasına karar vermiş fakat Askerî Yargıtay 2. Dairesi mahkûmiyet hükmünün usul yönünden bozulmasına karar vermiştir.

12. Bozma sonrası yapılan yargılamada başvurucu, ilk olarak dailymotion.com İnternet sitesinde ve daha sonra diğer bazı İnternet sitelerinde yayımlanan slayt görüntülerini inkâr etmiş; sesin ise kendisine ait olmakla birlikte kes-yapıştır yöntemiyle farklılaştırıldığını, delillerin hukuka uygun olmadığını ileri sürmüştür. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askerî Mahkemesi 22/04/2014 tarihli kararı ile başvurucunun bir kez daha siyasi faaliyette bulunmak suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. İlk derece mahkemesi, başvurucunun ilgili tarihlerde kullandığı bilgisayarındaki kayıtlar üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmış; konferansta kullanıldığı ileri sürülen slaytlarla aynı veya benzer içerikte kayıtlar tespit edilmiş; konferanslara katılan çok sayıda kişinin tanık sıfatıyla yeminli beyanları alınmıştır.

13. İlk derece mahkemesi ilk olarak İnternet sitelerinde yayımlanan kayıtların hükme esas alınamayacağına karar vermiştir. Mahkeme bununla birlikte çok sayıda tanık deliline ve başvurucunun olay tarihinde kullandığı kurum bilgisayarından elde edilen slayt görüntülerine dayanmıştır. Başvurucu söz konusu slayt görüntülerini kendisinin hazırlamadığını ileri sürmüş ise de ilk derece mahkemesi, dosyanın oluşturulma tarihi ile suç tarihinin uyumlu olduğunu tespit ederek başvurucunun itirazlarını reddetmiştir.

14. İlk derece mahkemesine göre başvurucu, askerî personel ve onların eşleri için tertip edilen bir dizi konferansta 2007 yılında yeni seçilmiş olan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile o tarihlerdeki Hükûmet üyelerini ve Hükûmet politikalarını eleştirmiş; ülkenin genel politik seyrine ilişkin yorumlar yapmış; Hükûmetin irticai faaliyetler yaptığını ileri sürmüş ve bazı siyasetçilerin eşlerinin başörtülü olmasını eleştirmiştir. Mahkeme, başvurucunun konferanslar sırasındaki sunum ve sözleri ile dinleyicilerin siyasitercih ve görüşlerini

etkilemeyi hedeflediğine ve bunun siyasi faaliyette bulunmak suçunu oluşturduğuna; başvurucunun 780 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

15. Askerî Yargıtay 2. Dairesi, temyiz itirazlarını reddederek ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. İlam başvurucuya 21/11/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 25/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun "Siyasi faaliyetlerde bulunanlar" kenar başlıklı 148. maddesi şöyledir:

“Askeri şahıslardan;

A) Siyasi bir partiye üye olmak için müracaat eden veya herhangi bir suretle siyasi partilere girenler,

B) Siyasi amaçla toplantı yapan veya aynı amaçla siyasi gösterilere katılanlar,

C) Siyasi amaçla nutuk söyleyen, demeç veren, yazı yazan veya telkinde bulunanlar,

D) Siyasi toplantılara resmi veya sivil kıyafetle katılanlar,

E) Herhangi bir sebeple yalnız veya toplu olarak siyasi mahiyette beyanname hazırlayan, hazırlanmış beyannameyi imzalayan, imzalatan veya yayın organlarına ulaştıran veya dağıtanlar,

Fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, bir aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu cürünler, seferberlikte işlenirse ceza iki misli olarak hükmolunur.”

18. 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 43. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları siyasi faaliyette bulunamaz..."

B. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Grigoriades/Yunanistan (B. No:24348/94, 25/11/1997) kararında asker kişinin ifade özgürlüğü hakkında değerlendirmeler yapmıştır. AİHM, komutanına mektup yazarak ordu hakkında ağır eleştiri ve isnatlarda bulunan bir askerin orduyu aşağılamak suçundan cezalandırılmasını ifade özgürlüğüne müdahale saymış ve şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

“44. Mahkeme uygulanabilir prensipleri, Vogt - Almanya kararında aşağıdaki şekilde belirtmiştir (bkz. Vogt/Almanya, B. No:17851/91, 26/09/1995,§ 52):

“(i) İfade özgürlüğü, demokratik bir toplumun esaslı temellerinden birini oluşturup, toplumun ilerlemesi ve her bir bireyin gelişimi için temel koşullardan biridir. İfade özgürlüğü, 10. maddenin ikinci fıkrasına tabi olarak, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız görülen veya ilgilenmeye değmez bulunan “haber” ve “düşünceler” için değil, fakat aynı zamanda aleyhte olan, çarpıcı gelen ve rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleri olup, bunlar olmaksızın “demokratik toplum” olamaz. Sözleşme’nin 10. maddesinde belirtildiği üzere, bu

özgürlüğün istisnaları vardır; ancak bu istisnalar dar yorumlanmalı ve bir kısıtlama ihtiyacının bulunduğu inandırıcı bir şekilde ortaya konmalıdır (bkz. 07.12.1976 tarihli Handyside/Birleşik Krallık, B. No: 5493/72,07/12/1976,§ 49; Lingens/Avusturya,B. No: 9815/82, 08/07/1986,§ 41 ve Jersild/Danimarka, B. No: 15890/89, 23.09.1994, § 37).

(ii) Sözleşme'nin 10(2). fıkrası kapsamındaki "gerekli" sıfatı, "toplumsal ihtiyaç baskısı"nın varlığını ima etmektedir. Sözleşmeci Devletler böyle bir ihtiyacın olup olmadığını değerlendirirken belli bir takdir alanına sahiptirler, ancak bu takdir alanı, hem ulusal mevzuata hem de bağımsız bir mahkeme tarafından verilmiş olsa bile, bu mevzuatı uygulayan mahkeme kararlarını da kapsayan Avrupa denetimi ile birlikte el ele gitmektedir. Mahkeme, bundan dolayı, bir "sınırlamanın", 10. madde tarafından güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile bağdaşır olup olmadığı konusunda son kararı vermeye yetkilidir.

(iii) Mahkeme bu denetim yetkisini kullanırken görevi, kendini yetkili ulusal makamların yerine almak olmayıp, ulusal makamların takdir yetkileri gereğince aldıkları kararları 10. maddeye göre incelemektir. Bu demek değildir ki denetim, davalı devletin takdir yetkisini makulce, özenle ve iyi niyetle kullanıp kullanmadığını tespit etmekle sınırlıdır. Mahkeme'nin yapması gereken şey, şikayet konusu müdahaleye olayın bütünlüğü içinde bakmak ve müdahalenin "izlenen meşru amaçla orantılı" olup olmadığını ve müdahaleyi haklı kılmak için ulusal makamlar tarafından gösterilen gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olup olmadığını belirlemektir (Sunday Times (No. 2) /Birleşik Krallık, B. No: 13166/87, 26/11/1991 § 50). Mahkeme bunu yaparken, ulusal makamların 10. maddede yer alan ilkelerle uyumlu olan standartları uyguladıklarına ve ayrıca maddi olayları kabul edilebilir bir şekilde takdir ederek karar verdiklerine ikna olmalıdır (bkz. Jersild/Danimarka, § 31).

45. Sözleşme'nin 10. maddesi, kışlanın kapısında durmaz. Bu madde, Sözleşmeci Devletlerin egemenlik alanı içinde bulunan diğer insanlara olduğu gibi asker kişilere de uygulanır. Bununla birlikte, Mahkeme'nin daha öncede belirttiği gibi, silah altındakilerin askeri disiplini zayıflatmalarını önlemek için düzenlenmiş hukuk kuralları bulunmadan, bir ordunun gereği gibi görev yapabileceğini düşünmek mümkün olmadığı için, askeri disipline karşı gerçek bir tehdidin bulunması halinde, Sözleşmeci Devletler ifade özgürlüğüne kısıtlamalar koyabilmelidirler (bkz. Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs ve Gubi/ Avusturya, B. No: 15153/89, 19/12/1994, § 36). Ancak ulusal makamlar, düşüncelerin ifadesi bir kurum olarak ordunun kendisine karşı yöneltilmiş olsa bile, ifade özgürlüğünün içini boşaltmak amacıyla bu tür kurallara dayanamazlar.

46. Bu davada başvurucu komutanına bir mektup göndermiş, bu mektubun silahlı kuvvetleri aşağıladığı kabul edilmiştir (bkz.§ 14). Başvurucunun komutanı bu nedenle konuyu daha ileriye götürmeye ve başvurucu hakkında Askeri Ceza Yasasının 74. maddesine göre dava açılmasına karar vermiştir (bkz. §16).

47. Mektubun Yunan Ordusu ile ilgili bazı sert ve kızgın ifadeler içerdiği doğrudur. Ancak Mahkeme söz konusu ifadelerin, askeri yaşama ve bir kurum olarak orduya yönelik genel ve uzunca bir eleştirel söylev şeklinde dile getirilmiş olduğunu kaydeder. Mektup başvurucu tarafından yayınlanmamış veya bir kopyasının bir subaya verilmesi dışında, daha geniş bir kitleye dağıtılmamış ve başka kimselerin de bu mektubu bildiği iddia edilmemiştir. Mektupta, mektubun gönderildiği kişiye veya başka bir kimseye yönelik bir aşağılama da yer almamıştır. Bu durum karşısında Mahkeme, mektubun askeri disiplin üzerinde objektif etkisinin önemsiz olduğunu kabul eder."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu, bir ses kayıt cihazına hukuka aykırı olarak kaydedilmiş sesinin ve daha önce bilgisayarında bulunan görüntülerin senkronize edilerek hazırlanan videonun İnternet'e servis edildiğini ifade etmiştir. Başvurucuya göre bu video hukuka aykırı olarak elde edilmiş delildir ve daha sonra elde edilen tüm deliller de "Zehirli ağacın meyvesi de zehirli olur." ilkesi gereği hükme esas alınamayacak delillerdir. Bu sebeple başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İkinci olarak başvurucu, kullandığı sözlerden dolayı cezalandırılmasının ifade özgürlüğüne de aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde, mesele ifade özgürlüğü kapsamında ele alınmıştır. Bakanlık görüşünde, kamu görevlilerinin ifade özgürlüklerinin bilhassa "ödevler" ve "sorumluluklar" kavramları etrafında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlığa göre kamu görevlilerinin ifade özgürlüklerinin sınırlandırılmasında kamu gücünün belirli bir takdir payının bulunduğu kabul edilmelidir. Bakanlık, kamu görevlilerinin ve bilhassa askerî şahısların siyasi faaliyetlerine ilişkin sınırlandırmaların ordunun disiplini ve tarafsız olması ile doğrudan bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Bakanlığa göre 1632 sayılı Kanun'un siyasi ifade özgürlüğünü kısıtlaması, Türk Silahlı Kuvvetleri için hayati önemde olan tarafsızlığın sağlanması ile doğrudan bağlantılıdır. Bakanlık, somut başvuruda ordu disiplininin sağlanması ve kışlaya siyasetin girmemesi için başvurucunun cezalandırılmasının demokratik bir toplumda gerekli olduğunu, verilen cezanın da miktar itibarıyla ölçülü olduğunu savunmuştur.

23. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki beyanlarını tekrar etmiştir. Başvurucu; bazı İnternet sitelerinde kendisi ile ilgili olduğu iddiasıyla sahte video kayıtlarının yayımlanmasından sonra hakkında soruşturma açıldığını, video kaydının hukuka aykırı olduğunun mahkemelerce de kabul edildiğini, daha sonra bu videonun yayımlanmasından sonra elde edilen ve dolayısıyla video delilinin "meyvesi" olan ve Mahkemenin dayandığı diğer delillerin de kanuna aykırı hâle geldiğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre Anayasa'nın 38. maddesinin son fıkrasında yer alan "Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular delil olarak kabul edilemez." hükmü göz ardı edilerek verilen ceza Anayasa'nın 36. maddesindeki adil yargılanma hakkını ihlal etmiştir.

24. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ayrıca, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünü ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ-PDY) terör örgütüne atfedilen ve kamu oyunda oldukça iyi bilinen bazı yargılamaları hatırlatmıştır. Başvurucu, FETÖ-PDY terör örgütünün devlet kadrolarını ele geçirmek amacıyla kendilerinden olmayan kimseleri komplolar ve kumpaslarile tasfiye ettiklerini ifade etmiştir. Başvurucuya göre kendisine karşı açılan ve somut başvuruya konu ceza davası da kamuoyunda Ergenekon, Balyoz, Casusluk olarak isimlendirilen yargılamalar zincirinin bir parçasıdır. Başvurucu; söz konusu yargılamaların tıpkı eldeki başvuru gibi "orduya tuzak" kurulması amacıyla sahte dijital deliller oluşturularak başlatıldığını, mevcut ceza davası nedeniyle generalliğe yükseltilmediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

25. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesi şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması... Cumhuriyetin temel nitelikleri[nin]... korunması... amaçlarıyla sınırlanabilir.

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).Mevcut başvurunun koşullarında başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ifade özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki şikâyeti ile birlikte incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

28. Başvurucu, verdiği konferanslarda dile getirdiği düşüncelerden dolayı 780 TL adli para cezası ile cezalandırılmıştır. O hâlde başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale söz konusudur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

30. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

31. Müdahaleye dayanak olan 1632 sayılı Kanun’un 148. maddesinin (C) fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

32. Başvurucu, askerî personeller ile onların eşlerine siyasi amaçla konuşma yapması ve telkinde bulunması nedeniyle cezalandırılmıştır. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında ifade özgürlüğünün "Cumhuriyet'in temel niteliklerinin korunması" amacıyla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın "Cumhuriyetin nitelikleri" kenar başlıklı 2.

maddesinde ise Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik bir hukuk devleti olduğu ifade edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin niteliklerinden olan demokrasinin korunmasının yollarından biri de seçimle iş başına gelmeyen kişilerin siyasal hayata müdahale etmelerinin ve siyasal karar alma yetkisini devralmalarının önlenmesidir. Demokratik sistemin istenmeyen müdahalelere karşı korunması amacıyla yasa koyucu tarafından bazı tedbirlerin alınması Anayasa'nın yukarıda zikredilen hükümlerinin bir gereğidir.

33. Asker-siyaset ilişkisi kamu düzeni ile doğrudan bağlantılıdır. Ordunun tarafsız şekilde asli fonksiyonlarına odaklanamaması ve ordunun kurumsal olarak veya ordu mensuplarının bireysel olarak siyasete müdahalesi demokratik toplum düzeninin bozulmasına, dolayısıyla kamu düzeninin zarar görmesine neden olacak niteliktedir. Bu itibarla mevcut başvuruda asker bir kişi olan başvurucunun asker sıfatıyla ve askerî olanakları kullanarak politikacılara yönelttiği eleştirilerine yapılan müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında kamu düzeninin sağlanması meşru amacını taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

34. Anayasa Mahkemesi "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 37). Derece mahkemelerinin böyle bir ihtiyacın bulunup bulunmadığını değerlendirmede belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir (Önder Balıkçı, § 37)

35. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın -demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte olmakla birlikte- temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının da incelenmesi gerekir(AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 63; Bekir Coşkun §§ 53, 54; ölçülülük ilkesine ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, §§ 96-98; Tansel Çölaşan, §§ 54-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; Önder Balıkçı, § 38).

36. Anayasa'nın 26. maddesinin asli işlevi herkesin ifade özgürlüğünü korumaktır. Askerlerin dâhil olduğu kamu görevlileri de toplumun diğer bütün bireyleri gibi ifade özgürlüğünden yararlanır. Bununla beraber "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." biçimindeki Anayasa'nın 12. maddesinin ikinci fıkrası kişilerin temel hak ve hürriyetleri kullanırlarken sahip oldukları ödev ve sorumluluklara gönderme yapar. Ödev ve sorumluluklar, somut başvurudaki asker kişiler gibi kamu görevlilerinin yansızlık ve tarafsızlıklarını güvence altına almak için siyasi ifadelerinin ve faaliyetlerinin kısıtlanmasına ilişkin şikâyetlerde özellikle önem taşımaktadır.

37. Anayasa Mahkemesi, belirli kategorilere mensup devlet memurlarının ifade özgürlüğüne yapılan müdahale ile onların görüşlerinin "dengeli" ve "siyaseten yansız" olmasının sağlanması için siyasi faaliyetlerden kaçınma yükümlülükleri arasında bir denge sağlanıp sağlanmadığını olayların bütünselliği içinde gözetecektir.

38. Bununla beraber Anayasa'nın 12. maddesinin ikinci fıkrası hükmünün Anayasa'da yer alması, ifade özgürlüğüne doğası gereği öngörülenden daha fazla sınırlama getirildiği şeklinde yorumlanamaz. Bu bağlamda Anayasa'nın 26. maddesinde herhangi bir zımni sınırlamaya yer verilmemiş olduğu akılda tutulmalıdır.

39. Bundan sonra Anayasa Mahkemesinin yapması gereken başvuruya konu müdahaleye olayın bütünlüğü içinde bakmak (Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 52; Tansel Çölaşan, § 62) ve müdahaleyi haklı kılmak için derece mahkemelerince gösterilen gerekçelerin inandırıcı, bir başka deyişle "ilgili ve yeterli" olup olmadığını ve müdahalenin "ölçülü" olup olmadığını belirlemektir (Nilgün Halloran, § 39; Bekir Coşkun, §§ 24, 58; Tansel Çölaşan, § 52). Anayasa Mahkemesi bunu yaparken kamu gücünü kullanan organların ve derece mahkemelerinin Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ve Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ilkelerle uyumlu olan standartları uyguladıklarına ve ayrıca maddi olayları kabul edilebilir bir şekilde takdir ederek karar verdiklerine ikna olmalıdır.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Olayların geçtiği tarihte kurmay albay rütbesinde olan başvurucu, üstlerinden aldığı emirler doğrultusunda askerî personele ve ailelerine Atatürkçü düşünce sistemini anlatmak amacıyla askerî birlikler içinde ve asker sıfatıyla bir dizi konferans vermiştir. Katılımın zorunlu olduğu hususunda bir itiraz bulunmamaktadır (bkz. § 10). Başvurucu, konferanslar sırasında Cumhurbaşkanı ve Hükûmet üyelerine yönelik eleştirilerde de bulunmuş ve derece mahkemelerince başvurucunun dinleyicilerin siyasi tercih ve görüşlerini etkilemeyi hedeflediğine ve bunun siyasi faaliyette bulunmak suçunu oluşturduğuna karar verilmiştir (bkz. § 13).

41. Başvurucu; mahkûmiyetine gerekçe yapılan isnatların gerçek dışı olduğunu, sahte bir videoya ve bu hukuk dışı delili doğrulatmaya ilişkin kanıt niteliği taşımayan bulgulara dayanıldığını ve bunların kovuşturmada kullanılamayacağını ileri sürmüştür. Hukuk kurallarını yorumlamak ve uygulamak, delillerin kabul edilebilirliğini değerlendirmek derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesi -açık bir keyfîlik olmadıkça- delilleri kendisi değerlendirip derece mahkemelerinin olayların ne şekilde gerçekleştiğine dair kabulü yerine kendisi bir kabulde bulunamaz. Derece mahkemesi, usule ilişkin tüm güvenceleri sağlamış; başvurucuya aleyhindeki hususlara itiraz etme imkânını vermiş ve kararında başvurucunun itirazlarını ayrıntılı olarak karşılamıştır. Mahkeme, gerekçesini oluştururken de delilleri ayrıntılı olarak değerlendirmiştir. Başvurucunun video delilinin hukuka uygun olmadığı itirazına karşın ilk derece mahkemesi gerekçeli kararında söz konusu videonun hukuka aykırı delil olduğunu ve hükme esas alınamayacağını açıkça kabul etmiş (bkz. § 12) ve kararını bunun dışındaki delillere dayandırmıştır. Başvurucunun da video delili dışındaki delillerin hukuka aykırı yöntemlerle elde edildiğine ilişkin bir iddiası bulunmamaktadır. Bu kapsamda sonuç olarak somut olayda delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin değerlendirmesinde ilk derece mahkemesince oluşturulan kabulden farklı bir kabule varmayı gerektiren bir keyfîlik bulunduğu söylenemez. Dolayısıyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli ve ölçülü olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerin derece mahkemesinin somut olaylara ilişkin kabulü üzerinden yapılması gerekir.

42. İlk olarak önemle belirtilmelidir ki başvurucu, Atatürk ilke ve inkılaplarına ilişkin anlatımları nedeniyle cezalandırılmamıştır. Başvurucu olayların yaşandığı tarihte Hükûmette olan siyasetçilere ve güncel siyasi konulara ilişkin beyanları nedeniyle

cezalandırılmıştır.

43. İkinci olarak mevcut başvuruya benzer başvurular Türkiye'deki asker-siyaset ilişkilerinin tarihinden bağımsız olarak değerlendirilemez. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan süreçte, zaman zaman silahlı kuvvetler içinden çıkan bazı grupların ülke yönetimine ve siyasete ilgisi olmuştur. Asker veya sivil grupların bu ilgisi demokratik siyaset üzerindeki vesayet olgusunu doğurmuştur. Bu uzun ve karmaşık süreçte ülkemizde demokrasinin tarihi, bir ölçüde bu az sayıdaki kişinin demokratik olmayan yöntemlerle yönetime gelmelerinin engellenmesi için siyasal kurumları yaratmanın, geliştirmenin ve korumanın tarihi olmuştur. Bu itibarla bilhassa askerî olanaklar ve asker sıfatı ile siyasi faaliyetlerde bulunanlar hakkında ceza soruşturması ve kovuşturması açılması anlaşılabilir bir durumdur. Nitekim bu anlaşılabilir durum nedeniyle kanun koyucu daha 1930 tarihinde 1632 sayılı Kanun ile askerî şahısların siyasi faaliyette bulunmalarını suç olarak kabul etmiştir (bkz. § 17).

44. Üçüncü olarak albay rütbesinde bir subay olan başvurucu zoraki olarak orada bulunan dinleyicilere hitap etmektedir (bkz. § 10). Konuşandan başkasına özgürlük tanınmayan ve dinleyicilerin zorunlu olarak düşünce aşılama ya da fikir telkinine maruz kaldığı bir durumda dile getirdiği sözleri (bkz. § 13) ile başvurucu, siyaseten yansız davranma ve siyasi faaliyetlerden kaçınma yükümlülüklerine aykırı davranmıştır. Katılımın zorunlu ve katılımcıların emri altındaki askerî personel ve onların eşleri olduğu bir ortamda başvurucudan güncel siyasete ilişkin görüşlerini beyan etmek konusunda daha dikkatli olması beklenmektedir.

45. Sonuç olarak yukarıdaki hususlar dikkate alındığında ve somut olayın koşullarında yüksek rütbeli bir asker olan başvurucunun askerî tesislerde tertip edilen, askerî personel ve onların eşlerine yönelik katlımı zorunlu konferanslarda anılan tarihlerde ülkenin Cumhurbaşkanı'nı, Başbakanı'nı ve bazı bakanları eleştirmesinin siyasi söylem olarak kabul edilip cezalandırılmasının demokratik bir toplum düzeninde gerekli olduğu kabul edilmiştir. İlk derece mahkemesinin gerekçeleri, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için yeterli ve ilişkili sayılmalıdır. Verilen kararda, başvurucunun ifade özgürlüğü ile onun ödev ve sorumlulukları arasında adil bir denge kurulmuştur. Başvurucuya verilen ve nispeten düşük miktardaki 780 TL adli para cezasının Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinden olan demokratik düzenin korunması için gerekli ve ölçülü olmadığı söylenemez.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.Ü.

B. No: 2015/7181 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/7181

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

K. Ü. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/7181)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : K. Ü.

Vekili : Av. Şahin POLAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum gerekçe gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayırma işlemi tesis edilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/4/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Kurmay albay rütbesinde olan başvurucu, Güney Kore Askerî Ataşeliği emrinde kara ataşesi olarak 1/8/2007-19/8/2009 tarihleri arasında görev yapmıştır. Bu dönemde gerçekleştiği iddia edilen bir olaya ilişkin olarak "Kur. Alb. K.Ü. Güney Kore Askeri Ataşesi olarak görev yaparken Türk dostu Koreli sekretere tecavüze yeltenmiş" başlıklı ses kaydı 9/1/2013 tarihinde bir İnternet sitesinde yayımlanmıştır. Ayrıca söz konusu ses kaydının yayımlandığına dair "Kur. Alb. K.Ü.den Diplomatik Skandal" konu başlıklı isimsiz bir e-posta Genelkurmay Başkanlığına gönderilmiştir.

9. İnternet'te yayımlanan bu ses kaydı hakkında Genelkurmay İstihbarat Dairesi Başkanlığınca bir idari tahkikat heyeti oluşturulmuştur. Tahkikat heyeti, Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığından ses kaydında herhangi bir manipülasyon yapılıp yapılmadığının tespit edilmesini talep etmiştir. Ayrıca heyet tarafından, ses kaydında gerçekleştiği iddia edilen konuyla ilgili olarak başvurucunun ifadesi alınmıştır. Heyet, Güney Kore Askeri Ataşeliğine de giderek başvurucu ile birlikte görev yapan Ataşelik personelinin ifadesine başvurmuştur.

10. 1/3/2013 tarihli uzmanlık raporunun "Kurgu ve Manipülasyon İncelemesi" başlıklı kısmında yer alan 1.6.2.2.4. numaralı açıklamada "Kaydın 0:47:72'de (dak:sn:sl.) kesintiye uğradığı, söz konusu kesintinin anlamsal bütünlüğü etkilemediği kanaatine varılmıştır." şeklinde bir değerlendirmede bulunulmuştur. Raporun sonuç kısmında ise ses kaydında yer alan konuşmalar üzerinde anlam bütünlüğünü bozmak amacıyla kelimelerin yerlerini değiştirerek farklı anlamlar üretmek, farklı sesler eklemek veya çıkarmak gibi herhangi bir manipülasyon yapılmadığı belirtilmiştir.

11. İdari tahkikat heyeti tarafından hazırlanan 16/4/2013 tarihli raporda, ses kaydındaki kişinin Askerî Ataşelikte mütercim olarak görev yapan Güney Kore vatandaşı bir kadın olduğu belirtilmiştir. Ses kaydında, başvurucu tarafından eve davet edilen söz konusu kişiye karşı başvurucunun cinsel saldırı teşebbüsünde bulunduğuna ilişkin anlatımların olduğu aktarılmıştır. Raporda, 2009 yılı Ağustos ayında meydana geldiği iddia edilen olayla ilgili olarak ifadeleri alınan kişilerce anılan olayın gerçekleştiğine yönelik beyanlar verildiği ve başvurucu tarafından konunun kapatılması amacıyla girişimde bulunulduğu belirtilmiştir. Raporun sonuç kısmında, bahse konu olayın gerçekleştiği kanaatine varıldığı ifade edilmiştir.

12. Başvurucu hakkında yürütülen idari tahkikat sonucunda, TSK'nın itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerde bulunduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında ayırma sicil belgesi düzenlenmiştir.

13. 27/12/1998 tarihli ve 23566 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Subay Sicil Yönetmeliği'nin (Sicil Yönetmeliği) işlem tarihinde yürürlükte olan 91. ve 92. maddeleri gereğince Kara Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde oluşturulan Komisyonda başvurucunun durumu değerlendirilmiştir. Komisyon 13/6/2013 tarihli kararı ile başvurucu hakkında ayırma işlemi yapılmasının Kara Kuvvetleri Komutanının tasvibine sunulmasına karar

vermiştir. Kara Kuvvetleri Komutanı tarafından tasvip edilen ayırma kararının 7/8/2013 tarihinde Millî Savunma Bakanı tarafından onaylanması ile ayırma süreci tamamlanmıştır.

14. Başvurucu, ahlaki yönden kınanmayı gerektiren veya TSK disiplinine aykırı bir davranışının bulunmadığını, TSK'yı yıpratma amacı taşıyan ve İnternet ortamında kim tarafından yayımlandığı belli olmayan ses kaydında yer alan anlatımların gerçek olmadığını ve kaydın hukuka aykırı yöntemlerle oluşturulduğunu belirterek ayırma işleminin iptali talebiyle Millî Savunma Bakanlığı aleyhine Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) 11/9/2013 tarihinde dava açmıştır. Sunduğu dava dilekçesinde başvurucu, 2013 yılında servis edilen ve 2009 yılına ait olan ses kaydının hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu, bu nedenle ayırma işlemine dayanak olarak alınamayacağını ileri sürmüştür. Başvurucu, takdirlerle dolu başarılı bir mesleki sicile sahip olmasına ve Güney Kore'deki olumlu çalışmaları nedeniyle Güney Kore Cumhuriyeti tarafından Millî Güvenlik Liyakat Madalyası ile onurlandırılmasına rağmen bu durumun dikkate alınmadığını belirtmiştir.

15. AYİM Başsavcılığı, dava konusu işlemin iptali yönünde görüş sunmuştur. Başsavcılığın 14/4/2014 tarihli düşünce yazısında, tahkikat kapsamında dinlenen tanıkların görgüye dayalı bilgilerinin olmadığı, tanıklar tarafından çıkarım ve kanaat bildirmekten öte somut bir bilgi sunulmadığı, başvurucu hakkında şikâyetçi olunmadığı, işleme esas alınan ses kaydının hukuka aykırı şekilde ele geçirildiği ve dört yıl gibi bir süre geçtikten sonra tesis edilen işlemin ölçülü olmadığı belirtilmiştir.

16. AYİM Birinci Dairesinin 21/10/2014 tarihli ve E.2013/943, K.2014/949 sayılı kararıyla dava reddedilmiştir. Kararda, başvurucunun geçmiş dönemdeki sicil, taltif ve disiplin kayıtları incelendiğinde ayırma işlemini gerektirecek ölçüde bir disiplinsizliğinin bulunmadığı gibi başarılı bir personel olduğu ancak İnternet ortamında yayımlanan ses kaydı üzerine olayın araştırılması neticesinde kayıtta yer alan anlatımların doğru olduğu kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir. AYİM tarafından, olay hakkında mağdur kişi dışında doğrudan doğruya bilgi verebilecek bir görgü tanığının olmadığı, mağdurun beyanlarına itibar etmemeyi gerektirecek somut bir vakıa ve delilin de bulunmadığı belirtilmiştir. Kararda, mağdur kişinin şikâyetçi olması durumunda diplomatik bir krizin meydana geleceği, başvurucunun eylemlerinin İnternet vasıtasıyla kamuoyuna yansıması nedeniyle TSK'nın toplum nazarındaki itibarının sarsıldığı, bu tür davranışların askerî disiplin üzerinde tahribat oluşturduğu ve başvurucunun subay statüsünde kamu görevlisi olma nitelik ve yeterliliğini kaybettiği şeklinde değerlendirmeler yer almıştır.

17. Karara katılmayan iki mahkeme üyesi tarafından kaleme alınan karşıoy yazısında ise hangi tarihte, nasıl bir usulde ve şekilde, hangi amaçlarla kaydedildiği belli olmayan -bir kez kesinti yapıldığı anlaşılan- ve İnternet ortamında yayımlanan ses kaydının hukuka aykırı olarak elde edildiği belirtilmiştir. Ayrıca mağdur, kişinin tek taraflı açıklamalarının somut bulgu ve delillerle desteklenmediği vurgulanmıştır. Karşıoy yazısında, tanık sıfatıyla ifade veren personelin soyut nitelikteki çıkarımlarından ibaret anlatımlarına itibar edilerek başvurucunun Türkiye'ye dönmesinden dört yıl gibi uzun bir süre geçtikten sonra ve hakkında herhangi bir adli soruşturma ve kovuşturma olmaksızın tesis edilen ayırma işleminin hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir.

18. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 17/3/2015 tarihli ve E.2015/206, K.2015/274 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

19. Nihai karar 1/4/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 30/4/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında TSK'da görev yapan askerî personel hakkında ahlaki nedenlerle ayırma işlemi tesis edilmesine dayanak oluşturan mevzuata (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, §§ 23-30) ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka (Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 26-33) yer vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, nasıl ve kim tarafından kaydedilip paylaşıldığı belli olmayan, bilgisi dışında yayımlanan ses kayıtlarının yasa dışı yollarla elde edilmiş delil niteliğinde olmasına rağmen hakkındaki idari tahkikat sürecinde ve AYİM tarafından yürütülen yargılamada delil olarak kabul edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca ses kaydının manipüle edilmiş olması ihtimalinin mevcut olduğunu, tahkikat kapsamında alınan tanık ifadelerinin görgüye dayalı olmadığını ve gerçekleştiği iddia edilen olaydan dört yıl sonra yapılan tahkikat sonucunda hukuka aykırı ve gerçek olmayan delillere dayanılarak ayırma işlemine tabi tutulduğunu belirtmiştir. Başvurucu, TSK'da görev yaptığı sürede çok sayıda takdirname ile ödüllendirildiğini, herhangi bir disiplin cezasının bulunmadığını, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, ayırma işleminin ölçüsüz olduğunu ve masumiyet karinesini zedelediğini ayrıca AYİM kararının gerekçesinin hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş, yeniden yargılama yapılmasına ve 200.000 TL tazminat verilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

23. Başvurucu, mahrem alanına ilişkin bilgiler içeren başvuru hakkında verilecek kararın yayımlanması söz konusu olabileceğinden kimliğinin gizli tutulmasını talep etmiştir.

B. Değerlendirme

1. Gizlilik Talebi Yönünden

24. Somut olayın koşulları dikkate alındığında başvurucunun şeref ve itibarının korunması bakımından haklı nedenler bulunduğu anlaşıldığından kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının niteliğine uygun şekilde özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

3. Esas Yönünden

27. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa’nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel

hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

28. Mesleki hayat çerçevesinde kişilerin özel hayatı hakkında sorgulanması ve bunun doğurduğu idari sonuçlar, buna ek olarak kişilerin davranış ve tutumları gerekçe gösterilerek görevden alınmaları, özel hayatın gizliliğine yapılmış bir müdahale oluşturmaktadır (Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat, [G.K.], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 63; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 33; G.G., § 43).

29. Buna göre başvurucunun özel hayatına ait unsurlar gerekçe gösterilerek TSK'dan ilişiğinin kesilmesi işleminin, özel hayatın gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu anlaşılmaktadır.

30. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma", "demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

31. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu (Ata Türkeri, § 39; G.G., §§ 48-50), askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, §§ 50-58) anlaşılmaktadır.

32. Tesis edilen disiplin işlemlerinde ve bu işlemlerin hukuka uygunluk denetiminin yapıldığı mahkeme kararlarında, bireylerin özel hayatlarına ilişkin tutum ve eylemlerinin mesleki hayatları üzerindeki etkilerinin açıklanması, kamu hizmeti sunan ilgili kurumların işleyişi üzerindeki etkilerinin ve risklerinin ortaya konulması ve bu hususlardaki değerlendirmelerin adil bir yargılama yapılarak yeterli ve ikna edici gerekçelerle desteklenmesi ayrıca tesis edilen işlemlerin bireylerin geçmiş mesleki sicilleri ve başarı durumları dikkate alınarak ölçülülük yönünden irdelenmesi gerekir (G.G., § 60).

33. Kamu görevlilerinin mesleki yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Bununla birlikte hakkındaki tahkikat sonucunda TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu, bu nedenle ayırma işleminin daha önemli hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir mahiyetinde olması, başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olması gerekir (G.G., § 66).

34. Başvuruya konu olan AYİM'in 21/10/2014 tarihli ret kararında, ayırma işlemine dayanak olarak kullanılan delillerin hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddia hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı, olay tarihinden üç yıl altı aya yakın bir süre sonra İnternet sitesinden kim tarafından yüklendiği bilinmeyen bir ses kaydının yayımlanması üzerine başlatılan tahkikat neticesinde hazırlanan raporun görgüye dayalı olmayan ifadelere dayandırıldığı ve ses kaydında manipülasyon yapıldığı iddialarına ilişkin olarak başvurucunun iddialarını karşılamaya yetecek düzeyde araştırma yapılmadığı görülmektedir. Kararda ayrıca takdir yetkisinin kullanımında amaç edinilen kamu yararının başvurucu hakkında daha hafif bir disiplin cezası ile sağlanabilip sağlanamayacağının tartışılmadığı, başarılı bir personel olan başvurucunun mesleki geçmişinde hiçbir disiplin

cezası yok iken disiplin yönünden ilk defa yaşanılan bir olay nedeniyle en üst düzeyde yaptırım uygulanmasının ve başvurucunun kamu görevlisi olma nitelik ve yeterliliğini kaybettiği sonucuna ulaşılmasının gerekçelerinin tam olarak ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.

35. Öte yandan karşıoy gerekçesinde belirtildiği gibi Güney Kore'deki görevinden döndükten uzun bir süre sonra hangi tarihte, hangi amaçla ve hangi usulle kaydedildiği belirli olmayan ses kayıtlarına dayanılarak başlatılan tahkikat neticesinde TSK'dan ilişiği kesilen başvurucu hakkında verilen AYİM kararının somut bulgu ve delillerle desteklenmediği görülmektedir. Ayrıca AYİM kararında her ne kadar başvurucuya isnat edilen eylemin diplomatik bir krize yol açabileceği veİnternet vasıtasıyla kamuoyuna yansımasıyla TSK'nın toplum nazarındaki itibarının sarsıldığı belirtilmişse de doğrulanamayan ses kayıtlarına dayanılarak söz konusu eylem nedeniyle hakkında adli bir soruşturma dahi bulunmayan başvurucuya bu yönde yüklenen sorumluluğun gözetilen amaç yönünden ölçülü olmadığı değerlendirilmektedir.

36. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

38. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına ve 200.000 TL manevi tazminat verilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

39. Başvuruda, Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

40. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

41. Başvurucu tazminat talep etmişse de yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili idari yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesinin E.2013/943, K.2014/949 sayılı dosyasıyla ilgilidir).

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Y.H.

B. No: 2017/10453 | Karar tarihi: 06.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/10453

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Y. H. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/10453)

Karar Tarihi: 6/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : Y. H.

Vekili : Av. Murat TİMUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının; idari gözetim altında tutulma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/12/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından tedbir talebinin kabulüne ve sınır dışı işleminin durdurulmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 1990 doğumlu olup İran İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır.

8. Başvurucu 2016 yılında yasal yollardan Türkiye'ye giriş yapmıştır.

9. Van Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 14/12/2016 tarihinde,kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, Van İdare Mahkemesinde sınır dışı kararının iptali için dava açmış ancak anılan davanın sınır dışı etme kararının uygulanmasını kendiliğinden durdurmadığını belirterek 29/12/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu 22/3/2017 tarihli dilekçesiyle ülkesine sınır dışı edilmek istediğini ve bu nedenle bireysel başvurusundan feragat ettiğini belirtmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 6/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde yaşamı ile maddi ve manevi varlığının tehlikeye düşebileceğini, haksız olarak idari gözetim altında tutulduğunu belirterek yaşam hakkı, kötü muamele yasağı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; sınır dışı işleminin durdurulması, idari gözetim kararının sonlandırılması ve kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

15. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

16. Başvurucu 22/3/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan,

ülkesine sınır dışı edilmek istediğini belirterek feragat etmiştir. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurucunun başvurudan feragat ettiği anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 6/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED DENİZ

B. No: 2014/10728 | Karar tarihi: 18.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10728

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED DENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10728)

Karar Tarihi: 18/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör Yrd. : İsmail Emrah Perdecioğlu

Başvurucu : Muhammed DENİZ

Vekili : Av. Hasan Hüseyin ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari işlemin iptali için açılan davada kanun yolu incelemesinin yanlış yargı yerinde yapılması ve gerekçesiz karar verilmesi nedenleriyle kanuni hâkim güvencesi ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyleolaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Adana ili Seyhan ilçesi İhsan Sabancı Kız Teknik ve Meslek Lisesinde müdür yardımcısı olarak görev yapmakta iken hakkında bir öğrencisini taciz ettiği iddiasıyla idari soruşturma açılması sonucu 29/8/2012 tarihli işlem ile aynı ilçede bulunan Sadıka Sabancı Ortaokulunda din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak görevlendirilmiştir.

8. Hakkında uygulanan işlemin iptali istemiyle başvurucunun Adana Valiliğine karşı Adana 2. İdare Mahkemesinde 24/10/2012 tarihinde açtığı dava 29/3/2013 tarihli kararla kabul edilmiş ve işlem başvurucunun yöneticilik görevinden alınması yönünden iptal edilmiştir. Kararda; soruşturma sonucu düzenlenen raporlarda belirtilen hususlar, raporlar arasındaki birtakım çelişkilerin giderilmemiş olması ile tacize uğradığı ileri sürülen öğrencinin Adana Cumhuriyet Savcılığında verdiği ifade irdelenmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında idari işlemin sebebi olarak gösterilen eylemin kesin olarak gerçekleştiği veya başvurucunun yöneticilik görevinden alınmasını gerektirecek nitelikte bir davranışta bulunduğu hususları şüpheye yer bırakmayacak bir biçimde kanıtlanmadan, varsayım yoluyla görevden alınmasının kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olmadığı belirtilerek iptali istenen işlemin yöneticilik görevinden alınmaya ilişkin kısmının mevzuata ve hukuka uygun olmadığı belirtilmiş ancak soruşturma konusunun niteliği ve soruşturma raporlarında belirtilen diğer hususlar yönünden başvurucunun eski görev yerinde yıprandığı ve görev yeri değişikliğinin hizmetin sağlıklı ve düzenli olarak işlemesi için gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu yönden ise işlemin davacının görev yerinin değiştirilmesine ilişkin kısmında kamu yararı ve hizmet gerekleri yönünden hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

9. İlk derece mahkemesinin iptal kararına karşı davalı idare tarafından itiraz edilmiştir. Yapılan inceleme sonucu Adana Bölge İdare Mahkemesi 11/12/2013 tarihli kararı ile itiraza konu kararın bozularak kaldırılmasına ve davanın reddine hükmetmiştir. Kararda; mevzuat hükümleri ile memurların naklen atanmaları konusunda idareye takdir yetkisinin tanındığının açık olduğu, bu yetkinin ancak kamu yararı ve hizmet gerekleri gözardı edilerek kullanıldığının kanıtlanması ya da idari yargı merciince saptanması hâlinde dava konusu idari işlemin neden ve amaç yönlerinden hukuka aykırılığı nedeniyle iptalinin gerektireceğinin yerleşmiş yargısal içtihatlarla kabul edilmiş olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda idari soruşturma dosyalarında başvurucuya isnat edilen eylemlerin sübuta erdiği sonucuna varıldığı ifade edilmiş ve iptali istenen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

10. İtiraz sonucu verilen karara karşı başvurucu 27/2/2014 tarihli dilekçesi ile karar düzeltme talebinde bulunmuş, dilekçesinde esasa ilişkin hususların yanında dava konusu işlemin Adana Valiliği tarafından gerçekleştirilen görev ve unvan değişikliği niteliğinde olduğunu, bu durumda 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca olayda bölge idare mahkemesinin itiraz incelemesi yetkisi bulunmadığını, dava dosyasının temyiz incelemesi için Danıştaya gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir.

11. Yapılan inceleme sonucu Adana Bölge İdare Mahkemesi 16/5/2014 tarihli kararı ile karar düzeltme isteminin reddine hükmetmiştir.

12. Karar düzeltme isteminin reddine ilişkin ilam başvurucuya 4/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 25/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 2577 sayılı Kanun'un 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun ile değiştirilen ve olay tarihinde yürürlükte bulunan "İtiraz" kenar başlıklı 45. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

" 1. İdare ve vergi mahkemelerinin;

...

b) Valilik, kaymakamlık ve yerel yönetimler ile bakanlıkların ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilâtındaki yetkili organları tarafından kamu görevlileri hakkında tesis edilen geçici görevlendirme, ikinci görev, vekaleten atama, görev ve unvan değişikliği içermeyen il içi naklen atama, görevden uzaklaştırma, yolluk, lojman ve izinlerine ilişkin idari işlemlerden,

...

kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak verdikleri nihaî kararlar ile tek hâkimle verilen nihaî kararlara, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edilebilir."

14. 2577 sayılı Kanun'un "Kararın düzeltilmesi" kenar başlıklı 54. maddesi, 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 45. maddesiyle kaldırılmadan önceki hâliyle şöyledir:

"1. (Değişik birinci cümle: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile bölge idare mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere kararın tebliğ tarihini izleyen onbeş gün içinde taraflarca;

a) Kararın esasına etkisi olan iddia ve itirazların, kararda karşılanmamış olması,

b) Bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması,

c) Kararın usul ve kanuna aykırı bulunması,

d) (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekarlığın ortaya çıkmış

olması,

Hallerinde kararın düzeltilmesi istenebilir.

2. (Değişik: 5/4/1990 - 3622/23 md.) Danıştay dava daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulları ile bölge idare mahkemeleri, kararın düzeltilmesi isteminde ileri sürülen sebeplerle bağlıdırlar.

3. (Değişik: 10/6/1994 - 4001/24 md.) Kararın düzeltilmesi istekleri esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesince incelenir. Dosyanın incelenmesinde tetkik hakimliği yapanlar, aynı konunun düzeltme yoluyla incelenmesinde bu görevi yapamazlar."

15. Danıştay İkinci Dairesinin 17/1/2013 tarihli ve E.2012/11943, K.2013/1 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

2577 sayılı Yasa'nın,05.07.2012 günlü, 28344 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 6352 sayılı Yasa'nın 61. maddesiyle değişik "itiraz" başlıklı 45. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde, idare ve vergi mahkemelerinin, valilik, kaymakamlık ve yerel yönetimler ile bakanlıkların ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilatındaki yetkili organları tarafından kamu görevlileri hakkında tesis edilen geçici görevlendirme, ikinci görev, vekaleten atama, görev ve unvan değişikliği içermeyen il içi naklen atama,görevden uzaklaştırma, yolluk, lojman ve izinlerine ilişkin idari işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgili olarak verdikleri nihai kararlar ile tek hakimle verilen nihai kararlara, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, mahkemelerin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine itiraz edilebileceği hükme bağlanmış; 2577 sayılı Yasa'nın, 4577 sayılı Yasa ile değişik 47. maddesinde de, idare ve vergi mahkemelerinin itiraz yolu açık olan kararlarının temyiz edilemeyeceği belirtilmiştir.

Diğer taraftan, 14.07.1965 günlü, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 88. maddesi ile 30.04.1992 günlü, 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun'un 56. maddesine dayanılarak hazırlanan ve 13.08.2009 günlü, 27318 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girenMilli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmeliğin, "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde, bu Yönetmeliğin, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumları yöneticiliklerini ikinci görev olarak yürütecek personeli kapsayacağı belirtilirken, "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinde de atamanın, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumları yöneticiliklerine, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 88. maddesine göre ikinci görev kapsamında yapılan görevlendirmeyi ifade edeceği kurala bağlanmış olup,190sayılıGenel Kadro Usulü Hakkında Kanun HükmündeKararname'de ise, eğitim kurumları yöneticilikleri için herhangi bir kadronun tahsis edilmediği görülmekle, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumları yöneticiliklerinin ikinci görevle yürütüldüğü açıktır.

Olayda, Ç. İli, İ. Lisesi Müdürü olarak görev yapan davacı tarafından, hakkında düzenlenen ... . günlü, ... sayılı İnceleme ve Soruşturma Raporu'na istinaden aynı İl, B. İlçesi, B. Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi'ne Öğretmen olarak atanmasına ilişkin Ç. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ... . günlü, ... sayılı işleminin iptali istemiyle açılan davada; ÇanakkaleİdareMahkemesi'nce verilen ... . günlü, ... sayılı kararın temyizen incelenerek bozulması istenilmiş ise de; davacının üzerinden alınan müdürlük görevinin ikinci görev niteliğinde olduğu dikkate alındığında, işlemi tesis eden makam ve işlemin konusu bakımından uyuşmazlığın 2577 sayılı Yasa'nın 45. maddesinin 1/b fıkrası kapsamında olması nedeniyle, temyizen Danıştay'da incelenmesine olanak bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, temyiz isteminin görev yönünden reddine ve 2577 sayılı Kanun'un değişik 45. maddesinin 1. fıkrası uyarınca dosyanın Edirne Bölge İdare Mahkemesi'ne gönderilmesine..."

B. UluslararasıHukuk

16. İlgili uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Kemal Demir, B. No: 2014/17141, 6/7/2017, §§ 42-51.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 18/7/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kanuni Hâkim Güvencesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, müdür yardımcısı olarak görev yaparken öğretmen olarak atanması ile sonuçlanan idari işlemin görev ve unvan değişikliği içerdiğini ileri sürerek 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesine rağmen iptal davasının kanun yolu incelemesinin Danıştay ilgili dairesince yapılmadığından şikâyet etmiştir. Başvurucuya göre açık kanun hükmüne rağmen kanun yolu incelemesinin bölge idare mahkemesince gerçekleştirilmesi nedeniyle kanuni hâkim güvencesi, dolayısıyla adil yargılanma hakkı ihlal edilmiştir.

19. Kanuni hakim güvencesinin sağladığı "güvenceler", esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Çünkü kanuni hâkim güvencesinin sağlanmadığı bir yargılamanın adil olduğundan söz edilemez (Ahmet Zeki Üçok (2), B. No: 2015/6777, 7/12/2016, § 53). Anılan güvence, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 77; AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004) yargılamayı yapan mahkemenin kanunla kurulması gerekliliği Anayasa'nın 37. maddesinde ayrı ve açık bir hükümle düzenlenmiştir. Ayrıca -Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği- mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini belirten Anayasa'nın 142. maddesinin de kanuni hâkim güvencesinin değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (Deniz Seki, B. No:2014/5170, 25/6/2015, § 48).

20. Kanuni hâkim güvencesi, mahkemelerin kuruluş ve yetkileri ile izleyecekleri yargılama usulünün yasayla düzenlenmesini ve dava konusu olay ortaya çıkmadan önce belirlenmesini gerektirir. Bu düzenleme Anayasa Mahkemesi kararlarında, kişinin hangi mahkemede yargılanacağını önceden ve kesin olarak bilmesini gerektiren doğal hâkim ilkesini koruyan bir hüküm olarak ele alınmaktadır (Tahir Gökatalay, § 79; AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004; E.2005/8, K.2008/166, 20/11/2008).

21. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen davanın başvurucunun müdür yardımcısı olarak görev yapmakta iken öğretmen olarak atanmasına ilişkin idari işlemin iptal edilmesi amacıyla idari yargıda açılan bir iptal davası olduğu, Adana 2. İdare Mahkemesinde görülmeye başlanan davanın kısmen kabul kararı ile sonuçlanmasının ardından davalı idarenin itiraz talebinde bulunduğu ve Adana Bölge İdare Mahkemesince itiraz incelemesinin yapıldığı görülmektedir.

22. Başvurucu ise bu süreçte iptalini istediği işlemin 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinden düzenlenen türden bir uyuşmazlık olmadığını, il içinde gerçekleşen görev ve unvan değişikliği içeren bir işlem olduğunu, dolayısıyla kanun yolu incelemesinin Danıştay ilgili dairesince yapılması gerektiğini ileri sürmektedir.

23. Başvurucunun bu şikâyeti yönünden yapılan incelemede, başvuruya konu edilen yargılama ile aynı döneme ilişkin yargısal içtihatların tetkik edilmesi sonucu benzer konuda uyuşmazlıkların temyiz yolu ile Danıştay önüne taşınmak istendiği, ancak Danıştay İkinci Dairesinin ilgili mevzuatı inceleyerek yaptığı değerlendirmelerde Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren eğitim kurumları yöneticilik kadrolarının ikinci görev niteliğinde olduğunu belirlediği görülmüştür. Dolayısıyla anılan Dairenin bu türden idari işlemler ile gerçekleştirilen görev değişikliklerinin 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesi uyarınca kamu görevlileri hakkında tesis edilen ikinci görev kapsamında ele alınması gerektiğini ortaya koyduğu anlaşılmıştır. Yapılan temyiz talepleri de bu doğrultuda reddedilmiş, anılan madde uyarınca dava dosyaları itiraz incelemesi için bölge idare mahkemelerine gönderilmiştir (bkz. § 15).

24. Bu tespit doğrultusunda başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği uyuşmazlığa

ilişkin yargılamada kanun yolu incelemesinin idari yargılama sisteminde yüksek mahkeme olan Danıştay tarafından kanunun yorumlanması suretiyle ortaya çıkan içtihat çerçevesinde, Adana Bölge İdare Mahkemesince itiraz incelemesi kapsamında gerçekleştirilmesinin kanuni hâkim güvencesine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu kanaatine varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, Bölge İdare Mahkemesince yapılan itiraz ve karar düzeltme incelemelerinde aynı hâkimlerin görev yaptığını, bunun başvuruya konu yargılama sürecinde yürürlükte olan 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (3) numaralı fıkrasında kurala bağlanan (bkz.§ 14), dosyaların karar düzeltme aşamasından önce incelenmesi sırasında tetkik hâkimliği yapanların aynı konunun karar düzeltme aşamasında incelenmesi sırasında tetkik hâkimliği yapamayacağı hükmüne aykırı olduğundan da şikâyet etmektedir.

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bu başlık altında incelenen iddiasının özünün tarafsız mahkemede yargılanma hakkına yönelik olduğu anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Kemal Demir, § 53,§§ 58-70).

28. Mahkemelerin tarafsızlığı kavramı, görülecek davalar karşısında bizzat mahkemenin kurumsal yapısı ile davaya bakmakla görevli hâkimin tutumu üzerinden açıklanmaktadır. Buna göre tarafsızlığın öznel ve nesnel olmak üzere iki boyutu bulunmakta olup hâkimin birey olarak mevcut davadaki kişisel tarafsızlığı öznel tarafsızlık, kurum olarak mahkemenin kişide bıraktığı tarafsızlık izlenimi ise nesnel tarafsızlık olarak adlandırılmaktadır (Kemal Demir, § 60). Yargılamayı yürüten mahkeme üyelerinin taraflardan biriyle veya anlaşmazlık konusuyla maddi veya manevi yakın bir bağının bulunması veya yargılama sürecinde sarf ettiği ifadeleri ile tarafsız olamayacağı yönünde meşru bir kanaat uyandırması, bunun yanı sıra davadan önce dava ile doğrudan bağlantılı bir konumda bulunması da tarafsızlığı ihlal edebilir. Ancak belirli bir uyuşmazlıkta yargılamayı yürüten hâkimin taraflardan birine yönelik ön yargılı ve taraflı bir tutumunun, kişisel bir kanaatinin veya menfaatinin, bu bağlamda kişisel bir taraflılığının söz konusu olduğunu ortaya koyan bir delil bulunmadığı ve bu husus kanıtlanmadığı müddetçe, tarafsız olduğunun bir karine olarak varsayılması zorunludur (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 62).

29. Nesnel tarafsızlık kapsamında mahkemelerin kuruluşu ve yapılanmasıyla ilgili yasal ve idari düzenlemelerin nesnel olarak mahkemenin tarafsız olmadığı izlenimini vermemesi gerekir. Esasında kurumsal tarafsızlık, mahkemelerin bağımsızlığı ile bağlantılı bir konudur. Tarafsızlık için öncelikle bağımsızlık ön koşulu gerçekleşmeli ve ek olarak kurumsal yönden de taraf görüntüsü verecek bir yapılanma oluşmamalıdır (AYM, E.2014/164, K.2015/12, 14/1/2015). Bunun yanı sıra yargılama makamının tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru kaygı veya korkuyu bertaraf edecek yeterli güvenceleri sunması da gerekmektedir (Tahir Gökatalay, § 62).

30. Bu bağlamda hâkimin davanın önceki aşamalarında tanık veya bilirkişi olarak dinlenilmiş veya hâkim ya da hakem sıfatıyla hareket etmiş olması tarafsızlıkla ilgili sorun

doğurabileceğinden hukukumuzda hâkimin reddi kurumu düzenlenmiştir (Kemal Demir, § 64). Hâkimin yargılamanın önceki aşamalarında yine hâkim sıfatıyla görev yapmış olması çekinme sebepleri arasında olmamakla birlikte ret sebepleri arasındadır. Böyle bir durumda hâkimin davanın önceki aşamalarında ifa ettiği görevin kapsam ve içeriğine bakılması gerekir (Kemal Demir, § 66).

31. Yargılamanın aşamalarından biri olan kanun yolu incelemesi de bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yoldur. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanınmak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır. Kanun yoluna başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamındadır. Bunun nasıl yapılacağı ise usul hükümleri ile gösterilmektedir (AYM, E.2014/164, K.2015/12,14/1/2015).

32. Anayasa Mahkemesi içtihadında adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin kanun yolu aşamasında da sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre kanun yollarına ilişkin usullerin ve kanun yollarındaki yargılamanın da adil yargılanma hakkına uygun olması gerekir (Emine Karagülmez, B. No: 2013/3673, 11/12/2014, § 21).

33. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi benzer bir şikayeti incelediği Kemal Demir başvurusuna ilişkin kararında ilke olarak gerek kanun yolu incelemesinin etkililiğinin sağlanması gerekse kanun yolu incelemesinin objektif tarafsızlık esaslarına uygun yapılmadığı izleniminin oluşmaması için ilk derecede kararı veren hâkimin dosyanın kanun yolu incelemesinde bulunmaması gerektiği, ancak bu hususa uyulmamasının tek başına kanun yolu incelemesinin etkisiz ve tarafsız olduğu sonucuna götürmeyeceği görüşünü benimsemiştir. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre her olayın kendi koşulları içinde değerlendirilmesi gerekmekle birlikte özellikle hukuk ve idari yargılamalarda bir hâkimin yargılamanın önceki aşamalarında görev alması tek başına tarafsızlığa aykırı olmayacaktır (Kemal Demir, § 69).

34. 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde (bkz. § 14) düzenlenen karar düzeltme yolunda ise taraflar yalnızca maddede sayılan sınırlı sebeplerle kararın düzeltilmesini isteyebilmekte ve inceleme esas kararı vermiş olan daire, kurul ve bölge idare mahkemesi tarafından istemde ileri sürülen sebeplerle sınırlı bir şekilde yapılabilmektedir. Bu yönleriyle karar düzeltme kanun yolu diğer olağan kanun yollarından ayrılmaktadır (Kemal Demir, § 70).

35. Başvuruya konu olayda ilk derece mahkemesi kararına karşı idarenin itirazda bulunması üzerine incelemeyi yapan Bölge İdare Mahkemesi bozmaya hükmetmiş, bu karara karşı da karar düzeltme talebinde bulunulması üzerine aynı Bölge İdare Mahkemesi tarafından karar düzeltme incelemesi yapılmıştır. Başvurucu karar düzeltme incelemesinin itiraz incelemesini yapan hâkimlerce gerçekleştirilmesinden şikâyet etmektedir.

36. Bu bağlamda ve yukarıda açıklanan ilkeler kapsamında şikâyete konu olgunun esasen yargı yetkisinin kullanılmasıyla ilgili bir husus olduğu ve hâkimlerin tarafsızlığına ilişkin karineyi (bkz. § 28) ortadan kaldıracak şekilde, başvurucuya yönelik ön yargılı ve taraflı bir tutumunun, kişisel bir kanaatinin veya menfaatinin, bu bağlamda kişisel bir taraflılığının söz konusu olduğunu ortaya koyan bir durum arz etmediği sonucuna varılmıştır.

37. Öte yandan başvuruya konu yargılama faaliyeti açısından, ilgili usul hükümleri uyarınca yargılamayı yürüten yargılama makamlarının tarafların adil yargılanmaya ilişkin meşru beklentileri üzerinde menfi etkide bulunacak bir izlenim de oluşturmadığı anlaşılmaktadır

(benzer yöndeki değerlendirme için bkz. (M.E.T., B. No: 2014/11920, 3/7/2018, § 29).

38. Bu belirlemeler ışığında başvurucunun karar düzeltme incelemesini gerçekleştiren heyetin tarafsızlığına ilişkin iddiasını ispata yönelik somut başka bir delil de ortaya koymadığı dikkate alındığında ihlal iddiasının temellendirilemediği kanaatine varılmaktadır.

39. Açıklanan gereklerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu, Adana 2. İdare Mahkemesinde açtığı davada iptal hükmü veren ilk derece mahkemesi kararında ayrıntılı gerekçeye yer verilmesine karşın bu kararı bozarak ortadan kaldıran Adana Bölge İdare Mahkemesi kararında gerekçeye yer verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

42. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır" denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

43. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması hâlinde mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

44. Somut olayda, yapılan yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları ile dosya kapsamı dikkate alınarak verilen Bölge İdare Mahkemesi kararında hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görüldüğünden gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun

olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/7/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAUF BEKİROĞLU

B. No: 2014/127 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/127

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAUF BEKİROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/127)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Osman SARIASLAN

Başvurucu : Rauf BEKİROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, üç yıllık eğitim sonucu alınan yüksekokul diplomasının lisans düzeyinde kabul edilmesi için yapılan başvurunun reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 31/3/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, başvuru formuna ekli evraklardan anlaşıldığı üzere 31/3/1967 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı Ankara Tekniker Yüksekokulundan mezun olmuştur.

8. Tekniker Yüksekokulları 1972 yılında kapatılmıştır.

9. Başvurucu, sahip olduğu teknikerlik diplomasına istinaden Millî Eğitim Bakanlığı Yapı İşleri Dairesi ile Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emlak Dairesinde teknik eleman ve teknik büro şefi olarak yaklaşık yirmi beş yıl çalıştıktan sonra emekli olmuştur.

10. Öte yandan 4/11/1981 tarihinde kabul edilen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 6/11/1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'la daha önce tanımlı olmayan ön lisans ve lisans kavramları yasal düzeyde tanımlanmıştır. Buna göre öğrenim süresi iki yıl (dört dönem) olan yüksekokullar ön lisans, öğrenim süresi dört yıl (sekiz dönem) olan yüksekokullar ise lisans derecesi olarak kabul edilmiştir.

11. 1/12/2004 tarihinde Türkiye "Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşme"yi (Lizbon Sözleşmesi) imzalamıştır. 23/2/2006 tarihli ve 5463 sayılı Kanun'la Lizbon Sözleşmesi'nin Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından onaylanması uygun bulunmuştur.

12. Başvurucu; Lizbon Sözleşmesi'yle yabancı ülkelerden uygulamalı bilimler alanında alınan üç yıllık yüksekokul diplomalarının lisans diploması olarak kabulüne olanak sağlandığı, dolayısıyla kendisinin de sahip olduğu üç yıllık Tekniker Yüksekokulu diplomasının da lisans diploması olarak kabul edilmesi gerektiği savıyla Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) idari başvuruda bulunmuştur.

13. YÖK, başvuruya yasal süre içinde cevap vermeyerek talebi zımnen reddetmiştir. Başvurucu, söz konusu ret işlemine karşı Ankara 10. İdare Mahkemesi nezdinde iptal davası açmış; dava reddedilmiştir. Kararın gerekçe kısmı şöyledir:

"Dava dosyasının incelenmesinden ; 31.03.1967 tarihinde üç yıllık eğitim veren Milli Eğitim Bakanlığı Tekniker Yüksek Okulu mezunu olan ve halen emekli olan davacı tarafından yüksek tekniker okulu diplomasının uygulamalı bilimler alanında lisans derecesinde kabul edilerek denklik verilmesi istemiyle yapılan 14.12.2010 tarihli başvurunun zımnen reddi üzerine görülmekte olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda, yukarıda yer verilen mevzuat uyarınca lisans diplomasının verilmesi için en az sekiz yarı yıllık bir programı kapsayan bir yükseköğretim mezunu olunması gerektiği , ön lisansın ise en az iki yıllık bir programı kapsaması gerektiği , eğitim süresinin üç yıllık olmasının mezuniyetin ön lisans kapsamında olmasını değiştirmediği, bu nedenle üç yıllık teknik yüksekokul mezunu olan davacı tarafından yüksek tekniker okulu diplomasının uygulamalı bilimler alanında lisans derecesinde kabul edilmesinin mümkün olmadığı anlaşıldığından, davacı hakkında tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

14. Karara karşı yapılan temyiz talebi Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından reddolunmuş, söz konusu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 7/11/2013 tarihinde reddedilmiştir. Karar düzeltme talebinin reddine dair karar 27/12/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 6/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 2547 sayılı Kanun'un 3. maddesinin "r" bendi şöyledir:

"Ön Lisans: Ortaöğretim yeterliliklerine dayalı, en az iki yıllık bir programı kapsayan nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini teşkil eden bir yükseköğretimdir"

17. 2547 sayılı Kanun'un 3. maddesinin "s" bendi ise şöyledir:

"Lisans: Ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarı yıllık bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir."

B. Uluslarası Hukuk

18. Avrupa İnsan Hakları Sözlemesi'nin (Sözleşme) 14. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."

19. Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."

20. Lizbon Sözleşmesi'nin "Bölüm VI. Yüksekeğitim Niteliklerinin Tanınması" başlıklı kısmının VI.1'inci maddesi şöyledir:

"Bir tanıma kararının, yüksek eğitim niteliğinin tevsik ettiği bilgi ve beceriyi temel aldığı ölçüde, her bir Taraf diğer bir Tarafta tevcih edilen yüksek eğitim niteliğini tanıyacaktır. Bunun yapılmaması için tanınması istenilen nitelik ile, tanıma talebi yapılan ülkedeki karsılık olan nitelik arasında büyük bir fark olduğunun gösterilmesi gerekir.."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; üç yıllık (altı dönem) eğitim veren Millî Eğitim Bakanlığı Ankara Tekniker Yüksekokulundan mezun olduğunu, kendisinin mezun olduğu okul da dâhil olmak üzere tekniker yüksekokullarının kapatıldığını, şimdiye kadar bu okullardan mezun olanların ön lisans derecesine sahip olduklarını ifade etmiştir. Buna karşın Türkiye, 2004 yılında taraf olup 2016 yılında TBMM tarafından uygun bulunarak mevzuatına dâhil olan Lizbon Sözleşmesi'nin başlangıcında yer alan "... Belgelerin adil bir şekilde tanınmasının eğitim hakkının temel bir ögesi ve toplumun bir sorumluluğu olduğuna inanarak..." ibaresine dayalı olarak Lizbon Sözleşmesi kapsamında yurt dışında alınmış ve süresi üç yıl (altı dönem) olan yüksekokul diplomalarını uygulamalı bilimler alanında lisans düzeyinde kabul etmeye başlamıştır. Dolayısıyla başvurucu, Türkiye'nin kendi yüksekokullarından aynı koşullarda mezun olan kişilerin diplomalarını lisans düzeyinde kabul etmediğini; bu durumun eğitim hakkı ve bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlali anlamına geldiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, söz konusu uygulamaya dayanak olan 2547 sayılı Kanun'un 3/s

maddesinin iptalini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsifi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu sebeple başvurucunun iddiaları eğitim hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

24. Anayasa ve Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'de düzenlenen eğitim hakkının, "belirli bir zamanda var olan eğitim kurumlarına erişim hakkı"nı güvence altına aldığı ve herhangi bir ayrıma gidilmeksizin özel eğitim ve kamu kurumları ile ilk, orta ve yükseköğrenim seviyelerini kapsadığı anlaşılmaktadır (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; Leyla Şahin/Türkiye, B. No: 44774/98, 10/11/2005, §§ 134-136).

25. Bu kapsamda, 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin birinci cümlesinden ilk olarak belirli bir zamanda var olan eğitim kurumlarına erişim hakkını herkese tanınması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Bununla birlikte eğitim kurumlarına erişim hakkı, birinci cümlede tanınan eğitim hakkının sadece bir parçasını teşkil etmektedir. Hakkın etkili olması için buna ilave olarak eğitimden yararlanan kişi "aldığı eğitimden menfaat sağlama" imkânına da sahip olmalıdır. Bu nedenle Sözleşme ve Lizbon Sözleşmesi kapsamında, bir ülkede yürürlükte olan kurallara uygun olarak tamamlanan eğitimin yine söz konusu uluslararası metinlere taraf olan ülkerin resmî makamlarınca tanınması gerekir. Dolayısıyla cümlenin olumsuz bir tarzda yazılmasından devletlerin 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi tarafından korunduğu şekliyle eğitim hakkına saygının temini için herhangi bir pozitif yükümlülüğünün bulunmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. Ancak bu gereksinimin somut olay bazında ortaya konulması gerekir.

26. Hâlihazırda emekli olan başvurucunun 1972 yılında kapatılan tekniker yüksekokullarından mezun olanların ve dahi kendisinin lisans mezunu olarak kabul edilmesi için yaptığı idari başvurunun temelinde Türkiye'nin yukarıda ifade edilen Lizbon Sözleşmesi'ne taraf olması ve bu Sözleşme'nin TBMM'nin onayı ile birlikte mevzuata dönüşmesinin bulunduğu hem başvuru formundan hem de ekli belgelerden anlaşılmaktadır. Anılan Sözleşme'de en genel hatlarıyla taraf ülkelerin birinde yapılan eğitim faaliyetinin diğer ülke veya ülkeler tarafından ve belli şartların varlığı hâlinde geçerli kabul edilmesine ilişkin düzenlemeler bulunduğu görülmektedir.

27. Somut başvuruda ilk olarak eğitim hakkının kullanımına veya haktan yararlanılmasına kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali nedeniyle doğrudan bir müdahalenin söz konusu olup olmadığı incelenmelidir. Eğer doğrudan bir müdahalenin varlığı tespit edilirse bu müdahalenin Anayasa'nın 13. ve 42. maddelerinde öngörülen şartlara uygun olup olmadığı değerlendirilmeli; bu çerçevede müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru bir amacının olup olmadığı ile ölçülü ve demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı hususlarının tartışılarak ihlal iddiası hakkında bir sonuca varılması gerekir (Ünal Yıldırım, B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 40).

28. Başvuru konusu olayda başvurucunun talebini zımnen reddeden YÖK, üç yıllık tekniker diplomasının lisans düzeyinde kabul edilmesinin yasal düzeyde mümkün olmadığı yolunda Ankara 10. İdare Mahkemesine savunma vermiş ve işleminin gerekçesini bu şekilde ortaya koymuştur. Bu durum çerçevesinde devletin negatif yükümlülükleri bağlamında 31/3/1967 tarihinde mezun olan başvurucunun eğitim hakkına yönelik doğrudan bir müdahalesi

bulunmamaktadır. Bu durumda başvurucunun sahip olduğu üç yıllık Tekniker Yüksekokulu diplomasının lisans düzeyinde kabul edilmesi talebinin kabul edilmemesi, eğitim hakkına yönelik bir kısıtlama olarak düşünülemez. Kaldı ki başvurucunun ilgili dönemde yürürlükte olan mevzuata uygun şekilde eğitim aldığı ve eğitim gördüğü, mezun olduktan sonra da aldığı eğitim doğrultusunda çalışma hayatına devam ettiği, esasen başvurucunun yüksekokulda eğitim görmesinin engellendiğine ilişkin bir şikâyetinin de bulunmadığı görülmüştür. Bu kapsamda başvurucunun talebine binaen YÖK'ün konuyla ilgili mevzuat ekseninde tesis etmiş olduğu bireysel başvuruya konu edilen işlem, 2547 sayılı Kanun'un amir hükümlerinin bir gereği olduğu anlaşılmaktadır.

29. Öte yandan başvurucunun diplomasının Lizbon Sözleşmesi'ni imzalayan başka bir ülke makamlarından alınmadığı ise açıktır. Dolayısıyla olayda Lizbon Sözlemesi'nin uygulanmasını gerekli kılacak şartlar bulunmamaktadır. Bu nedenle Anayasanın 90. maddesinin son fıkrası anlamında bir kanun/sözleşme ihtilafından söz edilemeyecektir.

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 20).

31. Açıklanan nedenlerle bir ihlal olmadığı açık olduğundan eğitim hakkı ve bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNAN İYİT

B. No: 2014/292 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/292

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN İYİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/292)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Sinan İYİT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda ziyarete gelen aile fertlerinin hükümlü olan başvurucu ile teker teker görüştürülmesinin görüşme süresini kısaltması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 15/10/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 23/10/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını 6/11/2014

tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan Diyarbakır (Kapatılan) 3. Devlet Güvenlik Mahkemesinin 9/10/2002 tarihli ilamıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılmıştır. Başvurucu, hükümlü olarak hâlen Kocaeli 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

9. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna gelen ziyaretçileri ile teker teker görüştürülmesi nedeniyle bir saatlik görüş süresinin fiili olarak kısaldığını belirterek görüş süresi içerisinde ziyaretçileri ile toplu olarak görüşebilmesine izin verilmesi talebiyle 3/9/2013 tarihinde Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur.

10. İnfaz Hâkimliği 11/10/2013 tarihli kararıyla Ceza İnfaz Kurumu idaresinin uygulamasının hukuka uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir. Söz konusu karara karşı yapılan itiraz, Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/11/2013 tarihli kararıyla reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

11. Nihai karar 9/12/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 7/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

12. Başvurucu, 18/5/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile bireysel başvurusundan feragat ettiğini beyan etmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu önceki Ceza İnfaz Kurumunda ziyaretçileriyle toplu şekilde görüşebilmesine rağmen hâlen bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda teker teker görüştürüldüğünü, ziyaretçileriyle görüşebilmek için görüşme süresini bölmek zorunda bırakılması nedeniyle yasal görüş süresinin fiili olarak kısaldığını ileri sürmüştür. Başvurucu, söz konusu haksız uygulama nedeniyle aile fertleriyle yeterli ve uygun koşullar altında görüştürülmediğini belirterek kötü muamelede bulunma yasağının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gereği başvurudan feragat edilmesi hâlinde düşme kararı verilmesi gerektiği öngörülmüştür. Ancak İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde, feragat hâllerinde de başvurunun incelenmesine devam edilebilir (İrfan Akkaya, B. No: 2012/69, 12/2/2013, §§ 16-17).

16. Somut olayda başvurucunun sunduğu 18/5/2017 tarihli ek beyan dilekçesi ile bireysel başvurusundan feragat ettiği, başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir hususun da bulunmadığı anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA TAŞTAN

B. No: 2014/1337 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1337

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA TAŞTAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1337)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Mustafa TAŞTAN

Vekili : Av. Ersan ŞEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama sonucunu etkileyecek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararı bulunmasına rağmen yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi ve bu talebi değerlendiren heyette önceki yargılamada görev yapan iki hâkimin bulunması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1966 doğumlu olan başvurucu, Kandıra 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmakta; bireysel başvuruya konu yargılama dosyasından verilmiş müebbet hapis cezasının infazını yerine getirmektedir.

10. Başvurucu, suç örgütü yöneticisi olmak ve ruhsatsız silah taşımak şüphesiyle aranması nedeniyle 29/8/1999 tarihinde Ankara Cumhuriyet savcısı huzuruna çıkarıldığını, ifadesinden sonra serbest bırakıldığını ancak aynı gün bazı polis görevlilerinin kendisini tekrar emniyete götürdüklerini, olayı avukatının Cumhuriyet savcısına bildirdiğini ve bir gün sonra serbest bırakıldığını, salıverilme sonrası özel bir hastaneden aldığı raporunda darp ve cebir izlerinin tespit edildiğini, polisler hakkında şikâyetçi olduğunu belirtmektedir.

11. Başvurucunun suç duyurusu üzerine polisler hakkında başlatılan soruşturma ve yargılama süreci, Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesinde kötü muamele suçu yönünden delil yetersizliğinden beraat, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçu yönünden 10 ay hapis cezası ile 6/3/2006 tarihinde sonuçlanmış, nihayet 20/3/2007 tarihinde Yargıtay tarafından zamanaşımı nedeniyle davanın düşürülmesine karar verilmiştir.

12. Başvurucu, anılan olayla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmuş ve AİHM, 26/6/2012 tarihli kararı ile anılan olay ve yargılama süreci ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesinin esas ve usul bakımından ihlal edildiğine karar vermiştir.

13. Bu süreçte başvurucu hakkında 7/2/2000 tarihinde meydana gelen öldürme olayı ile ilgili olarak soruşturma başlatılmış ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 6/4/2000 tarihli ve E.2000/86 sayılı iddianamesi ile kasten öldürmeye azmettirme ve suç işlemek amaçlı örgüt yöneticisi olmak suçlarından kamu davası açılmıştır.

14. Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 27/10/2004 tarihli ve E.2004/78, K.2004/105 sayılı kararı ile başvurucunun kasten öldürmeye azmettirme suçundan müebbet ağır hapis, çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi olmak suçundan ise 3 yıl 8 ay ağır hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş; temyiz incelemesinden geçen dosya 31/5/2005 tarihli onama kararıyla kesinleşmiştir.

15. Daha sonrasında başvurucunun yeni yasa uyarlama ve temyiz talepleri üzerine uyarlama yargılaması yapılmış ve karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/5/2013 tarihli ve E.2013/1073, K.2013/3848 sayılı ilamı ile onanmıştır.

16. Hükmün kesinleşmesinden ve polislerle ilgili yargılama dosyası hakkındaki AİHM'in ihlal kararından sonra başvurucu tarafından 26/11/2013 tarihli dilekçe ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulmuştur. Mahkemenin 28/11/2013 tarihli ve 2013/799 Değişik İş sayılı kararında, hükümlü hakkında AİHM tarafından verilen kararın Mahkeme dosyasındaki yargılama ile ilgili olmadığı, soruşturma aşamasında işkence yapıldığı iddiasına dayanan yargılamaya ilişkin olduğundan yargılanmanın yenilenmesi şartlarını

taşımadığı, benzer iddiaların yargılama aşamasında da dile getirildiği ve Mahkemenin yargılama sürecinde değerlendirme yaparak mahkûmiyet kararı verdiği gerekçeleriyle yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar verilmiştir.

17. Ret kararına yapılan itiraz üzerine Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/12/2013 tarihlive 2013/303 Değişik İş sayılı kararı ile itiraz reddedilmiştir.

18. Nihai karar, başvurucuya 10/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 3/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

20. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 23. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz."

21. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) ve (f) bendi şöyledir:

"Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

...

e) Yeni olaylar veya yeni deliller ortaya konulup da bunlar yalnız başına veya önceden sunulan delillerle birlikte göz önüne alındıklarında sanığın beraatini veya daha hafif bir cezayı içeren kanun hükmünün uygulanması ile mahkûm edilmesini gerektirecek nitelikte olursa.

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir..."

22. 5271 sayılı Kanun'un 319. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yargılamanın yenilenmesi istemi, kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise, bu istem kabule değer görülmeyerek reddedilir."

23. 5271 sayılı Kanun'un 321. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddialar, yeterli derecede doğrulanmaz veya 311 inci Maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü Maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa, yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilir.

(2) Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir.

(3) Bu Madde gereğince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir."

24. 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli

Hakkında Kanun'un 9. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) 1 Haziran 2005 tarihinden önce kesinleşmiş hükümlerle ilgili olarak, Türk Ceza Kanununun lehe olan hükümlerinin derhal uygulanabileceği hallerde, duruşma yapılmaksızın da karar verilebilir."

B. Uluslararası Hukuk

25. Sözleşme'nin 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Adil yargılanma hakkı

1. Herkes, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini istemek hakkına sahiptir. ...

..."

26. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi bakımından bir mahkemenin "bağımsız" olup olmadığı incelenirken üyelerinin atanma biçimi ve görev süreleri, dıştan gelecek baskılara karşı mevcut güvencelerin olup olmadığı ve bir bağımsızlık görüntüsü verip vermediğine bakılması gerektiğini tekrarlamaktadır (Çıraklar/Türkiye, B. No: 70/1997/854/1061, 28/10/1998, § 38). Yine aynı kapsamda AİHM, bir mahkemenin "tarafsızlığı"nı tespit ederken öznel bir sınamaya, belli bir olayda, belli bir yargıcın kişisel kanı ve davranışları ile nesnel bir sınamaya yani hiçbir şüpheye mahal vermeksizin yargıca yeterli güvence verilip verilmediğine bakılarak belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir (Şahiner/Türkiye, B. No: 29279/95, 25/9/2001, §§ 35, 36).

27. Dolayısıyla AİHM "tarafsızlık" kavramının iki yönüne vurgu yapmaktadır. Yargı yeri, kişisel ön yargı veya eğilimden sübjektif olarak sıyrılmalı ve objektif bakış açısından bununla ilgili haklı kuşkuları ortadan kaldıracak yeterli güvenceler sunmalıdır. Bu çerçevede bağımsızlık ile objektif tarafsızlık arasında yakın bir bağ bulunmakta ve bunları birbirinden ayrı tutarak değerlendirmek zorlaşmaktadır (Grieves/Birleşik Krallık [BD], B. No: 57067/00, 16/12/2003, § 69).

28. Sonuç olarak AİHM, yargı makamının bağımsızlık ve tarafsızlığını belirlemede yargılanan kişinin görüşlerinin belirleyici olmamakla birlikte önemli olduğunu ve sorunun çözümünün başvurucunun şüphesinin objektif olarak haklı görülüp görülmeyeceği noktasında toplandığını ortaya koymaktadır (Hauschildt/Danimarka, B. No: 10486/83, 24/5/1989, § 48).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu; yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirilmesinde, uyarlama yargılamasında görev yapan hâkimlerin görev alması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık; yargılamanın yenilenmesinin olağanüstü bir kanun yolu olduğunu, şikâyet konusu asıl yargılamanın 15/5/2013 tarihli Yargıtay onama kararı ile kesinleştiğini ve

bireysel başvuru süresi geçtikten sonra müracaat edildiğinden başvurunun kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. Öte yandan Bakanlık, başvurucunun iddialarını itiraz makamına yaptığı başvurusunda dile getirmediğinden başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğuna vurgu yapmıştır.

32. Son olarak Bakanlık, yargılamanın yenilenmesi talebini değerlendiren Mahkeme Heyetinin asıl yargılamayı yapan heyet olmadığını, uyarlama yargılamasının davanın esasına ilişkin bir yargılama olmadığını ve yeniden yargılama talebinin incelenmesinde tarafsızlık açısından bir sorun oluşturmayacağını belirtmiştir.

33. Başvurucu, Bakanlık görüşlerine karşı önceki beyanları ile uyumlu açıklamalar yapmış; AİHM ve Anayasa Mahkemesinin benzer konulardaki uygulamalarına vurgu yaparak iddia ve taleplerini yinelemiştir.

2. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

35. Anayasa'nın "Mahkemelerin kuruluşu" kenar başlıklı 142. maddesi şöyledir:

"Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir."

36. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak davanın tarafsız bir mahkemede görülmesini isteme hakkından açıkça söz edilmiştir. Fakat Anayasa'nın 36. maddesinde mahkemelerin tarafsızlığından açıkça bahsedilmemekle beraber -Anayasa Mahkemesi içtihadı uyarınca- bu hak da adil yargılanma hakkının zımni bir unsuru olarak kabul edilmektedir (AYM, E.2002/170, K.2004/54, 5/5/2004). Ayrıca mahkemelerin tarafsızlığı ve bağımsızlığının birbirini tamamlayan iki unsur olduğu nazara alındığında -Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- Anayasa'nın 138., 139. ve 140. maddelerinin de tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği açıktır (AYM, E.2005/55, K.2006/4, 5/1/2006; E.1992/39, K.1993/19, 29/4/1993).

37. Genel olarak tarafsızlık, davanın çözümünü etkileyecek bir ön yargı, tarafgirlik ve menfaate sahip olunmaması, davanın tarafları karşısında ve onların leh ve aleyhlerinde bir düşünce veya menfaate sahip olunmamasını ifade eder (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 61).

38. Birey olarak hâkimlerin yargılamayı yürüttükleri aynı olayla ilgili olarak önceden verdikleri kararlar nedeniyle bir fikir veya düşüncelerinin olmaması, o konuyla ilgili kanaatlerini açıklamamış olmamaları tarafsız kalmanın bir unsuru olarak kendisini göstermektedir (Murat Ayna, B. No: 2014/15986, 25/6/2015, § 38).

39. Son olarak Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemelerinde Anayasa normunu uyguladığı ve bu kapsamda anayasal denetim yaptığı, yerindelik denetiminin kanun yolu inceleme mercilerinin görevi olduğu unutulmamalıdır. Kanuna aykırı uygulama veya kararlar, Anayasa ve Sözleşme güvencesi altındaki temel hak ve özgürlüklerle ilgili olmadığı ve onları ihlal etmediği sürece bireysel başvuru kapsamında incelenmediğinde tereddüt bulunmamaktadır.

40. 5271 sayılı Kanun'un 23. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, yargılamanın yenilenmesi hâlinde önceki yargılamada görev alan hâkim aynı işte görev alamaz. Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olup olmadığına ilişkin kararın aynı mahkemece fakat asıl kararı veren başkan ve üyeler dışındaki hâkimlerden oluşturulan heyetçe verilmesi gerekir. Keza aynı hâkimlerin itirazı inceleyecek olan yargılama heyetinde de görev alamayacağı bu kuralın doğal sonucudur (Murat Ayna, § 39).

41. Öte yandan uyarlama yargılaması, 5252 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde ve aynı Kanun'un 9. maddesindeki usul takip edilerek yerine getirilmektedir. Uyarlama yargılamasında, her zaman yeniden delil değerlendirmesi veya uyuşmazlığın esasının incelenmesi söz konusu değildir. Asıl yargılama sonucunda kesin yargı hâline gelmiş bir hükümde sonradan yürürlüğe giren ve lehte hükümler içeren yasaya dayalı bulunan uyarlama yargılaması, her iki yasanın ilgili tüm hükümleri önceki hükümde sabit kabul edilen olaya uygulanmak suretiyle belirlenmesinden veya lehe bir değişiklik olmadığı tespit edildiğinde eski hükmün aynen korunmasından ibarettir. Şayet hükümlü lehine olduğu öngörülen yeni düzenleme, uyarlama yargılamasında derhâl uygulanabilme özelliği taşıyor ve dosyada delil değerlendirmesini veya eylemin nitelendirilmesini gerektirmiyorsa duruşma açılmadan lehe uygulama yapılabileceği de öngörülmüştür. Dolayısıyla uyarlama yargılamasının somut olaya göre değişiklik gösteren bir nitelik taşıdığı kabul edilmelidir.

42. Somut olayda başvurucu hakkındaki yargılamanın Mahkemenin 27/10/2004 tarihli kararıyla sona erdiği, kararın 31/5/2005 tarihinde kesinleştiği ve kesin yargının oluştuğu ilgili kararda Başkan M.O.K., Üye R.Ç. ve Üye H.Ş.nin imzalarının bulunduğu görülmektedir. Daha sonra uyarlama incelemesinin de 27/9/2005 tarihli ek karar ile aynı Heyet tarafından dosya üzerinden yapıldığı, kesinleşmiş hükümde yer alan kasten öldürmeye azmettirme suçundan verilen "müebbet ağır hapis" cezasının "müebbet hapis" cezasına dönüştürülmesine karar verildiği, başka sanıklar tarafından yapılan temyiz başvurusu sonucunda kararın bozulduğu anlaşılmaktadır. Yargıtay bozma kararı sonrasında Mahkemenin 27/4/2010 tarihli kararı ile başvurucu hakkında önceki kararın temyiz edilmeksizin kesinleşmesi ve mükerrer karar verilmesine neden olunmaması gerekçe gösterilerek herhangi bir karar verilmediği fakat Yargıtayın 21/4/2011 tarihli bozma ilamında, ilk uyarlama kararının resen temyize tabi olması nedeniyle kesinleşmediği ve 27/4/2010 tarihli kararın başvurucu yönünden hukuksal değerden yoksun olduğu belirtilerek kasten öldürmeye azmettirme suçundan verilen ve "müebbet hapis cezası" olarak yeniden uyarlanan cezanın onanmasına, diğer suçtan verilen ceza hakkında uyarlama yapılmaması gerekçesiyle bozulmasına karar verdiği görülmüştür. Anılan bozma kararı sonrasında Mahkemenin Başkan D.Ö., Üye H.O. ve Üye M.K.'dan oluşan Heyetle 2/2/2012 tarihinde verdiği kararla sadece çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi olmak suçundan verilen 3 yıl 8 ay ağır hapis cezasının 2 yıl 1 ay hapis cezasına dönüştürülmesine karar verildiği, yapılan temyiz başvurusu sonucunda kararın 15/5/2013 tarihinde onanarak kesinleştiği anlaşılmaktadır.

43. Başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebini inceleyen Mahkeme Heyetinin Başkan D.Ö., Üye M.K. ve Üye S.M. tarafından oluşturulduğu ve oyçokluğuna sahip üyelerin "çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi olmak" suçundan verilen cezada lehe kanun uygulaması yapan 2/2/2012 tarihli karara katılmış oldukları görülmektedir. Somut olaydaki uyarlama yargılamasında; başvurucu hakkında kesin yargıya dönüşen suçlarla ilgili delil değerlendirmesi yapılmadığı, nitelikleri değişmeyen suçlarla ilgili sadece lehe ceza miktarı belirlenerek sonuç cezada değişiklik yapıldığı, ayrıca kasten öldürmeye azmettirme suçu ile

ilgili hem asıl hem de uyarlama yargılamasını farklı bir heyetin yaptığına şüphe yoktur.

44. Bu durumda başvurucu hakkında yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi yönünde karar veren Heyette görev alan iki hâkim ile Mahkemenin 2/2/2012 tarihli ve "çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi olmak" suçu ile ilgili cezada uyarlama kararını veren heyetteki iki hâkimin aynı kişiler olduğu görülmekte ise de uyarlama kararının delil değerlendirmesi ve eylemin nitelendirilmesi ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır. Yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin kararın itiraz incelemesi, başkan ve üyeleri farklı hâkimlerden oluşan farklı bir mahkeme tarafından yapılmıştır.

45. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının bir hak ihlalinin bulunmadığının açık olması nedeniyle diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Yenilenmesi Talebinin Reddedilmesinin Adil Yargılanma Hakkını İhlal Ettiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

46. Başvurucu, sonradan ortaya çıkan AİHM kararındaki ihlal tespiti doğrultusunda yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar verilmesinin Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

47. Bakanlık; başvurucunun ibraz ettiği AİHM kararının somut olayla doğrudan ilgili olmadığını, kötü muamele iddiasına ilişkin usulsüz gözaltı işleminin başvurucunun somut olayla ilgili soruşturma beyanından sonra meydana geldiğinin anlaşıldığını, mahkemece taleplerin değerlendirilerek dosyayla ilgisi olmadığının tespit edildiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

48. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz."

49. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

50. Anılan Kanun hükmünde, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

51. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/10/2004 tarihli, K.2014/105 sayılı kararı ile başvurucunun kasten öldürmeye azmettirme ve çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi olmak suçlarını işlediği sabit görülerek mahkûmiyetine karar verildiği; bu hükümlerin Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 31/5/2005 tarihli kararıyla onandığı ve uyarlama yargılamalarının yapılarak lehe kanun uygulaması ile cezaların belirlendiği görülmektedir.

52. Başvurucu, şikâyet konusu davadan ayrı devam eden ve kendisine yönelik kötü muamele ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçlarından Ankara 19. Asliye Ceza Mahkemesine

açılan davada kötü muamele suçu yönünden beraat kararı verilmesinin AİHM tarafından yapılan incelemesinde Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında usul ve esastan ihlal kararı verildiğini, bu kararın başvuru konusu dosyayı doğrudan ilgilendirdiğini, sonucunu değiştirebileceğini ve yeniden yargılama nedeni yapılması gerektiğini ileri sürerek yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme, AİHM tarafından ihlal kararı verilen olayın başvuru konusu olayla ilgili olmadığı ve yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yeni bir durum bulunmadığı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Anılan karar, yapılan itirazın reddedilmesiyle 24/12/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

53. Yargılamanın yenilenmesi taleplerinde bahsedilen hususun yeni delil kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğinin veya talep konusu dosya ile ilgili olup olmayacağının takdiri esasen derece mahkemelerine aittir. Diğer bir anlatımla başvurucunun belirttiği AİHM kararının ve delilin tek başına ya da önceden sunulan delillerle birlikte değerlendirilmesinde başvurucunun beraatını veya daha hafif bir ceza uygulanmasını gerektirecek nitelikte "yeni" ve "önemli" olup olmadığının takdiri derece mahkemelerine aittir. Çünkü AİHM kararının, başvuru konusu dosyanın doğrudan AİHM'e taşınması sonucu verilmiş bir karar olmadığı anlaşılmaktadır.

54. Bunun istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, derece mahkemesi kararları bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (Onur Gür, B. No: 2012/828, 21/11/2013, § 21).

55. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi isteminin İlk Derece Mahkemesince reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmekte olup iddiaların özü Mahkemenin hukuk kurallarını yorumlamada ve olayları değerlendirmede isabet edemediğine ilişkindir. Dolayısıyla başvuru bu hâliyle kanun yolu incelemesi talebi niteliğinde olup yargılamanın yenilenmesi talebiyle ilgili anılan Mahkeme kararlarının açıkça hukuka aykırı olarak kabul edilmesini gerektiren bir olgu ile bu kararlarda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durum da tespit edilememiştir.

56. Açıklanan nedenlerle kanun yolu incelemesi talebi niteliğinde olan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILDIRAY KARADAYI

B. No: 2014/1437 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1437

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILDIRAY KARADAYI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1437)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Yıldıray KARADAYI

Vekili : Av. Selim ARIHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia dışındaki iddialar yönünden kısmi kabul edilmezlik kararı verilerek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 19/2/2008 tarihinde gözaltına alınmış, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 20/5/2008 tarihli iddianamesiyle suç işlemek amacıyla örgüt kurma, yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği iddiasıyla hakkında kamu davası açılmıştır. (Kapatılan) İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) 12/6/2012 tarihli kararıyla başvurucunun hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Temyiz üzerine hüküm, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 25/12/2013 tarihli kararıyla başvurucu yönünden onanmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

10. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

12. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

13. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yargılamanın konusunun örgüt faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirilen tefecilik, nitelikli yağma, kişi hürriyetinden yoksun kılma suçlarına ilişkin olduğu ve karmaşık nitelikte kabul edilebileceği, Mahkemece on sekiz kez duruşma yapıldığı, duruşmaların yaklaşık üç ay aralıklarla gerçekleştirildiği, yargılama sürecinde başvurucu hakkında yakalama kararı çıkarıldığı, bu kararın 18/11/2008 tarihinde kaldırıldığı, 23/3/2012 tarihli duruşmada başvurucunun ve müdafiinin bulunmadığı, başvurucuya isnat edilen suçun alt sınırının beş yıldan fazla olması sebebiyle başvurucunun müdafiinin esas hakkındaki savunması alınmadan karar verilemediği, bu nedenle başvurucunun müdafiine duruşmada hazır bulunması hususunda ihtarlı davetiye çıkarıldığı, davada dokuz sanığın yargılandığı, temyiz incelemesinin ise yaklaşık 1 yıl 6 ay sürdüğü hususları değerlendirildiğinde yaklaşık 5 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ÖZKAN

B. No: 2014/1569 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1569

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1569)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Hasan ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, alınan eğitime uygun bir kadroya atanma talebinin reddine dair işlemin iptali istemiyle başlatılan yargılama sürecinin uzunluğu nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine

atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Zonguldak Adliyesinde mübaşir olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, almış olduğu lisans eğitime uygun olan Bakanlık bünyesinde bir kadroya atanmak için başvuruda bulunmuştur. Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünün 22/1/2007 tarihli işlemiyle başvurucunun talebi reddedilmiştir.

9. Başvurucu ret işleminin iptali istemiyle 16/3/2007 tarihinde dava açmıştır. Ankara 13. İdare Mahkemesi 28/3/2007 tarihli kararıyla davayı yetki yönünden reddederek dosyayı, uyuşmazlığın görüm ve çözümünde yetkili olan Zonguldak İdare Mahkemesine (Mahkeme) göndermiştir.

10. Mahkeme 19/10/2007 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Bu karar, Danıştay Beşinci Dairesinin karar düzeltme aşamasında verdiği 18/5/2010 tarihli kararla uyuşmazlığın çözümünde Ankara mahkemelerinin yetkili olduğu gerekçesine yer verilerek usul hükümleri yönünden bozulmuştur.

11. Mahkeme 25/5/2011 tarihli kararıyla, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 33. maddesi uyarınca uyuşmazlığın çözümünde yetkili olduğu sonucuna vararak yetki kuralına ilişkin kısım yönünden kararında ısrar etmiştir. Esasa ilişkin olarak 25/3/2004 tarihli ve 25413 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Adalet Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği uyarınca eğitim durumuna uygun kadrolara atanılabilmesi için görevde yükselme eğitiminin, görevde yükselme ve unvan değişikliği sınavlarına girilerek başarılı olunmasının zorunlu olduğunu ancak başvurucunun salt radyo, televizyon ve sinema üzerine aldığı lisans eğitimini temel alarak talepte bulunduğunu tespit etmiştir. Sonuç olarak almış olduğu eğitime uygun bir kadroya atanabilmek için gerekli şartları yerine getirmemiş olan başvurucunun talebinin reddine dair işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesine yer vermek suretiyle davayı reddetmiştir.

12. Söz konusu karar, yetki kuralına dair verilen ısrar hükmü yönünden Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/11/2012 tarihli kararıyla onanmıştır. Dosya aynı karar ile esası yönünden inceleme yapılması için Danıştay Beşinci Dairesine gönderilmiştir. Daire 26/6/2013 tarihli kararıyla Mahkemenin ret hükmünü onamış ve onama kararına yönelik karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 11/12/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

14. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 6 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

21. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmamıştır.

22. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamış olduğundan ihlalin tespiti ile yetinilmesi gerekir.

24. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Zonguldak İdare Mahkemesine (E.2011/850, K.2011/723) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLTER KUŞOĞLU

B. No: 2014/2544 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2544

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLTER KUŞOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2544)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör Yrd. : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : İlter KUŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucu tarafından hakaret, görevi kötüye kullanma, iftira, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi iddialarıyla yapılan suç duyuruları üzerine yürütülen soruşturmalar kapsamında soruşturma izni verilmemesi ve bu kararlara karşı yapılan itirazların reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu, aynı şikâyetler kapsamında 27/2/2014 ve 15/5/2014 tarihlerindeüç ayrı başvuru yapmıştır. 2014/2545 ve 2014/6716 numaralı başvurular 2014/2544 numaralı başvuruda birleştirilmiştir.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Gümrük ve ve Ticaret Bakanlığında başmüfettiş olarak görev yapmıştır.

9. Başvurucu, başmüfettişlik görevi gereğince düzenlediği raporlar ile tespit ettiği hukuka aykırılıklar hakkında işlem yapılmadığını, aleyhine kanun ve usule aykırı soruşturmaların yapıldığını ve disiplin cezalarının uygulandığını, müstafi kabul edildiğini ileri sürerek 3/4/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde hakaret, görevi kötüye kullanma, iftira, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçlarının işlendiğinden bahisle Gümrük ve Ticaret Bakanlığı müsteşar ve yardımcıları, rehberlik ve teftiş başkanı, personel dairesi başkanı ve başmüfettişten şikâyetçi olmuştur.

10. Başvurucu benzer iddialar kapsamında kendisi hakkında tesis edilen birtakım idari işlemler sebebiyle 17/4/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı nezdindeGümrük ve Ticaret Bakanlığı müsteşar yardımcısı, gümrükler genel müdürü ve genel müdür yardımcısı, rehberlik ve teftiş başkanı, rehberlik ve teftiş başkan yardımcısı, personel dairesi başkanı, başmüfettişler ve hukuk müşavirinden şikâyetçi olmuştur.

11. Başvurucunun 24/6/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde yaptığı suç duyurusunun konusu ise bayram tatili için Antalya'da bulunduğu sıradaherhangi bir görev emri olmamasına rağmen Antalya Havalimanında yaptığı resen inceleme ve araştırma ile H.Z. isimli kişinin bilgisine başvurması sonucunda hakkında disiplin cezası verilmesi üzerine hakaret, iftira, görevi kötüye kullanma, suç uydurma ve kamu görevlisinin suçunun işlendiği iddiası olup Gümrük ve Ticaret Bakanlığı rehberlik ve teftiş başkanı ile başmüfettişleri hakkında şikâyetçi olunmuştur.

12. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, şikâyet edilenler hakkında Gümrük ve Ticaret Bakanlığından soruşturma izni talep etmiştir. Gümrük ve Ticaret Bakanı sırasıyla 25/7/2013, 29/8/2013 ve 19/11/2013 tarihli işlemlerle soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararlar vermiştir.

13. Başvurucu, soruşturma izni verilmemesi kararına karşı süresi içerisinde Danıştay nezdinde itiraz yoluna gitmiş, Danıştay 1. Dairesinin 18/12/2013 tarihli ve E.2013/1467, K.2013/1761 ile E.2013/1522, K.2013/1762 sayılı kararlarıyla 25/7/2013 ve 29/8/2013 tarihli soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararlara karşı yapılan itirazlar reddedilmiştir. Yine aynı Dairenin 5/3/2014 tarihli ve E. 2014/12, K.2014/334 sayılı kararıyla başvurucunun 19/11/2013 tarihli işleme karşı yaptığı itirazı reddedilmiştir.

14. Anılan kararlar 10/2/2014 ve 28/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 27/2/2014 ve 15/5/2014 tarihlerinde bireysel başvurularda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; Gümrük ve Ticaret Bakanlığında başmüfettiş olarak görev yaptığını, başmüfettişlik görevi gereğince düzenlediği raporlarıyla tespit ettiği hukuka aykırılıklar hakkında yetkililerce işlem yapılmadığı gibi aleyhine kanun ve usule aykırı soruşturmaların yapıldığını ve disiplin cezalarının uygulandığını, bir yıl içerisinde beş kez savunmasının istendiğini, linç edilmek istendiğini, başmüfettişlik unvanının alınarak aynı Bakanlıkta uzman olarak atandığını, en sonunda müstafi kabul edildiğini ileri sürerek Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde sorumlulardan şikâyetçi olduğunu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca şikâyet edilenler hakkında soruşturma izni verilmediğini, bu karara karşı yaptığı itirazın Danıştay tarafından gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 2., 17., 36., 38., 40. ve 74. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özü, soruşturma izni verilmemesi kararı nedeniyle devletin, maddi ve manevi varlığını koruma hakkını etkili bir şekilde korumaya yönelik tedbirleri almadığı iddiasıdır. Buna göre söz konusu şikâyetlerin Anayasa'nın 17. ve 36. maddeleri bağlamında incelenmesi gerekmektedir.

1. Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

19. Başvurucu, şikâyet ettiği kişi hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Suç işlediğini düşündüğü üçüncü kişilerin cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişilerin adil yargılanma haklarının ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) yer alan temel hak ve özgürlüklerin ortak koruma alanı dışında kalmaktadır (Adnan Oktar, B. No: 2012/917, 16/4/2013, §§ 21-27; Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 23-27).

21. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medenî hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş olması veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir (Musa Erdem ve diğerleri, B. No: 2013/1845, 7/11/2013, § 37; Perez/Fransa, B. No: 47287/99, 12/2/2004, § 70).

22. Hukuk sistemimiz açısından 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânı ortadan kalkmış olup başvurucunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayda başvurucunun isteğinin üçüncü kişilerin cezalandırılmasına ilişkin olduğu, soruşturma izni verilmemesine dair kararın etkilerinin de ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olduğu anlaşılmaktadır (Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 24).

23. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusunun, Anayasa'da güvence altına alınmış ve Sözleşme kapsamında yer alan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurunun bu

kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Maddi ve Manevi Varlığının Korunması Hakkı Yönünden

24. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

25. Anayasa'nın 17. maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye" tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Anılan fıkrayla insan onurunun korunması özel olarak amaçlanmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

26. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulma yasağı, mutlak bir nitelik taşımakta olup bu kapsamda öncelikle kamusal yetkiyle güç kullanan görevlilerin hiçbir şekilde kişilerin beden ve ruh bütünlüğüne zarar vermemelerini gerektirir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

27. Anayasa'nın 17. maddesi 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde ayrıca devlete, kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yükler. Bu ödev üçüncü kişiler tarafından işlenen fiilleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla yetkililerce bilinen ya da bilinmesi gereken bir kötü muamelenin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirlerin alınmaması durumunda devletin sorumluluğu ortaya çıkabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82).

28. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin gerginlik ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde tutulmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 83).

29. Yukarıda yer verilen tespitlerden de anlaşılacağı üzere doğası gereği cezaların veya menfi hareket ve eylemler ile olumsuz hayat deneyimlerinin kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi ve kişide stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması, bu etkileri açısından özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırması mümkün olmakla birlikte belirtilen eylemlerin Anayasa'nın 17. maddesinde anlamında işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için mağdurun subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (Işıl Yaykır, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 35).

30. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde başvurucunun görev yaptığı

Gümrük ve Ticaret Bakanlığında görev yapan üst yönetim tarafından sistematik olarak kendisine karşı suç işlendiğini, psikolojik baskıya (mobbing) maruz kaldığını, başmüfettişlik unvanının alınarak aynı Bakanlıkta uzman olarak atandığını, ilgili işlemin daha sonra Danıştayın bozma kararı ile iptal edildiğini, en sonunda müstafi sayılmasına ilişkin işlem yapıldığını, bu süreç içerisinde kendisine psikolojik baskı yapıldığını ve Türk Ceza Kanunu'nda belirtilen suçların işlendiğini ve Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini iddia ederek başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde başvurucunun hakkında yürütülen idari soruşturmaların ve tesis edilen kararların meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkilerin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı kapsamında kalmaktadır.

31. Bedensel ve ruhsal bütünlüğe yönelik eylem ve davranışların suç teşkil etmesi durumunda cezai bir soruşturma konusu olmakla birlikte bu eylem ve davranışlar tazminat hukuku kapsamında da dava konusu olabilmektedir. Konuya ilişkin içtihatlar dikkate alındığında mağdurun kamu görevlisi olması veya özel hukuk hükümlerine göre çalışmasına bağlı olarak idari yargı veya adli yargıda açacağı dava yoluyla zararını giderme imkânı bulunmaktadır (YHGK, E.2012/9-1925, K.2013/1407, 25/9/2013; Danıştay Sekizinci Dairesi, E.2008/10606, K.2012/1736, 16/4/2012). Ceza hukukunda ancak kanunda açıkça belirtilen eylemler suç olabilirken tazminat hukukunda haksız fiil için böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Ceza hukukunda taksire dayalı sorumluluk istisnai nitelik taşımasına rağmen kasten veya taksirle başkalarına verilen zarar nedeniyle tazminat sorumluluğu kapsamında giderim imkânının daha yüksek olduğu, ceza yargılamasında objektif sorumluluğa yer verilmezken tazminat davalarında objektif sorumluluk ilkesinin etkin şekilde uygulandığı ve aynı maddi vakıalar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanıldığı görülmektedir. Tazminat sorumluluğunda asıl gayenin zarar görenin zararının telafi edilmesi olduğu dikkate alındığında bu yolun daha yüksek başarı şansı sunabilecek etkili bir başvuru yolu olduğu anlaşılmaktadır (Işıl Yaykır, § 44).

32. Somut olayda maddi ve manevi bütünlüğe yapıldığı iddia edilen müdahaleler ile ilgili olarak başvurucu tarafından yalnızca ceza muhakemesi yoluna başvurulmuş olduğu nazara alındığında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için etkili başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirildiği söylenemez.

33. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEHÇET ÖKMEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2607 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEHÇET ÖKMEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2607)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucular : 1. Behçet ÖKMEN

2. Vahit ÖKMEN

3. Mehmet ÖKMEN

4. Özlem ÖKMEN

5. Siraç ÖKMEN

6. Sevgi UREY

Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu Mahmut Ökmen'in 2/5/2014 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. 6/12/2016 tarihli yazı ile mirasçılarına, başvurucu tarafından yapılan bireysel başvuruya mirasçı sıfatı ile devam edip etmeyecekleri sorulmuş; devam edecek olmaları hâlinde buna ilişkin belgelerin Anayasa Mahkemesi Bölümler Başraportörlüğüne gönderilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucunun mirasçıları 19/12/2016 tarihli dilekçe ile bireysel başvuruya mirasçı sıfatı ile devam edeceklerini belirterek vekâletnameleri ile mirasçılık belgesinin onaylı suretini göndermişlerdir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucuların murisi, 27/2/2009 tarihinde itirazın iptali davası açmıştır. Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi, 15/9/2009 tarihinde Mahkemenin görevsizliğine karar vermiştir. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin (Daire) 3/11/2010 tarihli ilamı ile bozulmuştur. Bozma üzerine Mahkemenin E.2011/141 sayılı dosyasına kaydedilen davada Mahkemece 21/3/2012 tarihli karar ile davanın kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine karar, Dairenin 17/6/2013 tarihli ilamı ile bozulmuştur. Kızıltepe 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin kurulmasının ardından yargılamaya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde devam edilmiş, Mahkemece 11/3/2014 tarihli karar ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Temyiz üzerine dava dosyası Yargıtaya gönderilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucular, murisleri tarafından açılan davada makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu,

tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 8 yıl 2 aydır devam eden yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

18. Başvurucular, manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 1.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 1.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Yargıtay 13. Hukuk Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ÇAPIN

B. No: 2014/2814 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2814

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ÇAPIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2814)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Ömer ÇAPIN

Vekili : Av. Fırat AYDINKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun süredir devam etmesi ve tarafsız mahkemede yargılama yapılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 27/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında İstanbul 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/12/2009 tarihli kararı ile devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, terör örgütü propagandası yapma, kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlerine silahla katılma, mala zarar verme, yangın, su baskını, tahrip, batırma, bombalama, nükleer, biyolojik silah kullanarak öldürme suçlarından tutuklanmıştır.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianameyle başvurucu ve diğer 12 şüpheli hakkında kamu davası açılmıştır. Yargılama İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/231 sayılı dosyası üzerinden başlamıştır.

10. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 16/1/2014 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

11. Başvurucu, tutukluluk hâlinin devamı kararına karşı itiraz yoluna gitmiş; İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi 11/2/2014 tarihli kararı ile başvurucunun itirazını reddetmiştir. Bu karar 25/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucu 27/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Özel yetkili İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin kapatılması üzerine dosya Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/116 sayılı esasına kaydedilmiştir.

14. Başvurucu 24/12/2014 tarihinde tahliye edilmiştir.

15. Dava, İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 4/12/2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; formül gerekçelerle tutukluluğun devamına karar verildiğini, tutukluluğun devamı gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmadığını, uzun bir süredir devam eden tutukluluğun makul süreyi aştığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21.Başvurucu, başvuru formu ve eklerinde bu bölümdeki iddialarına ilişkin olarak hangi temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiği hususunda bir açıklamada bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucun suç isnadına bağlı olarak tutulma süresinin uzunluğuna yönelik iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

22.Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

23.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

24. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

25. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

26. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 24/12/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi içtihatları, bu kapsamdaki taleplerle ilgili olarak davanın esasının sonuçlanmasına gerek olmadığı yönündedir. Bu madde kapsamında, açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkı Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, tutuklandığı tarihten itibaren tutukluluğun devamı kararlarında kuvvetli suç şüphesi tabirinin kullanılmasının ihsası rey anlamına geldiğini, bu kavramın içinde gizli bir hüküm içeriği barındırdığını, kuvvetli suç şüphesinin varlığının uzun süredir devam etmesinin Mahkemenin ön yargıyla baktığını gösterdiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bu iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

31. Adil yargılanma hakkının ilkeleri kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir. Somut olayda, davanın devam ettiği ve Mahkeme hâkiminin tarafsızlığını somut biçimde ortaya koyacak yargılama sürecinin tamamlanmadığı ve tamamlanacak sürecin sonucunda verilecek kararın tarafları memnun edip etmeyeceğinin ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır.

32. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetlerini istinaf/temyiz aşamalarında ileri sürebilmesi mümkündür. Başvurucu, iddialarını ileri sürebileceği istinaf/temyiz olağan kanun yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunmuştur.

33. Somut olayda başvurucunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkı Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

34. Başvurucu yargılama süresinin makul süreyi aştığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Başvurucunun anılan iddiası açıkça dayanaktan yoksun değildir. Kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

36. Ceza yargılaması süresinin tespitinde kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı tarih ile suç isnadına ilişkin nihai karar tarihi (bireysel başvuruya konu devam eden yargılamalar yönünden Anayasa Mahkemesinin inceleme tarihi) arasında geçen süre esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

37. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

38. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 7 yılı aşkın yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna

varmak gerekir.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

41. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

43. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

45. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/116) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL YETGİN

B. No: 2014/3198 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3198

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL YETGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3198)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Halil YETGİN

Vekili : Av. Eyüp Seyfi ÜNAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu üyesinin görevine altı yıllık kanuni görev süresi dolmadan son veren kanun hükmünün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi üzerine açılan tam yargı davasının kısmen reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

3. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculların mirasçılarının makul bir süre içinde

başvuruyu devam ettirme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (İskender Kaya ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§18-21). Somut olayda başvurucu Halil Yetkin başvuru tarihinden sonra 30/3/2015 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN NARİN

B. No: 2014/4338 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4338

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN NARİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4338)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Gökçe GÜLTEKİN

Başvurucu : Abdurrahman NARİN

Vekili : Av. Fevzi KAYACAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 8/12/2009 tarihinde taksirle yaralama suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 22/3/2010 tarihli iddianamesiyle kamu davası açılmıştır. Konya 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2010/153, K.2010/230 sayılı kararıyla Mahkemenin görevsizliğine, dava dosyasının Konya Sulh Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Konya 5. Sulh Ceza Mahkemesinin kapatılması üzerine yargılamaya Konya 17. Asliye Ceza Mahkemesinde devam edilmiştir. Mahkemenin 5/3/2015 tarihli kararıyla başvurucunun adli para cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. İtiraz üzerine Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesince 1/4/2015 tarihinde itirazın reddine karar verilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

10. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

12. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

13. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık beş yıl süren yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

17. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul süre yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Konya 17. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2014/12, K.2015/140) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT BAŞAR

B. No: 2014/4481 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4481

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT BAŞAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4481)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Mahmut BAŞAR

Vekili : Av. Bektaş KÖSE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hakkında verilen idari para cezasına karşı yapılan itirazın yasal hükümlerin hatalı uygulanması, yeterli araştırma yapılmadan, talep ve itirazları dikkate alınmadan sonuçlandırılarak reddine karar verilmesi nedenleriyle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 26/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1945 doğumlu olan başvurucu, Bergama ilçesinde TP Petrol Dağıtım Limitet Şirketi bayiliği yaptığını belirtmektedir.

10. Başvurucunun işlettiği istasyonda yapılan kontroller sonucunda bayisi bulunduğu dağıtıcı haricinde akaryakıt alım işlemi yapıldığına ilişin hakkında 29/12/2006 tarihli tespit tutanağı düzenlenmiş ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumuna (İdare) bildirilmiştir.

11. Tespit üzerine İdare tarafından 3/9/2009 tarihli ve 2231/29 sayılı kararla 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 8. maddesinin birinci fıkrası ve aynı maddenin ikinci fıkrasının (a) bendine aykırılık nedeniyle aynı Kanun'un 19 maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (4) numaralı alt bendi ve aynı maddenin dördüncü fıkrası uyarınca başvurucuya 120.000 TL idari para cezası uygulamıştır.

12. Başvurucu, olayla ilgili ön araştırma ve soruşturma yapılmadan haksız ve hukuka aykırı işlemle idari yaptırım ile olay tarihi itibarıyla yürürlükte olmayan kanun hükümlerinin uygulandığını ve suç olarak düzenlenmemiş fiillerin cezalandırıldığını belirterek para cezasının iptalini talep etmiştir.

13. Danıştay 13. Dairesi (Daire), başvurucunun itirazına karşı ilgili İdarenin yazılı görüşünü almış; idari para cezası uygulamasına ilişkin bilgi ve belgeleri temin etmiş, 7/10/2011 tarihli kararı ile başvurucunun talebini reddetmiştir. Mahkeme kararının ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

"… 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrasında, bu Kanun'un amacının; yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan temin olunan petrolün, doğrudan veya işlenerek güvenli ve ekonomik olarak rekabet ortamı içerisinde kullanıcılara sunumuna ilişkin piyasa faaliyetlerinin şeffaf, eşitlikçi ve istikrarlı biçimde sürdürülmesi için yönlendirme, gözetim ve denetim faaliyetlerinin düzenlenmesini sağlamak olduğu belirtilmiştir…

Dava dosyasının incelenmesinden, İzmir İl Jandarma Komutanlığı tarafından yapılan denetim sonucunda, bayilik lisans sahibi olan davacıya ait akaryakıt istasyonu adına düzenlenen fatura ile 2006 yılı içerisinde davacının bayisi olduğu dağıtıcı TP Petrol Dağıtım Limited Şirketi dışında akaryakıt ikmal ettiğinin tespit edildiği, bu tespit esas alınarak dava konusu işlemin tesis edildiği anlaşılmıştır.

Bu durumda 5015 sayılı Kanun'un 14. maddesinin verdiği yetki çerçevesinde yapılan denetim sonucunda düzenlenen tutanak ve eki fatura ile davacının bayisi olduğu dağıtıcı haricinde başka bir yerden akaryakıt tedarik ettiği anlaşıldığından davacıya idari para cezası verilmesine ilişkin uyuşmazlık konusu Kurul kararında mevzuata aykırılık bulunmamaktadır…"

14. Başvurucunun karara itirazı, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 5/12/2012 tarihli kararı ile Daire kararında itiraz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların söz konusu kararın ortadan kaldırılmasını sağlayacak nitelikte görülmediği belirtilerek reddedilmiştir. Karar düzeltme talebi ise yine aynı Kurulun 4/12/2013 tarihli ilamıyla reddedilerek karar

kesinleşmiştir.

15. Nihai karar başvurucuya 24/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 26/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası ve ikinci fıkrasının ilgili kısımları şöyledir:

“Bayi lisanslarına ilişkin düzenlemeler (teknik, güvenlik, kapasite, çevre vb.) Kurum tarafından yapılır. Bayiler, dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütürler.

Bayiler lisanslarının devamı süresince;

a) Bayisi olduğu dağıtıcı haricinde diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden akaryakıt ikmali yapılmaması, …

İle yükümlüdür.”

18. 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının ilgili kısımları, dördüncü ve onbirinci fıkraları (23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun’un 522. maddesi ile değiştirilmeden önceki hâli) şöyledir:

“Bu Kanuna göre;

a) Aşağıdaki haller ağır kusur sayılarak, sorumluları hakkında beşyüz milyar Türk Lirası idarî para cezası uygulanır:

4) 5, 6, 7, 8, 16, 17 ve 18 inci maddelerin ihlali.

…

Bayiler için yukarıda yer alan cezaların beşte biri uygulanır.

…

İdarî para cezalarının miktarları her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi uyarınca belirlenen yeniden değerleme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde yapılacak hesaplamalarda, milyon kesirleri dikkate alınmaz.”

19. 5015 sayılı Kanun’un 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun’un 522. maddesi ile değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının ilgili kısımları ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Bu Kanuna göre;

a) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir:

4) 5, 6, 7, 8, 16, 17 ve 18 inci maddelerin ihlali.

…

Bayiler için yukarıda yer alan cezaların beşte biri uygulanır…”

20. 5015 sayılı Kanun’un 20. maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

“Kurul, re’sen veya kendisine intikal eden ihbar veya şikâyetler üzerine doğrudan

soruşturma açılmasına ya da soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının tespiti için ön araştırma yapılmasına karar verir.

Ön araştırma ve soruşturmada takip edilecek usul ve esaslar, Kurum tarafından yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenlenir.”

21. 6/1/2005 tarihli ve 25692 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan mülga Petrol Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in (Yönetmelik) 25. maddesinin birinci ve ikinci fıkrası şöyledir:

“Petrol piyasasında faaliyette bulunan gerçek veya tüzel kişilerin ilgili mevzuat hükümlerine aykırı faaliyet ve işlemlerinden bu Yönetmelikte düzenlenen ön araştırma ve soruşturma prosedürüne gerek olmayacak derecede açık olduğu Kurul tarafından belirlenenler için, Daire Başkanlığı vasıtasıyla ilgili gerçek veya tüzel kişiye onbeş günden az olmamak üzere uygun bir süre verilerek yazılı savunması alınır. Daire Başkanı, ilgili gerçek veya tüzel kişinin yazılı savunmasını, kendi görüşüyle birlikte Başkanlığa sunar. Başkan, konuyu Kurul gündemine öncelikle alır.

Kurul, yazılı savunma ve konuya ilişkin Daire Başkanlığı görüşünü inceleyerek kararını verir. İlgili mevzuat hükümlerine aykırılığın Kurul tarafından sabit görülmesi halinde, ilgili kanunlarda öngörülen ceza ve yaptırımların uygulanmasını kararlaştırır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesinin İhlali İddiası Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu, sahibi olduğu akaryakıt istasyonunda 29/12/2006 tarihinde denetim yapıldığını, ardından yetkili dağıtıcı dışında akaryakıt ikmali yapıldığının tespit edildiği gerekçesiyle cezaya konu eylemlerin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olmayan mevzuat hükümlerine dayanılarak hakkında idari para cezası verildiğini, anılan eylemin 12-14/6/2006 tarihlerinde gerçekleştiği tespitine rağmen cezanın 23/1/2008 tarihinde ilgili kanuna eklenen tutar kapsamında hesaplandığını belirterek kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve idari para cezasının iptal edilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Bakanlık, idari yaptırım uygulanan Kanun maddelerinin olay tarihinde yürürlükte olduğunu, dayanak hükümlerde değişiklik olmadığını, para cezalarının yeniden değerleme or anı ile belirlendiğini ve olay tarihi itibariyle lehe olan cezanın verildiğini belirtmiş, takdiri Anayasa Mahkemesine bırakmıştır.

2. Değerlendirme

25. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarından olup Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı kapsamında yer aldığı kabul edilmektedir. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra, suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve önemi haiz olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No:

2013/849, 15/4/2014, §§ 23-33).

26. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda, kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı erklerinin, bu ilkeye saygılı hareket etmeleri; suç ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının, yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmaksızın, düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organın da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir (Karlis A.Ş., § 34).

27. Ceza yaptırımına ilişkin düzenlemelerin öngörülebilir ve erişilebilirliği noktasındaki öncelikli ölçü, mahkemelerin yorumunu ve hangi eylemlerin ne tür bir cezayla karşılık bulduğunu gerektiğinde hukuki bir yardımla kişilerin bilebilmelerini sağlamasıdır. Bu bağlamda, tüm ayrıntıların düzenleme içinde yer alması şart olmayıp bazı muhtemel belirsizliklerin yargısal yorumla zamanla açıklanıp aydınlatılması imkân dâhilindedir. Bu noktada önemli olan yorumla ulaşılan sonucun, eylemin özü açısından tutarlı ve makul kabul edilebilir olmasıdır (Efendi Yaldız, B. No: 1202, 25/3/2015, § 34).

28. Başvurucu, idari yaptırım kararının dayanağı olan Kanun'da olay tarihi itibariyle yasaklayıcı bir hükmün bulunmadığını ve cezanın uygulandığı tarihteki hükümler uygulanarak fazla ceza tayin edildiğini, itiraz konusu idari para cezasında yasal düzenleme hatalı yorumlanarak Kanun'da öngörülmeyen bir ceza belirlendiğini ileri sürmektedir.

29. Somut olayda başvurucu hakkında düzenlenen idari para cezasının dayanağı olarak 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinde herhangi bir değişikliğin bulunmadığı, aynı Kanun'un 19. maddesinde ilk değişikliğin idari para cezalarının miktarına yönelik olarak 23/1/2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun ile yapıldığı, değişiklik öncesinde yeniden değerleme oranına göre hesaplanan idari para cezası miktarlarının İdare tarafından çıkarılan tebliğlerle duyurulduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda 7/1/2006 tarihli ve 26046 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Petrol Piyasası Kanunun 19 uncu Maddesi Uyarınca 2006 Yılında Uygulanacak Para Cezaları Hakkında Tebliğ" ile belirlenen ve olay tarihi için hesaplanan ceza miktarı 156,895 TL, buna karşın 5728 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonrasındaki ceza miktarı 120,000 TL olarak belirlenmiştir. Cezalar karşılaştırılması ile lehe ceza belirlendikten sonra idare ve yargısal denetimi yapan makamlarının başvuru konusu uygulamayı yaptıkları, başvurucunun bu yöndeki itirazlarını yargı makamlarına ulaştırdığı ve itirazların yasal düzenlemenin yorumundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

30. Anayasa Mahkemesinin görevi kanun hükümlerinin nasıl yorumlanması gerektiğini belirlemek değildir. Bunun ötesinde uygulamaya yansıyan yorumun başvurucu tarafından ilgili tarihte geçerli olan "hukuk" kapsamında makul ölçüde öngörülebilir olup olmadığını incelemektir. Bu bağlamda Mahkeme kararında, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun veya yorumun bulunmadığı ve kişilerin davranışlarının sonuçlarını öngörebilecek ölçüde açık ve anlaşılabilir olduğu değerlendirilmektedir.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlali İddiası Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu, hakkında verilen cezaya ilişkin ilgili mevzuatta ön soruşturma yaptırma zorunluluğu bulunmasına karşılık, İdare tarafından herhangi bir ön soruşturma yaptırılmadığını, bu hususu itirazı inceleyen Mahkeme önünde ileri sürmesine karşılık yeterli inceleme yapılmaksızın karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık, benzer konularla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin Hayrettin Aktaş (B. No: 2013/1205, 17/9/2013) bireysel başvuru dosyasında bildirilen görüşleri tekrar ettiğini ve yeniden görüş bildirmeye gerek görülmediğini bildirmiştir.

2. Değerlendirme

34. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

35. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

36. Anılan hükümlere göre Anayasa’da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin Sözleşme’nin 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

37. Sözleşme’nin 6. maddesinin birinci fıkrasındaki ifadeler dikkate alınarak Anayasa’nın 36. maddesi değerlendirildiğinde kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlara ilişkin uyuşmazlıkların da adil yargılanma hakkının koruma alanı içerisinde yer aldığı anlaşılmaktadır (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 26).

38. Anayasa'nın 36. maddesi ile Sözleşme'nin 6. maddesi hükümlerinden anlaşılacağı üzere adil yargılanma hakkı dava sürecine özgülenmiştir. Dolayısıyla söz konusu hak kapsamındaki güvenceler, esas olarak mahkemedeki yargılama sürecine uygulanmaktadır. Ancak dava öncesi ya da sonrasındaki süreçte yaşanan birtakım ihlal ya da eksiklikler yargılamanın bir bütün olarak adilliğine zarar verebilecek nitelikte ise adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin dava öncesi ya da sonrasındaki süreçler için de uygulanması gerekmektedir. Bu gereklilik adil yargılanma hakkının tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi amacından kaynaklanmaktadır (Yusuf Gezer, B. No: 2012/2103, 14/1/2014, § 24).

39. Öte yandan yargılama aşamasında Anayasa’nın 36. maddesindeki güvencelere riayet edildikten sonra Anayasa Mahkemesinin yargılamadan önceki ön süreçlerin ne şekilde yürütülmesi gerektiğine dair bir müdahalede bulunması söz konusu olmamaktadır. Ancak, suç şüphesi altında kollukta beyan alınması gibi yargılama öncesi sürecin, yargılamayı bir bütün halinde etkileyecek sonuç doğurduğu durumlarda somut olayın ayrıca incelenmesi gerekebilir.

40. Somut olayda yargılama aşamasında Anayasa’nın 36 maddesindeki güvencelere riayet edilmediğine dair bir veri bulunmadığı ve eksik bırakıldığı iddia edilen ön araştırma ve

soruşturma prosedürünün, başvuru konusu yargılamanın sonucunu ve adilliğini doğrudan etkileyecek bir husus olmadığı değerlendirilmiştir.

41. Açıklanan nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik yeterli veri olmadığı anlaşılan başvurucu iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.K.

B. No: 2014/5757 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5757

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5757)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : E.K.

Vekili : Av. İbrahim FIRAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, İlk Derece Mahkemesi kararının usulsüz tebliğ edildiğinden bahisle temyiz talebinin süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İstanbul Emniyet Müdürlüğünde komiser yardımcısı olarak görev yapmakta iken yetkisini ve nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla kullandığı iddiası ile hakkında şikâyette bulunulmuştur.

9. Şikâyet üzerine başlatılan idari soruşturma neticesinde Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu, eylemini sabit görerek 10/2/2009 tarihli ve 2009/23 sayılı kararı ile başvurucunun meslekten çıkarılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Afyonkarahisar İdare Mahkemesi 7/10/2009 tarihli ve E.2009/345, K.2009/740 sayılı kararı ile cezanın orantılılık ilkesine uygun olmadığı gerekçesiyle cezayı iptal etmiştir.

11. İdare tarafından temyiz edilen karar, Danıştay On İkinci Dairesinin 3/4/2012 tarihli ve E.2009/9141, K.2012/1894 sayılı ilamıyla bozulmuştur.

12. Bozma kararı üzerine yapılan yargılama neticesinde Afyonkarahisar İdare Mahkemesi 27/9/2012 tarihli ve E.2012/776, K.2012/769 sayılı kararı ile bozmaya uymuş ve davayı reddetmiştir.

13. Bozmaya uyma kararı 24/10/2012 tarihinde "Merkez Mah. Çavuşbaşı Cd. Ayfer Sk. […] Çekmeköy/İstanbul" adresine tebliğe çıkarılmıştır. Adresin kapalı olduğu, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 21. maddesine göre kapıya ihbarname yapıştırılarak tebliğ evrakının mahalle muhtarına bırakıldığı tebliğ mazbatasından anlaşılmıştır.

14. Başvurucu tarafından 11/12/2012 tarihinde, Avukat İbrahim Fırat vekil olarak tayin edilmiştir. Avukat İbrahim Fırat 27/2/2013 tarihinde İdare Mahkemesine verdiği dilekçesiyle kararı temyiz etmiş ve dilekçede özetle müvekkilinin (başvurucunun) adres kayıt sisteminde bulunan yerleşim yeri adresi araştırılmadan eski adresine tebligat yapılmasının hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

15. Danıştay On İkinci Dairesi 12/6/2013 tarihli ve E.2013/4297, K.2013/5156 sayılı ilamıyla "...bozulması istenilen kararın davacıya 24.10.2012 tarihinde tebliğ edildiği, temyiz istemini içeren dilekçenin ise, 30 günlük yasal süre geçtikten sonra 27.2.2013 tarihinde Afyonkarahisar İdare Mahkemesi'ne verildiği[nin] anlaşıldığı... " gerekçesiyle temyiz istemini süre yönünden reddetmiştir.

16 Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 17/12/2013 tarihli ve E.2013/10694, K.2013/11440 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

17. Bu karar, başvurucu vekiline 24/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 22/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesi şöyledir:

"Kendisine tebligat yapılacak kimse veya yukarıdaki maddeler mucibince tebligat

yapılabilecek kimselerden hiçbiri gösterilen adreste bulunmaz veya tebellüğden imtina ederse, tebliğ memuru tebliğ olunacak evrakı, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir veya memurlarına imza mukabilinde teslim eder ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırmakla beraber, adreste bulunmama halinde tebliğ olunacak şahsa keyfiyetin haber verilmesini de mümkün oldukça en yakın komşularından birine, varsa yönetici veya kapıcıya da bildirilir. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır.

Gösterilen adres muhatabın adres kayıt sistemindeki adresi olup, muhatap o adreste hiç oturmamış veya o adresten sürekli olarak ayrılmış olsa dahi, tebliğ memuru tebliğ olunacak evrakı, o yerin muhtar veya ihtiyar heyeti azasından birine veyahut zabıta amir veya memurlarına imza karşılığında teslim eder ve tesellüm edenin adresini ihtiva eden ihbarnameyi gösterilen adresteki binanın kapısına yapıştırır. İhbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarih, tebliğ tarihi sayılır.

Muhtar, ihtiyar heyeti azaları, zabıta amir ve memurları yukarıdaki fıkralar uyarınca kendilerine teslim edilen evrakı kabule mecburdurlar."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; başvuruya konu davada verilen bozmaya uyma kararının kullanmadığı önceki adresine tebliğ edildiğini, bu usulsüz tebliğ nedeniyle temyiz talebini Kanun'da öngörülen sürede yapamadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

23. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Başvuru hakkının kötüye kullanılması” kenar başlıklı 83. maddesi şöyledir:

“Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.”

24. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının, bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy, [GK], B. No:

2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

25. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

26. Somut başvuru öncesi süreç incelendiğinde başvuruya konu davada verilen bozmaya uyma kararının başvurucunun kullanmadığını belirttiği eski adresine tebliğe çıkarıldığı ve adres kapalı olduğundan 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre tebliğ evrakının mahalle muhtarına bırakılmak suretiyle tebliğ edildiği, başvurucunun temyiz başvurusunda, söz konusu tebliğin eski adresine yapılmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüğü, Danıştay Dairesi tarafından ise bu iddia yerinde görülmeyerek temyiz süresinin anılan tarihten başlatıldığı ve temyiz isteminin süre aşımı gerekçesiyle reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

27. Bireysel başvuru kapsamında yapılan incelemede uyuşmazlığın görüldüğü Afyonkarahisar İdare Mahkemesinden 27/9/2012 tarihli ve E.2012/776, K.2012/769 sayılı bozmaya uyma kararının hangi adrese tebliğ edildiği, daha önce tebliğ yapılan adres dışında bir adrese tebliğ edildi ise bunun sebebinin ne olduğu, 2012/776 ve 2009/345 (bozma öncesi esas numarası) esasına kayıtlı davaya ilişkin olarak tebligat adresi veya adres değişikliği dilekçe/dilekçeleri sunulup sunulmadığı, sunulmuş dilekçeler varsa hangi tarihlerde sunulduğu ile dilekçe/dilekçelerin, tebligat alındısının okunaklı ve onaylı örneğinin gönderilmesi istenilmiştir.

28. Afyonkarahisar İdare Mahkemesinin 22/6/2012 tarihli cevap yazısı ve eklerinden başvurucunun Afyonkarahisar İdare Mahkemesine hitaben 6/6/2012 tarihli imzalı dilekçeyi verdiği ve dilekçesinde şu ifadelere yer verdiği görülmüştür:

"2009/345 Numaralı dosyamın temyiz dönüşünde vekaletini iptal ettiğim ve azilname gönderdiğim eski avukatım Barbaros Hakan Şaş'a tebligat gönderildiğini cep telefonuma gelen mesajla öğrenmiş bulunmaktayım. Bu dosyanın Danıştaydan bozma ile ilgili karar yazısını ve bundan sonra tarafıma yapılacak yazışmalarda aşağıdaki adresin kullanılmasını arz ederim. Adres: Merkez Mah. Çavuşbaşı Cd. Ayfer Sk.[...] Çekmeköy/İstanbul."

29. Buna göre başvurucunun bizzat kendisinin, imzalı dilekçesiyle söz konusu adrese tebliğ yapılmasını istediği ve bu dilekçeden yaklaşık dört ay sonra dilekçede belirtilen adrese bozmaya uyma kararının tebliğe çıkarıldığı ve 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre tebliğ edildiği anlaşılmaktadır.

30. Öte yandan başvurucunun anılan dilekçesinden sonra adres değişikliğine ilişkin Avukat İbrahim Fırat'ı 11/12/2012 tarihinde vekil olarak tayin etmesine kadar herhangi bir dilekçeyi İdare Mahkemesine vermediği de anlaşılmaktadır.

31. Sonuç olarak başvurucu, tebliğ evrakının eski adresine çıkarılmasından şikâyet etmekte

ise de başvurucunun kendi verdiği dilekçeye istinaden dilekçede gösterdiği söz konusu eski adresine tebliğ evrakının çıkarıldığı ve 7201 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre tebliğ edildiği, başvurucunun, anılan dilekçesiyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmediği ve Mahkemeyi yanıltmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu dilekçenin başvurucu tarafından verilmiş olması nedeniyle başvurucu vekilinin bu durumu bilemeyebileceği değerlendirilmiştir.

32. Açıklanan nedenlerle başvurucu tarafından tebliğe ilişkin yapılan beyanların Mahkemeyi yanıltıcı nitelikte olduğu Afyonkarahisar İdare Mahkemesinin cevap yazısı ve eklerinden anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

33. Bu itibarla, başvurucu aleyhine başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesine, yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucunun 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEDİM GÖZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/6070 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6070

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEDİM GÖZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6070)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Heysem KOCAÇİNAR

Başvurucular : 1.Nedim GÖZ

2.Nizamettin ÇEPE

3.Selim İDE

Vekili : Av. Temel ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş mahkemesinde açılan alacak davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, 10/11/2003 tarihli dilekçe ile hizmet sözleşmesinin haklı feshi nedeniyle ücret alacağı, yıllık ücretli izin alacağı, kıdem tazminatı, kötüniyet tazminatı ile maddi ve manevi tazminat talebiyle dava açmışlardır.

9. Tekkeköy Asliye Hukuk Mahkemesinin (İş mahkemesi sıfatıyla) 18/9/2008 tarihli kararı temyiz edilip Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından bozulduğundanbozma ilamına uyulmuşve Tekkeköy Asliye Hukuk Mahkemesinin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunun 15/6/2012 tarihli ve 347 sayılı aynı zamanda 22/6/2012 tarihli ve 383 sayılı kararları ile Samsun Adliyesi ile birleştirilmesi sonucunda dosya Samsun Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmiştir.

10. Samsun3. AsliyeHukuk Mahkemesi 12/07/2012 tarihli karar ile dosyanın görevli Samsun İş Mahkemesine devrine karar vermiş, Samsun 3. İş Mahkemesi 11/03/2014 tarihli ve E.2012/343, K.2014/92 sayılı karar ile davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

11. Hüküm temyiz edilmiş ve Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 20/5/2014 tarihli kararı ile onanmıştır.

12. Başvurucular 2/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

14. Başvurucular, 10/11/2003 tarihinde Tekkeköy Asliye Hukuk Mahkemesinde açılıp bu Mahkemenin kapanması üzerine Samsun İş Mahkemesine devredilen alacak davasının İlk Derece Mahkemesince kısmen kabul edilmiş olmasına rağmen hâlen temyiz aşamasında olup sonuçlanmadığını, uzun süren yargılama nedeniyle haklarına kavuşamadıkları gibi talebi aşan alacaklarının tahsili amacıyla yapmış oldukları takiplerin zamanaşımı nedeniyle durması sonucunda da maddi zarara uğradıklarını belirterek Anayasa'nın 17. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucuların, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına yönelik şikâyetlerinin yargılamanın uzun sürmesinden kaynaklandığı ve icra takibine rağmen tahsil edilemeyen fazlaya dair alacak iddiasıbulunuyorsa da İlk Derece Mahkemesince bu yönden talep edilen miktarın tamamına karar verilmiş olduğu gözönünde tutulduğunda başvuruya konu iddialarının tamamının adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

17. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69); yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

18. İş mahkemelerinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, §§ 57, 58).

19. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 10 yıl 6 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

22. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

23. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

24. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 15.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

25. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvuruculaın maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

26. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaın kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizli tutulması talebinin gerekçesi

belirtilmediğinden REDDİNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 15.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Samsun 3. İş Mahkemesine (E.2012/343, K.2014/92) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TANER KORZAY

B. No: 2014/6094 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6094

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TANER KORZAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6094)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Taner KORZAY

Vekili : Av. Süleyman AKOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tasarrufun iptali davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, C.Ç. isimli şahıs aleyhine Samsun 2. İcra Müdürlüğünün E.2000/1814sayılı dosyasında 16.000 TL asıl alacak üzerinden icra takibi başlatmış, takibin kesinleşmesiyle borçlu C.Ç.ye babasından intikal eden Samsun ili, Merkez ilçesi, Atakum Mahallesindeki taşınmaz hissesi üzerine haciz konulmuştur.

8. Başvurucu, taşınmaz hissesinin satışı için ortaklığın giderilmesi davası açmış, davanın kabulüne yönelik verilen kararın Yargıtay tarafından bozulmasının ardından başvurucu tarafından dosya müracata bırakılmış, bu arada davalı borçlunun talebi üzerine 18/12/2003 tarihinde taşınmaz üzerindeki haciz kaldırılmıştır.

9. Haczin kaldırılmasını müteakip borçlu C.Ç., taşınmaz hissesini 19/12/2003 tarihinde S.E.ye devretmiş, 20/2/2004 tarihinde de anılan hisse B.Ç. isimli şahsa devredilmiştir.

10. Başvurucu, Samsun 2. Asliye Hukuk Mahkemesine açtığı davada borçlunun mal kaçırmak amacıyla hissesini devrettiğini belirterek en son malik adına olan taşınmaz kaydının iptali ile borçlu C.Ç. adına tapuya tesciline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Mahkeme 20/3/2008 tarihinde borçlunun, taşınmazını alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla diğer davalıya sattığını, bu nedenle 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 277. ve devamı maddelerindeki hükümler dikkate alınarak tasarrufun iptaline karar verilmesi gerektiğini (15. Hukuk Dairesinin 10/04/2003 tarihli veE.1210, K.11883 sayılı kararı) belirterek vaki tasarrufun davacının alacağının temini amacıyla iptaline, davalı ile diğer davalı borçlu arasındaki tapu devir işleminin geçersiz sayılarak kaydın düzeltilmesine yer olmadan davacının alacağının tahsil edilebilmesi için dava konusu taşınmazların haciz ve satışını isteme yetkisinin davacıya tanınmasına karar vermiştir.

12. Temyiz üzerine Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 15/12/2009 tarihli kararında dava konusu taşınmazın davalı borçlu tarafından dava dışı S.E.ye onun tarafından da davalı B.Ç.ye satıldığını, davalı borçlu ile S.E. arasında zorunlu dava arkadaşlığı olduğundan S.E.nin davaya katılması sağlanarak bildireceği delillerin toplanması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinden bahisle hüküm bozulmuştur.

13. Bozma kararına uyan Mahkemece verilen 31/5/2010 tarihli kararda bozmadan önceki karar gerekçesi (bkz. § 11) tekrarlanarak davanın kabulüne karar verilmiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 6/12/2011 tarihli kararında tasarrufun iptali davalarında davacı alacaklı tarafından kesin veya geçici aciz belgesinin ibraz edilmesinin gerektiği, somut olayda davacılar tarafından dosyaya kesin aciz belgesi ibraz edilmediği, takip dosyasında da geçici aciz vesikası niteliğinde haciz tutanağınarastlanmadığı, resmî senet örneğinden davalı borçlunun yaptığı tasarrufun taşınmazın 3/8 payına ilişkin olduğu belli olduğundan davanın kabulü halinde bu pay oranında iptale karar verildiğinin belirtilmesi gerektiği, davanın kabulle sonuçlanması hâlinde alacaklı tarafından başlatılacak bir icra takibi olmayacağı, 2004 sayılı Kanun'un 281. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca uygulanan ihtiyati haczin tasarrufun iptali davasının kabulü ile kesin hacze dönüşeceği ve davacı alacaklının verilen ilamı icra dosyasına ibrazı ile cebri icra işlemine devam edileceği gözetilmeden mahkemece ihtiyati haciz mahiyetindeki ihtiyati tedbirin kararın kesinleştiği tarihle sınırlandırılmasının da isabetli olmadığı belirtilerek hüküm bozulmuştur.

15. Bozma kararına uyan Mahkeme 15/5/2012 tarihinde Yargıtay bozma ilamı gereği

davacıya kesin ya da geçici aciz vesikası temin edip sunması, delillerini bildirmesi için iki haftalık kesin süre verildiğini, usul kanunu gereği bu süre içinde ara kararın gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde ilgili tarafın istenilen işlemleri yapma hakkının ortadan kalkacağını, duruşma esnasında davacıya kesin sürede delil bildirmediği takdirde mevcut delil durumuna göre karar verileceği ihtaratı yapıldığı hâlde gerekli belgeleri dosyaya sunmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

16. Temyiz üzerine Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 24/6/2013 tarihli kararıyla hüküm, vekâlet ücreti yönünden düzeltilerek onanmıştır.

17. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 3/2/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

18. Ret kararı 31/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 30/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 19/1/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

20. Başvurucu, dosyaya sunulan delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, Mahkemenin aciz vesikasının sunulması ya da beyanda bulunmak üzere kesin süre verdiğini,alacağın safahatını açıklamak suretiyle ara kararın gereğini yerine getirmesine rağmen bu durumun dikkate alınmadığını, hatalı kararla alacağını tahsil etme imkânının ortadankaldırılması nedeniyle mağdur edildiğini belirterek Anayasa’nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesindegüvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının, tasarrufun iptali davasının koşulları açısından Mahkemece yapılan değerlendirmelerin sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmış ve bu nedenle iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

23. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 16) suretiyle davanın koşulu olan aciz vesikasının dosyaya sunulmaması nedeniyle ret

kararı vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEHMİ COŞGUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/6184 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6184

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEHMİ COŞGUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6184)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : 1) Fehmi COŞGUN

2) Nahibe COŞGUN

3) Melih Çağlar COŞGUN

4) Tuğba COŞGUN BAYSAL

Vekilleri : Av. Nazım ATA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Birinci ve ikinci başvuruculaın çoçuğu, üçüncü ve dördüncü başvuruculaın kardeşi olan, başvurucular murisi küçük A.Ç., İzmir ili Menemen ilçesi 57. Topçu Tugay Komutanlığı askerî lojmanları içinde bulunan basketbol sahasında oynarken basket potasının devrilerek üzerine düşmesi sonucu29/8/2005 tarihinde vefat etmiştir.

9. Başvurucu Fehmi Çoşgun tarafından belirtilen olay nedeniyle 16/11/2005 tarihinde Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde tazminat davası açılmıştır.

10. Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 31/1/2006 tarihli ve E.2005/412, K.2006/20 sayılı kararıyla davanın görev yönünden reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesinin 19/3/2007 tarihli ve E.2006/5230, K.2007/3460 sayılı kararı ile onama kararı verilmiştir.

12. Başvurucular Fehmi Çoşgun ve Nahide Çoşgun tarafından açılan tazminat davasında da Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesinin 18/7/2007 tarihli ve E.2006/318, K.2007/230 sayılı kararı ile davanın görev yönünden reddine karar verilmiştir.

13. Ankara 15. Asliye Hukuk Mahkemesinin görevsizlik kararından sonra başvurucular Fehmi Çoşgun ve Nahide Çoşgun tarafından 26/10/2007 tarihinde İzmir 1. İdare Mahkemesinde maddi tazminat istemli tam yargı davası açılmıştır.

14. İzmir 1. İdare Mahkemesinin 30/4/2009 tarihli ve E.2008/29, K.2009/579 sayılı kararı ile davanın kabulüne karar verilmiştir.

15.Davalı idarenin temyizi üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 30/1/2014 tarihli ve E.2009/16175, K.2014/519 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün onanmasına karar verilmiştir.

16. Davalı idarenin karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 17/12/2015 tarihli ve E.2014/4018, K.2015/5991 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

17. Ankara 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra başvurucular Fehmi Çoşgun, Nahide Çoşgun, Melih Çağlar Çoşgun ve Tuğba Çoşgun Baysal tarafından 25/6/2007 tarihinde, İzmir 4. İdare Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat istemli tam yargı davası açılmıştır.

18. İzmir 4. İdare Mahkemesinin 18/2/2009 tarihli ve E.2007/1147, K.2009/149 sayılı kararı ile davanın kısmen kabulüne hükmedilmiştir.

19. Davalı idarenin temyizi üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 30/1/2014 tarihli ve E.2009/9366, K.2014/518 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün onanmasına karar verilmiştir.

20. Davalı idarenin karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 17/12/2015 tarihli ve E.2014/4208,

K.2015/5992 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Bu karar 3/2/2016 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucular 2/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

23. Başvurucular, sadece İzmir 4. İdare Mahkemesinde açtıkları dava yönünden makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

27. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. maddesi kapsamında süresi içinde açılmış bir dava olması hususu birlikte dikkate alındığında somut olayda (16/11/2005 ve 17/12/2015 tarihleri arasında) yaklaşık 10 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

29. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …"

30. Başvurucular maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

31. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

32. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında;

i. Başvurucular Fehmi Çoşgun, Nahide Çoşgun ve Melih Çağlar Çoşgun'un aynı konutu paylaştığı, ekonomik birliktelik içerisinde olduğu, başvuruculaların talep miktarlarıda dikkate alınarak net 12.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine,

ii. Başvurucu Tuğba Çoşgun Baysal'ın farklı konutta ikamet ediyor olması, başvurucunun talep miktarı da dikkate alınarak net 5.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 1. Başvurucular Fehmi Çoşgun, Nahide Çoşgun ve Melih Çağlar Çoşgun'a net 12.000 TL manevi tazminatın müştereken ÖDENMESİNE,

2. Başvurucu Tuğba Çoşgun Baysal'a net 5.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE,

3. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İzmir 4. İdare Mahkemesine (E.2007/1147, K.2009/149) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER YILDIZ

B. No: 2014/6471 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6471

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6471)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Ömer YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı bünyesinde endüstri mühendisi olarak görev yaptığı dönemdeki eylemleri ile ilgili olarak hakkında yapılan idari soruşturma ve adli kovuşturmada gizlilik ilkesine, masumiyet karinesine aykırı eylemler nedeniyle şeref ve itibarının rencide edildiğini iddia etmiştir.

9. Başvurucu tarafından, belirtilen eylemler nedeniyle 7/9/2004 tarihinde manevi tazminat istemli tam yargı davası açılmıştır.

10. Samsun İdare Mahkemesinin 25/11/2005 tarihli ve E.2005/209 K.2005/2055 sayılı kararıyla davanın reddine hükmedilmiştir.

11. Başvurucunun temyizi üzerine Danıştay Beşinci Dairesinin 30/9/2009 tarihli ve E.2009/3826, K.2009/4925 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

12. Davalı idarenin karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 19/10/2010 tarihli ve E.2010/1266, K.2010/6000 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

13. Bozma kararına uyularak yapılan yeniden incelemede, Samsun 1. İdare Mahkemesinin 26/7/2011 tarihli ve E.2010/1564, K.2011/950 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne hükmedilmiştir.

14. Davalı idarenin temyizi üzerine Danıştay Beşinci Dairesinin 25/12/2012 tarihli ve E.2011/8505, K.2012/9311 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

15. Bozma kararına uyularak yapılan yeniden incelemede, Samsun 1. İdare Mahkemesinin 17/4/2013 tarihli ve E.2013/490, K.2013/355 sayılı kararı ile davanın reddine hükmedilmiştir.

16. Başvurucunun temyizi üzerine Danıştay Beşinci Dairesinin 14/2/2014 tarihli ve E.2013/8459, K.2014/1048 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün onanmasına karar verilmiştir. Başvurucu bu kararı 8/5/2014 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden öğrendiğini beyan etmiştir.

17. Başvurucu 12/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

19. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

23. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 9 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

26. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Samsun 1. İdare Mahkemesine (E.2013/490, K.2013/355) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EDİP UYSAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/6920 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6920

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EDİP UYSAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6920)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : 1. Edip UYSAL

2. Emran UYSAL

3. Ercan UYSAL

4. Faruk UYSAL

5. Mehmet UYSAL

6. Suat UYSAL

7. Zeliha UYSAL

Vekilleri : Av. Mustafa YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra

Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia dışındaki iddialar yönünden kısmi kabul edilmezlik kararı verilerek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Batman ili Kozluk ilçesi Yeniçağlar köyü Karşıyaka mevkisinde bulunan, başvuruculara ait konut ve yapılara, Batman Barajı ve Hidro Elektrik Santrali Tesislerinin yapımı sırasında dinamit patlatılmasıyla meydana gelen sarsıntılar sonucu zarar verildiği iddiasıyla başvurucular tarafından Kozluk Asliye Hukuk Mahkemesinde tespit davası açılmıştır.

9. Kozluk Asliye Hukuk Mahkemesince yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonrasında düzenlenen bilirkişi raporunda, binalarda ciddi çatlakların bulunduğunun ve meydana gelen zararın 49.841,00 TL olduğunun belirlenmesi üzerine başvurucular, söz konusu tutarın tazminat olarak taraflarına ödenmesi talebiyle Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne başvuruda bulunmuşlardır.

10. İdarenin cevap vermemesi üzerine başvurucular, zımni ret işlemi sonucu 12/10/2001 tarihinde maddi tazminat istemli tam yargı davası açmışlardır.

11. Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinin 30/12/2004 tarihli ve E.2001/1194, K.2004/3134 sayılı kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine hükmedilmiştir.

12. Başvuruculaın temyizi üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 3/7/2008 tarihli ve E.2007/7804, K.2008/5307 sayılı kararı ile bozma kararı verilmiştir.

13. Bozma kararına uyularak yapılan yeniden incelemede Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinin 9/7/2009 tarihli ve E.2008/2362, K.2009/1448 sayılı kararı ile davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir.

14. Başvuruculaın temyizi üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 9/7/2012 tarihli ve E.2010/2859, K.2012/3362 sayılı kararıyla İlk Derece Mahkemesi hükmünün onanmasına karar verilmiştir.

15. Başvuruculaın karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 27/2/2014 tarihli ve E.2012/8202, K.2014/1234 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Bu karar 15/4/2014 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular 14/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

18. Başvurucular, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetile ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

22. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 12 yıl 4 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

25. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

26. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında;

i. Başvurucular Edip Uysal, Emran Uysal, Mehmet Uysal, Suat Uysal ve Zeliha Uysal'ın aynı konutu paylaştığı, ekonomik birliktelik içerisinde olduğu dikkate alınarak net 16.800 TL manevi tazminatın başvuruculara müştereken ödenmesine,

ii. Başvurucular Ercan Uysal ve Faruk Uysal'ın farklı konutta ikamet ediyor olması dikkate alınarak net 16.800 TL manevi tazminatın başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular Edip Uysal, Emran Uysal, Mehmet Uysal, Suat Uysal ve Zeliha Uysal'a net 16.800 TL manevi tazminatın müştereken; başvurucular Ercan Uysal ve Faruk Uysal'a net 16.800 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ÖDENMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2008/2362, K.2009/1448) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELİF ERDEN

B. No: 2014/7325 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7325

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELİF ERDEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7325)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Elif ERDEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde daha önceden alınan derslerden muaf tutulma talebiyle idareye yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine açılan iptal davasının süre aşımı yönünden reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

8. Bakanlık tarafından sunulan görüş başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Ön Lisans Programından 1/6/2009 tarihinde mezun olmuş ve 20/10/2009 tarihinde, aynı fakültenin Sosyoloji Lisans Programına kayıt yaptırmıştır.

11. Başvurucu, Halka İlişkiler Bölümünde almış olduğu Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk Dili, Yabancı Dil ve Temel Bilgi Teknolojisi derslerinden Sosyoloji Lisans Programında muaf tutulmuştur.

12. Başvurucunun tabi olduğu 19/6/2009 tarihli Öğretim ve Sınav Yönetmeliği, başvurucu 3. sınıftayken yürürlükten kaldırılmış ve 9/9/2011 tarihli ve 28049 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim, İktisat, İşletme Fakülteleri Öğretim ve Sınav Yönetmeliği (Yönetmelik) 2011-2012 öğretim yılı başında yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik kapsamında 2011-2012 öğretim yılından itibaren Sosyoloji Lisans Programı kredili sisteme geçirilmiş ve öğrencilerin daha önceden aldıkları ve başarılı oldukları dersler için transfer talebinde bulunamayacakları öngörülmüştür. Başvurucu, muaf tutulduğu derslerin durumunu etkileyen söz konusu Yönetmelik'in kendisine uygulanacağı yönünde idare tarafından herhangi bir bildirim yapılmadığını belirtmiştir.

13. Başvurucu, 2011-2012 öğretim yılı başında kendisine dağıtılan kitaplar arasında "İngilizce" ve "Türk Dili" kitaplarının olduğunu görmüş; daha sonra 10/11/2011 tarihinde Üniversitenin öğrenci temsilciliğiyle yaptığı görüşmede anılan derslerden muaf olmayacağı kendisine bildirilmiştir.

14. Başvurucu, 22/12/2011 tarihinde anılan derslerden muaf tutulması talebiyle Açıköğretim Fakültesi Dekanlığına başvurmuştur.

15.Başvurucunun talebi, idarenin 6/1/2012 tarihli yazısıyla reddedilmiştir. Bu yazı, başvurucuya 12/1/2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu; önceden almış olduğu derslerden muaf tutulmadığını 27/10/2011 tarihinde kitapları aldığı sırada öğrendiğini, bunun üzerine idareye başvurduğunu fakat idarenin başvurusunu reddettiğini belirterek 8/3/2012 tarihli dilekçeyle Eskişehir 1. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Mahkeme 8/8/2012 tarihli ve E.2012/661, K.2012/626 sayılı kararıyla davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı aşağıdaki şekildedir:

"...dava dilekçesinde 27/10/2011 tarihinde öğrenildiği belirtilen muaf olmamaya ilişkin işlemin geri alınması istemiyle 22.12.2011 gününde yapılan başvuruya kadar 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinde yer alan dava açma süresi işlemiş; anılan Kanun'un 11. maddesi uyarınca başvuru tarihinde durmuş ve başvurunun reddine ilişkin işlemin öğrenildiği 12.01.2012 tarihinden itibaren de kaldığı yerden işlemeye devam etmiştir.

Bu durumda; davacı tarafından, muaf olmamaya ilişkin işleme karşı 56. günde başvurulduğu göz önünde bulundurulduğunda, başvurunun reddine ilişkin işlemin öğrenildiği 12.01.2012

tarihinden itibaren kalan 4 gün içinde, yani en son 16.01.2012 tarihinde dava açılması gerekirken, bu süre geçirilerek 08.03.2012 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğundan, uyuşmazlığın esasının incelenmesine olanak bulunmamaktadır."

17. Başvurucu, dava konusu işlemi 27/10/2011 tarihinde öğrenmesi üzerine idareye başvurduğunu belirterek kararı temyiz etmiştir. Danıştay Sekizinci Dairesinin 15/5/2013 tarihli ve E.2012/9905, K.2013/3906 sayılı ilamıyla, temyize konu kararın usul ve yasaya uygun olduğu, bozulmasını gerektiren bir durum bulunmadığı belirtilerek karar onanmıştır.

18. Karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 20/1/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

19. Anılan karar, başvurucuya 24/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu 22/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Anayasa ve Kanun Maddeleri

21. Anayasa’nın 125. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlar."

22. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.

2. Bu süreler;

a) İdari uyuşmazlıklarda; yazılı bildirimin yapıldığı,

…

Tarihi izleyen günden başlar.

3. ...

4. İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz."

23. 2577 sayılıKanun’un 10. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer altmış günün bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde, konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. Altmış günlük süre içinde idarece verilen cevap kesin değilse ilgili bu cevabı,isteminin reddi sayarak dava açabileceği gibi, kesin cevabı da bekleyebilir. Bu takdirde dava açma süresi işlemez. Ancak, bekleme süresi başvuru tarihinden itibaren altı ayı geçemez. Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, altmış günlük sürenin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap

verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler."

24. 2577 sayılıKanun'un 11. maddesi şöyledir:

"1. İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2. Altmış gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır."

2. Danıştay İçtihadı

25. Danıştay Beşinci Dairesinin 26/5/2008 tarihli ve E.2007/7800, K.2008/3033 sayılı kararında şöyle denilmiştir:

"... Anılan kural [2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi], yönetilenlere menfaatlerini ihlal eder nitelikteki işlemlerin idare tarafından açık ve anlaşılır bir biçimde duyurularak bir yandan onlara bu işlemlere karşı idari yollara veya dava yoluna başvurmaları konusunda inceleme ve düşünme olanağı sağlamak, öte yandan gereksiz, belirsiz ve yinelenen başvurulara meydan vermemek amacını taşımaktadır. Ancak bu kural idare mahkemesi hakiminin uygulamayı, uygulamanın sonuçlarını, dosyada mevcut bilgi ve dava konusu işlemin ve bununla ilgili diğer işlemlerin özelliğini değerlendirerek bunları yazılı bildirime karine olarak almasına ve belli bir tarihi yazılı bildirimin yapıldığı en son tarih olarak kabul etmesine engel değildir."

26. Danıştay Üçüncü Dairesinin 20/11/2012 tarihli ve E.2010/6621, K.2012/3796 sayılı kararında şöyle denilmiştir:

" Kural olarak idari işlemlere karşı açılacak davalarda süre, yazılı bildirim tarihinden başlatılmaktadır. Ancak, yazılı bildirim esas olmakla birlikte, bilgi edinilmesinin de (ıttıla) yazılı bildirim sonuçlarını doğuracağı, dolayısıyla dava açma süresine başlangıç olarak alınacağıDanıştay içtihatları ile kabul edilmiştir. Bu istisnai durumun kabulü, idari işlemin niteliği ve doğurduğu hukuki sonuç itibariyle davacılar tarafından öğrenildiğinin kanıtlanması koşuluna bağlıdır.

Anayasa'nın 125 inci maddesinde idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağının belirtilmesi karşısında, usulüne uygun tebliğ olunan veya bütün unsurlarıyla ilgililer tarafından öğrenilen idari işlemler üzerine, 2577 sayılı Kanunda açıkça belirtilen ve ilgililerce de bilindiğinin kabulü gereken genel dava açma sürelerinin işletilmesi zorunludur. "

27. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 30/1/2013 tarihli ve E.2011/212, K.2013/221 sayılı kararında şöyle denilmiştir:

"... Anayasa ve 2577 sayılı Kanun hükümleri karşısında; özel kanunlarında aksine bir hüküm bulunmadıkça, idariişlemlerde dava açma süresinin başlamasında yazılı bildirimin esas olduğu,dava açma süresi hesabında ilân tarihinin, ancak "ilanı gereken" düzenleyici niteliktekiişlemler açısından dikkate alınacağı, bireysel nitelikteki işlemlere karşı ilgililerin, bu işlemlerin kendilerine yazılı olarak bildirildiği tarihten itibaren dava açabilecekleri kuşkusuzdur.

İdari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin, yazılı bildirim tarihinden başlayacağı kuralı, idari işlemlerin idare tarafından ilgililere açık ve anlaşılır bir biçimde duyurulması ve bu işlemlere karşı idari yollara veya dava yoluna başvurmalarına olanak sağlama amacını taşımaktadır. Bununla birlikte, idari işlemin niteliğinin ve hukuki sonuçlarının davacı tarafından bütünüyle öğrenildiği kimi davalarda, bilgi edinmenin (ıttılanın) yazılı bildirimin sonuçlarını doğuracağı ve dava açma süresine başlangıç alınacağı Danıştay içtihatlarıyla kabul edilmiştir. Ancak bu istisnai durumun kabulü, bilgi edinmenin dava açma süresine başlangıç alınması da, idari işlemin niteliği ve doğurduğu hukuki sonuç itibariyle davacılar tarafından öğrenildiğinin kanıtlanması koşuluna bağlı olup; bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmediği açılan idari davada ancak idari yargı merciince karara bağlanabilir. Bir başka deyişle, her tür bilgi edinmenin (ıttılanın) idari dava açma süresine başlangıç alınacağı şeklindeki genel bir kabul, Anayasa'nın 125. maddesi ve 2577 sayılıYasayla bağdaşmayacaktır."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1) numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

30. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38). Ayrıca bu sınırlama, meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır; aksi takdirde sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

31. Öte yandan bir kanuni düzenlemenin bireylerin davranışını ona göre düzenleyebileceği kadar kesinlik içermesi, kişinin gerektiği takdirde hukuki yardım almak suretiyle bu kanunun düzenlediği alanda belli bir eylem nedeniyle ortaya çıkacak sonuçları makul bir düzeyde öngörebilmesi gerekmektedir. Öngörülebilirliğin mutlak bir ölçüde olması gerekmez. Kanunun açıklığı arzu edilir bir durum olmakla birlikte bazen aşırı bir katılığı da beraberinde getirebilir. Oysa hukukun ortaya çıkan değişikliklere uyarlanabilmesi gerekmektedir. Birçok kanun, işin doğası gereği, yorumlanması ve uygulanması pratik gerçekliğe bağlı olan yoruma açık formüllerdir (Kayasu/Türkiye, B. No: 64119/00 ve 76292/01, § 83).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; Anayasa'nın 125. maddesinde idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden itibaren başlayacağı belirtilmesine rağmen açtığı davanın, dava konusu işlemin daha önceden öğrenildiği gerekçesiyle süre aşımından reddedilmesinin Anayasa'nın 2., 36., 42. ve 49. maddelerinde tanımlanan hukuk devleti ilkesini, adil yargılanma hakkını ve eğitim ve öğretim hakkı ile çalışma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş ve 2577 sayılı Kanun'un 7. ve 11. maddelerinin iptali ile tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

34. Bakanlık görüşünde, başvurunun şikâyetlerinin mahkemeye erişim hakkıyla ilgili olduğu belirtilerek buna ilişkin Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadına yer verilmiştir. Buna göre AİHM içtihadında, mahkemeye erişim hakkının mutlak olmayıp zımnen kabul edilmiş bazı sınırlamalara tabi olduğu, Sözleşmeci devletlerin bu konuda belirli bir takdir payına sahip bulunduğu, AİHM'in iç hukuktaki mahkemelerin görevini ikame etme gibi bir görevi olmayıp iç mevzuatı yorumlamanın birinci derecede ulusal makamlara özellikle de mahkemelere ve yüksek yargı organlarına düştüğü; AİHM'in görevinin kişinin Sözleşme ile tanınmış olan haklarının özü itibarıyla ihlal edilmesine neden olacak şekilde veya derecede müdahale olup olmadığını denetlemek olduğu belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca; yazılı bildirim esasının anayasal kural olarak düzenlenmesinin temel amacının idari işlemler karşısında kişilerin hak ve çıkarlarının yargısal yolla korunması, bunun sağlanması için de dava açma hakkının kullanılmasının anayasal güvence altına alınması olduğu, başka bir ifade ile yazılı bildirimin öneminin özellikle kişilerin menfaatlerini ihlal eden idari işlemlere karşı dava açma hakkının kullanılmasında ortaya çıktığı belirtilmiştir.

35. Başvurucu; bakanlık görüşüne verdiği cevap dilekçesinde kendisine yazılı bildirim yapılmadığını, kitapları teslim almasının ya da telefon görüşmesi yapmasının sürenin başlangıcı için yeterli olamayacağını, dolayısıyla 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesine göre açtığı davanın süresinde olduğunu, 2577 sayılı Kanun'un7. ve 11. maddelerinin muğlak olup hak kaybına yol açtığını ileri sürmüş ve başvuru dilekçesine ilaveten aleyhine 600 TL vekâlet ücretine hükmedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucunun iddialarının özü mahkemeye erişim hakkına ilişkin olduğundan başvuru adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir. Öte yandan başvurucu, bakanlık görüşüne verdiği cevap dilekçesinde başvuruya konu davada aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinden de şikâyet etmiş ise de söz konusu şikâyetin otuz günlük başvuru süresi içinde sunulan dilekçede herhangi bir şekilde ileri sürülmediği görüldüğünden bu kısımla ilgili değerlendirme yapılmamıştır.

38.Diğer taraftan başvurucu 2577 sayılı Kanun'un7. ve 11. maddelerinin muğlak olup hak kaybına yol açtığını, dolayısıyla iptal edilmesi gerektiğini ileri sürmüş ise de bireysel başvuru yolu, bireylerin maruz kaldığı temel hak ihlallerinin tespit edildiği ve tespit edilen ihlalin ortadan kaldırılması için etkin araçları içeren anayasal bir güvencedir. Ancak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, kamusal bir düzenlemenin soyut biçimde Anayasa'ya aykırılığının ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir. Bir yasama işlemi veya düzenleyici idari işlemin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda bireysel başvuru yoluyla doğrudan bu işlemlere değil ancak yasama veya düzenleyici idari işlemin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı başvuru yapılabilecektir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37). Buna göre başvuruya konu davada, 2577 sayılı Kanun'un 7. ve 11. maddelerine istinaden davanın süre aşımı yönünden reddine karar verildiği ve dolayısıyla bu Kanun hükümlerinin davaya uygulandığı anlaşılmış olup somut başvurunun da bu açıdan değerlendirilmesi gerekir.

39. Anayasa'nın 36. maddesinin birici fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

40. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

41. Buna göre uygulanacak sınırlandırmanın ihlale yol açmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen koşullardan kanuna dayanma, meşru amaç izleme ve ölçülü olma koşulları yerine getirilmelidir.

42. Bu çerçevede dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

43. İdari işlemlerin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak düşüncesi ile idari davaların açılma süresi kanunlarla düzenlenmiş; Anayasa'nın 125. maddesi ve çeşitli usul kanunları uyarınca bu sürelerin işlemeye başlaması idari işlemlerin yazılı bildirimine bağlanmıştır. Yazılı bildirim esasının anayasal kural olarak düzenlenmesinin temel amacı, idari işlemler karşısında kişilerin hak ve çıkarlarının yargısal yolla korunması; bunun sağlanması için de dava açma hakkının kullanılmasının anayasal güvence altına alınmasıdır. Başka bir ifade ile yazılı bildirimin önemi, özellikle kişilerin menfaatlerini ihlal eden idari işlemlere karşı dava açma hakkının kullanılmasında ortaya çıkmaktadır Usul kurallarının, hukuki güvenliğin sağlanması ve yargılamanın düzgün bir şekilde yürütülmesi sonucu adaletin tecelli etmesine

hizmet etmek yerine kişilerin davalarının yetkili bir mahkeme tarafından görülmesi bakımından bir çeşit engel hâline gelmeleri durumunda mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmiş olacaktır (Kamil Koç,§§ 66-68).

44. Bir kanuni düzenlemenin bireylerin davranışını ona göre düzenleyebileceği kadar kesinlik içermesi, kişinin gerektiği takdirde hukuki yardım almak suretiyle bu kanunun düzenlediği alanda belli bir eylem nedeniyle ortaya çıkacak sonuçları makul bir düzeyde öngörebilmesi gerekmektedir. Öngörülebilirliğin mutlak ölçüde olması gerekmez. Kanunun açıklığı arzu edilir bir durum olmakla birlikte bazen aşırı bir katılığı da beraberinde getirebilir. Oysa hukukun ortaya çıkan değişikliklere uyarlanabilmesi gerekmektedir. Birçok kanun -işin doğası gereği- yorumlanması ve uygulanması pratik gerçekliğe bağlı olan yoruma açık formüller içermektedir (Kamil Koç, § 71).

45. Danıştay içtihadında (bkz. §§25-27) idari işlemin niteliğinin ve hukuki sonuçlarının davacı tarafından bütünüyle öğrenildiği kimi davalarda, bilgi edinmenin (ıttılanın) yazılı bildirimin sonuçlarını doğuracağı ve dava açma süresine başlangıç alınacağı kabul edilmiştir. Bu istisnai durumun kabulüyle bilgi edinmenin dava açma süresine başlangıç alınması ancak idari işlemin, niteliği ve doğurduğu hukuki sonuç itibarıyla davacılar tarafından öğrenildiğinin kanıtlanması koşuluna bağlı olup bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmediği açılan idari davada idari yargı merciince karara bağlanabilir.

46. Başvuru konusu olayda, başvurucu -Derece Mahkemesi aşamasında da belirttiği üzere- 2011-2012 öğretim yılında "İngilizce" ve "Türk Dili" derslerinden muaf tutulmadığını 27/10/2011 tarihinde öğrenmiş ve 22/12/2011 tarihinde anılan derslerden muaf tutulması talebiyle Açıköğretim Fakültesi Dekanlığına başvurmuştur. Başvurucunun talebi, başvurucuya 12/1/2012 tarihinde tebliğ edilen işlemle reddedilmiştir.Başvurucu, önceden almış olduğu derslerden muaf tutulmadığını 27/10/2011 tarihinde öğrendiğini belirterek 8/3/2012 tarihli dilekçeyle iptal davası açmıştır. Eskişehir 1. İdare Mahkemesi, 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi uyarınca başvurucunun kendi ifade ettiği öğrenme tarihi olan 27/10/2011 tarihinde dava açma süresinin başladığını, idari başvuruyla birlikte sürenin durduğunu, buna göre muaf olmamaya ilişkin işleme karşı 56. günde idareye başvurulan başvurunun reddine ilişkin işlemin öğrenildiği 12/1/2012 tarihinden itibaren kalan 4 gün içinde yani en son 16/1/2012 tarihinde dava açılması gerekirken 8/3/2012 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Karar, Danıştay incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

47. Olayda başvurucuya muafiyete ilişkin yazılı bir bildirim olmamakla birlikte başvurucunun söz konusu derslerden muaf olmadığını 27/10/2011 tarihi itibarıyla bildiği (ıttıla sahibi olduğu) hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Başvurucu, olayda 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesi yerine Kanun'un 10. maddesinin uygulanmasının gerektiğini ileri sürmüş ise de Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurular için benimsediği temel yaklaşım doğrultusunda kural olarak bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasada yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece ve açıkça bir keyfîlik içermedikçe derece mahkemelerinin kararlarındaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede derece mahkemelerinin delilleri değerlendirmesinde açık ve bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

48. İlk Derece Mahkemesi, somut olayı yerleşik Danıştay içtihadına uygun şekilde yorumlayarak idari işlemin öğrenildiği tarihi esas almış ve 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesine göre dava açma süresinin olayda geçirildiği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bu değerlendirme ve ulaşılan sonuç, dava açmayı imkânsız kılacak nitelikte aşırı şekilci bir yaklaşım olmadığı gibi belirtilen Kanun hükümlerine önceden öngörülmeyecek şekilde olağanın dışında bir anlam verildiği şeklinde de değerlendirilmeyeceği; başvurucunun gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle Derece Mahkemesinin somut olaya ilişkin bu uygulamasını öngörebileceği anlaşılmaktadır.

49. Açıklanan nedenlerle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik başvuru konusu olayda usul kuralları önceden öngörülmeyecek şekilde olağanın dışında farklı yorumlanmadığı başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PURO DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/8535 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/8535

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

PURO DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/8535)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Puro Dış Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Seyit KAPLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari para cezasının iptali istemiyle açılan davada gerekçesiz ve hukuka aykırı karar verilmesi ve yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde eğlence mekânı işletmektedir. Başvurucunun iş yerinde 25/9/2009 tarihinde saat 02.45 itibarıyla Beyoğlu Belediyesi görevlileri tarafından yapılan ölçümde ses düzeyinin yasal sınırların üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu tespit üzerine Beyoğlu Belediye Başkanlığının 13/10/2010 tarihli işlemiyle başvurucuya 15.872 TL tutarında idari para cezası verilmiştir. Başvurucu söz konusu işlemin iptali için 22/10/2010 tarihinde dava açmıştır.

7. İstanbul 10. İdare Mahkemesi (Mahkeme) öncelikle konuya ilişkin olarak bilirkişi incelemesi ve keşif yapmıştır. Mahkeme, bilirkişiler tarafından hazırlanan rapordan yola çıkarak keşif sırasında elde edilen ölçüm sonuçlarının yasal düzeyin altında olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, tonalite incelemesi sonucunda alınan ölçümlerde tonal bileşen olmadığını ve bu analiz sonucunda da gürültü düzeyini artırıcı bir unsurun bulunmadığını belirtmiştir. Mahkeme sonuç olarak 23/10/2012 tarihli kararıyla, hukuka uygun bulunmadığı kanaatine vardığı işlemin iptaline karar vermiştir.

8. Söz konusu karar, Beyoğlu Belediye Başkanlığının itirazı üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesinin 27/9/2013 tarihli kararıyla bozulmuş ve işin esasına girilerek dava reddedilmiştir. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi ret gerekçesinde, işleme esas olan ölçümünidare tarafından gerekli kalibrasyon sertifikasına sahip teknik cihazlar ile yapıldığını ve ölçümde yasal değerlerin üzerinde arka plan gürültüsü tespit edildiğini vurgulamıştır. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi -Derece Mahkemesince her ne kadar bilirkişi keşif incelemesi yapılmış ise de- iş yerinde bulunan teknik ses cihazlarının kapasitesi ve kullanım biçimine dayalı olarak ses düzeyinin insan kontrollü olarak her zaman değiştirilebileceğine dikkati çekmiştir. Ayrıca, idarece ölçümün yapıldığı tarih itibarıyla da yapılan ölçümün aksini kanıtlayacak farklı bir tespitin söz konusu olmadığını ve tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

9. Başvurucunun karar düzeltme istemi İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dördüncü Kurulu tarafından 1/4/2014 tarihli kararla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, yargılama sürecinde derece Mahkemesi ve itiraz mercii tarafından gerekçeden yoksun karar verildiğini ileri sürmektedir.

12.Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak açıkça gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

13. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

14. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

15. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

16. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

17. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

18. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

19. Uyuşmazlık konusu işleme ilişkin hukuka uygunluk gerekçesi, idarenin yeterli donanıma sahip cihazlarla ölçüm yapmış olması üzerine temellendirilmiştir. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi; yargılama aşamasında her ne kadar bilirkişi marifetiyle ölçüm yapılmış ise de eğlence mekânındaki ses cihazlarının her zaman müdahale edilebilir nitelikte olduğuna dikkat çekerek işleme esas olan ölçümün yanlış olduğunu gösterecek bir tespitin bulunmadığına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, idarenin kalibrasyonu yapılmış cihazlarla gerçekleştirdiği ölçüm üzerine verdiği idari para cezasını hukuka uygun bulmuştur. Bu hâle göre ilgili mevzuat hükümleri ve somut olaya ilişkin durum birlikte değerlendirilmek suretiyle sonuca varıldığı anlaşılmıştır.

20.Bu durumda yapılan yargılama sonunda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe (bkz. §§ 7, 8) bulunduğu ve karar düzeltme aşamasında verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığına İlişkin İddia

22. Başvurucu delillerin doğru değerlendirilmediğini ileri sürmektedir.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

24. Somut olayda iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (bkz. §§ 7, 8) gerekçe ile 27/9/2013 tarihinde hüküm kurulmuştur. Kanun yolu mercii tarafından da deliller takdir edilerek karar verildiği ve takdirde de bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle karar yerinde görülmüştür.

25. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını ileri sürmektedir.

28. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri bağlamında medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerektiğine dair temel ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce incelenmiş ve bu konuda karar verilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013). Başvuru konusu olayda bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulumamaktadır.

29. Somut olayda 22/10/2010 tarihinde İstanbul 10. İdare Mahkemesi nezdinde açılan dava ile başlayan yargılama sürecinin, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dördüncü Kurulu tarafından verilen karar düzeltme isteğinin reddine dair 1/4/2014 tarihli ilamla sona erdiği anlaşılmıştır.

30. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde davanın iki dereceli bir yargılama sisteminde toplam yaklaşık 3 yıl 6 ay sürdüğü, yargılama sürecinin bütünü dikkate alındığında başvurucunun haklarını ihlal edecek bir gecikme olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRÜ BAYBAŞ

B. No: 2014/8747 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/8747

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRÜ BAYBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/8747)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Şükrü BAYBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, disiplin soruşturması sürecinde adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu 2014/8747 numaralı başvuruyu 11/6/2014 tarihinde, 2014/10004 numaralı başvuruyu ise 24/6/2014 tarihinde yapmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonlarca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş sunmamıştır.

7. Aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle başvurular 2014/8747 sayılı başvuru dosyası üzerinde incelenmek üzere birleştirilmiştir.

8. Başvurucu, 5/6/2017 havale tarihli dilekçesi ile sebep belirtmeksizin başvurularından açıkça feragat etmiştir.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gereği başvurudan feragat edilmesi hâlinde düşme kararı verilmesi gerektiği öngörülmüştür. Ancak İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde feragat hâllerinde de başvurunun incelenmesine devam edilebilir (İrfan Akkaya, B. No: 2012/69, 12/2/2013, §§ 16, 17).

11. Somut olayda, başvurucunun her iki başvurusundan açıkça feragat ettiği ve başvuruların incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun bireysel başvurudan feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NADİR GÜNDOĞAN

B. No: 2014/9337 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9337

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NADİR GÜNDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9337)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Nadir GÜNDOĞAN

Vekili : Av. Rasim AYHANER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tapu iptali ve tescil davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4.Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 56 yaşında olup Eskişehir'in Mahmudiye ilçesinde ikamet etmektedir.

9. Başvurucunun iddiasına göre babası İ.G.nin 11/12/1982 tarihinde vefatıyla tüm mirasçılar 22/3/1985 tarihli rızai taksim sözleşmesi (sözleşme) düzenleyerek muristen intikal eden taşınmazları paylaşmışlardır.

10. Başvurucu 20/12/2001 tarihinde Mahmudiye Asliye Hukuk Mahkemesine açtığı davada, sözleşmeyle taşınmazların mirasçılar arasında paylaştırıldığını ancak taksimin tapuya yansıtılmadığını belirterek sözleşme hükümlerine göre taşınmazların tapuya kayıt ve tesciline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Mahmudiye Asliye Hukuk Mahkemesi 5/3/2009 tarihli kararında davaya dayanak teşkil eden belgenin mahiyeti ve itibar edilebilir nitelikte olup olmadığı hususunun öncelikle halledilmesi gerektiğini, bahsi geçen belgenin Mahmudiye Asliye Ceza Mahkemesinin E.1996/61, K.1998/51 sayılı dava dosyasına konu olduğunu, bu dosyada davacı Nadir Gündoğan'ın özel evrakta sahtecilik suçu nedeniyle sanık olarak yargılandığını, davalılardan N.G.nin ceza davasına müdahil olarak katıldığını, yargılamada rızai taksim senedinin Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Fizik/Grafoloji İhtisas Dairesince incelendiğini, Adli Tıp Kurumu raporunda 22/3/1985 tarihli senette pulların üzerine gelecek şekilde atılan imzaların ve parmak izi mürekkebinin pulların üzerine ve dışına yoğun bir şekilde dağıldığını, pulların yapıştırılmasında kullanılan yapıştırıcı nedeniyle oluşan kayganlık sonucunda sağlıklı bir şekilde inceleme yapılamadığını, dolayısıyla bunların hangi şahısların eli ürünü olduğu hususunun tespit edilemediği görüşüne yer verildiğini, Mahmudiye Asliye Ceza Mahkemesince bu rapora itibar edilerek delil yetersizliğinden N.G.nin beraatine karar verildiğini, davacının taksimin varlığını, taksime bütün paydaşların veya yetkili temsilcilerinin katıldığını, haricî taksimin hiç bozulmadığını kanıtlayamadığını, taksim sözleşmesinin Mahmudiye Asliye Ceza Mahkemesinin E.1996/61, K.998/51 sayılı dosyasında bulunan Adli Tıp Kurumu Fizik Grafoloji İhtisas Dairesinin 1/6/1998 tarihli raporuna göre taraflara ait olup olmadığının tespitinin mümkün olamayacağının kesinlik kazandığını, bu açıdan bu senede dayanılarak iptal, tescil talebini kabul etmenin mümkün olamayacağını belirterek davayı reddetmiştir.

12. Bu arada Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun 15/6/2012 tarihli kararı ile Mahmudiye Adliyesi kapatılmış, dosyaÇifteler Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) devredilmiştir.

13. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin (Daire) 24/9/2012 tarihli kararıyla onanmıştır.

14. Karar düzeltme talebi Dairenin 10/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Ret kararı 13/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve başvurucu 11/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

17. Başvurucu, 22/3/1985 tarihli sözleşme ile ilgili yargılamada bilirkişi incelemesi yapılmadığını, Asliye Ceza Mahkemesi dosyasında alınan bilirkişi raporuyla yetinilmesinin hukuken mümkün olmadığını, bu açıdan bilirkişi incelemesi talebinin Mahkemece değerlendirilmemesinin hukuki dinlenilme hakkını ihlal ettiğini, yine keşif sırasında dinlenen tanık beyanları, taksimin varlığını ispatladığı hâlde Mahkemenin bu beyanları da göz ardı ederek karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

19. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek ve davanın esasıyla ilgili olduğu gerekçesiyle Adli Tıp Kurumu raporuna itibar etmek suretiyle (bkz. § 11) davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

25. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuru konusu davada yaklaşık 12 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

28. Başvurucu yeniden yargılama ve 40.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

29. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 16.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 16.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Çifteler Asliye Hukuk Mahkemesine (Kapatılan Mahmudiye Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2001/92, K.2009/13 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH DAYAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/9835 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9835

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH DAYAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9835)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Ceren Sedef EREN

Başvurucular : 1. Abdullah DAYAN

2. Davut DAYAN

3. Emine DAYAN

4. Hafsadı ASLAN

5. Mir-i DAYAN

6. Yunus DAYAN

Vekili : Av. Cüneyt ALKANDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu Mehmet Dayan'ın 15/10/2014 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. 26/10/2016 tarihli yazı ile mirasçılarına, başvurucu tarafından yapılan bireysel başvuruya mirasçı sıfatı ile devam edip etmeyecekleri sorulmuş; devam edecek olmaları hâlinde buna ilişkin belgelerin Anayasa Mahkemesi Bölümler Başraportörlüğüne gönderilmesi gerektiği bildirilmiştir. Mehmet Dayan mirasçıları, vekilleri Av. Cüneyt Alkandemir aracılığıyla gönderdikleri 10/11/2016 tarihli dilekçelerinde murisleri Mehmet Dayan tarafından yapılan bireysel başvuruya devam edeceklerini belirterek mirasçılık belgelerinin onaylı suretini göndermişlerdir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular murisi Mehmet Dayan'ın 10/7/1980 tarihinde Nusaybin Kadastro Mahkemesinde açtığı kadastro tespitine itiraz davası, anılan Mahkemenin kapatılması nedeniyle Mardin Kadastro Mahkemesine devredilmiş ve söz konusu dava yerel Mahkeme aşamasında derdest durumdadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

11. Başvurucular murisi, makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14.Somut olayda, şikâyet konusu davayla ilgili bireysel başvuruda bulunan başvurucular murisi Mehmet Dayan'ın 15/10/2014 tarihinde vefat ettiği görülmekle beraber, başvurucuların mirasçı sıfatıyla hâlen derdest olan şikâyet konusu davanın tarafı haline geldikleri, dolayısıyla yargılama süresinin sona erdiği tarih olarak muris Mehmet Dayan'ın vefat ettiği tarihin değil Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarihin esas alınması gerektiği kabul

edilmelidir.

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 37 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Başvurucular murisi, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazını kullanamadığını belirterek Anayasa'nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini iddia etmişse de başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet haklarının ihlal edildiği yönündeki iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

20. Başvurucular murisi, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, şikâyet konusu davadaki taraf sayısı da dikkate alındığında başvuruculara ayrı ayrı net 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

23. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç bedeli ile 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 3.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç bedeli ile 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Mardin Kadastro Mahkemesine (E.2013/137) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ UYANDIRAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/9962 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9962

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ UYANDIRAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9962)

Karar Tarihi: 19/7/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 20/9/2017-30186

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ali UYANDIRAN

2. Refik TIKNAZ

3. Ahmet UYANDIRAN

4. Ekrem ALBEREN

5. Fatma ALBEREN

6. Muammer ALBEREN

7. Nail UYANDIRAN

8. Nergiz ALBEREN

Vekilleri : 1. Av. Erol YANKUNCU

2. Av. Yılmaz AYYILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, taşınmazın usulüne uygun kamulaştırma yapılmaksızın idare adına tescil

edilmesi sebebiyle açılan tazminat davasının -dava devam ederken yürürlüğe giren kanun hükmü uygulanmak suretiyle- incelenmeksizin reddi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş, başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvuruculardan Ali Uyandıran 1946 doğumlu olup İstanbul ili Kadıköy ilçesinde, Refik Tıknaz 1945 doğumlu olup Bursa ili Nilüfer ilçesinde, Nail Uyandıran 1948 doğumlu olup İstanbul ili Şişli ilçesinde, Ahmet Uyandıran 1952 doğumlu olup Bursa ili Kestel ilçesinde; Ekrem Alberen, Fatma Alberen, Muammer Alberen ve Nergiz Alberen sırasıyla 1984, 1958, 1950 ve 1990 doğumlu olup Bursa ili Osmangazi ilçesinde ikamet etmektedir.

10. Başvuruculardan Refik Tıknaz, taşınmazın 4/32 hisseli maliki olan Fatma Uyandır'ın; Ali Uyandıran, Nail Uyandıran ve Ahmet Uyandıran taşınmazın 3/32 hisseli maliki olan Hasan Uyandıran'ın; Ekrem Alberen, Fatma Alberen, Muammer Alberen ve Nergiz Alberen ise taşınmazın 3/32 hisseli maliki olan Rukiye Alberen'in mirasçılarıdır.

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

11. Başvuruculaların murisleri adına kayıtlı bulunan ve İstanbul ili Bağcılar ilçesi Mahmutbey köyünde kâin 13 pafta 1913 parsel sayılı 4829 m² büyüklüğündeki taşınmaz 2/12/1985 tarihinde (kaldırılan) Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü (Arsa Ofisi) tarafından kamulaştırılmıştır. 29/4/1964 tarihli ve 1164 sayılı Arsa Ofisi Kanunu ile kurulan Arsa Ofisi 8/12/2004 tarihli ve 5273 sayılı Kanun'la 1164 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerle lağvedilmiş ve Arsa Ofisine verilen görevler Toplu Konut İdaresi Başkanlığına (TOKİ) devredilmiştir.

12. Kamulaştırmaya ilişkin işlemler, murislerinin adreslerinde bulunamaması nedeniyle kendilerine tebliğ edilememiştir. Kamulaştırma bedeli, malikler adına açılan banka hesabında bloke edilmiştir.

13. Bakırköy 4. Sulh Hukuk Mahkemesinin 24/6/1987 tarihli kararıyla İstanbul Barosu avukatlarından A.C., taşınmazın ileride belli olacak malik veya maliklerinin haklarını korumak ve idareye karşı muhatap olup gerekli işlemleri yapmak ve gerektiğinde ferağ vermek amacıyla kayyım olarak atanmıştır. Kamulaştırma evrakları 10/9/1987 tarihinde kayyıma tebliğ edilmiştir.

14. Kayyım tarafından Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde kamulaştırma bedelinin artırılması davası açılmış ve dava sonucunda 6/7/1988 tarihinde verilen kararla kamulaştırma bedeli artırılmıştır. Anılan karar, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

15. A.C.nin kayyımlıktan affını istemesi nedeniyle Bakırköy 4. Sulh Hukuk Mahkemesinin 17/11/1989 tarihli kararıyla İstanbul Defterdarı kayyım olarak atanmıştır.

16. Arsa Ofisi tarafından 14/3/1990 tarihinde Bakırköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca hükmen tescil davası açılmıştır. Dava sonucunda 8/3/1991 tarihli kararla taşınmazın idare adına tesciline hükmedilmiştir. Taşınmaz 26/8/1991 tarihinde idare adına tescil edilmiştir.

17. Taşınmaz, Bakırköy 5. Sulh Hukuk Mahkemesinde açılan izaleişüyu davasında verilen satış kararı doğrultusunda 27/2/1996 tarihinde Ş.K. ve Şü.K.ye satılmıştır. Ayrıca söz konusu taşınmaz üzerinden enerji nakil hattı geçirilmiştir.

B. Başvurucular Tarafından Açılan Tazminat Davası

18. Başvurucular, taşınmazın kamulaştırıldığını 2011 yılında öğrendiklerini öne sürerek 14/9/2011 ve 14/10/2011 tarihlerinde Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırmasız el atma nedeniyle TOKİ ve Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) aleyhine tazminat davası açmışlardır. Dava dilekçesinde taşınmaz bedelinin yanında taşınmazın üzerinden enerji nakil hattı geçirilmesi nedeniyle de ayrıca tazminat ödenmesi talebinde bulunulmuştur.

19. Mahkemece 9/4/2013 tarihinde davanın "dava şartı yokluğu" nedeniyle reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde kayyım tarafından Bakırköy 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan kamulaştırma bedelinin artırılması davası sonucu 6/7/1988 tarihinde verilen karara atıfta bulunularak söz konusu kararın kesin hüküm teşkil etmesi nedeniyle aynı konuda açılan davanın dava şartı yokluğundan reddi gerektiği belirtilmiştir.

20. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 27/3/2014 tarihli kararıyla Mahkeme kararı farklı bir gerekçeyle onanmıştır. Daire 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 7. maddeye dayanmıştır. Gerekçede, anılan geçici 7. madde gereğince 2942 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca hükmen tescil kararı verilen kamulaştırmalarda tebligat ve diğer kamulaştırma işlemleri sebebiyle hiçbir hak ve alacak talebinde bulunulamayacağının, kamulaştırmaya veya bedeline karşı dava açılamayacağının, açılmış olan davaların da bu esaslara göre karara bağlanacağının hükme bağlandığı vurgulanmıştır. Somut olayda Bakırköy 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 8/3/1991 tarihli kararıyla 2942 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca idare lehine tescil kararı verildiğini belirten Daire, Mahkeme kararının bu gerekçeyle onanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

21.Nihai karar 16/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

22.Başvurucu 16/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararı ile 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi iptal edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

24.2942 sayılı Kanun'un mülga 16. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Kamulaştırma işlemine ilişkin yürütmenin durdurulması kararı verilmedikçe veya kamulaştırma 6 ncı maddenin son fıkrası uyarınca yapılmış ise davaların sonucu beklenmeksizin kamulaştırılması yapılan taşınmaz mala hemen elkonulmasına idarece zorunluluk görüldüğü hallerde, taşınmaz malın takdir olunan kıymeti milli bankalardan birisine yatırılarak makbuzu ilgili belge örnekleri ile birlikte mahkemeye verilip taşınmaz malın durumunun tespiti istenir. Mahkeme sekiz gün içinde taşınmaz malın sahibini davet ile beş gün zarfında taşınmaz malın, 11 inci maddede yazılı olduğu şekilde kıymet takdirine esas olabilecek bütün niteliklerini tespit ettirerek, o taşınmaz malın idare adına tescil edilmesine karar verir ve bu kararı tapu dairesine bildirir. Bu işlem, mahkemenin davetine uymayanların gıyabında yapılır. Kamulaştırılması yapılan taşınmaz malın mülkiyeti veya payı çekişmeli bulunduğu hallerde dahi bu madde hükmü uygulanır.

Bu Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hallerde yapılacak kamulaştırmalarda yatırılacak miktar, ödenek ilk taksit bedelidir.”

25. 6487 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'a eklenen ve Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararı ile iptal edilen geçici 7. madde şöyledir:

“Mülga 31/8/1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlak Kanununun 16 ve 17 nci maddeleri ile 2942 sayılı Kanunun mülga 16 ve 17 nci maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda tebligatlar ve diğer kamulaştırma işlemleri tamamlanmış sayılır. Bu kamulaştırma işlemleri sebebiyle hiçbir hak ve alacak talebinde bulunulamaz; kamulaştırmaya veya bedeline karşı itiraz davaları açılamaz; açılmış ve devam eden davalar bu madde hükmü uygulanarak sonuçlandırılır."

26. Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararının 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinin ilgili bölümünün iptaline ilişkin bölümü şöyledir:

“1- Anlam ve Kapsam

Gerek mülga 6830 sayılı Kanun'a gerekse 2942 sayılı Kanun'un 4650 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerden önceki hâline göre, kamulaştırılan taşınmazın mülkiyetinin idareye geçtiği tarih, kamulaştırmanın idari safhasının tamamlandığı gündür. Kamulaştırmanın idari safhasının tamamlanması, kamulaştırma kararının kesinleşmesiyle gerçekleşmektedir. Kamulaştırma kararının kesinleşmesi de işlemin davacıya tebliğinden itibaren otuz gün içinde idari yargıda dava açılmaması veya dava açılmış ise dava sonucu verilen davanın reddine ilişkin kararın kesinleşmesiyle sağlanmaktadır.

2942 sayılı Kanun'un mülga 16. maddesi ile mülga 6830 sayılı Kanun'un 16. maddesi, kamulaştırma işlemine karşı dava açıldığı hâllerde zorunluluk bulunması kaydıyla, idareye, karardan önce taşınmaza el koyma olanağı sağlamaktadır. Buna göre, kamulaştırılan taşınmaz mala hemen el konulmasına idarece zorunluluk görüldüğü hâllerde, kamulaştırma işlemine karşı açılan davada mahkeme kararının sonucu beklenmeksizin, taşınmazın idare adına tesciline karar verilmesi mahkemeden istenebilmektedir. Bu amaçla kamulaştırmaya konu olan taşınmazın mahkemece idare adına tescil edilebilmesi için, kamulaştırma işleminin davalı mal sahibine tebliğ edilmesi ve taşınmaz mala kıymet takdir komisyonunca takdir edilen bedelin tamamının malik adına bankaya yatırılması gerekmektedir.

Yine gerek mülga 6830 sayılı Kanun'un 17. maddesi gerekse 2942 sayılı Kanun'un mülga 17.

maddesiyle, kamulaştırma işleminin idari safhasının tamamlanmasından sonra malik tarafından ferağ verilmemesi durumunda idarenin mahkemeye başvurarak tescil davası açma olanağı getirilmiştir. Mahkeme iki tarafı derhal davet etmekte ve taraflar gelmese dahi gıyaplarında belgeleri incelemek suretiyle idare adına tescile karar vermektedir. İlgili maddelere göre taşınmazın idare adına tescil edilebilmesi için kamulaştırma işleminin usulüne uygun olarak tebliğ edilerek kesinleştirilmiş olması ve kamulaştırma bedelinin mal sahibi adına bankaya yatırılmış bulunması gerekmektedir.

Yargıtay, usulüne uygun olarak tebliğ edilmemiş kamulaştırma işlemlerinde taşınmaz mülkiyetinin idareye geçmediğini, bu durumda idarece taşınmaza el konulsa ve 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri ile mülga 6830 sayılı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkeme kararıyla idare adına tescil edilse dahi bunun kamulaştırmasız el atma hükmünde olduğunu kabul etmekte ve kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarını süre sınırı olmaksızın incelemektedir.

Uygulamada, idarelerin tebligata ve kamulaştırma bedelinin bankaya yatırıldığına dair arşiv belgelerini imha etmiş olmaları nedeniyle ispat sorunlarıyla karşılaşılabilmekte ve bu durum, ikinci kez kamulaştırma bedeli ödenmesine yol açabilmektedir.

Kanun koyucu, mülga 6830 sayılı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda, kamulaştırma bedelinin peşin olarak hak sahiplerine ödendiği veya hak sahipleri adına bankaya bloke edildiği hususunu dikkate alarak, idarelerin, ispat yükünden kaynaklanan sorunlar nedeniyle ikinci kez kamulaştırma bedeli ödemelerini engellemek amacıyla dava konusu kuralda yer alan düzenlemeyi ihdas etmiştir.

Bu amaçla, mülga 6830 sayılı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda tebligatlar ve diğer kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılması öngörülmüş; bu kamulaştırma işlemleri sebebiyle hiçbir hak ve alacak talebinde bulunulamayacağı, kamulaştırmaya veya bedeline karşı itiraz davaları açılamayacağı belirtilmiş; açılmış ve devam eden davaların bu madde hükmü uygulanarak sonuçlandırılacağı ifade edilmiştir.

2- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

...

Tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin, bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirimi ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. Usulüne uygun işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Usulüne uygun olarak yapılan tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir.

4650 sayılı Kanun'dan önceki kamulaştırma mevzuatına göre tebligatın yapılıp yapılmaması, dava açma süreleri ve dolayısıyla adalete erişim hakkının kullanılabilmesi için hayati bir öneme sahiptir. Kural olarak kamulaştırma işlemi usulüne uygun olarak tebliğ edilmeden dava açmak için zorunlu olan otuz günlük hak düşürücü sürenin malik açısından işlemeye başlaması mümkün değildir.

Dava konusu maddenin birinci cümlesinde, mülga 6830 sayılı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda, geçmişte usulüne aykırı olarak yapılmış olan tebligatlar geçerli sayılarak kamulaştırma işlemleri tamamlanmış kabul edilmektedir. Usulsüz olarak gerçekleştirilen kamulaştırma tebligatları geçerli kabul edilerek kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılmasının, kamulaştırma işlemine ve bedele karşı açılacak davalar için öngörülen otuz günlük hak düşürücü sürenin geçirilmesi sonucunu doğuracağı açıktır.

Yargıtayın yerleşik içtihadı, geçersiz tebligata istinaden idare adına yapılan tescillerin yolsuz ve bu durumda idarenin taşınmaza el koymasının da fiili el atma hükmünde olduğu yönünde olup bu içtihat uyarınca malikin kamulaştırmasız el atma nedeniyle herhangi bir süre sınırlamasına tabi olmaksızın tazminat davası açması mümkündür. Maddenin ikinci cümlesinde, bu kamulaştırma işlemleri sebebiyle hiçbir hak ve alacak talebinde bulunulamayacağı, kamulaştırmaya veya bedeline karşı itiraz davaları açılamayacağı açıkça belirtilmek suretiyle birinci cümleyle oluşturulan hukuki durum teyit edilmenin yanında, kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılabilecek tazminat davalarının da önü kapatılmıştır.

Ayrıca ikinci cümlenin devamında, açılmış ve devam eden davaların bu madde hükmü uygulanarak sonuçlandırılacağı belirtilerek geçici 7. madde hükmünün, maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce açılmış ve derdest olan davalara da uygulanması sağlanmıştır. Kuralın önceki bölümleriyle, kamulaştırma işlemine karşı iptal davası, bedel için de bedel artırımı veya tazminat davası açılamayacağı öngörüldüğünden bu bölümün kanunun yürürlüğe girdiği tarihte açılmış olan davalarda da uygulanması, bu davaların esasının incelenmeksizin usulden reddedilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Kuralın gerekçesinde, 6830 sayılı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda, kamulaştırma bedelinin peşin olarak hak sahiplerine ödendiği veya hak sahipleri adına bankaya bloke edildiği belirtilmiştir.

Sözü edilen kurallar uyarınca yapılan kamulaştırma işlemlerinde kıymet takdir komisyonunca takdir edilen kamulaştırma bedeli malik adına bankaya bloke edilmiş olsa da bazı durumlarda, malike yapılan tebligatın usulsüz olması gibi malikten kaynaklanmayan ve malike kusur izafe edilmesi de mümkün olmayan sebeplerle, malikin kamulaştırma işlemlerinden ve kamulaştırma bedelinin bankaya yatırıldığından haberdar olamaması mümkündür. Bu durumda, geçmişte malikten kaynaklanmayan sebeplerle usulsüz olarak yapılan tebligatlar geçerli kabul edilerek kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılması suretiyle malikin mülkiyet hakkından kaynaklanan davaları açma imkânının ortadan kaldırılması ve açılan davaların da esası incelenmeksizin usulden reddedilmesinin öngörülmesi, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmadığı gibi hukuk güvenliği ilkesini ve malikin mülkiyet hakkını zedelemektedir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2., 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir. ”

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin birinci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, medeni hak ve yükümlülükleri hakkında karar verilmesi için ... kanun tarafından

kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir yargı merciinde makul bir süre içinde adil ve kamuya açık bir şekilde yargılanma hakkına sahiptir."

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz etmese de maddede kullanılan terimler bir bütün olarak birlikte dikkate alındığında anılan fıkranın mahkemeye erişim hakkını da garanti altına aldığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasına içkindir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin 1. fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerininggözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

29. AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM, bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması ve zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi taşımayansınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasıyla uyumlu olmaz (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; Edificaciones March Gallego S.A./İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

30. AİHM, dava hakkını süre sınırına bağlayan iç hukuk hükümlerinin yorumlanmasının öncelikli olarak kamu otoritelerinin ve özellikle mahkemelerin görevi olduğunu belirtmekte; AİHM'in rolünün, bu yorumun etkilerinin Sözleşme'yle uyumlu olup olmadığının tespitiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Süre sınırı getiren kuralların uygun adalet yönetiminin güvence altına alınması amacına dayandığına işaret eden AİHM, bu kuralların veya bunların uygulanmasının ilgililerin ulaşılabilir başvuru yollarına müracaatlarını engelleyecek mahiyette olmaması gerektiğini değerlendirmektedir. AİHM, bu bağlamda her bir olayın somut başvuru yolunun özellikleri ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının amaç ve hedefleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Eşim/Türkiye, § 20).

31. AİHM bu ilkeler uyarınca mahkemelerin dava açılabilmesi için öngörülen yasal yükümlülükleri uygularken hem yargılama adaletinin zayıflamasına yol açacak düzeyde aşırı şekilcilikten hem de kanunlarda öngörülen usule ilişkin gereklilikleri abes hâle getirecek seviyede aşırı esneklikten kaçınması gerektiğini belirtmektedir. AİHM, kuralların belirliliği ve uygun adalet yönetimini sağlama amacına hizmet etme işlevlerini yitirmesi hâlinde ve ilgililerin, davalarının esasının yetkili mahkeme tarafından karara bağlanmasını önleyecek birtakım bariyer oluşturma fonksiyonu görmeleri durumunda mahkemeye erişim hakkının zedeleneceğini ifade etmektedir (Eşim/Türkiye, § 21).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

1. Başvurucuların İddiaları

33. Başvurucular; murislerine ait taşınmaza ilişkin kamulaştırma işlemlerinin murisleri haberdar edilmeksizin kayyıma tebliğ edilmek suretiyle yürütüldüğünü, kamulaştırma bedelinin kayyıma ödendiğini ve kayyım aleyhine açılan tescil davası neticesinde taşınmazın idare adına hükmen tescil edildiğini ifade etmişlerdir. 2011 yılında taşınmazın idare adına tescil edildiğini öğrendiklerini ileri süren başvurucular, taşınmaz bedelinin ödenmesi istemiyle açtıkları tazminat davasında kesin hüküm gerekçesiyle davanın reddi yolunda kurulan hükmün dava devam ederken yürürlüğe giren 2942 sayılı Kanun'un eklenen geçici 7. maddesi gözetilerek Yargıtay tarafından onanması nedeniyle davanın esasının incelenmemişolmasından yakınmaktadırlar.

34. AİHM'in Akagün/Türkiye (B. No: 71901/01, 5/12/2006) ve Akıllı/Türkiye (B. No: 71868/01, 11/4/2006) kararlarına atıfta bulunan başvurucular, kamulaştırma işlemleri tebliğ edilmeksizin ve herhangi bir bedel ödenmeksizin taşınmazınidare adına tescil edilmesinin mülkiyet hakkını zedelediğini savunmuşlardır. Başvurucular, tüm kayıtlara ulaşma imkânı bulunan devletin malikin kimliğinin ve adresinin tespitine yönelik hiçbir araştırma yapmadan, taşınmazın asıl sahibine ulaşmadan, tayin ettirdiği kayyım üzerinden yürüttüğü kamulaştırma işlemlerinin geçersiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvurucular, taşınmazın kamulaştırma amacına uygun olarak kullanılmayıp özel kişilere satış yoluyla devredilmiş olmasının dahi mülkiyet hakkının ihlali anlamına geldiğini vurgulamışlardır.

35. Başvurucular, derdest olan bir davanın sonuçlarını değiştirecek şekilde yasal düzenleme yapılmasının ve bu yasal değişiklik dolayısıyla davanın esasının incelenmeksizin reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ve hukuk güvenliği ilkesini zedelediğini belirtmişlerdir. Başvurucular ayrıca 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. maddesi uyarınca idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda dava açma imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

36. Başvurucular son olarak taşınmazın üzerinden elektrik iletim hattı geçirilmesi nedeniyle TEİAŞ'a karşı açılan davanın bu bölümü hakkında hiçbir hüküm kurulmamasından şikâyet etmektedirler.

2. Bakanlık Görüşü

37. Bakanlık görüş yazısında, başvurucuların murislerinin haklarının korunması bakımından kayyım tayin edildiği ve kayyım tarafından açılan dava sonucunda kamulaştırma bedelinin artırıldığı hatırlatılmıştır. Bakanlık ayrıca Mahkemece davanın kesin hüküm nedeniyle reddedildiğini ve bu kararın Daire tarafından 2942 sayılı Kanun'un 7. maddesi gerekçe gösterilerek onandığını anımsatmıştır. Bakanlık, Daire kararının dayanağı olan 2942 sayılı Kanun'un 7. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararıyla iptal edildiğine değinmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçesinde 2942 sayılı Kanun'un 7. maddesinin malike yapılan tebligatın usulsüz olması gibi malikten kaynaklanmayan ve malike kusur izafe edilmesi de mümkün olmayan durumlarda malikin haklarının zedeleyici sonuçlar doğurabileceğinin ifade edildiğini vurgulamıştır.

B. Değerlendirme

38. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

40. Başvurucular tarafından açılan tazminat davası Mahkemece kesin hüküm nedeniyle reddedilmiş ise de Daire, 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi hükmünü gözeterek kararı onamıştır. Dolayısıyla davanın reddinin nihai olarak 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesine dayandığı anlaşılmaktadır. Anılan maddede, 6830 sayılı mülga Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda tebligatlar ve diğer kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılması öngörülmekte; bu kamulaştırma işlemleri sebebiyle hiçbir hak ve alacak talebinde bulunulamayacağı, kamulaştırmaya veya bedeline karşı itiraz davaları açılamayacağı belirtilmekte; açılmış ve devam eden davaların bu madde hükmü uygulanarak sonuçlandırılacağı ifade edilmektedir. Geçici 7. madde, 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. maddesi uyarınca yapılan kamulaştırmalara ilişkin olarak tazminat davası açma imkânını ortadan kaldırdığından bunun mahkemeye erişim hakkına ilişkin olduğu açıktır. Dolayısıyla başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

42. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "adil yargılanma hakkı" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkının metne dahil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine "herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu" ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır.

43. Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer almaktadır (Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28; Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 51; Ş.Ç., B. No: 2012/1061, 21/11/2013, § 28; Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 41).

44.Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2014/76,K.2014/142, 11/9/2014).

45. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013).

46. Somut olayda başvurucular tarafından açılan tazminat davası 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. maddesi uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda tebligatların ve diğer kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılmasını ve bu kamulaştırma işlemleri sebebiyle hiçbir hak ve alacak talebinde bulunulamayacağını, kamulaştırmaya veya bedeline karşı itiraz davaları açılamayacağını düzenleyen 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesine dayanılarak reddedilmiştir. Davanın esasının incelenmesini engelleyen her türlü düzenleme ve karar, mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Bu bağlamda 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesine dayanılarak davanın esasının incelenmeksizin reddedilmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmaktadır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

47. Anayasa’nın 36. maddesinde, mahkemeye erişim hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Anayasa Mahkemesi kararlarında, Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012; E.2012/108, K.2013/64, 22/5/2013; E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014; E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015; Hüseyin Dayan, B. No: 2013/5033, 13/4/2016, § 46). Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

48. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

49. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkına ilişkin sınırlandırmaların da kanuna dayanması, hakkın özünü zedeleyecek şekilde hakkı kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38; İbrahim Can Kişi, B. No: 2012/1052, 23/7/2014, § 36). Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

i. Kanunilik

50. Başvurucular tarafından açılan davanın reddedilmesi, Daire kararında 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesine dayandırılmıştır. Anılan madde Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararıyla iptal edilmiş ise de Daire kararının verildiği 27/3/2014 tarihinde yürürlükte bulunduğundan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

ii. Meşru Amaç

51. Somut olayda mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin amacının ortaya konulabilmesi için 6487 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 7. maddenin gerekçesine bakılması gerekmektedir. Anılan maddenin gerekçesi şöyledir:

"Mülga 6830 sayılı Kanun ve 2942 sayılı Kanunun 4650 sayılı Kanunla değişiklik öncesi 16 ncı maddeleri kapsamında mahkemelerce tescil kararı verilebilmesi için yine bu maddeler kapsamında kamu yararı kararının kesinleşmiş olması, kıymet takdir komisyonunca takdir edilen bedelin hak sahipleri adına bankaya bloke edilmiş olması, dava dosyası üzerinden hak sahiplerinin duruşmaya davet edilmesi, ayrıca mahkemece arazinin durum tespiti yapılmış olması ve sonuçta verilen kararın tapuya tescil edilecek hale gelebilmesi için hak sahiplerine tebliğ edilmiş olması şartlarının yerine getirilmiş olması zorunludur. Yine, mülga 6830 sayılı Kanun ve 2942 sayılı Kanunun 4650 sayılı Kanunla değişiklik öncesi 17 nci maddeleri gereği mahkemelerce tescil kararı verilebilmesi için de; kanunun bu maddelerine uygun olarak kamulaştırma işleminin tamamlanmış olması diğer bir ifade ile tebligatın tamamlanmış, takdir edilen bedelin hak sahipleri adına bankaya bloke edilmiş ve/veya tezyid miktarlarının hak sahiplerine ödenmiş olması şartlarının yerine getirilmesi zorunludur. 5999 sayılı Kanunla 2942 sayılı Kanuna eklenen Geçici 6 ncı madde kapsamında idareler aleyhine kamulaştırmasız el atma sebebiyle tazminat davaları açılmakta ve bu davalarda mülga 6830 sayılı Kanun ve 2942 sayılı Kanunun mülga 16 ncı ve 17 nci maddelerine göre kamulaştırmaları tamamlandığı hususları göz önünde bulundurulmaksızın idare aleyhine tazminatlara karar verilmektedir."

52. Gerek 6830 sayılı mülga Kanun'a gerekse 2942 sayılı Kanun'un 4650 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerden önceki hâline göre kamulaştırılan taşınmazın mülkiyetinin idareye geçtiği tarih kamulaştırmanın idari safhasının tamamlandığı gündür. Kamulaştırmanın idari safhasının tamamlanması, kamulaştırma kararının kesinleşmesiyle gerçekleşmektedir. Kamulaştırma kararının kesinleşmesi de işlemin davacıya tebliğinden itibaren otuz gün içinde idari yargıda dava açılmaması veya dava açılmış ise dava sonucu verilen davanın reddine ilişkin kararın kesinleşmesiyle sağlanmaktadır (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

53. Yargıtay; usulüne uygun olarak tebliğ edilmemiş kamulaştırma işlemlerinde taşınmaz mülkiyetinin idareye geçmediğini, bu durumda idarece taşınmaza el konulsa ve 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri ile 6830 sayılı mülga Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkeme kararıyla idare adına tescil edilse dahi bunun kamulaştırmasız el atma hükmünde olduğunu kabul etmekte ve kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarını süre sınırı olmaksızın incelemektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

54. Uygulamada, idarelerin tebligata ve kamulaştırma bedelinin bankaya yatırıldığına dair arşiv belgelerini imha etmiş olmaları nedeniyle ispat sorunlarıyla karşılaşılabilmekte ve bu durum, ikinci kez kamulaştırma bedeli ödenmesine yol açabilmektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

55.Kanun koyucu; 6830 sayılı mülga Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda, kamulaştırma bedelinin peşin olarak hak sahiplerine ödendiği veya hak sahipleri adına bankada bloke edildiği hususunu dikkate alarak idarelerin ispat yükünden kaynaklanan sorunlar nedeniyle ikinci kez kamulaştırma bedeli ödemelerini engellemek amacıyla geçici 7. maddede yer alan düzenlemeyi ihdas etmiştir (AYM, E.2013/95,

K.2014/176, 13/11/2014).

56. Bu amaçla 6830 sayılımülga Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda tebligatlar ve diğer kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılması öngörülmüş; bu kamulaştırma işlemleri sebebiyle hiçbir hak ve alacak talebinde bulunulamayacağı, kamulaştırmaya veya bedeline karşı itiraz davaları açılamayacağı belirtilmiş; açılmış ve devam eden davaların bu madde hükmü uygulanarak sonuçlandırılacağı ifade edilmiştir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

57. Kamulaştırmanın usulüne uygun yapıldığı ve kamulaştırma bedelinin daha önce ödendiği bu gibi durumlarda ikinci kez kamulaştırma bedeli ödenmemesini temine yönelik yasal düzenleme yapılması, kamu mali kaynaklarının ve dolayısıyla vergi mükelleflerinin korunması amacına dayandığı anlaşılmaktadır. Kamu kaynaklarının korunması amacıyla düzenleme yapılmasında kamu yararı bulunduğu açıktır. Bu nedenle kamulaştırma bedelinin daha önce başvurucular murisleri adına açılan banka hesaplarına bloke edildiği gözetilerek davanın esasının incelenmeksizin reddedilmesi biçimindeki müdahalenin meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

58. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

59. Ölçülülük ilkesi “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

60. Ölçülülülüğün bir alt ilkesi olan müdahale için seçilen aracın gerekliliğinin değerlendirilmesi öncelikli olarak ilgili kamu makamlarının yetkisindedir. Müdahale ile ulaşılmak istenen somut kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi yetkili idarelerin sorumluluğunda olup amaca ulaşılmasında ne tür bir aracın daha etkili ve verimli sonuçlar doğuracağı hususunda sorumlu ve yetkili otoriteler, en isabetli karar verebilecek konumdadır. Bu nedenle hangi aracın seçileceği konusunda idarelerin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Ne var ki seçilen aracın gerekliliğine ilişkin olarak idarelerin haiz

bulunduğu takdir yetkisi sınırsız değildir. Tercih edilen aracın müdahaleyi ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağırlaştırması durumunda Anayasa Mahkemesince, müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna ulaşılması mümkündür. Ancak Anayasa Mahkemesinin bu kapsamda yapacağı denetim seçilen aracın isabet derecesine yönelik olmayıp hak ve özgürlükler üzerinde oluşturduğu müdahalenin ağırlığına dönüktür (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 70).

61. Dava süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda dava süresinin, hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması, dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir.

62. Tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirimi ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. Usulüne uygun işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Usulüne uygun olarak yapılan tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Bu nedenle tebligat zorunluluğunu ortadan kaldıran düzenlemeler dava açma imkânını zayıflatacağından mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılabilir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

63. Somut olayda başvuruculaların murisine ait taşınmaz 2/12/1985 tarihinde (kaldırılan) Arsa Ofisi tarafından kamulaştırılmıştır. Kamulaştırmaya ilişkin işlemler, murislerinin adreslerinde bulunamaması nedeniyle murislere tebliğ edilememiştir. Başvurucular, taşınmazın kamulaştırıldığını 2011 yılında öğrendiklerini öne sürerek 14/9/2011 ve 14/10/2011 tarihlerinde Mahkemede kamulaştırmasız el atma ile taşınmaz üzerinden elektrik iletim hattı geçirilmesi nedenleriyle TOKİ ve TEİAŞ aleyhine tazminat davası açmışlardır.

64. 4650 sayılı Kanun'dan önceki kamulaştırma mevzuatına göre tebligatın yapılıp yapılmaması, dava açma süreleri ve dolayısıyla adalete erişim hakkının kullanılabilmesi için hayati bir öneme sahiptir. Kural olarak kamulaştırma işlemi usulüne uygun olarak tebliğ edilmeden dava açmak için zorunlu olan otuz günlük hak düşürücü sürenin malik açısından işlemeye başlaması mümkün değildir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

65. Daire kararında dayanılan 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesiyle 6830 sayılı mülga Kanun'un 16. ve 17. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. ve 17. maddeleri uyarınca mahkemelerce idare adına tescil kararı verilen kamulaştırmalarda, geçmişte usulüne aykırı olarak yapılmış olan tebligatlar geçerli sayılarak kamulaştırma işlemleri tamamlanmış kabul edilmektedir. Usulsüz olarak gerçekleştirilen kamulaştırma tebligatları geçerli kabul edilerek kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılmasının kamulaştırma işlemine ve bedele karşı açılacak davalar için öngörülen otuz günlük hak düşürücü sürenin geçirilmesi sonucunu doğuracağı açıktır (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Nitekim başvuru konusu olayda yapılan yargılama sonucu verilen nihai kararla (Dairenin 27/3/2014 tarihli kararı) 6487 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 7. maddeye dayanılarak esası incelenmeksizin dava reddedilmiştir.

66. Daha önce ödemesi yapılan ancak arşiv kayıtlarının imha edilmiş olması nedeniyle ispat sorunuyla karşılaşılan kamulaştırmalarda, ikinci kez kamulaştırma bedeli ödenmesinin engellenmesi amacıyla düzenleme yapılması olağandır (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Bu bağlamda arşiv kayıtlarının imhası nedeniyle ulaşılamayan tebligat işlemlerinin geçerli sayılması ve bu tür kamulaştırma işlemlerine ilişkin olarak tazminat davası açılmasının önlenmesi, ikinci kez ödeme yapılmasının engellenmesi bakımından elverişli bir araçtır.

67. Buna karşılık 2942 sayılı Kanun'un mülga 16. maddesi uyarınca yapılan kamulaştırma işlemlerinde kıymet takdir komisyonunca takdir edilen kamulaştırma bedeli malik adına bankaya bloke edilmiş olsa da bazı durumlarda malike yapılan tebligatın usulsüz olması gibi malikten kaynaklanmayan ve malike kusur izafe edilmesi de mümkün olmayan sebeplerle malikin kamulaştırma işlemlerinden ve kamulaştırma bedelinin bankaya yatırıldığından haberdar olmaması mümkündür (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

68. Geçici 7. madde hükmü, ikinci kez kamulaştırma bedeli ödenmesini engellemenin yanında idarenin hatalı tebligat yapması veya nüfus kayıtlarındaki hatalar nedeniyle yanlış kişilere tebligat yapılması veya ödemede bulunulması gibi malikin gerçekten mağdur olduğu durumlarda da dava açılmasını önlemektedir. Geçmişte malikten kaynaklanmayan sebeplerle usulsüz olarak yapılan tebligatlar geçerli kabul edilerek kamulaştırma işlemlerinin tamamlanmış sayılması suretiyle malikin mülkiyet hakkından kaynaklanan davaları açma imkânının ortadan kaldırılması, mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi öngörülen amaca nazaran bariz bir şekilde ağırlaştırmaktadır. Zira bu durumda sırf idarenin arşiv kayıtlarının imha edilmiş olmasından yararlanan kötü niyetli kişilerin ikinci kez kamulaştırma bedeli elde etmelerinin önlenmesi uğruna kamulaştırma işleminden haberdar olmayan maliklerin tazminat hakları da feda edilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararıyla hak arama özgürlüğüyle bağdaşmadığı, hukuk güvenliği ilkesini ve malikin mülkiyet hakkını zedelediği gerekçesiyle 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesiiptal edilmiştir (bkz. § 26).

69. Sonuç olarak somut olayda 2942 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesine dayanılarak kamulaştırma tebligatı aşamasındaki tüm işlemlerin geçerli kabul edilmesi ve buna bağlı olarak başvurucular tarafından kamulaştırma bedelinin tazmini istemiyle açılan davanın esasının incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olmadığı kanaatine varılmaktadır.

70. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

71. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden

yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

72. Başvuru formunda Muharrem Alberen için 658.828 TL, Fatma Alberen için 164.707 TL, Ekrem Alberen ve Nergiz Alberen için ayrı ayrı 247.060 TL, Ali Uyandıran, Nail Uyandıran ve Ahmet Uyandıran için ayrı ayrı 439.218 TL ve Refik Tıknaz için 1.765.875 TL maddi tazminatın yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi isteminde bulunulmuştur.

73. Başvuruculaların mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

74. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 5. Hukuk Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

75. Yeniden yargılama yapılmasına hükmedildiğinden tazminat isteminin reddi gerekir.

76. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 5. Hukuk Dairesine (E.2013/23480) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREK OLARAK ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Bakırköy 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2011/435) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECLA BEKGÖZ

B. No: 2014/10003 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10003

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECLA BEKGÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10003)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Necla BEKGÖZ

Vekili : Av. Aşkın Abdullah SUDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 23/5/2004 tarihinde özel bir hastanede sezaryen yöntemiyle doğum yaptıktan sonra hastaneden taburcu edilmiş, ameliyat sonrası ağrılarının artması şikâyetiyle 31/5/2004 tarihinde tekrar aynı hastaneye başvurmuş, buradan Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) Kartal Hastanesine sevk edilmiş, burada beş gün yatarak tedavi görmesinin ardından başka bir hastanede de yaklaşık iki ay yatarak tedavi gördükten sonra hastaneden taburcu edilmiştir.

9. Başvurucu, eksik ve hatalı tedavi uyguladıkları iddiasıyla doğum yaptığı özel hastane ile Sağlık Bakanlığı aleyhine 9/12/2004 tarihinde Ümraniye 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat istemli tazminat davası açmıştır.

10. Ümraniye 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 11/2/2004 tarihli ve E.2004/291, K.2010/27 sayılı kararı ile özel hastane aleyhine olan davanın esastan reddine, Sağlık Bakanlığı aleyhine açılan davanın ise görev yönünden reddine hükmedilmiştir. Karar, taraflarca temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, kararın kesinleşmesinin ardından Sağlık Bakanlığı aleyhine 9/7/2010 tarihinde İstanbul 8. İdare Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat istemli tam yargı davası açmıştır.

12. İstanbul 8. İdare Mahkemesinin 25/4/2012 tarihli ve E.2010/1312, K.2012/1023 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar vermiştir.

13. Davalı idarenin temyizi üzerine Danıştay Onbeşinci Dairesinin 3/4/2014 tarihli ve E.2013/148, K.2014/2387 sayılı kararı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün onanmasına karar verilmiştir.

14. Davalı idarenin karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 30/9/2015 tarihli ve E.2014/9710, K.2015/5534 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

15. Başvurucu 17/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

17. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

21. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. maddesi kapsamında süresi içinde açılmış bir dava olması hususu dikkate alındığında somut olayda (9/12/2004 ve 30/9/2015 tarihleri arasında) yaklaşık 10 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

24. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İstanbul 8. İdare Mahkemesine (E.2010/1312, K.2012/1023) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE GÜNAYDIN

B. No: 2014/10360 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10360

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE GÜNAYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10360)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Ayşe GÜNAYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, atama işlemlerine karşı açılan davada hatalı karar verildiği ve makul sürede yargılamanın tamamlanmadığı savıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Tarihinden Önceki Süreç

8. Başvurucu, TEKEL A.Ş. Kocaeli Başmüdürlüğünde müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, TEKEL A.Ş. Genel Müdürlüğü bünyesindeki -kendisinin de atanma beklentisi içinde olduğu- çeşitli müdürlüklerle ilgili dokuz ayrı atama işlemi için iptal davası açmıştır.

9. Kocaeli 1.İdare Mahkemesi (Mahkeme) 27/6/2007 tarihli kararıyla davayı ehliyet yönünden reddetmiş ancak bu karar Danıştay Beşinci Dairesinin 4/4/2008 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararına yönelik karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 6/2/2009 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

10. Mahkeme 14/12/2011 tarihli kararıyla, bozma kararına uyarak işin esasına girmiş ve uyuşmazlık konusu atamalar öncesinde söz konusu kadrolara atanan kişilerin müşavir kadrosuna atandıklarını belirtmiştir. Mahkeme, 399 sayılıKanun Hükmünde Kararname'nin I sayılı cetvelinde yer alan müşavir kadrosundan iptali talep edilen müdürlük kadrolarına atanmanın mümkün olduğunu vurgulamıştır. Sonuç olarak Mahkeme, kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak yapıldığı sonuç ve kanaatine vardığı işlemlerde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Bu karar başvurucu tarafından 9/5/2012 tarihinde temyiz edilmiştir.

B. Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

11. Mahkemenin ret kararı, Danıştay Beşinci Dairesinin 3/6/2015 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 13/6/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu,

tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

17. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığında yaklaşık 9 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığısonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).Başvurucu, uyuşmazlık konusu işlemlerle yapılan atamaların sınav koşulunun kariyer liyakat ilkelerinin dikkate alınmaması nedeniyleeşitlik ilkesine aykırı olduğunu ve Mahkeme tarafından hukuka aykırı karar verildiğini belirtmek suretiyle eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.Başvurucu her ne kadar ayrıca eşilik ilkesine yönelik iddiada bulunmuş ise de şikâyetlerin özü atama işlemlerinin hukuka aykırı olduğu ve Mahkeme tarafından hatalı karar verildiği iddialarına yönelik olduğundan şikâyetin yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

21. Somut olayda Mahkemece iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (bkz. § 10) gerekçe ile 14/12/2011 tarihinde hüküm kurulmuştur. Danıştay Beşinci Dairesi tarafından da delillerin Mahkemece takdir edilerek karar verildiği ve takdirde de bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle karar onanmıştır.

22. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine kar

verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

25. Başvurucu 17.000 TL maddi, 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu maddi zarar ile makul sürede yargılanma hakkının ihlali arasındaki illiyet konusunda herhangi bir belge sunmamış olduğundan maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

29. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Kocaeli 1. İdare Mahkemesine (E.2009/147, K.2011/1396) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM ÇAĞLAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/11171 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11171

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM ÇAĞLAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11171)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Bayram ÇAĞLAR

2. Necmettin PALA

3. Selim EKİCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun hukuka aykırı olması ve makul süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın özel yetkili mahkemede devam etmesi nedeniyle kanuni hâkim güvencesinin, siyasi parti faaliyetleri ve legal eylemler nedeniyle tutuklama kararı verilmesi nedeniyle siyasi faaliyette bulunma hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2014/11175, 2014/11182 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2014/11171 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine; incelemenin 2014/11171 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

6. 2014/11171, 2014/11175 sayılı başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağı bildirilmiştir.

7. 2014/11182 sayılı başvuru belgelerinin de bir örneği bilgi için Bakanlığa gönderilmiştir. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmasına gerek olmadığı bildirilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyleilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, silahlı terör örgütü üyesi olma suçunu işledikleri şüphesiyle 13/9/2011 tarihinde gözaltına alınmışlar; 17/9/2011 tarihinde tutuklanmışlardır.

10. Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/105 sayılı dava dosyasına göre tutuklu bulunan başvurucular, 27/5/2014 tarihli duruşmada tutuksuz yargılanmak üzere tahliye talebinde bulunmuşlar ancak talepleri aynı duruşmada reddedilmiştir.

11. Başvurucular, Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/5/2014 tarihli ret kararına itiraz etmiş ancak Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/6/2014 tarihli ve 2014/480 Değişik İş sayılı kararı ileitirazları reddedilmiştir.

12. Ret kararı, başvuruculara 13/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucular 4/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

14. Başvurucular 18/7/2014 tarihli duruşmada tahliye edilmiştir. Başvurucular hakkındaki dava İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyetive Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin iddia

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia Yönünden

a. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular somut olay, olgu ve bilgi olmadığı hâlde tutuklandıklarını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda,kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği, buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

20. Somut olayda başvurucular, somut olay, olgu ve bilgi olmadığı hâlde tutuklandıklarını ileri sürmüşse de tutuklanmalarına dayanak oluşturan ifade ve sorgu zaptı, tutuklama kararı, iddianame vb. herhangi bir belge sunmamış, iddialarını temellendirememiş,delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüklerini yerine getirmemişlerdir. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen iddianın kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia Yönünden

a. Başvurucuların İddiaları

22. Başvurucular, tutukluluğun devamı kararlarının hukuka aykırı olduğunu, tutukluluğun devamına karar veren Mahkemenin her seferinde aynı klişe gerekçelerle tahliye taleplerinin yanında adli kontrol hükümlerinin uygulanması taleplerini de reddettiğini, tutukluluğun makul süreyi aştığını, delilleri karartma ve kaçma ihtimallerinin olmadığını, kendileri ile benzer konumda olan ve başka davalarda yargılanan sanıkların tahliye edildiğini, kendilerinin hâlen tutuklu olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yanında eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

b. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda ihlal iddialarının özünün tutukluluğun uzun sürmesine, yargılamanın tutuklu devam ettirilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucuların bu başlık altındaki iddiaları Anayasanın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında değerlendirilmiştir.

24. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

25. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

26. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 18/7/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucuların tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucuların tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kanuni Hâkim Güvencesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

28. Başvurucular, özel yetkili mahkemelerde yargılamanın devam ettiğini belirterek kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

29. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

30. Somut olayda başvuruya konu yargılamanın devam ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucuların, hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları

yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

1. Başvuruculaların İddiaları

32. Başvurucular, siyasi parti faaliyetleri ve katıldığı yasal eylemler nedeniyle yargılandıklarını ve tutuklandıklarını, kendilerine isnat edilen eylemlerin düşünce ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında olduğunu belirterek siyasi faaliyette bulunma ve toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

33. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, §§ 19, 20).

34. Somut olayda başvurucular, siyasi parti faaliyetleri nedeniyle tutuklandıklarını ileri sürmüşlerse de bu iddialarını temellendirebilecek herhangi bir belge sunmamış, delillerini sunma yönündeki yükümlülüklerini yerine getirmemişlerdir (bkz. § 20). Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen bu iddianın kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Siyasi faaliyette bulunma ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER YILMAZ

B. No: 2014/11448 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11448

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11448)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Ömer YILMAZ

Vekili : Av. Murat Şenol KAYIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, görevden alma işlemine karşı açılan davada gerekçesiz karar verildiği ve yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı savıylaadil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Hakkari Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğünde müdür olarak görev yapmakta iken başka bir göreve atanmak üzere 9/1/2004 tarihli müşterek kararname ile görevinden alınmıştır. Başvurucu, söz konusu görevden alma işleminin iptali ve işlem nedeniyle yoksun kaldığını ileri sürdüğü parasal hakların tazmini istemiyle 19/1/2004 tarihinde dava açmıştır.

9. Van 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 16/9/2004 tarihli kararıyla özetle hukuken geçerli somut bir neden sunulmadan tesis edilen işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı gerekçesiyle işlemin iptaline ve işlem nedeniyle mahrum kalınan parasal hakların başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

10. Danıştay Beşinci Dairesi 11/12/2007 tarihli kararıyla, yeterli yöneticilik deneyimi ve mesleki tecrübesi olmadan kariyer ve liyakat ilkelerine aykırı olarak müdürlük görevine atandığı anlaşılan başvurucunun bu görevinden alınmasına ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesine yer vermek suretiyle Mahkemenin kararını bozmuştur. Bozma kararına karşı yapılan karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 20/4/2010 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

11. Mahkeme 30/12/2010 tarihli kararıyla bozma ilamına uymuş ve gerekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 76. maddesi uyarınca kurumların, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları bulundukları kadro derecelerine eşit veya daha üst kadrolara naklen atayabilmelerinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Kararda, memurların naklen atanmaları konusunda idarelere takdir yetkisi tanındığı, bu yetkinin ancak kamu yararı ve hizmet gerekleri göz ardı edilerek kullanıldığının kanıtlanması durumunda işlemin hukuka aykırı addedilebileceği hususlarına vurgu yapılmıştır. Somut olaya ilişkin olarak da başvurucunun müdürlük görevine atanmadan önce bulunduğu görevlerin niteliği ve hizmet süreleri dikkate alındığında yeterli yöneticilik deneyimi ve mesleki tecrübesi olmadan, kariyer ve liyakat ölçütlerine aykırı bir biçimde Hakkari Sanayi ve Ticaret il müdürü görevine atanmış olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, müdürlük görevinden alınma işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

12. Söz konusu karar, Danıştay Beşinci Dairesinin 25/6/2013 tarihli kararıyla onanmış ve karar düzeltme istemi aynı Dairenin 18/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

18. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığında yaklaşık 10 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığısonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, Mahkeme ilamında yer alan gerekçenin yeterli olmadığını ileri sürmüştür.

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak açıkça gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

22. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

23. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

24. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

25. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

26. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

27. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

28. Somut olayda Mahkeme tarafından, ilgili mevzuat hükümleri ve somut olaya ilişkin durum birlikte değerlendirilmek suretiyle sonuca varıldığı anlaşılmıştır. Mahkeme işleme ilişkin hukuka uygunluk denetimini, başvurucunun müdürlük görevine atanmasının kariyer ve liyakat ilkeleri ile bağdaşmadığı kanaati üzerinden gerçekleştirmiş ve gerekçesini bu durum temelinde kurgulamıştır. Bu bağlamda Mahkeme, idarenin 657 sayılı Kanun uyarınca sahip olduğu takdir yetkisini de dikkate alarak kariyer liyakat ilkeleri ile bağdaşmadığı sonucuna vardığı bir atama işlemi sonucu bulunulan müdürlük görevinden alınma işlemini hukuka uygun bulmuştur.

29. Bu durumda yapılan yargılama sonunda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe (bkz. §11) bulunduğu ve karar düzeltme aşamasında verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

31. Başvurucu ayrıca, sunduğu delillerin dikkate alınmadığını; duruşmasız yapılan yargılamada savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük

ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

33. Başvurucu, ihlal gerekçelerini sunarak olaya ilişkin iddialarını kanıtlama yükümlülüğü altında olmasına rağmen, ihlal iddialarını soyut ve genel ifadelerle ileri sürmüş; sunduğu hangi delillerin Mahkemece dikkate alınmadığını açıklamamıştır. Ayrıca başvurucu, hangi aşamada duruşma istediğini belirtmediği gibi yargılamanın duruşmalı yapılmasının talep edildiğine dair bir bilgi ya da belgenin dosya içeriğine sunulmadığı anlaşılmıştır.Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine kar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

36.Başvurucu, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekalet ücretinden oluşan 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekalet ücretinden oluşan 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Van 1. İdare Mahkemesine (E.2010/1992, K.2010/2342) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİDUN GÜLMEZ

B. No: 2014/11451 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11451

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİDUN GÜLMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11451)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Feridun GÜLMEZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askerlik görevi sebebiyle kalıcı hastalığa yakalanıldığından bahisle uğranılan zararın tazmini ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında vazife malulü sayılma istemlerinin kabul edilmemesi üzerine açılan davaların reddedilmesi ve davalı idare lehine nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu 2014/11451 numaralı bireysel başvuruyu 14/7/2014 tarihinde, 2014/19903 sayılı bireysel başvuruyu ise 22/12/2014 tarihinde yapmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

7. Her iki başvuruda, başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

8. Bakanlık tarafından sunulan görüşler başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşlerine karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Konu yönünden irtibatları nedeniyle başvuruların birleştirilmesine, 2014/19903 numaralı bireysel başvurunun kapatılmasına ve incelemenin 2014/11451 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

11. Başvurucu, 2008 yılı Ağustos ayında teğmen olarak sözleşmeli subay statüsünde göreve başlamış ve 2009 yılı Haziran ayından itibaren Komando Tugay Komutanlığı emriyle Hakkari'de görevlendirilmiştir. Bu görevlendirme çerçevesinde 6/6/2010 tarihinde Hakkari/Çukurca/Kavuşak bölgesinde icra edilen iç güvenlik operasyonuna katılmıştır.

12. 9/6/2010 tarihli tutanağa göre başvurucu kırk bir saat kadar süren operasyonun yaklaşık yirmi saatini yaya intikal ile geçirmiş, operasyon sırasında ikmal için gelen helikoptere teröristlerce taciz ateşi açılmasıyla gerekli yiyecek ve içecek ikmali kendilerine yapılamamış, ayrıca başvurucu çatışmada yaralanan bir uzman çavuşun yaya olarak tahliye edilmesi faaliyetine katılmıştır. Operasyon 8/6/2010 tarihinde saat 13.00 sıralarındatamamlanmıştır.

13. Başvurucu, operasyonun tamamlandığı gün rahatsızlanarak hastaneye kaldırılmış; yapılan muayenede kendisine addison hastalığı teşhisi konulmuştur.

14. Devam eden süreçte başvurucunun tedavisi GATA Asker Hastanesinde sürdürülmüştür. 16/9/2010 tarihli rapor ile adrenal yetmezlik (addison hastalığı) teşhisiyle ''B/41/F1 sınıfında sözleşmeli subay görevine devam edemez.'' tespiti yapılmış, 24/12/2010 tarihli birinci kontrol muayenesi sonucunda düzenlenen raporla primer adrenokortikal yetmezlik (addison hastalığı) teşhisiyle yine aynı yönde tespit yapılmıştır.

15. Başvurucunun, vazife malulü sayılması için yaptığı başvurusu reddedilmiş; bu arada sözleşmesi sağlık nedeniyle 20/10/2011 tarihinde feshedilerek 15/12/2011 tarihinde kurumuyla ilişiği kesilmiştir.

16. Başvurucuya 2/4/2012 tarihinde adi malul aylığı bağlanmış, 3713 sayılı Kanun kapsamında aylık bağlanması talebi 23/10/2012 tarihli işlemle reddedilmiştir.

17. Başvurucu, terörle mücadele kapsamında yürütülen oparasyonun ağır şartları sonucu hastalığının meydana geldiğini belirterek 3713 sayılı Kanun kapsamında vazife malulü kabul edilmeme işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) Üçüncü Dairesi 16/1/2014 tarihli ve E.2013/518, K.2014/52 sayılı karar ile davayı oybirliğiyle reddetmiştir. Daire, GATA Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalından konuya ilişkin tıbbi kanaat rapor istemiş ve bu raporu karara esas almıştır. Raporda başvurucunun uzun mesafe yürümesinin, susuz ve gıdasız kalmasının addison hastalığının nedeni olmadığı; hastalığın sadece görünür hâle gelmesini sağladığı belirtilmiştir.Buna göre Daire, başvurucunun rahatsızlığının 3713 sayılı Kanun kapsamında icra edilen vazifenin sebep ve tesirinden kaynaklanmadığı, rahatsızlığın bünyesel olduğu

sonuç ve kanaatine varıldığı gerekçesine dayanmıştır.

18. Başvurucunun karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 5/6/2014 tarihli ve E.2014/843, K.2014/766 sayılı kararıyla karar düzeltme sebeplerinin bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Kararda ayrıca, başvurucu aleyhine 226 TL karar düzeltme para cezasına hükmedilmiştir.

19. Bu karar 20/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve başvurucu 14/7/2014 tarihinde 2014/11451 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Öte yandan başvurucu, askerlik görevi sırasında ve askerlik görevi nedeniyle söz konusu rahatsızlığın meydana geldiğini belirterek maddi ve manevi tazminata karar verilmesi istemiyle önce 4/1/2012 tarihinde Ankara 11. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmış, davanın görev yönünden reddedilmesi üzerine aynı istemle 27/2/2013 tarihinde AYİM'de tam yargı davası açmıştır.

21. AYİM İkinci Dairesi, uyuşmazlığın çözümü için Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Endokrinoloji Bilim Dalından bilirkişi raporu istemiştir. Bu kapsamda bilirkişilere aşağıdaki sorular sorulmuştur:

"1.Davacıdaki rahatsızlığın ne olduğu, bu rahatsızlığın oluşum ve ilerleme süreci ve bu süreçte etkili olan etmenlerin neler olduğu, rahatsızlığının bünyesel bir rahatsızlık mı, yoksa dış etkenlerden kaynaklanan bir rahatsızlık mı olduğu,

2.Davacının rahatsızlığı bünyesel bir rahatsızlık değilse, bu rahatsızlığın oluşumunda davacının asker olmasının ve dilekçesinde belirttiği operasyon şartlarının sebep ve tesirinin bulunup bulunmadığı,

3.Davacının rahatsızlığı bünyesel bir rahatsızlık ise, bu rahatsızlığın tetiklenmesinde ve ilerlemesinde askerliğin ve operasyon şartlarının sebep ve tesirinin bulunup bulunmadığı,

4. Davacıda mevcut rahatsızlığın Haziran 2010 tarihinden önce mevcut olup olmadığı."

22. Hazırlanan 5/2/2014 tarihli tıbbi bilirkişi raporu şöyledir:

"Davacının hastalığı "Addison hastalığı"dır. Bu hastalığın özelliği böbrek üstü bezinden salgılanan "Kortizol hormonunun" vücudun ihtiyacını karşılayacak oranda üretilememesidir. Hastalık sinsi ilerler. Bazı zorlayıcı durumlarda (Örneğin: Ameliyat, ağır enfeksiyon, yoğun stres vs) hastalık tablosu birden ağırlaşabilir. Hastalık bünyesel bir hastalıklır. Dış etkenler bünyeden kaynaklanan hastalığın belirtilerinin oluşmasında ve hastalığın ağırlaşmasında etken olabilir. Bu durumu şöyle açıklamak da mümkün olabilir. Feridun Gülmez'in bahsedilen ve zor şartıarda gerçekleştiği ifade edilen bu operasyona katılması, bireyin hastalığının ortaya çıkmasında ve şiddetlenmesinde bir rol oynamıştır. Davacının hastalığı bünyesel bir hastalıktır. Kesin oluş mekanizmaları bilinmemekle birlikte değişik etkenler (Tüberküloz, otoimmün nedenler, böbrek üstü bezinin diğer granülomatöz hastalıkları, bağışıklık sistemini ileri derecede bozan hastalıklar, vs) veya bilinmeyen nedenlerden ortaya çıkmış olabilir. Hastalığın oluşumunda askerlik hizmetinin bir etkisi yoktur. Ancak operasyon şartlarının hastalık belirtilerinin gelişmesinde tesiri vardır. Mahkeme heyeti tarafından davacıda Addison hastalığının Haziran 2010 tarihinden önce oluşup oluşmadığı sorulmaktadır. Bu hususla ilgili olarak dosyanın incelenmesinden ve doktorların aldığı öyküden anlaşıldığı kadarı ile Addison hastalığı belirtilerinden biri olabilecek, hastanın ciltteki koyulaşma belirtilerinin Addison hastalığının klinik olarak netleşmesinden bir yıl önce başladığı ifade edilmektedir. Bu ifadenin dışında Addison hastalığının 2010 yılından

daha önce başladığmı düşündürecek bir belirti ve bulgu yoktur. Bu nedenle 2010 yılından belki bir yıl önce hastalığın başlamış olabileceğini ifade etmek dışında, kanıta dayalı tıp açısından, kesin kanaate varmak mümkün değildir."

23. AYİM İkinci Dairesi 9/4/2014 tarihli ve E.2013/533, K.2014/522 sayılı kararıyla bilirkişi raporunun yanı sıra AYİM Üçüncü Dairesinin 16/1/2014 tarihli kararına (bkz. § 17) ve bu karardaki GATA Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalından alınan konuya ilişkin tıbbi kanaat raporuna da değinerek davayı oyçokluğuyla reddetmiştir. Kararda ayrıca, başvurucu aleyhine 9.500 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Dava dosyası, tıbbi kayıtlar ve bilirkişi raporu birlikte dikkate alındığında TSK'da görev yapamayacak hale gelmesine sebep olan "addison" rahatsızlığının bünyesel olduğu, rahatsızlığın belirtilerinin 1 yıl önce ortaya çıktığı, hastalığın oluşmasında askerlik hizmetinin bir etkisinin bulunmadığı, ağır operasyon şartlarının hastalığın belirtilerinin ortaya çıkmasında ve hastalığın ağırlaşmasında etkisi olabileceği ifade edilmiş ise de, hastalık belirtilerinin 1 yıl önceden ortaya çıktığı, bu belirtinin dışında 06.06.2010-08.06.2010 tarihlerinde icra edilen operasyon şartlarının hastalık belirtilerinin ortaya çıkmasında ve hastalığın ağırlaşmasında etkili olduğuna dair bir bulgu olmadığı, meydana gelen zararla illiyet bağı içinde bulunan bir idari eylem bulunmadığı, dolayısıyla idarenin meydana gelen zararı tazminle sorumlu tutulamayacağı kanaatine varılarak, davanın reddine kararverilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır."

24. Karşıoyda ise özetle başvurucunun rahatsızlığının bünyesel olduğu ancak zor şartlarda gerçekleşen operasyona katılmış olduğu ve operasyondan dolayı hastalığının hissedilir derecede ortaya çıktığı ve ağırlaştığı, yapılan hizmetle ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağı bulunduğu, başvurucunun zararlarının bünyesel rahatsızlığı da gözönüne alınarak karşılanması gerektiği belirtilmiştir.

25. Başvurucunun karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 5/11/2014 tarihli ve E.2014/1642, K.2014/1493 sayılı kararıyla karar düzeltme sebeplerinin bulunmadığı gerekçesiyle oyçokluğuyla reddedilmiştir. Kararda ayrıca, 226 TL karar düzeltme para cezasına hükmedilmiştir.

26. Bu karar 24/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve başvurucu,22/12/2014 tarihinde 2014/19903 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

27. Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası şöyledir:

“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

28. 3713 sayılıKanun'un 21. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Kamu görevlilerinden yurtiçinde ve yurtdışında görevlerini ifa ederlerken veya sıfatları kalkmış olsa bile bu görevlerini yapmalarından dolayı terör eylemlerine muhatap olarak yaralanan, sakatlanan, ölen veya öldürülenler hakkında 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. Ayrıca;

a) (Değişik bent: 28/02/1995 - 4082/6 md.) Malul olanlarla, ölenlerin aylığa müstehak dul ve yetimlerine bağlanacak aylığın toplam tutarı, bunların görevde olan emsallerinin almakta oldukları aylıklardan; emekli olanların öldürülmeleri halinde ise, dul ve yetimlerine

bağlanacak aylığın toplam tutarı ve Kanuna göre kendisine bağlanabilecek emekli aylığından az olamaz. Yaşamak için gereken hareketleri yapamayacak ve başkasının yardım ve desteğine muhtaç olacak derecede malül olanlar ile ölenlerin dul ve yetimlerine en yüksek devlet memuru aylığı üzerinden, diğerlerine mevcut aylıkları üzerinden, 30 yıl hizmet yapmış gibi emekli ikramiyesi ödenir. Bu bent hükümlerine göre ilgililere fazla olarak yapılan ödemeler, faturası karşılığı ilgili sosyal güvenlik kuruluşlarınca Hazineden tahsil edilir.

j)...(Ek fıkra: 04/07/2012 - 6353 S.K./75. md.) Kamu görevlileri ile birinci fıkranın (h) ve (j) bentleri kapsamına girenlerden terör olaylarını önlemek amacıyla her türlü patlayıcı maddeye bağlı olarak meydana gelen olaylar sonucunda ya da her ne şekilde olursa olsun terör olaylarının önlenmesi, takibi veya etkisiz hale getirilmesi amacıyla ifa edilen görevler sırasında veya bu görevlere gidiş dönüşler esnasında meydana gelen kazalar sonucunda yaralanan, sakatlanan, hastalanan veya hayatını kaybedenler, birinci fıkranın durumlarına uygun hükümlerinden yararlandırılır...''

29. 26/9/2011 tarihli ve 659 sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) “Davalardaki temsilin niteliği ve vekalet ücretine hükmedilmesi ve dağıtımı” kenar başlıklı 14. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Tahkim usulüne tabi olanlar dahil adli ve idari davalar ile icra dairelerinde idarelerin vekili sıfatıyla hukuk birimi amirleri, muhakemat müdürleri, hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından yapılan takip ve duruşmalar için, bu davaların idareler lehine neticelenmesi halinde, bunlar tarafından temsil ve takip edilen dava ve işlerde ilgili mevzuata göre hükmedilmesi gereken tutar üzerinden idareler lehine vekalet ücreti takdir edilir.”

B. Uluslararası Hukuk

30. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

31. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1) numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

32. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak, Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan bir hakkın kapsamını belirleyen (çerçevesini çizen) sınırlardan başka sınırlamalara da tabi olabilir. Ancak hiçbir durumda bu sınırlamalar hakkın özünü zedelememelidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38).

33. Ayrıca bu sınırlama, meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır, aksi takdirde bu sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

34. Öte yandan AİHM içtihatlarına göre Sözleşme'deki hakların etkili bir biçimde korunması için davaya bakan mahkemelerin Anayasa'nın 36. maddesine göre "tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili bir biçimde inceleme görevi" vardır (Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33). Ulusal mahkemeler kararlarını dayandırdıkları gerekçeleri yeterince açık belirtmelidir (Hadjıanastassıou/Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33). Bir mahkemenin davaya yaklaşımı, başvuruculaların iddialarına yanıt vermekten ve başvuruculaların temel şikâyetlerini incelemekten kaçınmalarına neden olması hâlinde Sözleşme'nin 6. maddesi davanın hakkaniyete uygun bir biçimde incelenmesi hakkı bakımından ihlal edilmiş olur (Kuznetsov/Rusya, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84, 85).

35. AİHM, yerleşik içtihadı uyarınca Sözleşme ile korunan hak ve özgürlükleri ihlal etmedikleri süreceulusal mahkemelerce yapılan hukuki ya da maddi hataları ele almanın kendi görevi olmadığını belirtmektedir (bkz. García Ruiz /İspanya [BD], B. No: 30544/96, § 28; Perez/Fransa [BD], B.No: 47287/99, § 82). Bu içtihada göre Sözleşme'nin 6. maddesi adil yargılanma hakkını güvenceye almakla birlikte delillerin kabul edilebilirliğine ya da delillerin nasıl değerlendirileceğine ilişkin herhangi bir kural koymaz, bu hususlar öncelikli olarak ulusal hukukun ve mahkemelerin düzenleme alanına girer. Normal şartlarda ulusal mahkemelerin belirli delil unsurlarına ya da önlerindeki uyuşmazlıktaki tespit ya da değerlendirmelere tanıyacakları ağırlık gibi meseleler Mahkemenin yeniden inceleme alanına girmez. AİHM bir dördüncü derece yargı yeri gibi davranmamalıdır, dolayısıyla keyfî olduğu ya da açıkça makul olmadığı görülebilecek tespitlerde bulunmadıkları takdirde ulusal mahkemelerin kararlarını 6. maddenin birinci fıkrası kapsamında sorgulamaz (Bochan/Ukrayna,B. No: 22251/08, §61).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu; bölücü terör örgütüne yapılan operasyon sırasında yani görevi başında iken rahatsızlandığı açık olduğu hâlde tazminat talebininve vazife malulü sayılması isteminin kabul edilmemesinin hukuka aykırı olduğunu, rahatsızlığının doğrudan vazife kaynaklı olmadığı kabul edilse bile vazifenin yıkıcı etkisi neticesinde ortaya çıktığı ve kendisinin de iddialarını bu şekilde temellendirdiği hâlde AYİM'in hem esas hem karar düzeltmeye ilişkin kararlarında bunun kabul edilmeme gerekçesinin açıklanmadığını belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, ihlalin tespit edilerek yeniden yargılama yapılmasını ve hak kayıplarının giderilmesini talep etmiştir.

38. Bakanlık tarafından sunulan görüşte Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatlarına yer verilerek özetle belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin derece mahkemelerine ait olduğu, mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemenin Anayasa Mahkemesinin

görevi kapsamında olmadığı, Mahkemenin görevinin başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmek olduğu belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

39. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak açıkça gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu AİHM'in birçok kararında vurgulanmıştır (bkz. §34). Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

40. Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

41. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

42. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

43. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

44. Öte yandan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, § 57).

45. Somut başvuruların temelini başvurucunun addison rahatsızlığının askerlik görevinin sebep ve tesiri ile meydana gelip gelmediği oluşturmakta olup bu hususun açıklığa kavuşturulması başvurucunun hem 3713 sayılı Kanun kapsamında vazife malulü sayılıp sayılmayacağında hem de başvurucuya tazminat ödenip ödenmeyeceğinde oldukça önemlidir.

46. Vazife maluliyeti ile ilgili uyuşmazlığı AYİM Üçüncü Dairesi incelemiştir. Daire, GATA Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalından konuya ilişkin tıbbi kanaat raporu

istemiş ve bu rapordaki tespitleri dikkate alarak başvurucununrahatsızlığının 3713 sayılı Kanun kapsamında icra edilen vazifenin sebep ve tesirinden kaynaklanmadığı, rahatsızlığın bünyesel olduğu sonuç ve kanaatine varıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Karar düzeltme aşamasında, karar düzeltme sebeplerinin bulunmadığı gerekçesine yer verilmiştir.

47. Tazminat istemini ise AYİM İkinci Dairesi incelemiştir. Daire, hem Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Endokrinoloji Bilim Dalından bilirkişi raporu almış hem deAYİM Üçüncü Dairesinin kararına ve bu karardaki tıbbi kanaat raporuna değinerek hastalık belirtilerinin bir yıl önceden ortaya çıktığı, icra edilen operasyon şartlarının hastalık belirtilerinin ortaya çıkmasında ve hastalığın ağırlaşmasında etkili olduğuna dair bir bulgu olmadığı, meydana gelen zararla illiyet bağı içinde bulunan bir idari eylem bulunmadığı, dolayısıyla idarenin meydana gelen zararı tazminle sorumlu tutulamayacağı kanaatine varıldığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Karar düzeltme aşamasında, karar düzeltme sebeplerinin bulunmadığı gerekçesine yer verilmiştir.

48. Başvuruya konu her iki AYİM kararında davanın reddine ilişkin yeterli gerekçe bulunduğu, davanın esasını oluşturan "addison rahatsızlığının askerlik görevinin sebep ve tesiri ile meydana gelip gelmediği" meselesinin incelenmiş olduğu ve davanın sonucunu etkileyebilecek iddiaların makul bir şekilde cevaplandığı gerekçeli karardan anlaşılmaktadır.

49. Dolayısıyla başvurucunun, davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalara tartışılarak karar verildiği ve kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Karar düzeltme incelemesi sonucunda verilen kararda da değerlendirme konusu hüküm ve gerekçenin uygun bulunduğu ve karar düzeltme nedenlerinin bulunmadığı belirtilerek istem reddedilmiştir. Dolayısıyla esas ve karar düzeltme kararlarında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucuna İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

51. Başvurucu; sağlam şekilde göreve başladığını, zorlu eğitim koşullarını tamamladığını, bu sırada herhangi bir rahatsızlığının bulunmadığını, rahatsızlığınınbölücü terör örgütüne yapılan operasyon sırasında yani görevi başında iken meydana geldiğinin açık olduğunu belirterek açtığı her iki davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

52. Bakanlık tarafından sunulan görüşte başvurunun bu kısmıyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında benzeri şikâyetlerin incelenmesinde gözönüne alınacak kriterlerin belirlendiği, somut başvurular açısından da bu kriterlerden ayrılarak farklı bir sonuca ulaşmayı gerektirecek herhangi bir neden bulunmadığı belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

53. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz

takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

54. Somut olayda, başvuruya konu her iki yargılamada AYİM Daireleri yaptıkları inceleme sırasında aldıkları bilirkişi raporularına dayalı olarak başvurucunun addison rahatsızlığının askerlik görevinin sebep ve tesiri ile meydana gelmediği kanaatine varmış ve bu kanaate dayalı olarak da davayı reddetmişlerdir.

55. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, Derece Mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup AYİM kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

56. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Karar Düzeltme Para Cezası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

57. Başvurucu, karar düzeltme para cezasına hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve para cezasının tarafına iadesine karar verilmesini istemiştir.

58. Bakanlık, başvurunun bu kısmı ile ilgili görüş sunmamıştır.

b. Değerlendirme

59. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiasının adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

60. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

61. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmaların; hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, ölçülü olması ve başvurucuya ağır bir yük getirmemesi gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmemesi veuyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla karar düzeltme istemlerinin reddi hâlinde uygulanan ve yüksek miktarlı olmayan cezalar, başvurucular üzerinde aşırı bir yük oluşturmadığı gibi bu yola başvurulmasını imkânsız kılmadığı veya aşırı derecede zorlaştırmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Faik Gümüş, B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 36).

62. Somut olayda başvuruya konu yargılamalarda ayrı ayrı hükmedilen 226 TL cezanın,

gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı görüldüğünden mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

63. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Aleyhe Nispi Vekâlet Ücretine Hükmedilmesi Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

64. Başvurucu, tazminat istemine ilişkin AYİM İkinci Dairesinde görülen davada aleyhine 9.500TL vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve vekâlet ücretinintarafına iadesine karar verilmesini istemiştir.

65. Bakanlık, başvurunun bu kısmı ile ilgili görüş sunmamıştır.

b. Değerlendirme

66. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Başvurucunun iddiasının adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir

67. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

68. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

69. Anayasa’nın 36. maddesinin birici fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

70. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bu sözleşmelerden AİHS ile AİHS'i yorumlayan AİHM içtihadındaki adil yargılanma hakkı güvencelerinden birini mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır (bkz. §§ 31-33).

71. Anayasa Mahkemesi içtihadına göre de bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelen mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biridir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

72. Mahkemeye erişimi etkisiz kılacak ya da yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde zorlaştırıcı veya caydırıcı nitelikte(AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013) ya da kişinin

mahkemeye başvurmuş olmasını anlamsız hâle getiren sınırlamalar, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (İbrahim Can Kişi, B. No: 2012/1052, 23/7/2014, § 31).

73. Vekâlet ücreti yargılama gideri olup bununla, davacı veya davalının o dava nedeniyle aldıkları hukuki yardım karşılığında avukata ödedikleri ücretin telafisi amaçlanmaktadır (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü, bir usul kuralı olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Taraflardan birinin yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesine yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir (Serkan Acar, § 39; Muhbet Adanır ve diğerleri, B, No: 2014/10261, 8/12/2016, § 101).

74. Başvurucuya konu davada AYİM İkinci Dairesi tarafından başvurucu aleyhine 9.500 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına müdahale olduğu açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

75. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

76. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Kara ve diğerleri, B. No: 2014/6042, 9/3/2017, § 59).

77. Yukarıda anılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesini ihlal eder.

78. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

79. Başvuru konusu olayda 659 sayılı KHK'nın 14. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

80. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım

düzenlemelerin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2014/112, K.2014/203, 25/12/2014).

81. 659 sayılı KHK ile idarenin taraf olduğu davaların, idarenin bünyesinde görev yapan kadrolu hukuk müşavirleri ve avukatlar tarafından takibi öngörülmüş olup davanın reddi hâlinde idare lehine avukatlık ücretine hükmedilmesi düzenleme altına alınmıştır.

82. 659 sayılı KHK'nın genel gerekçesinde KHK'nın amacının "hukuk hizmetlerinin, etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak" olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin amacının, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece kamu kaynaklarının etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun bir şekilde kullanılmasının sağlanması olduğu ifade edilebilir. Kamu kaynaklarının etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun bir şekilde kullanılmasının teminine yönelik düzenleme yapılması da hukuk devleti ilkesinin bir gereği olup bu sebeple yapılan müdahalenin meşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılmıştır(Murat Kara ve diğerleri, § 70).

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

83. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması, kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

84. Taraflardan birinin yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarının hükmedilmesine yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmakta ise de abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun talepleri disipline etmeye yönelik orantılı müdahaleler makul görülebilir. Ancak bu sınırlamaların hakkın özüne zarar vermeyecek nitelikte ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklememiş olması gerekir (Özkan Şen, §§ 61, 62).

85. Bir hukuki uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyan başvuruculara reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanan avukatlık ücretini karşı tarafa ödemeye mahkûm edilmeleri ihtimali veya olgusu, belirli dava koşulları çerçevesinde mahkemeye başvurmalarını engelleme ya da mahkemeye başvurmalarını anlamsız kılma riski taşımaktadır. Bu kapsamda davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantılılığı, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını teşkil etmektedir (Özkan Şen, § 54).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

86. Başvuru konusu olayda başvurucu 70.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. AYİM, davayı reddederek başvurucu aleyhine 9.500 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir.

87. Başvuruculaların tam yargı (tazminat) davasını açtığı tarih itibarıyla yürürlükteki usul hükümlerinde, dava dilekçesinde belirtilen talep konusu miktarın sonradan ıslah yoluyla değiştirilmesini öngören bir düzenleme bulunmamaktadır.

88. Tazminat alacağının miktarı ancak bilirkişi incelemesi ve benzeri araştırmalardan sonra mahkemenin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenebilen bir olgudur. Tazminat müessesesinin bu özelliği gereği, hak kazanılan tazminat miktarının dava açılmadan önce tam olarak bilinmesi veya öngörülmesi mümkün değildir. Dava açılması aşamasında karşı karşıya kalınan bu belirsizliğin talep edilen miktarın sonradan düzeltilmesi (ıslah) yoluyla aşılması da değişiklik yapılmadan önceki hâliyle 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu gereği mümkün olmadığından hak kaybına uğramak istemeyen davacıların tazminat taleplerine ilişkin miktarları yüksek tutmaktan başka seçeneklerinin olmadığı görülmektedir.

89. Somut olayın koşulları bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun, dava açtığı sırada ıslah imkânının olmaması nedeniyle hak kaybına uğramamak için talebini yüksek tuttuğu ve yargılama sonucunda davasının reddedilmesi nedeniyle 9.500 avukatlık ücretini davalı idareye geri ödemek zorunda kaldığı görülmüştür. Böylece ıslah imkânı olmaması nedeniyle yüksek tazminat talebinde bulunarak açılan davaya ilişkin yargılama sonucunda başvurucu aleyhine hükmedilen avukatlık ücretinin, Anayasa Mahkemesinin emsal kararlarında belirlediği kriterlere göre ölçülü olmadığı saptandığından mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (Benzer yöndeki kararlar için bkz. Galip Kocuk, B. No: 2014/5639, 24/6/2015; Metin Taşdemir, B. No: 2014/6991, 26/2/2015; Lütfi Karaca, B. No: 2013/6808, 4/2/2016).

90. Açıklanan nedenlerle başvuruya konu müdahale ölçülü olmadığından başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

91. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

92. Başvurucu, aleyhine hükmedilen nispi vekâlet ücretinin tarafına iadesine ve yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini istemiştir.

93. Mevcut başvuruda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

94. Başvuru konusu olayda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığından salt ihlalin

tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında takdiren başvurucuya 7.000 TL tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun diğer taleplerinin reddi gerekir.

95. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil argılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucuna ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın karar düzeltme para cezasına ilişkin kısmı yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın nispi vekâlet ücretine hükmedilmesine ilişkin kısmı yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının, nispi vekâlet ücretine hükmedilmesine yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Mahkemeye erişim hakkının ihlali nedeniyle başvurucuya 7.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan toplam 206,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, kalan yargılama giderlerinin BAŞVURUCU ÜZERİNDE BIRAKILMASINA,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- YETKİLİ İDARİ YARGI MERCİİNE GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci ve Üçüncü Daireleri ile ilgilidir.),

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULCELİL ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/11733 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11733

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULCELİL ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11733)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Abdulcelil ÖZDEMİR

2. Ahmi ELÇİ

3. Resul SADAK

4. Tevfik TUNÇ

Vekili : Av. Tahir ELÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, hastalığa rağmen cezaevinde tutulma nedeniyle kötü muamale yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında başvuruculardan Ahmi Elçi 21/9/2011, Resul Sadak 23/9/2011, Abdulcelil Özdemir 30/11/2011, Tevfik Tunç 29/2/2012 tarihindetutuklanmışlardır.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 11/1/2012 tarihli iddianamesi ile başvurucular hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/45 sayılı dosyasında yargılama başlamıştır. Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi 7/3/2014 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı Şırnak Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi E.2014/102 sayılı dava dosyasında 8/4/2014 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı Cizre Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

11. Cizre Ağır Ceza Mahkemesi E.2014/63 sayılı dosyada 7/5/2014 tarihli kararıyla başvuruculaın tahliye taleplerini reddetmiş ve karşı yetkisizlik kararı vermiştir.

12. Tahliye talebinin reddi kararına yapılan itiraz, Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinin 16/6/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Başvurucular 9/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi ile Cizre Ağır Ceza Mahkemesi arasında çıkan yetki uyuşmazlığı üzerine dosya Yargıtaya gönderilmiş, Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 26/9/2014 tarihli ilamı ile Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinin yetkisizlik kararının kaldırılmasına karar verilerek dosya Şırnak Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

15. Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/673 sayılı dosyasında yargılama devam ederken Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 5/1/2015 tarihli ilamı ile davanın Malatya Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine nakline karar verilmiştir.

16. Bu karar üzerine dosya, Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2015/22 sayılı dosyasına kaydedilmiştir. Malatya 1. Ağır Ceza Ağır Mahkemesi 11/2/2015 tarihinde başvuruculaın tahliyesine karar vermiştir.

17. Dava, İlk Derece Mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna

çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

21. Başvurucular; haklarında somut delil ve tutuklama nedenleri bulunmadığı hâlde tutukluluk hâllerinin devamına karar verildiğini, uzun bir süredir tutuklu olduklarını belirterek Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaın iddialarının özünün tutukluluğun uzun süredir devam etmesine yönelik olduğu anlaşıldığından iddiaların tamamının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

24. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

25. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

26. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 11/2/2015 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucuların tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiaları, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde

kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucuların tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucuların durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil olma niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu Ahmi Elçi ağır kalp hastası olduğunu, sağlık durumunun cezaevinde kalmaya elverişli olmadığını, yaşam hakkının korunması bakımından serbest bırakılması gerektiğini, bu konuda yaptığı tahliye taleplerinin reddedildiğini belirterek Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

29. Anayasa’nın 17. maddesininüçüncü fıkrası şöyledir:

" Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu cezaevinde tutulmasının yaşamını tehlikeye sokmasının yaşam hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş ise de tutukluluğun infazı sürecinde tutulma koşullarına dair şikâyetin, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye tabi tutulma/ceza verilmesi yasağı çerçevesinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

31. Demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olan herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı yasağı getirilmiştir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

32. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası herhangi bir sınırlama öngörmemekte ve işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve cezaların yasaklanmasının mutlak mahiyetini belirtmektedir. Kötü muamele yasağının mutlak mahiyeti Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında belirtilen savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike hâlinde dahi istisna öngörmemiştir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 33).

33. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "Kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz." şeklindeki kural, hükümlü ve tutuklulara

yönelik uygulamalar için de geçerlidir. Bu husus, 5275 sayılı Kanun'un "İnfazda temel ilke" kenar başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." ve yine Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde "Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir." şeklinde düzenleme ile açıkça vurgulanmıştır. Dolayısıyla verilen bir mahkûmiyet veya tutuklama kararının infazında mahkûmlar ve tutuklular için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır (Turan Günana, § 36).

34. Hukuka uygun olarak özgürlüğü kısıtlanan herkesin insan onuruna uygun tutukluluk koşullarına sahip olma hakkı bulunduğunu, alınan tedbirlerin uygulanma koşullarının kişiyi sıkıntıya ya da tutukluluğa bağlı kaçınılmaz üzüntü seviyesini aşacak yoğunlukta bir ümitsizliğe sokmaması gerektiğini kabul etmek gerekir. (Fatih Hilmioğlu, B. No: 2014/648, 18/9/2014, § 65). Ayrıca Anayasa'nın tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir "genel zorunluluk" getirmediğini ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının, yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması hâlinde bu durumun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebileceğini belirtmek gerekir (Fatih Hilmioğlu, § 66).

35. Somut olayda başvurucu, cezaevinde sağlık şartlarının hastalığına nasıl etki ettiğine dair herhangi bir rapor sunmadığı gibi buna ilişkin cezaevi idaresine yaptığı herhangi bir başvurudan da bahsetmemektedir. Başvurucu; tutuklu olarak bulunduğu cezaevinde geçirdiği rahatsızlıklara ilişkin hastaneye sevk edilip edilmediğine, sevk edildi ise yapılan teşhis ve tedavilerin ne olduğuna ve yeterli olup olmadığına dair herhangi bir husus belirtmemiştir. Başvurucu, rahatsızlığının cezaevi şartları veya yetkililerin uygulamalarından kaynaklanan nedenlerle kötüleştiği ve bu nedenlerle doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılma nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir delil de ortaya koymamıştır. Başvurucu, cezaevinde tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği şikâyetine ilişkin olarak gerek cezaevi koşullarından gerekse yetkililerce yapılan uygulamalardan kaynaklanan somut bir delil sunmamıştır.

36. Suç isnadına veya mahkûmiyet kararına bağlı olarak özgürlüğünden yoksun bırakılan bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir genel zorunluluk bulunmadığı, hasta bir kişinin cezaevinde tutulmasının ancak cezaevi şartları veya uygulanan tedbirlerin kişiyi olağanın üzerinde sıkıntıya sokacak nitelikte olması hâlinde insanlık dışı veya aşağılayıcı bir muamele olarak nitelendirilebileceği, bu kapsamda da somut bir delil olmadığı dikkate alındığında başvurucunun rahatsızlığına rağmen cezaevinde tutulmasına ilişkin şikâyetlerinin somut bir olguya dayanmaması nedeniyle kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.

37. Açıklanan nedenlerle başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine dair iddiasının temellendirilmediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLKNUR BALCI

B. No: 2014/11958 | Karar tarihi: 19.07.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11958

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLKNUR BALCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/11958)

Karar Tarihi: 19/7/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Celal Mümtaz AKINCI

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : İlknur BALCI

Vekili : Av. İlker SATILMIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu tarafından 25/1/2010 tarihinde Ankara 15. İş Mahkemesinde Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü aleyhine açılan işçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davasında 21/10/2010 tarihli karar ile 4.487,94 TL alacağın 1.500 TL'lik kısmının dava tarihinden, kalan kısmının ıslah tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesine hükmedilmiş; karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesince 23/12/2010 tarihinde onanmış ve yargılama süreci sona ermiştir.

10. İlgili idare tarafından 19/1/2017 tarihinde, başvurucu tarafından ise 23/1/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunulan beyanlar ile söz konusu alacağa ilişkin henüz herhangi bir ödeme yapılmadığı ifade edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

12. Başvurucu, Mahkeme kararı ile lehine hükmedilen alacağın hâlen ödenmemesi nedeniyle hak arama hürriyetinin, mülkiyet hakkının, kanun önünde eşitlik ilkesinin, hukuk devleti ilkesinin ve temel hak ile özgürlüklerin özüne dokunulmaması yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin mahkemeye erişim hakkı ve mülkiyet hakkı yönünden incelenmesi uygun görülmüştür.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

15. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesi ya da icranın makul süre içinde yapılmaması, kararın verildiği yargılamada sağlanmış olan mahkemeye erişim hakkı dâhil adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hâle getirir. Dolayısıyla böyle bir durum mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 37-54).

16. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, §§ 55-75).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alındığında somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının 6 yıl 4 ayı aşan bir

süre geçmesine rağmen icra edilmemiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

20. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya -uyuşmazlık miktarı da dikkate alınarak- net 9.700 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

24. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

25. Ayrıca yargı kararının mümkün olan en kısa sürede icra edilmesi ve böylece hukuk devleti ilkesi ile adalete olan güvenin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.700 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2,006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLFİDAN YILDIRIM

B. No: 2014/12290 | Karar tarihi: 19.07.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12290

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLFİDAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12290)

Karar Tarihi: 19/7/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör : Dr.Yunus HEPER

Başvurucu : Gülfidan YILDIRIM

Vekili : Av. Hasan Hüseyin EVİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Mesai saatlerinde sendikal etkinliğe katılan devlet memurunun uyarma cezası ile cezalandırılmasının örgütlenme özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğu iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, olayların geçtiği tarihte İzmir ili sınırları içinde bulunan Buca Seyfi Demirsoy Devlet Hastanesinde hemşire olarak çalışmaktadır. Sağlık Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) İzmir şubesi yönetim kurulu üyesi olan başvurucu çalıştığı hastanede de iş yeri temsilcisidir.

10. Başvurucu 21/12/2012 tarihinde, çalıştığı hastanede bir program tertip etmiş; SES'in yönetim kurulu da bu etkinliğe onay vermiştir. Söz konu etkinlik kapsamında aynı hastanede çalışan hemşire Ö.A. "Türk ve Dünya Edebiyatında Öncü Kadınlar" başlıklı bir sunum yapmıştır. 20 dakika kadar süren etkinlik hastanenin, yatan hastaların bulunduğu Göğüs Hastalıkları Servisinde bulunan hasta refakatçi odasında ve ziyaret saatinde icra edilmiştir. Başvurucu, etkinlik saatinde odanın kullanılmadığını ve ziyaret saatinin etkinlik için en uygun saat olduğunu belirtmektedir.

11. Söz konusu etkinliğin ardından hem başvurucu hem de sunumu yapan Ö.A. hakkında disiplin soruşturması açılmıştır. Başvurucu hakkında ilk olarak 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin (C) fıkrasının (f) bendi uyarınca aylıktan kesme cezası öngörülmüş ancak bir dizi soruşturma işleminden sonra başvurucunun daha önce disiplin cezası almamış olması nedeniyle cezası uyarma cezasına düşürülmüştür. Başvurucunun cezasının indirilmesi ile birlikte sevk maddesinin de değiştirildiği anlaşılmaktadır. İdareye göre devlet hastanesinin Göğüs Hastalıkları Bölümünün refakatçi odası yetkililerden izin almaksızın ve amaç dışı kullanılmış, ayrıca söz konusu etkinlik nedeniyle etkinliğe izinsiz katılan personelin mesailerinin aksamasına neden olunmuş ve iş gücü kaybına sebebiyet verilmiştir.

12. Başvurucunun açmış olduğu dava İzmir 5. İdare Mahkemesinin 15/12/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir. İlk Derece Mahkemesi, etkinlikte yapılan sunumu sendikal faaliyet olarak kabul etmemiştir. Mahkeme, mesai saatlerinde idareden izin almaksızın böyle bir etkinlik tertip etmesi nedeniyle başvurucunun "uyarma" cezası ile cezalandırılmasında bir hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir. İlk Derece Mahkemesinin kararına yapılan itiraz İzmir Bölge İdare Mahkemesinin 18/3/2014 tarihli ve bir gerekçeye dayanmayan kararı ile reddedilmiştir. Karar düzelme talebi de aynı Bölge Mahkemesince 20/5/2014 tarihinde reddedilmiştir. Nihai karar başvurucuya 19/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 21/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 657 sayılı Kanun’un "Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller" kenar başlıklı 125. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

A - Uyarma : Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

Uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:

a) Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak...

C - Aylıktan kesme : Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.

Aylıktan kesme cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır: ...

f) Görev yeri sınırları içerisinde herhangi bir yerin toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz olarak kullanılmasına yardımcı olmak,”

15. 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun "Sendika üyelerinin ve yöneticilerinin güvencesi" kenar başlıklı 18. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

" Kamu görevlileri, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde sendika veya konfederasyonların bu Kanunda belirtilen faaliyetlerine katılmalarından dolayı farklı bir işleme tâbi tutulamaz ve görevlerine son verilemez."

16. 4688 sayılı Kanun'un "Sendika ve konfederasyonların yetki ve faaliyetleri " kenar başlıklı 19. maddesinin ikinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Sendika ve konfederasyonlar kuruluş amaçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek aşağıdaki faaliyetlerde bulunabilirler:..

d) Üyelerin meslekî yeterliliklerinin artırılması ve sorunlarının çözülmesi ile sendikal faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik kurs, seminer ve sosyal amaçlı toplantılar düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak ve yayınlarda bulunmak."

B. Uluslararası Hukuk

17. İlgili uluslararası hukuk kaynaklarının derli toplu verildiği bir karar için Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri (B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 25-30) kararına bakılabilir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 19/7/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu, 4688 sayılı Kanun'un sendikal hakların çerçevesini uluslararası sözleşmelere göre kıyasla oldukça daralttığını ve bu sebeplerle mevcut başvuruda Anayasa'nın 90. maddesine dayanılarak uluslararası sözleşme hükümlerinin gözönünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, başvuruya konu etkinliğin SES İzmir Şubesi Yönetim Kurulunun almış olduğu karar doğrultusunda ve Sendikanın araç ve gereçleri ile düzenlediklerini ve etkinliği gerçekleştirdikleri odanın o saatte kullanılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucuya göre başvuruya konu etkinliğin bir sendikal etkinlik olması nedeniyle etkinlik hakkında yapılan soruşturma ve verilen ceza hukuksuzdur. Başvurucu,

verilen cezanın örgütlenme özgürlüğü ve bu özgürlüğün kullanım biçimlerinden olan sendikal faaliyette bulunma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde, örgütlenme özgürlüğünün bireyi kamu gücünü kullanan organların keyfî müdahalelerinden koruduğuna dikkat çekilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca, mevcut başvuruya konu etkinliğin sendika hakkının tanımında ortaya çıkan bireysel ve ortak çıkarları koruma amacı taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

21. Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru, Sendikanın kolektif eylemler nedeniyle üyelerinin mesleki çıkarlarını koruma özgürlüğü ile doğrudan ilişkili değildir (Sendika hakkının kapsamı için bkz. Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 30-32). Bu nedenle başvurucunun şikâyetinin "toplantı hakkı" kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

24. Toplantı hakkının sadece kullanılması sırasında değil kullanılmasından sonraki işlemlerin de hak üzerinde "sınırlayıcı" etkisi bulunmaktadır (Toplantı hakkı bağlamındaki bir karar için bkz. Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 53; sendika hakkı bağlamında bir karar için bkz.Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 48). Bu sebeple başvurucunun katıldığı toplantıya bir müdahalede bulunulmamış olsa bile daha sonra başvurucunun cezalandırılmasının toplantı hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu itibarla sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma,demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

27. 4688 sayılı Kanun'un 125. maddesinin “kanunla sınırlama” ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

28. Başvurucunun uyarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin kararın, Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden “kamu düzeninin” korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

29. Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kez "demokratik toplum düzeninin gerekleri" deyiminden ne anlaşılması gerektiğini açıklamıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır (Sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 73; Tayfun Cengiz, § 56; Adalet Mehtap Buluryer, B. No: 2013/5447, 16/10/2014, §§ 103-105; grev hakkı bağlamında bkz. Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 70; ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Derece mahkemelerinin, böyle bir ihtiyacın bulunup bulunmadığını değerlendirmede belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir.

30. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere yönelik herhangi bir sınırlamanın -demokratik toplum düzeni için gerekli nitelikte olmakla birlikte- temel haklara en az müdahaleye olanak veren ölçülü bir sınırlama niteliğinde olup olmadığının da incelenmesi gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 73; Tayfun Cengiz, §§ 53-55; ifade özgürlüğü bağlamında ölçülülük ilkesine ilişkin açıklamalar için ayrıca bkz. Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 63; Bekir Coşkun §§ 53, 54; Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, §§ 96-98; Tansel Çölaşan, §§ 54, 55;Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72). Bu sebeple Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçları gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile toplantı hakkı arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanamadığına bakılması gerekir.

31. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Osman Erbil, § 31, 45; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, §

72). O hâlde mevcut başvurunun Anayasa'nın 26. maddesinin ışığında ve 34. maddesi uyarınca incelenmesi gerekir.

(a) İfade Özgürlüğü

32. Anayasa Mahkemesi bu bağlamda, Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan ifade özgürlüğünün, demokratik bir toplumun temel dayanaklarından ve demokratik toplumun gelişiminin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin başlıca şartlarından birini oluşturduğunu her zaman vurgulamıştır. Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür tartışma ortamında ulaşılabilir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (İnternet ortamında ifade özgürlüğünün önemine ilişkin bkz. Yaman Akdeniz ve diğerleri, B. No: 2014/3986, 2/4/2014, §§ 25-26, sanatsal ifade özgürlüğünün önemi için bkz. Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, §§ 66, 104; bir terör örgütü liderinin ifade özgürlüğüne ilişkin olarak bkz. Abdullah Öcalan,§ 101; bir siyasetçinin basın açıklamasında ileri sürdüğü düşüncelere ilişkin bkz. Mehmet Ali Aydın, §§ 74, 84).

(b) Toplantı Hakkı

33. Toplantı hakkı, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla kendine özgü özerk işlevine ve uygulama alanına rağmen -ifade özgürlüğünde olduğu gibi- siyasi ve kamu yararını ilgilendiren meseleler söz konusu olduğunda toplantı hakkına yapılan müdahaleler daha dar yorumlanmalıdır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 79; Osman Erbil, § 45; toplantı hakkı ile ifade özgürlüğünün birlikte ele alındığı değerlendirmeler için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115-117).

34. Toplantı hakkı demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer alır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle gerçekleştirilmesi savunulan siyasi fikirlerin, toplantı ve diğer yasal araçlarla ifade edilebilmesi imkânı sunulmalıdır. Bu sebeple şiddete teşvik ve demokrasinin ilkelerini ortadan kaldırma durumları dışında toplantı özgürlüğünün ortadan kaldırılmasına yönelik önleyici nitelikli radikal tedbirler demokrasiye zarar verir (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 80; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 117; Osman Erbil, § 47).

35. Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir. Anayasa Mahkemesi, toplantı hakkının izin veya bildirim usulüne bağlanabileceğine daha önce karar vermiştir. Söz konusu izin veya bildirimin amacı toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamak olduğu sürece genel olarak hakkın özüne dokunmaz. Derhâl tepki verilmesinin haklı olduğu özel durumlar hariç, bildirim ve izin usullerinin uygulanmasının amacı toplanma hakkının etkin kullanılması imkânını sağlamaktır (Osman Erbil, § 52; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 122; katılımcılar açısından derhâl tepki verilmesinin haklı olduğu özel durumlara ilişkin olarak ayrıca bkz. Osman Erbil, § 65, 67; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119).

36. Buradan çıkan sonuca göre toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklı kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabilecekleri kabul edilmelidir. Alınan bu tedbirlere

aykırı, barışçıl olmayan toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara katılınması veya bu tür toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde de cezalar verilebilir. Buna karşın alınan tedbirler veya öngörülen cezaların barışçıl toplantı hakkına dolaylı olarak usulsüz sınırlamalara dönüşmesine müsaade edilemez. Bireyin, güvence altına alınan toplanma hakkını kullanırken kamu güçlerinin keyfî müdahalelerine karşı da korunması gerekir (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, §§ 81-82; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 118).

37. Bununla beraber "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder" biçimindeki Anayasa'nın 12. maddesinin ikinci fıkrası kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetleri kullanırken sahip oldukları ödev ve sorumluluklara gönderme yapar. Ödev ve sorumluluklar, somut başvurudaki gibi ödev ve sorumluluğunu yerine getirmediği iddia edilen bir kamu görevlisinin bir temel hak veya özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin şikâyetlerinde özellikle önem taşımaktadır.

38. Bundan sonra Anayasa Mahkemesinin yapması gereken başvuruya konu müdahaleye olayın bütünlüğü içinde bakmak ve keyfî uygulamalardan ve usulsüz sınırlandırmalardan kaçınılması için barışçıl bir toplantıya katılanlara ceza vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun makul gerekçelere dayanılarak gösterilip gösterilmediğini ve müdahalenin “ölçülü” olup olmadığını belirlemektir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, bir devlet hastanesinin Göğüs Hastalıkları Servisinde bulunan refakatçi odasında mesai saatleri içinde yapılan bir toplantıyı tertip eden ve katılan başvurucuya disiplin cezası verilerek yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığıdır.

40. İlk olarak söz konusu toplantının yapıldığı yerin, bir hastanenin yatan hastaların bulunduğu Göğüs Hastalıkları Servisinin hasta refakatçilerinin beklemesi için ayrılan odası olduğu gözönünde bulundurulmalıdır. Başvurucunun da ileri sürdüğü gibi bahsi geçen odanın etkinlik saatinde kullanılmadığı ve boş olduğu kabul edilse bile Göğüs Hastalıkları Servisinde bulunan toplantı yerinin hassas olduğu da inkar edilemez.

41. İkinci olarak toplantının konusu Türk ve Dünya edebiyatında öncü kadınlar olarak belirlenmiştir ve kabul etmek gerekir ki bir hastanenin Göğüs Hastalıkları Servisinin sıkıcı ortamı ve çalışma rutininde böyle bir konu oldukça ilgi çekici olacaktır.Böyle bir toplantının hassas bir yerde icra edilmesinin belirli bazı kurallara bağlanmasının anlaşır bir durum olduğunu kabul etmek gerekir. Başka bir anlatımla hastane huzurunun kesintisiz temin edilmesi ve bilhassa yatan hastaların bakım ve gözetimi faaliyetlerinin aksamadan sürdürülmesi için hastane idaresinin lüzumlu gördüğü tedbirleri almak noktasında bir takdir aralığına sahip olduğu açıktır. Nitekim hastanede mesai saatler içinde ve hastane binasında gerçekleştirilecek böyle bir toplantı için yetkililerden izin almanın kanuni bir zorunluluk olduğu anlaşılmaktadır (§§ 14-17).

42. Öte yandan başvuruya konu toplantı için önceden bazı hazırlıklar yapıldığı belirtildiğine göre başvurucunun toplantıyı düzenlemek için izin almaya zamanının olduğu sonucuna varılabilir. Eldeki başvurunun, izin alınması için zaman ve imkânların bulunmadığı ve derhâl tepki verilmesinin haklı olduğu özel durumlardan biri olduğu değerlendirilmemiştir.

43. Bununla beraber önceden konulan kurallara ve alınan tedbirlere aykırı olarak tertip edilen bir toplantı yalnızca bir sendika tarafından veya bir sendikanın üyelerince tertip edilmiş olması nedeniyle hukuka uygun hâle gelmez. Dolayısıyla hakkı kullanan kişiler

sendika üyesi olsalar da olmasalar da mutlak olmayan ve sınırlandırmalara tabi olan toplantı hakkının (Osman Erbil, § 50, 63) kullanımına ilişkin önceden konulmuş sınırlamalara uymak yükümlülüğü altındadırlar.

44. Başvurucu, olayların geçtiği hastanede hemşire olarak görev yapmaktadır ve önceden izin alarak ve daha uygun bir yerde söz konusu toplantıyı düzenleyebileceğini bilebilecek durumdadır. Başvurucu, soruşturma ve yargılama aşamalarında idarenin Sendika üyelerine haklarını kullanmaları sırasında zorluk çıkardığını iddia etmiş ise de eldeki başvuruya konu toplantının düzenlenmesi için idareden ne izin istendiği ne de yer temin etmesinin talep edildiği gösterilmiştir. Bu itibarla başvurucunun da sorumluklarını yerine getirdiği söylenemez.

45. Sonuç olarak somut olayda önceden izin almaksızın devlet hastanesinin yatan hastaların bulunduğu bir servisindeki hasta yakınlarının kullanımına tahsis edilmiş odasında düzenlenen toplantı halka açık yerlerde yapılan ve günlük hayatın akışında tahammül edilebilecek bir karışıklığa sebep olan toplantı ve gösteriler gibi (açıklamalar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119) değerlendirilemez. Dolayısıyla söz konusu toplantıyı tertip etmesi nedeniyle başvurucuya disiplin cezası verilmesinin gerekliliğine ilişkin idare ve derece mahkemelerinin gerekçesinin yeterli olduğu kabul edilmiştir.

46. Başvurucu, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesi biçimindeki uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Bir kamu görevlisi olan başvurucunun kanundaki en düşük disiplin cezası ile cezalandırılmasından ibaret müdahalenin, başvurucunun toplantı hakkına ölçüsüz bir müdahale oluşturduğu ve hastane düzeninin sağlanması amacını gerçekleştirmek için gerekli görülen önlemler ile başvurucunun toplantı hakkı arasında kurulması gereken dengeyi başvurucu aleyhine bozduğu söylenemez.Başvurucuya verilen cezanın ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34 maddesinde güvence altına alınan toplantı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı Hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/7/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.